سکّه‌های ایران در دوران هخامنشی

تألیف:

ارنست بابلون

موزه‌دار موزهٔ سکه‌ها، مدالها و آثار باستانی

پاریس

سلسلهٔ انتشارات انجمن آثار ملی

۱۴۶

سکّه های ایران
در
دوران هخامنشی

تألیف:

ارنست بابلون

موزه دار موزهٔ سکّه ها، مدالها و آثار باستانی

پاریس

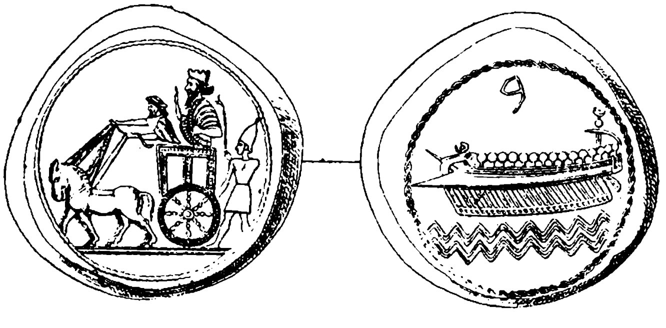

ترجمهٔ:

ملک زاده بیانی - دکتر خانبابا بیانی

تهران
آبانماه ۱۳۵۸ شمسی

از این کتاب یکهزار و پانصد نسخه در چاپخانهٔ بهمن
چاپ و صحافی گردید

بسمه تعالی

سرآغاز

بنام آفریدگار بزرگ جهان

با عرض سپاس بی قیاس به آستانهٔ کبریائی پروردگار دانا و توانا و درود نامحدود بر پیغمبر بزرگ اسلام حضرت محمد مصطفی (ص) و دودمان وی در پرتو عنایات حضرت ولی عصر صاحب الزمان حجة ابن الحسن العسکری عجّل الله تعالی فرجه «**کتاب سکّه های ایران در دوران هخامنشی**» بمعرض انتشار و استفادهٔ علاقه مندان گذارده میشود.

اهمیّت سکّه و پیشینهٔ ضرب آن و پیوستگی این پدیدهٔ تمدّنهای کهن با سرگذشت و سرنوشت مردمان امر تازه ای نیست و بنظر نمیرسد چندان نیاز به توضیح داشته باشد.

مرز و بوم ایران با دارا بودن هزاران سال تاریخ و ارتباط با سرزمینها و ملّتهای باستانی مختلف طبعاً از نظر مبادلات بازرگانی و ضرب سکّه از جمله کشورهائی بشمار میرود که آشنائی با سکّه های آن و بررسی و پژوهش در این باره از دیرباز طرف علاقهٔ دانشمندان بویژه سکّه شناسان بوده است.

یکی از مفیدترین و جامعترین آثار تحقیقی در این زمینه کتابی است که ارنست بابلون (Ernst Babelon) دانشمند و پژوهندهٔ فرانسوی در مورد سکّه های مربوط به ایران در دوران هخامنشی تألیف نموده و طیّ آن سکّه های تمام قسمتهای این کشور پهناور باستانی اعم از آنچه به دولت مرکزی تعلق داشته یا در استانهای دوردست یا بوسیلهٔ سلسله شاهان محلّی ضرب می شده حتّی سکّه های قبرس و فینیقیه را معرّفی نموده است.

مؤلف کتاب که بسمت موزه دار بخش سکّه ها و مدالها و آثار عتیقه در پاریس خدمت علمی خود را انجام می داده، اسناد و مدارکی در اختیار داشته است که در تألیف کتاب و گردآوری اطلاعات مندرج در آن از هر جهت مفید افتاده و در تحقّق چنین منظور ثمربخش کمک بسزائی کرده است چنانکه با گذشت هشتاد و اند سال از تاریخ چاپ کتاب (۱۸۹۳ میلادی برابر ۱۲۷۲ خورشیدی) مطالب آن برای

صاحب‌نظران و مورخان هنوز درخور توجه و بهره‌گیری است .

با توجه به نوشته‌ها و خطوط قدیمهٔ گوناگون بر روی سکه‌ها و جنبهٔ تاریخی این امر ترجمهٔ چنین کتاب نیاز به اطلاعات فنی مربوط به سکه‌شناسی و شناسائی اینگونه خط‌ها و آشنائی با تاریخ ایران زمین داشت و انجمن آثار ملی از خانم ملکزادهٔ بیانی و جناب دکتر خانبابا بیانی استادان محترم دانشگاه تهران بسیار سپاسگزار است که انجام دادن این خدمت مفید علمی و میهنی را به درخواست انجمن بر عهده گرفتند تا کتاب نامبرده بصورتیکه از نظر خوانندگان و دوستداران تاریخ و فرهنگ ایران می‌گذرد به زبان فارسی برگردانده شد و چاپ و انتشار یافت .

آرزومند و امیدوار است که فرزندان میهن عزیز هر کدام در رشتهٔ مورد بررسی و علاقهٔ خود منشأ خدمت بهتر و ثمربخش‌تر در راه ملک و ملت باشند .

بمنه و کرمه

انجمن آثار ملی

بنام ایزد دانا

دیباچه

قوم تاریخی قومی است که وجودش مثمرثمر وزندگیش باسعی وعمل توأم باشدوگرنه صرف وجود ، موجد تاریخ نیست . ملت تاریخی ملتی‌است که اصولی برای زندگی سیاسی ، اجتماعی واقتصادی اتخاذ نموده قواعدی در روش حکومت وعدالتی درجامعه برقرارکرده باشد . به‌مذهبی معتقد وبه‌اخلاق حسنه‌ای متصف‌باشد . فکر وروحش وسیع وفرهنگ‌وتمدنش جهانگیر ومؤثر باشد .

باچنین شرایطی مردم آریائی ایران تاریخ خود را آغاز کردند . درسرزمین پهناور ایران بیش از هرچیز اشعهٔ تابناك روان وخرد که مظهر وجلوه خدای بزرگ است ، تابید ودنیائی راکه بدست رهبران برومند وتوانا مسخر شده بود ، روشن کرد . این روشنائی بر سراسر ایران زمین یك‌سان تابید و خرد و کلان ودانا ونادان راکه همه در زیر پرچم یك حکومت گردآمده بودند ، بهره‌مند ساخت . این است که اصل ارتقاء و ترقی باتاریخ ایران آغاز گردید ومعنای‌حقیقی به‌تاریخ این‌کشور داد . اتحاد ویگانگی دراصول زندگی‌ایرانی ریشه دوانید و وی را برجهانی مسلط کرده فرمانش را نافذ نمود . بنابراین براثردلبستگی واتکاء به‌این اصول بودکه ایرانیان دارای اهمیت وشخصیتی شدندکه از دیگر ملتها ومردم آن زمان ممتاز وسرآمدگردیدند.

به‌شهادت تاریخ از زمانی‌که اقوام آریائی به‌سرزمین کنونی وارد شده در آن مستقر شدند، باوجود تمام‌تحولات وتغییرات وانقلابات، از رسوم وتمدن وفرهنگ واخلاق‌وکردار مخصوص بخود دست برنداشتند وباتمام قوا در حفظ شئون قومی ونژادی خویش‌کوشیدند و بامجاهدت وکوشش ، بنام ملتی بزرگ ، باسرفرازی و افتخار پیوسته راه یك مقصود وهدف را پیمودند .

«روح ایرانی‌گوئی از آغاز زمان به پهنائی آسمان بوده است . این استعداد روح ایرانی ، او را مانند اقیانوسی کردکه هرموجود دیگری را در میان امواج خود مستحیل ومعدوم ساخت وسیل‌های متناوب تاریخ را درخود فروبرده نابودکرد.»[1]

۱- تجلیات روح ایرانی . کاظم‌زاده ایرانشهر . تهران ۱۳۲۰

کشور ایران درآغاز تاریخ ودوره‌های درخشان آن یعنی زمان فرمانروائی مادیها ، هخامنشیان ، پارتیها وساسانیان از تعدادی از دولتها وملتها که تابع حکومت مرکزی بودند تشکیل شد . ولی این دولتها وملتهـا درحفظ قوانین وتمدن وفرهنگ ودین ورسوم وحقوق خود آزاد ومختار بودند . قوانین عمومی وکلی که برتمام ملل تابعه حکمفرما بود شرایط زندگیشان را مختل نمیکرد و فقط آنان را تحت لوای حکومتی مرکزی حمایت و هدایت مینمود . دولتهای مقتدر ایرانی جمعی‌کثیر از مردم غیر ایرانی را بااعطاء هرگونه آزادی در زندگی فردی واجتماعی ورعایت اصول عقل وتدبیر وسیاست اداره میکرد . بعضی از آن میان که حتی دارای حکومتی مستقل ودین وآئین وزبان وعادات و رسومی جداگانه بودند باطیب خاطر مطیع دولت ایران میشدند . نرمی ، روش مسالمت‌آمیز ، طرز سیاست حکومت مرکزی ، که بنظر نسلهای بعدشاید بزرگترین دلیل شایستگی ایرانیان است، مزیت‌معنوی این نوع حکومت را برسایر دولتهای آن زمـان به‌اثبات میرساند . ایرانیان به‌پیروی از اصول وعقاید دینی خود ، که وادارشان میکرد پیوسته کردارنیك را سرلوحه زندگی قرار دهند ، زمانی‌که برمردمی مسلط میشدند از خونریزیها وکشتار بی‌جای مغلوبین خودداری میکردند .

کوروش کبیر وداریوش بزرگ، که موجد وخالق تمام این امتیازات ومحاسن‌بودند، در تاریخ بنام بزرگترین سازندهٔ توانا ونیرومند و ازجملهٔ از راهنمایان وپیشوایان عاقل و سیاستمداری که باید در رأس ملتی قرار داشته باشد ، معرفی وشناخته شده‌اند .

سرزمین پهنـاوری را که هخامنشیان بدان فرمـانروائی داشتند داریوش بزرگ در کتیبه‌ای که در تخت جمشید نقرکرد چنین بیان می‌کند :

«من داریوش ، شاه بزرگ ، شاه شاهـان ، شاه ممالك جهان از هرزبان .... بیاری اهورامزدا اینها هستند کشورهائی که بمن‌باج میدهند وهرچه ازسوی من بدانها فرمان داده شود آنرا مجری میدارند و تصمیمات من مورد احترام قرار می‌گیرد : ماد ، عیلام ، بـابل عربستان ،آشور، مصر، ارمنستان، کاپادوکیه ، لیدیه ، یونانیان‌ساکن‌خشکیها، یونانیانی که در دریا هستند وکشورهای کرانه‌های دریاها ، ساگارتی ، پارت ، زرنگا، هرات ، باختر ، سغد ، خوارزم ، ثته‌گوش ، رخج ، هند ،گندار ، سکائیه و مکیا .... اهورامردا مـرا حفظ کند . من وسرای من را .»

این سرزمین پهناور باچنین‌وسعتی دارای مرکزیت کامل بود وچنانکه گذشت ، دولت هخامنشی‌نسبت بتمام ملل‌تابعه بطورتساوی وعدالت رفتارمینمود ونسبت به‌دین‌وآئین‌ورسوم و معتقدات آنان‌احترام کامل را رعایت میکرد وهم ازاینراه‌بودکه توانست مدت بیش‌از دوقرن (۵۵۰–۳۳۰پیش‌ازمیلاد) صلح وآرامش‌ونظم وترتیب راپس‌ازیك‌دوران قتل‌عامهاو کشتارهای

دسته جمعی و وحشیگری و سبعیت بی‌حد و حصر و محو نابـود کردن و برانداختن نژادها بوسیله دولت وپادشاهان خونخوار آشور، برقرار سازد و به رذائل و صفـات ناپسند خاتمه دهد و با اعلام حقوق بشر، بشریت را در راه پیشرفت وتکامل سوق داده سرمشقی برای سایر دولتها وملتها بشود.

دولت هخامنشی عصر طلائی را در خاور زمین بوجود آورد ، تشکیلات صحیح و متین درایالات و ولایات ، برقراری سازمانهای اداری وسیاسی و اقتصادی و بازرگانی واجتماعی برمبنای صحیح و ایجاد شاهراهای مهم برای تسهیل عبور ومرورکاروانها تماماً از آثار این دولت بود.

«دودمان هخامنشی[1] نخستین‌بار درتاریخ نمونهٔ‌تشکیلات وسیعی‌را به‌جهان غرب نشان داده است. ایرانیان برای‌ایجاد تشکیلات‌منظمی ازخود ابتکار بخرج دادند وتوانستند بانظر بلند و سعهٔ صدر و وسائل مطمئنی دولت هخامنشی را که مدتها در دنیای قدیم نمونه‌ای برای تقلید سایر ملل بشمار میرفت ، بوجود آورند.»[2]

با وجود جنگهای ایرانیان بایونانیان وزیانهائی‌که از این بابت متوجه دولت ایران گردید ، یونانیان با داشتن تمدن و فرهنگ درخشان خود نتوانستند در برابر حسن سلوك و قدرت سیاسی زمامداران هخامنشی مقاومت ورزند و کوشش‌کردند در خدمت آنان درآیند و بنفع ایران‌کار کنند.

تحقیقات جدید ثابت می‌کندکه کشورهـای دوردست‌که برائر توسعه‌کشور هخامنشی بدان پیوسته بودند زیر نفوذ هخامنشیان عمیقاً تحول یافتند. طرزآبیاری بوسیلهٔ قنوات زیر زمینی‌ازجمله درواحه‌های جنوبی‌مصر، معمول‌گردید. هنرهخامنشی بنواحی‌دورتر ازمرزهای ایران رسید. نفوذآنرا درمصر، قبرس، کرانه‌های دریای‌سیاه میتوان دید. هخامنشیان‌محیطی مساعد برای توسعه علوم بوجود آوردند.

اسکندر مقدونی باتمام مجاهدتها وکوششهائی‌که‌کرد موفق‌نشد نژاد ایرانی‌را ازاین امتیازات‌محروم سازد وخود وجانشینانش بااینکه آثار تاریخی‌را خراب‌کردند وکتابخانه‌ها وآنچه‌را عامل بقاء ویادگار حشمت وعظمت ایران بود ازمیان بردند. معذلك مجبور شدند

---

[1] - کوروش‌کبیر (۵۵۰ - ۵۳۰ ق. م) ـ کبوجیه (۵۳۰ ـ ۵۲۲ ق. م) - بردیای دروغی (۵۲۲ ق.م) - داریوش‌بزرگ (۵۲۲ ـ ۴۸۶ ق م) - خشایارشا (۴۸۶ - ۴۶۵ ق. م) - اردشیر اول (۴۶۵ ـ ۴۲۴ ق.م) - خشایارشای دوم(۴۲۴ ق. م) - سغدیان (۴۲۴ ق. م) - داریوش دوم (۴۲۴ - ۴۰۴ ق. م) - اردشیر دوم (۴۰۴ - ۳۵۸ ق. م) - اردشیر سوم (۳۵۸ - ۳۳۸ ق. م)ـ ارشك (۳۳۸ - ۳۳۶ ق. م) - داریوش سوم (۳۳۶ - ۳۳۰ ق. م).

[2] - پرفسور بن‌ونیست مستشرق فرانسوی.

سرانجام در برابر قدرت و عظمت ایرانی سرفرود آورند ، عادات و رسوم وتمدن‌ایرانیان پاك‌نژاد را بپذیرند. اسکندرمقدونی چنین‌پنداشت که ایران را نابود کرده است وحال آنکه در اندك مدتی زیر استیلای نفوذ معنوی ایران قرارگرفت ومتوجه شد مادام‌که وسعت‌نظر و عقاید دینی و توانائی اداری ایرانیان با روحیهٔ انفرادی وعاطفه شدید یونانیان بهم نیامیزد آینده‌ای برای دنیا نمی‌توان انتظارداشت وبهمین جهت درواقع ایران بودکه ویرا زیرسلطه خویش گرفت و مسخرکرد.

ارنست بابلون[1] باستان‌شناس و سکه‌شناس دانشمند وعالیقدر فرانسه ، متولد درساری، مارن علیا[2] متولد به‌سال ۱۸۵۴ ومتوفی درپاریس به‌سال ۱۹۲۴ میلادی‌که سالها موزه‌داری قسمت سکه‌ها را به عهده داشت و ضمناً عضو فرهنگستان و مؤسس موزهٔ سکه درکتابخانه ملی پاریس بود و تصنیفات و تألیفات بسیاری از خود به یادگارگذاشت با درنظرگرفتن اهمیتی که به‌این دورهٔ درخشان تاریخ وتمدن ایران میداد ، به تألیف‌کتاب حاضر پرداخت وآنرا درقطع وزیری در ۱۹۴ صفحه برای‌مقدمه و ۴۱۲ صفحه متن و ۳۹ صفحه گراور سکه‌ها در در زیر عنوان «ایرانیان هخامنش ـ ساتراپها و خاندانهای تابعه شاهنشاهی آنان ، قبرس و فینیقیه» درسال ۱۸۹۳ درپاریس به چاپ رسانید.[3]

این کتاب کـه به همت والای انجمن آثار ملی ایران ترجمه و در دسترس دانشمندان سکه‌شناس‌وعلاقمندان به‌تاریخ ایران‌باستان گذاشته‌میشود. یکی‌ازمهمترین ومعتبرترین آثاری است که نه‌تنها سکه‌های دوران هخامنشیان را ازجهات سیاسی و اقتصادی وبازرگانی وهنری مشخص ومعرفی می‌کند، بلکه اسناد یونانی و لاتینی وکتیبه‌هائی راکه به‌زبانهای مختلف تاآن دوره کشف شده‌بود، مورد مطالعه وپایه واساس کتاب خود قرارداد ویکی دیگرازراه گشائیها برای روشن شدن تاریخ‌ایران باستان گردید. ضمناً ثابت کرد که شاهنشاهان هخامنشی رواج سکه راکه یکی ازاصول تسهیل بازرگانی و داد وستد وپیشرفت اقتصاداست، پایه‌گزارشدند. درین مورد چنین می‌گوید[4] : «کوروش فاتح کرزوس که دارای روحیه‌ای روشن و علاقه‌مند به فرهنگ یونانی آسیای صغیربود نخواست چنین اختراع گرانبهائی راکه زندگی اقتصادی ملتها را تغییر داده بود ، ازمیان بردارد وحتی بنظر می‌آیدکـه این اختراع را در سراسر شاهنشاهی رواج داده در نشر آن مجاهدت بخرج داد...» و درجای دیگر[5] درباره داریوش

---

[1] Ernest Babelon

[2] Sarry, Haute - Marne.

[3] Gatalogue des Monnais grecques de la Bibliothèque Nationale. les Perses Achéménides. Les satrapes et les dynasties tributaires de leur empire. Cypre et Phénécie par M. Ernest Babelon Conservateur du département des médailles et antiques. Paris chez. C. Rollin et Feuardent. 4, rue de Louvois, 4. Même. Maison, 19, Bloomsbury Street, London. 1893.

[4] صفحه ۲ کتاب

[5] صفحه ۴ کتاب

بزرگ می‌نویسد: «.... تشکیلات و رسم این‌مالیات مستمر با پول و یا با جنس که ساتراپیها موظف‌بودند هرساله بحکومتهای محلی‌خود برای‌خزانه سلطنتی بپردازند وسیلهٔ اختراع‌سکه بنام دریك و اسم داریوش شد.»

گرچه با پیشرفت علوم وکشف آثار و کتیبه‌هـای جدید ، بخصوص در مورد سکه در زمانهای پس‌ازاو ، این‌علم روبترقی وتوسعه گذاشت. ولی‌مانع ازآن نیست که زحمات ارنست بابلون دانشمندی‌که سالهای‌گرانبهای زندگی خود را با دقت و کوشش خستگی‌ناپذیر وقف این‌کارکرد و سهمی راکه مؤلف در شناساندن تاریخ وتمدن وفرهنگ ایران انجام داد ، از نظر دور بماند.

خوانندگان‌گرامی بامطالعه این‌اثر در خواهند یافت‌که مؤلف تاچه اندازه درروشن کردن مطالب زحمات طـاقت‌فرسائی را متحمل شده است. چنانکه برای خواندن و شناسائی یك سکه از عقاید ونظرات بسیاری از مورخان و دانشمندان سکه شناس قدیم وجدید استفاده می‌کند و با رویهم‌گذاشتن عقاید ونظرات مختلف و اثبات آن از راه‌حل واستدلال دقیق از پای نمی‌نشیند تاآنرا ثابت‌کند. به‌تمام موزه‌هائی‌که درنقاط مختلف‌کشورهای اروپا که‌بخشی از سکه درآنها موجود است ، مراجعه می‌کند ومجموعهٔ‌کاملی ازسکه برای خود تهیه می‌بیند و ازآنها برای مطالعه وتدوین‌کتاب استفاده مینماید. باشدکه خدای‌بزرگ روح اورا قرین رحمت و آرامش نماید و ذکر خیرش درتاریخ ایران باستان جاودان بماند.

ترجمه این‌کتاب‌که سبك انشاء آن متعلق به قرن نوزدهم میلادی و مضامین آن‌مغلق و پراز تعقید وفهم وادراك وحل مسائل و مطالب خالی ازاشکال نبود با دقت و زحمت‌فراوان وصرف وقت زیاد توأم شد. اسامی‌ومطالب یونانی‌آن بوسیلهٔ خانم‌آناپاراف‌کوپولو ، کارمند محترم سفارت‌کبرای یونان درایران ، انجام‌گرفت. نوشته‌های‌آرامی وفینیقی‌ولیسی ولاتین تاآنجائیکه میسرشد، باتبحری‌که خانم ملك‌زاده بیانی درعلم سکه‌شناسی‌دارند بااصل‌ویامعادل آنها خوانده وبکاربرده‌شد. بهرصورت کوشش‌مترجمان براین‌شدکه حتی‌الامکان اصالت‌کتاب حفظ شود و مطلب و اسمی از ترجمه ساقط نگردد. امید است کـه این زحمت مـورد عنایت خوانندگان ارجمندگرامی قـرار بگیرد و لغزشها و خطاها را به دیدهٔ اغماض نگریسته به کرم عمیم خود ببخشایند.

تهران به تاریخ شهریور
۱۳۵۸ شمسی
دکتر خانبابا بیانی ملکزاده بیانی

مقدمه

فصل اول

سکّه‌های شاه بزرگ

۱ - دریك

سال ۵۴۸ قبل ازمیلاد، زمانیکه کوروش پادشاه ایرانیان آسیای صغیر باختری را فتح کرد[۱] یك قرن ونیم پیش از آن‌یونانیان به‌استعمال سکه آشنائی داشتند. کرزوس[۲] ازمدتها پیش در شهرهای بزرگ بازرگانی در ساحل پروپوندیت[۳] و دریای اژه[۴] مانند سیزیك[۵] ، فوسه[۶] ، افز[۷] ، ملطیه[۸] وجزایر لسبوس[۹] وساموس[۱۰] ، بدون در نظرگرفتن مراکز اصلی تابعه ، برواج سکه‌که از زمانهای بسیار طولانی بکار میرفت ، آگاهی یافت . این امر در سارد[۱۱] پایتخت ثروتمند لیدی بیش از هرجای دیگر به‌چشم میخورد . هریك از این‌شهرها سکهٔ مخصوص بخود داشتند واین سکه‌ها نه تنها از نوع مخصوص و ارتباط به‌ملیت هرناحیه داشت‌بلکه دارای عیار معین که کم وبیش از معیارهای متعادل نینوا و بابل مشتق میشد، بود.

پس‌از اینکه‌کرزوس بوسیلهٔ‌ایرانیان مغلوب گردید در نحوهٔ سکه‌های ساحلی‌بهیچوجه تغییری حاصل نشد . هریك از شهرها کماکان بضرب سکه‌های خود برحسب احتیاجات بازرگانی زمان ، مبادرت ورزیدند . بطور خلاصه باید گفت همانطوریکه الحاق بیشتر این شهرها به پادشاهی لیدی‌کوچکترین اثری در سبك و نحوهٔ ضرب سکه‌های این‌شهرها نکرد فتوحات‌کوروش‌هم نتوانست تأثیری دراین امر از خود باقی بگذارد .

۱- برای‌این تاریخ‌آخرپادشاهی‌کرزوس پادشاه لیدی‌به‌کتاب Antersunchunger zur Altorient Geschicht. p. 131 مراجعه کنید .

۲- Crésus ۳- Propondite ۴- Egée

۵- Cyzique. ۶- Phocé ۷- Ephése

۸- Milet ۹- Lesbos ۱۰- Samos ۱۱- Sardes

باید دید که تسلط کوروش به‌شهرسارد هم درضرابخانه‌های آن بهمین منوال گذشت ؟ آیاسکه زیبای طلای سلطنتی‌ازابداعات کرزوس[1] پس‌ازپیروزی‌ایران ادامه‌یافت یاخیر؟ ازطرف دیگرباید فهمید اولین سکه‌ای که پس‌ازتسلط شاهنشاه بزرگ دراین شهر ضرب زده شد چگونه بوده است ؟

بطور کلی‌باید تصدیق کرد که کوروش (۵۲۹–۵۴۹ قم) و کبوجیه (۵۲۲–۵۲۹قم) به‌ضرب همان سکه‌های کرزوس درضرابخانه‌های سارد اقدام نمودند. لونورمان معتقداست که ضرب سکه‌های کرزوسی تا زمان داریوش اول پسر هیستاسپ[1] ادامه داشته است . مادن[2] وبارکلی‌هید نیز بهمین عقیده که حکومتهای ایرانی در سارد به‌رواج سکه‌های نقرهٔ کرزوس ادامه داده‌اند ، معتقدند . میتوانم دراین مورد شواهد دیگری ارائه دهم ولی اگر بخواهم علل این معتقدات عمومی را باثبات برسانم فقط یك مورد خواهد بود که آنهم بنظرمن پایه واساس‌محکمی ندارد . میگویندکه سکه یکی‌از اختراعات بزرگ ومهم بشر است که بمحض اختراع دیگرنتوانست ادامه پیدا نکند وعلیرغم تمام فتوحات سیاسی موفق شد بسرعت براه خود ادامه دهد . کوروش فاتح کرزوس که دارای روحیه‌ی روشن وعلاقمند بفرهنگ‌یونانی آسیای صغیر بود، نخواست چنین اختراع گرانبهائی را که زندگی اقتصادی ملتها را تغییر داده بود ، ازمیان بردارد وحتی بنظر می‌آیدکه این اختراع را درسراسر شاهنشاهی رواج داده درنشر آن مجاهدت بخرج داد .

بنابراین باید از این نظریه که کوروش ضرب سکه را ملغی کرد بکلی صرفنظر نمود. زیرا شهرهای ساحلی آسیای صغیر در تمام دوران سلطنت او و کبوجیه اجازه یافتند مانند سابق به‌ضرب سکه‌های محلی خود اقدام نمایند . موضوع قابل تحقیق این است که آیا کوروش ضرابخانه سارد را تعطیل کرده است ؟ مراتب زیر صحت این عمل را تا اندازه‌ای ثابت می کند :

۱ـ سکه‌های طلا ونقره‌ای که در ضرابخانه سارد ضرب میشد سکه‌های سلطنتی بودند وتشابهی باسکه‌های شهری نداشتند بنابراین طبیعی بنظر میرسید که بابرکناری پادشاه سارد آن‌سکه‌ها نیزموقوف شده باشدومیتوان بخوبی استنباط کرد که کوروش فاتح ، نوع سکه‌های کرزوس را با اندکی تغییر وتبدیل پذیرفته است ولی در سکه‌های شهرهای خود مختار که جنبهٔ سلطنتی وخانوادگی نداشت بهیچوجه تغیری نداده از ضرب آنها جلوگیری نکرده‌است.

---

[1] Fr. Lenormant, Monnaies royales de la Lydie, dans l'annuaire de la Société française de Numismatique. t. IV (1873), P. 198.

[2] Fr. Madden. Coinage of Jews (2. édit), P. 47.

[3] Barclay V. Head. The Coinage Lydia and Persia, P. 23.

۲ــ میان نمونه‌های مختلف سکه‌های کرزوسی ، تاآنجائیکه ما از آنها اطلاع داریم ، هیچگونه اختلافی وجود ندارد . تمام آنها بایك سبك ویك وزن واز یك جنس فلز وباشکل ظاهری ضرب زده شده است . کسانی که مدعی هستند که یك قسمت از سکه‌هائی که به ایران کوروش تعلق دارد قادر نیستند بما تفهیم کنند که باکدام علامت میتوان آنها را از سکه‌های لیدی کرزوس مشخص ومعین نمود .

۳ــ درحالیکه شواهد تاریخی متعدد از سکه‌های کرزوس یا از دریك‌های ایران در دست داریم ولی هیچیك از این شواهد نتوانسته است تفاوت سکه سلطنتی کوروش و کبوجیه[1] را ثابت نماید .

۴ــ دریك بطور قطع اولین سکه‌ای است که اصل آن ایرانی است . این سکه بهیچوجه از حیث وزن ونوع وسبك شکل چهارگوش مقعر آن باسکه‌های کرزوسی شباهتی ندارد.

تصور می کنم بااین تفصیل نباید بیش از این دراین موضوع غور و بحث کرد زیــرا هیچ دلیل وآثاری دردست نیست بتوان ثابت کرد که سکه‌های زمان کرزوس دردوران کوروش وکبوجیه‌ادامه داشته‌است وبایدقبول کرد که ادامه‌ضرب سکه‌های کرزوس باسقوط‌امپراطوری لیدی درسال ۵۴۸ قم بطور قطع متوقف مانده است . کوروش وکبوجیه سکه‌هــای سلطنتی نداشتند وسکه‌های کرزوس هم در مجموعه کنونی منظور نشده‌است.

داریوش اول پسر هیستاسپ (۴۸۵-۵۲۱ قم) پس از اینکه پنج سال اول سلطنت‌خود را به‌برانداختن انقلابات داخلی‌گذرانید ،کشور خویش را به‌بیست ساتراپی تقسیم کرد که هریك از آنها را بدادن خراج مجبور نمود . بنابگفته هردوت ساتراپی‌هــا و خراجی‌که آنها مجبور بودند بپردازند به‌این قرار تقسیم شده بود : ساتراپی‌هائی که موظف بودند با نقره بپردازند باید بوزن بابلی باشد و آنهائیکه باید طلا تحویل دهند لازم بوده که باوزن اوبئی باشد . تالان بابلی معادل بود با ۷۰ مین اوبه‌ئی . در زمان سلطنت کوروش وکبوجیه چنین رسمی متداول نبود ، ملت باپیشکش دین خراجی خود را ادا میکرد.[2]»

---

[1] ۱ــ درکتابهای تورات ، بخصوص در اسدراس Esdras ، اغلب از واحد وزنی و یاپولی بنام دراخمون Drachemon گفتگو می‌شود . بعضی ازنویسندگان درصدد برآمدندکه این‌اسم را از نام داریوش‌کلمه کماندار (Archer) مشتق‌بدانند. درنتیجه‌آنان تصرر کردندکه‌این‌کلمه همان دریك است (به مادن Coinage of the jews. P. 46 Madden مراجعه شود) ولی امر محرز اینست که این اسم همان کلمه آسوری داراك ــ مانا در زیــر شکل درهم‌های طلا و درهم‌های نقره بشکل شمش بوده‌است. گزنفون درسیروپدیا (مجلد ۲و۷) از داریکی‌که درزمان کوروش بزرگ رائج بوده است ، نــام میبرد. گفته‌گزنفون به عقیده هید ارزش تاریخی ندارد (به‌کتاب The Coinage of Lidia and Persia. B. Head صفحه ۲۲ مراجعه شود)

[2] ۲ــ هردوت مجلد سوم ، صفحه ۸۹.

تشکیلات ورسم این‌مالیات مستمر باپول ویا باجنس‌که ساتراپیهاموظف بودندهرساله به‌حکومتهای محلی‌خود برای خزانه سلطنتی بپردازند، وسیلهٔ اختراع سکه بنام دریك واسم داریوش شد .

سکه‌های شاهنشاه بزرگ به‌طلا ، دریك ونقره، سیکل (شکل) مادی ویا درهم ایرانی بود . از زمان داریوش اول پسرهیستاسپ تا داریوش سوم کودومان (۳۳۰-۳۳۷قم) رقیب بدبخت اسکندر ، غیر ازاین سکه‌ها پول دیگری وجود نداشت .

اگر شهرها و سلسله‌های تابعه وبعضی از ساتراپیها ، بطوریکه وضع آنها را روشن خواهیم‌کرد ، اختیار داشتند و مجاز بودند سکه‌های خود را باآلیاژی مرکب از سه‌جزءطلا و یك جزء نقره ومفرغ ضرب بزنند. ولی باید بطورکلی معتقد بودکه پادشاه بزرگ ضرب سکه طلا را در سراسر شاهنشاهی بخود منحصر کرده است و بااینکه سکه‌های طلائی بنام پادشاهان سالامین[۱] وسیتیوم[۲] وبعضی ازشاهان جزیرهٔ قبرس وکاری مانند پیکزودار[۳] دردست است باید به این حقیقت اذعان‌کرد که شاهنشاه در سراسر ممالك تابعهٔ آسیائی ضرب سکه طلارا بخود منحصر کرده‌است وهیچیك ازشاهان‌صور[۴]وصیدا[۵] وجبل‌وآراد وسلسه‌های‌پادشاهی کیلیکیه ولیکیه و نه حتی امیران قبرس و کاری و ساتراپهای مقتدر شهرهای ثروتمند وآباد آسیای صغیر که سر به‌اطاعت شاه شاهان در آوردند ، نتوانستند سکه‌های طلا ضرب زده ، رائج سازند .

تنها نظریه‌های‌مخالف را دراین اصل کلی‌میتوان از راه تاریخ براثر موارداضطراری موجه دانست . زیرا نمیتوان قانونی را آنهم قانونی‌که پایه‌های آن بهیچوجه به تمایلات مبتکرانه پادشاه آسیائی متکی نبوده واساس‌آن براصول اقتصادی ریخته شده است[۶]، ازقدرت وقوت خود انداخت . در حقیقت طلا در تمام شاهنشاهی ایران اساس ونمونه قانونی‌عیارسکه بوده است وپولهای آلیاژدار ونقره ، در این نظام یك سکه‌ای ، در کمال راحتی میتوانست درشهرها ودر میان سلسله‌های تابعه و ساتراپیها از میان برود . این اصل‌کلی پولی غیرقابل تغییر از طرف یونانیان مورد قبول واقع شد واسکندر هم درصدد برآمد درتمام امپراطوری خودعیار پول را براصل طلا قرار دهد . همین‌اصل بدون‌تردید به‌امپراطوری روم نیزسرایت کرد و پول طلا «پول مقدس»[۷] ومنحصر به‌امپراطوران شد .

۱- Salamine. ۲- Citium ۳- Pixodare.

۴- Tyre. ۵- Sidon

۶- Fr. Lenormant. La monnaie dans l'antiqutié T.I. P. 173

۷- E. Babelon. Mélange numismatiques, 1er. série. P. 187, et 2em. série. P. 87.

هردوت اولین مصنف یونانی بود که از پول طلای داریوش صحبت بمیان آورد و از خالص بودن فلز آن ستایش نمود[1]. پس‌ازتجزیهٔ شیمیائی که در زمان حاضر بعمل‌آمد معلوم‌شد که فلز دریك فقط ٪۳ آلیاژ طبیعی دارد[2] و بهمین مناسبت بود دریك در تمام دنیای یونان وآسیا شهرت واهمیت‌بسزائی بهمرسانید . نظم در وزن وآسان بودن آن در تعویض‌وعملیات بازرگانی نیزیکی دیگر از دلایل مهمی بود که دنیای یونان را بخود مشغول داشت. دریك باچهاردرهم آتنی‌ها و سکه‌های طلا و نقره اسکندر ازجمله پولهای معروف ومتداول ورائج آن عصر بوده است .

معمولا وزن دریك ۸/۴۲ گرم است . بنابراین از حیث وزن قدری بیشتر ازسکه‌های کرزوس بود که ۸/۱۷ گرم وزن داشته‌است. قدیمترین سکه‌های طلای فوسه تقریباً از طلای خالص ودر روی قطعات فلزی با عیار مخصوص بوزن ۱۶/۸۴ گرم ضرب زده شده بودند و بهمین جهت آنها را فوکائیك ابتدائی مینامیدند. نیم استتری باهمین عیار تحقیقاً ۸ گرم و ۴۲ یعنی وزن یك دریك را داشت. بطوریکه اگرقبول‌کنیم یك استاتر۸/۴۲ گرم وزن دارد داریوش‌کاری کرده‌است که پولهای او دارای وزنی‌باشد که موردپسند وقبول‌شهرهای‌بازرگانی ایونی واقع شود. ازطرف دیگر اندازه‌های وزنی آسوری وکلدانی معمولا براساس ۳۰ کیلو ۳۰۰ گرم یعنی معادل ۶۰ مین[3] یا ۳۶۰۰ درهم استوار بود که درنتیجه یك درهم ۸/۴۱۵ گرم وزن داشته است ، این درهم بابلی درحقیقت هم وزن نصف استتری فوکائیك و دریك است وعمل داریوش عبارت‌بود ازسرایت دادن روش وزنی ، یعنی روشی‌که مردم بدان عادت داشته‌اند. بنابراین شاهنشاه بزرگ، وارث سیاست پادشاهان بابلی، تنها عملی‌که انجام داد این بودکه وزن سکه‌های خود را بنابروزنهائی‌که آسوریها و کلدانیها بتمام مشرق زمین تحمیل‌کرده و کلیه شهرهای بازرگانی آسیای صغیر بعنوان پول رسمی خود پذیرفته بودند، معین نماید.

درسابق متذکرشدیم که هرودت گفته بود ساتراپیهائی که خراج خود را به طلامیدادند

---

[1] Herod., IV, 166. CE. Etymol. magn. Ve.

(دریك ، سکه‌ای است از طلاکه برای اولین بار بوسیله داریوش ضرب‌زده)

[2] Letronne. Considération général sur l'évaluation des monnaies grecques et romaines. P. 108; Head, The Coinage of Lydie and Persia. P. 25.

[3] مین (من) = ۶۰ شکل معادل با ۶۰/۵۲۲ کیلو (ردیف بزرگ) و ۳۰/۲۷۶ کیلو (ردیف کوچك). تاریخ سکه ازقدیمترین ازمنه تا دورهٔ اشکانیان تألیف ملکزاده بیانی. ص۲۶ (مترجم).

موظف بودند وزن سکه‌های اوبه را مراعات کنند. بعلاوه دو شهر بزرگ ومهم اوبه[۱] وکالسی[۲] که از آغاز قرن هشتم با سواحل مقابل آسیای صغیر درارتباط بازرگانی دائمی بودنـد، از فوسه، مین طلای بابلی باواحد $\frac{۱}{۶۰}$ ویا درهمی که دارای ۸ گـرم ۴۱۵ وزن داشت ، استفاده میکردند. ناحیه اوبه وسایر نواحی تابعه مقدونیه وتراکیه سکه‌هائی برروی همین‌قاعده ضرب میزدند. قدیمترین استتر نقره آنها معمولاً ۸ گـرم و ۴۱۵ وزن داشت[۳] . این همان وزن دریك بود. بنابراین به‌آسانی میتوان به تعبیری یـونانی که هرودت بدان متذکر شده و به روش وزنی که بعضی‌از ساتراپیها مورد استعمال قرارداده بودند، معتقد شد.

پیدایش دریك از نظرخالص بودن وقطع وانـدازه بسیار طبیعی ومنطقی بنظر می‌آید. تقسیم‌بندی به جزء و کل مانند سایرنظام‌های پولی آسیای صغیرچندان زیاد نیست. در اواخر دوران پادشاهی شاهنشاهان هخامنشی «دو دریکی» بوزن ۱۶/۶۵ گرم بوجود آمد کـه در آینده نزدیك ازآن بحث خواهیم‌کرد. ولی نیم دریك هنوز به‌گردش نیفتاده بود. شاید تصور برود که‌گزنفون در فصل آناباز درآنجائیکه کوروش صغیر متعهد شدکسانی‌که او را تبعیت خواهندکرد پاداش زیادی دریافت می‌کنند، اشاره‌ای به این موضوع‌کرده باشد.

«کوروش وعده دادکه معادل نصف مقرری را اضافه داده وبعلاوه سه نیم دریکی بجای یك دریك به حساب آنان بپردازد[۴].» ولی باید قبول‌کردکه این نیم دریك مقرری باپـول دیگری پرداخت میشده بدون اینکه لزومی داشته باشدکه تصور شود نیم دریکی وجود داشته است. چنین بود تفصیل شروع ومنطقی وزن وفلز دریك طلای خالص بوزن ۸/۴۲ گرم که میتوانست با ارزش مساوی با یك استتر الکتروم[۵] سیزیك بوزن ۱۶/۴۵ گـرم باشد . در نتیجه تجزیه شیمیائی دوك دولوئین[۶] و تحقیقات جدید ك. ب هوفمن[۷] و گرینویل[۸] و پرسی - گاردنر[۹] وبارکلی هید[۱۰] معلوم شدکه الکتروم سکه‌های سیزیك تنها درحدود۴۶ درصد یعنی

۱- Eubée. ۲- Chalcis. ۳- B. Head, Metrological notes, dans le Numuisma. Chronicle, 187 (n. s. t. xv), P. 231; Cf. The coinage of Lydia and Persia, p. 6.

۴- Xenophon, Anab. 1. 3. 21

۵- Eléctrum (مخلوط از سه جزء طلا ویك جزء نقره).

۶- duc de Luynes.

۷- K. B. Hoffmann, dans Numismat. Zeitschrift de Vienne, t. XVI. P. 1 et suiv. (1884). ۸- Greenwell, Electrum coinage of Cyzicus, P. 15 et sui.. ۹- Percy Gardner. The exchange - value of Cyzicen staters, dans num. Chronicle, 1887, P. 185, 190.

۱۰- B. Head, Electrum coins and their specific Gravity, dans Num. Chronicle 1887, P. 277 à 308;.

بوزنی معادل ۷/۵۸ گرم طلا و ۵۴ درصد نقره بوزنی معادل ۸/۸۵ گرم نقره دارد. این ورن نقره معادل بوده است تقریباً با ۰/۴۶ طلا یعنی با ارزش نسبی طلا و نقره متداول در قرن چهارم میلادی یا اضافه ۰/۴۶ باوزن طلای حقیقی ۷/۵۸ گرم تقریباً وزن قطعی دریك بدست می‌آید ، شاهد براین مدعا را میتوان در فصل آناباز ملاحظه کرد . زمانیکه گزنفون با سوتس[۱] پادشاه تراس برای راضی کردن او درماندن درارتش ده‌هزار نفری وارد مذاکره شد، بوی وعده دادکه بهریك ازافراد قشون یك سکه‌سیزیك[۲] وبهریك ازافسران دو سکه و بهر یك از فرماندهان ارشد چهار سکه بپردازد[۳]. ولی بزودی باقیمانده ارتش یونانی به تبعیت تیبرون[۴] مقدونی برای داخل شدن در جنگ با تیسافرن[۵] درآمدند. برای انجام این‌کار مقرر گردیدکه «بهریك ازافراد یك دریك درماه وبهر نفر ازافسران دو دریك وبهریك از فرماندهان ارشد چهار دریك پرداخت شود». این مقرری معادل بود با مقرری یك الکتروم درسیزیك بوزن ۱۶/۴۵ گرم. اکنون‌اگرقدرت بازرگانی دریك را درمدنظر بگیریم متوجه خواهیم شد که گزنفون پس از قشون‌کشی به‌آسیا بمحض رسیدن به لامپساك[۶] اسب خودرا به قیمت پنجاه دریك فروخت[۷].

در دوران جنگهائی که در قرن چهارم قبل از میلاد یونانیان با ایرانیان داشتند، یونانیان سعی‌کردند دریك را با رائج کردن سکه‌های خالص از طلا، از ارزش بیندازند و بهمین مناسبت است که ما ازآن زمان سکه‌های طلائی هموزن دریك در دست داریم‌که در ضرابخانه‌های سیزیك و لامپساك و کلازومن[۸] و کیوس[۹] و آبیدوس[۱۰] ضرب شده بود . این‌رقابت زودگذر فقط اثرات بسیار ضعیفی در روی‌رواج دریك‌که بمقدارفراوان درآسیای صغیر و دریونان رائج بود ، گذاشت. دربارهٔ رواج دریك حتی پس ازاسکندر دراین منطقه پهناورمورخان وکتیبه‌ها تذکرات پی درپی و زیادی داده‌اند. خزانه‌های معابد، بخصوص در پارتنون[۱۱]ودر دلوس[۱۲] مملواز دریك بوده‌است. در زمان لشکرکشی‌خشایارشا علیه یونانیان، مقدارهنگفتی‌دریك در رواج‌افتاد. بطوریکه پیتس‌دوسلنه[۱۳] ثروتمند لیدی نزدیك چهارمیلیون دریك در خزانهٔ خود جمع‌آوری نموده بود . همین شخص به خشایارشا چنین‌گفت «حساب

۱- Seuthes. ۲- Cyzicène. ۳- Xenophon, Anab. VII, 2 in fine, et 3.
۴- Thibron. ۵- Tissapherne (ساتراپ ایرانی درسارد. مترجم).
۶- Lampsaque. ۷- Xenephon, Anab. VII, 8.

و دریك معادل بوده است با ۲۴ وحتی با ۲۵ یا ۲۵$\frac{۱}{۲}$ درخم آتیك برحسب تغییر تعویض، بنا به محاسبهٔ بعضی از اقتصاددانان دریك معادل‌است با ۲۶فرانك (زمان مؤلف‌کتاب. مترجم).
cf. E. Curtius, Hist, grecque, trad. Bouché - Leclercq. t. II. p. 83.
۸- Clazomène. ۹- Chios. ۱۰- Abidos.
۱۱- Parthénon. ۱۲- Délos. ۱۳- Pythés de Clenae.

خود راکردم دو هزار تالان[1] نقـره وهفت هزار تالان طلا معادل چهارصد میریاد[2] ثـروت دارم» با این تفصیل ایرانیان خودکمتر از یونانیان دریك را مورد استفاده قـرار میدادند. بطوریکه زمانی‌که اسکندرشوش را فتح‌کرد، درخزانه سلطنتی به ارزش ۴۰۰۰۰ تالان شمش موجود دید در حالیکـه بیش از ۹۰۰۰ تالان سکـه ضرب زده شده بیشتر وجود نـداشت[3]. بنابراین ملاحظه می‌شودکه ایرانیان به‌پیروی ازسنت‌آسوریها وبابلیها برای توزین شمشهای فلزی از ترازو استفاده میکردند وفقط برای امور بازرگانی در آسیای صغیر وبرای مصارف ارتش بودکه هخامنشیان به‌ضرب سکه اقدام کردند. با این ترتیب بایدگفت‌که دریك بیشتر در ضرابخانه‌های آسیای صغیر ضرب می‌شد.

شاه شاهان ایستاده وتاج کنگره‌دار بسرگذاشته‌است، علامتی‌که اورا ازسایرساتراپهای تابعه ممتاز می‌کند، بازانوی خمیده‌که زانوی راست اوبسمت جلووپای‌چپ بطرف عقب‌متمایل است. کمان و نیزه‌ای‌که انتهای‌آن به‌گوئی یا نارنجك نقره‌ای منتهی میشود، دردست دارد. این شکل وسیما بطور خلاصه میرساندکماندار است. دیودور معتقد است‌که طرز قرارگرفتن تصویر، مشخص‌کمانداران ایرانی درحال جنگ می‌باشد[4].

یونانیان با در نظرگرفتن خصوصیات دریك بدان نام عمومی «کماندار» (سازیتاری) داده‌اند. «دراین مورد ضرب‌المثل درمیان یونانیان دربارهٔ آژزیلاس در هنگامی‌که ازآسیا مراجعت‌کرد، مشهورشد بودکه میگفتند طلای شاهنشاه ایران اورا منحرف‌کرده‌است. پادشاه اسپارت باتمسخر وظرافت بدوستان خود میگفت‌که وی (آژزیلاس) بوسیلهٔ سی‌هزارکماندار ازآسیا رانده شد[5].» یك تیردان مملـو از تیر درپشت شاه دیده میشود. لباس وی عبارت است از ردائی باچین‌های زیـادی‌که در روی بازوها و سراسر انـدام او خورده است. این ردا که زانوی چپ او را خالی‌گذاشته بایك حاشیهٔ مضرس از شرابه‌های مدور زینت شده است. لباس شاه بوسیلهٔ‌کمربندی بدورکمر بسته شده است و تنها در روی سکـه های شکل وگاهی به‌ندرت در روی دریکها شاه‌شاهان خنجری به‌جای نیزه، در دست راست دارد[6].

۱- Talent (تالان وزن اصلی معادل ۶۰/۵۲۲ کیلو)

۲- Myriades (هزاران) Herodote, VII, 28. 29.

۳- Brandis, Das munz - und Gewichtswesen in Vorderasien. p. 249; ef. Fr. Lenormant, la monnaie dans l'antiquité, t. I. P. 137-138.

۴- Diod. Sic., XVII, 115.

۵- Plutarq, Vit. Artaxers. XX; Xenoph. Hellen., IV, 2.

۶- B. Head, The coinage of Lydia and Persia, pl. I. fig. 16, 26 et 27.
لباسهای شاه ایران منقوش در روی سکه‌ها را میتوان با لباسهای اومنقور درکتیبه‌های شوش و
Cf. M. Dieulafoy, L'art antique de la Perse, 3.part, تخت جمشید مقایسه‌کرد
PP. 86 à 89.

علیرغم بعضی اصلاحاتی که درجزئیات این کماندار شاهی در اواخر دوران هخامنشیان بعمل آمد میتوان گفت تشابهی با انواع سکه‌های آتن و سکه‌های اسکندر وجود دارد[1]. از آن گذشته در منظرهٔ شکل خارجی و وزن و عیار دریك از زمان داریوش پسرهیستاسب تا داریوش سوم کدومن، یعنی مدت نزدیك به دو قرن، بهیچوجه تغییری حاصل نشد. دریك و شکل هردو بشکل عدسی فلزی، ضخیم، بیضی، پشت‌ورو مسطح و مدور می‌باشد.

پشت سکه، به استثنای موارد استثنائی[2]، ازفرورفتگی‌چهارگوش وگود و ناهمواریهای غیرمنظم در روی تمام‌سطح سکه پوشیده شده‌است. فرورفتگیهای نقوش وخطوط زمانی بطرف درازی وگاهی بسوی عرض سکه متمایل است، امروزه برکسی پوشیده نیست که سطح مقعر مربع ویا مستطیل که درپشت سکه‌های اولیه مشاهده میشود، معرف قسمت برجسته سندان بوده است که فلز عدسی شکل در روی آن برای جلوگیری از لغزیدن در موقعیکه چکش به آن اصابت میکرد، گذاشته میشد[3]. سکه‌شنان قدیمی مدعی بودند که به‌تمام انواع اشکال وتصاویر عجیب و غریب در سطح مربع شکل دریك ، تقریباً مانند تصاویر هیولاهائی که ما در ابرها می‌بینیم، آشنائی‌داشته‌اند. مثلا میونه دراین‌خصوص چنین متذکرمی‌شود: «حیوانی‌چمباتمه‌زده با سربزرگ و دم برگشته، یك سرحیوان که پوزهٔ آن به‌تیزی منتهی می‌شود، مجسمه اسب با یال ویك پرنده ویك گرگ، یك ماهی بادم دراز، یك‌خرطوم فیل وقسمت جلوئی یك ماهی که بدام افتاده وغیره[4]».

شارل‌لنورمان معتقد است که تمام این توضیحات تخیل و تصوری بیش نیست‌ولی این شخص هم دریك مورد به‌اشتباه رفته وملتفت این‌نکته نشده‌است که درقسمت مربع مقعریك‌سکه دریك درمجموعه لوئین «تصویری برهنه ونشسته درحالیکه دستهای خودرا درپشت سرگذاشته است[5]» دیده می‌شود. درمجموعه ما با اینکه وجود حیوانات ویا سرآنها درسطح مربع بعضی ازسکه‌های قدیمی که با آلیاژ مخصوص درآسیای صغیر ضرب‌زده شده، محرزاست. مغذلك در قبول نظریه فوق‌الذکرکاملاً جانب احتیاط را مراعات کرده‌ایم[6].

---

[1] دریك‌های کمیابی وجود دارد در نوع‌کماندار پارسی و در آن شاه شمشیری را در حال چرخاندن است و‌یا شاه بزانو نشسته و به تیراندازی مشغول است (بدون نیزه) این نوع سکه‌ها تااواخر این دوره عمومیت داشته‌است.

[2] Catalogue, n; 724.

[3] Fr. Lermont, la monnaie dans l’antiquité, t. I. p. 259.

[4] Mionnet, Descript. de medailes antique, t. IV. p. 640 et suv.

[5] Trésor de numism, Roi grecs, 1. 135.

[6] Voyez à ce sujet G. Perrot et Ch Chipiez, Hist. de l’art dans l’antiquité, t. v. p. 289.

پشت سکه‌های دو دریکی باسکه‌های یك دریکی‌تفاوت کلی دارد. سکه‌های دو دریکی بیضی‌شکل‌منظم وفرورفته‌ودارای شیارهای‌موازی‌بایکدیگراست که‌بطورتناوب گود و برجسته‌ی مانند امواج منقلب، میشود. در اینجـا لازم است بمعنا ومفهوم این تصویرکـه مطمئناً عمل حکاکی غیرارادی ویا هوس‌صنعتگرسکه‌ساز نیست، پی‌برد، دولوئین تصورکرده است که این تصویر استخر وسیعی است که درآن امواج، مانند دریا، درحال حرکت است[1]. بااینکه این نظریه صحیح باشد باید اضافه کرد که بعضی ازسکه‌های دریك ساده نیزهمین تصویر نقش‌بیضی شکل راکه با خطوط مواج تزئین شده‌است ، دارا می‌باشد. در مجموعهٔ ما تصویریك دریك از این نوع باقطع مدور مانند دریکهای معمولی (مجموعهٔ نمره ۱۲۳) موجوداست و دریك دیگری، مانند دودریکی، با لبه‌های بسیار ضخیم و زاویه برجسته وحروف‌یونانی در وسط آن دیده می‌شود. (مجموعه نمره ۱۲۰)[2] . این قطعه فلزی چیده شده بوسیله قیچی نه تنها معرف سکه‌های دو دریکی است بلکه نمایانگر تعداد زیادی از سکه‌های نقرهٔ ساتراپهاست که رواج آن دریك یك زمان معینی اتفاق افتاده ومنحصر بمحل مشخصی درمشرق‌زمین شده‌است که بعداً دربارهٔ آن بحث خواهدشد. ضرب دریکها باسقوط امپراطوری هخامنشیان در سال ۳۳۰ قم عملا متوقف ماند. با این تفصیل بعضی از ضرابخانه‌های آسیائی در زمان اسکندر و حتی پس ازاو نیز بکار خود ادامه دادند وسکه‌های دریك در بازرگانی مورد استفاده قرارگرفت. ولی سکه‌های دودریکی‌تاخاتمهٔ تجزیه‌امپراطوری‌اسکندررسماً رواج داشت وحتی‌پس‌ازسال۳۰۶قم درباکتریان(باختر) و در هندوستان هنوز دو دریکی رائج ، بطورغیررسمی ضرب آن متداول ومعمول بوده‌است(مجموعه نمره‌های۱۳۷و۱۳۸). دراین‌سکه‌ها نوع‌کماندار (melophore) وعلامات اقتصار بوضع خشن‌ونازیبائی‌درآمد، شکستگی گودی پشت سکه ازخطوط نامفهومی که بهیچوجه نمیتوان بمعنای آنها پی‌برد، پوشیده شد.

۲- شکل

داریوش پسرهیستاسپ مقارن ضرب سکه‌ای استاتر ازطلای خالص بنام خود سکهٔ نقرهٔ دیگری با همان شکل دریك ومتناسب با آن بوجود آورد. سکه جدید (واحد پول نقره‌مانند دریك که واحدپول طلا بود) بنام درخم با وزن ۵/۶۰ گرم ضرب زدکه بتدریج در زیراسم « شکل » یا «سیکل» رایج و مورد مطالعه عمومی قرارگرفت و این همـان اسمی است که

---

[1] ۱- Duc de Luyne, dans les Annales de l'institut archeol. de Rome, t. XIII (1841), p. 164-165.

[2] ۲- M. Imhoof - Blumer a publié une autre darique du même genre, Monn. grecq., p. 375, no 79 et pl. j. no 7.

مورخان آنرا بنام « درخم ایران » ویا « دریك نقره » نامیدند[1]. کلمه «وزن» همان استنساخ یونانی کلمه سامی «شکل» در توراة است که معرف واحد وزن می باشد .

قدیمترین معاملات بازرگانی کـه در توراة مذکور است زمانی بوده که ابراهیم در صدد برآمد غار ماکپلا[2] را برای آرامگـاه خود تخصیص دهد «ابراهیم بوزن معادل ۴۰۰ شکل نقره رائج درمیان بازرگانان ، به افرون [3] در حضور هته‌ئن‌ها [4] ، پرداخت »[5] . از این زمان است که در کتابهای توراة مرتباً از شکل مانند شمش با عیار قانونی و واحد وزن گفتگو میشود و این وضع ادامه پیدا می‌کند تا زمان تسلط ایرانیان کـه شکل بصورت پول رائج با تمام نقوش و علامت رسمی که ارزش و وزن و عیار آنرا تضمین میکرد ، درآمد.

با اینکه اسم «استتر» به سکه‌ی طلا با وزن ۸/۴۲ گرم داده شد. ولی درحقیقت باید گفت که این سکه فقط نیم استتر بوده است در حـالیکه استتر حقیقی ، یعنی پول طلا بوزن ۱۶/۸۴ گرم، دو دریك است . از طرف دیگر نام شکل که بسکه‌ای نقره اطلاق میشد واقعاً همانطوریکه لنورمان معتقد است ، همان سکه‌ی نیم شکلی بوده است . در ایجا باید دید که این وزن ۵/۶۰ گرم مربوط به سکه‌ی جدید، از کجا ناشی شده است؟ به آسانی جواب این سوآل‌را میتوان داده زیرا سکه‌ی مزبور همان سکه‌ی استتر نقره بوزن ۱۱/۲۰ گرم است که درشهرهای بزرگ آسیای صغیر مانند قبرس وفنیقیه، رائج و متداول بوده است. دراینجا نیز داریوش در صدد برآمد سکه دیگری که ازجهات قطع با سکه‌ی متداول و رائج شهرهای یونانی متناسب ومطابقت داشته‌باشد. رواج دهد. سکه مزبور که همان نیم استاتر و درخم‌است تحت تأثیر زبانهای محلی ، بتدریج بنام «شکل» معروف گردید . سکه بوزن ۱۱/۲۰ گرم در عرف عامه بنام استتر نقـره و گاهی هم دو شکل موسوم شد . اما استتر بوزن ۱۱/۲۰ گرم متداول در شهرهـای یونانی از مدتها پیش از زمان داریوش در شهرهای مزبور رائج بوده‌است. سکهٔ مزبور ۱/۵۰مین ۵۶۱ گرمی مشتق از یك تالان ۶۶۰ ، ۳۳ گرمی وزن بابلی، وزن‌داشته است.[6] دریك معادل ۲۰ شکل است بطریقی که ۵ دریك معادل ۱۰۰ شکل یایك مین نقره و ۶۰۰۰ شکل معادل با ۳۰۰ دریك یا یك تالان بوده است[7].

۱ـ پلوتارك تنهامورخی است‌که برای یك‌بار شکل را بنام‌دریك نقره آورده است و بطوریکه مومسن M. Mommsen معتقد است ضرب این سکه برای مقابله با دریك طلا بوده است .
Plut. Cim. 10; cf, Mommsen, Hist de la monn. rom .(trad. Blacas)

۲- Makpela ۳- Ephron ۴- Hetheens. ۵- Genêse, XXIII' L6.

۶- Fr. Lenormant, des mommaies royales de la Lydie, dans l, Annuaire de Soc. de numusm. t. Iv (1874). p. 199.

۷- Xenophon, Anab., I, 7. 18.

گزنفون تذکر میدهد که شکل مادی با $\frac{۱}{۲}$ ۷ ابل آتیك معاوضه میشده است.

درمحاسبات معابد یونانی، نام‌شکل‌مادی یادرخم هخامنشی کمتراز دریك طلا برده‌شده است واین‌ازآن بابت است که سکه‌های نقره در تمام شهرهای یونانی که این فلز در آنجا فراوان بوده‌است، ضرب زده‌میشد. درحالیکه سکه‌های طلا، حتی درآتن، به‌چشم پول‌خارجی دیده میشد ، بکلی ناشناس مانده‌است.

نوع شکل در مدت یك قرن بدون هیچگونه تغییری باقی ماند . در حالیکه کماندار در زمان خشایارشا دوم منه مون یا بکلی از میان رفت و یا در وضع آن تغییرات‌زیادی بهمرسید. بجای یك کماندار که دریك‌دست کمانی ودردست دیگرنیزه‌ای داشت از این‌ببعد درروی شکلها کماندار مانند هراکلس[1] در سکه‌های تازوس[2] (مجموعهٔ نمره‌های ۱۰۱ تا ۱۰۶) در حال تیرانداختن است . سپس در زمان خشاریاشا دوم اکوس ، نیمه تنه کماندار تا جائیکه به ساقهای پای او میرسد (مجموعه نمره‌های ۱۰۹ تا ۱۱۲) پائین آمده است. بالاخره دردوران سلطنت داریوش‌سوم کدومن، جنگجو دردست شمشیرکوتاه یاخنجر ایرانی دارد (مجموعه نمره‌های ۱۲۵ تا ۱۳۶) . بطوریکه سابقاً متذکر شدیم، به استثنای موارد نادر و استثنائی، سکه طلا با انواع جدید دیده نمیشود و تا آخر دوران هخامنشیان به همان روش کماندار باقی می‌ماند.

اگربرای دریك تقسیم‌بندی مراعات نشد برای شکل هم‌چنین تقسیم‌بندی دیده نمیشود. بطوریکه درمجموعه ما (نمره‌های ۱۰۶و۱۳۶) ملاحظه میشود دوسکه کوچك نقره باوزنهای دو ابولی که ضخامت دوره‌های آنها از شکل کمتر است وجود دارد . ایمهوف بلومر نمونهٔ دیگری در تقسیم بندی شکل منتشر کرده است که بسیار نادر میباشد [3].

درباره دریك‌ها و دودریك‌ها تاکنون نمونه‌های دیگری دیده‌نمیشود. درحالیکه درباره شکلها نمونه‌های دوم فراوان است . و ما هم تمام نمونه‌های دوم را در موضوع شکل در مجموعهٔ خود درتابلوی شماره ۳۳ جمع‌آوری کرده‌ایم. ولی این‌علامات اطلاعات بسیارکمی دراختیارما می‌گذارد. درلیسی و پامفیلی و سیلیسی وقبرس نقاطی هستندکه نمونه‌های ثانوی بیش از سایرجاها مشاهده میشود. مانند قرص‌آفتاب در وسط که سه شعله نور منحنی در اطراف آن زبانه کشیده و یا (همان شکل با چهار زائده) نمره ۱ ، نمونهٔ سکه‌های لیسی است که میتوان آنرا نمونهٔ دوم شکلهای ایرانی دانست[4]. در

۱- Heraclés. ۲- Thasos.

۳- Cf. Imhoof - Blumer, Monnaies grecques, p. 452, n 73, در اینجا کماندار برحسب معمول بجای چپ به‌جانب راست پیچیده شده است

۴- Imhoof-Blumer, Monn. grecq., p. 453, m. 74 در بازار دو نمونهٔ دیگر از این سکه‌های کوچك دیده‌ام

نمونه‌های شماره‌های ۲۱ و ۲۹ و ۳۵ علاماتی‌مشاهده میشودکه با نوع علامات سکه‌های شهر سیده [1] در پـا مفیلی شباهت دارد. صلیب شکسته شماره ۱۰ بخصوص در سیلیسی متداول بوده است در شماره ۸ علامت «با» (شاه) الفبـای قبرسی است و بالاخره در روی شکـل شمـاره ۵۸ مجموعه ما نمونه‌دومی می‌بینیم‌که حروف یونانی «ت ا» بعنوان مطلب روی سکه نقرشده و متعلق است به سکه‌های بسیار قدیمی یکی ازساتراپیهای لیسی (مجموعه شماره‌های ۴۳۳ و ۴۳۴). نزدیکی و شباهت این دو بایکدیگر قابل‌ملاحظه ودقت‌است‌که شبیه به‌پیکانی‌است‌که درروی یك سکه شکل دیده شده به الفباهای لیسی و قبرس تعلق دارد. [2] علامت دولنگر کشتی که به دایره‌ای اتصال دارد ودر روی شکل‌ها نقر است ، در روی سکه‌های لیسی نیز مشاهده میشود [3]

۳ـ نقوش سـکه‌های هخامنشی

قـدیمترین حجاری ایـران را که می‌شناسیم کتیبهٔ مرغاب است که در آن تصویـر کوروش بزرگ نقش شده است [4]. بااینکه تصویر دارای چهار بال و به‌علامات ایزدی‌مزین است ودرآن جنبهٔ تصویر حقیقی‌مشاهده میشود، معذلك ثابت میکندکه ایرانیان هخامنشی‌قادر بودند حالات صورت انسانی را مجسم نمایند. بطوریکه ازمطالعات مونان مستفاد میشود[5] در حجاریهای‌آسوری دربارهٔ پادشاهان نینوا، اختلافات مشخص وروشن وجود داردکه میرساند منظور ازنقش‌ها فقط برای نمایاندن تصویـر آن پادشاهان بوده است . بطوریکه هرپادشاه دارای روش وحرکات مخصوص بخود در زمان سلطنتش بوده‌است. بهمین ترتیب اگرتصاویر سلطنتی کتیبه‌های‌تخت‌جمشیدرا بایکدیگرمقایسه‌نمائیم‌بخوبی‌میتوان خصوصیاتی‌درآنها مشاهده کنیم‌که بهیچوجه بارسم متداول وطرزفکرمشخص‌هنرمندان مطابقت‌نداشته‌است. بهمین‌ترتیب بوده‌است تصاویر حك‌شده درروی استوانه‌ها و مهرهائی باسنگهای سخت ساخته شده. علیرغم کوچکی‌صورتها واشکالات‌فهم این‌نوع‌گراورها معذلك تفاوت تصاویرشاهزادگان بایکدیگر بخوبی مشاهده میشود.

۱- Sidé

۲- Fellows, of cit., ph VIII, m 2, revers., Six, op. cit., p. 80

۳- Six, Monn, Lyciennes p. 20. m 5o.

۴- J. Dieulafoy, dart antique de la Perse, t. I, pl. XVII

۵- A. Menant. Remarques sur le portraits des rois assyro - Chaldeens, dans les Comptes rendus de 1, Acad. des Inscript. et Belles Lettres 4' séries, t. IX, 1882.

بنابراین باذکر این مطالب به‌نتیجه‌ای علمی میرسیم که با مقایسه کتیبه‌ها با یکدیگر میتوان همین مقایسه را برای سنجش ومقایسه خصوصیات سکه‌ها بکار برد .

دریك‌ها و دو دریك‌ها و شکلها و برخی از سکه‌های نقره که بوسیله ساتراپها وسلسله‌های تابعه ضرب شد عموماً دارای نقش کماندار پارسی و یا تصویر شاهی که باشیر میجنگد و یا درگردونه خود ایستاده، میباشد و نیز در بعضی انواع سکه‌ها تصاویری شبیه شاهنشاهان مختلف هخامنشی از زمان داریوش اول پسرهیستاسپ تا داریوش سوم کدومن دیده میشود که باید کوشش کرد کلمه‌ای که بدان «تصویر»[1] می‌گوئیم ، مشخص‌ومعین نمود. باید به‌این نکته اذعان داشت که ازاین تصاویر تمثالی[2] نمیتوان صورت حقیقی را بخوبی‌تشخیص داد. مثلا بعضی از شاهنشاهان مانند خشاریاشا دوم منه‌مون که درکودکی به سلطنت رسید وتا مدتها به حکومت خود ادامه‌داد، میتوان تصاویری که درروی سکه‌ها نقش شده است برحسب طول زندگی‌آنها مراحل حرکات وخطوط چهره و روئیدن تدریجی ریش و رشد ونمو اعضا و قد را تشخیص داد، معین کرد. ولی ما ادعا می‌کنیم که حکاکان سکه‌ها تنها به نقش مبهم و مجردشاهنشاهان، در مرتبه‌ای که بوده‌اند، اکتفا نکرده‌اند. ضمناً بایدتصدیق کرد که‌اختلافات غیرقابل انکاری که در این تصاویر مشاهده میشود نمیتواند منحصراً به تغییراتی که حکاکان داده‌اند، بستگی‌داشته‌باشد. ازطرف دیگر درآغازحکومت هرزمامداری‌شکل وتصویرمخصوص حتی‌الامکان متناسب با خطوط چهره شاه جدید انتخاب میگردید و این روش تا آخر دوران سلطنت بدون درنظر گرفتن‌اینکه ممکن است درقیافهٔ او تغییراتی بهم برسد، لایتغیر ویا اگر تغییری داده میشد بسیارکم، باقی می‌ماند. بنا براین بایدگفت که از هر یك از پادشاهان‌فقط یك نوع سکه بیشتر نمیتوان داشت واگر هم اتفاقاً اززمان یك شاه دو یا سه نوع بدست‌آورد با شباهت‌کامل آنها بایکدیگر باوجود اختلافی که درآنها مشاهده میشود معذلك تعلق آنهارا بیك‌شاه میتوان بخوبی استنباط نمود. اختلاف سکه‌هارا بایکدیگر باید ازاختلاف‌ضرابخانه‌ها و هنرمندان وبدون شك به‌نظر آنان که دربعضی اوقات سعی میکردند حرکات وخطوط‌چهرهٔ شاهان را در تمام دوران زندگی که بطول می‌انجامید بصورت واقعی و حقیقی درآورند ، دانست .

شارل لنورمان در ۱۸۴۹ چنین نوشت «سرهای اشخاصی که در روی این سکه‌ها (دریك‌ها) دیده میشود بدونوع متمایز تقسیم میشود.... یکی از پادشاهان دارای بینی‌منقاری و برآمده و نیمرخ دیگری منظم‌تر است . سکه‌های با بینی مستقیم وکشیده بیشتر از سایر سکه‌ها دیده میشود وباید متعلق به‌تصویر خشایارشا باشد . سکه‌هائی که تصویرشاه آن دارای بینی مستقیم وکشیده است آنها را متعلق به داریوش میدانیم .»[3] با ذکر این مطالب استنباط

۱- Portrait ۲- Figures iconiques
۳- Trésore de numism. Rois grecs, p. 135

میشود که شارل لنورمان اختلاف دروضع قرارگرفتن سرهای پادشاهان کماندار راکه معرف نوع سکه‌هـای دریك می‌باشد با تأمل و احتیاط پذیرفته است. با وجود این باید بگفته او اعتماد داشت. زیرا تاکنون‌احدی نخواسته‌است بخود زحمت بدهد که موضوع را عمیقاً مورد مطالعه قرار دهد. ام. هید «روش تعیین طبقه بندی» را مطرح کرده است[۱]. نظری که در آن اختلافات میان کمانداران شاهی را در دریکها میتوان مشاهده کرد. ضمناً اضافه می‌کند[۲] که «متحدالشکل بودن سبك و عدم نوشته در روی سکه‌هـا نسبت هر یك از آنها را به شاهی که زمان اوضرب زده شده‌است، دشوار ومشکل می‌کند.» ام. سیکس معتقد است که تحقیق دراین موضوع کار بیهوده و عبثی نیست[۳]. در بحثی که در آینده خواهد شد ملاحظه میشود که تقسیم بندی که از شاهان مختلف بعمل خواهدآمد اساس‌آن نه تنها برروی دریك ترتیب تمثالی‌است بلکه آزمایش کشفیات و سبك سکه‌ها و منظور کردن بعضی از اصول تجزیه و تحلیل تاریخی نیز در آن مورد نظر قرار دارد. امری کـه بیش‌از هرچیز در مجموعهٔ سکه‌هـای پادشاهان هخامنشی به چشم میخورد ونظر را جلب می‌کند قیافه‌ها و اشکال متنوعی است که درپادشاهان مختلفی که از زمان داریوش اول تا داریوش سوم کدومن سلطنت کرده‌اند، وجود دارد.[۴].

داریوش اول وخشایارشا ـ درترعه‌ای که خشایارشا در زمانیکه درسال ۴۸۰ق.م به یونان لشگرکشی کرده بود، در پای کوه آتوس حفر کرد، در حدود ۱۸۳۹ تعداد سیصد سکه طلای دریك به وزن یك تالان یونانی و صد چهار درهمی یونانی از سبك قدیم ، کشف گردید. بطور قطع این سکه‌ها بوسیلهٔ داریوش پسر هیستاسپ، یا خود خشایارشا، ضرب زده شده بود. تعداد زیادی از آنها به موزهٔ سکه شناسی تحویل شد و بورل[۵] موفق شد بیست و پنج عدد ازآن سکه‌هـا را بدست آورد. در مجموعه ما تمام دریك‌هائی که در قسمت سلطنت خشایارشا طبقه بندی شده است (نمره‌های ۲۷ تا ۳۵) از این خزانه مکشوفه بود و در ماه

۱- The coinage of dydia, etc., p. 28, note

۲- Id., p. 26.

۳ـ آقای سیکس (Six) بالطف‌خاص نتایج تحقیقات خودرا به اطلاع من رسانید واگر هم نخواهم تمام عقاید و نظریات این دانشمند عالیقدر راکـه وسایل تحقیقاتی او از قبیل دارا بودن قالبهای دریك‌ها و شکل‌های تمام موزه‌های اروپا بیش از من است، بپذیرم معذلك لازم میدانم ازاطلاعاتی‌که برایم فرستاده‌است نهایت امتنان وتشکر را خود را تقدیم ایشان‌بنمایم.

۴ـ با نهایت تأسف باید اذعان‌کنم‌که فوتوکپی مدالهائی‌که در تصویرهای شماره‌های ۱ و ۲ دیده میشود. بواسطه افتادن سایه ویا اثرات نور بیننده را به اشتباه می‌اندازد و فقط تنها میتوان بوسیله سکه‌هـا به علت و طبقه بندی تصاویر مثالی که بزحمت آنها را روشن و معین کرده‌ایم، پی برد.

۵-Borell, le Numism. Chronicle, t.VI (1843-44), 153. note, Boulé, Monnais d, Athénes p. 43, Mommsen, Hist. de monn. romaine, t. I, p. 9, note 2. M. Mommsen معتقد است سه هزار دریك ولی این عقیده موجه نیست

مه ۱۸۴۰ از بورل گرفته شده است. در تمام این سکه‌های طلا، تصویر پادشاهی متحدالشکل که با بسیاری از شکل‌ها شباهت‌تام دارد. منقوش‌است. دراینجا باید معلوم شودکه این‌شباهت تام دریکها وشکل‌ها به‌کدام یك از دو پادشاه داریوش ویا خشایارشا تعلق دارد. ضمناً این نکته را باید توجه‌داشت که سکه‌های مزبور به هیچیك از پادشاهان هخامنشی ارتباط ندارد.

کسیکه بخواهد بخود زحمت بدهد و میان انواع سکه‌هائی‌که ما در قسمت خشایارشا و قسمت داریوش طبقه بندی‌کرده‌ایم بایکدیگرمقایسه نماید، نمیتواند نظریه ما را انکار کند. سکه‌های داریوش از نظر سبك بهترین سکه‌هاست ، نقش تصویر شاهی مطمئناً عمل حکاکانی است‌که با بهترین‌حکاکان استوانه‌ها ومهرهای این زمان دم از رقابت میزدند. داریوش‌دارای ریشی‌است‌که روی سینه او گسترده شده، بینی او کشیده ومنظم است. صورت او صمیمیت چهره مردی را می‌نمایاند که به سن ۴۰ سالگی رسیده است و بطوریکه میدانیم داریوش ۷۲ سال عمر و سی و شش سال سلطنت کرد. موهای او در پشت سرش گره خورده و تاج او قدری بر آمده و به پنج کنگره زینت شده است . بالاخره از نظر وضع وحالت عمومی مشاهده میشود که سر قدری بجلو متمایل است مثل اینکه شاه بخود فشار آورده است دشمن راکه درمقابل دارد بخوبی زیر نظر بگیرد .

نوع سکه‌های خشایارشا بطور وضوح با سکه‌های داریوش تفاوت دارد. سربزرگتر، تاج‌کوتاهتر، چشم متمایل به مقابل ، برجستگی‌گونه‌ها بیشتر ، ریش‌که تا روی سینه پائین می‌آید نوك آن تیز وکشیده بجلو ، در روی صورت خطوط رشته‌های مو بوضوح معین است بطوریکه‌که تصور میشودکه ریش مصنوعی است، خشایارشا درزمانیکه بتخت سلطنت در سال ۴۸۵ ق. م جلوس‌کرد سی و چهار سال از عمرش می‌گذشت و او یکی از زیباترین مردان زمان خود بوده است[1]

اردشیر اول درازدست (۴۲۵-۴۶۵ قبل‌ازیهود). - نوع سکه‌ای‌که‌این‌شاهزاده، جوانترین فرزندان خشایارشا ، انتخاب کرده شباهت تامی به سکه‌های پدرش داشت. منتهی با این تفاوت‌که نمیشود آندورا بایکدیگر اشتباه نمود. ردای خشایارشا قدری بالا آمده‌تر است، موهای او بلندتر وگره‌ای‌که در پشت سر او خورده‌است ضخیم‌تر می‌باشد، بینی وی برجسته‌تر و دارای انحنای بیشتری است و بالاخره نوك ریش او کشیده‌تر بنظر می‌آید . سکه‌های اردشیر اول دراز دست از نظر سبك بسیار زیبا و شباهت تامی به سکه‌های اسلاف او دارد.

داریوش دوم نوتوس (۴۲۵-۴۰۵ ق.م)- سکه‌های این‌شاهنشاه راکه درزمان جلوسش به تخت سلطنت از حد بلوغ‌گذشته بود، میتوان به آسانی از سایر سکه‌ها تمیز داد.

---

[1] Hérod., VII, 187.

سکه‌های او بطور کلی از نظر سبك خشن و درضرب آنها دقت‌کافی بعمل نیامده است. تصویر شاهی شخص پیر، قدکوتاهی را نشان میدهد که درخود فرورفته‌است. ردای داریوش برجسته وموهایش بوسیله شیارهای عمودی نشان داده میشود، چشم و نیمرخ برجستگی زیاد دارد، بینی پهن و ریش مانند موهای سر مجعد و انبوه است. سکه‌های داریوش دوم در آخرین دوران سلطنتش به اندازه‌ای با بی‌دقتی ضرب شده که تصویر شاه بصورت کاریکاتور درآمده است دوره‌های دریك‌ها و شکل‌ها مدورتر از سایر سکه‌ها می‌باشد.

کوروش اصغر (درسال ۴۰۱ ق.م) ـ موضوع طغیان این شاهزاده پس‌از پیروزی او در کونا کسا در سال ۴۰۱ بر کسی پوشیده نیست. چون این طغیان و شورش بیش ازچند ماه بطول نیانجامید و چون کوروش سرانجام موفق نگردید وارد شوش، پایتخت شاهنشاهی بشود، جای شك و تردید است‌که این شاهزاده توانسته باشد بضرب دریك‌های طلا که علائم شاه شاهان داشته باشد، موفق شده باشد. معذلك این نکته را باید توجه کرد نواحی‌که درزیر سلطه و قدرت وی قرار داشت عبارت بوده ازآسیای صغیر و سوریه یعنی سرزمینی‌که در آنجا دریك ضرب زده میشد. از طرف دیگر کورش برای اینکه قدرت و اعتبار خود را تثبیت نماید به‌ضرب سکه‌طلای جدیدی ازخود، بهمان روش که بعدها غاصبین‌امپراطوری روم عمل کردند، مبادرت ورزید، بخصوص که برای جیره ومواجب سربازان مزدوریونانی خود احتیاج مبرمی به پول داشت.

ازکوروش اصغر نمونه‌ای از یك دریك طلا، باسبك مخصوصی‌که بهیچوجه شباهتی به سایر سکه‌های خاندان هخامنش ندارد، بدست آمده است. (مجموعه شماره ۹۵)[1]. کماندار در نقش سکه بدون ریش است. با اینکه کوروش تنها پادشاهی نبوده‌که در عنفوان جوانی به تخت سلطنت نشسته و در سن ۲۲ـ۲۳ سالگی درگذشته است. معذلك هیچگونه دریکی که درروی آن تصویر پادشاهی بدون ریش وسبیل باشد، مشاهده نشده است و با چنین وضعی‌بود که یونانیها آنرا توصیف کرده‌اند. کوروش دارای بینی‌کشیده و قیافه‌ای ملایم و با هوش‌است‌که بیشتر شبیه یك‌یونانی است تایك آسیائی. موضوع قابل‌توجه برای شاهزاده‌ای که قدرت او رسماً شناخته نشده اینست‌که تاج او به دندانه‌های مضرس شکل متداول ومعمول تزئین نگردیده بلکه‌شباهت بیشتری‌به‌کلاه قضات دارد. با در نظر گرفتن طرح لباس کوروش به این نتیجه میرسیم‌که بگوئیم لباس ایرانیها عبارت بود از «نیم تنهٔ آستین دار رنگارنگ» با «زره‌ای از پولك‌های آهنی مانند فلس‌های ماهی»[2] با این تفصیل ترجیح میدهم که بگویم درروی ردای شاهزاده جزان گره خوردگیهای برآمده‌ای در روی پارچه وجود داردچنانکه آقای هوزی بوجود همین مشخصات درروی لباس بعضی از شخصیتهای‌بابلی نیز معتقد است.[3]

۱- Cf. Tréesor de numismatique, Rois grecs, p. 135, Prokesch - Osten, Inedia, 1854, pf. IV, fig. 31, B. Head, The coinage of Lydia and Persia, p. 26. no. 132.

۲- Herod VII, 61, IX 22.

۳- L. Heuzey, dans laRevue archéologique, t. I de 1887 p. 262 et suive.

اردشیر دوم منه مون (۳۵۹ تا ۴۰۵ ق.م)- بسیاری موارد دردست است که میتوان با اطمینان خاطر سکه‌های این پادشاه را مورد مطالعه قرار داد. در کشفیات جدید مخصوصاً دربارهٔ اهالی سیزیك[1] و اهالی لامپساك[2] چندین دریك معاصر زمان استترهای یونانی بدست آمده است ، مطالعه دربارهٔ این دو قوم میرساند که این سکه‌ها در حدود سال ۴۰۰ ق. م. شاید قبل‌از این تاریخ، ضرب شده باشد . بنابراین باید ضرب سکه‌های مزبور را منتسب به‌این زمان دانست. سکه‌های شاهان تابعه و ساتراپها که در روی آنها تصویر این شاهنشاه هخامنشی نقر شده است، سند دیگری برای‌شناسائی سکه‌های او خواهد بود. تصویر اردشیر منه‌مون را در روی سکه‌های یکی از پادشاهان سیلیسی (مجموعه شمارهای ۱۴۴- ۱۴۵-۱۴۶-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵) ودر روی سکه‌های تیسافرن(مجموعه شماره ۱۶۷) ووداتام (مجموعه شماره ۱۹۱) وشاه صیدا بنام استراتون اول (مجموعه شمارهای ۱۵۶۵-۱۵۷۳)، میتوان مشاهده کرد. باوجود وضع قراردادی تصویرهای سلطنتی در روی تعداد زیادی ازاین سکه‌ها ، باکمال آسانی میتوان شباهت‌کامل این نوع سکه‌ها را با یکدیگر بخوبی دریافت. در تمام سکه‌های دریك و شکل‌ها منه‌مون دارای تاجی‌کوتاه و قدری برآمده است. ریش بسیاربلند اوبجای‌اینکه مستقیم بطرف پائین‌آمده‌باشد دردوطرف‌افتاده‌است. بینی‌منقاری‌است.

تعداد زیادی ازسکه‌های دریك اردشیر دوم مانند سکه‌های داریوش دوم با سبکی‌خشن و بدون ارزش تصویری است.

اردشیر سوم اکوس(۳۳۸-۳۵۹ ق.م) - نوع تصویری این پادشاه را میتوان در سکه‌های‌ساتراب مازیوس[3] (مجموعه شمارهای ۲۵۷-۲۶۰ تا ۲۶۳-۲۶۶ تا ۲۷۶) وسکه‌های باگوآس[4] درمصر (مجموعه شماره‌های ۱۵۷۹ تا ۱۵۸۲) و اولین سکه‌های استراتون دوم پادشاه سیدون (مجموعه شماره ۱۵۸۳ و بعد) مشاهده کرد. با مطالعه و تحقیق‌مقایسه‌ای این‌سکه‌ها میتوان شکلهائی‌که درروی‌آن نیم تنه شاه باچهره‌ای با ریش نوك تیز و بینی‌کمی برآمده وتاجی ازموهای مجعد فراوان‌که پشت‌سر و گوشهای او را پوشانده، نقر شده‌است به اردشیر سوم نسبت داد. تنها دریك‌هائی که ما از سلطنت اکوس در مجموعهٔ خود منظور کرده‌ایم عموماً با سبکی خشن است.

داریوش‌سوم کدومن (۳۳۷ تا ۳۳۰ ق.م)[5]- تصویراین شاهنشاه در روی سکه‌ها مانند سایر شاهنشاهان قبلی او و به‌عین مثل سکه‌های شاهان و ساتراپ‌های معاصر وی ازقبیل: عبدحداد[6] در هیراپولیس[5] (مجموعه نمره ۳۱۴)، ممنون[7] درافز[8] (مجموعه شماره‌های ۳۸۱

---

[1] Cyzicènes. Numismatic Chronicle, 1876 et pl. VIII

[2] Lampsaèenes Zeitshrift fur Numismatik, t. XVII, p· 169 et suive.

[3] Mazios. [4] Bagoas.

[5] دوران سلطنت آرسس (Arses) به اندازه‌ای کوتاه بوده که نمیتوان سکه‌هائی از او بدست آورد

[6] Abd - Hadad. [7] Hiérapolis [8] Memnan. [9] Ephèse.

تا ۳۸۵) و استراتون دوم[1] پادشاه صیدا است (مجموعه شماره‌هـای ۱۶۰۰ و بیعد). دریکها و دوریکها و شکلهـای داریـوش کدومن مختلف از نظـر نقش به دو قسمت و متمایـز از یکدیگر تقسیم میشود، صورت حقیقی شاه که در زمان سلطنت او روی سکه‌هائی است که پس‌از سقوط دولت هخامنشی، در زمان اسکندر، ضرب آنهـا ادامه داشته است. نوع سوم دیگری وجود دارد که عبارت‌است ازسکه‌هائی که بطرزبسیارخشن و تحریف شده‌ای از روی‌سکه‌های اصلی تقلید و ضرب شده است. اگر انواع سکه‌های داریوش سوم را پهلوی یکدیگر قرار دهیم بخوبی ملاحظه خواهد شد که حکاك تا چه اندازه گذشت زمان را در نقر چهرهٔ شاه در ادوارمختلف سنین او مراعات کرده است. در بسیاری از این تصاویر سرها با برجستگی‌زیاد شاهکار زیبـائی و ظرافت است. آخرین سکه‌های داریوش کـه در زمان حیـات وی ضرب شده. سکه‌های بزرگ نقرهٔ اوست (مجموعه شماره‌های ۳۸۱ تا ۳۸۵) و برای دریك شماره ۱۲۴ که درکاری ضرب شده است. شارل لنورمان در روی این سکـه صورت داریـوش را تشخیص داده است: «تصور می کنم که این سکه درزمانی رائج شده که داریوش کدومن درصدد برآمده بود قدرت خانـدان هخامنشی را، در هنگامی که اسکندر طرح حملـه به ایران را میریخته است، تجدید حیات کند. چهره ریش دار کماندار کـه تصویر مردی را در سن رشد نشان میدهد باید همان داریوش باشد. زیرا میدانیم کـه این شاهنشاه در سن پنجاه سالگی بتخت سلطنت نشست. با اینکه در موزائیك شهر پمپی[2] ریش داریوش در زیر آویزهای تاج پنهان شده است ولی میتوان علائم کافی برای شباهت میان تصویر شاه ایران و شاهزاده‌ای که تصویر او در مدال دوك دولوئین دیده میشود، بدست آورد. چهرهٔ مردانه و بینی منقاری و چشم فرو رفته و ریش نسبتاً کوتاه وقدری بطرف جلو پیش آمده است. نقش سکان کشتی که در پشت سکه حك شده معرف و علامت نیـروی دریائی ایـران است وهمین امر میرساند کـه نقش مزبور تصویر ممنون رودسی.[4] است که فرماندهی نیروی دریائی ایران را در مقابلـه با اسکندر داشته است[5].

بنابراین بدون‌تردید این‌دریك‌ها را باید متعلق به‌کاری دانست و در موقعی که ازسکه ممنون رودسی بحث خواهیم کرد نمونه‌های دیگری را برای تائید این نظریـه مورد مطالعه قرار خواهیم داد[6].

۱- Straton II. ۲- Pompei ۳- Memnon le Rhodien.

۴- Ch. Lenormant dans la. Revue numismatique. 1856, p. 15.

۵ـ دوك دولوئین (Numism, des Satrapes, p. 4 et 9) مدعی است که در علامت B که آنرا علامت رمزی فینیقی میداند، عناصری از اسم فربنز (Franbaz) پیداکرده است. «شارل لنورمان‌میگوید بعقیدهٔ من باوجود سادگی قابل‌ملاحظه‌ای که دراین‌گروه مشاهده میشود معذلك موفق‌شده‌ام تعدادزیادی حرف برای‌استنتاخ این‌جمله طولانی بدست بیاورم ارسیدیس فرمانروای آسیا (شارل لنورمان در la Revue numismatique, 1856. p. 15) م. هد (M. Head) این نوع دریك‌ها را جزء طبقهٔ سیزیك محسوب می‌کند (The Coinage of Lydia and Persia p. 51, Historia numorum p. 453) وزن ۸/۵۷ گرم که محققان پس‌از دوك دولوئین برای این سکه قائل شده‌اند صحیح نیست و سکه در حقیقت دارای وزنی بقرار ۸/۲۵ گرم بوده است.

بیشترسکه‌های دو دریکی وبعضی از دریکها در زمان اسکندر تا سال ۳۰۶ قبل‌ازمیلاد ضرب شده است . نوع سکـه‌های سلطنتی دراین دوره قـراردادی است باینمعنی‌که در روی سکه‌ها بجای تصویرحقیقی داریوش تصویرتخیلی نقش شده‌است. تصویرمبهم یکی ازپادشاهان هخامنشی‌که ازترکیب هیئت و سیمای مخصوص پادشاهان این‌خاندان بوجودآمده است نتیجه تصاویر شخصی و ذاتی پادشاهی است‌که قبل از او سلطنت میکرده است.

۴_علامات و حروف و رمزها[1]

در روی بسیاری از دو دریکها و بطور نادر در روی دریکهـا علامات و حروف رمز و یا الفبای یونانی مشاهده میشودکـه مطالعه آنها برای طبقه بندی زمانی و یا تشخیص نوع سکه‌ها اهمیت شایانی دارد.

قابل ملاحظه اینست‌که علامـات و حروف و رمز اولین بار درسکه‌های کیلیکیه ، حتی آنهائیکه دارای خطوط آرا بی هستند و از زمـان اردشیر دوم منه‌مون (۳۵۹_۴۰۵ ق. م) ببعد متداول شد، مشاهده‌گردیده‌است. دراین زمان در روی سکه‌های مالوس[2] تصویرزنبوری دیده میشود. در خلال این مدت در روی سکه‌های همین شهر حرف T ،صلیب شکسته و یك خوشۀ‌گندم وخوك آبی وغیره نقش شد. کمی بعد درزمان اردشیرسوم اکوس (۳۳۸_۳۵۹) و آرسس (۳۳۷_۳۳۸) و داریوش سوم‌کدومن (۳۳۰_۳۳۷) در سکه‌های مالوس علامات و حروف یونانی زیادی نقش شدکه تذکر آنها بیهوده وخالی از فایده است.[3] همچنین در سکه‌های ناگیدوس[4] و سولی[5] که در زمان تسلط هخامنشیان ضرب زده شد، تعداد زیادی حروف یا سیلاب‌که از قرار معلوم نشانۀ قضات بوده است، دیده میشود ، در سکه‌ای آرامی مازه[6] درزمان اردشیر سوم اکوس یا اردشیر دوم منه‌مون نیز حروف یونـانی و یا علائم رمزی نقر شده است.[7] علامت رمز یونانی در پشت سکه درهم ساتراپ آریارات[8] که قبل از سال ۳۳۱ ضرب شده بود نقش است.[9] بالاخره در روی بسیاری از سکـه‌های تارس[10] در زمـان تسلط ایرانیهـا حروف یونـانی در وسط سکـه مشاهـده میشود.[11] بیـان هد جوابگوی تمام مطالب فوق‌الذکر خواهد بود : «قدر مسلم اینست که وجود حروف یونانی وعلامات در روی سکه‌های دریك امکان اینکـه این سکـه‌ها قبل از فتوحات مقدونیها ضرب شده است، ازمیان میبرد.» اگر این‌امر غیرقابل انکارباشدکه درشرق ، پس‌از تسلطاسکندر، به ضرب یك دریکی و دو دریکی اقدام کرده باشند بنظر قطعی میرسد که در زمان آخرین پادشاه هخامنشی سکه‌های دو دریکی ظاهراً بمناسبت تهیات جنگی برای برابری و مقابله با

---

[1] Symboles, lettres et monogrammes.

[2] Mallus. Imhoof - Blumer dans l, Annuaire de la Soc. fr. de numism, 1883: p. 105, no. 23, et pl. I (=V), no. 16, et p. 107. no. 33, pl. I (=V) no. 20.

[3] Imhoof_Blumer. op. Cit, p. 108 a, 112.

[4] Nagidus.

[5] Soli.

[6] Mazios.

[7] J. P. Six, de Satrape Mazios, p. 10 et suiv. (Extrait du numismatic Chronicle, 1884.)

[8] Ariarathe.

[9] Six, Mazaios, P. 14.

[10] Tarse

[11] Six, Mozios, p. 31 et suiv.

[12] Hist. num., p. 700.

تهاجم مقدونی‌ها ضرب شده است. غیرعاقلانه است اگر فرض کنیم که ضرب سکه جدیدی از نوع سکه‌های شاهنشاه بزرگ برای رقابت سکه اسکندر پس از سقوط حکومت سلطنتی ایران بوده است. دو دریکهائی که تاکنون شناخته شده دارای علامات مختلف زیر است[1]

عقب کماندار	برابر کماندار
گرز	
تاج	
تاج	M
تاج	A : X
ANM ATΣ :	$\overset{\Phi}{\Lambda}$
$\overset{\Phi}{\Lambda}$ ، تاج عقاب *	
$\overset{\Phi}{\Lambda}$ و تاج	
Φ و خوشه انگور	
$\overset{\Phi}{\Lambda}$	
X ، X	
A	
YΛ	M
ΙΦ	
$\overset{X}{OO}$	
Φ ΡΦ	
$\overset{\Phi}{M}$	
ΡΦ	
⊣٩	
AH	

تنها حروفی که در روی دریکهای ساده مشاهده شده عبارت است از :

YΛ (۲)	
M (۳)	A

۱- B. Head, Hst. num., p. 700; Imhoof-Blumer, dans la Leitschrift fur Numimatik, t. III (1876), p. 351, Worth, dans le Numismatic Chronicie, 1891, p. 17, mo. 30.

۲- Catal,. mo. 120. ۳. Imhoof-Blumer, Monnais grecques, p. 375, no. 79.

درضمن مطالعه کنونی ما بیهوده است اگر بخواهیم علاماتی را که در روی سکه‌ها نقش شده و چیزی جز اسامی اشخاص نیست مورد مطالعه قرار دهیم. معذلك یکی از آنها نسبت به سایرین قابل ملاحظه و شایان تحقیق است. آقای هد در مورد آن چنین گفته است: [1] «مهمترین نوشته‌هائی که در روی دو دریکی نقر شده عبارت است از: «ایستامنا» که بنظر می‌آید این معنی را داشته باشد: ۲ استاتر = یك مین. تخمین و ارزشی‌است که بنظرصحیح می‌آید. بخصوص که میتوان قبول کرد که دو دریکی همان‌استتر بوده است (موضوعی که مورد پذیرش هیچیك از محققان واقع نشده است). در حقیقت وزن دو دریکی ۱۷ گرم است که با نسبت $\frac{۱}{۲}$۱۲: ۱ تا درحدود ۲۰۰ گرم نقره یعنی تقریباً نصف مین آتیك ۴۳۷/۴۰ گرمی.»

با وجود این تعبیر وتفسیر احتمالی بهرصورت باید نظر خود را بجانب طرف دیگر معطوف داریم. آقایان ایمهوف‌بلومر و بارکلی هد. معتقدندکه سکه‌های نقره ازنوع بعلتار[2] و شیری که بوسیلهٔ مازه[3] (مجموعه شماره‌های ۲۷۷ تا ۲۸۵) و سپس بوسیله فرماندهان اسکندر (مجموعه شماره‌های ۲۸۶ تا ۳۱۱) ضرب شده دارای رموز و حروف و علامات یونانی است که شباهت کاملی با دو دریکی‌ها دارد. این تصادف با معنی برای تاج و برای علامت لی.، ار. پ و ام. پ وسیله‌شدکه آنهارا روشن ومشخص نماید. بعلاوه حروف «لی» و «ام» نه تنها در روی دریکها و دو دریکی‌ها و چهار درهمی ازنوع بعلتارها و شیرمشاهده میشود بلکه در روی چهار درهمی‌های اسکندر نیز دیده میشود.[4] علامت «آ.آ.» درعین حال درروی دودریك‌ها و درروی سکه‌های نقره ازنوع بعلتار وشیر در روی چهار درهمی ازنوع آتنی شبیه سکه‌هائی که ما در مجموعه شماره ۳۲۱ و ببعد داریم[5] ، وبالاخره در روی چهار درهمی اسکندر و سلوکوس اول و آنتیوکوس اول نقر شده است. در این قسمت اخیر شاید تصادفی که دنباله نداشته بوجودآمده‌است. بطوریکه بسیاری‌از وجوه‌تشابهی که ما بدان استناد می‌کنیم دلیلی باشد که تعدادی از دودریکها مؤخر برسقوط شاهنشاهی ایران هستند. باتمام این تفاصیل باید نتیجه گرفت که اسکندر باواگذاری حق ضرب سکه برای ساتراپ ایرانی مازه، چنانکه بعداً خواهیم دید، به‌او اجازه داده است که نه تنها چهار درهمی‌های نقره

۱- B. Head, Hist. num. p. 700.

۲- Baaltar.

۳- Mazaios.

۴- Muller, Numismatique d, Alexandre le Grand, nos 1270 a, 1274; Imhoof - Blumer, Monnais grecques, p. 176; Six, Monnais Lyciennes, p. 81 (Extrait de la Revne numismatique, 1886 - 87.)

۵- Six Le Satrape Mazaios, p. 45 - 46.

از نوع بعلتار و شیر ضرب بزنند بلکه اجازه داشته است که دریك و دو دوریکی نیز رواج دهد. پس از مرگ فاتح مقدونی فرماندهان او به ضرب سکه‌هائی در ضرابخانه‌های آسیائی بخصوص دربابل، ازجنس طلا ونقره به سبك سکه‌های هخامنشی که ملتهای شرقی بدانها عادت کرده بودند، اقدام نمایند. بالاخره در سال ۳۰۶ ق. م زمانی که این فرماندهان به سلطنت رسیدند هر يك بضرب سکه جدیدی مبادرت ورزیدند و بهمین علت بوده که ضرب دودریکی سلوکوس ازنوع سکه‌های اسکندر (مجموعه شماره ۳۱۲) بلافاصله پس از دوریکی‌ها ازنوع کماندار ادامه پیدا کرد.

در باختر و در هندوستان ضرب دو دریکی تا مدتهای مدید بطور غیر رسم ادامه داشت (مجموعه شماره‌های ۱۳۷ و ۱۳۸). سکه‌هائی به تقلید ازدو دریکی ازسکه‌های هندی نیز بدست آمده که تاریخ آن بعداز میلاد مسیح بوده است .

فصل دوم

سکه‌های شاهان تابعه و ساتراپ ها

۱- ملاحظات عمومی

در شاهنشاهی ایران علاوه بر سکه‌های پادشاه بزرگ، سکه‌هائی در شهرهای یونانی ضرب زده میشد که متعلق به شاهانی بود که مجبور بودند بحکومت مرکزی شاهنشاهی ایران مالیات بپردازند ونیز ازسکه‌هائی ازطرف ساتراپها که درمواردیکه بدان اشاره میکنیم، به ضرب آنها مبادرت میورزیدند. «وادینگتون میگوید حق ضرب سکه در تمام دوران تسلط ایرانیان بطوررقابت وهمزمان باسکه‌شاهی ازطرف شهرها وحکام مختارمحلها وساتراپهائی که این مقام به ارث به‌آنان میرسید ویا برحسب مقتضیات باین شغل گماشته میشدند، اعمال میگردید.» [۱]

این نکته قابل ملاحظه است که با وجود این آزادی مطلق از نظر حقوق مالی که از طرف شاهنشاه ایران به‌شهرهاوسلسله‌های کوچك وحکام مختاری که تابعیت اورا می‌پذیرفتند، داده شده‌بود، استعمال سکه تاهجوم اسکندر به سرزمینهای کرانه‌های مدیترانه سرایت نکرد. برای‌ایرانیان‌سکه حتی‌دریك‌ها، منحصراً برای‌مبادلات بازرگانی که درمرزهای امپراطوری انجام می‌گرفت، ویا برای پرداخت دستمزد سربازان مزدور یونانی و در ارتش شاهنشاهی بخدمت گرفته میشدند، بکارمیرفت. ایالات مرکزی آسیای صغیر و بیشتر سرزمینهای‌آسیائی بسیار دور دست در تمام دوران سلطنت هخامنشیان به مبادله فلزات قیمتی و یا شمش‌های طلا و نقره اشتغال داشتند و اگر سکه درمیان آنها رواج یافت آن را مانند فلزات برحسب‌وزن می‌پذیرفتند. [۲] منطقهٔ شهرهائی که در آسیا تحت تسلط ایرانیان هخامنشی به ضرب سکه اقدام میکردند اگر در روی نقشه جغرافیا رسم نمائیم تشکیل‌یك کمربند عظیم‌را میدهد که درامتداد دریا از ترابزوس [۳] در ناحیه دریای سیاه شروع شده به‌دلتای رود نیل ختم میگردید.

---

[۱] Waddington, Mélange de numismatique, 1861, p. 101.

[۲] به مقدمه مراجعه شود. صفحه ۷.

[۳] Trapezus.

باذکر این‌ملاحظات جغرافیائی تنها ساتراپی‌هائی که درآنها سکه‌هائی قبل‌از اسکندر ضرب میشد بقرار زیر است :

- ششمین ساتراپی یعنی مصر و سیرنائیك.
- پنجمین ساتراپی، یا ساتراپی سوریه، شامل‌عربستان وبین‌النهرین ازناحیهٔ خابور[1] تا زاویه فرات، سوریه، فنیقیه و فلسطین، جزیرهٔ قبرس.
- چهارمین‌ساتراپی یا ساتراپی کیلیکیه که درقرن پنجم ازطرف ایالات واقع درشمال کوههای توروس توسعه یافت و در آخر دوران هخامنشی قسمت شمالی سوریه بدان اضافه گردید.
- اولین ساتراپی یا ساتراپی ایونی که شامل نواحی پامفیلی، لیسی، کاری و پیزیدی و ایونی و الودی[2]، میشد.
- دومین ساتراپی که بدان ساتراپی سارد یا لیدی نیزمی‌گفتند. شامل ایالات میسی، لیدی و سرزمینهای لوزونی ین‌ها[3] وکابالی ین‌ها[4] و هیت‌نی ین‌ها[5].
- سومین ساتراپی که اغلب بنام ساتراپی‌فریگیه یا داس‌سیلیون، معرف بود، علاوه بر ساحل هلسپونت شامل تمام‌نواحی مرکزی آسیای صغیر ازکوههای توروس تا دریای سیاه میشد. در اواخر قرن پنجم این سرزمین پهناور به سه قسمت تجزیه و تقسیم گردید: الف) ساتراپی فریگیه کوچك یا فریگیه هلسپونت که در زمان گزنفون از هاماکزیتوس[6] شروع و به پارتینوس[7] ختم میشد. ب) ساتراپی فریگیه بزرگ که از طرف مغرب تا مئآندر[8] و از سمت جنوب تا بالای ایکونیوم[9] و از سوی مشرق تا رودهالیس ادامه داشت. ج) ساتراپی کاپودوکیه که به رود هالیس از طرف مشرق و سیلیسی از سمت شمال محدود میشد. بالاخره پس از مرگ داتام[10] در سال ۳۶۲ ق. م این قسمت از ساتراپی کاپادوکیه به دو حکومت تقسیم گردید: کاپادوکیه پونتیك که بعدها بنام‌سرزمین پادشاهی پونت معروف گردید و کاپادوکیه توریك که حکومت پادشاهی کاپادوکیه را تشکیل داد.

طی دوران سلطنت هخامنشیان سرحدات سیاسی و اداری نواحی که در بالا ذکرآنها رفت، دچارتغییرات زیادی شد و اغلب بواسطه‌کم بود اطلاعات تاریخی ممکن است تناقضاتی برای‌تشخیص حدود قطعی آنها بوجود آید.[11]

۱- Khabur

۲- Elodie

۳- Lausoniens

۴- Cabaliens.

۵- Hytenniens.

۶- Hamaxitos.

۷- Parthenios.

۸- Méandre.

۹- Iconium.

۱۰- Datame.

۱۱- دربارهٔ شهرت فوق‌الذکر به Droxsen Zeitschrift fur Numismatik, 1875, t. II p. 309 - 319 مراجعه شود.

بطوریکه گذشت شهرهای آسیای صغیر، مانند ادوار استقلال آنها، به ضرب سکه با آلیاژ نقره با نوع وتصاویر و قطع و اندازه مخصوص بخود، بدون اینکه تسلط هخامنشیان تأثیری در آنها داشته باشد، ادامه دادند و چون مورد بحث ما نیست از شرح آن خودداری می‌کنیم.

پادشاهان تابعه تحت‌نظر و اداره ساتراپ‌ها با شرایط مخصوص کشور و سرزمین‌خود بدون‌شك‌برحسب‌درجه اطاعت وانقیادخوددربرابرپادشاه ایران، به‌ضرب سکه‌اقدام‌میکردند. به‌این ترتیب بعضی ازآنها مانند سلسله‌های‌کاری و سیلیسی وقبرس و جبل و صور و آرادوس سکه‌هائی داشتند که مانند شهرهائی که ذکرآنها گذشت، کوچکترین نشانهٔ اینکه تابع ومطیع شاهنشاه بزرگ هستند، درآنها مشاهده نمیشد. بعضی‌دیگر مانند پادشاه صیدا وسلسله‌های‌ارثی سیلیسی دارای سکه‌هائی بودند که درروی آنها تصاویرپادشاهان هخامنشی نقش شده بود. از جهات دیگر میتوان نشانه‌هائی از اختلافات مخصوص بهر یك از سلسله‌ها در سکه‌ها مشاهده کرد : سکه‌های شاهان صور وآراد بدون نام هستند ، سکه‌های شاهان جبل نام سلاطین با تمام حروف با وضعی بسیار پیشرفته ذکر شده است. سکه‌های پادشاهان صیدا تنها به ذکر اول‌اسم آنان و تاریخ پادشاهی‌آنها پرداخته است. باذکر این مطالب ملاحظه میشود که تاچه اندازه استعمال سکه با در نظرگرفتن سکه‌های طلاکه مخصوص شاهنشاه ایران است، متنوع و مختلف بوده است.

ساتراپها یعنی فرمانروایان ایالات که یا بیشتر آنان به خاندان هخامنشیان منتسب بودند و یا به خاندانهای اشرافی ایران تعلق داشتند و هروقت شاهنشاهان اراده میکردند میتوانستندآنان‌را ازکاربرکنار نمایند. ساتراپهامأمورگرفتن‌مالیات وسربازگیری‌ونظارت برخاندانهای سلطنتی محلی حوزهٔ فرمانروائی خود بودند . آیا این ساتراپها حق داشتند به‌ضرب سکه مبادرت ورزند ؟ چون تعدادی سکه بدست‌آمده که نام ساتراپ‌هادر روی آنها نقش‌شده این‌سوآل پیش‌می‌آیدکه درچه وضع وطبق چه اصولی‌آنان چنین‌حقی را داشتنداند؟ با وجود «مشاغل فوق‌العاده» که بعضی ازساتراپها بعهده داشته‌اند آیا میتوان این موضوع را دلیل براجازهٔ آنان به ضرب سکه ویانقر نام خود درروی‌سکه‌ها دانست؟ حکومت ساتراپها آیا جنبهٔ طغیان ویا حالت استقلال ویا رفتاری مانند ملوك الطوایفی در مقابل پادشاهان بی عرضه و بی‌کفایت داشته است؟

به سوآلات فوق‌الذکرمیتوان جواب‌داد: ساتراپ‌های شاهنشاهی ایران هیچگاه اجازه ضرب سکه بنام‌اینکه ساتراپ بوده‌اند، نداشتند. تمام‌سکه‌های ساتراپی بوسیله ساتراپ‌هائی که بسمت فرماندهی ارتش دائمی و یا موقتی منصوب میشده‌اند ، خواه در بعضی از شهرهای ایالات خود برحسب‌اینکه درحال‌جنگ هستند ویاخواه درخارج ازایالات ساتراپی‌زمانی که برای‌تهیات جنگی ویا عملیات نظامی‌آنان‌را ازحوزهٔ مأموریت خود دور میکرد. ضرب شده است .

چنین بود « مشاغل فوق‌العاده» که آقای وادینگتون از آن صحبت کرده و لنورمان آنرا مانند قانونی انگاشته است در حالیکه می‌گوید: «بنظر من کسانی که مدعی هستند حق ضرب سکه از حقوق طبیعی شغل و مقام ساتراپی بوده است از نتایج اصول مسلم قدم فراتر نهاده‌اند. نمونهٔ ساتراپهائی که بنام خود در حوزهٔ فرمانروائی سکه زده‌اند بسیار نادر دیده شده است... سایر سکه‌هائی که تاکنون شناخته شده و نام مقام عالی ایرانی را که در تاریخ ازآنان ذکرشده، بخصوص آنهائیکه ازکارگاههای کیلیکیه بیرون آمده است دارد، باید در ردیف سکه‌های نظامی‌طبقه‌بندی کرد. این‌اشخاص‌فرماندهانی‌بودندکه در رأس سپاهیان قرار داشته‌اند وبهیچوجه نباید آنرا درردیف صاحبان مشاغل‌مملکتی منظور کرد وهمین‌فرماندهان نظامی بودند که بضرب‌سکه اقدام کرده نام خودرا در روی سکه‌های مزبور نقش‌کرده‌اند.»[1]

این فرضیه‌کاملاً صحیح است و درصفحاتی‌که خواهدآمد این‌موضوع روشن ومشخص خواهد شد.

۲- شاهان سیلیسی (کیلیکیه)

در کیلیکیه شاهانی موروثی سلطنت میکرده‌اند که بیشتر اوقـات بنام سی یه نزیس[2] معروف بودندکه اسامی آنان بقرار زیر است:

سی یه نزیس اول	در حدود سال ۵۹۰ ق. م
سی یه نزیس دوم	» ۵۱۰ »
سی یه نزیس سوم پسر اورومدون[3]	» ۴۸۰ »
گزناگوراس[4]	» ۴۷۹ »
سی یه نزیس چهارم	» ۴۰۱ »
مازائیوس[5]	از ۳۶۱ تا ۳۳۴ »
آرسامس[6]	از ۳۳۴ تا ۳۳۳ »[7]

---

[1] Fr. Lenormant. La monnaie dans l'antiquité, t II. pp. 16 et 17

[2] Syennesis.

[3] Oromédon.

[4] Xénagoras.

[5] Mazaios.

[6] Arsamés.

[7] Cf. P. Krumbhols, De Asie minoris satrapis, perciis p. 93; duc de Luynes, Numism. des satrapies pp. 12 - 13.

هرودوت درزمان سیاکزار ازشاهزاده سیلیسی بنام سی‌یه‌نزیس[1] وزمانی بعد درحدود سال ۵۰۰ ق. م. در دوران سلطنت داریوش از سی یه‌نزیس‌دیگری پادشاه‌کیلیکیه[2]، بالاخره درمیان فرماندهان نیروی دریائی‌خشایارشا ودرسال ۴۸۰ ازسی یه‌نزیس‌سومی‌پسراورومه‌دون[3] نام میبرد. اشیل به‌این‌شاه عنوان «نایب وفرمانروا» میدهد[4] این پادشاه درجنگ خشایارشا کشته شد. گزناگوراس پسر پراکزیلائوس هالیکارناس از طرف خشایارشا به علت اینکه زندگی ماسیستس برادر او را از مرگ نجات داده بود به سمت حکمران کیلیکیه منصوب گردید. [5]

پس ازگزناگوراس فاصله زمانی بوجود آمدکه تا زمان عقب نشینی ده هزار نفری بطول می‌انجامد. در این موقع سی یه نزیس دیگری به سلطنت میرسدکه مطمئناً ازخانوادهٔ سلطنتی قدیم این ناحیه بوده است . و این چهارمین شاهی به این نام است‌که میتوانیم در جزء فهرست خود منظورکنیم . این شاه بواسطه خیانتی‌که‌کرد معروف‌گردید به این قرار: در سال ۴۰۱ سی یه نزیس زن خود اپیاکزا ویکی‌ازپسرانش را نزدکوروش صغیر فرستاد و اظهار اطاعت‌کرد و درهمانسال پسر دیگر خودرا نزد اردشیر دوم منه‌مون روانه نمودکه درضمن اظهار دوستی و انقیاد ، اطلاعاتی‌که از اقدامات و اوضاع‌کوروش در اختیار داشت پنهانی به او آشکارکرد[6] نمیدانیم‌که فرزندانش پس ازاو به سلطنت رسیده‌اند یا خیر؟ بنا بر این ادامه فرمانروائی امیران سیلیسی نزدیك به نیم قرن تا حدود سال ۳۶۱ متوقف ماند و در این زمان بودکه مازائیوس به ساتراپی این ایالت منصوب‌گردید.

پادشاهان کیلیکیه با همان عناوین شهرهای فینیقیه وکاری ولیکیه سکه‌های خود را ضرب زده‌اند . سکه‌های آنان در ضرابخانه تارس ضرب میشد سکه‌های مزبور بوسیله آقای سیکس ازنظر تاریخی طبقه‌بندی شد. دانشمند مزبور سکه‌های کیلیکیه را چنین‌توصیف میکرد. پادشاه‌کیلیکیه سوار براسب‌که تاج ایرانی برسردارد، انواع این سکه‌ها درمجموعه

۱- Herod. I, 74

سی یه‌نزیس قبل از سال ۵۰۰ سلطنت میکرده و تااین تاریخ بنام پدر زن پیکزدار معروف بوده است.

2- Herodote VII

چندان محقق‌نیست‌که این‌شخص بطوریکه‌آقای سیکس درکتاب خود معتقد است با سی‌یه‌نزیس قبلی اشتباه شده باشد.

۳- Herod, III. 98 Le Satrape Mazinos (Extrait du Num, chron., 1884, p. 62)

۴- Eschyl, Pers, S, 327.

۵- Herod. IX. 107; cf P. Krumbolz. De Asie min. Satrapis, pp. 36 - 37.

۶- Xénoph. Anab, I, 12 a 25 et suiv Did. Sic., XIV 20. 1 à 3, Ctrsias Pesr 38; duc de Luynes. Num. des satrapies. p. 12; P. Krumbolz, op. cit., pp. 36 - 34.

شماره‌های ۱۳۹ تا ۱۴۲ مشاهده میشود[1] آنچه را که ازسکه‌های سیلیسی گفتیم فقط یك‌قسمت کوچك از سکه‌های شاهان است. بسیاری دیگروجود داردکه تاریخ‌آنها معین نیست. سکه‌هائی که خواه در تارس و خواه در شهرهای دیگر سیلسیی ضرب زده شده است بعضی ازآنها ازنوع شاهنشاهان هخامنشی بعنوان متبوع و برخی دیگر ازنوع یك سوار یا یك کمانداری که به‌سر تاج دارد واینها همان سکه‌های‌پادشاهان سیلیسی است‌که لباس‌آسیائی در بردارند. درمیان انواع سکه‌هائی‌که تاکنون بذکر آنها پرداختیم زمان هیچیك را نمیتوان از سه‌نفر اول‌خاندان سی‌یه‌نیزیس یا حتی اززمان‌گزناگوراس متجاوز دانست. قدیمترین‌سکه‌های‌این ایالت به‌اواسط دوران قرن پنجم میرسد وآخرین آنها مستقیماً به سکه‌های مازیوس ارتباط پیدا می‌کند.

دسته الف‌ـ سکه‌های ضرب شده درحدود ۴۵۰ تا ۴۰۰ ق. م. در ضرابخانه‌های‌تارس و سولی:

۱ـ تارس (مجموعهٔ شماره‌های ۱۳۹ و ۱۴۰).

۲ـ سولی (مجموعهٔ شماره‌های ۱۴۷ تا ۱۴۹)[2].

این سکه‌ها به یکی از شاهان ناشناس تعلق دارد.

دسته ب ـ (سی‌یه‌نزیس چهارم؟). ـ سکه‌های ضرب شده در تارس و سولی بهمان انواع سکه‌های سابق‌الذکر ولی سبك و طبقه بندی آنها بزمانی مؤخرتر متعلق است.

۱ـ تارس (مجموعهٔ شماره‌های ۱۴۱ و ۱۴۲).

۲ـ سولی (مجموعهٔ شماره‌های ۱۵۰ و ۱۵۲).

و چون این سکه‌ها با زمان سی یه نزیس چهارم مطابقت دارد میتوان محتملاً آنهارا به این شاه نسبت داد.

---

[1] ۱- Six, Le Satrape Mazaios, pp. 26 a 52.

آقای سیکس در طبقه بندی‌که از سکه‌هائی‌که در ضرابخانه تارس‌کرده و آنها را به استترهای با نقش‌گاوی‌که کوساله خود را شیرمیدهد و بعضی ازآنها را بنام بعنا (Baana) باالفبای فینیقی دانسته است، بنظر ما راه خطا را پیموده است زیرا در ضرابخانه‌های تارسی همیشه الفبای آرامی را بکار می‌برده‌اند از طرف دیگر نمیتوان سکه‌های تارس را با سکه‌های کوچك نقره با نقش پیاده نظام یونانی‌که با زانوی خمیده درحال جنگ است ودر طرف دیگر آن با نقش سواری‌که در حال تاخت است، اشتباه‌کرد. بااینکه این‌نوع سکه‌ها شباهت‌کاملی با سکه‌های سیلیسی ازدسته مجموعه الف دارد معذالك سکه‌های سیلیسی نیستند. اخیراً درجزیره لسبوس سکه‌های بسیار قدیمی میتیمنا (Methimna) بتعداد زیادی‌کشف شده‌است‌که بامطالعه آنها معلوم میشود که ضرب سکه بوسیله شاهان سیلیسی در تارس فقط با نمره ۶ (صفحه ۵۸) فهرست آقای سیکس، مطابقت می‌کند.

[2] ۲- Cf. Imhoof - Blumer. Monnaies greques, p. 364, no. 49 et 49 a

دسته ج- سکه‌هائی که در اواخر قرن چهارم تا حدود ۳۶۱ در تارس و سولی و در مالوس ضرب شده‌است. متعلق به‌دوره قبل یابعداز دورهٔ ۴۰۱ یعنی زمان سی یه‌نزیس چهارم می‌باشد. تاریخ سیلیسی به‌اندازه‌ای مبهم وتاریك است که غیرممکن‌بنظرمی‌آید این‌سکه‌ها را به شاهان معینی نسبت داد. قدیمترین این سکه‌ها آنهائیکه بشکل مربع مقعر است احتمالا تاقرن پنجم میرسد. جدیدترین آنها سکه‌هائی‌است‌که شکل مربع در آنها دیده میشود. این سکه‌ها شاید بوسیلهٔ جانشین سی یه نزیس چهارم ضرب شده باشد.

۱- تارس (مجموعهٔ شماره‌های ۱۴۳تا۱۴۵). - به سکه‌های مجموعهٔ ما بایدسکه‌های زیر را اضافه‌کرد:

الف- شاهنشاه ایران اردشیر دوم منه‌مون، ایستاده با خنجری در دست‌که با شیری درحال جنگ است. پشت سکه شاه ایران ایستاده درحالیکه به‌نیزه تکیه‌داده‌است. صلیب دسته‌داری را در دست دارد . دربرابر او ترسی؛ در پشت(تارس) استتربوزن۱۰/۸۹ گرم. موزه هونتر[1](چهارابول، شماره ۱۴۵ ازمجموعهٔ ما.) (ش۱)

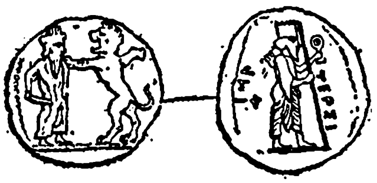

شکل ۱

ب- شاهنشاه ایران در حال جنگ با شیر (یا دو نفرکه با یکدیگر درحال نبرد با مشت هستند) پشت سکه دو جنگجوی ایرانی چشم درچشم در برابر یکدیگر ایستاده‌اند وهر یك به نیزه خود تکیه داده‌اند. مربع بوزن ۱۵ میلی‌گرم، یك سوم استتر، ۳/۵۳ گرم . مجموعهٔ شلومبرژه [2] .

ج- سواره باتاج‌ایرانی‌که‌بطرف چپ میرود در حالیکه دست راست او بلند است . درزیر اسب صلیب دسته‌دار، پشت سکه‌دوجنگجوایستاده دربرابر یکدیگرکه هر یك کمان وترکش در پشت دارند و بادو دست نیزه‌ای را گرفته‌اند.

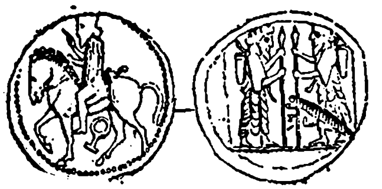

شکل ۲

مربع مقعربوزن ۱۰/۴۶ گرم. موزه‌هونتر.[3](ش۲)

---

[1] Waddington. Mélanges de numismatique, 1861, p.p. 79 - 80; Six, le Satrape Mazaios, p. 59. mo. 11; B. Head The Coinage of Lydia and Persia, p. III; fig. 10.

[2] Imhoof--Blumer, Mélange de numismatique, 1861, 79. Six, Le Satrape Mazaios p. 59, mo. 10.

[3] Waddington, Mélange de numismatique, 1861, p. 79. Six, Le satrape Mazaios, p. 59. no. 10.

د ـ سواره با تاج ایـرانی که گلی در دست دارد. با نوشته‌ای که شاید «زوه» آرامی باشد. روی سکه شاه ایران زانو زده در حال تیر اندازی و در عقب صلیب دسته دار، مربع مقعر. استتر بوزن ۱۰/۸۸ گرم. موزهٔ هونتر.[۱] (ش ۳)

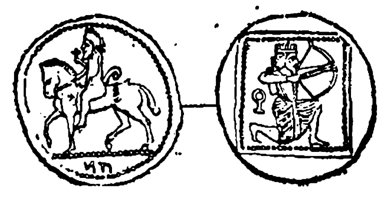

شکل ۳

۲. سولی ـ دیوار کنگره دار محصور از سه برج. در بالا شاه اردشیر دوم منه‌مون در روی تخت نشسته و در سمت چپ به نیزه‌ای که در دست راست خود دارد بدان تکیه کـرده است و در دست چپ صلیب دسته داری دارد. در برابر او شخصی (شاه سیلیسی) که به عصای خود تکیه کرده ایستاده است. روی دیگر سکه در طرف چپ شاه سیلیسی با تاج ایـرانی و ملبس بردای بلنـد سوار براسب درحال حرکت است. در وسط سکـه بوتهٔ مو باخوشهٔ انگور. مربع مقعر بالبه‌های دندانه‌دار[۲]. وجود بوتهٔ مو میرساند که این سکه را باید درجزء سکه‌های سولی طبقه بندی کنیم. تصویر راست سکه که بنظر می‌آید مجلس تاجگذاری است قاعدتاً باید سکه‌ای از نوع مازائیوس باشد. (ش ۴)

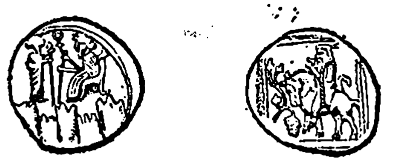

شکل ۴

۳ـ مالوس (مجموعهٔ شماره‌های ۱۵۳ تا ۱۵۵)[۳]

در دنبالهٔ سکه‌هائی که تاکنون بشرح آنها پرداخته‌ایم از نظر طبقه بندی تاریخی سکه‌هائی قرار میگیرد که درضرابخانه‌های کیلیکیه ضرب شده یا سکه‌هائی است که درضرب آنها درشهرهای خودمختار شك وتردیداست ویا درمیان سکه‌های شاهان سیلیسی ویاساتراپها قرار گرفته‌است. درروی‌این نوع سکه‌ها از نظر مطلب و نام‌شهرهای ضرب زننده عباراتی به‌این‌قرار نقر است : بامضاف‌الیه جمع : ایسئون، نای‌دئون ، سولئون ، تارسئون ویـا لازم ایزیکون کیلی کون ـ ترسی کون ـ نای‌دکن‌ن ـ سولی کون ـ ایسی کون. اختلاف درفورمول‌سکه‌ها، وادینکتون را برآن داشت تااین عقیده را اظهار کند : «شکل صفتی ایکون میتواند مشخص نماید که سکه در زمان حکومت پادشاه مستبدی‌ساخته شده ونمیتواند سکه‌ای باشد که بوسیله

۱- Waddington. Mélange. 1861. p. 80; Six, Mazaios, p. 58, no 8; Head, Lydia and Persia, pl. 13. cf نوع دیگری که بوسیله duc de Luynes, Les satrapies, p. 67 et pl. XII منتشر شده است Imhoof-Blumer dans Monnais grecques; p.370 nor. 65 et 66; et Six. le satrape Mazaios. p. 59, no. 9; p. 60 no 18. انواع دیگری را در این دسته متذکر شده‌اند

۲ـ این سکه نقره بوسیله بازرگانی ازمشرق زمین در پاریس بمن فروخته شد

۳- Cf. Imhoof - Blumer. dans l'annuaire de la Soc. franc. de numismatique. 1887. t. VII. p. 108 et suiv.

یك اجتماع آزاد ضرب شده باشد و همچنین سولی کن میرساند که سکه در سولی رائج گردیده. سولئون سکه‌ای است که بوسیله اهالی‌سولی ضرب شده است[1] این عقیده‌عالمانه از طرف آقای سیکس مورد قبول واقع شد : « عبارت ایسی‌کون ثابت می کند سکه‌هائی که در ایسوس رواج پیدا کرده در زمان فرمانروائی شاه یاساتراپی که فرماندهی ارتش‌ایران را بعهده داشت ، ضرب شده است نه مانند استتری که دارای عبارت ایسئون است و بوسیله مردم یك شهر خودمختار که دارای حق ضرب رواج سکه را داشته‌اند».[2]

اگرچنین باشد تمایز بین‌سکه‌های مخصوص‌ساتراپی‌وشهرهای خودمختار آسان خواهد بود . تمام سکه‌هائی که دارای صفت لازم «ایکون» است باید متعلق به سکه‌های ساتراپ‌ها ویا شاهان باشد . ولی آیا دلایلی که آقای وادینکتون باقید احتیاط اقامه می‌کند قابل این است که بتوان از آنها نتایجی بدست آورد ؟ من فکر نمی‌کنم به دو دلیل: اول اینکه صفت لازم ایکون که درسکه‌ها دیده میشود مربوط است به‌کشورها و شهرهائی که هیچیك از آنها بوسیله ساتراپها ویا شاهان محلی اداره نمیشده است. باین ترتیب ما در سکه‌های بسبك قدیم واژه‌های ذیل را مشاهده می کنیم .

آرکادیکون ، دالفی کون ، ویسالین کون ، یانورمیدیکون، نس‌بیکی ، اولیم بیکون، سرمیلی کون؛ ولی درکاری ودرپا مفیلی یعنی در نواحی که سکه بنام شاهان محلی و یا ساتراپ‌ها ضرب میشد نظیراین نامها را می‌بینیم : تفرمریکون ، اولمی‌تیکون.

دلیل دیگری میتوان از مطالعه دقیق سکه‌های کیلیکیه بدست آورد . مثلا درآینده ملاحظه خواهیم کرد که حتی علامت مخصوص ساتراپ تریباز در روی سکه‌هائی که دارای کلمه «سولی کون» وسکه‌هائی که دارای کلیه «سولئون» است دیده میشود. کلمه‌اخیر درروی سکه‌هائی که از نوع سکه‌های کیلیکیه است نیز مشاهده میشود . درناگیدوس در روی بعضی از سکه‌ها کلمه‌های «نائی‌دیکون» و«نائی‌دئون» نقراست. درمالوس کلمهٔ «مالوتون» درمجاور علامت مخصوص تیریباز حك شده است .

ام. کورتیوس درمورد سکه‌هائی که دارای علامت «تکون»است عقیده دیگری که جالب می‌باشد ، اظهار کرده است ، این عقیده مانند عقیدهٔ وادینگتون بنظر من قابل رداست . او تصور می کند که تمام این سکه‌ها جنبهٔ مذهبی دارد وتمام آنها بوسیلهٔ کارکنان معابد مشهور باثروت ذخیرهٔ هنگفتی که در خزانه‌های خود داشتند ، ضرب شده است . لنورمان این فرضیه‌را پذیرفته‌است که بعقیدهٔ او «ارکادیکون» مشخص‌سکه‌های معبد ارکادی‌ها در لیکوسورا و «دالفی‌کون» مشخص‌معبدآپولون در دلف و «تس‌بیکون» مربوط به معبد ارس[3] درتسپی‌پش

---

[1] Waddington, mélange de numismatipue, t. 1, pp. 13-14.

[2] J.P. Six, daus le Numim. Chroniele. 1888 (III S.T. VII), p. 117.

[3] Eros

و غیره است[1]. ولی اگر این فرضیه مستند و اساسی باشد. که کلمهٔ ایکون با مضاف‌الیه جمع مربوط به‌شهر باشد باید قبول کرد که مردم این‌شهرهمان حقی را که مدیران معابد درضرب سکه داشته‌اند، آنها نیز همان حق را پیدا کرده‌اند. در تس‌پی‌یس شکل‌تس بیکون که‌مدتهای متمادی استعمال آن ادامه داشت هیچگاه همردیف تس‌بی‌ئون نبوده‌است. بهمین‌ترتیب در دلف ودرآرکادی. ایمهوف بلومر سکه‌هائی‌را که دارای کلمه آرکادیکون[2] بوده‌است. باقید احتیاط به معابد منتسب میداند .

بنا به فرضیه کورتیوس شکل ایکون درشهرهائی متداول شده که معابد دراوج شهرت وقدرت خود بوده‌است. درحالیکه بعکس مشاهده میکنیم که این‌موضوع منحصر بدوران بسیار کوتاهی‌است. چنانکه پس‌از مدت کمی می‌بینیم کـه شکل مزبور در سکه‌هائی بهمان نوع بنام همان زمامداران بصورت مضاف الیه جمع تغییر شکل پیدا کرده است. بنابراین ما در شکل تکون خاصیت مشخصه سکه‌های پادشاهان محلی و ساتراپ را مشاهده میکنیم. برای تشخیص و تعیین سکه‌های شهری مخصوصاً انواع سکه‌های مخصوص شهرهای کیلیکیه که به‌آنها اطلاع کافی داریم و نوع آنها بهیچوجه نمیرساند که بوسیلهٔ شاهان محلی و یا ساتراپهای ایرانی ، ضرب شده است، درنظر بگیریم.

۳- تریباز

تریباز درزمان داریوش صغیرو عقب‌نشینی ده هزارنفر بعنوان «نماینده‌شاه» فرمانروای ارمنستان غربی[3]، در سال ۹۳۱ ق. م به عنوان ساتراپ سارد جانشین تیتروست[4] شد . سپس عنوان فرمانروا را گرفت و با مقام «ساتراپ شاه» بفرمانده‌ی ارتش منصوب گردید[5]. صلح

---

[1] E. Curtius, dans les Monatsberichte de l'Acad. de Berlin, Juin 1869, The Numasmatic Chronicle, 1870, pp. 91 etsuiv; Zeitrchrift fur Numismatik, T.I. pp. 267 et suiv, Fr. Lenormant, La monnaie dans l'antiqnité. T. II. pp. 82-83.

[2] Imhoof. Blumer. Monnaies grecques. p. 196.

[3] Xénoph., IV, 4 I et suiv; VII 8. 25; Did. XIV 27; cf. Wadington, Mèlange de numism. 1861. p. 61.

[4] Tithrauste.

[5] اواگوراس (Evagosas) پادشاه سالامین برایران یاغی شد وخود را مستقل دانست لذا اردشیردوم پس‌از معاهده آنتالسیداس وفراغت از امور آسیای‌صغیر بکارقبرس (سالامین) متوجه گردید . در این جنگ تریباز فرمانده قوای بحری بود و چنانکـه دیودور شرح داده دارای سیصد کشتی جنگی بوده است . اواگوراس شکست خورد و تقاضای مذاکره کرد ولی تریباز گفت‌که او باید تمام شهرهـای قبرس را تخلیه‌کند و فقط سالامین را نگاه دارد و مطیع شاهنشاه باشد. (تاریخ سکه. جلد اول، صفحه ۸۶. ملکزاده بیانی).

مشهور آنتالسید که در سال ۳۸۷ ق.م تمام آسیا را در زیر سلطه شاهنشاه بزرگ قرارداد، بوسیله تریباز امضا شد. در سالهای بعد (۳۸۴ – ۳۸۶ ق.م) تریباز مأموریت پیدا کرد در جنگ با اواگوراس[1] اول پادشاه سالامین شرکت نماید[2]. فاتح در این جنگ درصدد استقرار صلح برآمد ولی براثر سعایت اورونت[3] همکار و رقیبش مورد بیمهری شاهنشاه بزرگ قرار گرفت و به شوش احضار گردید و در آنجا پس‌از رفع سوء تفاهم و اتهام مجدداً طرف مهر و محبت شاهنشاه قرار گرفت و بفرماندهی ارتش ایران مأمور جنگ در قبرس گردید (۳۸۱ ق.م). اورونت نیز به ساتراپی سارد انتخاب شد.[4]

تمام این‌حوادث درتاریخ معلوم ومشخص است. سکه‌های تریباز درساتراپی ارمنستان و در ساتراپی لیدی ضرب نشد. بلکه این سکه‌ها عموماً در کیلیکیه یعنی در سرزمینی که هیچگاه تریباز درآنجا حکومت نکرد، بوجودآمد. بنابراین میتوان به جنبه‌های نظامی‌بودن سکه‌های ساتراپی‌تریباز پی برد. فرمانروای ایرانی سکه‌های خودرا در کیلیکیه زمانی‌ضرب زد که درحال جنگ علیه اواگوراس و تجهیز نیروی دریائی برای فتح جزیرهٔ قبرس، بود. بنا بنوشته وادینگتون، تریباز احتیاجات جنگی خود را از کیلیکیه برآورده میکرد و بدون تردید سکه‌هائی‌را که بنام خود، ازمحل دوهزارتالان پولی‌که برای شروع جنگ ازشاهنشاه ایران گرفته‌بود، ضرب زد، در همین محل بود.»[5]

ضرابخانه‌های کیلیکیه که سکه‌هائی بنام تریباز ضرب زدند عبارت است از: ایسوس، مالوس، سولی، تارس وشاید ناگیدوس.

۱- Xénoph, Hellen. IV, 8 12; Did, XIV, 85; 4; Corn. Nepos, Conon, 5; cf. Krumbholz, De Asiae min. satrapis persicis pp. 62 à 66; W. Judeich, Kleinasiatische. p. 83.

۲- Diod. Sic XV. 2 et suiu.

۳- Oronte

۴- W. Judeich, opcit., p. 131.

۵- Waddington, Mélange, 1860, pp, 60 - 61, pl, V, I, et 2; B Head, Hist, numism, 613, cf, duc de Luyne, Numism. des satrapes, p, 1
حرف «ت» در روی استتر مجموعه لوئین (مجموعه شماره ۱۵۶) دیده نمیشود. در روی یك ابول مشابه با ابول مجموعه شمارهٔ ۱۵۸، به غلط تصور کرده‌اند که باید سر دیونیوس‌پوگون (Dionios Pogon) که بالای سر او نوعی‌کالاتوس دارد، باشد سر او بدون‌کلاه با موهای منظم و مانند ابولهائی است‌که در ناگیدوس شناخته شده. مراجعه شود به:
Imhoof - Blumer, p. 368; cf. Choix de monnaie grecq., pl. V, no 175; Sibilran, dans le Numism: Zeitschrift de Vienne, 1870, p. 338, pl. VIII 1.

۱ـ ایسوس (مجموعه‌شماره‌های ۱۵۶ تا ۱۵۸). به سکه‌هائی که درمجموعهٔ ما مذکور است این سکه‌ها را نیز باید به‌آنها اضافه کرد:

الف ـ ایسی‌کون . بعل نیمه برهنه، ایستاده در طرف چپ ودر دست عقابی با بالهای گشوده دارد و به شمشیری تکیه کرده است ودر زمینهٔ سکه نام تریباز قراردارد. روی دیگر سکه اهورامزدا ازمقابل(یا کرونوس)[1] بانگاه مستقیم به‌جلو درحالیکه تاجی در دست راست گرفته‌است. گلی‌دردست چپ. باز دروسط سکه.«آمی» علامت اختصار اسم. بوزن. استتر(موزهٔ برلن‌مجموعهٔ وادینگتون). برای مقایسه انواع سکه‌ها به‌شماره ۱۵۶ مجموعه مراجعه شود.

ب‌ـ درانواع این‌استتر بجای کلمه‌ایسی کون‌حروف «سو» بکاررفته که مشخص‌ضرابخانه سولی یا حرف «ت» که معرف ضرابخانه تارس است .

ج‌ـ آپولون نیمه برهنه‌ایستاده درسمت چپ ودرحالیکه جامی در دست راست وازطرف چپ به ساقهٔ درخت خر زهره تکیه کرده است. در وسط سکه کلمه ایسی‌کون . روی دیگر سکه هراکلس برهنه، ایستاده ازمقابل درحالیکه به‌گرزخود تکیه‌کرده کمانی دردست دارد. دروسط سکه صلیب دسته‌دار در قسمتی مربعی شکل‌گاونری باعلامت «ایس» علامت اختصاری شهر ایسوس).[2] به قطر ۲۱ میلیمتر. استتر به وزن ۱۰/۸۰ گرم. موزهٔ کپنهاگ.

د ـ نمونه دیگری با نام ایسی‌کون و باقیمانده‌هائی از اسامی آرامی (بدون شك نام تریباز). به‌قطر ۲۲ میلیمتر. استاتر به‌وزن ۱۰/۷۰ گرم . موزهٔ کپنهاگ.

دو استتر مذکور در فوق به‌غلط بوسیلهٔ دوك لوئین[2] منتشر شده است. ایمهوف بلومر با تصیحح نوشتهٔ آنها سکه‌های مزبور را بزمانی مؤخر به مناسبت مربع مقعر پشت سکه به تریباز منتسب دانسته است [3]

۲ـ سولی (مجموعه شماره‌های ۱۵۹ تا ۱۶۳) به سکه‌های زیر را اضافه‌کرده :

الف‌ـ استتر از نوع بعل ایستاده و اهورا مزدا در بالای آن فقط کلمهٔ «سو» بجای کلمه ایسی‌کون آمده است.

هراکلس با ریش درحالیکه پوست شیری دردور گردن پیچیده، در سمت راست. روی دیگرسکه کلمهٔ «تیری‌وازو» ساتراپ تریباز. ازنقره استتر ۹/۸۵ گرم. مجموعهٔ وادینگتون

ب‌ـ این سکه نام تریبازرا به یونانی دارد. [4] آقای هد تصور کرده‌که در تارس‌ضرب

۱ـ این دو کلمه سابقاً بمعنی‌گاو بوده است. برای این قسمت مراجعه شود به ،
Imhoof - Blumer. Nnmism. grecques, p. 355.

۲- Nnm. des satrapes, P. 11 et pl. I et II.

۳- Imhoof-Blumer. Monnais, grecques p.355. B. Head, numor; p.604

۴ـ اخیراً M.P. Lambros, d'Athènes نمونه‌ای ازاین سکه را بمن نشان داده است
cf B. Head Hist. numor., p' 613.

شده است ولی نمیدانم که ایشان این نظریه را از کجـا آورده‌اند . به عقیده من این سکه باید از نوع سکه‌های سولی باشد. ازطرف دیگر چون سر ساتراپ که در پشت سکه نقش‌شده درست مشابه است باسکـه‌های که درسولی بدون نام ساتراب ضرب خورده‌است. از آن نتیجه می‌گیرم که سکه‌هـای اخیر را باید در ردیف سکه‌های تریباز طبقه بندی نمود. و این همان سکه‌هائی است که درمجموعهٔ ما بشماره‌های ۱۵۹ تا ۱۶۲ که هویت و نسبت آنها معین گردیده، آمده است.

۳- مالوس (مجموعهٔ شماره‌های ۱۶۴ تا ۱۶۶). علامت مخصوص ساتراب که در روی سکه‌های سولی مشاهده کرده‌ایم درسکه‌های استتر مالوس نیز نقش شده است. بنابراین نباید تردید کرد که سکه‌های اخیر نیز دارای سر تریباز هستند.[1] بسیاری ازسکه‌های سولی ومالوس اختلافی جز نوشته‌های روی آنها با یکدیگر ندارند.

با اینکه تمام سکه‌هائی که در سولی و مالوس ضرب شده بدون تردید دارای یك نوع نقش ساتراب هستند . معذلك گـاهی مشاهده میشود کـه میان بعضی از نمونـه‌های آنهـا اختلافاتی از جهت سبك وجود دارد که ما را وادار می‌کند تصور کنیم بعضی‌ازآنها به سالهای ۳۸۴-۳۸۶ قبل از بر کناری تریباز مربوط میشود و درحالیکه بعضی از آنها به سالهـای ۳۸۰-۳۸۱ یعنی زمانی که تریباز مجدداً بکارفراخوانده شد وفرماندهی‌قوای‌اعزامی بجبههٔ قبرس‌را بعهده گرفته است، ارتباط دارد .

تصویر گاو نری که در روی بعضی از سکه‌ها نقش‌شده معمولا با علامت اختصاری شهر ایسوس، همراه است (مجموعهٔ شماره ۱۶۵) همین موضوع اغلب در روی استترهـای صیدا و ناگیدوس و سولی نیز مشاهده میشود.[2]

٤- تیسافرن

تیسافرن پسرهیداتس[3] پس‌از پیسوتنس[4] ساتراپ‌سارد شد. نام وی اولین‌بار درزمستان

---

[1] نمونه دیگری مشابه با نمونه مجموعهٔ ما بوسیله آقای وروث (Wroth) در : Numism. Cronicle, 1889, p. 265. no 45,. et par M. Lobbecke dans la Zeitschrift fur Numismatik H. t. XII, pp. 333, no. 1. Voir Imhoof - Blumer de Soc. de numism.; 1884, p, 110.

[2] Imhoof - Blumor, Monnaies grccques, pp. 356. 356; B. Head, Coinage of Lydia, P. 48; Six, Num. Chron., 1877, p. 86; Zeit. f. Num. VI. p. 84.

[3] درکتیبه لیکیه در ستون بزرگ گزانتوس (قسمت بالای کتیبه سطرهای ۱۱ و ۱۲) نام تیسافرن پسر هیدارنس آمده است. مراجعه شود به : G. Imbert, dans Muscon, jonuier, 1889, et Revue archeologique, t. I de 1890. p. 127

[4] Pisuthnés.

سال (۴۱۳ ق.م) برده شد و بوسیلهٔ تیتروست[۱] درسال ۳۹۵ ق.م بقتل رسید. دوران زندگی تیسافرن، رقیب سرسخت فرناباز ساتراپ داسیلیون[۲] حکایت از مبارزهٔ شدیدی میان ایرانیان و یونانیان در آسیای صغیر می‌کند. ساتراپ سارد، برحسب تمایل و منافع شخصی گاهی دشمن و زمانی دوست مردم مقدونیها و آتنی‌ها، میشد.

رواج سکه‌های تیسافرن باحوادثی که ذیلاً بشرح آنها میپردازیم، ارتباط پیدامی‌کند:

درسال ۴۱۱ ق.م. اهالی مقدونیه که ازخیانت ساتراپ سارد ناراحت شده بودند تصمیم گرفتند اورا رها کرده به فرناباز نزدیك شوند. این موضوع سبب شد آتنی‌ها که دشمن مردم مقدونیه بودند، حمایت تیسافرن را خواستارشوند. روابط میان آندو زمانی بحداعلای تیره‌گی خود رسیدکه مردم میله[۳]، متحدین مقدونی‌ها، به یکی از قلاع تیسافرن حمله کرده سربازان او را ازقلعه براندند.[۴] ساتراپ خشمگین ضمن اعتراض به اهالی مقدونیه به بندر آسپاندوس در پامفیلی رفت و درآنجا موفق‌شد نیروی‌دریائی مجهزی مرکب از ۱۴۷ کشتی جنگی متعلق به‌فنیقیه راکه خود فرماندهی آن را داشت، آماده سازد.[۵] ولی باوجود تهیات تیسافرن، جنگی‌میان‌طرفین اتفاق نیفتاد ولی‌سبب بروزتحریکاتی شدکه درجریان‌آن تیسافرن ابتدا خود را دوست و متحد آتنی‌ها قلمداد کرد ولی طولی نکشید که از آنان بریده به اسپارتی‌ها پیوست. بهرحال تیسافرن درسال ۴۱۱ ق.م، زمانی‌که شاهنشاه ایران ویرا بسمت فرماندهی نیروی دریائی فینیقیه که ستادآن در آسپاندوس[۶] بود، منصوب کرد به ضرب سکه اقدام نمود. سکه‌های وی به‌گروه‌های زیر تقسیم میشود:

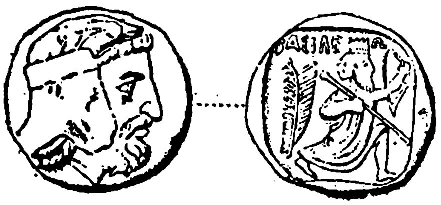

شکل ۵

۱ـ نیمرخ ساتراب تیسافرن باتاج ایرانی، درطرف راست. پشت سکه کلمه شاه و تصویر اردشیردوم منه‌مون باکمان پارسی‌درحال نیمه‌زانو، درطرف راست. در عقب سکه یك کشتی باتعدادی پاروزن. مربع مقعر. چهاردرهمی‌ازنوع سکه‌های رودس ازنقره بوزن ۱۴/۹۰ گرم. موزه برلن (مجموعهٔ قدیمی فوکس)[۷] (ش ۵).

۱- Tithrauste.

۲- P. Krumbholz, op. pp. 37 a 45; W. Judeich Kleinasiatische Studien, pp. 25 á 67. ۳- Milésiens. ۴- Thucyd., VIII, 87, 4.

۵- Thucyd., VIII, 46, 81. etc; Diod., XIII, 36, 46; Justin, V, 2. 5; Plut. Alcib., 25, 26, etc

۶- Six. dans le Numismatic Cronicle. 1888. p. 109 - 110; Ou pp. 13 - 44. du tirage à part.

۷- Waddington, Mélange de Numismatique' 1861, P. 98; B. Head. The Coinage of Lydia and Persia., p. 50 et Pl. III, fig. 25; Fox, Engraving Coins. no. 164. درخت خرما را اشتباهاً بجای کشتی گرفته شده است

۲ـ همان نیمرخ ساتراپ تیسافرن، پشت سکه «واسی» همان‌نوع اردشیردوم باکمان پارسی، در سمت راست. مربع مقعر. درهم‌سکه‌های رودس از نقره بوزن۰ ۳/۳ گرم. بریتیش موزئوم [1]

۳ـ نیم درهم با همان مشخصات مجموعه ما به شماره ۱۶۷.

در سکه‌های مزبور نیمرخ ساتراپ باکلاه ایرانی و بینی بزرگ و کشیده وضع‌خاصی را دراین سکه مشخص می‌کند. در طرف دیگر سکه‌ها نوع سکه‌های سلطنتی با مربع مقعر دیده میشود. درروی چهار درهم، نوشته‌آن، که باهمان نوع پشت سکه‌هاست، به‌این قراراست: «کلمه شاه به‌یونانی». درروی درهم‌فقط قسمتی‌ازاین کلمه نقرا-ت وبالاخره درروی‌نیم‌درهمی سیلاب «وا» دیده میشود. نوشته بتدریج برحسب اندازه سکه بحال‌اختصار درمی‌آید. فقط در روی چهار درهمی میتوان یك کشتی فینیقی با یك ردیف پاروزن را مشاهده نمود. این کشتی که آنرا در بعضی از سکه‌ها بجای درخت خرما گرفته‌اند همان شکل سکه‌های شاهان صیدا را دارد. وجود این نقش قابل ملاحظه است زیرا نقش مزبور برحسب وضع و موقع سیاسی رواج سکه تغییر می‌کند. سبك سکه‌ها با آخرین سالهای قرن پنجم قبل از میلاد مطابقت دارد. [2]

تیسافرن سکه‌های دیگری درسایر وضع شغل سپاهیگری خود ضرب زده است. ازجمله استتر نقره‌ای است‌که ازحیث نمونه منحصربفرد است و درموزه بریتانیا نگاهداری میشود، این سکه ازنظر هنری بسیار شبیه سکه‌های زیبای لامپساك [3] ویا کلازومن[4] است.

۱- B. Head, The Coinage of Lydia and Persia, p. 50 et pl. III, fig. 26.
مؤلف این سکه را درمجموعهٔ خود Catalogue fo greck Coins of Ionia p. 325 et pl, XXXI; fig 7 با شك و تردید تلقی‌کرده است

۲ـ من جز این گروه سه سکه که در اسپاندوس (Aspendus) بوسیله تیسافرن ضرب شده‌است سکهٔ دیگری نمی‌شناسم. آقای هد یك ابول را که در آن‌چهرهٔ ساتراپ مزبوررا ندارد و به داتام متعلق است، بوی متعلق دانسته است.
B. Head. The Coinage of Lydia and Persia. p. 50 et pl. III. fig. 27.

۳- Lampsaque.

۴- Clazomène.

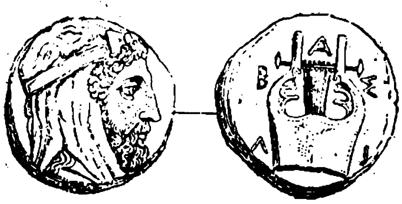

شکل ۶

تصویر با ریش تیسافرن در طرف راست با تاج ایرانی که نوارهای آن تا زیرچانه کشیده شده‌است. پشت سکه کلمه «واسیل» «اسیس». چنگ با هفت سیم . شکل مربع مقعر، نقره استتر بوزن ۱۵/۳۰ گرم. موزه بریتانیا.[۱] (ش۶)

این استتر مکرر منتشر شده است ولی نسبت آن در این اواخر تعیین گردید . آقای سیکس بامقایسه نوع پشت سکه باسکه‌های یازوس[۲] درکاری، معتقد است که آنها از یك نوع و یك سبك است بدون اینکه بتوان ضرابخانه‌ای را که در آن این سکه ضرب شده است معین نمود. سکه‌های کولوفون[۳] نیزدارای همان‌تصویرچنگ می‌باشد ولی‌مورخین نتوانسته‌اند تشخیص بدهند که در چه‌وضع تاریخی یك ساتراپ توانسته است در کولوفون به ضرب سکه اقدام نماید درحالیکه یازوس یکی‌ازشهرهای مهمی بوده که تیسافرن درآنجا سکه‌های خود را رواج داده است.

آقای سیکس که در جستجوی آن بوده که درچه وضع و حالی تیسافرن توانسته است این استتر زیبا را ضرب بزند، معتقد است که در سال ۴۱۲ ق.م، پس از اینکه آمورگس[۴] ساتراپ یاغی دریازوس محاصره ودستگیرشد، این سکه ضرب گردید. دراینجا من بادانشمند هلندی اختلاف نظردارم. تیسافرن پس‌از خاتمه جنگ جائی برای ضرب سکه نداشت زیرا وی زمانی وارد شهر یازوس شد که درآمورگس شکست خورد و زندانی گردید . از طرف دیگر اگر استتری را که دریازوس ضرب شده با سکه‌هائی که تیسافرن در سال ۴۱۱ در آسپاندوس ضرب زد، مقایسه کنیم. ملاحظه خواهیم کرد که زمان آن قدری مؤخرتر است. در این سکه شکل مربع مقعر دیده نمیشود و این حالت معنی دار برای تشریح اختلاف و دوری ضرابخانه‌ها ، تنهاکافی نیست. و همچنین بادرنظرگرفتن مشاغل تیسافرن وآماده شدن برای جنگ دیگری که درخلال‌آن ساتراپ ایرانی‌توانسته باشد سکه را دریازوس ضرب‌زده باشد. ازنقل‌قول گزنفون که این‌دوره را تشریح کرده‌است شاید بتوان موضوع‌را روشن‌نمود:

۱- Mionnet, Suppl. IV, p. 274, no 22; duc de Luyne, Numism, des satrapies, p. 50, pl VI; Waddington, Mélange de numism., 1861, p. 96 et pl. VII, 4; B. Head, Coinage of Lydia and Persia, p. 50. pl. III, 24; guide to the Coins of the Ancients, p. 38, pl. XIX. fig, 27; Imhoof - Blumer, Porträtkoefe, p. 22, pl, III, I; Six, dans le Numism, Chronicle, 1888, p. 106 et suiv.; B. Head, Catal. of the greck coins of Ionia, p. 325. et pl. XXXI, fig., 6.

۲- Iasos. ۳- Colophon. ۴- Amorgès.

پس از مرگ کوروش صغیر و عقب‌نشینی ده هزار نفر (۴۰۰ ـ ۴۰۱ ق .م) تیسافرن از طرف شاه بزرگ مجدداً در آسیای صغیر مستقر گردید. شهرهای ایونی که درسابق برای ملحق شدن به کورش از قلمروفرمانروائی وی جدا شده بود از شناسائی حکومت او سرباز زدند و برای اینکه استقلال خویش‌را حفظ نمایند ازاسپارت کمك خواستند، حکومت‌اسپارت هم تیبورن [1] را در سال ۳۹۹ بکمك مردم شهرهای مزبور فرستاد . تیسافرن بیهوده کوشش کرد بلکه بتواند شهر سیمه[2] را بتصرف درآورد ولی موفق نشد . در عوض تیبورن و درسیلیداس[3] راکه بیاری او شتافته بود ، مغلوب کرد. ساتراپ ایرانی با این فتح و بکمك ارتش، موقع خویش را در ناحیه‌کاری مستحکم نمود. در سال ۳۹۷ در سیلیداس در حالیکه فاراکس [4] با نیروی دریائی خود برای پشتیبانی نهضت حاکم مقدونیه در طول ساحل وی را همراهی‌میکرد، باتیسافرن‌درکاری درگیرشد، تیسافرن‌برای مقابله‌باین‌تجاوز بکمك‌فرناباز تصمیم به‌تعرض‌گرفت و دررأس تمام قوای ارتش خود ازکاری به ایونی رفت و پس‌ازگذشتن از مئاندر،[5] افز [6] را مورد تهدید قرارداد. [7] ما از ادامه بحث‌گزنفون خودداری می‌کنیم. مختصر اینکه جنگی در ابتدا با شدت هرچه تمامتر آغاز شده بود، سرانجام با دسته بندیها وتشبثات ومذاکرات خاتمه پذیرفت. اگرما نقشه جغرافیائی‌کاری و ایونی‌را ملاحظه‌کنیم در خواهیم یافت‌که شهریازوس، بااینکه درمتن‌گزنفون ازآن سخنی بمیان نیامده، ولی به‌اغلب احتمال مرکزی برای‌اجتماع وارتش‌تیسافرن بوده‌است. این‌شهر در ایالت‌کاری نزدیکترین شهر به ایونی و افز میباشدکه فقط بوسیلهٔ رودخانه مئاندر از آنها فاصله داشته است. نتیجه ازنظر سکه شناسی چنین خواهد بود: استتر زیبای موزه بریتانیا در یازوس بوسیلهٔ تیسافرن درسال ۳۹۵ درهنگام جنگ این ساتراپ با درسیلیداس، ضرب شده است. با درنظرگرفتن آگاهی ازوضع شغلی تیسافرن بخوبی‌میتوان سبك ونوع سکه مزبوررا مشخص ومعین ومورد تصدیق قرار داد.

باملاحظه‌حالت زمانی‌وجغرافیائی‌میتوان‌تفاوتی‌راکه میان دودسته سکه‌های‌تیسافرن که یکی درآسپاندوس ودرپامفیلی درسال ۴۱۱ودیگری درسال ۳۹۵ دریازوس وایونی ضرب شده است وجود دارد، دریافت. ازطرف دیگر نباید اختلاف‌اثرات هنری را در آن سکه‌ها ازنظر دور داشت: سکه‌های اسپاندوس از زیر دست هنرمند متوسطی بیرون آمده در حالیکه بعکس سکه‌های یازوس اثر دست هنرمند قابل و چیره دستی بوده است ولی در هر دو دسته تصاویر

---

[1] Thiborne

[2] Cymé

[3] Dercyllidas.

[4] Farax

[5] Méandre

[6] Fphése

[7] Voyez Xénophon, Hellen, 2

سکه‌ها و وضع موی سر و صورت و گره نیم تاج و پائین افتادن پارچه‌های تاج تا زیر چانه، همگی مشابه و اختلافی با یکدیگر ندارند . در موضوع تصاویر سکه نباید هیچگونه تردیدی کرد که تصاویر یکی متعلق به اردشیر دوم منمون ودیگری از آن ساتراپ تیسافرن می‌باشد.[1]

۵ - فرناباز

فرناباز فرزند فارناس[2] که از سال ۴۱۳ تا ۳۷۴ ق.م در حوادث و اتفاقاتی که در آسیای صغیر رخ میداد، شرکت داشت. درسال ۴۱۳ پس‌ازمرگ پدرش به‌فرمانروائی داسیلون منصوب گردید.[3] دراین زمان تقریباً سی وهفت ساله بود. درتمام دوران فرمانروائی‌هیچگاه سر از اطاعت شاهنشاه نه‌پیچید و پیوسته بوی وفادار بود. سکه‌های متعدد او، به علت همین وفاداری، پاسخگوی کسانی‌است‌که معتقد بودند سکه‌های ساتراپی دارای جنبهٔ طغیان ویاغی‌گری را داشته و علامت استقلال طلبی در برابر شاهنشاه هخامنشی بوده است.

در سال ۴۱۱، آتنی‌ها سیزیك[4] را بتصرف خویش درآوردند . فرناباز که درآن‌زمان متحد مقدونی‌ها بود شهرها را در سال ۴۱۰ به‌کمك دریاسالار مینداروس[5] از دست آتنی‌ها خارج ساخت. گزنفون[6] می‌نویسد که پس‌ازتصرف شهر، ساتراپ پاداش هنگفتی‌به‌افرادارتش خود داد. مینداروس دراواخرهمین سال کشته شد[7] وآلسیبیاد[8] فاتح فرناباز ومردم مقدونی ، شهر سیزیك را مجدداً بدست آتنی‌ها سپرد .

سکه‌ای در دست است که حاکی از یادگارهای تمام این وقایع می‌باشد . وآن استتر

۱- E. Babelon, Mélanges numismatiques, 2 serie, p. 151.

۲- Pharnace.

۳- Thucyd. VIII, 6, I; Xénoph., III, I, 10; IV, I, 33; Anab,, VII, 8, 25. Cf. Krumbholz. De satrapis, etc., p. 51 - 52.

۴- Cyzique.

۵- Mindarus.

۶- Xénoph. Hellen., 1, 19, 24 et suiv.

۷- Diod. Sic., XIII, 29, 4 et suiv.

۸- Alcibiade.

متعلق به‌مجموعه شماره ۱۶۸ مــا است که از آن بیش از چند نمونه دیده نشده‌است[1]. تصویر ماهی در پشت این سکــه میرساند که بدون تردید درسیزیك ضرب شده است . واین تنهــا موقعی در زمان فرمانروائی فرناباز بود که درشهر سیزیك نقش نظامی مهمی را بعهده داشته وتوانسته است درسال ۴۱۰ به‌کمك دریاسالار مینداروس این شهر را بتصرف درآورد. امر قابل ملاحظه اینکه مورخین بالاتفاق معتقدندکه فرناباز درهنگام تصرف شهرمقدار معتنابهی پول به‌افراد وسپاهیان خود داده است به‌این ترتیب : دو دستمزد در دو ماه به‌افرادومقدار کثیری پــاداش به فرمــاندهان نیروی دریائی[2]. استتر ما یکی از یادگارهــای این عمل سخاوتمندانه است .

پس از صلحی که درسال ۳۸۷ بوسیلهٔ آنتالسیداس[3] استقرار یافت ، شهر سیزیك‌مانند سایر شهرهای آسیازیر سلطه ایرانیان درآمده است . ولی فرناباز دلیلی نداشت دراین شهر که صحنهٔ جنگ وعملیــات نظامی وتجمع قوا بوده ، به‌ضرب سکه مبادرت ورزد . بنابراین نسبتی راکه لنورمان برای‌سکه فرناباز به‌شهرسیزیك درحدود سال ۳۷۶ [4] میدهد، نادرست است. درنتیجه باید بدون‌تردید عقیدهٔ دوك‌دولوئین‌راکه معتقداست استتر فرناباز درلامپساك[5] ضرب، خورده‌است ، مورد قبول قرار داد وحتی از نظر آقای سیکس که اعتقاد دارد این سکه به‌کونوس درکاری[6] تعلق دارد ، باید صرفنظر کرد.

۱ـ استترموزه سکه فرانسه به‌وزن۱۰ گرم است . وزنی که برای این سکه داده شده صحیح است و سایر محققان که آنرا بوزن ۲۳/۷۷ گرم دانسته‌اند صحیح نیست ، محققان مزبور عبارتند از ،

Duc de Lnynes, Num. des satrapies, p. 4. Brandis, p. 427; B. Head. Hist. numor., p. 453.

نمونهٔ دیگری درموزه بریتانیا مضبوط است (B.Head, Catal. of the greck coin of Ionia, p. 325.)

نمونهٔ سومی نیز درموزه برلن یافت میشود (Zeit. fur Numism., T. IV (1877)

نمونهٔ چهارمی خود من در دست فروشندگان سکه دیده‌ام .

۲ـ Xenoph., Hellen., 1, 24 à 26.

۳ـ Antalcidas.

۴- Fr. Lenormant, art. Cyziceni, dns le Dict, des ant. grecq, et rom., de Daremberg et Saglio

۵ـ Dnc de Luynes, Numismatique de satrapies, p. 9.

۶- Six, dans le Numism. Chronicle, 1890, 256; B. Head, Hist. numor, p. 453, et Catal. of the greck Coins of Ionia,

آقای هد به‌نادرست سکه‌فرناباز را به‌دریك(مجموعهٔ شماره ۱۲۴) که درپشت‌آن قسمتی از جلوی کشتی نقش واصلا ازکاری می‌باشد ، نزدیك کرده است .

در زمان شورش کوروش صغیر وعقب نشینی ده هزار نفر ، فرناباز درسال ۳۹۸ از اردشیر دوم پانصد تالان برای تجهیز یك نیروی دریائی دریافت کرد و پس از تجهیز آنرا زیر فرمان کونون[1] قرار داده وبه‌سواحل کیلیکیه آمد[2]. در همین زمان است که دوك‌دولوئین ضرب سکه‌هائی را در این سرزمین که بسیاری از آنها باخط آرامی است ، به‌فرناباز نسبت میدهد (مجموعهٔ ، شماره‌های ۱۶۹ تا ۱۸۰)[3]. تجهیزات وتهیات نظامی که فرناباز مأمورآن شده بود ، منجر به‌جنگ کنید[4] شد (۳۹۴) در این جنگ که ساتراپ ایرانی به مقام دریا سالاری نائل آمد با کمك کونون نیروی دریائی مقدونی را مغلوب کرد . فرناباز پس از عملیات جنگی‌متعددی که درسواحل آسیا کرد به‌داسیلیون مراجعت نمود و کونون به‌آتن‌رفت وباپولی‌که از فرناباز گرفته بود دیوارهای آن شهر را تجدید بنانمود[5] .

سکه‌های کیلیکی این ساتراپ ، درفاصله‌های سالهای ۳۹۸ تا ۳۹۴، بطوریکه دوك دو لوئین معتقد است ، چنانکه متذکر شدیم آیا برای احتیاج تجهیزات دریائی بوده است ؟ مسئله‌ای که این عقیده را قدری تقویت می‌کند اینست که در فاصله سالهای ۳۹۸ تا ۳۹۴ قوای نظامی شاهنشاه ایران در کیلیکیه متمرکز شده چهل کشتی جنگی کونون به‌آن ملحق گردیده بود . معذلك اگربعضی از این سکه‌ها به‌این تاریخ رسیده باشد بسیاری دیگربدون تردید وقطعاً مؤخرتر ازاین تاریخ میباشند. درحقیقت فرناباز دوبار پی‌درپی ساتراپی خود را ترك‌گفته برای در دست‌گرفتن فرماندهی ونظم ونسق دادن قوای نظامی به کیلیکیه آمده بود . یك بار در فاصله سالهای ۳۹۱ تا ۳۸۹ با کمك وهمراهی آبروکوماس[6] و تیتروس[7] برای سرکوب کردن یاغیان مصر[8] و بار دیگر در فاصله سالهای ۳۷۹ تا ۳۷۴ در این بار بهمراهی داتام همکار و جانشین خود[9]. چنانکه تعداد زیادی از سکه‌های داتام به‌همان نوع و شکل سکه‌های فرناباز است و فقط تفاوت آنها در نوشته‌های روی سکه است . محتمل است که سکه‌های فرناباز در خلال همین مدت ، یعنی در زمان قشون کشی

۱- Conon.

۲- Diod. Sic, XIV, 39.

۳- به‌تمام انواع‌سکه‌هائی که‌سیکس درکتاب خود Les satrapes Mazaios صفحات ۲۸ تا ۳۰ (خلاصهٔ Numism. Chronicle بتاریخ ۱۸۸۴) آورده است مراجعه شود .

۴- Cnide

۵- Xénoph., Hellen, IV, 8 et siuiv; Corn. Nepos, Comon IV, 5.

۶- Abrocomas.

۷- Tithrauste.

۸- Isocr. Panègyr., IV, 140.

۹ Diod. Sic. XV, 29, 41-43; Polyen; III, 9, 38.

در فاصله سالهای ۳۷۹ تا ۳۷۴ ضرب شده باشد. وادینگتون می‌گوید « فرناباز بمناسبت قشون‌کشی خود به‌مصر بوده است که سکه‌هائی راکه نام او در روی آنها نقش شده، ضرب‌زده است . دراین زمان آسه[1] درفلسطین، محل تمرکز ویا ستادکل قوای ارتش بوده و نیروی دریائی بطورکلی بوسیله‌شهرهای فینیقیه ولیکیه وقبرس‌تهیه وجمع‌آوری میشد ودرخلال‌سالهائی که این تهیات انجام می‌گرفت میتوان فرض‌کردکه درتارس مرکز مهمی برای ساختمان کشتی‌ها وتجهیزات نظامی تاسیس شده است . بنابراین من‌ضرب این سکه‌ها را میان‌سالهای ۳۷۸ و۳۷۳ میدانم تا درفاصله دو واقعه‌ای‌که فرناباز فرماندهی قوا را درلیکیه داشته‌است. نوع ضرب وسبك این سکه‌ها وعدم وجود اثری از شکل مربع مقعر، میرساند که سکه‌های مزبور متعلق به‌این زمان است وضمناً تشابه کامل باسکه‌های داتام ، که همکار و جانشین وی بوده است ، این عقیده را تقویت می‌کند[2].

در میان سکه‌های مجموعهٔ ما به شماره‌های ۱۶۹ تا ۱۸۰ استتری به شمارهٔ ۱۸۰ موجوداست که در ناگیدوس[3] (ش ۷) ضرب خورده است. این سکه نه تنها از نظر اینکه متعلق به فرناباز است قابل ملاحظه می‌باشد بلکه بواسطهٔ نوع تصویرپشت آن است که از این ببعد میتوانیم با اطمینان‌خاطرآن را ازسکه‌های بسیار زیبای‌ناگیدوس‌بدانیم، چنانکه‌ایمهوف بلومرهم معتقد است[4] ، باید گفت‌که بعضی از سکه‌های فرناباز باسکه‌های داتام مشابه است. بعضی دیگر از این سکه‌ها در دست است‌که بهیچوجه درآنها نامی‌ازساتراپ دیده‌نمیشود. بطوریکه میتوان‌آنهارا به‌هردونفر یعنی فرناباز وداتام‌نسبت داد. آیا این‌همان سکه‌هائی نیست‌که هردونفرآنان بمعیت یکدیگرضرب زده‌اند؟ باتمام این‌تفاصیل ارجح اینست‌که سکه‌های مزبوررا منتسب به‌فرناباز بدانیم . ضمناً این‌نکته را باید توجه داشت‌که در روی بسیاری‌ازسکه‌های فرناباز دوکلمه نام ساتراپ نقر شده‌است (نام فرناباز به‌آرامی)[5] درحالیکه سکه‌های داتام فاقد این دوکلمه میباشد. از این

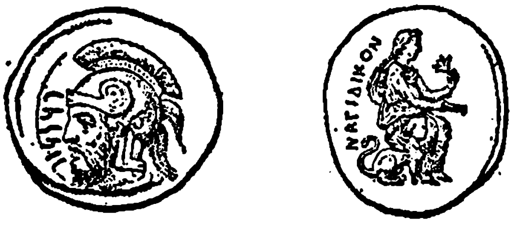

شکل ۷

---

[1] Acé.

[2] Waddington, Mèlange de Numismatiques, 1861, p.64.

[3] چون این سکه پس ازچاپ فهرست شماره ۶ بوسیلهٔ موزهٔ «سکه فرانسه» بدست آمد لازم دیدیم که تصویر آنرا دراینجا بدهیم Mélanges numismatiques, 2. serie, p. 168.

[4] Imhoof-Blumer, Monnaies grecques, pp. 372 á 375.

[5] دوک‌دولوئین این کلمه «فرن» را به‌اشتباه «شاه» خوانده‌است (Numism, des satrapies, P.4 et p.16) در Vorderasien صفحه ۴۲۹ مونژ (Munj) و ماز (Maz) آمده‌است.

موضوع نتیجه می‌گیریم که سکه‌های بدون نام به ساتراپ فرناباز تعلق دارد. بنابراین ابل‌های (سکه‌های کوچك کم وزن) شمارهٔهای ۱۷۶ تا ۱۷۹ مجموعهٔ خود را متعلق بفرناباز میدانیم. ابل‌های مزبور از جمله سکه‌هائی هستند که در روی آنها کلمهٔ «کیلیکون»[1] نقر شده است (ش ۸). این استتر شباهت کامل به استترهای مجموعهٔ ما دارد (شماره‌های ۱۷۳ تا۱۷۵) به استثنای سکه‌هائی که در روی آنها بجای نام فرناباز کلمه کیلیکون آمده است.

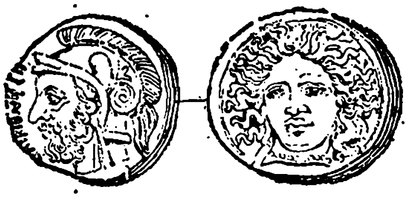

شکل ۸

۶ـ داتام

سکه‌های داتام لااقل ازسکه‌های فرناباز که بیشتر آنها از نظر نوع و طبقه‌بندی مورد بحث واظهار عقاید مختلف شده است، روشن‌تر و مشخص‌تر هستند. نام ساتراپ به طرق واشکال مختلف خوانده شده است. دوك دولوئین، درنس[2] و وادینگتون آنرا داتام وسیکس وبعضی دیگر پس‌از او تارکاموس[3] خوانده‌اند. تصور می‌کنم که نظر وادینگتون را باقدری اصلاح باید معتبر دانست. قبلا باید متذکر شد که تعداد سکه‌های داتام فراوان وخطوطی که در روی‌آنها نقر شده باندازه‌ای مغلوط ودرهم وبرهم است که میتوان آنها را برحسب‌قرائت کلمات به‌پنج نوع تقسیم کرد.

بنابراین باید از میان این تنوع گیج‌کننده آنهائی را انتخاب کرد که نام حقیقی وصحیح ساتراپ در روی آنها نقره شده باشد. برای حل موضوع بهتر است از راه تحقیق تاریخی داخل شده از مطالعه خود سکه‌ها که بوسیلهٔ هنرمندان یونانی، که اطلاع کافی به خصوصیات خط‌آرامی نداشته‌اند، ضرب شده است، صرفنظر کرد. از طرف دیگر میدانیم که دراین رسم‌الخط، سه حرف ر.و.ك از نظر حکاکی بایکدیگر معمولا اشتباه میشوند. نام ساتراپ دارنس که دوك دولوئین بدان معتقد است[4] فقط یك بار بوسیلهٔ سایر محققان برده شده است. گزنفون در موقعیکه نام فرمانروایان نواحی‌که ارتش ده هزار نفری از آنجاها

---

[1] ـ نمونه‌ای‌که ما در اینجا داده‌ایم از موزهٔ هونتر (Musée Hunter) گرفته شده است Waddington, Mélange de numismatique سال ۱۸۶۱ صفحه ۶۵ و J. P. Six در Les satrapes Mazaios صفحه ۲۸، شماره ۲.

[2] - Dernès.

[3] - Tarcamos.

[4] - Duc de Luynes, Numism. des Satrapies, p. 15 et suiv.

عبور کرده‌است، ذکر می کند فینیقیه وعربستان را به دارنس متعلق میداند[1]، درحالیکه‌سکه‌ها اصولا منتسب به کیلیکیه می‌باشد .

اما راجع به وجود تارکاموس ، این شخص درتاریخ ناشناس مانده است واگر آقای سیکس بدان اشاره کرده منحصراً بعلت ملاحظات قرائت خطوط باستانی بوده است واوبجای ترکمو این کلمه را بعل خواند و چنین گفته است «حرف میانه چنانکه دوك دولوئین وبلوو وادینگتون آنرا «ن» وفرانسوآلنورمان وژودا[2] آنرا«دال» دانسته‌اند، صحیح نیست بلکه یك «کاف»میباشد. بنابراین بایدآنرا تارکومو(س) یا تورکومو(س) خواند وبهمین‌مناسبت‌است که شباهت بایك اسم ایرانی ومخصوصاً باداتام بکلی‌منتفی میگردد. تارکاموس که درآن نام تارموس را بخاطر می‌آورد یکی از شاهان کیلیکیه بنام تارکوندیموس است مخصوصاً اگر بتوانیم تارکموس را بجای تارکونموس که محققاً یکی از شاهزادگان بومی ، فرزند یاخلف شاه سی‌یه‌نزیس که درسال ۴۰۱ درتارس حکومت میکرده‌است[3] بدانیم.

بطوریکه گفتیم دانستن اینکه اگر سومین حرف یك «کاف»ویك«ن»ویایك«دال» باشد ازنظرعلم قرائت خطوط قدیمه مسئله را حل نمی کند شاید با آزمایش مقایسه‌ای تعداد زیادی از نمونه‌ها بتوان این نتایج را بدست آورد : در بسیاری از موارد میتوان بطور وضوح یك «دال» خواند . در روی سکه‌های بسیار نادر «ن» و یا «کاف» نیز مشاهده میشود . ولی این‌موضوع تصوری بیش‌نیست ومطمئناً باید این‌حروف را «دال» قدری به‌شکل شکسته باشد، دانست . امری که بیشتر مورد تأیید است اینست که مثلا در روی سکه‌های ساتراپ مازه میتوان این کلمه را «مزد» خواند ، حرف «دال» یا «رش» مانند حرفی‌است که ازآن حرف «نون» یا «کاف» در روی‌سکه‌های داتام مستفاد میشود . اگر تارکوموس یا تارکاموس‌ازخود نامی باقی نگذاشته‌اند ولی بعکس داتام از نظر تاریخی بسیار معروف و مشهور بوده است . کورنلیوس نپوس یکی از فصول کتاب «زندگی مردان مشهور» خودرا به‌داتام اختصاص داده است وآقای وادینگتون ضمن شرح وقایعی که این ساتراپ در آنها داشته است[4] چنین گفته است : «داتام فرزند کامیزارس‌اهل‌کاری[5] درحدود سال ۳۸۶ به‌جای پدرفرمانروای ساتراپی

۱- Xénoph, Anab., VII, 8, 25

۲- Revue numismatique, 1860, p. 439; ef 1863, p. 114,

۳- Six, Le Satrape Mazaios, p. 19 (Numism. Chronicle, 1884, p.114).

۴- Waddington, dans le Bulletin archéologique de l'Alhencum ofrancais 1856, p. 11 à 13; of. Walther Yudeih, Kleinasialische Studien, pp. et swie.

۵- Carien Camisarès.

شدکه شامل قسمتی از کیلیکیه همسایه کاپادوکیه سرزمین مردمان لوکوسیری [1]، بوده است. دیودور (XV-۹۱) داتام را ساتراپ کاپـادوکیه که مرکز آن احتمالا مازاکا بوده است ، میداند . کمی بعداو قلمرو حکومتش را تاپونت وپافلاگونی ادامه داده است .

سکه‌های داتام درآغـاز در سال ۳۷۸ درکیلیکیه ، زمـانی‌که وی بهمراهی وهمکاری فرناباز و تیتروست مـأمور سرکوب‌کردن شورش مصر شد و ایفی‌کرات درآن لشکرکشی شرکت نمود وسرانجام درسال ۳۷۴ به‌شکست منجرگردید ، ضرب زده شده است. درحدود آخر این سال داتام‌که تنها مانده بود ، جنگ را به آسه وفینیقیه‌کشانید واین جنگ تاسال ۳۷۲ بطول انجامید ، دراین تاریخ براثر شورش آسپیس به‌کیلیکه فراخوانده شد ودراینجا بودکه داتام آسپیس را درکوههای کاتائونی شکست داد[2]. سکه‌هائی‌که ما پیشنهاد می‌کنیم‌که نام داتام را بجای تارکاموس بخوانیم کاملا شبیه سکه‌های فرناباز می‌باشد. وادینگتون دراین خصوص چنین می‌گوید : «چنین تصادفی نمیتواند اتفاقی باشد و باید از آن نتیجه‌گرفت‌که سکه‌های داتام در وضعی مشابه باحالتی‌که وسیله شد فرناباز سکه‌های خودرا متداول سازد ، بوجود آمد . بعلاوه بایدگفت‌که داتام بلافاصله درلشکرکشی علیه مصر، لشکرکشی‌که مدت بیست سال از سلطنت اردشیر منمون را بخود مشغول داشت و هرزمان تجهیز قوا را بشدت هرچه تمامتر ایجاب میکرد ، جانشین فرناباز شده بود[3].

تشابه بین ضرب‌سکه‌های فرناباز باداتام دلیل قاطعی است‌که‌آنها دریك وضع وحالت مشابه بایکدیگر ودر یك ضرابخانه یعنی در بنـادرکیلیکیه در بنادری که نیروی دریـائی شاهنشاه بزرگ بوجود آمده بود ، ضرب میشد . تکیـه به این موضوع بسیار مهم و قـابل

۱- Partem Ciliciae juxta Cappadociam quam incolunt leucosyri Meyer (Geschicht pontos, p. 26)

پیشنهاد می‌کندکه عبارت فوق به این شکل تصحیح شود :

Partem Cappadociae juxta Ciliciam. la Zeit. fur Numism. (درکتاب Droysen, T. II. 1875, p. 324-315)

همان موضوع‌راکه استرابون ازاین سرزمین‌گفته است اونیز‌گفته است ضمناً درعین حال متذکر شده است که مدت زمانی پیش‌ازاواسط قرن چهارم شاید در تعقیب طغیان‌کوروش اصغر ساتراپی کاپادوکیه به‌دو قسمت تقسیم شده بوده است به این قرار : ساتراپی جنوبی (کاپادوکیه بمعنای امروزه)که از طرف شمال به رودهالیس وساتراپی شمالی‌که بنام پونت نامیده شد . این هردوقسمت ساتراپی بنظرمی‌آیدکه زمانی زیرفرمانروائی داتام بوده است درحالیکه میدانیم‌که قلمرواصلی‌حکومت اوساتراپی جنوبی‌است ودر سال۳۶۸ پامفلاگونی وپونت یعنی ساتراپی‌شمالی نیز ضمیمه متصرفات او بوده‌است مراجعه شود به

Th. Reinach, Trois royaumes de l'Asie Mineure, p.6

۲- Corn. Nepol, Datame, 3, 4.

۳- Waddington, Mélange, 1861, p. 70.

ملاحظه است زیـرا باید گفت که سکه‌های فرناباز وداتام بطور قطع در کیلیکیه درحین تهیه مقدمات جنگ علیـه مصر ، که هیچگاه به نتیجه مثبتی نرسید ، ضرب میشد و این عقیده را که این سکه‌ها درآسه فینیقیه ، یعنی آنجائیکه نیروی دریائی ایران برای‌آخرین‌باراجتماع میکرد وداتام، جز چندماه که فرماندهی‌آنرا داشت ، هیچگونه نقشی را بعهده نداشت، ضرب شده است باید مردود دانست.

طبق‌گفته مورخان ، داتام در تجهیز قوای ارتشی ایران همکار و جانشین فرناباز بود وهمین موضوع ثابت می‌کند تمـام سکه‌هائی‌که به‌فرناباز تعلق ندارد باید آنهـا را منتسب به‌داتام شمرد . بااین‌ترتیب بسهولت میتوان تصدیق‌کرد که استترهای فرناباز و داتام از یك دسته ونوع وتعدادآنها زیاد بودوبه‌معیت یکدیگر درسراسر ایالت‌کیلیکیه قدیم وشمال‌سوریه رواج داشته است وبعکس تارکاموس ، فرضی که آقای سیکس‌به‌آن معتقد است ، اگرچه همکار ویاجانشین فرناباز هم باشد ولی بهیچوجه خاطره‌ای ازخود نزد مورخان باقی نگذاشته‌است درحالیکه سکـه‌های او شهـادت میدهند وی نقش مهم و طولانی را در دنیای سیاست به‌عهده داشته است .

درسالهای پس ازشورش‌آسپیس درکاتائونی، داتام درشمال آسیای صغیر بود و درآنجا نقش مبهم و تاریکی داشته است. داتام مدتی متحد آریابرزن ، ساتراپ داسیلیون وسپس در جنگ بااتوفرادات[1] وموزول[2] فرماندهان پادشاه ایران بوده‌است .

در حدود سال ۳۶۹ داتام فرماندهی سپاه را در پافلاگونی علیه سینوپ که درحـال شورش وانقلاب بود ، داشت . در زمـانی‌که داتام سینوپ را در محاصره‌گرفته بود به‌افراد ارتش خود، که تقاضای دستمزد ومواجب را داشتند، وعده داد بمحض‌اینکه به‌آمیسوس[3] رسید به‌ضرب‌سکه مبادرت ورزد وبرای‌اثبات وعدهٔ خودشمش‌های نقره راکه برای‌این‌کاراختصاص داده بود به‌آنان نشانداد[4]. این‌نکته محقق است‌که سکه‌هائی وجود داردکه از نوع سکه‌های متداول درسینوپ بوده ونام داتام را دارند (مجموعهٔ شمارهٔ ۲۰۰)[5]. نوشته‌های روی سکه‌ها طبق نمونه‌ها به‌این قرار است داتاما یا داتالا یا داتال[6] آقای سیکس وسپس ریناخ[7] وضعی‌را

---

[1] Autophradate, [2] Mausole. [3] Amisus.

[4] Arist. Oecon., II, 25; Polyen, VII, 21, I.Waddington, Bull. arch. de l'Atheneum, fr. 1856, p. 12. et Mélange de numismatique, 1861, p. 70.

[5] Waddington. Mélange de numis, 1861, p. 82-83.

[6] Six, Sinope, dans le numis. Chronicle, 3. sésie, t. V, 1885, p.26.

[7] Trois royaumes de l'Asie Mineur, p. 7-9. cf. warwich wroth, Pontus, Paphlagonia, etc., p. 96.

که این سکه‌هـا در آن حالت ضرب شده است ، تشریح کرده‌اند : در سال ۳۶۹ یـا ۳۶۸ داتام بمحاصره سینوپ اشتغال داشت . آقای والتر ژودش تصور کـرده که حتی موفق شده است آن شهررا بتصرف خویش درآورد[۱]. به‌این ترتیب بطوریکه مورخان نوشته‌اند داتـام نقش مهم نظامی پس از فرناباز درلیکیه وسپس درسینوپ ودرپامفالاگونی بعهده داشته است. چگونه میتوان در برابر این تشابهات قابل تطبیق باعلم سکه شناسی و روایات مورخان در شخصیت و منحصر بودن داتام که دیودورآنرا ساتراپ کاپادوکیه میداند ، شك وتردید کرد.[۲]

نولدکه[۳] تصور کرده به‌استناد اینکه داتـام اسمی ایرانی است میتوان آنرا به‌آرامی تادامو بجای کلمه‌داتام تغیرشکل‌داد. وادینگتون متذکرشده‌که نوشتهٔ (تادانمو Tadanmou) با تادامو (Tadamou) که به داتامو (Datamou) تغییر شکل داده ، اختلاف جزئی دارد. «دانشمند ارجمند درقرائت نوشته‌های فینیقی باید بخاطر داشته‌باشدکه الفبای زبانهای شرقی همیشه بصورت ملایم وگاهی کاملا تغییر شکل یافته در لهجه‌های یونانی داخل شده‌اند.»[۴]

ولی موضوع به‌اینجا خاتمه نمی‌باید ، تصورمی‌کنیم ، چنانکه ژوداس واف. لتورمـان نیـز معتقدند ، صورت طبیعی وصحیح اسم آرامی بیشتر بایـد تادامو مقرون به صحت باشد تاچند[۵]. بسیاری ازموارد را میتوانیم نام ببریم‌که در این موارد حرف «رش resche» بجای حرف«دالس daleth» آمده است . بنابراین ازجهات سه‌گانه قواعد علم قرائت متون‌باستانی وتاریخی و علم‌اللغه باید نام داتام در روی این سکه‌ها محرز ومحقق باشد .

بادرنظرگرفتن موارد سه‌گانه: علم قرائت متون باستانی ، تاریخی و علم‌اللغه قرائت نام داتام را در روی این سکه‌ها باید محرز دانست و بدان تکیه‌کرد وقرائت نام تارکاموس را بطوریکه سیکس بدان معتقد است باید مطرود دانست. درمرحله بعد شخصاً که این سکه‌ها را درکیلیکیه بعنوان فرمانده قوا باخط نوشته تـادامو ضرب شده است همان شخص است‌که بضرب سکه‌هائی از نوع سکه‌های سینوپ بانام یونانی خود داتامـا مبادرت ورزیده است . تذکر این نکته دراینجا خالی از فایده نیست‌که متذکر شویم سکه‌هائی از تریباز و فرناباز وجود داردکه نوشته آنها یکی باخط آرامی ودیگری باخط یونانی است .

۱_ W. Judeich, Kleinasiatische Studien, 1892, p. 330.

۲- Cf. W. Judeich, » » pp. 160-162.

۳- Noeldeke. dans les Gattingische gelebrte Anzeigen, 1884, p.298.

۴_ Waddington, dans le Bull, archéol, de l'Athencum français, 1856, p. 23.

درنوشته‌های ارسطو کلمه داتام به‌دیتاتس (Ditatés) تغییر شکل داده شده است.

Aristote, OEcom II, 25. Th. Reinach, Trois ryaumes de l'Asie Mineur, p. 8, note.

۵- A. Judas, dans la Revue numismatique, 1863, p. 114.

داتام پس از شرکت درقیام بزرگ ساتراپها درسال ۳۶۲ ضمن این‌جنگها کشته شد[1]

مجموعهٔ غنی‌از سکه‌هائی‌که بنام داتام درکیلیکیه ضرب شده است (مجموعه شماره‌های ۱۸۱ تا ۱۹۹) باید بافهرست کاملی‌که سیکس[2] منتشر کرده ودر آن در پشت سکه‌های استتر داتام بحال نشسته است (شماره‌های ۱۸۷ تا ۱۹۰)، کامل گردد. ازمقایسه‌ای که میتوان میان خطوط چهره وشکل پوشش‌سر تصویر وسر بزرگ ، از نوع پشت سکه‌های ابل‌های شماره‌های ۱۹۱ تا ۱۹۲ ، بعمل‌آورد بطور قطع در سکهٔ آخری علامت اختصاصی داتام را مشاهده خواهیم کرد[3].

نوع سکه‌های بسیار قابل دقت‌که در آنها دو مرد در برابر یکدیگر درزیر سردری ایستاده‌اند (مجموعهٔ شماره‌های ۱۹۳ تا۱۹۸) بصورت معما درآمده است . باوجود نام‌داتام که در مقابل یکی از این دومرد نقر شده بطوریکه بسیاری معتقدند[4]، تصویر این مرد باید متعلق به‌داتام باشد . مرد ایستاده‌که تانصف تنه برهنه است وباپارچه‌ای‌که اغلب زوس‌خدای یونانیان به‌آن ملبس‌است پوششی برتن دارد ، بنظر باید بعلتهارس باشد بخصوص اگر آن را بابعلتهار نشسته‌که در طرف راست همان استترها نقش شده با همان ریش وهمان لباس وهمان مجمر در پهلوی او مقایسه کنیم . اما مردی‌که کاملا برهنه است ، خدا یا قهرمان بنظر می‌آیدکه میتوان آنرا باکلمه آناکه در روی بعضی از نمونه‌ها در پشت سرتصویر نقر شده ، مشخص ومعرفی‌کرد . این‌کلمه آنا (Ana) بنظر همان آنو (Anu) خدای آشوری میرسد واز حرکتی که آن مرد بدو دست خود داده میتوان استنباط کردکه باید یکی از خدایانی باشد که در روی استوانه‌های آشوری وکلدانی‌کنده کاری شده است . بانزدیك کردن مسائل بایکدیگر میتوان چنین نتیجه‌گرفت‌که مرد برهنه سکه‌ها دارای همان‌حرکات

---

[1] W. Judeich, Kleinasiatische Studen, pp. 194 et 330.

[2] Six, Le satrape Mazaios, p. 7á9 (Extrait de Nummisatic Chronicle, 1884).

[3] اگر یکی از ابلهائی راکه هد (M. Head) به‌سکه‌هائی که ما درمجموعه سکه‌های تیسافرن منظورکرده‌ایم مربوط دانسته است قبول‌کنیم راه خطا پیموده‌ایم .

(B. Head, The Coinage of Lydia and Persia, p. 50 et pl. III, 27, cf. Imhaof Blumer, Monn. grecq, p. 368, no. 60, et choix de monn. grecq pl. V, no 176).

هیچ دلیلی در دست نیست که این سکه‌ها درمالوس ضرب‌زده شده‌اند درحالیکه میدانیم که ضرب آنها درکیلیکیه انجام‌گرفته است .

Six, Numism. Chronicle, 1877, p. 88-89; Imhoof-Blumer, Annuaire de la Soc. fr numistmatique, 1883, p. 109, no 38.

[4] Six, Le satrape Mazaios, p. 8 et 9.

زوس دولیکنوس[1] است که در بنای موسوم به آرامگاه ساردانا پال (پادشاه آشور) در تارس دیده میشود ودر دوران سلوکی‌ها ودرزمان تسلط رومیها درپشت‌سکه‌هائی که دراین‌شهر ضرب خورده ، بسیار مشاهده شده است[2] . آیا ادامه مستقیمی میان این تصاویر سکه‌ای که مدت دوقرن ازیکدیگرفاصله دارد ، وجود داشته‌است ؟ وآیا زوس دولیکنوس از اسلاف آنو یا آنا وبعلتارس مظهری کیلیکیه است؟

صورت ریشدار با کاسك در روی سر سکه ما بدان نام آرش داده‌ایم نباید آنرا یك تصویر تصور کنیم زیرا این تصویر در تمام سکه‌های داتام (مجموعهٔ شماره‌های ۱۸۱ تا ۱۸۵) وفرناباز (مجموعه شماره‌های ۱۶۹ تا ۱۸۰) دیده میشود ، از طرف دیگر در تمام جاها ساتراپ‌ها بانیم تاج مشخص میشوند نه باکلاه‌خود. دوك دولوئین می‌گوید «من فکر می‌کنم‌که این سر را باید سریك قهرمان مثلا بلرفون[3] یا پرسه[4] که یادگارهای افسانه‌ای ایالات مسکونی از یونانیانی‌که غیرمستقیم به‌ملیت ایرانی می‌پیوستند ومستقیماً به آرزی‌های کیلیکیه مربوط بودند ، متعلق دانست[5].»

سرزیبای زن باتاج وموهای افشان از نوع تصاویر عمومی مربوط به‌فرناباز و داتام تقلید از سرآرتوس[6] که بوسیله کمون[7] درروی سکه‌های سیراکوس نقر شده است ، میباشد. شاید در تارس به‌آن نام آنائیت[8] و یا آستارته[9] داده‌اند ؟ بهرتقدیر تقلید از هنر کمون که دامنه آن تاکیلیکیه کشیده شده است جای تعجب نباشد زیرا تصویر همان سردر روی بسیاری ازسکه‌های شهرهای متعدد نیز تقلید گردیده‌است.[10] چنانکه بسیاری‌ازانواع سکه‌های جزیره سیسیل وایتالیای جنوبی و یا یونان خاص عیناً در نواحی مختلف آسیا نیز اقتباس شده است. هیچیك از سکه‌های فرناباز وداتام در آسه ، بااینکه این شهر مرکز تجمع وتجهیز قوای

۱- Zeus Dolichenos.

۲- E. Babelon, Les rois de Syrie, d'Armenie et de Commagéne, introd. pp. ۱۵۵-۱۶۹
CLVI á Clix. Le Duc de Luyne به‌نوع سکه‌های هرکول وساردانا پال مراجعه‌شود
لنورمان نوع سکه‌ها را هرکول وساندام میداند (Numism. Les satrapies, p. 20)
(Fr. Lenormant, Catal. de la coll. du baron Behr, p. 158; ایضاً Judas dans la Revue numismatique, 1883, p. 112.)

۳- Bellérophon. ۴- Persée.

۵- Duc de Luyne, Nnmism. Les satsapies, p. 5.

۶- Aréthus. ۷- Cimon ۸- Anaitis. ۹- Astarté.

۱۰- Duc de Luyne, Numism. des satrapies, p. 6; Six, le satrape Mazaios, p. 124, note; J.Arthure Evans, Syracusan Medallion and their engravers, p. 75.

ارتشی بوده، ضرب‌نخورده است بااین تفصیل ژودیك به پیروی از سیکس سکه‌های ذیل را به‌آسه منتسب میدانند :

شاه ایران درحال حرکت بطرف راست و کمان وسپر در روی پشت ، در دست راست نیزه ودر دست‌چپ تیر دارد . پشت سکه سرآتنا درمقابل باکلاه خود آتنی سه‌گوش، شانه‌ها پوشیده از پارچه بوزن ۱۰ بول ۰/۶۵ گرم. مجموعهٔ پیز دروین.

بعل که درطرف چپ روی تخت نشسته ودر دست راست یك‌خوشهٔ گندم‌ویك خوشه‌انگور ویك عقاب دارد درحالیکه‌ازسمت‌چپ بروی عصایش‌تکیه کرده‌است. پشت‌سکه : آتنا با کلاه‌خود مخصوص درهم از مجموعهٔ صبحی پاشا ۱۸۷۸ شماره ۲۷۸.[1] احتمال نمیرود که این سکه‌ها متعلق به‌فرناباز و داتام و حتی مازایوس ، باشد بخصوص‌که این سکه‌ها از نوع سکه‌های کیلبکیه هستند. فقط سرآتنا وسیلهٔ استدلال آقایان سیکس وژودیك شده‌است زیرا این تصویر اقتباس وتقلیدی‌است ازسرآتنا پارتنوس فیدیاس. این‌اقتباس‌ازیك هنرآتنی‌ایفیکرات[2] ژنرال آتنی معاون فرناباز درآسه ناشی شده‌است ولی‌سکه‌های موردنظر اصلا متعلق به کیلیکیه بوده ودر فینیقیه ضرب نخورده است . از جانب دیگر مامیدانیم که کیلیکیه اغلب اوقات سکه‌های خود را درقرن چهارم از دنیای یونان غربی اقتباس وتقلید میکرده است .

۷ ـ مازه

درحدود سال ۳۶۱ ق .م مازه‌ساتراپ بلکه‌پادشاه کیلیکیه شد. مازه احتمالاً هیچگونه بستگی با خاندان قدیمی سی‌یه‌نزیس‌ها که چنانکه گذشت آخرین آنان سی‌یه‌نزیس چهارم که همزمان با عقب نشینی ده هزار نفری در سال ۴۰۱ بود، نداشت . پس از این تاریخ تا فرمانروائی مازه خلاء چهل ساله است که در خلال این‌مدت ساتراپها فرناباز و داتام ، فرماندهان نیروی‌دریائی که مرکز تجمع آنها در کیلیکیه بوده است، ضرابخانه‌هائی در بنادر اصلی این سرزمین بوجود آورده بودند. ولی آیا پادشاهان کیلیکیه به رقابت با ساتراپها به ضرب سکه اقدام کرده‌اند؟ اگر به این سوآل پاسخ مثبت داده شود باید بدون تردید تعداد زیادی سکه با تاریخ راکه به مازه نسبت داده ویا در ردیف سکه‌های شهرهای کیلیکیه قرار داده‌اند ازآن شاهان ناشناس این سرزمین دانست. در آینده ما از تعدادی از این سکه‌ها که

---

[1] Six, Le satrape Mazaios, p. 13, nos 16 et 17
(سکه‌ها دراین مجموعه به‌مازایوس نسبت داده شده)
W. Judeich, Kleinasiatische Stndien, p. 161, note.

[2] Iphicrate.

طبقه‌بندی آنها بسیار مشکل بود معذلك بهتر دیدیم سکه‌های مزبوررا بجای اینکه به‌ساتراپ یا شاهی نسبت بدهیم به مازه متعلق بدانیم، گفتگو خواهیم کرد.

مازه که جزء یکی ازسلسله‌های کوچك‌شاهی قرار گرفته و بدون وقفه درحال گردآوری قشون وتجهیز قوا در ایالت کیلیکیه، مرکز ستاد ارتش ایران، بود. برای پرداخت مواجب افراد ارتشی که دائماً درجنگهای اواسط قرن‌چهارم شرکت داشتند، ناچار شد دائماً به‌ضرب سکه‌های فراوان اقدام نماید. درسال ۳۵۱ مازه از طرف اردشیر سوم اکوس، با همکاری با بلزیس[1] ساتراپ سوریه به قلع و قمع شورشیان فینیقیه مأمور شد.[2] پس‌از ویران شدن صیدا و سقوط تنس[3] و تخلیه فینیقیه ازقوای او در سال ۳۵۰ اردشیر تمام سوریه و سواحل راست و چپ فرات را بوی واگذار نمود. مازه با اینکه به‌جانشینی بلزیس که یا فوت کرد و یا از کار برکنار گردید، منصوب گردید معذلك کیلیکیه را نیز تا سال ۳۳۳ که آرسام[4] بجای وی انتخاب گردید، دراختیار داشت. آرسام تا دوره اسکندر در فرمانروائی این ناحیه باقی بود و در جنگ گرانیك فرماندهی سواره نظام را بعهده گرفت ولی در جنگ ایسوس کشته شد.[5]

مازه در هنگام تهاجم مقدونیان در رأس قوای بین‌النهرین و سوریه[6] قرار داشت. در سال ۳۳۱ قوای خود را به ارتش داریوش در بابل ملحق ساخت[7] و در اینجا مأموریت یافت جبههٔ فرات را محافظت نماید. مازه در آربل بموفقیتهای شایانی نائل آمد و از آنجا در صدد برآمد ازخط تاپساك[8] دفاع کند و در همین جا بودکه به اغلب احتمال بضرب سکه مبادرت ورزید. ولی‌زمانیکه اسکندر به پشت دروازه‌های بابل رسید مازه درهای این شهررا بروی اوگشود و اسکندر هم بپاداش این خیانت حکومت شهر بابل را بوی وفرمانروائی سوریه وفینیقیه وکیلیکیه‌را به منس، واگذار کرد.[9] و مازه تا سال مرگ خود در سال ۳۲۸ درحکومت بابل باقی‌ماند[10]. سیکس می‌گوید: «مازه توانست مدت نزدیك به ۳۰ سال در کیلیکیه

---

[1] Belésys.

[2] Diod, Sic. XVI, 42; cf. Six, Le satrape Mazaios, p. 3 et note 7.

[3] Tennès. [4] Arsamès.

[5] Q. Curt. III, 4, 5; Arrian II,11, 8; P. Krumbhols. De satrapis, pp. 77 - 78; Six, Mazaios, p. 4.

[6] Coelésyrie

[7] Arrian, Anab, III, 8, 6.

[8] Thapsaque.

[9] Arrian, Anab, III, 16, 9; Diod. Sic, XVII, 94, 5

[10] Six, Le satrapie Mazaios, P,4.

و مدت بیش‌از ۱۵ سال درسوریه برای شاهنشاه ایران و سپس ۳ سال دربابل برای اسکندر سکه ضرب بزند.» بنابراین جای تعجب نیست اگر سکه‌هائی که بنام این ساتراپ که مدت سی و سه‌سال بازیگر صحنه سیاست بوده است، تعدادشان زیاد باشد .

سکه‌هائی‌که ما ضمن دسته‌اول (مجموعهٔ شماره‌های ۲۰۱ تا۲۶۵) منظور کرده‌ایم همان سکه‌های مازه است که در فاصله سالهای ۳۶۱ تا ۳۳۳ در کیلیکیه زمانی‌که او فرمانروائی آنجارا داشت ، ضرب زده‌است. بعلتارس(بعل) سکه مازه شباهت‌کاملی به‌بعل‌های داتام دارد . در روی سکه‌های شماره‌های ۲۳۸ تا ۲۴۴ نوع پشت سکه‌ها فاقد تصویر قلعه است . تصویر عبارت است از دو ردیف دیوار موازی که در مجاور قلعه قرارگرفته‌اند و معرف دروازهای کیلیکه و سوریه، یعنی‌گذرگاه مستحکمی است که دو ایالت، مرکز فرمانروائی مازه، را بیکدیگر مرتبط میساخت، می‌باشد. ازاین مطلب نتیجه می‌گیریم‌که سکه‌های مورد بحث قبل از سال ۳۵۱ ، زمانی‌که مازه سوریه را به قلمرو حکومت خود اضافه‌کرد، ضرب نشده‌است . نوشته‌های استترهای شماره‌های ۲۳۸ تا ۲۴۱ هرگونه شك و تردیدی را از بین می‌برد . گزنفون در خصوص خطوط استحکامات روی سکه‌ها مشهور در تاریخ چنین میگوید: «اینها دوردیف دیوارند، آنکه در پائین در مقابل‌کیلیکیه قرارگرفته بوسیلهٔ سی‌یه‌نزیس ویکدسته افرادکیلیکی محافظت میشود و دیواری‌که در بالا مجاور سوریه واقع است بتوسط شخص‌شاه نگاهداری‌میگردد. میان این دو دیواررودی بنام کارسوس [1] جاری است ، فضائی‌که میان دو دیوار واقع شده سه استاد مساحت دارد. و حمله به‌آن کارآسانی نیست. معبر آن تنگ است ودیوارها بدریا وصخره‌ها منتهی میشود. ودرمیان هر یك ازاین‌دیوارها پایه‌هائی بشکل ستون قرار دارد .»[2]

ضمن تشریح نوشته‌های استترهای شماره‌های ۲۳۸ تا ۲۴۳ عقاید مختلفی بوجود می‌آید ازجمله ژ. هالوی نوشته‌های مزبور را چنین تفسیر و تعریف می‌کند: «مازه ساتراپ ماوراءفرات و کیلیکیه». [3] نام ابرنهر «سرزمینهای ماوراءشط» عبارت‌بوده‌اند ازسرزمینهای میان فرات ودریای مدیترانه. درآن‌زمان این‌کلمه بجای نام یك ساتراپ بکاربرده وچنین خوانده میشد ابدزوآر (Abdzoar).

نام مازه به آسانی به این شکل خوانده میشد مزدائی Mazdai. باین تفصیل در روی بعضی از نمونه‌ها حرف سوم دارای دنباله‌ای دراز است‌که در این حالت میتوان آنرا بجای

۱- Karsus.

۲- Xénophon. Anab, IV, 2.

۳- Joseph Halévy, Mélange d'epigraphie et d' archéologie, p. 64 á 71 Paris. in-8' 1874

مزدا چنین‌خواند مزدائی واین دو صورت آرامی هردو با کلمه یونانی‌مازیوس تطبیق‌می‌کند. فقط یك نکته تاریك درنوشتهٔ سکه‌ها وجود دارد وآن حالت (کلمه بکلمه بمعنی اینست‌روی) که‌هالوی‌آنرا چنین ترجمه کرده‌است: «گذاشته شده روی = ساتراپ ...».[1] چنین‌فرمولی بنظرمن نادرست است واثبات‌آن زمانی‌است‌که نمونه‌هائی‌دیگرازسکه‌ها بدست بیاید. باتمام این تفاصیل معنای عمومی نوشته‌های روی سکه‌ها از این پس قابل اطمینان خواهند بود.

درروی استترهای از نوع با تصاویری‌که شیری‌آهوئی را می‌درد (مجموعهٔ شماره‌های ۲۰۱ تا ۲۱۳) و شیری‌که‌گاوی را میدرد (مجموعهٔ شماره‌های ۲۱۴ تا ۲۴۴) حروفی از نوع حروف‌آرامی‌آمده است.[2] باید احتمالاً فرض‌کرد‌که حروف «مز» (مجموعهٔ شماره‌های ۲۱۴تا۲۱۵) معنای ضرابخانه مالوس‌را میدهدزیرا سکه‌هائی‌که‌دراین‌شهرضرب خورده‌است دارای نوشته آرامی هستند.[3] ولی در سایر حروف هیچ احتمال آنها نمیرود. بنابراین باید نتیجه‌گرفت‌کـه عقاید تمام‌کسانی‌کـه ازحروف س م (مجموعه شماره‌هـای ۲۱۴ تا ۲۲۱) خواسته‌اند وجود پادشاهی بنام سامس یا آرسامس [4] را ثابت نمایند، مردود است.

استترهـائی وجود داردکـه در سمت راست آنهـا نیم تنه آتنا باکلاه خود سه شاخه (مجموعهٔ شماره‌های ۲۴۵ تا ۲۵۵) نقش شده است. حروف یونانی منقوش در پشت این‌سکه عبارتنداز: ی م س ت بمعنای ضرابخانه‌های تارس،سولی،مالوس‌وایسوس. حرف«و»که‌گاهی قبل‌ازحروف مذکور درمی‌آید شاید حرف اول کلمه واسی‌لئوس(شاه) بمعنای شاه ایران‌باشد بشرط اینکه‌کلمه مزبورحرف اول‌نام بالاکروس‌که اسکندر او را ساتراپ نواحی ایزوری ولیکااونی‌کرد، نباشد. [5]

به استترهائی‌که تاکنون بشرح و تفصیل آنها پرداخته‌ایم باید تعداد زیادی سکه‌های کوچك بدون نوشته، ابول یا نیم ابول‌که در ردیف سکه‌هـای مازه، که تعداد زیادی از آنها احتمالی است (مجموعه شماره‌هـای ۲۲۷ تا ۲۳۷ ، ۵۳۷ تا ۲۶۰ و ۲۶۲ تا ۲۶۵) اضافه کرد. ردیف مجموعهٔ ما باید با سکه‌هائی‌که در موزه‌های دیگر وجود دارد، تکمیل شود. از جمله اوبولهائی است کـه سیکس به نام داتام [6] طبقه بندی‌کرده است، سپس انواع سکه‌های ساتراپی است‌که به سکه‌های مستقل شهرهای کیلیکیه تعلق دارد.

۱- J. Halévy, of cif . p. 67

۲ــ تمام انواع سکه‌هائی‌که بوسیله سیکس در Le strape Mozaios صفحات ۹ تا ۱۱ و ۱۳ تا ۱۶ منتشر شده است مراجعه شود

۳- Imhoof-Blumer, dans l'annuaire de la Soc. franc. de numismatique, 1883 p. 105, no 25.

۴- Waddington, Mélange de Nnmism. 1861, p. 79; Fr. Lenormant, dn mon. dans l'antiq., t. II. p. 22 .

۵- Diod. Sic XVII, 22.

۶- بصفحه ۴۸ مراجعه شود

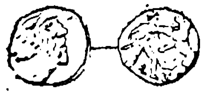

شکل ۹

تصویر ریشدار در طرف راست با تاجی که بسر دارد . در مقابل علامت «میم» آرامی پشت سکه. تصویر هراکلس. برهنه ایستاده درسمت راست. باشیری که دربرابر دارد میجنگد. دروسط علامت «میم». سکه نقره بوزن ۰/۵۲ گرم[1] (ش-۹). سیکس در سال ۱۸۷۸ پیشنهاد کرد که این ابول را در جزء سکه‌های هیراپولیس در سیرستیك (بامبیسه) منظور کرد. ضمن تحقیقات جدیدی که کرده است سکه مزبور را کیلیکی و منتسب به ایسوس دانسته است[2]

دو کلمه حرف آرامی ممکن است اول نام یکی از شاهان معنی بدهد. زیرا اسم فینیقی شهر بنظر می‌آید که باید سیسو Sisso باشد . اماعقیدهٔ ما چنین است: دو کلمه آرامی باید ساتراپ تیتروست باشد که قبلا به کیلیکیه وسپس به آتن رفت تا بهمراهی آبروکوماس وفرناباز جنگ علیه مصر را آماده سازد.[3] در اینجا باید دید که چرا تیتروست مانند فرناباز بضرب سکه اقدام نکرد .

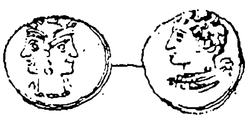

شکل ۱۰

سکه نقره کوچك باسر پالاس بادوچهره. پشت سکه، سر برهنه و بدون ریش هراکلس ، موهای مجعد و لاشهٔ شیر بدور گردن . بوزن ۰/۶۱ گرم[4] (ش-۱۰).

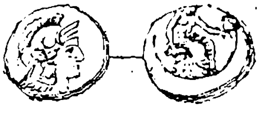

شکل ۱۱

سکه دیگر سر پالاس، کلاه خود برسر (شبیه سکه‌های فرناباز و داتام). پشت سکه زئوس نیمه برهنه نشسته درسمت راست، یك عصا ویك عقاب در دست دارد. بوزن ۰/۷۵ گرم[5] (ش-۱۱).

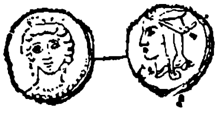

شکل ۱۲

روی سکه تمام رخ زنی. پشت سکه درطرف راست صورت بدون ریش (یك ساتراپ) که تاج مضرسی برسر دارد . بوزن ۰/۶۱ گرم. موزه بریتانیا[6] (ش-۱۲).

۱- Six, Num. Chron. 1878, p. 123. no 1. pl. VI. 7; Imhoof-Blumer. Monn. grecq. p. 448. no 12.

۲- Six. dans le Numismatic Chronicl. 1888. p. 120.

۳- Isocr. IV. 140; Corn. Nepos. Dat. 3. 5: W. Judeih. Kleinasiatische Studien. pp. 66 et 53 à 160.

۴- T. Combe. Vet. pop. et reg. qui. in Mus. Brit. adservantur, pl. XIII, 18, بعقیده Imhoof - Blumer, Monn. grecq,. p. 371. no 70. این سکه باید درکیلیکیه ضرب خورده باشد.

۵- Imhoof - Blumer, Monn. p. 371 - 372. no 71.

۶- نسبت احتمالی به تارس Imhoof - Blumer. Monn. grecq.. p 371. no 68.

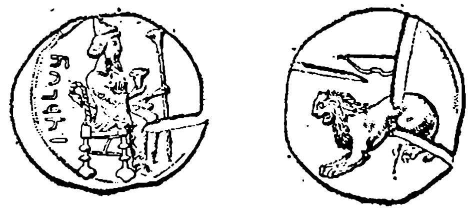

شکل ۱۳

درسکه دیگری، سریك ساتراپ ریشو باتاج ایرانی درسمت راست. پشت سکه. ساتراپ باکلاه کوتاه که تاجی بسردارد، نیم خیز درحالیکه تیری را ازترکش رها می‌کند. درطرف راست یك هلال قرار دارد. بوزن ۹۳/۰ گرم، مجموعهٔ سیکس.[۱]

سکه‌هائی که میتوانیم به سکه‌های مذکور در فوق اضافه کنیم بنظر می‌آید که باید آنها را در ردیف سکه‌های مستقل تارس یا شهرهای دیگر کیلیکیه قرار داد.

بسیاری ازانواع سکه‌های مذکور درفوق هنوز بدون تعبیر و تفسیر باقی مانده است.[۲] ما دراینجا توجه‌را بجانب صورت بدون‌ریش ابول‌شماره۲۶۰ مجموعه خود معطوف میداریم، کلاه مخصوص‌این‌سرهمان کلاه بعل‌استتری‌است که تصویرآن دراینجا دیده میشود (ش-۱۳). (مجموعهٔ شماره ۲۶۱) [۳] که به انواع سکه‌های مازه در سوریه و در بابل، مربوط میشود.

دستهٔ دوم ما (مجموعه شماره‌های ۲۶۶ تا ۲۶۷) شامل سکه‌هائی است که مازه به‌تقلید از سکه‌های شاهان صیدا از سال ۳۵۳ تا ۳۳۲ در یکی از بنادر کیلیکیه ضرب زده است. با مطالعه تمام انواع شناخته شده سکه‌هائی که علامات شماره‌های آنها در بالای کشتی نقش شده به سه قسمت برحسب تاریخ ضرب آنها تقسیم میشود:

۱-(سال ۳)، (سال ۲)، (سال ۱)

۲- (سال ۹)، (سال ۱۰)، (سال ۱۱)، (سال ۱۲)

۳- (سال ۱۹)، (سال ۲۰)، (سال ۲۱).

بطورکلی از اینکه این سکه‌ها در تریپولی ضرب خورده مورد قبول است ولی بطور تحقیق این عقیده اشتباه است زیرا اگر مازه با قوای ایرانی وارد تریپولی شده باشد ولی تا مدت بیست و یکسال، قبل‌از ورود اسکندر، یعنی حداقل زمانی که برای تاریخ ضرب‌سکه لازم است، آنرا در تصرف داشته باشد. ازطرف دیگر چون تریپولی در فینیقیه واقع است نوشته‌های سکه‌هائی که در آنجا ضرب زده شده است باید مانند سکه‌های صیدائی، با الفبای

۱- مجموعهٔ Huber. no 897. Huber. Wien. Numism. Monatshef. II. 1866. p. 206. 7. Six. Zeit. fur Numism. t. VI. 1879. p. 81. no 10,

۲- مجموعه ما بشماره ۲۶۴ راجع به‌ابول بسیارقابل‌دقت‌است (PP. VI. تصویر 12). Six. Numism. Chronicle. 1878. p. 123 (منتسب به‌بامبیش) et Imhoof-Blumer. Numism. grecques, p. 371. no 69 (منتسب به تارس).

۳- در اینجا بذکر این استترکه بعدها آنرا بجای تصویر شماره ۶ قرار داده‌ایم، میپردازیم به ابول دیگر مذکور درکتاب ایمهوف‌بلومر درسکه‌های یونانی صفحه ۳۷۲ بشماره ۶۷ مراجعه شود.

فینیقی باشد نه با الفبای آرامی، بعلاوه شکل حروف آرامی و ، د ، ه جـای شك و تردید نمیگذارد. بنابراین ما باید ضرابخانه‌های این سکه‌ها را در سرزمینی‌که الفبای آرامی در آنجاها متداول بوده است، جستجو کنیم. در حقیقت در روی سکه‌های مازه که در شهر تارس ضرب زده شده نام ساتراپ مازه به این شکل آمده «مزد»، در حالیکه در روی سکه‌هائی‌که ما درجستجوی سرزمین آنها هستیم، همین نام به‌این صورت مازایوس درآمده است، حروف ز ، د ، و کاملا نزدیك به فینیقی خالص هستند. از این ملاحظات نتیجه میشودکه ازنظر علم قرائت خطوط باستانی سرزمین اصلی سکه‌های مزبوررا باید در سرحدات فینیقیه و کیلیکیه جستجو نمائیم. تصویر کشتی جنگی نـوع حقیقی دو استترها ثابت می کندکه این سکه‌ها باید برای احتیاجـات نیروی دریـائی ضرب شده باشد. بنابراین لازم است که دامنـهٔ تحقیقات خود را متوجه یکی از بنادر مدیترانه معطوف سازیم. به عقیدهٔ من این ناحیه باید ایسوس . و یا میریاندروس [1] باشد.

در شماره‌های ۲۷۵ و ۲۷۶ از دو ابول ذکرکرده‌ایم‌کـه باید آنها را جزء سکه‌های شاهان صیدا یا منتسب به باگوآس [2] در مصر بدانیم. با این‌تفصیل نوشته‌های سکه‌های شماره ۲۷۵ (لوح VI ، تصویر ۱۶) بنظر می‌آیدکه تحریفی از نام مازه باشد که شباهت تامی به استتر شماره ۳۲۲ دارد.

پس از سرکوب شدن شورش فنیقیه مازه در سرزمینهای قلمرو حکومت خود یعنی در کیلیکیه و درسوریه به ضرب سکه‌هائی‌مبادرت ورزیدکه همان‌دستهٔ (مجموعه شماره‌های۲۷۷ تا ۲۸۱ و لوح VI تصویر ۱۷ ، ۱۸ ، ۱۹) را تشکیل میدهد. نوع سکه‌هـای کیلیکی بعل بنظر می‌آیدکه پیوسته درروی استترهای ایرانی باشد ولی در پشت آنها نام مازه با یك شیر همراه است.

همین انواع دربابل یعنی آنجائیکه مازه ، درزمان اسکندر، به ضرب آنها ادامه داد پیوسته دررواج بود. سکه‌های‌اخیر که چهارمین گروه مارا تشکیل میدهد (مجموعه شماره‌های ۲۸۲ تا ۲۸۵ و لوح VI ، تصویر ۲۰ و ۲۱) از انواع سکه‌های قبلی از نظر وزن متفاوت و امتیاز دارند. اینها چهار درهمهائی مانند سکه‌های اسکندر، می‌باشند .

---

[1] Myriandrus.

[2] Bagoas.

۸ - سرداران اسکندر

پس از سکه‌های مازه با نوشتهٔ آرامی نام او وازنوع نقش‌شیر که ضرب آنها از تارس شروع گـردید و در سوریه و سپس تا سال ۳۲۸ در بابل ادامه یافت منطقاً باید (مجموعه شماره‌های ۲۸۶ تا ۳۱۱) چهـار درهم‌هائی ازهمین نوع و همین وزن و همین وضع خارجی را که هیچ تفاوتی با سکـه‌های مازه جز با اسم ساتراپ، ندارد. منظور داشت. در وسط سکه‌ها اغلب حروف یونانی، مظاهر و عـلامات استعاری دیده میشود. ما میدانیم که بعضی از این علامات الزامی در سکه‌های مشابه دو دریکی هم دیده شده است. بطریقی که در سابق‌هم متذکر شدیم [1]، هیچ جای شبهه نمی‌گذارد که این دو دریکی‌ها چهار درهم‌ها در یك زمان در ضرابخانه ضرب شده است. این نتیجه‌گیری باز بوسیله وضع متحدالشکل سکه‌های طلا و نقره‌ای که هرکدام ازآنها دارای لبه‌های‌ضخیم بایك شکاف مضرس هستند. نیز تأیید میشود.

پس از مرگ مازه در سال ۳۲۸ ضرب قانونی دوریکیهـا و چهار درهم‌هـای بدون نوشته، بارقابت باسکه‌های اسکندر، دربسیاری از ضرابخانه‌های آسیا تازمانی که‌فرماندهان ارتش مقدونی هرکدام به سلطنت رسیدند، بنام خود با عنوان سلطنتی و روش مخصوص خود تا سال ۳۰۶، سکه زدند، ادامه داشت. مظاهر، حروف یا علامات استعاری که جایگزین‌نام مازه شدند منطقاً باید بنام فرماندهان ارتش‌که پس از وی بحکومت‌آسیا رسیدند، طبقه‌بندی و مشخص شوند. همین وضع را باید به بعضی ازانواع پولی چهار درهمهائی که بنام اسکندر هستند، سرایت داد. در روی بعضی ازاین سکه‌ها مظاهرشخصی تعدادی از فرماندهان یونانی مشاهده میشود مانند: عقاب‌بطلیموس. نیم‌تنه شیر لیزیماك. سکان ویا اسب شاخدارسلوکوس. احتمالا سایر ساتراپهائی که بوسیله اسکندر یا پس از او به سرکار آمدند مانند: لائومدون[2] ساتراپ سوریه و فنیقیه، فیلوتاس [3] و فیلوگزنوس [4] ساتراپهـای‌کیلیکیه، آرکه لائوس [5] و آمفیماکوس[6] ساتراپهای بین‌النهرین، پیتون[7] ساتراپ ماد، پوستاس[8] ساتراپ پارس و سایر ساتراپهای مهم مثل: آنتی‌پاتر[9] انتی‌گون[10] اومن[11] هرکدام علامت مخصوص پولی خودرا داشته‌اند.

---

۱ - به مقدمه صفحه ۲۰ مراجعه شود

۲- Laomédon
۳- Philotas
۴- Philoxénos
۵- Archélaos
۶- Amphimachos.
۷- Pithon.
۸- Peucetas.
۹- Antipater.
۱۰- Antigone.
۱۱- Eumène

تمام مسائلی که در چهار درهمی‌های بنام اسکندر ذکر کردیم عیناً دربارهٔ دوریکی‌ها و سکه‌های نقره از نوع بعل وشیر نیز صدق می‌کند. تنها نباید نشانه‌های ضرابخانه‌ها را در حروف یا علامات الزامی این سکه‌ها درنظر گرفت زیرا این حروف و علامات اغلب‌علامات مشخصه و استعاری یا مظاهر ساتراپ‌های مقدونی بوده است.

دلیل این ادعا را میتوان درسکه‌های‌سلوکوس شاه آینده سوریه‌که بعنوان فرمانروای بابل ضرب زده است ، جستجو کرد (مجموعه شماره‌های ۳۰۸ تا ۳۱۳). بموجب عهد نامه تریپارادیسوس[۱] ، سلوکوس به‌فرمانروای ساتراپی مهم بابل‌که پس از مرگ اسکندر بنوبت به آرکلائوس[۲] پسر تنودوروس و سپس به آرکون[۳] پسر کیلینیاس[۴] رسیده بود ، منصوب گردید . سلوکوس پس‌از اینکه درسال ۳۱۶ بوسیلهٔ آنتیگون [۵] از ساتراپی خود رانده شد مجدداً موفق‌گردید نه تنها ساتراپی خود را بدست آورد بلکه پس‌از پیروزی غزه به‌سراسر ایران و باکتریان و حتی هندوستان مسلط شود و در سال ۳۱۶ عنوان شاهی بخود بگیرد . در فاصله سالهای ۳۲۱ تا ۳۰۶ تمام ضرابخانه‌های قلمرو فرمانروائی برای او سکه زدند . بعضی‌ازآنها سکه‌هائی بتقلید از سکه‌های اسکندر منتهی باعلامت مشخصه او : سکان کشتی، سر اسب با شاخ‌گاو و کلاه خود با همان شاخ، برای او ضرب زدند. که ما آنها را در ردیف سکه‌های اسکندر قرار داده‌ایم.[۶] برخی دیگر از ضرابخانه‌ها بضرب سکه‌هائی از نوع سکه‌های ایرانی متداول درآسیای علیا شبیه سکه‌های مازه با تفاوت تغییر نام، مبادرت‌کردند. سلوکوس وارث حقوق حق ضرب سکه‌که اسکندر به مازه داده بود سکه‌هائی را در اختیار آسیائی‌ها گذاشت. که دارای همان شکل و همان سبك و وزن و خواص سکه‌های مازه بود.

مجموعه ما (شماره‌های ۳۰۸ تا ۳۱۳) شواهد بسیاری از این نوع سکه‌ها را دارد . سکه طلا شماره ۳۱۲ که تعداد شش عدد آن در باکتریان و یك عدد دودریکی ازحیث وزن (۱۶/۶۰ گرم تا ۱۶/۰۸ گرم) ضخامت زنجیره ولبه‌های مضرس، بدست‌آمده است. درروی سکه‌های مزبور سراسب‌شاخدار، علامت مشخصه سلوکوس نقش شده است. و اگر این‌سکه‌ها از نوع سکه‌های اسکندر باشد معلوم میشود که ضرب سکه‌های از نوع ایرانی رسماً موقوف شده بود. سکه‌های برنزی که ارتباط با همین سکه‌ها دارد (مجموعه شماره ۳۱۳) [۷] ، بنام اسکندر است منتهی در پشت آنها علامت لنگر کشتی سلوکوس را دارد.

۱- Triparadisus. ۲- Archélaos. ۳- Archon

۴- Clinias ۵- Antigone

۶- E. Babelon, Les Rois de Syrie. Introd. p. III.

۷- Fridlaenders and Numism. Zeitschrift, de Vienne, T,III (1871), p. 76
نوعی دیگر از این سکه را به غلط به مصر نسبت داده است

در سابق تصور می‌کردند که سکـه‌های فوق‌الذکر در تارس ضرب شده است . ولی باید گفت که کیلیکیه هیچگاه جزء متصرفات سلوکوس نبوده‌است. بعلاوه سکه‌هائی که دارای نقش بعل و شیر را دارد در کیلیکیه و آسیای صغیر حتی در سوریه متداول نبوده است. واین همان سکه‌هائی است که در ایران و در هندوستان و در باکتریان و کشورهای همسایه آنها، رواج داشته‌است. درروی سکه‌های سلوکی‌ها، سراسب شاخدارعلامت مخصوص ضرابخانه‌های نواحی شرق‌دور امپراطوری، بوده است. کلمه استعاری (دی) در روی دو استتر شمارهٔ ۳۱۲ مخصوص سکه زنی این کشور دور دست میباشد.

سایر فرماندهان که درآسیا فرماندهی میکردند، مانند سلوکوس، باید همان سکه‌های از نوع ایرانی، منتهی با علامات مخصوص بخود، را ضرب زده باشند و تفاوت و امتیازآنها با سکه‌های مازه و سلوکوس از جهات علامت مشخصه و علامات استعاری و مظاهر می‌باشد. با پذیرفتن این اصل بطور احتمال پیشنهاد می‌کنیم که سکه‌هـائی که دارای علامت استعاری شماره ۴۴ است و بـدو قسمت آنت و یا حتی آنتی تقسیم میشود به آنتیگون منسوب بدانیم (مجموعه شماره‌های ۳۰۴ و ۳۰۵). پسرش دمتریوس پولیکرت موفق شد سکه‌هائی ضرب بزندکه روی آنهـا حرف (دلتا) نقش شده است.[۱] در صورتیکه دلیل مثبتی در دست نباشد نمیتوانیم خود را در راه احتمال و پیشنهـاد بیندازیم و بر آنهـا استناد نمائیم مثلا نمیتوانیم سکه‌هائی که دارای‌حروف (ف .ی) هستند به فیلوکزنوس ساتراپ کیلیکیه نسبت‌داد. همچنین سکه‌هائی که‌درروی‌آن‌حرف«م»[۲] نقش‌شده‌است به‌منس‌فرمانروای‌سوریه‌وفینیقیه منسوب‌دانست.

زنبور، برق، عقرب بیشتر بنظرمی‌آیدکه علامت ضرابخانه‌ها باشد تا علامت‌ساتراپها من این قضاوت‌را رد می‌کنم زیرا عقرب شعار مخصوص کوماژن[۳] است و نمیتواند دراینجا مشخص ضرابخانه ساموسات[۴] باشد. بهر تفصیل مطالعه در این اختلافات سکه زنی باندازه ای میسر است تازمانیکه بتوان بتعداد زیادی از آنها[۵] دسترسی داشت وازآنها نتایج علمی سرشاری بدست آورد .

---

[۱] ـ باید درنظر داشت‌که حرف دلتا که در روی سکه‌های ازنوع بعل و شیر. (Imhoof - Blumer. M. G, P. 377 _ 378) مذکور است در روی سکه‌های بنام مازه از نوع شیرکه آهوئی بزمین زده است، نیز دیده میشود.

[۲] ـ حرف م مشخص ضرابخانه مالوس Mallus درروی سکه‌های مازه از نوع تمام‌چهره آتنا (مجموعهٔ شماره‌های ۲۴۷ـ۲۴۹). مولر Muller معتقداست‌که چهار درهمی‌ه ی اسکندر با حروف م به‌مالوس تعلق دارند. (I. Muller, Numism. d' Alexandre Legrand, no 1309).

[۳] - Commagéne.

[۴] - Samosate.

[۵] ـ به تابلوئی‌که ایمهوف بلومر Imhoof - Blumer درکتاب سکه‌های یونانی Monnais grecques صفحات ۳۷۳ تا ۳۷۸ تهیه‌کرده‌است، مراجعه شود

۹ـ شاهان هی یرا پولیس (بامبیسه)

دو درهمی‌های موصوف تحت شماره‌های ۳۱۴ تا ۳۱۶ به گروه سکه‌هائی تعلق دارند که مجموع آنها را به قرار زیر باید طبقه بندی نمود:

۱ـ سکه‌هائی بنام عبدحداد (مجموعهٔ شماره‌های ۳۱۴ و ۳۱۵) [1]

۲ـ سکه‌هائی که نام شاه ناشناسی را دارد (شاهی یاتی ؟).

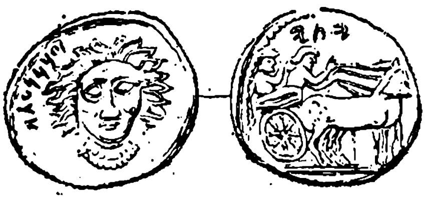

شکل ۱۴

نیم‌تنه ازمقابل آتر گاتیس باموهای پریشان. درسمت چپ سال ۳۰ و کلمه آتر گاتیس (الهه شهر) پشت سکه شخصی که سر او با تاجی پوشیده شده و دست راستش بلند و در عرابه‌ای که دو اسب آنرا بوسیله عرابه ران می کشد سوار است . در بالای سکه سه حرف که مبین نام عبد حداد است نقش شده‌است. در روی ران اسب این حرف(د) دیده میشود . بوزن ۷/۹۵ گرم. مجموعه سیکس. [2] (ش۱۴)

۳ـ سکه‌هائی بنام اسکندر کبیر (مجموعهٔ شماره ۳۱۶). به سکه‌ای که در مجموعهٔ ما مذکور است باید سکه‌های زیررا اضافه نمود:

بعل نشسته در روی چهار پایـه در برابر او یك مجمر و در دست چپ عصائی دارد . در سمت راست تیغهائی دیـده میشود . در مقابل حرف (ف) (او) (؟). دور سکـه زنجیره دار است . پشت سکه آتر گاتیس[3] ملبس به ردائی بلند سرپوشیده از یك پارچه که دوسر آن

۱- Revue numismatique, 1850, p. 130 et pl. XI; duc de Luynes, Numism. des satrapies, p. 89, et choix de médailles gsecques, pl. XI, 24; Waddington, dans la Revue numismatique, 1861, p. g, et de numismatique; 1861, p. 90; Brandis, p. 431; B. Head, the Coinage of Lydia and Persia, p.44; J-P. Six, dans le Numisumatic Chronicle, 1878, p.105.

۲- به نمونه‌های دیگری در این کتابها مراجعه شود. Duc de Luynes, Numism. des Satrapies de la Phénécie, p. 97 et pl. XVI. 1; Brandis, p. 430; Blau, dans la Numism. Zeitschrift de Vienne, t. VIII (1876), p.214; A. Von Sallet, dans Zeitschrift fur Numasmatik, t. V p. 131: M. de Vogué, Mélange L'archéologie orientale p. 66; Fr. Lenormant, Essaie sur la propagation de l'alphabet phénécien p. 236, et la monnaie dans l'antiqiute' t. II, p. 19; Six le Numism. Chronicle, 1878, p. 103 - 104.

۳- Atergatis.

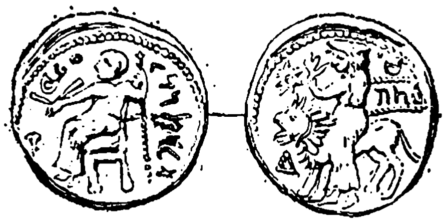

شکل ۱۵

تا کمر آویزان شده و در روی شیری نشسته است. در زمینه سکه این قسمت اول نام الهه نقر است . دربرابر شیر حرف دلتا، سکه زنجیره دار بوزن ۷/۸۰ گرم. دودرهمی‌مس‌مطلا یا آب‌نقره مجموعه سیکس [1](ش – ۱۵).

جنگجو با کلاه خودکرنتی که نیزه‌ای دردست چپ دارد وسوار براسبی درحال‌تاخت است. درزیر حرف «م» و دربالا حرف «ف». درمقابل نام عبد حداد پشت سکه شیر درحال حرکت بسمت چپ بادهان باز، درمقابل پرنده‌ای نشسته در روی گــل زنبق ، در پائین عبد حداد به خط آرامی در زیر نقش و در کنار سکه قسمتی ازنام آترگاتیس، زنجیره داربوزن ۸/۰۳۵ گرم. در موزه بریتانیا [2](ش – ۱۶)

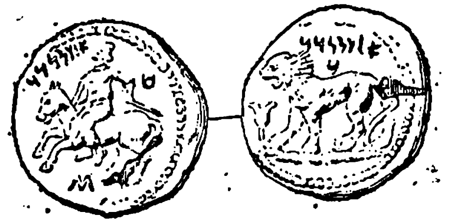

شکل ۱۶

تمام این سکه‌هـا دارای یك مختصات عمومی و از نظر سبك و نوع و وزن ونوشته‌ها بیکدیگر نزدیك می‌باشند . بسیاری از این میان به آئین الهه بزرگ آترگاتیس [3] ارتباط دارند ، بنابراین بطور قطع و یا لااقل باغلب احتمال باید انتساب آنها را به هی‌یرا پولیس سیرستیك [4] پذیرفت: «سیکس می‌نویسد که درزمان امپراطوران رم نام‌الههٔ سوریه‌ای درروی تمام سکه‌های برنزی از نوع سکه‌هـائی‌که در روی آنها الهه در روی شیری نشسته است... لباس عبد حـداد ثابت می‌کند که این سکه‌ها به هی‌یرا پولیس تعلق دارد، لباس اوعیناً مانند لباس روحـانیان بامبیسه [5] است و چون جـای تردید نیست کـه عبد حداد روحانی بزرگ آترگاتیس و بعلاوه شاه یکی از شهرهـای سوریه بوده است بنابراین نمیتوان انتساب این سکه‌ها را به شهر دیگری غیراز آترگاتیس کـه وی در آن شهر دارای هرمقام بوده است ، نسبت‌داد.» [6] ازطرف دیگر باید دانست که شهرهای مقدس‌دیگری بودند که آئین‌الهه‌بزرگ

۱- به نمونه‌های دیگری درکتاب Fr. Lenormant. Cat. Behr, no. 681; M. de Vogué, Jour. Asiat. X, 1876, p. 131; Mél. d'archeol. orieut. p. 42; Six, Numism. Chronicle: 1878, p. 104, no. 2. مراجعه شود

۲- Six, Numismatic Chronicle, 1878, p. 128 a 131.

۳- Atergatis.

۴- Hièrapolis de Cyrrhestique.

۵- Bambycé. Luciem, De Der Syria, c. 42.

۶- Six, dans le Numasatic Cronicle, 1879, p. 106.

در آنجاها کمتر از هی‌یرا پولیس شهرت و معروفیت داشته است مثلاً کومانا [1] درکاتائونی [2] دارای معبد مشهوری بوده است که روحانی آن مقام فرمانروائی نیز داشته است. استرابون چنین می‌گوید: «کشور ثروتمند الههٔ ماه درکومانا که روحانی آن اول شخص پس‌از شاه، از میان خاندان‌سلطنتی انتخاب میشود برای‌اهالی این‌سرزمین فوق‌العاده مقدس‌است. اطرافیان اورا شش‌هزار خادم معبد اعم اززن و مرد، تشکیل میدهد[3] .» بنابراین میتوان همانطوریکه به هی‌یرا پولیس نسبت این سکه‌ها را به شهرکومانا نیز متعلق دانست. ناحیه‌ای‌که میان‌این دوشهر واقع بوده برای وجود سکه‌هائی باچنین شرایطی ازنظر نوع وسبك و صورت آرامی کامات بسیار مناسب است و بنظر می‌آیدکه نمونه‌هائی ازاین نوع سکه‌ها در سیرستیك بدست آمده و همین موضوع است که میرساند سکه‌های مزبور به هی‌یرا پولیس تعلق دارد.

گاهی آترگاتیس چنانکه ماکروب [4] می‌گوید ، سربندی به سر دارد و زمانی تمام چهره است (مجموعه شماره ۳۱۵ وتصویر شماره ۱۴) ونیم تنهٔ او تقلید خشنی‌است ازآتنوس سکه‌های فرناباز و داتام (مراجعه به مجموعهٔ شماره‌های ۱۷۳ تا ۱۸۶). در زمانهای پیش الهه مانند سیبل [5] یونانی ورم جـد مستقیم خود، در روی شیر نشسته بود. نامی‌کـه به الهه سوریه‌ای داده شده چنین‌بود: آته. گاهی در روی سکه قسمت اول نام الهه شهر شاید درروی سکه‌ها نقر است، زیراکه‌کلمه متحد با یکدیگر تشکیل اسمی را میدهد کـه یونانی‌ها آنرا بسیار نقل کرده‌اند آترگاتیس آتا (یا آته) بمعنای خوب. در روی دو درهمی شماره ۳۱۵ رونویس مستقیم آترگاتیس، (خدای خوبی) [6] می‌باشد.

درپشت یك سکهٔ دودرهمی(مجموعهٔ شماره ۳۱۴) همان تصویر پشت سکه‌هـای شاهان صیدا تقلید شده‌است. در روی دو درهم بعدی (مجموعهٔ شماره ۳۱۵) مرد روحانی عبد حداد فینهٔ مخروطی شکل بسرداردکه عیناً شبیه‌کلاه اسقفی است‌که درکتیبهٔ تیما[7] (حجاز) مضبوط

---

[1] Comana.

[2] Cataonie.

[3] Strabon, XII, 11, 3; و همچنین Droyren, Hist. de l'hellenisme, t. III. p. 82 - 83. راجع به نمونه حقیقی‌کومانا به Journal of Philology, t. XI (1882) p. 141. و همچنین E. Babelon, Mélange nunusmatique, 1er. serie, p. 53.

[4] Macrob. Sat, I, 17, 67.

[5] Cybéle.

[6] M. de Vogué, Syrie centrale, Inscript. p. III, no. 63; Noldeke, dans la Zeitscht der deutsch morgenl. geshschit, t. XXIX, p. 92. Six, Numism. Cronicle, 1878, pp. 106 á 110.

[7] Teima.

در موزهٔ لودر منقور است.[۱] اسم اسقف کــه بوسیلهٔ وادینگتون خوانده شده است نامی است بمعنای «خادم‌حداد» خدای هتهئن‌ها[۲] که نویسندگان یونانی‌آنرا بشکل‌آدودوس وآدادوس نوشته‌اند[۳]. در پهلوی آترگاتیس در هی‌یرا پولیس خــدای مذکری بوده بنام بعل‌کوان یا کیوان‌که تصویر او در روی بعضی از سکه‌هــا (تصویر ۱۵ مراجعه شود) با شیری ؛ علامت مخصوص او، دیده میشود . بعل‌کیوان مــانند آترگاتیس همراه با شیری در روی سکه‌هــای هی‌یرا پولیس دردوران رومیها نقش‌شده‌است.[۴] وگاهی نیز بنام هادران[۵] آمده است . لوسین آنرا زئوس میدانــد.[۶] یکی از سکه‌هائی‌که در بالا ذکــر آن گذشت مانند بعل است که در روی سکه‌های کیلیکی او را نشسته نشان میدهد. کیوان در اصل بعل آشوری است‌که شبیه کرونوس است‌که فرزند خودرا میخورد. به عقیدهٔ لوسین قربانی است‌که به زئوس هی‌یرا‌پولیس تقدیم می‌کنند.

باید گفت‌که قرائت نام الهه بوسیله سیکس برای‌ما جای شك باقی میگذارد باحروفی که درروی سکه نقراست میتوان استنباط کرد‌که باید نام شاه را شامیاتی دانست[۷] ولی‌چون ما این سکه را از نزدیك ندیده‌ایم بنابراین از هرگــونه تعبیر و تفسیری فعلاً خودداری می‌کنیم. از طرف دیگر نام خــدائی بنام یکوناتا‌که در آن نام الههٔ آته داخل میشود آنهم بنظر ما مطمئن نیست.[۸] در استترهای سابق‌الذکر (تصویرهای ۱۵ و ۱۶ شماره ۳۱۶) که نوع‌آن ازسکه‌های کیلیکی‌مازه اقتباس شده نام اسکندر کبیررا بجای‌شاهی‌که اسم او اسکندر بوده است باید بپذیریم. این سکه‌هــا باید در تــاریخ ۳۳۱ ضرب شده بــاشد . سکه‌های عبد حداد محتملا مقدمتر بوده است و بهمین مناسبت باید نتیجه‌گرفت‌که این روحانی آترگاتیس زمانی که‌اسکندر سوریه را فتح کرد بکارمشغول بوده است. درروی سکه‌های عبدحداد عدد ۳۰خوانده میشود، تصادف‌عجیبی زیرا همین عدد روی دو درهم شامیاتی، چنانکه سیکس

۱- G. Perrot et Ch Chipiez, Hist. de l'art daus l'antiquité, t. IV, P. 392.

۲- Hétheéns.

۳- Six, Numism. Chronicle, 1878, p. 113 - 114.

۴- Imhouf - Blumer, Monnaies grecque, p. 236

بعل‌کیوان نیز نوعی از سکه‌های انتیوکوس‌که درهم می‌باشد

E. Babelon, Les rois de Syrie, etc. Introd. p. CLXXIII.

۵- Renan; Sanchoniaton, p. 324 et ع25; Holm, Gescht Sicilien, t. I, p. 94; Movers, Die Phoenizier, I. I, p. 340; Six, daus le Numism Chronicle, 1878, p. III, note, et p. 124

۶- Lucien, De Dea Syria, c. 31 et 58

۷- Six, dans le Numism. Chronicle, 1878, p. 114 et 115.

گفته‌است، دیده‌میشود. اگر این‌یك تاریخ باشد آنرا باید به‌چه زمانی‌نسبت داد؟ وادینگتون معتقد است که این تاریخ سی‌امین سال سلطنت اردشیر دوم منه‌مون ، یعنی سال ۳۷۵ قبل از میلاد مسیح‌است. بعکس‌سیکس تصور می‌کند که سال سی‌ام بافتح سوریه بوسیله‌اسکندر ارتباط دارد و می‌گوید «اگر سلطنت‌اسکندر درسوریه در سال ۳۳۲ باشد سال ۳۰ در ۳۰۳ شروع میشود. و در این تاریخ آنتیگون در آسیا بوده است.» [۱] بعلت نوع سکه‌ای تاریخ پیشنهادی سیکس به احتمال نزدیکتر است. ولی در مقابل این مسئله مطرح خواهد شد که در هی‌یراپولیس یا در معبد آترگاتیس دوران مخصوص وجود داشته است.

۱۰ _ شاهان غزه و شهرهای ناشناس

پنجمین ساتراپی

من در زیر این عنوان سکه‌هائی که ضرابخانه‌های مختلف فنیقیه و سرزمینهای فلسطین و عربستان ضرب شده است ، طبقه بندی‌کرده‌ام بسیاری ازاین سکه‌ها دارای انواع عجیب و غریب و تعبیر و تفسیر دشوار همراه با نوشته‌های سامی پیچیده ومغلق هستند.

بعنه شاه در حدود ۴۳۰ قبل‌از میلاد: نام این شخص ازنظر تاریخ ناشناس مانده‌است و میتوان آنرا درپشت یك سکه استتر ملاحظه کرد (مجموعه شماره ۳۱۹). [۲] سکه دیگری موجود است که درروی آن علامت استعاری همین‌نام نقر شده است (مجموعه شماره ۳۱۸) [۳] و بالاخره سکه سوم ناخوانای دیگری در دست است (مجموعه شماره ۳۱۷) که با اینکه از نظر سبك قدری قدیمتر است، باید به این شاه نسبت داد. [۴] درسابق جز یك نمونه با نوشتهٔ بعنه که جزء مجموعه دوتنس[۵] بود وبعد موزه هونتر [۶] منتقل شد، نمونهٔ دیگری دردست‌نبود. دوك دلوئین آنرا باین‌شکل خواند «بعنه به‌این تصور که این‌کلمه به باگائوس [۷] یابوگس[۸] که نقش تاریخی مهمی در قرن چهارم قبل از میلاد بعهده داشته‌اند، مربوط بوده است.» [۹] وادینگتون‌تنها توانسته است شکل‌حقیقی این‌کلمه را بعنه معنی نماید [۱۰]، اسمی‌که سپتانت‌ها

---

[۱] Six, dans le Numismatic Cronicle, 1878, p. 114 - 115

[۲] Hunter نمونه دیگری در موزه هونتر Six, Le satrape Mazaios, p. 57; no. 4.

[۳] Hunter نمونهٔ دیگری در موزه هونتر Six, Le satrape Mazaios. p. 56, No 3.

[۴] Hunter نمونه دیگری در موزه هونتر Six , Le satrape. Mazaios, p. 56, Mo 2. [۵] Dutnes. [۶] Musée Hunter. [۷] Bagaos. [۸] Boges

[۹] Duc de Luynes, Numismatique des Satrapies, p. 40

[۱۰] Waddington, Mélanges de numismatique, 1861, p. 81 - 82 et لوح V no 8; همچنین B. Head, The of lydia and Persia, p. 45.

آنرا وانا یا وانثاس خوانده‌اند. ولی ما چنین شاه و یا ساتراپی را به این اسم نمی‌شناسیم. زیرا در این مورد بهیچوجه مسئله شخصیتهائی که در توراه از آنان ذکر شده، در میان‌نیست. وجود نسبتاً مشهور این نام در فلسطین بهترین دلیلی است که میتوانیم از آن استنباط کنیم که این سکه‌ها درفنیقیه و درکیلیکیه ضرب شده است ، موضوعی کـه سیکس بهمین‌عقیده میباشد. از همه مهمتر اینکه نوشته‌های سکه‌ها بـا الفبای فنیقی است نه بـا آرامی، و از نظر شکل و سیمای شاه که در جنگ با شیری است میتوان آنرا اقتباس از شاهان صیدا دانست .

شاه ناشناس آسکالون [۱] یا آزدود [۲] ـ در میان شهرهای پنتاپل [۳] فلسطین ،ـ اکرون [۴] یا آکارون[۵] آزدود یا آزوت[۶] آسکالون، گات[۷] و غزه ، تنها غزه است که میتوان با قطعیت این سکه را بدانجا منسوب دانست. با این تفصیل ظاهراً باید گفت که در شهرهای آسکالون یا آزدود استتری منحصر بفرد تاکنون از نوع تصویر شیر و پوزیدون ـ داگون[۸] (مجموعه شمـاره ۳۲)[۹] ضرب شده است. نوع سکه داگون تقریباً شباهت کامل باقدیمیترین سکه آراد[۱۰] دارد کـه در آن شیر بروی صخره‌ای جهیده است و شاید این همان صخره‌هائی باشد که شهر آسکالون در روی آنها بنا شده است و ضمناً تصویر این شیر با شیر مازه بسیار نزدیك میباشد. داگون که درهر یك از شهرهای فلسطینی دارای معبدی بوده است که هرمعبد بوسیلـه یك سر ودستهای انسانی که بدن از کمـر بپائین به دم ماهی ختم میشود ، مشخص میشده است.[۱۱] مجسمهٔ داگون در آسکالون بوسیله گزانتوس لیدی [۱۲] معرفی و تشریح شده است. ومفرغهای آنتونن زاهد [۱۳] میرساند که این خدای ایخدیس است که زیر پای آستارته قرارداد. این‌سکه‌به‌گلوکوس[۱۴] یاتریتون اتیانوس[۱۵] شباهت‌دارد. آستارته‌یاآترگاتیس‌دارای

۱- Ascalon　　۲- Azdod　　۳- Pentapole

۴- Ekron　　۵- Accaron

۶- Azot　　۷- Gath.

۸- Poseidon_Dagon.

۹- این استاتر چندین بار منتشر شده‌است Six, Le Numism. Chronicle, 1878 (N. S. t. XVIII), p. 125 et تابلوی VI, 5.

۱۰- Aradus.

۱۱- A. de Longpérir (Oeuvres pulibé par G. Schlumbeɹger, t. p. 104; K. B. Stark, p. 248; Six, dans le Numism. Chronicle, 1878, p. 125_128.

۱۲- Xanthor. le Lydien, dans Alhen. Deipnosoph, VII, 37.

۱۳- Antoinin le Pieux.

۱۴- Glaucos.　　۱۵- Triton d'Itanus.

فرزندی بوده بنام ایخدیس که در جوار آسکالون به ماهی تغییر شکل داده است [1]

اگر حروف «آز» نوشته‌ها بیشتر معنای یك شهر را بدهد تا نام یك شاه بنظرمی‌آید که بعلت سنتهای افسانه‌ای باید بدون تردید یکی از دو شهر آسکالون و آزدو را انتخاب نمائیم.

سکه‌های از نوع آتنی- مبدأ معمولی‌سکه‌هائی‌که تحت‌شماره‌های ۳۲۱ تا ۳۵۰ طبقه‌بندی شده است نام‌شهر غزه خوانده میشود. اغلب درروی بعضی از این سکه‌ها (مجموعه شماره‌های ۳۲۶، ۳۲۷) علائم و آثار تاریخی، که بعداً بدانها اشاره خواهیم‌کرد ، مشاهده میشودکه‌جای شك وتردید باقی نمی‌گذارندکه ضرابخانه‌هائی‌که این‌سکه‌های قابل توجه از آنها بیرون می‌آید باید در مرزهای پنجمین و ششمین ساتراپی‌ها یعنی عده‌ای درسرزمینهای فلسطینی در قسمت شبه جزیره عربستان همسایه با فلسطینی و شبه جزیره سوئز که بعدها بنام نبطی وپترا نامیده شد و برخی دیگر درقسمت شمالی مصر، باشد. تاریخ سرزمینهای‌فلسطینی و عربستان در زمان سلطه ایرانیان هخامنشی تقریباً روشن و مشخص نیست. اما آنچه راکه مربوط بمصراست بسیارمبهم وتاریك است. افسانه‌های مردم این‌سرزمینها هم مانندتاریخشان نیز نامشخص ونامعلوم است بنابراین جای‌تعجب نیست اگر مسائل سکه‌ای این نواحی‌برای ما ناشناس و مشکوك باشد.

تصور نمی‌کنم‌که بتوانیم بعضی از این سکه‌ها را که تحت شماره‌های ۳۲۱ تا ۳۵۰ طبقه‌بندی و توصیف کرده‌ایم به شهرهای فینیقی‌آکزیپ [3] وآتیه نسبت دهیم. در اینجا جای شگفتی‌است‌که چگونه در شهرآسه[4] که بندرمهمی برای‌تمرکز نیروی دریائی ایرانی‌وفینیقی بوده بهیچوجه سکه‌ای در این بندر ضرب نشده باشد. این شگفتی مضاعف خواهد شد وقتی‌که ببینیم ضرابخانه آسه بنام اسکندر کبیر بضرب سکه اقدام‌کرده است. در ژوپه[5] هم سکه‌ای از زمان هخامنشیان وجود ندارد در حالیکه در زمان‌اسکندر در دو شهر مزبور نیز سکه‌هائی ضرب شده است . برای سکه‌های درجه‌دوم شهرهای ژابنه[6] و ژرزا [7] ازشهرهای فلسطینی هم نباید انتظار داشت‌که بتوان آنها را طبقه‌بندی نمود.

اعراب درساتراپها مجبور بودند در هنگام جنگ علیه مصرآنان‌را به حساب بیاورند

۱- Stark, Gaza, p. 41_42.

۲- Azot. ۳- Akzib.

۴- Acé. ۵- Joppé.

۶- Jabné.

۷- Jerza

اسم شهرها وبنادر آنها درکرانه‌های مدیترانه مانند : رافیا،[1] ینی‌زوس ،[2] رینکورورا،[3] پلوز[4] و در سواحل دریای‌سرخ مثل: الاث[5] آزیونگابر[6] و بالاخره شهرهای داخلی‌مانند ژرار،[7] بوسرا،[8] سلا،[9] در روی سکه‌هایشان مشاهده نمیشود. معذلك باکشفیاتی که بعمل آمده معلوم میشودکه آنان نیز دارای ضرابخانه‌هائی برای ضرب سکه بوده‌اند.

دربارهٔ مصر بنظر می‌آیدکه نمیتوان نام هیچیك از شاهان این‌کشور را درقرن‌چهارم یا ساتراپهای ایرانی راکه به این‌کشور حکومت‌کرده‌اند و حتی نام شهرهای دلتای نیل‌را با نوشته‌های فینیقی، سکه‌هائی‌که حتی بیشترآنها متعلق بمصر هستند، مشخص و معین نمود.

امر قابل‌ملاحظه اینکه درسکه‌های منتسب بمصردرجوار انواع‌محلی و بومی،سکه‌هائی میتوان یافت‌که یا تقلید ویا عیناً شبیه سکه‌های یونانی، اقتباس از سکه‌های آتن از سبك‌قدیم و درهم‌های قدیمی لامپساك، هستند. آیا امکان این است‌که از نظر تاریخی چنین‌تقلیدی را در امر سکه زدن تشریح و توصیف نمود؟

دخالت دائمی یونانیان ، مخصوصاً آتنی‌ها ، درجنگهائی‌که مصر ونقاط مختلفهٔفلسطین درقرون پنجم وششم میلادی ، صحنهٔ نبرد بوده‌اند و وجودگروه‌کثیری از مزدوران یونانی در ارتش ساتراپ‌های ایرانی یا در دستجات نظامی‌که علیه ایران می‌جنگیدند و بازرگانی فوق‌العاده فعالانه‌ای‌که آتنی‌ها بطور دائم خواه باغزه وخواه باشهرهای دلتای نیل داشتند ، تماماً علل واسباب متعددی است‌که اولا مقدار معتنابهی‌آتنی به‌فلسطین وعربستان ومصر وارد شده سپس ساکنین این نواحی را وادار کرده‌اند که سکه‌هائی شبیه سکه‌های آتنی ضرب بزنند بخصوص زمانی‌که مقدار پول وارده از آتیك برای مصرف داخلی نقاط مزبور کفایت نمی‌کرده‌است. در زمان‌هخامنش[10] برادر خشایارشا ساتراپ‌مصرشاه بومی ایناروس[11] دسته‌ای از سربازان و ملوانان آتن را بکمك ویاری خود خواند[12]. اندکی بعد مشاهده می‌کنیم‌که آمیرته[13] توانست بوسیله یونانیان مواقع خود را درسواحل دریا محفوظ نگاهدارد. وپس‌از

۱- Raphia. ۲- Ienysos.

۳- Rhincorura. ۴- Péluse.

۵- Elath. ۶- Aziongaber.

۷- Gerar ۸- Bosra

۹- Séla. ۱۰- Achéménès.

۱۱- Inaros.

۱۲- Ctésias, persia, 32 éd. Muller; همچنین Maspero. Hist. anc. dic. des peuples. di l'Orient, p. 630-632 (4'édit.)

۱۳- Amyrtée.

چندسال که مجدداً آتش جنگ میان ایرانیان ومصریان شعله‌ور گردید یونانیان نقش مهمی‌را دراین نبرد بعهده گرفتند . در سال ۳۸۰ کبریاس[۱] فرماندهی ارتش نکتانب اول[۲] راداشت درحالیکه ایفیکرات[۳] در شهرآسه معاون فرنابازبود . درزمان سلطنت اکوس (اردشیرسوم) ومنه‌مون (اردشیردوم) جنگهائی که درفلسطین ودرمصر میشده بکمك یونانیان بودکه‌درارتش هردوطرف خدمت میکردند : دیوفانتوس[۴] آتنی ولامیوس[۵] اسپارتی برای کمك ویاری آتنی‌ها واسپارتی‌هائی که درجبهه جنگ بودند ، فرستاده شدند تـاکوس[۶] که درسال ۳۶۴ جانشین نکتانب‌اول شد بوسیلهٔ آتنی‌ها بفرماندهی کبریـاس و آژزیلاس[۷] اسپارتی یاری وکمك شد [۸] روایت کرده‌اندکه تاکوس برای پرداخت مزد مزدوران یونانی خود به‌ضرب سکه مبادرت ورزید : «ماسپرو می‌گوید مصر فاقد پول کافی بوده است وسکنهٔ آن از راه مبادله حوائج خود را برآورده میکردند. از طرف دیگرچون مزدوران یونانی حاضرنبودند مزد خود را به جنس‌ویا فلزات غیرمسکوك دریافت نمایند وپیوسته باقیمت جان وخون خودهم بودتقاضای دریافت پول مسکوك را داشتند بنابراین به‌بومیان دستور داده شد طلا و نقرهٔ خام ویا اشیاء طلا ونقره که در اختیار دارند به‌خزانه بدهند درمقابل بتدریج از مالیاتهائی که به‌آنان‌تعلق میگرفت معاف باشند[۹]. این اقدام بااینکه بقیمت‌کم شدن وجههٔ تاکوس تمـام شد ولی بوی اجازه دادکه بیست وپنجهزار سپاهی بومی وده هزار یونانی استخدام‌کرده نیروی دریـائی مرکب از دویست ناو فراهم‌آورده بهترین فرماندهان آن زمان‌را باستخدام خوددرآورد[۱۰]. نه‌تنها اسپارت وآتن و یا ایونیهای آسیای صغیر برای طرفین متخاصم سرباز تهیه میکردند بلکه شهرهای تب وآرگوس و سایر شهرهای یونـانی آسیا برای اکوس (اردشیر سوم) ده هزار نفر سپاهی آماده ساخت‌که پس از شهر صیدا در سال ۳۵۰ بطرف پلوز راندونکتانب دوم پادشاه مصرهم بابیست‌هزارنفر سپاهی یونانی مزدور بمقابلهٔ اوشتافت[۱۱] شهر پلوزبوسیله پنجهزارنفرسپاهی کمکی یونانی بفرماندهی فیلوفرون[۱۲] دفاع میشد. این افراد از اهالی‌تب بودندکه در ارتش ایران زیرفرماندهی لاکراتس[۱۴] خدمت‌کرده موفق بگشودن شهر پلوز گردیدند. نیکوستراتاهل‌ارگوس[۱۴] فرماندهی‌دسته دیگری‌از مزدوران یونانی که‌درخدمت

۱- Chabrias.

۲- Neckanébo 1er.

۳- Iphicrate.

۴- Diophantos.

۵- Lamios.

۶- Tachos.

۷- Agésilas.

۸- Maspéro, Hist. ancienne, p. 647 et swis.

۹- Pesudo-Aristote, Economique, II.

۱۰- Maspéro, Hist. ancienne. p. 694.

۱۱- Diod. Sic. XVI, 45; همچنین K.B. Stask, Yaga, p. 234; Maspéro

۱۲- Philophron.

۱۳- Lacratès.

۱۴- Nicostratos d'Agros.

ارتش ایران بودند ، بعهده داشت و بوسیله همین افــراد بود کــه توانست کلیناس[1] را که درخدمت نکتانب بود ، مغلوب نماید . پادشاه اعراب ، که بسرزمینهای ساحلی دریا از غزه تاینی‌زوس[2] ، تسلط داشت‌متناوباً باواگوراس سالامین[3] وآکوریس[4] وبالاخره باآتنی‌ها متحد میشد . بعقیدهٔ هرودت[5] اعراب مزبور مجبور بودند به‌شاهنشاه ایران خراجی سالیانه معادل صد تالان کندر ، چنانکه دیودور بگوید که بوسیله شتر به بنادر شاهنشاهی‌حمل میشد[6] ونیز محصولات صحرا مانند کندر و صبر و سایر عطریات عربستان[7] ، بعنوان خراج بدولت ایران بدهند . ازطرف دیگر غزه ازگندم آتنی‌ها استفاده میکرد که این گندمها باعطریات عربستان معاوضه میگردید .

باین‌ترتیب‌بودکه یونانیها بوسیله بازرگانی‌ویا ازراه دادن سرباز بامصروسرزمینهای فلسطین دائماً در ارتبــاط بودند . وبنــابراین میتوان پی‌بردکه چگونه سکه‌هائی از نوع سکه‌های آتنی در این مناطق ضرب میشد ، در مرحله اول‌سکه‌های آتنی بودندکه فقط‌آثار شرقی بودن آنها از ضرب دوباره‌ای‌که در روی یك طرف ازآنها میخورد ، معلوم‌میگردید. برای مثال میتوان دو درهم شماره ۳۲۱ را در نظرگرفت‌که با اینکه در آتیك ضرب شده بود ولی مشرق زمینی‌هــا آنرا بــاضرب دوبــاره[8] برای خود اختصاص دادند . دو درهم آتنی دیگری از مجموعهٔ ایمهوف ـ بلومر دارای ضرب دوبــاره است کــه سیکس آنرا شاه غزه ترجمه‌کرده‌است[9] . فلسطینی‌ها واعراب ومصریها در اوایل از سکه‌هائی‌که از آتیك می‌آمد استفاده میکردند ، سپس زمانیکه پولهائی‌که ازآتن وارد میشد برای مصرف‌پرداخت مزد سربازان روبه‌نکث گذاشت به‌ضرب سکه‌هائی‌که‌سربازان بدانها عــادت داشتند ، اقدام ورزیدند . باوجود این تفاصیل سکه‌های تقلیدی شرقی باسکه‌هــای اصلی آتیك بخصوص از نظر سبك ونداشتن تصویر، تفاوت بارز داشتند. بطوریکه بــآسانی میتوان اختلاف ایندورا

۱- Clinas de Cos. ۲- Ienysos.

۳- Evagoras de Salamine. ۴ـ Acoris.

۵- Hérod, III, 5, 91, 97.

۶- Diod, Sic, III, 42; XIX 94.

۷- K.B. Stark, yaza und die philistaische Kuste, p. 233.

۸ـ این نمونه در مجموعه فردینان بومپوآ F.Bompois موجود است . لونگ پریه Longpérier معتقد است‌که حرف نام موآبی‌تید Moabitide یا یکی از شهرهای فلسطین است‌که حرف اول آن این حرف است .

A. de Longpériér, D,Enures publiés par G. Schutnberger, T.I.p. 327; Catal. de vente de la coll. F. Bompois (1882), no 1107.

۹- Six, dans le Numis. Croni, 1877, p. 225, no 21.

بایکدیگر تشخیص داد ، مثلا کلاه آتنا دراین سکه‌ها یا بدون اطلاع از طرز شکل آن ویا بصورت خشن نقش شده است . اغلب نوشته (آته) (آتن) یا تحریف شده ویا بوسیلهٔ نوشته‌ای بزبان فینیقی ویاآرامی‌تغییر یافته است . بچند سکه مجموعهٔ ما (شماره‌های ۳۲۲ تا ۳۲۵) باید انواع زیر را اضافه کرد :

۱ـ کلمهٔ آتن باکسر حرف آخر در روی‌چهار درهم که انواع آن با ده درهم آتنی شباهت دارند .[1]

۲ـ کلمه آتن بایك حرف اضافه در روی چهار درهم تقلید شده از سکه‌های آتنی[2].

۳ـ کلمه دته در روی درهمهای از نوع آتنی[3] .

۴ـ کلمه آته در روی درهمهائی از نوع آتنی[4]

۵ـ بعقیدهٔ سیکس در روی چهار درهمی از نوع آتنی آرامی است.[5]

۶ـ کلمه آته در روی یك درهمی از نوع آتنی [6]

۷ـ نام‌مازه‌در روی‌چهار درهمی‌از نوع آتنی [7]

۸ـ نام‌مازه چهاردرهمی‌از نوع آتنی[8](مجموعه شماره‌های ۳۲۳ و ش ـ ۱۷)

۹ـ در روی بعضی ازچهار درهمی‌ها از نوع آتنی که بطورکلی در مصر بدست آمده است این نوشته‌ها دیده میشود : (همچنین مجموعه ما شماره ۳۲۲).

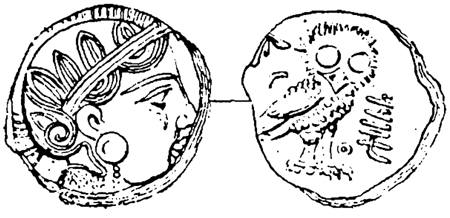

شکل ۱۷

۱۰ـ در روی سکه‌های کوچك (ترتیموریون Tritémorion و تتراتموریون Tetratemorion ازنوع آتنی. کلمه آته قرار دارد:دراینجا چندنمونه ازاین‌سکه‌ها که‌درسال

۱ـ ایضاً p. 223, no 12.

۲- Six, Loc; cit., no 13.

۳- Six, loc, cit, no 15; همچنین Brandis, p. 516; A. Lévy, dans la Numis. Zeitschrift, de Vienne. t. III, p. 433.

* g. P. Land. Nnmism. Cronicle, 1877, p. 231, nzte 141. نیز مراجعه شود .

۴- Six, loc, cit., no et 16 bis.

۵- Six, loc, cit., no 17. تفسیر ومعنای نوشته بنظر ما مطرود است

۶- Six, loc, cit. no 25.

۷- Six, loc, cit., no 18; همچنین Six Mayaios, p. 45, no I, et Imhoof-Blumer, Monnaies, p. 379.

۸- Six. Mazaios. p. 45. no 2.

۱۸۱۶ درصالح حجر درعربستان بدست آمد وبوسیله دکتراشلدهوس به ورزشگاه اسنا بروك[1] اهدا شد ، متذکر میشویم. (ش–۱۸–۱۹).

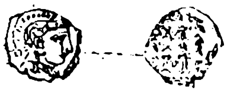
شکل ۱۸

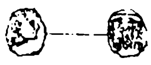
شکل ۱۹

نام مازه که در روی چهار درهمی شماره ۷ خوانده میشود ثابت می‌کند که یك قسمت مهم از این سکه‌ها به اواخر دوران تسلط ایرانیان تعلق دارد. دراین‌میان سکه‌هائی یافت میشود که مطمئناً هم زمان با دوران اسکندر یا حتی مؤخر به پس از مرگ او می‌باشد.[2]

سیکس کلمه(مازارس) را بنام‌شخصی‌که اسکندرمأموریت‌دفاع قلعه‌شوش‌را باو واگذار کرده‌میداند. مازارس‌این‌سکه‌ها راکمی‌بعداز۳۳۱ ضرب‌زد. «محتملا برای‌مواجب‌یونانیهائی که پادگان قلعه مزبور را تشکیل میدادند»[3] این موضوع محقق نشده است. فقط در بعضی سکه‌ها نام مازه با حروف دیگری تحریف شده (مجموعه شمار ۳۲۳) . سکه‌های طبقه بندی شده تحت نمره ۹ بطورمختلف تعبیروتفسیر شده‌اند. درنمونه‌های مجموعهٔ دولوئین (مجموعه شماره ۳۲۲) بلو، ساراگانیس اسم شاهزاده‌ای را از شهری در پریپل[4] در دریای اریتره ، بمناسبت بازرگانی یونانیها درهندوستان،[5] فهمیده است. در سال ۱۸۸۱. لونگ پری‌یه، سعی‌کرده است‌که این‌کلمه را به‌سکه‌های حمیری نزدیك‌کنند و درنتیجه با تردید آنرا شهر ناگران دانسته است.[6] درسال ۱۸۷۷ سیکس کلمه ناگران را اسم ناحیه‌ای مدین[7] خوانده

۱- Schledehaus. dans. les Munzstudlen de Grote. t. II. 1862. p. 484 et siuet. et pi 31; همچنین Six Num. Chron. 1877. P. 225. no 30. Erman dans la Zeitschrift fur Numismatik. t IW (1882). p. 297 et pl. VI. تصویر 1. 2. 3.

۲- در روی یك چهار درهمی از نوع آتنی علامت استعاری مشاهده میشود که همین علامت نیز در روی دو دریکیها و چهار درهمی‌های فرماندهان اسکندر نیز دیده میشود.

۳- Six, Le satrape Mayaios. p. 47

۴- Périple.

۵- Blau, dans le Numis. Zeitschrift. de Vienne. t. IV (1871). pP. 181 á 184.

۶- A. de Longpérier, Ocuvres publieés par G. Shlumbergee, t. I, p. 128

۷- Six, dans Num. Chron. 1877, p. 223, no 14.

است، یازده سال بعدهمین دانشمندکلمه مزبور را بنام ساباسه ساتراپ مصر در سال ۳۳۳ [1] تعبیر کرده است. تمام این‌تعبیرها فرضیه‌ای بدون اساس است. و همچنین بایدکلمه ناگران راکه بوسیلهٔ دوسالت به نوشتهٔ ابهام آمیزی تعبیر شده‌است مطرود دانست[2]. زمانیکه نوشته‌های این‌سکه‌ها را پهلوی یکدیگر قرارمیدهیم، چنانکه ما سابقاً این‌عمل راکردیم، ملاحظه خواهد شدکه در حقیقت یك اسم بانواع مختلف ضرب شده ولی بدی ضرب موجب نامفهوم بودن آنهام میگردد.

با اینکه میدانیم که اولین حرف کلمه شباهت تامی به یك سامش آرامی دارد تا به یك میم با این تفصیل آیا ما در برابر تغییر شکل نادرست نام مازه قرار نگرفته‌ایم؟ [3]

بهرتفصیل این اسم‌نباید نام ناگران ویا مارگان وساباسه ویا یکی‌دیگر ازساتراپهای مصر باشد. لونگ پری یه برخلاف سیکس ثابت می‌کندکه این سکه‌های آتنی تقلبی باید در عربستان ضرب شده باشند. در حقیقت نوشته‌های سکه‌های مزبور باید حالت و وضع ساختگی حروف الفبای‌حمیری را داشته باشد. دستهٔ دیگری از نوع سکه‌های آتنی سبك‌قدیم وجود داردکه در روی آنها حروف حمیری حقیقی نقش شده است. در پشت سکه‌های جدید مزبور که در همان وضع سکه‌های قدیمی ضرب خورده‌اند نوشته سنتی وتغییرشکل یافته‌آته‌نقر شده در حالیکه در طرف آن در روی گونهٔ الهه حرفی حمیری که آن «ن» باشد (مجموعه شماره ۳۲۴. (ش – ۲۰) و شاید این بار واقعاً حرف اول شهر ناگران در عربستان معنی بدهد، نوشته شده است.[4]

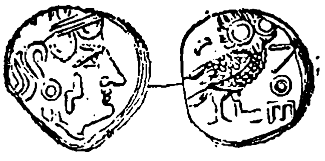
شکل ۲۰

اندکی بعد سکه‌های اسکندر که بجای سکه‌های با تصویر جغد آتن در مشرق زمین مورد توجه عامه قرارگرفت وبسرعت متداول ودر عربستان تقلیدشد ودر ضرابخانه‌های‌این سرزمین ضرب شدند. برای مثال در روی یك چهار درهمی از نوع سکه‌های اسکندرکلمه

۱- Six, dans Numism. Chron. 1888, p. 134; E. Babelon, Mélange numismatiques, 2, serie., p. 101

نوشته در روی نمونهٔ موزه بریتانیا بطور وضوح دیده میشود.

۲- Leitschrift fur Numismatik, t. XV, 1887, p. 14.

۳- همین نوشته در روی ابل مجموعهٔ ما به شماره ۲۷۵ نیز نقش شده است.

۴- G. Schlumberger, Le Trésore de Sana á, p. 2; B. Head, dans le Numismatic Chroncile, 1880, t. XVIII, pp. 273 et suiv., et لوح XIII تصویر, 1. 2 et 3; همچنین t. XX p. 310, et لوح XV, تصویر 1 et 2.

یونانی اسکندر و جای خود را به نام آب یتبه با الفبای حمیری داده است.[1]

تقلید ازچهار درهمی‌های آتنی و اسکندر تا اوایل قرن میلاد مسیح در عربستان ادامه یافت. آخرین مرحله سکه‌های با تصویر جغدآتنی بوسیلهٔ سکه‌های معروف گنجینه صنعا که بوسیله ام. ژ. شلومبرژه منتشر گردید، معرفی و مشخص میشوند.

شاهان غزه و عربستان- درردیف سکه‌های تقلیدی آتنی، که ذکر آنها گذشت، تعداد زیادی سکه‌هائی موجود است که بوسیله هنرمندان شرقی نقش شده‌است که کم و بیش ازسکه‌های مختلف شهرهای یونانی، بدون اینکه کاملا از آنها تبعیت شده باشد، الهام گرفته است.

در رأس این دسته دوسکه مضبوط در موزه بریتانیا از نوع بز کوهی وجغد را نام میبریم.

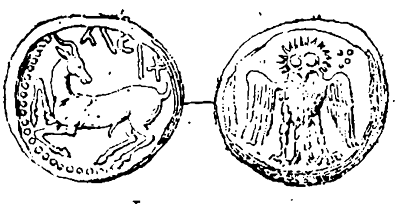

شکل ۲۱

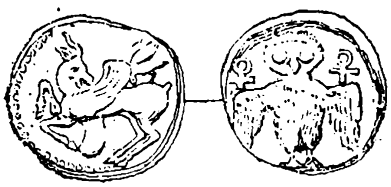

شکل ۲۲

یکی از آنها (ش - ۲۱) تنها سکه‌ای است که سابقاً شناخته شده و بعلت نوشته پشت آن بنام می‌سوس اهل‌پونت، طبقه بندی شده بود نوشته آرامی آن میتواند تحریفی از اسم مازه باشد[2] سکه دوم (ش - ۲۲) که اخیراً وارد موزه بریتانیا[4] شده، از همان نوع سکه اولی‌است بااین تفاوت که‌در روی‌پشت بز کوهی بالدار یك‌پرنده و نیزدر دوطرف جغد دوصلیب دسته‌دار دیده میشود. ب. هد معتقداست که حروف آرامی وبخصوص‌صلیب‌های دسته‌دار ثابت میکند که نباید این‌سکه‌ها را در ردیف سکه‌های آمی‌سوس طبقه بندی کرد بلکه باید آنها را ازکیلیکیه دانست. ماپیشنهاد می کنیم که این سکه‌ها را بمناسبت سبك‌ونزدیکی سایر سکه‌ها به‌شهر غزه منتسب دانست. برای اثبات این مدعی دلایل دیگری باینقرار متذکر

۱- B. Head, dans le Numism, Chronicle, 1880 (T. XX). p. 303 et لوح ۱۵ تصویر 3.

۲- درباره این سکه که وزن آن ۱۰/۶۲ گرم میباشد به Taylor Combe, Numi qui in Museo Britannico adserev. تابلوی XIII, 14; Six, dans Numism. Chronicle, 1885, p. 32; The Reinach, Trois royaumes de l'Asie Mineure p. 158 (Revue numism., 1888, p. 237); B. Head, Hist. numor., p. 424;W. Wroth, Pontus paphlagonia, etc, p. 13, note. مراجعه شود

۳- Wroth, dans Numism. Chronicle, 1891, p. 133 (۱۰/۷۰ گرم).

میشویم : بز کوهی یـا بز میتواند شاهد گویائی برای مـا باشد زیرا همین تصویر در روی سکه‌های شهرهای آئکائه[1] مقدونی و آئکائه آکائی و آئکائه ائولید و آئکائه کیلیکیه وسایر شهرهائی که اسم آنها ارتباط صوتی باکلمه بز ماده دارد، دیده میشود .

بعقیدهٔ اتی‌ین بیزانسی‌درکرانهٔ فینیقیه شهری‌به‌این‌نام وجود داشته‌است اگا شهری‌است در فینیقیه واقع در اژه این شرح جغرافیـدان بیزانسی بوسیلـه دو سکه فلسطینی‌الاصل که دارای این نوشتـه «اگ» است ، تصدیق و ثابت میشود . یکی از آنها یك چهار درهمی از انواع آتنی‌است که‌درموزه بریتانیا[2] نگاهداری‌میشود .(ش-۲۳).

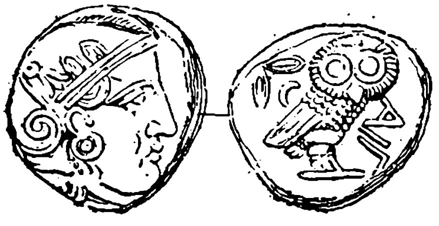

شکل ۲۳

دیگری سکهٔ کوچکی است که سمت راست آن سائیده شده و بـدون نقش می‌باشد ولی پشت آن مجلسی از پیروزی درخشان درجنگی را بانوشته «ایی»[3] (ش- ۲۴) دارد .

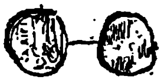

شکل ۲۴

اینشهری‌که بنام آئکائه درساحل فینقیی است‌چگونه شهری بوده است ؟ احدی‌اطلاعی ازآن ندارد ویا اگر بوده شهری است‌که یونانیها آنرا باین نام میخوانده‌اند ونام فینیقی آن باید چیز دیگری باشدکه آنرا باید غزه بدانیم . در حقیقت اسم غزه دریونـانی به‌این صورت آمده است «آزا» بعقیده اتی‌ین یك فراری بنام آزودوس که از کرانه‌های دریـای اریتره آمده بود شهری در ساحل دریای مدیترانه بناکرده‌که آنرا بنام زنش آزا[4] نامید . که‌اینکلمه به‌فینیقی معنای بزجوان (خیمرا)[5] را میدهد. بهمین جهت است‌که ما میتوانیم در روی سکه‌های غزه یك بز جوان بالدار ونوعی ماهی را مشاهده نمائیم وبـاین ترتیب نتیجه بگیریم‌که بطور قطع سکه‌هائی راکه دارای بز بالدار ونیز سکه‌هائی که دارای نوشته‌ای با «ایی» هستند ، به‌این شهر نسبت دهیم .

---

[1] Aegae.

[2] Percy Gardner, dans Num. Chron., 1880, p. 192; A. Longpérier, OEuvres publieés par G. Schlumberger, t.I, p. 328; B. Head, Attica(Catal. da Brit. Mus.) Pl. VII, fig. 6.

[3] Schledehaus, dans les Munzstudien de Grote, t. II (1862), p. 489-490; Erman, dans la zeitschrift fur Numasmatik, t. IX (1882),p. 299, et pl. VI, fig. II et suiv.

[4] ایضا Stark, Gaza, pp. 36-38.

[5] این شهررا به نام همسرخود «آزا» نامگذاری‌کرده‌که معنای‌آن «غیرممکن» است و ترجمه آن «آزوتن» (فاقد زندگی) است.

از سکه‌های دیگری که در همین ناحیه ضرب شده ویکی از انواع آن ازسکه‌های آتنی تقلیدگردیده است ، ذکر میکنیم ، سه قطعه سکه کوچك را که از دلتای رودنیل بدست آمده وسابقاً جزء مجموعه دکتر اشلاهوس در اسکندریه بود وفعلا در موزهٔ اسنابروك نگاهداری میشود ، مورد بحث قرار میدهیم . (ش-۲۵-۲۶-۲۷).

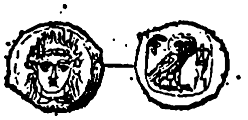

شکل ۲۵

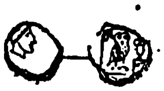

شکل ۲۶

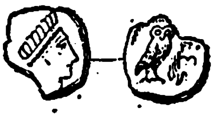

شکل ۲۷

سیکس[1] ازسکه‌ای که در پشت‌آن نقش‌کوزه دسته‌دار بزرگی‌منقوش است نام میبرد که ایستگاه استراکینی میان رینکورورا وکوه‌کاسیوس را به‌استناد گفته هرودت[2] به‌این شرح خاطر نشان می‌کند : «تمام کوزه‌های خالی شراب که از مصر تهیه میشد هرساله به‌این سواحل خشک نزدیك ینی‌سوس‌آورده میشد.» وچون بسیاری از نمونه‌های این سکه‌هاازمصر بدست می‌آمد بنابراین محل ضرب هم باید همانجا باشد (؟).

سیکس[3] افتخار داردکه توانسته است اسم غزه را در روی سکه‌هائی‌که در مجموعهٔ ما بشماره‌های ۳۲۶ وبیعد است بخواند . روی یکی از این سکه‌ها ، برای طبقه بندی ، شباهت تمام وتمامی باسکه‌های لامپساك به‌سرتوامان زن دارد[4] . روی دیگر سکه الهامی است از سکه‌های آتنی. در روی سکه‌هائی‌که بعداً ذکرآنها خواهد آمد (مجموعه. شماره‌های ۳۳۰ تا ۳۴۰)بجای نام غزه‌یك یا دوحرف‌که بنابرعقیده سیکس‌علامات اختصاری شهرآنته دون همسایه غزه باشد[5]ولی‌من ترجیح میدهم‌که این‌حروف‌مختصر آسکالون ، یعنی اولین‌وآخرین حرف‌آن شهر ، برحسب معمول‌متداول درفینیقیه، باشد . از طرف دیگر من‌نمیتوانم باعقیدهٔ سیکس آنجائیکه این دو حرف را از چپ براست (از بجای زا) برای پیدا کردن دو حرف اول غزه ، میخواند[6]، همراه باشم .

این حروف آیا اسامی الهه‌ها ویا شهرها ویااشخاص بوده است ؟ اگر نام اشخاص

۱- Six, Numism. Chronicb, 1877, p. 233.

۲- Herod. III, 6.

۳- Six, dans num. Chron., 1877 p. 221.

۴ـ در محوطهٔ مربع شکل سکه‌های لامپساك یك سرآتناست . بعلاوه سیکس از سکه‌های غزه‌گفتگو می‌کندکه در روی آنها همان‌تصویر دیده میشود بنابراین تقلید واضح ومستقیم‌است.

۵- Six. Num. Chron. 1877 p. 222, no 6

۶- Six, dans Num. Chron. 1877, p. 221.

بدانیم قاعدتاً باید آنها را به باگوآس ، وزیر اردشیر سوم‌اکوس ویا باتیس مدافع غزه در برابر اسکندر ، منتسب‌بدانیم آنهم سکه‌هائی‌که نوشته آنها فقط یك Z است سکه‌هائی‌دردست است‌که بوسیلهٔ باگوآس در مصر ضرب شده است‌که تنها در روی آنها فقط علامت اختصاری اسم او نقش شده است .

اما دربارهٔ باتیس بابتیس ، هژه زیاس‌بوی عنوان پادشاه داده است. باتیس خراجگذار داریوش پیوسته بوی باوفا باقیماند و از غزه بسختی دفاع کرد . میدانیم که پس از صور غزه تنها شهری‌بوده‌که دربرابر اسکندر بشدت پایداری‌کرده ودر همین‌جا بوده‌که سرانجام باتیس زندانی اسکندر گردید[1] .

اکنون میپردازیم بشرح انواع تصاویر و علامات عجیب وغریب سکه‌های خود : این سرهای دوقلو با چهره‌های مردانه وزنانه بعضی تصاویر افسانه‌ای آسوری وکلدانی‌رابخاطر می‌آورد . اینها شاهد بسیار قدیمی از عادات و رسومی است‌که اجداد قدیمی بشریت برای نشان دادن جنس مرد و زن، یکی مرد ویکی‌زن ، قائل بودند[2]. که انسانهائی بدنیا آمدند بایك بدن و دوسر : مرد وزن[3] ویانیم تنه اسب (مجموعه شماره ۳۳۸). در روی سکه‌های پرنیت درتراس نیز دیده میشود . این نیز سکه‌ای تقلیدی است . ولی باید به‌قسمت افسانه‌ای آشوری وبابلی مجدداً مراجعه‌کنیم‌که در اینجا نیز تصاویر خاص وعجیب و غریب شبیه به انواع سکه‌های مجموعه ما به شماره ۳۹۳، مشاهده خواهیم کرد .[4] عرب سوار برشتر (مجموعه ، شماره ۳۴۴) نمودار کاروانی است‌که کالاهای عربستان جنوبی را به غزه حمل میکرده است . ولی چگونه کلاه عجیب شخصی را که در سمت راست سکه نقش است، باید تجزیه و تحلیل کرد ؟.

۱ـ دوك دولوئین این سکه‌ها را به بوگز ساتراپی که خشایارشا او را مأمور محافظت قلعه ایون Eion در مقدونیه‌کرده بود. Luynes. Nwa. des Satrapie. p. 40- 44

۲- Fr. Lenormant, les Origines de l’histoire

۳- Berose, Fragm , ap. Syncell, 282.

۴ـ این نوع‌سکه مخصوصی است‌که سیکس درمجموعهٔ خود از آن نام‌برده است . سرکلاه دار پالاس درسمت راست . درپهلوی سرخدای ریشداری است‌که تاجی بادو شاخ‌گاو برسردارد . ابل مجموعهٔ ما بشماره ۳۴۲ به عقیدهٔ سیکس به قبرس منتسب بوده است Num. Chron., 1877, p. 227, no 32 (Séries Cypriotes, dans la Revues numismatique, 1883, p. 227, no 20) et par M.W. Deecke (Die griechischon Kyprischon in epichorischer Schrift, p. 63, no 190, dans Hermane Collitz, Sammlung der griech. Dialekt -Inschriften).

این تصویر شاید بطوریکه دیودور گفته است تصویر شاه عربی باشد که بااتحاد باشاه مصر خیال داشتند به‌فینیقیه حمله کنند[۱]؟ آیا این همان شخصی نیست که در سال ۳۸۶ با اواگوراس اول سالامین متحد شده بود[۲]؟

آیا در میان این چهره‌های عجیب وغریب ، سربرهنه یا باکلاه ، ریشدار یـابی ریش شخصیهائی‌مانند: داگون[۳]در ارادوس[۴]،وآسکالون[۵]،یاآستارته[۶]بنامهای‌آترگاتیس[۷]یادرسه‌تو[۸]و مارناس[۹] وخدای محلی‌غزه یابعلزبوب[۱۰]، بعل‌مگسها، خدای‌آکارون[۱۱] شبیه خدای‌آشور[۱۲]در سیرنائیك ؛ آزون[۱۳] پسرهراکلس قهرمان آزوت[۱۴] (چنانکه اتی‌ین دو بیزانس معتقد است) هیولای دریائی‌ستو[۱۵] آمیخته به‌حکایت‌افسانه‌ای پرسه[۱۶] وآندرومد[۱۷] که مقراودرژوپه[۱۸] بوده است ، نباشد ؟

تیفون[۱۹] خدای اصلی است که در دلتای رود نیل مورد پرستش بوده‌است[۲۰] ؛ همسر او نفتیس[۲۱] است و چـون این الهــه درعیـن حال هم زن و هم خواهــرش بود شایــد این پیش بیاید که تیفون ونفتیس توأم بایکدیگر سرهای دوقلوی سکه‌های ما (مجموعه شماره‌های ۳۲۶ تا ۳۲۹) باشد. بنظر می‌آید که میتوان این تصاویر را هیولاهـای نواحی بیابانی ودریائی مانند : تیفون ونفتیس، خداهای‌آواریس[۲۲] وپلوز[۲۳]؛ پروته[۲۴] و دخترش‌ایدوسه‌آ[۲۵]، خداهای‌جزیرهٔ پاروس[۲۶]؛ الهه‌بوباستیس[۲۷]؛بوزیریس[۲۸] نوعی‌پوزیدون[۲۹]که بوسیلهٔهراکلس بعلت اینکه مانند تالوس[۳۰] در قبرس ، تمام خــارجیانی که وارد مصر میشدند اذیت و آزار

۱- Diod. Sic, XIII,46
۲_ Diod, Sic. XV, 2
۳- Dagon.
۴- Aradus.
۵- Ascalon.
۶- Astarté.
۷- Atergatis.
۸- Dercéto.
۹- Marnas.
۱۰- Baalzbub
۱۱- Accaron.
۱۲- Achor.
۱۳- Azon.
۱۴- Azot.
۱۵- Céto.
۱۶- Persée.
۱۷- Andromède.
۱۸- Joppé
۱۹- Typhon.
۲۰- Stark, Gaza, p. 266 et suiv.
۲۱- Nephthys.
۲۲- Avaris.
۲۳- Péluse.
۲۴- Protée.
۲۵- Eidothea.
۲۶- Paros.
۲۷- Bubastis.
۲۸- Busiris.
۲۹- Poseidon.
۳۰- Talos.

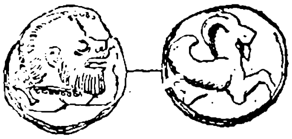

شکل ۲۸

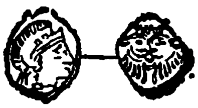

شکل ۲۹

میکرد ، کشته شد دانست مطمئناً یکی از آنها ، بس[1] یا بزا[2]، که نیمرخ او در روی یکی از سکه‌ها (ش ـ ۲۸) مجموعه ایمهوف ـ بلومر[3]، دیده میشود ، می‌باشد . سر این هیولا در روی سکه‌های مجموعه ما بشماره‌های ۳۴۵ تا ۳۴۷ ودر روی سکهٔ (ش ـ ۲۹) که تعداد زیادی از آن در صالح هجر[4] بدست آمده ، نقش شده است .

بنظر می‌آید که ارمان محق بوده است که این سکه‌ها را در سرزمین اعراب طبقه بندی کرده است. هراکلس تغییر شکل یافته را به این نامها خواند: فتاه، [5] بس یا بسا، پیگمه، [6] پاتك، [7] ست، [8] اوزوس، [9] اوریتیون، [10] این سکه بطور قطع اصلاً مصری است. [11] کشتیهای فینیقی بدنهٔ جلوی آنها از تصویر اخم‌آلود کوتولهٔ موحش ، برای ترسانیدن دشمنان، [12] پوشیده شده است . تعدادی مجسمه‌های کوچك سنگی یا مفرغی ویا عروسکهائی از گل پخته معرف این خدای مصری و فینیقی است «کوتوله شکم گنده با لبخند تقریباً حیوانی و چشمان برآمده و بینی پهن ولبهای کلفت و زمخت.» [13]

۱- Bés. ۲- Bésa.

۳- Imhoof-Blumer, Mon. grecq., p. 471, no. 78; choix de mon, grecque, pl. VII, no 241; ef. Revur archéologique, 1872, t. XXIV et p. 223; Six, Num. Chron., 1877, p. 230, no. 44.

۴- Schledhaus, dans les Munzstudien de Grote, t. II (1862), p. 484 et suis., et pl. 32; Erman, dans la Zeit. fur Num., t. IX (1882) p. 298 et pl. VI; nos 4a g. ۵- Phtah

۶- Pigmée. ۷- Patèque. ۸- Seth. ۹- Ouzoss.

۱۰- Eurytion. Fr. Lenormant, des Origines de l'histoire, t. I, p. 539.

۱۱- P. Monceaux, La legende de pygmées dans la Revue historique t. XLVII (1891), p. 16 et suiv.; L. Heuzey, Papposilène et le dieu Bès (in - 8' 1884).

۱۲- به‌کشتی‌جنگی فینیقی‌که با یك تصویر پاتك Patèqe زینت شده در روی سکه‌های شاهان آرادوس، مراجعه شود.

۱۳- perrot et Chipiez, Histoire de L'art dans l'antiquité, t. I, p. 805; cf. p. 821 et t. III, pp. à 423; Jean Six, De Gorgone, pl. III fig. 1 à 10; Lanzone Dizionari di Mitologia Egizia, pl. 79, 1 at 2; pour la bibliographie, voyez l'art de M. Drexler, dans le lexicon der Mythologie de Roscher, art. Besa, dans l'Appendice du tome 1 er.

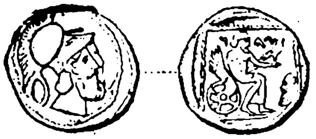

شکل ۳۰

این تصویر را با همان ریش مجعد پهن و همان کلاه پردار وهمان قیافه حیوانیوبالاخره باتمام جوانب متداول در فینیقیه، مشاهده می کنیم.

آیا این همان سربسا نیست که او را در زیر پای خدائی که در روی عرابه بالداری نشسته است که در پشت (ش ــ ۳۰) می‌بینیم ؟ این سکه موزه بریتانیا از جهات مختلف قابل ملاحظه و دقت است. سر کلاه دار شبیه سکه‌های مفرغی مامرتینی [۱] (جزیره سیسیل) است که دارای نوشته آدرانو می‌باشد. [۲] بنابراین خدای سوریه هاردان [۳] در هی‌را پولیس را میتوانیم در روی سکه‌های سیراکوس [۴] ملاحظه کنیم. در پشت سکه کلمه یاهو ، را میخوانیم، بنابراین این خدای آفتاب که اصل آن از کلده است، [۵] و درروی عرابه‌ای که چرخهای بالدار دارد نشسته مظهر سیر آفتاب می‌باشد. [۶]

با ذکرمطالب فوق معتقد شدم که این درهم ، مانند یك قسمت از سکه‌هائی که ما سابقاً بذکر آنها پرداخته‌ایم ، در سرزمین فلسطین ضرب شده است. در غزه مطمئناً ضرابخانهٔ فعالی بوده است زیرا بازرگانی درخشان آن وجود چنین ضرابخانه‌ای را ایجاب میکرده است. هرودت این شهر را با سارد مقایسه کرده است. آرین آنرا شهر بزرگ و پلوتارك بزرگترین شهر سوریه دانسته‌اند.

۱۱ـ باگوآس در مصر

سکه‌های موصوف تحت شماره‌های ۳۵۱ تا ۳۷۱ ازنظر نوع به سکه‌های شاهان صیدا ونیز سکه‌هائی که مازه طی مدت ۲۱ سال شاید درایسوس بمنظورتجهیز نیروی دریائی ایران و فینیقی، ضرب زده بود، شباهت دارد [۷] وتنها تفاوت آنها در حرف آرامی که در وسط سکه

---

[۱] Mamertini

[۲] Catalogue of greck Coins. Sicilia, per Reg. Stuart Pool, p. 109, nos 1 et 2; J. P. Six, Numism. Chronicle. 1878, p. 124.

[۳] Hardan.

[۴] B. Head, Numism, Chronicle, N. S. t. XIV (1874), p. 24. Pl. VII, 4.

[۵] Lydus, De Nens., IV, 38.

[۶] راجع به این سکه قابل ملاحظه مراجعه شود به Duc de Luyne, Numism. des satrapios, pl. IV; Numism. Chronicle, N. S: t. XVII (1877), p. 229, no 43; Numism. Chronicle, N. S. t: XVIII (1878), p.124 - 125.

[۷] به صفحه XLVIII مراجعه شود.

نقش است، می‌باشد. ازنظر سبك نیز بعضی خصوصیات درسبك آنهاست که اصالت مصری ضرب سکه‌ها را بخوبی ثابت می‌کند. شخصی کـــه در عقب عرابه شاهنشاه بزرگ است دارای لباس مصری است. سکه مزبور ازاین نظر باشخصی که در عقب عرابه سلطنتی سکه‌های شاهان صیدا و مازه در حرکت است، اختلاف فاحشی دارد . تزئینات و جزئیات ساختمان عرابه سلطنتی با ظرافت خاصی نقاشی شده است . لبهٔ سکه قدری کشیده‌تر و مدورتر است. بالاخره از نظر ساختمان ثابت می‌کند که منبع و مآخذی غیر از سکه‌هـــای صیدائی و مازه دارد. وزن بهمان وزن سکه‌هـــای مصری است : دو استترهـــا دارای ۲۸/۴۰ گرم هستند در حالیکه در صیدا سکه‌های معاصر اردشیر سوم سکه‌ها از ۲۶ گرم تجاوز نمیکرد. [۱]

اگر امکان این نباشد که این گروه از سکه‌ها را ازنوع سکه‌های مصری بدانیم بنابر این ازنظر مداومت زمانی باید آنرا در زمانی حد فاصل میان ۳۴۶ با تاریخی که اردشیر سوم اکوس درصدد برآمد مصر را در زمان سلطنت نکتانب دوم، مجدداً فتح نمایـــد و آخر سال ۳۳۲، زمان رسیدن اسکندر به این کشور، بدانیم. این تنها دورهٔ قرن چهارم است که دراین زمان شاهنشاهان هخامنشی توانسته بودند بسهولت به درهٔ نیل مسلط باشند. بااستناد به نمونه‌های سکه‌های مازه و شاهان صیدا میتوان قبول کرد که حرف آرامی معرف نام یك ساتراپ یا شاه است و استناد آن به ضرابخانه یا حاکمی در مقام پائین قابل قبول نیست . بعلاوه در میان شخصیت‌هائی که در زمان سلطنت اکوس یا داریوش نقش مهمی را بعهده داشته‌اند، باگوآس خواجه مصری تنها فردی بوده است که نام او بااین حرف آرامی شروع میشده‌است. برای اردشیر سوم دوسال وقت و نیرو لازم بود تا بتواند مجدداً بفتح مصر نائل آید. و مردی که مشوق و محرك اصلی این اقدام نظامی بود کسی جز باگوآس با وفاترین دوست اردشیر، نبایدباشد. [۲] بنابراین محقق است که باگوآس میان سالهای ۳۴۵ و ۳۴۳ سکه‌هائی نظامی و با اصالت مصری که علامت اختصاری نام خود را داشته، ضرب زده است. [۳]

۱ـ دو شکلی‌های بطلیموس سوتر Ptolémée Soter که بپادشاهی مصر رسید هنوز وزن خود را بمقدار ۲۸/۴۰ گرم نگاهداشته درحالیکه تمـــام سرزمینهای دیگر پس‌از تجزیه امپراطوری اسکندر سکه‌ها بهمان قرار سبك سکه‌های آتیك ضرب میشد .

۲- Diod. Sic, XVI, 47 et suiv.

۳- ایضاً E. Babelon, Mélange numismatiques, 1 es. série. p. 312 à 315.

فصل سوم

شاهان و ساتراپهای آسیای صغیر

تمیستوکلا جبار ماگنزی

(از ۴۶۵ تا ۴۴۹ قبل ازمیلاد مسیح)

دو نمونه فقط از سکه مشهور تمیستوکل تاکنون شناخته شده است. یکی از مجموعهٔ دولوئین (مجموعه شمارهٔ ۳۷۲) و دیگری در موزهٔ بریتانیا که سکه‌ای که با نقره آب داده شده است.[1] هیچگونه توضیحی به آنچه که وادینگتون دربارهٔ این استتر در سال ۱۸۶۱[2] داده است، نمیتوان اضافه کرد. میدانیم که فرماندهٔ آتنی معتقد به اینکه در توطئه پوزانیاس، شاه اسپارت، آلوده شده‌است ناچارشد درسال ۴۷۰ یونان‌را ترك گفته به‌شاهنشاهی ایران‌پناه ببرد. ماگنزی درکنار رود مئآندر یکی ازشهرهائی بودکه اردشیر اول دراز دست آنرا در سال ۴۶۵ به تمیستوکل، بپاداش فرار از یونان، واگذار نمود. تمیستوکل جبار ماگنزی در حدود ۴۴۹ بدرود زندگی گفت.

تمیستوکل بعنوان جبار مدالی ضرب زد که در روی آن نام وی و در پشت علامت اختصاری‌ماگنزی نقش‌است. چنانکه وادینگتون می گوید. سبك قدیمی‌تصویر آپولن‌ومربع‌مقعر شاهد برزمانی‌است که تمیستوکل درتبعید بسرمیبرده‌است. بالاخره نوع مدال معرف ومشخص شهری است که مدال در آن جا ضرب شده است . در روی چهار درهمی ماگنزی ضرب دورهٔ آخر آپولن را درحالت ایستاده درپهلوی یك سه‌پایه نشان میدهد. با این تفصیل‌تصویر آپولن این استتر سکه‌هائی را با نوشته‌های پامفیلی ضرب سیده[3] را بخاطر می‌آورد و نیز با نزدیك کردن پشت سکه‌های استتر، اسپارادوکوس شاه اودریزها و نیز بعضی از سکه‌های قبرس،[4] میتوان‌شباهت‌آنهارا بایکدیگر استنباط نمود. ولی سکه تمیستوکل سکه‌ای‌آتیك‌است وروش آتیك در قرن پنجم ودر قبرس ودر پامفیلی هیچگاه مورد استعمال نداشته‌است.

---

[1] B. Head, Hist. numor., p. 501.

[2] Waddington, Mélange de numismatiques, 1861, pp. 1 á 6

[3] بهمین علت است‌که دوك دولوئین مدال را به مازیدوس نسبت داده است .
Duc de Luynes, dans la Revue numismatique, t. X (1845), p. 263 - 264.
M. Waddington
درروی‌سکه تمیستوکل‌یك‌پرنده که‌شاید کلاغ باشد، دیده‌است ما تصورمی کنیم که‌این‌پرنده‌عقاب باشد.

[4] به مجموعه ما شماره‌های ۷۵۳ و بعد مراجعه شود

۲ـ گونژلی‌ها در کامبریوم ، پالائکامبریوم ، گرینیوم و میرینا

(اواخرقرن پنجم قبل‌ازمیلاد)

گزنفون [۱] روایت می‌کندکه‌گونژیلوس، [۲] ازمردم ارتری،[۳] بعلت اتحاد با ایرانیان از سرزمین خـود رانده شد. این واقعه بسال ۴۷۶ اتفاق افتاد. گونژیلوس همکار و محرم پوزانیاس[۴] پادشاه اسپارت بود، خیانت‌وی درسال ۴۶۷ باعث شدکه‌بشدت مجازات‌گردد.[۵] گونژیلوس‌که ازموطن خود رانده شده بود به خشاریاشا پناهنده شد وبواسطه این فداکاری ازجانب وی به حکومت این‌چهار شهر: کامبریوم، پالائکامبریوم. گرینیوم و میرینا، منصوب گردید.

گونژیلوس در سمت جبار چهـار شهر مزبور بدرود زندگانی گفت (در حدود سال ۴۲۵) . در تاریخی کـه معین نیست با شاهزاده خانم جوانی بنام هلاس [۶] که شاید یکی از دختران تمیستوکل بود ازدواج‌کرد . [۷] از این پیوند دارای دو فرزند بنامهای‌گورژیون [۸] وگونژیلوس دوم، شدکـه پس‌از مرگ پدر قلمرو حکومت او را به اینقرار بین خود تقسیم کردند: کامبریوم و پالائکامبریوم به‌گورژیون رسید وگونژیلوس دوم جبار شهرهای‌مارینا وگرینیوم‌گردید. درسال ۳۹۹ دو برادر هنوز درشهرهای خود حکومت میکردندکه هلاس بیوهٔ‌گونژیلاس اول درشهر پرگام بسرمیبرد ودرهمین‌جا بود که ازگزنفون پذیرائی نمود.

۱- Xenoph, Hellen III , I, 6; Thraemer, Pergame, p. 220; J. P. Six, dans le Numism. Chronicle, 1890, pp. 188 et suiv.

۲- Gongylos. ۳- Erétrie. ۴- Pausanias.

۵- E. Curtius, Hist. grecque, trad. Bouché - Leclercq, t. II, p. 888 et t. IV, p. 180; Th. Reinach, Les origines de la ville de Pergame (Extrait de la Revue historique 1886), p.4. Diod, XI, 44.
آنهائیکه خیانت‌گونژیلوس‌را درزمان جنگ ماراتون درسال ۴۸۰ دانسته‌اند، راه خطا رفته‌اند.

۶- Six, Num. Chron., 1690., p. 192; E. Babelon, Mélanges numismatique, 2' serie, p. 205.

۷- Gorgion.

۸- برای اطلاع بیشتر از این وقایع به کتاب من Mélang numismatique, 2' série, p. 194 مراجعه شود

ازگونژیلوس اول و گونژیلوس دوم، بااینکه شاهانی بودند کــه حق ضرب سکه را داشتند ، سکــه‌ای بدست نیامده است. ولی سکه نقره مجموعهٔ مــا به شماره ۳۷۵ مطمئناً به گورژیون، جبارگامبریوم و پالائگامبریوم که اثر آن درسال ۳۹۹ دیده میشود، تعلق دارد. این سکه فعلا درجزء سکه‌های گورژی‌پیا[۱] درقسمت بوسفورسیمری طبقه بندی شده‌است. ولی اگر آنرا با سکه‌هائی که دراین شهر ضرب شده‌اند مقایسه کنیم از نظر نوع و سبك ملاحظه خواهیم نمود که بهیچوجه باسکه‌هائی که درحوالی‌بوسفور متداول بوده است، شباهت‌ندارد.[۲] کلمهٔ گوریی میرساند که این سکه به‌گورژیون ، پسرگونژیلوس ارتری ، تعلق دارد. نوع سکه‌های شهرگامبریوم دردوره‌ای مؤخرتر که دارای همان سر آپولن و بعضی دیگر ازآنها دارای نقش‌گاو شاخدار، هستند بخوبی‌ادعای مارا درتعلق‌این‌سکه به‌گورژیون ثابت میکند.

۳ــ دمارانی‌ها در توترانیا ، هالیزارنا و پرگام

(اواخر قرن پنجم ازمیلاد)

دمارات پادشاه اسپارت که براثر تحریك‌های کله ئومن [۳] به نفی‌بلد محکوم شده‌بود در سال ۴۹۱ به دربار شوش پناهنده گردید. داریوش که از این نفاق خوشحال شده بود وی را بجبران از دست دادن تخت و تاج به جباری موروثی توترانیا [۴] و هــالیزارنا [۵] منصوب نمود شهرهای مزبور در میزی [۶] در سمت راست درهٔ کائیك [۷] نزدیك به شهرهای پیتان [۸] و آتارنوس [۹] ومخصوصاً پرگام، [۱۰] واقع‌بود. دمارات درقلمروحکومت‌خود سلسله‌ای پادشاهی

۱- Gorgippia.

۲- از سکه‌هائی به اینقرار نام میبرند ؛ سرآپولن در پشت آن‌کلمه قوریپ،‌کمان وگرز (Numismatische Zeitschrift. t.II. pl.XI, 1; B.)Head, Hist. numor., p. 421) باظری به‌تصویر این‌سکه ملاحظه میشودکه ازلحاظ سبك بهیچوجه‌تناسبی باسکه‌ای‌که‌به‌گورژیون نسبت میدهم‌ندارد. ازطرف دیگرکلمه قوریپ یك قسمت‌آن‌افتادگی‌داردکه بایدآنرا به‌این‌صورت کامل‌کرد، قوری پون

۳ـ Cléomène.

۴- Teuthrania.

۵- Halizarana. Hérod, VI, 70; Xenoph. Hellen., III: cf. Clinton, Fasti. Hellenici, t. I. p. 208.

۶- Mysie

۷- Caique.

۸- Pitan.

۹- Atarneus.

۱۰- Conzy. Teuthrania. dans ls Mitheilungen des deut. K. arch. Institute, Alben. Abtheil., t. XII (1887), pp. 149 à 160; Thramer, Pergame, pp. 410 á 412.

تأسیس کرد که در تمام دوران شاهنشاهی ایران برجای ماند. پادشاه سابق اسپارت که درسال ۴۸۰ خشاریاشا را در یونان همراهی میکرد ، هنوز در قید حیات بود . و این درست همان زمانی است که تمیستوکل بنوبهٔ خود آماده شده بود از خشایارشا پذیرائی بعمل آورد.

ما از اسم پسر دمارات بعنوان جبار توترانیا اطـلاعی نداریم، تنها شصت سال بعداز مرگ او بود که اخلاف او ، احتمالا نوه‌هایش : اوریستنس [1] و پروکلس [2] که ما ذکر آنها را در جای دیگر هم‌کرده‌ایم . دو فرمانروای مزبور بعدها پرگام را به دو شهر توترانیا و هالیزارنا ملحق‌کردند. اوریستنس فرزند ارشد که به‌شهر پرگام حکومت میکرد در زمانی جای خود را در تاریخ باز میکرد که پروکلس برادرش در مقام جباری توترانیا وهالیزارنا بود. در سال ۴۰۱ کوروش صغیر پروکلس را در جنگی که به جنگ کوناکسا و عقب نشینی ده هزار نفری منتهی شد. باخود همراه داشت. [3] پروکلس پس‌از مراجعت به توترانیا بکمك گزنفون شتافت و اورا در عقب نشاندن باقیمانده ارتش خود به پرگام کمك و یاری کرد. [4] بالاخره در سال ۳۹۹ برادران پروکلس و اوریستنس به یاری تیبرون [5] که دولت اسپارت اورا برای دفاع از شهرهای یونانی‌که ازطرف تیسافرن [6] سردار ایرانی مورد تعرض قرار گرفته بودند، برخاستند.

پس‌از سال ۳۹۹ تا سال ۳۲۲ یعنی زمانیکـه پروکلس دیگری، از اخلاف پروکلس سابق‌الذکر با پیتیاس [7] دخترفیلسوف مشهور ارسطو، ازدواج کرد ، خاندان دمارات بدست فراموشی سپرده شد . پیتیاس، مادر، خواهر زاده و دختر خوانده هرمئیاس [8] شاه آرتانوس بود. [9]

پروکلس اول بعنوان شاه توترانیا درحدود سال ۳۹۹ سکه‌هائی به این قرارکه فوق‌العاده نایاب و در جزء مجموعهٔ ما منظور نیست، ضرب زد:

---

[1] Eurysthénès.

[2] Proclès.

[3] Xeneph. Anab., II, 1, 3.

[4] Xenph. Anab. VII, 8, 17.

[5] Thiberon.

[6] Tissaphern. Xeneph. Hellen., III, 1, 6.

[7] Pythias. [8] Hermeias.

[9] Sex. Empiric. adv. Math, I, 258; cf. Theremer, p. 213.
راجع به هرمئیاس و شهر آرتانوس Artaneus به این منابع مراجعه شود،
Boeckh, Kleine Schriften, t. VI, pp. 202 et suiv.; Lolling dans les Mittheilungen de l'institut archeol. allemand, Athen. Abtbeil, t. IV (1879), pp. 4 et suiv.

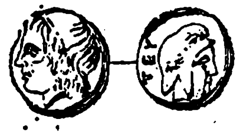

شکل ۳۱

سر باحلقهٔ تاج بزرگ‌آپولن، در سمت چپ. موهای بلند گره خورده با نوار. درپشت سکهٔ کلمهٔ تی. و تصویر سرجوان و بدون ریش یك شاه با تاج ایرانی درسمت راست. بقطر ۱۰ میلی و بوزن ۱/۶۰ گرم(مجموعهٔ: لوبك).[۱] (ش ـ۳۱). برسکه دیگـر همان سرآپولن ، در پشت سکه، تی، همان‌سرشاه. باعلامت‌استعاری. سکه بقطر ۱۰ میلیمتر و بوزن ۱/۶۰ گرم (مجموعه ایمهوف بلومر).[۲] این سکـه مفرغی با سکـه نقره فقط از حیث اضافه داشتن علامت استعاری، تفاوت دارد .

سیکس این سکه‌ها را به پروکلس دوم، داماد ارسطو، به این جهت نسبت میدهد کـه سر شاه بدون مو است و استعمال ریش بلند قطع نشد مگر در زمان سقوط شاهنشاهی ایران. ولی از نظر علم سکه شناسی میتوان به استناد بعضی نمونه‌هـای دیگر این نظریه را مطرود دانست: مثلا دریك منسوب به‌کورش صغیر واستترهای سیزیك‌که دارای نقش تصاویر مردان بدون ریش، می‌باشند. ازطرف دیگر از پروکلس دوم، داماد ارسطو، فقط درسال ۳۲۲ پس‌از مرگ اسکندر، ازوی نام برده شده‌است. بنابراین جای تردیداست‌که دراین زمان اوتوانسته باشد. حتی درشهر توترانیا هم‌که در آنزمان درشهر پرگام مضمحل شده ویا لااقل ازاهمیتی که هشتاد سال قبل داشت ، افتاده بود . بضرب سکه اقدام‌کرده باشد بالاخره سبك سکـه‌ها هم‌که ضرب آنها به اوایل قرن چهـارم میرسد، نمیتواند با این عقیده مخالف باشد. بهمین دلیل است‌که ما سکه‌هـای مزبور را به پروکلس اول‌که ذکر او در سال ۳۹۹ رفته است ، متعلق میدانیم. این‌سکه‌ها با سکه‌های‌گورگون درگامبریوم و سکه‌هائی‌که درپرگام باهمان شرایط ضرب شده است ، هم زمان می‌باشند.

برای اثبات وتصدیق انتساب به اوریستنس سکه‌هائی‌که نام پرگام در روی آنها نقش شده است (مجموعه شماره‌های ۳۷۳ و ۳۷۴)[۳] باید بخاطر بیاوریم [۴] که در زمان عقب‌نشینی

---

[۱] Imhoof - Blumer, Griesh. Münzen, p. 95; pl. VII, 14; Six, Numism. Chron., 1890; p. 188, no. 1.

[۲] Imhoof - Blumer. Monnaies grecques, pp. 258 - 259; Six Num. Chron. 1890, q. 188, no 2.

[۳] سکه با آلیاژ اغلب به فرناباز نسبت داده شده است . مراجعه شود به ؛
(Six, dans la Zeitschrif für Numismatik, t. VI, 1879, p. 97 - 98).
سیکس در شمارهٔ ۵ اضافه می‌کند (Num., Chron, 1890, p. 192) یك سکهٔ نقره بجای سریك شاه درپشت آن سریك گاونقش شده‌است. این‌سکه بعقیده من نمیتواند ازآن‌گروه باشد.

[۴] E. Babelon, Mélange numismatique, 2, série, p. 201 et suiv. M. M. Thraemer et Six معتقدندکه پرگام در آنزمان به‌گونژلی‌ها تعلق داشته است.

ده هزار نفری، پرگام به دماراتها متعلق بوده نه به‌گونژلی‌ها. گزنفون (هلن. جلد سوم، صفحات ۱ و ۶) دربارهٔ تیبرون لاسدمونی زمانی‌که بعنوان فرمانده قوای لاسدمونی برای جنگ با ارتش ایران به آسیای صغیر می‌آید چنین می‌نویسد:

«شهرپرگامون وشهرهای تفترانیان وآلیسارنان‌را بتصرف درآورد این شهرها سابقاً در تصرف اوریستنیس و پروکلیس‌که تابع داماراتون در مقدونیه قرار داشتند، بود.» که این جمله را، تنها جمله‌ای کــه در آن از اوریستنس نام برده شده، مورد مطالعه قرار دهیم، این فکررا بخاطرمی‌آوردکه باید دراینکه شهرپرگام به دماراتها تعلق داشته‌است تردید نمائیم. فقط میتوان تصورکردکه این شهر مانند شهرهای توترانیا و هالیزارنا به اشغال تیبرون در آمده است. ولی اگر جمله‌ای راکه‌گزنفون درجای دیگری ازکتاب‌خود ذکرکرده باجمله مذکور در بالا با یکدیگر مقایسه نمائیم تمــام معماها حل خواهد شد. در جاهای دیگرکه نویسنده از پروکلس نــام میبرد این شخصیت پیوسته تنهاکسی است کـه دو شهر توترانیا و هــالیزارنا بوی تعلق داشته است. گزنفون روایت می‌کند چند هفته قبل از رسیدن تیبرون، پروکلس بیاری وی شتافته بود. این است روایت‌گزنفون:

«پروکلیس ازشهرآلیسارنانیس وتفرانیاس از داماراتون هم‌کمك می‌گرفتند با مقایسه این‌جمله باجمله سابق‌الذکر ناچارباید نتیجه گرفت‌که پروکلس‌جبار توترانیا وهالیزارنا و برادرارشدش اوریستنس باید حتماً به‌پرگام حکومت‌کرده‌باشد. انطباق دومتن «میتواند نظر حتی‌کسانی راکه ذهن آنان مسبوق بسابقه نباشد، بخود جلب نکند.

در حقیقت برای اثبات اینکه پرگام به‌گونژلی‌ها تعلق داشته است باید تذکر ترامر وسیکس راکه به این مطلب‌گزنفون‌که میگوید (Anab. VII, 8, 8) فرمانده آتنی افتخار می‌کندکه در شهر پرگام در سال ۳۹۹ هلاس بیوهٔ گونژیلوس اریترین، مادرگونژیون و گونژیلوس، را پذیرائی کــرده است، استناد می‌کنند. مورد نظر قرار بدهیم. ولی ما سابقاً متذکر شدیم‌که حضور هلاس در پرگام نمیتواند دلیل‌کافی برای اثبات این موضوع باشدکه این ملکه‌پیر بنام یکی‌ازنوه‌هایش به‌شهر پرگام حکومت میکرده‌است.[1] ضمناً باید به‌این‌نکته توجه داشت‌که پرگام درکنار یکی ازشعبات راست رودکائیك قراردارد نسبتاً از شهرمارینا وسایرشهرهائی‌که قامروحکومت‌گونژلی‌هارا تشکیل‌میداد، بسیار دوراست. درحالی‌که‌بعکس شهر پرگام کاملاً نزدیك دو شهر توترانیا و هــالیزارنا، یعنی قلمرو دماراتی‌هامی‌باشد.[2]

۱ـ E. Babelon, Mélange numismatique, 2. série, p. 204 et siuv.

۲ـ هسلمیر Hesslmeyer به‌خطا دورشهر توترانیا وپرگام را توأم بایکدیگرمنظورداشته‌است، Hesselmeyer, Die Ursprünge des Stadt Pergame; cf. Conz. Teutrania, dans les Mittbeil. de l’Instiut arch. allemand, Athen Abtheil., t. XII (1887), p. 149.

بنابراین برای‌ما جای‌شك وتردید نمانده‌که سکه‌های پرگامی مجموعه ما بشماره‌های ۳۷۳ و ۳۷۴ را متعلق و بنام اوریستنس بدانیم. خطوط چهرهٔ پیرمردی را نشان میدهد. همین امر باعث میشودکه نظریه ما را ثابت و مدلل‌کند زیرا دمارات سلسله توترانیا را در سال ۴۹۱ تأسیس‌کرد و درحدود سال ۴۶۰ درگذشت. اوریستنس نوهٔ ارشدش درسال ۳۹۹ ناچار از او سن زیادی‌گذشته بود.[1] اوریستنس مانندگورژیون تاج ایرانی، همان تاجی‌که تمام ساتراپ‌های خراجگذار شاهنشاه ایران بسر داشته‌اند، برسر دارد.[2]

۴ - اورنت

(در ۳۶۲ قبل از میلاد)

اورنت باختری، پسر آرتازیراس[3] ساتراپ ارمنستان شرقی درست در همان زمانی بودکه تیسافرن ساتراپی ارمنستان غربی‌را بعهده داشت. هردوی اینها باتفاق یکدیگرقوای ده هزار نفری را پس‌از جنگ‌کوناکسا در سال ۴۰۱ تعقیب میکردند. بعداً حضور اورنت در جنگ علیه اواگوراس مشاهده شده است. با اینکه مورد بی‌لطفی قرارگرفت ولی طولی نکشیدکه درسال ۳۶۲ مجدداً طرف‌عنایت قرارگرفته[4] به‌ساتراپی میزی ویا بهترداسیلیون منصوب‌گردید.[5] اورنت مسبب و محرك انقلاب بزرگ ساتراپ‌ها علیه اردشیر منه‌مون در سال ۳۶۲، بعنوان رهبر انقلابیون سکه‌ای ضرب زد. با مقایسه با سکه‌های سایر ساتراپها سکه‌های اورنت جنبهٔ انقلابی دارد.

---

[1] L'hecté d'electrum بخطا به فرناباز نسبت داده شده است Six, dans la Zeitschrift für Numismatik, t. VI (1879), pp. 97 - 98.

[2] Scol. Aristoph, Aves, 487; cf. Herod. VII, 90.

[3] Artasyras.

[4] Waddngton, Mélange de num., t. II (1867); Droysen, dans la Zeit. für Numism., t. II (1875), pp. 312, 313; P. Krumbhol, op. cit, pp. 75 - 76; W. Judeich; op. cit., p. 221 et pass.

[5] در این موضوع مراجعه شود به Droysen (loc. cit) در قسمتی از نوشته دیودورکه از اورنت باینقرار ذکر شده‌است ساتراپ می‌سیا پیشنهاد می‌کند که این‌عبارت‌را باین‌قرار تصحیح نموده، ساتراپ می‌سیا - ساتراپ‌ارمنستان وبرای‌اثبات عقیده به Trogue - Pompée (Prol. X) متکی است‌که می‌گوید اورنت حاکم ارمنستان در سوریه مغلوب‌گردید. بنظر ما بهتر است که گمان‌کنیم دیودر بعکس ساتراپی راکه میزی قسمتی ازآن است یعنی داسیلیون را معین‌کرده است. ژودیك Judeich (ophcit. صفحه ۲۲۲) تصورکرده است‌که دراین زمان اورنت هنوز ساتراپ بود ونیابت ساتراپی میزی را داشته است.

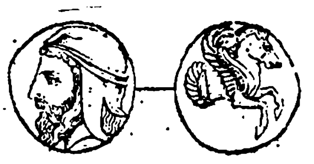

شکل ۳۲

استتر طلای مشهورموزهٔ هونتر (ش-۳۲) بهترین نمونهٔ این نوع سکه‌هاست که از نظرنوع و جنس فلز عیناً شبیه همان فلزی است که منحصراً برای ضرب دریك درسراسر قلمرو شاهنشاهی هخامنشی اختصاص داشته است [1]

این استتررا به‌ترتیب به اردشیردوم منه‌مون و به‌تیسافرن و فرناباز نیزنسبت‌داده‌اند. دوسالت معتقداست که‌این‌سکه علامت مخصوص‌ساتراپ‌ارونت را دارد. سیکس‌هم عقیدهٔ وی را تأیید کرده است و می‌گوید اگر این سکه را در ردیف طبقه بندی تاریخی در میان سایر استترهای طلای لامپساك قراردهیم مشاهده خواهیم‌کرد که تاریخ‌آن بحدود سال ۳۶۰ میرسد. اخیراً وورث نسبت‌آنرا به‌ارونت پذیرفته‌است و می‌گوید که نسبت‌دادن به‌فرناباز، بطوریکه هد[2]بدان معتقداست، کاملا خطاست زیرا علامت آن بهیچوجه تناسبی باآن چیزی که در روی استتر نقره که در سیزیك ضرب شده و دارای نوشته فرناباز است ، ندارد. (مجموعه شماره ۱۶۸)

لامپساك پس‌از سال ۳۹۴ زمان جنگ‌کنید [3] سکه‌های طلائی رواج داد. رواج این سکه‌ها در حدود سال ۳۵۰ با متداول شدن استترهای فیلیپ مقدونی قطع‌گردید . طلای یونانیها دربازار تجاری و اقتصادی مبارزه‌ای را علیه طلای ایرانیها آغاز نمود و این‌مبارزه بوسیلهٔ ضرابخانه‌های لامپساك علیه دریك عملی‌گردید. ارونت پس‌ازتسلط برلامپساك وشورش علیه شاهنشاه ایران برای تثبیت موقع مقتضی دانست‌که بضرب سکه بسبك لامپساك ادامه دهد به‌اضافهٔ نقش تصویر خود در روی سکه ونیم تنهٔ اسب بالدار[4] درپشت‌آن.

این نقش را ما در روی استتر طلای ساتراپ یاغی و در روی سکه‌های مجموعهٔ خود بشماره‌های ۳۷۶ تا ۳۷۹ و در روی سایر مجموعه‌های (ش -۳۳) در موزه

---

[1] Combe, Mus. Hunter, p. 165 et Pl. XXXI, 22; Waddington, Mélanges des numismatiques, t. I (1861), p. 96 es pl. VII, fig. 3; A. Von Sallet, dans la Numism. Zeitschrift (de Vienne), t. III, p. 423; B. Head, dans le Numism. Chronicle, 1879, p. 288; Six, dans le numism. Chronicle, 1888, pp. 110 á 114; W. Wroth, Catal. of the greck coins of Mysia, Introd., PP. XXIV - XXV. این استتر بوزن ۸/۴۳گرم است

[2] B. Head, Hist. numor., P. 457.

[3] Bataille de Cnide.

[4] اسب بالدارمظهرشهرلامپساك است

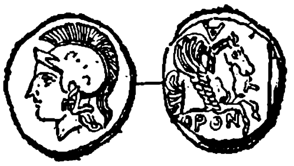

شکل ۳۳

بریتانیا)[۱] مشاهـده می‌کنیم ایمهوف بلومر تصور می‌کنـد که ضرابخانه این سکه‌های نقره و مفرغی در آدرامیتیوم[۲] یا شاید در یولا[۳] درمیزی باشد. اگر سکه‌های نادر یولا واقعاً از نوع پشت نیم‌تنه‌اسب بالدار[۴] باشد قاعدتاً باید همان نوع معمولی لامپساك باشد وچون سکه طلا دراین‌شهرضرب شده‌است بنابراین نباید سکه‌های نقره ومفرغی را که تناسب مستقیم از نظر نوع وسبك با سکه طلا دارد، ضرب همین شهر دانست.[۵]

ارونت برحسب وقایع و حوادثی که زندگی سراسر پرآشوب او ایجاد میکرده است باید در ضرابخانه‌های مختلف بضرب‌سکه مبادرت ورزیده باشد. سیکس معتقد است که‌تصویر این ساتراپ را در روی یك سکـه از مجموعهٔ خود که بنظر می‌آید در ضرابخانـه فوسه ضرب شده باشد، شناخته است.[۶] محقق بنظر می‌رسد سکـه نقره‌ای که شرح آن باینقرار است در شهر کلازومن[۷] ضرب شده باشد: سرباز یونـانی زانو زده درحالیکـه خود را با سپری محافظت می‌کند و نیزه‌ای بدست راست دارد. در زمینه سکه حرف «ت» در پشت آن کلمه‌اوروتا نقش‌است. نیم‌تنه گراز درحالت جهش درسمت راست. بوزن۲/۷۸ گرم(ش۳۴) در موزهٔ بریتانیا و موزه برلن.[۸] وادینگتون اظهـارنظر کرده است که جنگجوی زانـو زده تغییر تاکتیکی است که بوسیلـهٔ شاباریاس[۹] آتنی‌بعمل‌آمده است: «بسربازان خود چنین‌آموخت، زمانیکه دشمن دست بحمله زد یك زانوی خودرا بزمین‌گذاشته

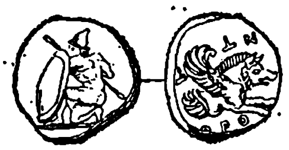

شکل ۳۴

۱- Waddington, dans la Revue numismatique de 1869, Pl. IX, 4, et Mélange, t. II (1867), P. 19; A. von Sallet, dans le Numismaticke Zeitschrift, de Vienne, t. III, P. 421; cf. t. XIII, P. 233; Imhoof-Blumer, Monnaies grecgques, P. 246 et 247, no 95; B. Head. Ionia, P. 326. ۲- Adramytium. ۳- Iolla.

۴- W. Wroth, Mysia, P. 77 et pl. XVIII, 2.

۵- Imhoof - Blumer, Monnaies grecques, PP. 245-246, note; B. Head, Hist. numorum, P. 246; Six, dans le Numism, Chronicle, 1888, 110 à 114.

۶- Six, Numism. Chronicle, 1888, P. 114; cf. Zeitschrift für Numasmatik, t. VI (1879), P. 98, Pl. III, 42.

۷- Clazoméne.

۸- Koehen, Mémoires de la Soc. d'archéologie de Saint-Petersbourg; 1848, Pl. XII, 30; Waddinton, Mélange, t. II (1867), Pl. III, 5; A. Von Sallet, la Numismatische Zeitschrift de Vienne, t. III, P. 423; B. Head; Hist, numorum, P. 613 (بخطا منظور در تارس); cf. B. Head, Ionia, P. 326 et Pl. XXX, 10. ۹- Chabarias

نیزه‌هایتان را به حالت سکون نگاهدارید وخود را با سپرهایتان که بزانوی دیگر تکیه داده‌اید، بپوشانید.»[1]

نمیدانم که‌آیا باید سکه زیرا که در سیستن[2] در میزی ضرب شده‌است به‌ارونت نسبت داد یاخیر؟: تصویر باریش یك ساتراپ باتاج ایرانی، نیم رخ بطرف راست و پشت آن کلمه کیستا(نام محل‌ضرب). سواری درحال‌تاخت به‌طرف چپ. بقطر۲۱میلیمتر. درموزهٔ مونیخ.[3] ممکن است که نام روی سکه اسم یك ساتراپ یا شاید اسم جباری ناشناخته در تاریخ باشد. (ش -۳۵)

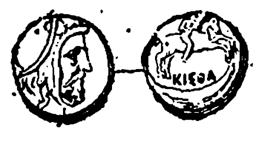

شکل ۳۵

بهرتفصیل بنا برآنچه که تاکنون شرح دادیم سکه‌های ارونت درضرابخانه‌های مختلف ازجمله: در لامپساك و کلازومن و شاید در سیستن ضرب شده باشد. ولی تاکنون هیچ اثری از اینکه ارونت سکه‌های خود را درکیلیکیه، در زمانی که وی از طرف شاهنشاه‌ایران مأمور جنگ با اواگوراس در سالامین بود، ضرب زده باشد، دیده نشده است.

مدت زمانی مورخین ازخود میپرسیدند که شاید ارونت دارای دوشخصیت بوده است: یکی اینکه داماد اردشیر سوم منه‌مون و ساتراپ ارمنستان است و دومی ساتراپ میزی بر حسب عنوانی که دیودور دوسیسیل به‌او داده، بوده است.[4]

مسئله تاریخ امروزه حل شده است. تفصیل آنکه در سال ۱۸۸۶ در نزدیکی پرگام کتیبه‌ای کشف شد که درآن نوشته است ارونت باختری پسر آرتازیراس [5] چون علیه اردشیر منه‌مون سر بشورش برداشت، اهالی شهر پرگام را که به اطاعت شاهنشاه ایران در آمده بودند از شهر خودکوچانید. [6] متن دیگری اخیراً در نمرود داغ در (ترکیه) و در روی سنگ قبر آمیتوکوس اول، پادشاه‌کوماژن [7] بدست آمد که شامل سطور ذیل بود:

«بیادگار آروآندس[8] پسر ارتاسوراس[9] که با ملکه رودوگون[10] دختر شاهنشاه‌اردشیر

۱- Waddington, Mélange, t. II, 1867, PP. 19 - 23; cf. Diod. Sic; XV; 32; Polyen, 1, 2; Corn. Nepos, Chabrias. I.

۲- Cisthène.

۳- Imhoof - Blumer, Griechische Münzen; P. 89 et Pl. VI, 27.

۴- Trog. Pomp.1 prol. X.

۵- Artasiras.

۶- Th. Reinach, dans la Revue des études grecqus, 1890, P. 365.

۷- Comagéne.

۸- Aroandes.

۹- Artassouras.

۱۰- Rhodogune.

منه‌مون . ازدواج کرد.» [1] ریناخ که با مهـارت این سنگ نبشتـه را تفسیر کـرده است میگوید که کلمه آروآندس تحریفی از اسم آریاندس [2]، اوروآندس [3] و اورونتس [4] است کـه ترجمه آرامی آن اروآنت می‌باشد. ضمناً اضافه می کند «که هیچ شکی نباید در هویت اورونت‌پسر آرتازیراس‌درسنگ نبشتهٔ پرگام وآروآندیس پسر آرتاسورادرکتیبهٔ نمرود داغ، داشت.» آروآندس یا اورونتس رودوگون که دختر اردشیر منه‌مون را بزناشوئی گرفته‌باید همان اورونت باشدکه بنابگفته‌گزنفون وپلوتارك به ارمنستان حکومت میکرد و رقیب‌تریباز بوده‌است. ریناخ ازین‌نتیجه می‌گیرد که فقط یك اورونت که حکومت او از سال ۴۱۰ تا۳۴۹ ادامه‌پیداکرد، وجود داشته‌است. این‌ساتراپ ازاجدادسلسله‌ای بودکه درکوماژن دریك‌قرن پیش‌از میلادمسیح، فرمانروائی مینموده‌است. وتحت همین عنوان است که کتیبهٔ اورونت‌آرامگاه انتیوکـوس اول را زینت داده است . بدبختانه این کتیبهٔ شکسته هیچگونه تصویری را نشان نمیدهد. دراینجا بسیار قابل ملاحظه است که این تصویر سنتی‌را با تصویر حقیقی که درروی سکـه منقوش است ، مقایسه نمائیم . بنا بگفته پلوتـارك اورونت شباهتی با آلکمئون [5] پسر آمفیارائوس [6] دارد.

۵ ـ اسپیتریدات

(درحدود ۳۳۴ قبل ازمیلاد)

دو فرمانروای ایـرانی بنام اسپیتریدات در تـاریخ شناخته شده است . اولی هیپارك درسال ۳۹۶ قبل از میلاد علیه فرناباز سربشورش برداشت[7] دومی ساتراپ لیدیه وایونی‌بود

---

[1] Humann et Pachstein in Kleinasien und Nord Syrien (Berlin, Reimer, 1890); The Reinach, dans la Revue des études grecque, 1890, PP. 367 _ 367.

[2] Aryandès.

[3] Oroandès.

[4] Orontès.

[5] Alcméon.

[6] Amphiaraus. Plutarque, Aratus, 3.
مجسمه‌های از آلکمئون درمعبد دلف موجود بوده‌است.
(pausanias X, 10, 2); Th. Reinach, loc, cit.

[7] Xénoph. Anab., IV, 3, 7; Hellen, III, 4, 10; W. Judeich, op. cit, p. 70.

که در زمان داریوش سوم بحکمرانی این دو ناحیه اشتغال داشت[۱]. این ساتراپ برادر روزاسس[۲] بودکه بابرادر خود در جنگ گرانیك[۳] درحالیکه فرماندهی سوار نظام هیرکانی را بعهده داشت کشته شد.

ولی باید سکه‌هائی که دارای نوشته‌های اسپیتر یا اسپی با ذکر نام ساتراپ هستند به اسپیتریدات ساتراپ سارد منسوب دانست واز انتساب آنها باهم نام اوکه علیه فرنابازطغیان کرد، خود داری نمود[۴]. سکه‌های مزبور، مانند استترهای افزی منه‌مون، بمناسبت تهیات جنگی که داریوش برای مقابله بااسکندر کرد، ضرب شده‌است. به سکه کوچك برنزی مجموعه را (شماره ۳۸۰) باید سکه نقره (ش-۳۶) که بمناسبت نوع پشت آن میتوان آنرا جزء سکه‌های لامپساك منظور داشت، اضافه کرد[۵].

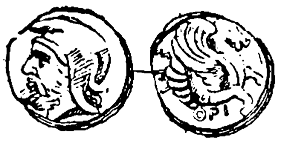

شکل ۳۶

درویزن، باضرب سکه اسپیتریدات درشهرلامپساك مخالف‌است زیرامی‌گوید این‌شهر از حدود ساتراپی اسپیتریدات خارج بوده است[۶]. ولی نمونه‌های متعددی در دست است که ثابت می‌کند که ساتراپ‌ها تنها از نظر قدرت ساتراپی خود بضرب سکه اقدام نمیکردند بلکه اغلب بعنوان فرماندهی ارتشی که برحسب اتفاق قوای آنها که در سرزمینی به جنگ اشتغال داشتند، باین‌کار اقدام مینمودند. اما آنچه‌که به‌اسپیتریدات بخصوص مربوط است این است که تنها موضوع این نیست که لامپساك در قلمرو حکومت او قرار داشته یاخیربلکه باید دیدکه آیا قوای نظامی تحت فرماندهی او درشهر مزبور بوده است؟ بنابراین طبق فرضیه من‌نمیتوانم عقیده سیکس‌راکه می‌گوید سکه نقره اسپیتریدات باید درآدرامیتیوم ویا در یولا در زمانی‌که درعین حال ساتراپی را بعهده داشته شاه آنجا هم بوده است، یاقبل از اینکه ساتراپ یونی یالیدی درسال ۳۴۴ باشد، ضرب خورده باشد[۷].

۱- Arien, Anab., I, 12, 8; Diod. Sic., XVII, 19, 20
که درکتاب او اسپیتریدات باین‌صورت اسپی‌تروانیس آمده است.

۲- Roesacès.

۳- la bataille du Granique.

۴- ب. هد B. Head میان دو اسپتیریدات مشکوك مانده است (Hist. numor p. 512-513) ولی سرانجام باساتراپ (Ionica, p. 327) موافقت کرده‌است. وروث M.Wroth بهخطا سکه موجود در موزهٔ بریتانیا را بههیپارك که علیه فرناباز طغیان کرده، منسوب دانسته است (Numism. Chronicle, 1888, p. 17).

۵- A. de Rauch, dans les Berliner Blâtter, 1869, t. V, p. 29.

۶- Droysen, dans la zeitschrift fur Numismatik, t. II (1879), p. 323; cf., Hist, de l'hellenisme (Trad. Bouché-Leclerq) t. I, p. 185, note.

۷- Six, dans la Numism. Chronicle, 1888, p. 114, note, 56.

باید قبول کرده که وجود اسب بالدار[۱] یا اسب در روی سکه‌های اسپیتریدات دلیل است که بزحمت میتوان آنرا برای اثبات اینکه ساتراپ اسپتیریدات سکه‌های نظامی خودرا در لامپساك یاسیمه[۲] ضرب زده است ، پذیرفت . زیرا قدرمسلم این است که تقلید و کپی سکه‌های این دوشهر برای سایر ضرابخانه‌ها بسیار کار آسان وسهلی بوده است ما متاسفانه اطلاعات کافی از عملیات جنگی اسپیتریدات قبل از شرکت او در جنگ گرانیك در دست نداریم تا بتوانیم به‌این وسیله ثابت نمائیم که در کدامیك ازشهرهای ایونی ویا میزی در روی سکه‌های نظامی که نام او ذکر شده باشد ، ضرب خورده است .

سکه‌های اسپیتریدات وارونت ، سکه‌ی کوچك نقره که تصویر آن در اینجا ذکر شده است،(ش ـ۳۷) بایکدیگر مقایسه مینمائیم. درسمت راست تصویر بدون ریش ساتراپ و در پشت آن کلمه «اوآتا» دراطراف سر وگردن اسب .

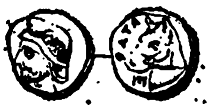

شکل ۳۷

غیرممکن نیست فرض کنیم کلمه اوآتا شکل ناقص اوروتتا باشد . آنچه بنظر می‌آید اینست که ممکن است فرض کنیم که این کلمه باید اسم ساتراپ اتوفرادات باشد[۳] ؟

۶ ـ ممنن رودسی درافز

(در سال ۳۴۴ قبل از میلاد)

سکه‌های مجموعهٔ ما (شماره‌های ۳۸۱ تا ۳۸۵) تاریخ ضرب‌روی آن‌است ولی‌درموزه بریتانیا وموزهٔ برلن نمونه‌هائی موجود است که درطرف راست آنها در اطراف تصویرشاهی نام پیتاگوریس ذکرشده است[۴].(ش ـ۳۸)

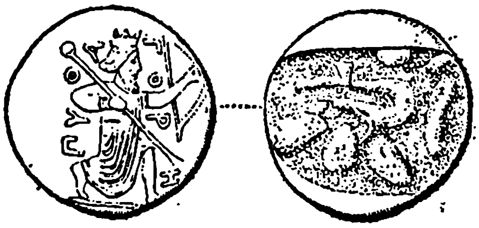

شکل ۳۸

مدتهادرجستجوی‌این‌بودندکه این پیتاگور که نام او در محلی ذکر شده که از آن اسم شاه یا ساتراپی مستفاد میشود ، چه‌کسی بـوده است . شارل لنورمان تصور کرده است که پیتاگوریا پنی‌تاگوراس بایـد همان کسی باشد که در رساندن

---

[۱] Pégase.

[۲] A. de Sallet, dans la Numismatische Zeitschrift de Vienne, t. III, pp. 424, 425.

[۳] Imhoof-Blumer, Monnais grecques, p. 248, no 96; B. Head, Ionia p. 327, no 20.

[۴] B. Head, The Coinage of lydia and Persia, p. 48, et p. III fig 18; Ionia, p. 323, Pl. XXXI, 1.

اواگوراس دوم منتخب سلطنت سالامین شرکت داشته‌است[۱] وآقای ام.و. وو تصور کرده‌است. پیتاگوراس نامی که دریکی‌از نوشته‌های‌یونانی که درشوش‌بدست‌آمده نام او باین‌صورت ذکر شده: سویاتوفیلاکس[۲]. پیتاگوردیگری از اهالی مقدونیه که سمت دریا سالاری داشته ودر سال ۴۰۱ فرماندهی نیروی دریائی مرکب از ۳۵ کشتی جنگی را بعهده داشت و برای کمك به‌کوروش صغیر به‌ایسوس رفته بود. شناخته شده است[۳]. ولی تمام اینها فرضیه‌هائی است باطل ونمیتواند بمنظور ما کمك کند.

ب . هد[۴] معتقد است که چون کلمه پیتاگور لهجه ایونی است ثابت می‌کند سکه‌هائی که دارای این کلمه هستند باید دریکی ازضرابخانه‌های ناحیه‌ای که سرحدات آن تقریباً با سرحدات ساتراپی ایونی تطبیق مینماید ، ضرب شده باشد . بخصوص که وزن سکه‌های مزبور باین استدلال عاقلانه کاملا مطابقت دارد . این وزن رودسی است که در بسیاری از شهرهای یونانی ساحلی آسیای صغیر مورد قبول واقع شده است . هد در جستجوی این است که دریابد این شاه یا جبار که نامش پتیاگور است چه کسی است ودر کدام یك از شهرهای ایونی سلطنت میکرده‌است [۵].

کشفیاتی که در ده سال‌قبل‌درهندوستان‌شد استتری بدست‌آمد که‌درروی‌آن سیلاب«دی» بجای کلمه پیتاگورآمده است که متأسفانه‌همین امرسبب سرگردانی دانشمند انگلیسی گردید که از خود پرسیده است که شاید نوع سکه این استتر از سکه‌هائی باشد که بیشتر به سوریه یا فینیقیه تعلق دارد تا به‌آسیای صغیر[۶] درحالیکه بعکس بنظرسیکس این‌سیلاب دی نشانهٔبارز محل حقیقی این سکه‌های شگفت‌انگیز است. دانشمند عالیمقام آمستردام خواسته است بمن ثابت نماید که سکه‌های مزبور در افز ضرب شده است و اسامی پتیاگوراس و دی ...؟ بدون اینکه مشخص شاهانی باشد بنام قضات محلی هستند . این فرضیه بنظر من کاملا صحیح ومستدل است. درفهرست مأموران مخصوص دولتی‌یونان که سکه‌های افز را در زمان‌داریوش

---

[۱]- Trésor de numismatiqne, Rois grecs, p. 139.

[۲]- Vaux, dans le numismatic Chronicle, t. XVIII (1836), p. 147.

[۳]- Xénophon, Anab., IV, 1.

[۴]- B. Head, The Coinage of Lydia and Persia, p. 49, Hist. numor, p. 512.

[۵]- Imhoof - Blumer, Portratkoepfe, p. 22.

[۶]_ B. Head, Ionia, استاتر با نوشته «دی» داخل موزه بریتانیا شد وبوسیله کونینگهام در
Journal Asiat. Society of Bengal, 1881, p. 70, no 11, pl. در p. 323, note.
XVII, 2 منتشر گردید .

کودمن واسکندر ، صحه می‌گذاشتند این اسامی دیده شده است[۱] . پیتاگوراس دیماکوریس[۲] دموکلس[۳] تشخیص هویت این اسامی که در روی سکـه‌های ساتراپی منقوش است خـاطر سیکس‌را بخود مشغول کرد .

استترهای نقره از نوع سکه‌های افز با نقش زنبور و سروگردن غزال با امضای نـام یکی از این ماموران دولتی راکه دارای همان وزن سکه‌های ساتراپی‌که محل ضرب آنها را جستجو می‌کنیم ، در نظر بگیریم نباید این تشابه را حمل به‌تصادف نمائیم . آیا درتاریخ افز وضع تاریخی وجود داردکه بتواند تشریح کند چگونه مأموران دولتی بنامهای پیتاگور و دماگوریس (یا دموکلس)[۴] توانستندکـه بضرب سکه‌هائی مشابه باسکه‌هـای پادشاه ایران مبادرت ورزند ؟

این‌نکته ثابت است‌که مردم‌افز پیوسته دشمنان ایران بوده‌اند وبنابتحریك همین‌مردم بوده‌که فیلیپ مقدونی‌سیاهی بمقابله پیشقراولان قوای‌ده هزارنفری به‌ایونی فرستاد. داریوش باشنیدن این خبر ممنن رودسی بهترین فرماندهٔ خود را مأمور جلوگیری از این‌حمله کرد. ممنن‌مقدونی‌ها را درماگنزتی درساحل ردو مئاندر شکست سختی داد و سپس افزرا بتصرف درآورده باهمراهی طرفداران ایرانی آن شهر آرامگاه آرتمیس را بباد غارت دادومجسمه فیلیپ راکه درآن آرامگاه بود سرنگون کرده[۵] سپس حاکم خود مختاری بنام سیرفاکس[۶] انتخاب‌کرده پادگان نیرومندی بفرماندهی پسر سیرفاکس درآنجا باقی‌گذاشت[۷] ، تمام‌این وقایع درسال ۳۵۶ اتفاق افتاد . اندك زمانی‌بعد ، ممنن قوای تازه نفسی از سربازان‌مزدور

---

[۱] Mionnet, Suppl., t. VI, no 206, Musée Hunter, no 5; B. Head, Coinage of Ephesus, p. 36 (Extrait de Numism, Chronicle, 1880)

[۲] British Museum, B. Head, op. cit., p. 34.

[۳] Mionnet, Suppl., t. VI, no 189; Mus. Hederwar, 9; Catal. Subbi Pacha, no 796; B. Head, of. cit, p. 34. E. Babelon, Mélange numismatique, 2, série, p. 142.

[۴] Demagrés (on Democlès).

[۵] بعقیدهٔ Arrien کمانی راکه ازارتمیدوس معبد مقدس دزدی کرده و تابلوی فیلیپ را از مکان مقدس خودپائین آورده بودند نزد ممنون آوردند .

[۶] Syrphax

[۷] درباره این وقایع مراجعه شود به ؛ W. Judeich (Kleinatische Studien, pp. 303 et 305) که نشان میدهدکه دروی زوس Droyseus و سایر مورخان بادرنظرگرفتن‌وقایع که‌بعداً اتفاق می‌افتد مخصوصاً تصورکرده‌اندکه سیرفاکس درسال ۳۳۷ بوسیله ساتراپ‌اتوفرادات در شهر افـز مستقر شده‌است. جنگهای اتو فرادات در ایونی درتـاریخی بعداز این سال اتفاق افتاده است .

تمام سرزمینها برای مقابله بانیروی عظیم اسکندر تجهیز نمود . پس از جنگ گرانیك ، در بهار سال ۳۳۴، ممنن بجانب‌ایونی عقب نشست ومستقیماً بجانب افز ، محلی که ارتش ایران برای بار دیگر دچار شکست سخت شده ومردم این شهر را دچار نگرانی کرده بود . ممنن در افز بیهوده سعی کرد که قوای دیگری آماده سازد ولی اسکندر او را تاکاری تعقیب نمود ودرهالیکارناس بمحاصره قوای اسکندر افتاد (پائیز سال ۳۳۴).

باتعقیب حوادث تاریخی که اتفاق افتاد میتوان بطور وضوع به‌محل سکه‌های مورد بحث پی‌برد . ظاهراً مأموران دولتی که درافز در فاصله سالهای ۳۳۵ و۳۳۴ مأموریت داشتند عبارت بودند از: دموکلیس ودیماگوریس وپیتاگوریس. مأموران مذکور تازمانیکه ممنن شهر را بتصرف درآورد وسیرفاکس را درآنجا مستقر ساخت به‌ضرب سکه‌هائی ازنوع سکه‌های شهری اشتغال داشتند . ممنن که برای پرداخت مواجب افراد ارتش خودواستخدام افراد جدید به‌پول احتیاج داشت درمقابل پول‌رائج شهر به‌ضرب استترهائی ازنوع سکه‌های شاه ایران بانقش کماندار پارسی که‌نام خود برآنها نقربود ، مبادرت ورزید. انتشارپولهای مزبور که از سال ۳۳۶ آغاز گردید در تمام مدت جنگ که سرانجام آن به جنگ گرانیك منجر گردید وحتی در تمام مدت عقب‌نشینی ممنن بجانب افز وسپس به‌سوی هالیکارناس ، ادامه یافت .

بنابراین محتمل است که ضرابخانه ممنن تغییر محل داده با خط سیرفرار او ارتباط داشته است . سکه‌هائی باهمان نوع وهمان وزن منتهی‌بدون نام او باید درخارج از شهرافز مثلا در میله و درهالیکارناس محلهائی که ممنن در آنجاها اقامت کرده است ، ضرب شده باشند .

بادر نظر گرفتن مطالب فوق سکه‌هائی که ماموردِ مطالعه قرار دادیم معرف سکه‌هائی است که ممنن رودسی درفاصله سالهای ۳۳۶ تا ۳۳۴ یعنی زمانیکه در رأس سپاه ایرانی با پیروزی ماگنزی شهر افز را بتصرف درآورد ولی درگرانیك از اسکندر شکست خورد ، ضرب‌زده‌است، نوع سلطنتی همان سکه داریوش سوم کدومن با این مشخصات است : خطوط چهره، حالت مخصوص شاه هخامنشی مشابه بادریك طلای مشهوراست که درپشت آن یك‌سکان کشتی باحرف‌کاری نقش است[1]. این دریك در همان شرایط استترهای نقره ممنن ، در کاری ضرب شده است[2] .

---

[1] ۱ـ به مقدمه صفحه XVII مراجعه شود. برای تعین ارزش حرف کاری D به Sayie, The Carien language and Soc. of Bibl. Archeol. I. IX, part1, 1887 ودر ترجمه Inscription, رجوع شود .

[2] ۲ـ سکه‌های مفرغی که به‌همان دسته از سکه‌ها ارتباط پیدا می‌کنند درپشت آنها ازهمان نوعی است که هد Head در طرح یك آتشکاه در نظر گرفته است (مجموعه : شماره ۳۸۵). B. Head, Ionia. p. 324 not; G. Perrot et Chipiez, Hist. de l’art dans l’antiquité, t. V, P. 644.

۷ـ آبروکوماس درسینوپ

(درحدود ۳۶۰ قبل ازمیلاد)

سکه‌هائی‌که ساتراپ داتام درسینوپ بانوشتهٔ داتاما درحدودسال ۳۶۸ ضرب‌زده ماسابقاً بذکر وشرح آن پرداختیم یعنی اینها سکه‌هائی نیستند که نقش سیاسی و نظامی فرمانروایان ایرانی کاپادوکیه را مشخص ومعین نماید. ازنظرتطور وسیر وقایع ، سکه‌هائی‌که بعداز آن متداول شده است همان نوع سکه‌های سینوپی است‌که با حروف آرامی و اسامی ساتراپها آبروکوماس[1] وآریارات[2]، مشخص‌شده است .

در روی درهم آبروکوماس (مجموعه شماره ۳۸۶) دوك دولوئین چنین خوانده است عبدسینوپ[3] وادینگتون با احتیاط پیشنهاد می‌کندکه این‌کلمات باید نام شاهی باسم عبدمون باشد ، میگوید «باغلب احتمال این‌کلمه را باتردید به‌آخرین حرف آن باید چنین خواند عبدمون و یا اسمی شبیه به‌آن است.» بهرصورت این شخص نمیتواند کسی جز شاهی از اهل پافلاگونی باشد که درحدود سینوپ حکومت میکرده است و یا شاید مقارن همین زمان در شهری‌که باید آن شهر آریارات باشد ، صاحب اختیاربوده است و سکه را هم نمیتوان از سکه‌های آریارات ، که باآنها شباهت‌کامل دارد ، جدا دانست[4] باتمام احتیاطهای لازمی که درخواندن عبدمون شده است باید آنرا بطورکلی منتسب بوی‌کرد[5]. باتمام این تفاصیل‌لازم میدانم که از ذکر عقیده فرانسوآ لنورمان که کلمه مزبور را حروف آخر نام آریارمنس پیداکرده است ، صرفنظر نمایم[6].

۱- Abrocomas.

۲ـ Ariarathe

۳ـ به مقدمه صفحه XI ومجموعه شماره ۲۰۰ مراجعه شود .

۳ـ Le duc De Luynes، چنین‌گفته است

این سکه از نوع سکه‌های باضرب خشن است . نمونه دیگری از موزهٔ مدالها که مطمئناً ساختگی جدیدی از جنس مسی است .

Duc de Luynes, Numism, des satrapies, p. 65; Six, dans le Numism. Chronicles, 1885, p. 27, no 45.

۴ـ Waddington, Mélange, t.I (1881), p. 85; of Rev. num., 1861, p.4, et Pl. I; of. Brandis, Das Munzwesen in Vorderasien, p. 427.

۵ـ I.P. Six, dans le Numism. Chronicle, 1885, P. 28; Th. Reinach, Dans la Revue numism., 1891, p. 362.

۶- Fr. Lenormant, La monnaie dans l'antiquité, t. II, p. 14, note 1.

فرضیه‌های مختلف سابق الذکر تماماً بنای آنها برروی نوشتهٔ نمونه دولوئین استوار است که دوحرف آخر آن تحریف ویا اصلاح شده نامطمئنی باشد . نمونه مجموعه‌وادینگتون که بوسیلهٔ ریناح[۱] منتشر شده ونیز نمونه‌های‌دیگری که من دربازار دیده‌ام تماماً مارا به‌این مطلب میرساند که قرائت حروف آخر کلمه را باوضعی غیر قابل تردید پذیرا شویم . اینها حروف «مو» هستند که بنظر می‌آید باید عقیده وادینگتون را مورد قبول قرار داد . ولی ما سابقاً[۲] توضیح دادیم که این کلمه‌را باید به‌ابروکومو[۳] ودراینجا بنام ابروکوماس[۴] بخوانیم. امر مسلم این است، چه برای ماوچه برای دیگران دوحرف اول قطعی، سومین حرف بیشتر یك «رش» است تا یك «دالس» زیرا کشیده‌گی انتهای آن برای یك دالس زیاده از اندازه است وبهمین جهت است که لنورمان آنرا دو حرف از ابر خوانده است . حرف چهارم را فعلا کنار بگذاریم وبه‌حرف‌آخر‌آن که مطمئناً «مو» است ورینا‌خ هم آنرا پذیرفته، بپردازیم. بنابراین کلمه‌ای داریم به این صورت «مو» که فقط یك حرف کم دارد . تصور کرده‌اند که این حرف باید یك «م» باشد درحالیکه پیشنهاد می‌کنیم که آنرا باوجود اینکه دندانه وسط این حرف معماآمیز ، در روی بعضی نمونه‌های دیگر «میم» خوانده شده ، یك «ك» بدانیم . ولی درآینده ملاحظه خواهیم کرد درنوشتهٔ تیما[۵] ، «ك» عیناً شبیه همان چیزی است که‌دراینجا بحث می‌کنیم یعنی بایك دندانه وسطی . از طرف دیگر باید بخاطر داشت که شکل کلاسیك «ك» فینیقی دارای دو دسته است شکل آرامی که مادرتیما ودرسینوپ دیده‌ایم شاید یك‌اصلاح شده ویا شاید هم اشتقاقی از سینوب باشد . کلام ما به‌اینجا خاتمه نمی‌یابد . درهمی که اخیراً وارد موزهٔ سکه شده‌است این‌نوشته راکه عیناً آنرا نقل‌می‌کنم، دارد: آبروکوماس[۶]. بالاخره چهارمین حرف که بایك «ك» آرامی منظم مطابقت دارد و بهیچوجه شباهتی با «م» که پس از آن می‌آید ، ندارد[۷]. در روی یك نمونه که در معرض فروش است توانستم بطور وضوع این

۱- Th. Reinach, dans la Revue numismatiqne, 1891, p. 362 a 365.

۲_ Revue numismatique, 1892, pp. 175 et suiv. et Mélange numismatique, 2e serie, pp. 36 a 44.

۳- Abrocomou.

۴_ Abrocomas.

۵- C.I, Semit, t.I, pl. IX.

۶ــ این درهم که در این هفته‌های اخیر بدست مارسیده است هنوز در مجموعهٔ مامنظور نگردیده ودرصورت منظور شدن شماره‌آن ۳۸۶ مکرر خواهد بود .

۷ـ کاف آرامی اغلب اوقات درنوشته‌ها بامیم اشتباه شده و براساس همین اشتباه است کمسیکس به خطا آنرا تارکوموس خوانده است درحالیکه سایر محققان از جمله وادینگتون آنرا تادناموس (داتام) دانسته‌اند .

کلمه را آبروکوماس بخوانم . وچون حروف بوسیلهٔ حکاکی بدون تجربه ازشکل وصورت اولیه خارج شده‌است. بنابراین باید آن حروف را مورد قبول قرار دهیم که بنوشتهٔ حقیقی نزدیکتر است . خوشبختانه تاریخ دراین مورد بمدد ما آمده است . زیرا درکاپادوکیه هیچ شخصی بنام عبدمون ، عبداموی و عبدساسان[1] یا شخصی باین نام وجود نداشته درحالیکه از آبروکوماس بوسیلهٔ نویسندگان مکرر نام برده شده است.

آبروکوماس یکی از فرماندهان معروف اردشیر سوم منه‌مون بود. اولین بار نام او در سال ۴۰۱ در زمان شورش کوروش صغیر برده شد. ابروکوماس فرماندهی ارتشی را در کیلیکیه عهده‌دار بودکه در آن تعداد کثیری یونانی برای خدمت به کوروش وجود داشت . چند سال بعد در سالهای ۳۹۱ تا ۳۸۹ ازطرف اردشیر مأمور گردیدکه با همکاری فرناباز و تیتروست شورش وطغیان مصریها را سرکوب نماید. ایزوکرات[2] ویرا یکی ازسرداران بنام ومشهور ایران دانسته است .

مورخان قدیم‌که از آبروکوماس نام‌میبرند ازشغل وی، خواه قبل وخواه پس‌ازآنکه بفرماندهی‌ارتش‌مأمور مصر منصوب گردید، سخنی بمیان‌نیاورده‌اند. فقط میدانیم‌که همکارانش تیتروست وفرنابازبترتیب ساتراپهای سارد وداسیلون بوده‌اند. بنابراین میتوان نتیجه‌گرفت که آبروکوماس نقشی‌شبیه همکاران‌خود درنواحی شمالی آسیای صغیر درحدود پامفلاگونی وکاپادوکیه بعهده داشته است . نام ساتراپ آبروکوماس در روی لوحه‌گزنوفانتس در موزه سن پطرزبورگ که از ناحیه کرچ درکریمه کشف شده و صحنهٔ شکاری راکه از افسانه سیتی آریماسپ اقتباس گردیده ، نشان میدهد، خوانده میشود.[3] باذکر این شاهد ثابت میشودکه آبروکوماس نقش مهم نظامی را درکاپادوکیه ودرسواحل پونت اوگزن (دریای سیاه) بعهده داشته است.

سکه‌های داتام ازسکه‌های آبروکوماس مؤخرتر بوده‌اند. وزن و سبك آنها این‌نکته را ثابت می‌کند . در روی درهم داتام حتی در روی سکه‌های بسیار قدیمتر سینوپ علامت در مقابل سر رب‌النوع وجود ندارد ، در حالیکه این علامت در سکه‌های آبروکوماس و آریارات و شهرهای سینوپ، معاصر سکه‌های مزبور، دیده میشود . بالاخره اگر سکه‌های

۱- پارکلی هد درخواندن این‌حرف آخری بهراه خطارفته است Numism. Chron., 1892, p. 253

۲- Xenoph., Anab., IV, 1; Isocr., Paneg., IV, 140.

۳- Stephani, Antiqnitér de Bosphore Cimmerien, t. II, P. 5 S. Reinach, Ant. du Borphore Cimmerien (Bibliothèque des Monuments figurés, t. III), p. 97 et 100; ef O. Rayet, Etude d' Archéologie et d' art (réunies et Publiées Par M. Salomon Reinach), P. 217.

آبروکوماس به‌اغلب احتمال مؤخرتر ازسکه‌های داتام‌باشد ولی محققاً از سکه‌های آریارات که به‌استثنای نوشته‌های آنها، ازبسیاری جهات شبیه یکدیگرند، مقدمتر خواهندبود. مرگ داتام به‌عقیدهٔ ژودیك[1] درسال ۳۶۲ است وآبروکوماس احتمالا جانشین‌وی دراین ساتراپی بوده است. و ما تصور می‌کنیم که وی بهترین وسیله برای اردشیر شدکه بتواند از شر داتام خلاص شده شورش او را سرکوبی نماید.

۸ ـ سکه‌های آریارات با نوشته‌های نامفهوم

آریارات باید بلافاصله وبدون واسطه جانشین آبروکوماس شده باشد. شناسائی سبك و نوع سکه‌های این دو شخصیت دلیلی است برای اثبات این فرض. آریارات متولد در سال ۴۰۴ یا ۴۰۵ بسال ۳۵۳ ساتراپ شد و تا سال ۳۲۲ یعنی زمانی‌که بدرود زندگانی گفت[2]، فرمانروائی کرد. تاریخ زندگی این‌شخصیت فوق‌العاده پیچیده و مبهم است [3]. تنها کافی است بخاطر بیاوریم که آریارات از «اغتشاش وآشوبی که براثر حمله اسکندر بوجود آمد استفاده کرده خودرا به ساتراپی‌کاپادوکیه بجای سابیکتاس‌ایرانی‌که بوسیلهٔ اسکندر مقدونی درسال ۳۳۳ به ساتراپی ایالت‌مزبور منصوب شده بود، رساند.»[4] سیکس تاریخ سکه‌های آریارات را در میان سالهای ۳۵۱ و ۳۳۱ میداند [5] و آنها را بدو دسته به این قرار تقسیم می‌کند: تعدادی ضرب سینوپ و تعدادی دیگر ضرب گازیورا [6].

سکه‌های ضرب خورده در سینوپ (مجموعه شماره ۳۸۷) تفاوتی با سکه‌های داتام و آبروکوماس جز از جهت وزن ، که قدری کمتر است و نیز از بابت نوشته آرامی ، ندارد[7].

۱- Judeich, Kleinasiatische Studien, PP. 194 et 330.

۲- Waddington, Mèlange de numismatique, 1861, p. 71-84; TR. Reinach Trois roygaumes, p. 13 à 17; E. Babelon, Mèlange numisin. 2' serie p. 44.

۳- Six, Mazaios, p. 14 et 15, p. 24 é 27, et Sinope dans numim. Chronicle, 1881, p. 29.

۴- Th. Reinach, Trois rayaumes de l' Asie Mineur, p. 13

۵ـ درویسن Droysen به خطا این سکه را به فرزند معاصر داریوش و اسکندر بنام آریارات دوم‌که در فاصله سالهای ۳۰۱ تا حدود ۲۸۰ حکومت‌کرده است، نسبت میدهد.
Droysen, dans la Zeitschrift fur Numismatik, t. II, p. 315-316

۶_ Gaziura.

۷- Duc de Luynes, Numism. des Satrapes, pl. XII; Waddington; Mèlanges de numism., 1761, p. 83; The Reinach, Trois royaume de l' Asie Mineur, p. 23; W. Wroth, Pontus, Paphlagonia, etc. p. 96.

در روی سکه دوحرف آرامی که علامت سکه مارادوس روشن است دیده میشود که غیرقابل‌فهم میباشد. این حروف شاید بمعنای ملت باشد ؟ و شاید معنای یك تاریخ را بدهد ؟

سکه‌های با انواع بعلگازور [۱] معرف این این خدا در همان حالت بعلتار در روی سکه‌های کیلیکی، می‌باشند. تقلید به‌اندازه‌ای بارز است که سیکس تصور کرده است که سکه‌های آریارات از ضرابخانه تارس بیرون آمده است. [۲] نام خدا پس‌از اینکه باین قرار خوانده شد (بعل ـ فکور) [۳] (بعل ـ فرنوك) [۴] مورد بحث و مطالعه وادینگتون قرار گرفت [۵].

سیکس تمام این نمونه‌هارا ازنوع بعلگازور محسوب داشته [۶] و چنین اظهارنظر کرده است [۷] که این نام به شکل بعلگازیر باشد و شباهت‌کاملی با اسم یونانی که به شهر قازیورا داده شده و استرابون [۸] آنرا شهری مقر سلطنتی میداند. گازیورا شهری بوده که خالی از سکنه شده‌است. گازیورا در کنار نهر ایرگایس درآنزمان یعنی در زمان آخرین شاهان پونت بصورت بیابان نبود، چنانکه سکه‌های بانوشته گازیورون شاهد براین مدعی است.

برای تکمیل آنچه‌که تاکنون راجع با انواع نوشته‌های سکه‌های آبروکوماس گفته‌ایم کافی است که اختلافات حکاکی که در نوشته درهمهای آریارات موجود است ، مورد مطالعه قرا دهیم. گاهی کلمهٔ بعل‌فکور که ناشناس مانده همان درهمهائی است که در روی آنها نوشته صحیح و منظم است. وادینگتون چنین اظهارنظر می‌کند «مشکل بنظر می‌آید که بتوان روی همان سکه ، وجود حروف آرامی معمولی وحروف مربع شکل را تعریف نمود. این‌موضوع حالت‌خاصی است که‌گاهی ازاوقات درعلم سکه شناسی مشاهده می‌کنیم. سکه‌هاس تارس وجه تشابهی را نشان میدهد که در روی همان سکه نوشته‌ای را با حروف معمولی ونوشته دیگری را با حروفی‌که شتاب زده نوشته شده، مشاهده مینمائیم.» [۹]

سکه مفرغی زیرا ظاهراً باید به آریارات نسبت داد.

۱- Baalgazour.

۲- Six, Mazaios, p. 22.

۳- Duc de Luynes, Numism. des Satrapies, P. 37.

۴- O. Blau, dans la Zeitrchrift der deut, morg. Geselschaft, 1855, p. 87.

۵- Waddington, Mélanges numism., 1861, p. 86 et sui; cf. Th. Reinach, Trois royaumes de l'Asie Mineur, p. 28.

۶- Six, Mazaios, p. 14 - 75.

۷- Six, Mazaios, P. 23.

۸- Strabon, XII, 3, 15.

۹- Waddington, Mélanges, 1861, p. 89.

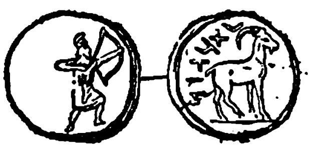

شکل ۳۹

ازموزه برلن (ش-۳۹) کماندارایستاده درسمت راست ، پشت سکه نام آریارات وتصویر بزکوهی [1] (ش-۳۹) سیکس میـان داتام و آریارات دوفرمانروای دیگر قائل است و تصور می‌کند نام‌آنها را درروی بعضی ازسکه‌ها خوانده است یکی آسائوس[2] یا آسیزس[3] و دیگری اورونتوبات [4]

نام آسائوس یا آسیزس در روی درهمی از سینوپ با سبك مغلوط که از نظرنوع کاملا محسوس است که از یکی از درهمهـای داتام تقلید گردیده است . بنظر ما می‌آورد کـه حتی نوشته آن‌چیزی جزتحریف اسم آرامی داتام، بهمان‌ترتیبی که سکه‌های کیلیکی نشان‌میدهند، نباید باشد. سیکس نوشته آنرا باین طریق آزی‌یس خوانده است ولی دو حرفی راکـه وی برای «اا» دانسته است بایـد چنین باشد «د-د». صورتی‌کـه ممکن است صحیح باشد ولی بعقیده ما حروف «دد» باید وارونه کلمـه آزی‌یس باشد . این استدلال برای کسی‌که مثلا میخواهد تعداد زیادی از سکـه‌های مازه را مورد مطالعه قرار دهد ، غیرقابل تردید خواهد بود. دراین‌میان تعداد زیادی سکه‌ها ازنوع سبك خوب‌است‌که در روی‌آنها میتوان بخصوص کلمـات وارونه‌های از همـان شکل سکـه‌های مازه مشاهده نمود. نتیجه چنین است که این فرمانروای‌کاپادوکیه بنام‌آسازیس یاآسیزس یا شخص دیگری اصلا وجود نداشته است .

فرمانروائی‌که بنام اورنتوبات موسوم وآخرین ساتراپ موروثی‌کاری بوده است آیا درتاریخ حقیقت داشته است ؟ موجودیت اورا فقط میتوان از نوشتهٔ درهمی‌که در موزه برلن نگاهداری میشود، استنباط نمود. سرتصویراقتباس ازسکه‌های داتام ونوشته‌هم تحریف نامنظم اسم آبروکوماس است. با وجود نادرست بودن حروف میتوان اولین کلمات آبروکوماس‌را ازبخوبی‌شناخت. شاید دراینجاترکیب ناشیانه‌اولین کلمات اسم‌آبروکوماس وآخرین‌حروف نام آریارات باین شکل در روی یکی از نمونه‌هائی که بوسیله فروشنده‌ای بمن عرضه شد کلمـات نادرست ومخلوطی خواندم با شناسائی به این حروف برای من یقین شد که بجای یك ساتراپ جـدید باید حروف وسطی اسم‌آریارات باشد. این ساختگی‌هـای غیرارادی در نوشته‌های‌آرامی سکه‌های سینوپ برای‌ما چندان قابل‌اعتنا نیست زیرا نوع سکه‌های سینوپ بانوشته‌های‌یونانی زمانهای پیش‌ازاسکندر نیز معمول ومتداول بوده‌است. بسیاری از درهمها با سبك‌کم و بیش خشن وجود دارد که حتی نام سینوپ هم در روی آنها ناخواناست. [5]

---

[1] E. Merzbacher, dans la Numism. Zeitschrift de Vienne, t. III, p. 427 à 429; Th. Reinach, Trois royaumes de l' Asie Mineure p. 29.

[2] Asasaos [3] Asysés. [4] Orontobatés.

[5] Cf. E. Babelon, Mélange numismatique, 2' série, pp. 46-47 et 183.

۹ـ تیمنس[۱] جبار ترمرا[۲]

(درحدود ۴۷۹ تا ۴۵۰)

وادینکتون[۳] این‌درهم‌را به‌این‌صورت معرفی کرده‌است: نام‌تیمنووهراکلس بزانو کمانی را در دست دارد در حالیکـه با دست دیگر گرزی را میچرخاند . در پشت سکه نام شهـر ترمریکون. سرشیر درمربعی محدب ، بقطر ۱۶ میلیمتر و بوزن ۴/۶۳ گرم. درموزهٔ بریتانیا.[۴] (ش‌ـ۴۰)

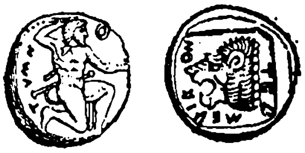

غکل ۴۰

این سکـه در جزیره کوس[۵] بوسیله نیوتون بدست آمده دارای سبکی است که میتوان آنرا به حدود نیمه قرن‌پنجم متعلق دانست . سابقهٔ شهـر ترمریکون معرف شهـری از کاری بنـام ترمر است که درحدفاصل میان هالیکارناس و میندوس واقع شده‌است. اما راجع به‌شاه تیمنس اگر از نظر تاریخی هویت او ناشناخته است ولی اطلاعات کم و بیشی از اجداد او در دست می‌باشد. جد او بهمین‌نام موسوم بوده‌است و پدرش هیزتی‌یه[۶] ، جبارترمرا درنیروی دریائی خشایارشا درسال ۴۷۰ خدمت میکرد. ولی اگر پدر این هیزتی‌یه نامش تیمنس[۷] بود، کلمه نمیتواند معرف این شخصیت بسیار قدیمی برای گـروه این سکه باشد . «بسیار محتمل است برحسب سنتی که درزمانهای قدیم‌معمول‌بوده‌است. هیزتی‌یه پسرهمان نام‌پدرخودرا داشته‌باشد وبهمین مناسبت است که این سکه‌را میتوانیم به ترمرا منتسب بدانیم » وادینکتون این‌فرضیه یعنی اتحـاد پولی میان دو شهرکاری، تیمنوس وترمرا را مردود میداند. شهر ترمرا بوسیلهٔ موزول[۸] در حدول سال ۳۷۰ ویران گردید.

۱۰ـ ساتراپهای کاری

پس‌از صلح آنتالسیداس[۹] درسال ۳۸۷ کاری برای همیشه زیر تسلط ایران، که ازمدتها پیش بدان نظر داشت، درآمد ولی بجای‌اینکه مانند زمان تیسافرن ضمیمه ایونی شود دارای

---

[۱] Tymnés.

[۲] Termera.

[۳] Waddington, Mélange de numism., t. I (1861), p. 7 à 14.

[۴] Barclay Head, Synopis of the Contents of the British Museum, p. 23. no 37 et Hist. numor, p. 532.

[۵] Cos.

[۶] Histiée.

[۷] Herod, V, 37.

[۸] Maurole

[۹] La paix Antalcidas،

ساتراپهای مخصوص بخود گردید. [۱] اولین فرمانروای آن هکاتومنوس[۲] بود که بوی فرمانروای کاریاس می گفتند (سال ۳۹۱). [۳] پس از وی مقام ساتراپی در اخلافش ادامه یافت. درنتیجهٔ مطالعات اخیر[۴] سلسله فرمانروایان کاری به این قرار بودند: هکاتومنوس ۳۷۷ تا ۳۹۵، موزول ۳۵۱ تا ۳۳۷، آرتمیس ۳۵۰ تا ۳۵۱، ایدریوس ۳۴۳ تا ۳۵۰، آدا ۳۴۰ تا ۳۴۳، پیکزـ و داروس ۳۳۴ تا ۳۳۹، رونتوپادس ۳۳۴، مجدداً آدا ۳۳۴.

علاوه بر دلایل تاریخی که میرساند فرمانروایان کاری مطیع شاهنشاه ایران بودند میتوان از نوشته‌های سکه‌هائی که بر آنهـا سال سلطنت شاهنشاه مقدم بر سایر نوشته‌ها حك شد این موضوع را استنباط نمود. [۵] مصنفین نوشته‌های مزبور را به این قرار متذکر شده‌اند پادشاه ، جبار ، فرمانروا ، ساتراپ و از این قبیل عناوین . نوشته تماماً نام ساتراپ‌هاست[۶] . بنابر این نباید بطور کلی به فرمانروایان موروثی کاری عنوان شاهی داد. استثنائاً بوسیلهٔ نویسندگان از منه‌ای که قدیمی نیستند مورد استعمال قرار گرفته‌است.[۷]

هکاتومنوس

(۳۷۷ تا ۴۹۵ قبل از میلاد)

مقر این ساتراپ درمیلاسا[۸] بود. درسال ۳۹۰ ازطرف اردشیر دوم منه‌مون مأمور جنگ با اواگوراس سالامین شد. نقش وی در این جنگ ابهام‌آمیز بود.[۹] نام هکاتومنوس در بسیاری از نوشته‌های لیکی دیده شده‌است.[۱۰] مرگ وی درسال ۳۷۷ اتفاق افتاد.[۱۱]

سکه‌های هکاتومنوس بدودسته تقسیم میشود: دستهٔ اول از گروهی تشکیل میشود که دارای همان انواع استترهای خودمختار میله می باشند با تصاویر سر شیر وستاره. دسته دوم شامل یك سکه

۱- P. Krumbhole. De Satrapie, p. 78 et suiv.; W. Judeich, Klein asiatische p. 226

۲ Hecatomnus.

۳- Diod. Sic. XIV, 98

۴- G. Schmidt, Geschicht der Karichen Fursten Gottingue, 1861; Krumbhole, De Satrapis Persicis, p. 81; Pohla, De Dynastis Caricis; Jurgens, De rebus Halicarssensieum, p. 56 - 58; Bergk, dans la Rheinische, 1882, p. 364 et s.; و مخصوصاً W. Jnoleich Kleinasiatische Studien, p. 226.

۵- C. I. Gr. no 2691, c-4 et 2919.

۶- Droysen dans la Zeit., fur Numism, t. II (1871), p. 321: note.

۷- Droysen dans la Zeit. fur Numism. t. II (1871), p. 311, note.

۸- Mylasa.

۹- Diod. Sic. XIV, 98, 3; Isocr., Puneg., IV, 162.

۱۰- J. Imbert, dans Babyl. and orient. Record, Mai, 1891' p.116.

۱۱- Diod. Sic. XVI, 36; cf. P. Krumbhole, of. cit., P. 80.

بوزن سکه‌های رودسی است از نوع تصویر زئوس لابراندوس. این سکه درتمام ادوارسلطنت سلسله‌های بعدی نیز دیده شده است. ۱

مجموعهٔ ما شامل‌درهمهائی‌ازانواع سکه‌های میله و وزن‌آتیك وبااین‌نوشته «اکا»است. (مجموعه شماره‌های ۳۹۵ تا ۳۹۱). انتساب‌آنها به‌ساتراپ‌کاری بوسیلهٔ این‌استتر(ش-۴۱) ثابت میشود:

زئوس لابراندا درحالیکه بطرف راست در حرکت است و تبر دو دمه بـروی دوش و نیـزهٔ بلندی دردست راست‌دارد. درپشت‌سکه‌نام«اکاتوم»، وتصویرشیر درسمت راست ، نقره بوزن ۱۵/۱۷ گرم. موزهٔ برلن[۲] .

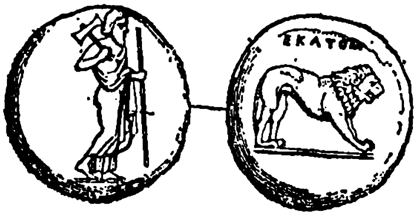

شکل ۴۱

وادینگتون عقیده دارد که تصویرروی سکه‌های نوع میله بیشتر نقش‌یك‌قاضی‌محلی‌است تا یك شاهی که به‌کاری‌حکومت میکرده است. ولی این فرضیه باوجود سایر سکه‌هائی باهمین نوع که بجای «اکا» نوشته «ما»، حروفی که درآنها بهیچوجه نمیتوان علائم اختصاری موزول جانشین بلافاصل‌هکاتومنوس‌را انکار کرد، تضادکامل دارد. سیکس هم به‌همین عقیده‌است وضمناً سعی کرده است ثابت نماید که سکـه‌های از نوع میلـه شاهان کاری در ضرابخانه میلاسا ضرب شده است . بطریقی کـه بهیچوجه احتیاجی به تشریح و تعریف این سکـه‌ها ، بفرض اینکه هکاتومنوس و موزول قلمروحکومت خود را تا میله بسط داده باشند ، نخواهد بود . و می‌گوید «وزن آتیك بیشتر ارتباط به شاه میلاسا دارد. تا شهر ایونی. ۳ قبل‌از هکاتومنوس در روی سکه‌های میلاسا ، تصویر ستاره و سرشیر دیده میشودکه ارتباطی با انواع سکه‌های میله ندارد. ۴

موزول (۳۵۳تا۳۷۷)- موزول درجریان سلطنتش مقرخودرا از میلاسا به‌هالیکارناس‌که درضمن پایتخت‌کاری شد، تغییرداد. ۵ اولین سکه این شاه که درمجموعهٔ ما (بشماره ۳۹۶) آمده استتری است از نوع سکـه‌های میله باتصاویر سرشیر و ستاره مانند سکه‌های

۱- Waddington, Mélange; t. I. (1861), p. p. 14 à 16; Six, Numism. Chronicle, 1890, p. 229.

۲- Waddington, loc. cit. Friedlaeder et A. de Sallot, Der Kaonigl. Muny Kabinet (1877), no 227.

۳- Six, dans Numism. Chronicle, 1890, P. 228; cf. p. 231.

۴- Six, dans Nusnism. Chronicle, 1890, pp. 224 à 228.

۵- Vitruve, II, 8, 11; Diod. Sic. XVII, 23.

هکاتومنوس. اکنون میدانیم که این سکه‌ها محتملا در میلاسا ضرب شده است [۱] تلاش‌های موزول برای تصرف شهر میله از قرار معلوم بی‌نتیجه مانده بود. [۲]

موزول پس‌از استقرار در هالیکارناس سکه جدیدی ضرب زد که تا زمان خراب شدن این شهر بوسیلهٔ اسکندر پول رائج ساتراپهای‌کاری باقی ماند. در سمت راست سکه تصویر آپولن تمام رخ از نوع سکه‌های نادری که در هالیکارناس سابقاً رواج داشت. [۳] و مستقیماً تقلیدی ازسرهلیوس که درسکه‌های رودس متداول بود، نقش‌شده‌است. وزن سکه‌های جدید نیز طبق وزن همان سکه‌های رودسی است. و بهمین‌دلیل بی‌مناسبت نیست که بگوئیم موزول مدت زمانی قلعه‌رودس را درتصرف خود داشته است[۴] سنگ‌های مرمرزیبائی که درکوههای مجاور شهر میلاسا وجود داشت دربنای معبد مشهورلابراندا [۵] در معبدی که زئوس باین نام خوانده میشد: استراتیوس-کاریوس - اسووس- زینوپوسیدون - لاورا ندفس، بکاررفت که باین‌طریق در ضمن وجه تشابهی با زئوس در پوزیدون و در هادس یونانیان نیز داشت. تبر دو دمی که بروی شانه دارد [۶] و چوبدستی و اسب و سه شاخه و خرچنگ تماماً علائم اصلی زئوس است که هرکدام ازاینها دارای معنای بخصوصی است. تصویر زئوس استراتیون لابراندا اززمان موزول تصویر پشت سکه متداول سکه‌های‌کاری شد. علائم مزبور وتصویر معبد هنوز درروی سکه‌های رائج دیده میشود. [۷]

ایدریوس (۳۴۴ تا ۳۵۳). - موزول بدون داشتن فرزندی درگذشت وپس‌از وی آرتمیس که درعین‌حال‌خواهرو زنش‌بود، بجای‌وی‌نشست. این زن‌آرامگاه باشکوهی بیادبود شوهرخود برپاکرد. ازآرتمیس سکه‌ای بدست نیامده‌است. ایدریوس که پس‌ازوی به‌ساتراپی

۱- Six, Numism. Chron. 1890' p. 230, Sous les nos 25, 26.
سیکس سکه‌هائی را به موزول نسبت میدهدکه ارتباطی به او ندارد.

۲- Newton, Recent discoveries of Halicarnassus, p. 45; cf Polyen, VII, 8; Lucian, Dial. mort., XXIV.

۳- Numism, Chron., t. IX, p. 152; B. Head, Hist. num, p. 526.

۴- Demosth, Or. XV, 27; XXIV, 12; V, 25.

۵- Herod, V, 119.

۶- Plut. Quest, grecques. 45.

۷- دربارهٔ آرامگاه لابراندا و مجسمهٔ زئوس استراتیوس‌که در آن معبد است ولابریس مراجعه شود به:
Overbeck, Kunstmythologie, II, p. 268; Newton, Recent discoveris at Halicarnassos, 1862, pp. 14, 15, 23 et 611 - 619; Zeitschrift fur Numism; t. II, p. 112, G. Perrot et ch. Chipiez, Hist. de l'art dans l'antiquité, t. V, p. 312.

کاری رسید یکی از برادران او بود. در سال ۳۵۱، شاهنشاه ایران وی را مأمور سرکوبی شورش جزیره رودس نمود.[۱] کمی بعد خود ساتراب علیه شاه‌ایران سربشورش برداشت ولی دستگیر وبه‌زنجیر کشیده شد. ایدریوس درزمان ساتراپی‌خود جزائررودس، کوس وکیوس را ضمیمه متصرفات خود نمود.

از ایدریوس چهار درهمی‌ها و درهمی‌هائی باقیمانده کـه به سکـه‌های موزول شباهت دارد. ابل مذکور در زیر درمجموعه ما نیست: تصوبرسرآپولن، پشت سکه: نوشته «ایدری» درمیان اشعهٔ‌یك ستاره. وزن ابل ۰/۷۵ گرم است .

پیکزوداروس [۳] (۳۵۴ تا ۳۴۰). ـ آدا ، خواهر و همسر ایدریوس ، پس‌از وی به‌فرمانروائی رسید ولی طولی نکشیدکه بوسیله یکی‌ازبرادرانش، بنام پیکزوداروس ازکار برکنار گردید. تاکنون سکه‌ای بنام ملکه آدا بدست نیامده است.

از پیکزوداروس سکه‌های طلا و نقره موجود است. سکه‌های طلا درهم و دوابلی و یك و نیم ابلی است . درهم این فرمانروا در مجموعهٔ ما وجود ندارد . سکه‌های نقره وی بیشتر دودرهمی و ابلهائی شبیه ابلهای‌طلا می‌باشد. در سکه‌هائی که بنام پیکزوداروس وجود دارد ، تنها سکه‌هائی در دست است که بجای دو حرف «او ـ اُ» آخر فقط یك «اُ» نقش شده‌است.

اوروننوپاتس یا رونتوپاتس[۴](۳۳۳تا۳۳۴)ـ این‌ساتراپ داماد پیکزوداروس است. طبق شرح آری‌ین میدانیم‌که این ساتراپ باچه شهامتی ازهالیکارناس دربرابراسکندر دفاع‌کرد.[۵] اسمی راکه آری‌ین برای این ساتراپ دلیر قائل شده‌است چنین می‌باشد اوروندو وایتس ولی این‌اسم از طرف مؤلفین جدید مورد تحریفهای مخصوصی قرارگرفته است: براندیس، کرومبهولز، درویسن و ب. هد[۶] ویرا اتونتو باتس [۷] خوانده‌اند. نمونه‌جدیدی‌که درسالهای اخیر وارد مجموعهٔ لوسی‌ین دوهیرش شده است، تقریباً تمام این شك و تردیدها را ازمیان‌برده‌است. درروی سکهٔ مجموعه ما (بشماره ۴۲۴) چنین خوانده میشود: اتوندوپاتو [۸] و فتوندو پاتو[۹]. ل. دو هیرش در روی سکه جدید مجموعه خود کلمه مزبور را باین

۱- Diod. Sic. XVI. 42.

۲- Head, Hist. numor, p. 533.

۳ـ Pixodarus.

۴ـ Orontopatès یا Rhontoptès.

۵ـ Arrien, Anb. I; 23; II; 5, 7; Strabon; XIV, 2, 17.

۶- B. Head, Hist. numor. p. 534.

۷ـ Othontobatès.

۸- Eckhel, D. N. F., t. II, p. 597. Mionnet. Descr., t. III. p. 400 et Supp., t. V, pl. VII, 5.

۹ـ Ch. Lenorment, Trésor de numism., Rois grecs, p. 71.

شکل‌خوانده‌است : روندو پاتو[1]. استتر مجموعه ما باید بهمین صورت خوانده شود.

کلمه روندوپاتو قرابت مخصوصی با شکل خوانده شده آری‌ین، اروندو واتیس دارد ولی برای تطبیق‌کامل نوشته سکه بامتن مورخ مزبور با موافقت با لوسی ین دو هیرش، باید ازخود پرسید که‌آیا نباید این‌کلمه را چنین خواند : اوروندوپاتو ؟ این استدلال نمیتواند متکی بهیچیك از نمونه‌هائی‌که تاکنون شناخته شده است، باشد[2]. اسامی دیگری وجود دارد که اول آنها با«ارو» آغاز میگردد: اوروندیس ـ اورواتیس ـ اوروفرنیس و غیره .

آ. ام. ژی. آمبرت موفق شدکه اسم اورنتوپاتس را درسنگ نوشته‌لیکیه در پایاوا [3] بخواند. این اسم در زبان لیکی به شکل رانتاپاتا آمده است‌که در آن بسهولت میتوان نام رونتوپادس را جستجو نمود. [4]

---

[1] - Revue numismatique, 1887, p. 89 à 96.

[2] - Heliod.; II; 24; V, 8, etc.

[3] - Payava.

[4] - J. Imbert, dans Revue archéologique, 3' serie, t. XV (1890), p. 130.

فصل چهارم

شاهان لیکیه

هرودت اصل مردم لیکیه را ازجزیره کرت میداند: پسران اروپ[1]، مینوس[2] وسارپدون[3] برسر تصرف قلمرو شاهی کرت بایکدیگر بمبارزه پرداختند سرانجام مینوس غلبه کرد و برادرش سارپدون را بیرون راند. سارپدون هم به آسیا درسرزمینی که بعدها بدان لیکیه گفتند[4]، پناه برد. سکه‌های لیکی همگی بااین روایت مطابقت دارد. زیرا در (مجموعه. شماره ۴۳۵) سکه‌ای موجود است که سرمینوتور[5] در وسط دخمه آرامگاه دیده میشود. نام مردم لیکی، بنظرمی‌آیدکه از ریشهٔ لیك مشتق شده وبمنای «مردمان روشنائی»[6] است. تصویرآپولن در روی‌بسیاری ازسکه‌های‌لیکیه دیده میشود. رب‌النوع پاتارا که‌یکی‌ازقدیمیترین رب‌النوع‌های آسیای صغیر است در دوران امپراطوری رم هم مشهور ومعروف بود.

گراز، حیوان مخصوص آپولن، در سکه‌های شاهان لیکیه فراوان دیده شده است (مجموعه: شماره‌های۴۲۵ تا ۴۶۷)، لاك پشت (مجموعه: شماره‌های ۴۴۶ تا ۴۴۰) وحیوان افسانه‌ای شبیه به کرکس (مجموعه: شماره‌های ۴۸۱ تا ۴۷۸) حیواناتی که در مذهب آپولن لیکی دخالت دارند طبیعتاً وجودآنها را در روی سکه‌های مردم خدای روشنائی ثابت ومدلل

---

[1] Europe.

[2] Minos.

[3] Sarpédon.

[4] Herod. I, 171; of Oskar Treuber, Geschishte der Lykier, p.27.

[5] Minotaure.

[6] O. Treuber, op. Cit. p. 28; E. Curtius, Hist. grecque, trad. Bouché Le clercq. t.I, p. 95.

نبایـد به‌کسانی که معتقدند کلمه لیکی از اسم لیخوس بمعنی گرك آمده اتکاء کرد. حکایت افسانهٔ آتنی لیکوس پسر پاندیون، که هرودت روایت‌کرده از رسومی است که در ازمنهٔ بسیار قدیم برسم یادگار درمیان مردم مهاجر یونانی در درهٔ گزانتوس باقی مانده است.

می‌دارد[۱].

جنگهای بلروفون[۲] که هومر از آن روایت می‌کند صحنه آنها در لیکیه[۳] بوده است. بهمین مناسبت است که میتوانیم در روی سکه‌های لیکی تصویر پگاز اسب سواری بلروفون‌را مشاهده نمود (مجموعه: شماره‌های ۴۶۵ ، ۴۶۶، ۵۴۶ و۵۴۷). یکی ازقصبات تلوس[۴] به‌این نام ولرو فوندیوس[۵] موسوم بوده و در خرابه‌های این شهر ، مانند سایر جاها ، کتیبه‌هائی کشف شده که نمایانگرجنگهای بلروفون‌است که سواربرپگاز می‌باشد[۶]. درنزدیکی تلمسوس[۷] قلعه بلروفون و در مجـاورت شهر گزانتوس آرامگاه این قهرمـان آسمانی دیده میشود.[۸] بنابراین وجود لاشیمر[۹] وهارپی[۱۰] که بلروفون علیه‌آنها جنگید و نیز تصویر پگاز در روی سکه‌ها وبناهای لیکی ، ثابت ومدلل میشود .

۱ـ راجع به‌تصور حیوانـاتی که در روی سکه‌های لیکی منقوش است مراجعه شود به ؛
Preller, Geschischt Mythologia, t.
گراری که پوزهٔ خود را میخاراند (مجموعه : شماره‌های ۳۴۴ و ۳۴۳) شبیه سکه بسیار قدیمی معیمنا می‌باشد . گرازیکه در حال جهیدن است. p.I, 195 یاسروگردن گراز تصویر کشتیهای لیکی را بخاطر می‌آورد ، این تعبیروتفسیر حداقل میتواند برای موضوع سکه‌های ساموس‌دلیل مثبتی باشد. (A. Cartauld. La trière athenienne. p. 22). دراینجا باید متذکر شدکه در روی یکی ازکتیبه‌های (جبههٔ شمالی) آرامگاه مشهـور هارپی‌ها در شهر گزانتوس گرازی در زیرتخت دیده میشود. این‌گراز راپسیاری مانند ، (O.Rayet, Monumennts de l'art antique I, pl. XVI; M. Collignon, Hist. de la sculpture greque, t.I, p. 264) سگ تصور کرده‌اند درحالیکه تصور آنها باطل است و تصویر مذکور گراز است . شکار گراز درکلیدون درکتبهٔ آرامگاه تریاس‌که درموزهٔ وین نگاهداری میشود نیزدیده میشود؛
(R. Reinach, dans la Gazette des Beaux Arts, Octobre 1892, p. 301.

۲- Bellérophon.

۳ـ Treuber, op. cit, p. 57.

۴- Tlos.

۵ـ C.I. Gr., no 452; Waddington, Voyage archeol., de la Bas. no 1224.

۶ـ Fellows, Discoveries in Lycia, pp. 136, 181, 252; Treuber, op cit., p. 58.
در یك‌کتبه ازآرامگاه تریاس‌بلروفون درحال‌جنگ بالاشیمر دیده میشود. مراجعه‌شودبه؛
Reinach, la Gazette des Beaux Arts, Octobre, 1992 P. 297.

۷ـ Telmessus.

۸ـ Treuber, op. cit, p. 58.

۹- La Chimère.

۱۰ـ Harpies.

محتمل است که بعضی از انواع سکه‌های متعلق به‌شاهان لیکیه که هنوز هویت آنها معین و مشخص نشده است به سارپدون[1] وگلوکوس[2] قهرمانان افسانه‌ای که مردم لیکیه آنها را در همه اوقات محترم ومقدس میشمرده‌اند ، متعلق باشد .

نوع بسیار متداول سکه‌های لیکیه عبارتند ازقرص خورشید با:وشعاع وقرص خورشید با سه شعاع ویاقرص خورشید باچهارشعاع. برای ماچندان لزومی‌ندارد که راجع به‌ریشه‌های این‌مظهر که شاید به‌اهالی‌شهر تروآ که بعقیدهٔ هومرمردم لیکیه‌ازمتحدین باوفای‌آنان بودند، مطالعاتی‌انجام دهیم. دراین‌مظهر آثاری‌ازاسواستیکا[3] هندی مشاهده میگردد[4]. به‌نسبت‌بمعنای قرص‌خورشید باسه شعاع در روی سکه‌های لیکیه بخصوص، عقاید مختلفی اظهارشده‌است. از نظر دوك‌دولوئین این‌تصویرعلامت سه شخصیت هراکلس و آپولن وپرسه است که توسط فرقه مخصوصی درلیکیه و در پامفیلی مورد پرستش بوده‌اند[5]. بعضی‌ها آنرا زئوس تریوپاس ، که طبق عقیده‌ای که اصل آن از لیکیه است ، به‌جهان به‌سه‌شکل مختلف فرمانروائی کند[6]. بعلت فتح لیکیه توسط هارپاك فرمانده ایرانی ، برخی دیگر عقیده دارند که درتریکتروم‌سکه‌های لیکیه یك کلمه قلاب یا قلاب ماهیگیر متوهم به‌نام هارپاك[7] دیده میشود . لنورمان پس از فلوس‌اظهار عقیده می‌کند که باید به‌شعار اتحادیه لیکیه دراین «سه‌هلال» که در قرص‌خورشید باسه شعاع تعبیه شده وانتهای هریك از آنها به‌دسته‌ای که تشکیل مرکز آن سه‌هلال رامیدهد توجه کرد. این علامت شعارسه‌ملت ائتلافی یعنی کونی‌ین‌ها[8] وتروآها[9] وترمیل‌ها[10] رابخاطر می‌آورد.[11] بسیاری ازاین فرضیه‌ها براثر این دلیل وملاحظه ساده که شعار مورد بحث گاهی

۱- Sarpédon.

۲- Glaucos.

۳- Swastika

۴- Ludwig Muller, la croix gammée, Copenhague, 1877, et E. Thomas, The indien Swastika and western Counterparts, dans la Numism. Chronicle. N.S. t. XX (1880), pp. 18 a 48, et Percy Gardner, Ares as a Sun_god, dans le Numism. Chronicle, N.S., t. XX (1880), pp. 49 a 61.

۵- Luynes, Numism. des Satrapios. p. 13_14.

۶- V. Archaeolgische Zeitung, t. XIII (1855), p. 10; cf. Curtuis, Hist. grecque, trad. Bouché_Leclercq. t.I, p. 97.

۷- Treuber, op. cit., p. 94.

۸- Cauniens.

۹- Troyens.

۱۰- Tremiles.

۱۱- Fr. Lenormant, La monnaie dans l’antiquité, t. II, p.73-74; of. Fellows, Coins of Lycia, p. 5.

از اوقات دارای دو دسته (مجموعه : شماره‌های ۴۶۷، ۵۱۷، ۵۲۴، ۵۴۴، ۵۴۵) و یاچهار دسته است (مجموعه : شماره‌های ۴۶۸ تا ۴۷۵ و ۵۰۰) از بین میرود ، بنابراین باید تعبیر وتفسیر دیگری پیدا کردکه باتمام این تعبیرات تناسب وتطابق داشته باشد . کلام در اینجا خاتمه نمی‌یابد. علامت سه شعاع گاهی از اوقات دارای خصوصیاتی‌است که باید به‌آنها توجه خاص‌داشت. انتهای هریك ازسه‌شاخه متمایل به‌یك‌جهت باپاهای انسانی(مجموعه : شماره۵۴۸) وسرهای قو (مجموعه : شماره‌های ۴۷۶ و۵۳۲) ویاسرهای خروس (مجموعه : شماره‌های ۴۵۰ تا ۴۵۲) ختم میشود .

اینتصویر آخری وسیله استدلال سیکس[1] شده است که بگوید مظهر معمولی باشاخه‌های صاف از «دو وسه ویا چهارمار درهم پیچیده که سرها ویادمهای آنها مرکزی را که از بدن درهم پیچیده شکل یافته ، تشکیل شده باشد». این فرضیه بنظر او باشکل سه پایهٔ که از بابت سرانهٔ غنیمت جنگی که از ایرانیها پس از جنگ پلاته[2] گرفته شد وبوسیلهٔ یونـانیان به‌معبد دلف تقدیم شد ، قابل قبول ومورد تأیید است «سه‌مار مفرغی درهم پیچیده و روی دم ایستاده باسرهای خود بشکل سه‌شعاع درآمده که سه پایه آپولن را نگاه میدارند[3]. چنین مظهری بخوبی مناسب مردم لیکیه ، که آپولن یکی از خدایان بسیار مقدس آنان است میباشد[4].» بسیار برای من جای تعجب است که باوجود استدلال مـاهرانه آقای سیکس عقیدهٔ وی مورد بحث فراوان قرارگرفته است .

فرضیه‌ای که بیش‌ازهمه موردتوجه ونظرقرارگرفته فرضیه لودویك است که علامت سه شعاع‌را شعارنهضت دورانی‌دائمی دانسته‌است[5]. کورتیوس‌آنرا مظهر سرعت ودو دانسته‌است[6]. این دانشمند قطعه شعری از دیوسکورید[7] حکایت می‌کندکه درآن از انسانی‌که سپری‌که با علامت سه‌شعاع تزئین‌شده بااین‌توصیف: مرد باقدرت و نیرومند، در دست دارد، گفتگومیشود.

۱- J. P. Six, Monnaies Lyciennes, p. 91, of. Revue numismaitque, 1886, p. 109.

۲- La bataille de Platée.

۳- Friederich et Wolter, Bausteine zur gischischt der griech. Palstik p. 110, no 227.

۴- Six, opl. cit, 9-10.

۵- L. Muller, Det. Saakaldatte Hagekor's Anoiendelse of Betining. Copenhague, 1877; B. Head, Hist. numorum., p. 571
راجع به تریکتر مراجعه شود به Les Nacktrage pour l'histoire dis lyciens, de Treulier, p. 45-46 (Tubingen, 1888).

۶- «Den Begriff der yeschruindigkeit.» E. Curtius, Die Knieenden Figuren, p. 10.

۷- Antol. Palat., VI; 126.

مصنف خواسته‌است علامت‌سه‌شعاع‌را باساقهای بالدار، مانندتصویرسکه‌های فلیوس‌وسیـ اکوس مشخص نماید[۱] . بالاخره ادوار توماس ، که تمام این شعارهای پیچیده را در بـاستانشناسی تصویری‌طبقه‌بندی‌ومقایسه کرده، معتقداست که‌این‌علامت‌سه‌شعاع‌مظهر خورشید[۲] آپولن‌لیکیوس می‌باشد . امـا دو وسه و یاچهار شاخه برای چه منظور ؟ و این سرهای خروس وقو چـه معنی میدهد ؟

در میان سایر انواع سکه‌های شاهان لیکیه باید پوزهٔ شیر را (مجموعه : شماره‌های ۵۲۶ تا ۵۳۶) که اقتباس ازسکه‌های‌ساموس[۳] درسال۳۹۴ وشیر بالدار (مجموعهٔ: شماره‌های ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۳) را درنظر گرفت کـه تشریح آن در افسانهٔ پرسه است[۴] ؛ در روایات افسانه‌ای این قهرمان که باشکل یك شیربالدار اقتباس از نوع آپولن نمایانده شده وگاهی آنرا به صورت شیر بالدار مشخص کرده‌اند ، نشان داده شده‌است[۵].

در سال ۵۴۵ اهالی لیکیه که از زیر بار سلطه لیدیها در زمان کرزوس، رهائی یافته بودند مجدداً ناچارشدند سرباطاعت ایرانیان فرودآورند. هرودت ازحمله هارپاك فرمانده شاهنشاه ایران به لیکیه ومقاومت وخرابی‌گزانتوس[۶] حکایت می کند . در حدود سال ۵۱۵ زمانیکه داریوش شاهنشاهی خود را به‌ساتراپی تقسیم‌کرد، مردم لیکیه ومیله و پـامفلاگونی وکاری وایونی وماگنت وآئولی‌اولین ساتراپی را تشکیل دادندکه موظف شدند درسال ۴۰۰ تالان نقره به‌خزانه شاهنشاهی خراج بدهند[۷]. مردم لیکیه‌که تاحدی استقلال سیاسی خودرا محفوظ داشتـه بودنـد ، اجازه یافتند بجای خراج پولـی برای ارتش ساتـراپ ایرانـی ، تهیه‌کرده در جنگ بزرگ خشایارشا علیه یونانیان شرکت نمایند[۸]. بامطالعه انواع سکه‌ها میتوان ثابت کردکه در دوران تسلط ایرانیان اتحادیه‌ای لیکی و تشکیلاتی ائتلافی ، مشابه

۱- Duc de Luynes, Essai sur la culte d'Hécate, p. 83; Numasmatic Chronicle, 1888, p. 97 et suiv.

۲- Numism. Chron., 1880, loc. Cit, همچنین Munch, Der phenik. Handel in den griech waassern, t. II, p. 9.

۳- Samos.

۴- E. Curtius, Hist. grecque, trad. Bouché-Leclercq. T.I. p. 113.

۵- Prologe de la Danané attribuée a Europide, dans Nauck, Tragic grace. fragmenta.

۶- Treuber, op. cit., p. 91 et suiv; E. Cartius, Hist grecq. t.II, p 159.

۷- Introd, p. XXII.

۸- Herod. VII, 92.

آنچه که بعداز اسکندر خواهیم دید، ویا لااقل یك نوع شورای محلی در اطراف معبدآپولن درشهرگزانتوس که در آنزمان از نظر مذهبی شهرت بسزائی داشت ، وجود داشته است . علامت سه شعاع مظهرآپولن‌لیکی، شاید نشان‌اتحادیه ودرعین‌حال معرف سه ملتی که‌اتحادیه را تشکیل میدادند ، باشد . زمانی که اتحادیه از دو ملت از حوزهٔ کراگوس وناحیه مازی سیتوس تشکیل میشد علامت اتحادیه فقط دارای دوشاخه بود وزمانی که اتحادیه از چهارملت تشکیل میشد علامت بصورت چهارشعاع درمی‌آید. اگر این فرضیه مورد قبول واقع شود، که آنهم‌مورد تأمل است ، فکر اتحادیه‌ای ازمردم لیکیه‌بااین توصیف «لیکی‌ها وهمراهان‌آنها» که دریکی ازکتیبه‌های آتنی مورخ ۴۴۶ قبل از میلاد آمده وبطورکلی معرف مردم لیکیه[۱] واتباع آنان ، باوجود اینکه هریك از شهرهای ایالت‌کاری وسایر ایالات قلمرو تسلط‌آتنی‌ها اسماً مشخص شده‌اند ، میباشد . تمام این شواهد پولی و تاریخی چنین نتیجه میدهد که بسیاری از شهرهای مهم لیکیه : تلمسوس[۲] ، پینارا[۳] ، تلوس[۴]، پاتارا [۵] درحوزهٔ کراگوس[۶] لیمیرا[۷]، فلوس[۸]، آنتی‌فلوس[۹]، تربنا، آریکاندا[۱۰]، درحوزهٔ ماسی سیتوس[۱۱] دارای شاه محلی بودند که سکه ضرب میزدند و مالکیت شاه‌گزانتوس را برسمیت می‌شناختند، شاهان در این منطقه میتوانستند با استقلال‌تمام برگروهی از شهرهای ائتلافی و در یك حوزهٔ‌کامل، مثلا در کراگوس و یا در ماسی سیتوس ، حکومت نمایند[۱۲]، در حالیکه در دورانی دیگری شاه گزانتوس بنظرمی‌آیدکه تسلط و قدرت خود را به تمام ایالت لیکیه تحمیل‌کرده بود. بطور خلاصه بایدگفت که شاه‌گزانتوس را باید در زمان تسلط ایرانیان، به استثنای دورانی بسیار کوتاه یعنی در فاصله سالهای ۴۶۶ تا ۴۴۰ ، که مردم لیکیه خود را در اتحاد با آتنی‌ها داخل‌کرده بودند، شاه وفرمانروای تمام‌لیکیه دانست.[۱۳] پس‌ازبرهم خوردن اتحاد آتیکو-دلی‌ین[۱۴] مجدداً به اطاعت و تابعیت شاهنشاه ایران درآمدند.

۱- C.I. Att., no 234; of. Treuber, op. cit., p. 99.

۲- Telmessos. ۳- Pinara.

۴- Tlos. ۵- Patara.

۶- Cragos. ۷- Limyra.

۸- Phellos. ۹- Antiphellos.

۱۰- Trebenna ۱۱- Arycanda.

۱۲- Mascytos.

۷- سکه‌های لیکیه‌که پس از سال ۱۶۸ تا سال سلطنت کلود ضرب شده است بعضی از آنها نام ناحیه‌کراگوس و برخی دیگر نام حوزهٔ ماسی‌سیتوس را دارد. تقسیم بندی دیگری میتواند وجود آنها را از زمان تسلط ایرانیان محرز دانست .

۱۳- Diod. Sic., XI; C.I. Att.; no 234; Treuber, cit. op.; p. 98-101.

۱۴- Atticodélienne.

اولین سکه‌هائی کـه بوسیله شاهان لیکیه ضرب زده شد به دوران شاهنشاهی داریوش اول میرسد. وآنهائیکه سبکشان بدوره‌های قدیمترشباهت دارد میتوان زمان آنها را به‌حدود سال ۵۳۰ رسانید. شاید بتوان تصور کرد کـه ضرب سکه‌ها بلافاصله پس‌از فتح این سرزمین بوسیله ایرانیان انجام‌گرفت. اولین سکه‌هـا بدون نام هستند و تنها میشود از راه شناختن سبك و تنوع نوع آنها را بهر یك از شاهان نسبت داد. طولی نکشیدکه حروف و علامات و مظاهر درروی سکه‌ها ظاهرشدند. درروی قدیمیترین مجموعه پولی، حروف ازالفبای‌یونانی اقتباس گـردید و در آنزمان هنوز اثری از الفبای لیکی دیده نمیشد. قطع و اندازه سکه‌ها برحسب روش لیدی‌که در حال ضعف بود ، بریده میشد. هنوز نتوانسته‌ایم نام شاهی را که حرف‌اول‌آن‌باسیلاب«کو»(مجموعه‌شماره ۴۲۸) ویاحرف«ت» (مجموعه: شماره ۴۳) شروع میشود، مشخص‌ومعین نمائیم. سیلاب (مجموعهٔ: شماره‌های ۴۳۱) باید نام فرماندهی ازلیکیه باشد که طبق گفته هرودت، فرماندهی پنجاه‌فروند کشتی لیکیه‌که جزء نیروی دریائی‌خشایار شاه بود، بعهده داشت[۱]. در آثار هرودت این اسم چنین ذکر شده است: کوبرنیکوس [۲] پسر سیکاس [۳] ولی پس‌از اصلاحی‌که سیکس بعمل آورد و امبرت به آگاهی من رسانید بهتراست نام مزبور را به این طریق خواند: کوبرنیس[۴] پسر کوسیکاس [۵] . درروی ستون بزرگ‌شهر گزانتوس از زنی (؟) بنام خزیگـا [۶] گفتگو شده‌که باغلب احتمال باید شکل لیکی یونانی شده کوسیکاس [۷] باشد . از طرف دیگر کوبرنیس همـان کلمـهٔ لیکی کوپرلیس است کـه در روی ستون و در روی سکه‌هائی متعلق به زمانهای‌گذشته ،که بعدها ازآنها سخن خواهیم گفت، نقر شده است . بـالاخره تصویر شخصی بنام‌کوبرنیس بعنوان بازرسی پولی در روی سکه‌های‌اریتره ایونی دیده میشود [۸] بنابراین تصحیح آقای سیکس‌را به متن هرودت تقریباً حتمی میدانیم و آنرا می‌پذیریم. محتمل است‌که سلطنت کوبرنیس، پسر ملکه کوسیکا، درسال ۴۸۰، یعنی تاریخ شکست قشون‌کشی خشایارشا، بپایان رسیده باشد و نیز احتمال داردکـه

۱- Six, Monnaie lycienne, pp. 13 et 85.
سیکس از سکه‌ای در موزهٔ بریتانیا نام میزدکه دارای این‌حروف است KB، امری‌که میرساند که در این تاریخ بسیار قدیمی از الفبای یونانی و لیکی استفاده میکرده‌اند.

۲- Kuberniskos.

۳- Sikas.

۴- Kubernis.

۵- Kossikas.

۶- Kheziga.

۷- حاکمی در تراس بنام‌کورترابس شناخته‌شده‌است Polyaen, 7, 22.

۸- Imhoof - Blumer, Monnaies grecques, p. 288. no 59.

کوبرنیس بعنوان شاهی بتمام سرزمین لیکیه فرمانروائی کرده باشد. تذکر شجرهٔ نسب مادری کوبرنیس روشن خواهد کرد که درمیان مردم لیکیه عادتی شبیه مردم‌کاری وجود داشته‌است. هرودت میگوید [1] که احترام گذاشتن به زن از عادات خاصه مردم لیکیه است بطوریکه در میان آنان رسم براین بودکه شجره نسب خودرا از طرف مادر معین میکردند.

پس‌از کوبرنیس سکه‌هائی ازنوع سکه‌های آپولن، باتصویر گراز بوجود می‌آیند ولی با سبکی قدری جدیدتر که درروی آنها حروف «اُس» (مجموعه: شماره‌های ۴۳۳ و۴۳۴) خوانده میشود[2]. سابقاً متذکر شدیم که این حروف بشکل نشانهٔ دوم در روی شکل‌های مادی اردشیر اول درازدست که شاهنشاهی او در سال ۴۶۵ شروع‌شد (مجموعهٔ: شماره ۵۸) نقرشده است.

دراین‌زمان لیکی‌ها جزء اتحادیه آتیکو-دلی‌ین بودند، زیرا قبل‌ازجنگ اوریمدون[3] که سیمون[4] در سال ۴۶۶ فاتح آن بودکه لیکی‌ها از ایرانیان جدا شده به آتنی‌ها که هنوز در آن زمان (۴۴۶) خراج میدادند ، پیوستند [5].

ازنظر پولی داخل‌شدن شاهان‌لیکیه دراین‌اتحاد هیچگونه اثری درآن باقی‌نگذاشت: وزن وگروه بهمان ترتیب سابق خود باقی مانده بود. در این دوران تاریك و مبهم تاریخ لیکیه، یعنی در اواسط نیمه دوم قرن پنجم ، سکه‌های متعددی وجود داردکه محتملا باید در شهرهای مختلف (مجموعه: شماره‌های ۴۳۵ تا ۴۶۶) ضرب خورده باشند. از آنجمله است سکه‌هائی با این تصاویر و نقوش : مینوتور [6] متعلق به جزیره قبرس، گراز تمام تنه که گاهی پوزهٔ خودرا میخاراند مانند تصویری که در روی سکه‌های متیمنا[7] با دونیم‌تنه گرازهائی که بدوجهت مخالف درحرکت هستند(ش-۴۲)ولاك‌پشت‌دریائی که کاسهٔ پشت‌آن برای ساختن‌چنگ‌آپولن بکاررفته است،سرآرس[8]ونیم‌تنه‌شیروعلامت‌سه‌شعاع‌این‌سکه‌ها

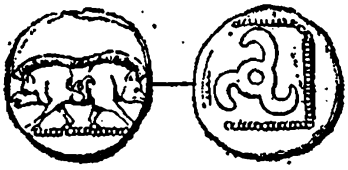

شکل ۴۲

۱- Herod. 1, 173; E. Curtuis, Hist. grecque, t. I, P. 96.

۲- بسایر نمونه‌هائی که سیکس اشاره کرده‌است، مراجعه شود Monnaies, lyciennes, p.14, 25 et 26.

۳- Eurymédon.

۴- Cimon.

۵- C. I. Att. no 234 در سال ۴۳۰ لیکی‌ها نیروی دریائی آتنی‌ها راکه تحت فرماندهی ملکه ساندر برای مطالبه خراج که سابقاً می‌پرداختند، آمده بود ، شکست دادند. Thucyd. II, 69.

۶- Minotaure.　۷- Methymna.　۸- Arès.

متأسفانه به‌استثنای سکه‌های زیر، بدون‌ذکر اسم‌است: شماره ۴۳۸ که‌دارای علامت + است که شاید حرف «ه» الفبای لیکی باشد، شمارهٔ ۴۴۷ باعلامت رمز شاهی این حروف «فو» که آقای سیکس اخیراً کوشش کرده‌است آنرا به‌نام شهر فیسکوس[1] تعبیر نماید. این تعبیر احتمالی‌است و نمیتوان آنرا حتمی دانست[2] درروی سکه شماره ۴۵۲ در پهلوی سه شعاع با سر خروس علامت لیکی «خ» علامت اختصاری احتمالی نام یکی از شاهان است. شماره ۴۵۳ باحروف «ام» که باید نام یکی از از شاهـان از شهر دیگری باشد . [3] تحدب مربع شکل در سکه شماره ۴۶۰ و ۴۶۱ دیده نمیشود ، موضوعی که میرساند که این سکه‌ها از تاریخ سال ۴۰۰ تجاوز نمی کند ، بخصوص که بامقایسه نوع آنها میتوان استنباط کرد که مستقیماً به سکه‌های قبلی ارتباط دارد.

اکومیس

(درحدود ۴۵۰ قبل از میلاد)

نام این شاه در روی سه سکه خوانده میشود : (اکوومی). [4] بااین تصاویر : سکه در سمت راست گراز (ش- ۴۳) مضبوط در موزهٔ بریتانیا ، یا گاو میش تمام تنه ؛ در پشت سکه تصویر سه شعاع . (ش - ۴۳) در روی آرامگاهی در لیمیرا . اشمید و ساولسبرگ این اسم را خوانده‌اند (اوومی) [5] اسمی که سیکس آنرا باینقرار تکمیل کرده است اکوومی. ولی این‌تکمیل کلمه بنظرما یقین نیست. کلمه ازسطر دوم نوشته شروع میشود وکامل بنظر می‌آید . اگر عقیده سیکس را بپذیریم اکومیس قاعدتاً باید شاه لیمیرا [6] باشد. برای اثبات موضوع با نام یونانی اکفیمیوس، مقایسه شود.

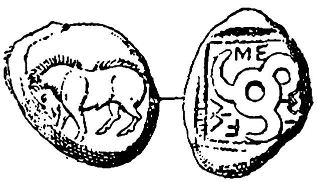

شکل ۴۳

۱- Physcos.

۲- J. P. Six, dans le Numismatic Chronicle, 1890, Pp. 249 تا 253.

۳- در نوشته‌های لیکی این اسامی را متذکر میشوم ، (موروندی Murenedi میرا Myra) : Savelsberg, Beitrage Zur Entyifferung der lykischen Sprachdenkmaler, t. II, 214, ef. II, 175, MoV ↑ Z ↑ + (Mulesch), Saveberg. II, 46.

۴_ Six, Monn. lyc. p. 28, nos 86 a 88. Ekuvemi

۵- M. Schmidt, The Lycian inscription, pl. I, L. n. 11, fig. 2; cf Savelsber, Beitrage, t. II; p. 68.

۶- Six, Monn. lyc., p. 93.

موتلئیس

(درحدود ۴۵۰ قبل از میلاد)

تصویرسر و گردن کر کس (حیوان افسانه‌ای) درسمت راست، در روی بال کر کس یك سه‌شعاعی پشت‌سکه نام(موتلئی)، [۱] وسه‌شعاعی، مربع محدب بوزن ۷/۱۷ گرم(موزهٔ بریتانیا). [۲]

سیکس عقیده دارد کـه موتلئیس در ناحیه مازی سینوس و شاید در لیمیرا [۳] حکومت میکرده است. در سنگ قبری در رودیا پولیس از شخصی بنام گزاندیاس [۴] پسر اندلاپاس [۵] ازخانوادهٔ موتئیس [۶] اسم میبرد. این اسم شباهت‌کاملی با اسمی که درروی سکه نقش‌شده‌است، دارد. ضمناً به استتر مجموعهٔ ما (شماره ۴۵۳) مراجعه شود که در روی آن این حروف نقر شده«اُم» که قاعدتاً باید علامت اختصارموتلئی باشد. آنرا بااسم یونانی میتی‌لیس مقایسه نمائیم.

شاهان ناشناس

(درحدود ۴۴۰ قبل از میلاد)

تصویر نیم‌تنه‌گاو میش درسمت چپ، پشت سکه تصویر سه شعاعی همراه با نوشته قوسی «ا. او. و» درمربع محدب. استترنقره بوزن ۸/۷۱ گرم (ش-۴۴)(موزه بریتانیا). [۷]

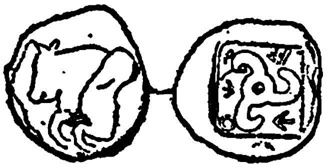

شکل ۴۴

شاهی که اسم او بروی این استتر نقراست نام دیگری برای او شناخته نشده‌است ولی سیکس اورا اُکوکا، خوانده‌است. ازمیان تمام‌اینها نظریه سیکس از همه معتبرتر است. [۸] ولی‌آیا اینهم قطعی ویقین‌است ؟ حرف الف میتواند یك «ر» باشد. بعلاوه چون نوشته قوسی شکل‌است نمیتوان ابتدای حقیقی کلمه را مشخص نمود.

۱- Mutléi.

۲- Six, op. cit lyei., p. 28. no 85, B. Head, Hist num. p. 572.

۳- Six, of. cit, p. 94.   ۴- Xendias.

۵- Endlapas.

۶- Imbert, dans le Museom. de Louvin, Avril 1891 (t. X, no 2), p. 267, cf. E. Petersen und F. von Luschan Reisen in Lykia, t, n. 172, p. 137 (Vienne, 1889).

۷- Six, Monn. Lyc., p. 29. no 89, Fellows, Coins of ancient Lycia, pl. XIV, 7, Head, Hist. mumor., p. 572.

۸- M. Imbert اوشیخا ــ اوئی قوس: اینجمله را پذیرفته‌است cf. Etienne de Byzance, v. اوپی‌گیا Babyl, and orient, Record, mai 1791, p. III.

تنه گورس

(درحدود ۴۴۰ قبل از میلاد)

دسته‌ای از شش استتر بعقیده سیکس بیکی از شاهان بنام تنیگوره[1] تعلق دارد ، این سکه‌ها درمجموعه ما معرفی نشده‌است. مشخصات سکه‌های مزبور به این قرار است: درسمت راست شیر بالدار و شاخدار (ش- ۴۵ مجموعه سیکس) که شباهت کاملی با کتیبه‌های تخت جمشید دارد. درپشت سکه تصویر سه شعاع درمربع محدب و گاهی همـراه با یك صلیب شکسته است.

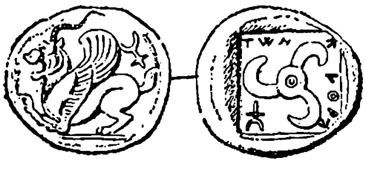

شکل ۴۵

یکی از نمونـه‌ها که بوسیله سیکس توضیح داده شده دوبار ضرب خورده و این تصاویر درروی آن نقر گردیده است: گراز و لاك پشت (مجموعه: شماره‌های ۴۴۰ تا ۴۴۶) وهمین‌امر میرساند که سکه‌های مزبور درزمانی مؤخرتر ازسلطنت تنه‌گور متداول شده‌اند. موریتز اشمید این نـام لیکی را با اسم یونـانی آتیناگوراس تطبیق داده و معـرفی کـرده است. [2] امبرت دریافت نام آتناگوراس در زبان لیکی به این شکل (آتوناگوره) آمده‌است. [3] نام مذکور درفوق را گزناگورایس[4] پیشنهاد کرد . یك نفر از اهالی کاری بنام گزناگوریس ، پسر پراکسیلوس در زمان خشایارشا فرمانروای کیلیکیه شد. [5]

اروس

(درحدود ۴۲۰ قبل از میلاد)

سرشیر درسمت چپ بایك‌دست که بجلوبرداشته، پشت سکه: (اور[6] یا ارو؟) سه‌شعاعی. شکل‌سکه مربع محدب. بوزن ۲۶/ ۱ گرم (موزهٔ بریتانیا). سه‌حرف این نوشته قاعدتاً باید علامت اختصار یکی از شاهان باشد. [7]

۱- Six, Monn. dyc. p. 31, nos 98 à 102 bis, Head, Hist. numor. p. 672, که آنرا تونسر Tonéchoré خوانده است.

۲- M. Sehmidt, Commentatio de mscriptionibus lyeis, P. 17 (deipyig, 1878). ۳- Atonaguré.

۴- G. Imbert, Babylon. and Oriental Record mai 1891, p. 113.

۵- مراجعه شود به مقدمه صفحه XXIV. Xénagoras.

۶- Uro یا Oru.

۷- Six, p. 49 _ 50, nos à 175, of Fellows Lycian Coins, Pl. VIII, 4. II

بنظرمی‌آیدکه بتوان این کلمه (اور Oure را بجای این کلمه (اوربیلاها urebillaha) خواند
Savellsberg Beitrage, Zur Entziff. der Lyk. Sprach denkmaler, t. II, p. 44.

شاه ناشناس

(درحدود ۴۲۰ قبل ازمیلاد)

سکه مجموعه ما (مجموعه: شمارهٔ ۴۶۵) حاوی این نوشته است: (ای‌ـان‌ـآ). سیکس در روی نمونه موزه وین چنین خـوانده است (کین [illegible] ول حرف «آ» قطعی بنظر میرسد. بطور کلی علامت ان درنوشته لیکی معمولا درجلوی «د، ت، ان» می‌آید ودارای ارزش «ای، این و انید» است. در روی سکه فقط میتوان این حروف را «ای.ان.آ» خواند: اسامی یونانی که با این حروف نوشته میشود فراوان است. قرائت «آ.ای.ن‌د»[۲] بنظر کمی غیرمحتمل آید.

اوتوس[۳]

(درحدود ۴۲۰ قبل از میلاد)

این شاه را از استتری کـه بنام او ضرب زده شده (مجموعه : شمـارهٔ ۴۶۷) میتوان شناخت. در لیکیه شهری بنام اوتنا [۴] وجود دارد که حروف آن معرف اسم شاه مزبور است.

اسپپن تازا

(درحدود ۴۱۰ قبل از میلاد)

نام این شاه به‌شکل یونانی سوندا تیس یا سوندا داتیس که امبرت گفته است، نزدیك میباشد. [۵] نام اسپپن تازا درعین حال در روی سکه‌ها (مجموعه: شماره‌های ۴۶۸ تا ۴۷۰) و درسنگ نوشته آرامگـاه پسرش، ذکر شده است. این متن چنین می‌گوید: توینه زئیس [۶] پسر اسپپن‌تازا. [۷] بنابراین محتمل است که این دوشاه درتلموس حکومت کرده باشند. هنوز

۱- Six, Monnaies lyciennes, p. 59, cf. Fellows, pl. XV, 7.

۲ـ برای مثال به حروف داریوش Kintenubeh' Intlemme و غیره رجوع شود.
Savelsberg, Beitrage Z. Entz. d. Lyk. Spr., T. I, p 8; T. 10, 11, 187, 211, 219.

۳- Utevès.

۴- Utenna.

۵- J. Ambert, Babyl. and Oriental Record, 1891 p. 113,

۶- Tevénezèis.

۷- Six, Monn. Lyciennes, p. 37 - 38 et p. 92, M - Schmidt, The Lycian inscriptions, pl. V. Telm. no 3.

سکه‌ای بنام تونیه زئیس بدست نیامده است. در روی سکه اسپین تازا حرف «اس» علامت اختصاری اسم ناشناخته مانده ویا در آخر کلمه آمده‌است. بهمین جهت است که هد، در روی سکه‌های کوچك که تنها اسم به‌حروف اختصار نوشته شده بجای کلمه «اس.پ‌پ. ای.اس» کلمه «ا س. پ‌پ. ن» را خوانده‌است.[1]

گاوی که گوساله خودرا شیر میدهد (مجموعه: شماره ۴۶۸) یکی‌از اشکال است ودوم یکی از کتیبه‌های آرامگاه هارپی یس [2] است.

تتی ویبیس[3]

(درحدود ۴۱۰ قبل ازمیلاد)

درپشت سکه‌های تتی‌ویبیس یك‌قرص خورشید باچهاراشعه[4] ونام ساتراپ نقش‌شده‌است. درسمت‌راست، نوع تصاویر تفاوت دارد به‌این‌ترتیب: سر وگردن گراز، سپر که بادوخروس که در حال جنگ هستند، تزیین شده، یك نیم تنه گاومیش یا یك شیر بالدار (ش-۴۶، مجموعه وادینگتون)، عقاب افسانه‌ای چمباتمه زده، (ش-۴۷، موزه بریتانیا) سرسیلین[5] سرآفرودیت[6] (مجموعه: شماره‌های ۴۷۱ تا۴۷۵). [7] نام تتی ویبیس درروی ستون بزرگ شهر گزانتوس که مطالب آن به‌سال ۴۱۰ ختم میشود، نقر شده‌است.[8] بنظر می‌آید که این‌شاه درتلموس سلطنت میکرده‌است، زیرا بسیاری ازاین نوع سکه‌ها بانقوش سرآفرودیت وچهاراشعه‌برگرد حلقه خورشید بخصوص باسکه‌های اسپین‌تازا شباهت دارد.[9] بنابراین چنین‌استنباط میشود که این شاهان معاصر و متحد یکدیگرمتقابلا نوع ضرب سکه‌های خود را از یکدیگر اقتباس کرده‌اند.

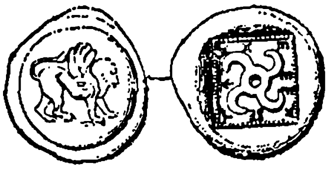

شکل ۴۶

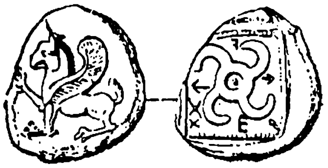

شکل ۴۷

---

۱ B. Head, Hist. numor, p. 574. Six, Monn. Lyciennes, p. 37.

۲- O. Rayet, Monuments de l'art antique. M. Collignon, Hist. de la sculpture grecque, t. I. p. 262.

۳- Tethiveibis.

۴- Tetraquêtre

۵- Siléne. ۶- Aphrodite.

۷- Cf. Six, Monn. lyciennes, p. 38 - 39.

۸- M. Schmidt, The lycian inscriptions, pl. VII, 3face Est, ligne 60 - 61.

۹- Six, Monn. lyciennis, p. 92.

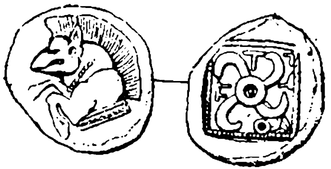

شکل ۴۸

همـان نقش در پشت استترهائی که تصویـر آنهـا در اینجا ملاحظه میشود (ش - ۴۸ در موزه بریتانیا) و نام یکی از شاهان ناشناخته که شاید از اسلاف اسپین تازا و تتی‌وبیبیس باشد که در روی آنها دیده میشود.[1]

کوپرلیس[2]

(درحدود ۴۱۰ قبل ازمیلاد)

سکه‌هـای این شاه باندازه‌ای متنوع و متعدد است کـه میتوان تصور کرد که سکه‌های مزبور متناوباً بوسیله دوشاه هم‌نام ضرب‌خورده باشد.[3] سبك آنها به این فرض قوت میدهد. بهرصورت استدلال مزبورمیرساندکه ضرب این‌سکه‌ها مدتهای متمادی بطول انجامیده‌است. اسمی‌که در روی سکه‌ها نقر است به این شکل می‌باشد : کورپرلی[4] یا بطور اختصار کو- کرپ- کوپر- کوپرل. گاهی در میان این اشکال مختلف یك حالت خاص مشاهده می‌کنیم. قرص‌خورشید بااشعه‌ها که بسمت راست ویا به‌چپ متمایل شده‌است. پیوسته وبدون استثنا نوع پشت سکه را تشکیل میدهد ولی برای سمت راست ، انواع سکه‌های زیر را متذکر میشویم :

تصویر گراز در حال راه رفتن (مجموعه: شماره ۴۷۶).

تصویر نیم‌تنه گراز (مجموعه: شماره : ۴۷۷).

تصویرعقاب‌افسانه‌ای نشسته درحالیکه یکی‌ازپاهای خودرا بلندکرده است (مجموعه: شماره های ۴۷۹ تا ۴۸۱). گاو میش یا نیم تنه گاو میش بالـدار با سر انسانی‌که شایـد همزادگزانتوس باشد. (مجموعه: شماره ۴۸۲؛ سیکس، شماره‌های ۱۴۳ تا ۱۴۵).

گاو میش در حال راه رفتن یـا (مجموعه : شماره‌های ۴۸۳ تا ۴۸۵).

دو نیم تنه گاو میش بهم چسبیده (ش - ۴۹. موزه هونتر، سیکس، شماره ۱۶۵)[5]

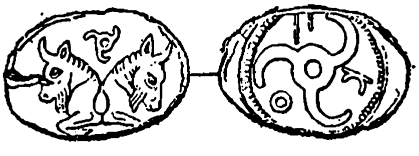

شکل ۴۹

۱- Six, op. cit. p. 38, no 123 Fellows, op. cit, pl. I. 4.

۲- Kuperlis.

۳- Six, Monn. lyciennes, p. 40 à 47, nos 133. B. Head, Hist. numor. p. 573.

۴- Kuprlli.

۵ - سکه دیگری که دارای این تصویر است ، نیم تنه شیری که به نیم تنه اسبی تکیه داده است. B. Head, Hist. numor., p. 573, Six, op. cit, no 16 7.

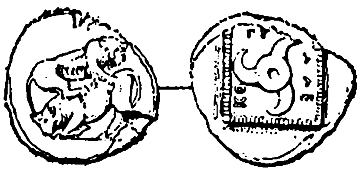

شکل ۵۰

گاو میشی کـه بوسیلـه شیری بزمین خورده است (ش-۵۰ ، موزه بریتانیا ، سیکس ، شماره‌های ۱۴۸، ۱۴۹ و ۱۶۸).

گاوی که گوساله‌اش را شیرمیدهد (مجموعه: شماره ۴۸۶) از نوعی که سابقاً در روی استتری از اسپین تازا ذکر آن شده است.

قاطر (یا شاید اسب) در حالیکه خود را میخاراند (مجموعه: شماره ۴۸۷ و همچنین سیکس شماره ۱۵۰)،

سرزئوس آمون (مجموعه: شماره‌های ۴۸۸ و۴۸۹) از نوع تقلید شده درروی‌سکه‌های معاصر سیرنائیك).[1]

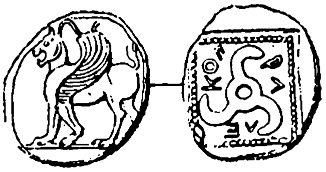

شکل ۵۱

شیر بالـدار و شاخـدار (ش - ۵۱) موزه بریتانیـا و سیکس شمـاره ۱۴۲ ، یا نیم تنه شیر بالـدار و شاخـدار ، مظهر الهه پرسه (مجموعه : شماره‌های ۴۹۰ و ۴۹۱).

دو نیم تنه شیری که بیکدیگر چسبیده‌اند (سیکس ، شماره ۱۳۵) و یا یك نیم تنه شیر (مجموعه: شماره ۴۹۲).

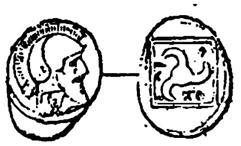

شکل ۵۲

سپرمزین به نقش شیر(سیکس ، شماره ۱۶۹) یایك شیر بالدار (مجموعه : شماره ۴۹۳) و یا سرخدای جنگ (ش-۵۲ . سیکس، شماره‌های ۱۷۰ تا ۱۷۱).

شیر در حال راه رفتن (سیکس، شماره ۱۵۳)

سر شیر تمام رخ (سیکس، شماره ۱۳۶).

آهوی کشته شده (مجموعه: شماره ۴۹۴).

بز کوهی (سیکس، شماره‌های ۱۴۰ و ۱۴۱).

اسب (سیکس، شماره ۱۵۱)

ماهی (سیکس، شمارهٔ ۱۶۰).[2]

هراکلس در حال جنگ (مجموعه: شماره ۴۹۵ و ۴۹۶)

---

[1] برای مقایسه یك سکه بارسه Barcé مراجعه شود به :

Muller, Numism de l'anc Afrique. t. I, p, 75, no 292.

[2] Percy Gardner, Numism. Chronicle, 1886, pl. XI, fig. 16.

هراکلس در حالیکه در روی شانه‌هایش گراز کلیدون حمل می کند. [۱]

در روی یکی از سکه‌های مجموعه ایوانوف که بوسیلهٔ فلوس [۲] نقل شده است درسمت راست آن در زیر یك گاو میش این کلمات: آرن خوانده میشود که علامت اختصار (آرنا) اسم یکی از اهالی لیکیه شهر گزانتوس است نقل شده .

بنا براین کوپرلیس در این شهر فرمانروائی داشته و قدرت و نفوذی هم در قسمت مهمی از لیکیه داشته است. بنظر می‌آید که بعضی ازسکه‌های او درضرابخانه‌های تلمسوس و لیمیرا [۳] ضرب خورده باشد.

نام کوپرلیس مکرر به انواع مختلف به این قرار: کوپرله [۴] ، کوپرلی[۵] ، کوپرینی[۶] در ستون گزانتوس ذکر شده است. ام. امبرت باتدبیر خاصی این اسم را با فرمانده نیروی دریائی در زمان خشایارشا کیورنیس کوسیکا تطبیق داده است. [۷] اسم یکی است ولی نه برای یك شخص معین زیرا هیچیك ازسکه‌های کوپرلیس نمیتواند بزمانی که فرمانده‌ای که هرودت از آن ذکر کرده است، برسد. اگر نمیتوانیم دو نفر را بنام کوپرلیس که بضرب سکه مبادرت کرده‌اند، بپذیریم ناچار خواهیم شد که لااقل شاهی را بشناسیم که مدتهای متمادی قدرت را در دست داشته است. بعضی از این سکه‌ها دارای سبکی هستند که از سبکهای قدیمی پیروی میکرده‌اند . در حالیکه نظر سیکس به این قرار است ، در روی سکه‌های متداول جدیدتر تصویر سپر گردی است که از استترهای الیس اقتباس شد ، گاردنر آنرا حقاً به آخرین سالهای قرن پنجم متعلق میداند. [۸] به این ترتیب حکومت کوپرلیس به‌آخرسال ۴۰۰ ختم میشود که ابتدای آن لااقل آغاز سال ۴۳۰ قبل از میلاد بوده است.

۱- B. Head, Hist. numor, p. 573.

۲- Fellows, Coins of ancient dydia, pl. XII, no. 7 (بدون تصویر).

۳- Six, Monn. dyc., Pp. 92 et 95.

۴- Kuprlleh.

۵- Kuprlli.

۶- Kuprini.

۷- J. Imbert. Babylonian and oriental Record, t. V (mai 1891), p. 111.

۷- Percy Gardner, Num. Chronicle, N.S., t. XIX, p. 242-254, pl. XIII, 13 a, B.

خریگا

(درحدود ۴۱۰ قبل از میلاد)

بعقیدهٔ سیکس خریگا همسر کوپرلیس بوده است[1]. ولی خریگا اسم مردی است که بعقیدهٔ ما باید شاهی باشد که در گزانتوس و در آنتی‌فلوس (مجموعه : شماره‌های ۴۹۷ تا ۵۰۰) بضرب سکه اقدام کرده است . به سکه‌های مجموعهٔ ما باید سکه موزهٔ هونتررا اضافه نمود که شرح آن به‌این‌قرار داشت: شیربالدار وشاخدار در سمت‌چپ وپشت سکه نام(خاریگا) وعلامت سه شعاع درچهارگوش ، نقراست[2] (ش- ۵۳).

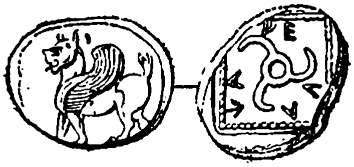

شکل ۵۳

بطور کلی اسم شاه به این صورت نقر شده است : (خریگا) و نباید تردید داشت که این دو رسم‌الخط متعلق بیك شخص است[3]. گاهی‌ازاوقات نام خریگا باشناسنامه‌شهرهای گزانتوس وآنتی فلوس همراه است :

مجموعه شماره ۴۹۹[4]. (خریگا آرناه)

مجموعه : شماره ۵۰۰[5] (خریگا وهنتزی)

اگر وهنتزی جنبهٔ نژادی داشته باشد ، شباهت آن با آرناه خود دلیلی است براثبات آن بعلاوه سنگ نوشته دو زبانی آنتی فلوس حاوی این کلمات است : ودری و هنتزی کلمه ودری بمعنای «شهر» می‌باشد. از طرف دیگر سکه‌های شاه «تاپ .». پس از ذکر نام شاه این کلمه (واهنتزی)[6] آمده است . دو رسم‌الخط وهنتزی و واهنتزه هردو یك کلمه است که‌در آخر«شهر»ویا نام‌اشخاص مختلف‌آمده‌است که قاعدتاً باید نام شخصی‌محلی‌باشند وچون

۱- Six, Monn. lyc., p. 47 a 49.

۲- Fellows, Coins of ancient lycia, pl. XIV, 5.

۳- هد (Hist. numos., p.574) به‌خطا کاروآ Kareua را بجای شهرهای: کاریا یا کریا گرفته است .

۴- Kkeriga Arnnahe.

۵- Kkeriga Vehntezi.

۶- ساولسبرگ Savelsberg این کلمه را بمعنای خیرخواه و سیکس آنرا شاهزاده خانم «آناسا» دانسته‌اند .

درآنتی‌فلوس پیدا شده میتوان نتیجه گرفت که وهنتزی باآندیفلی تیس همبستگی دارد[1]. نام خریکا درچند مورد درستون بزرگ شهر گزانتوس برده شده وهمین امر میرساند که زمان فرمانروائی او در اواخر قرن پنجم بوده است. گروه این سکه‌ها ، که بابعضی از سکه‌های کوپرلیس‌ازیك‌جنس‌اند، این‌تاریخ را تأیید می‌کند[2]. نوشته یونانی‌که در وسط متن‌لیکی در ستون (قسمت بالای‌آن) نقل است از نژاد خریکای دیگری کاریکاینوس روایت می‌کند که خرئیس[3] از همان سلاله بوده است . این مؤسس سلسله (خریکا ، خاریکا) بدون هیچگونه تردیدی جدآن‌کس است که درشهرهای گزانتوس وآنتی‌فلوس درحدود سال ۴۱۰ قبل‌ازمیلاد سکه زده است وهمین خریکا باید از نزدیکان ویا شاید برادر خرئیس باشد .

خرئیس

(حدود ۴۱۰ قبل از میلاد)

نام این شاه اغلب در روی سکه باین صورت (خره‌ئی)[4] و گاهی (خاره‌ئی)[5] و در سکه‌ای دیگر (مجموعه : شماره ۵۰۱) بامضاف (خرحه)[6] نوشته شده است . در روی

---

[1] ـ تصور می‌کنم که کلمه و هنتزی را بجای آنتی‌فلی‌تیس باید فلی‌تیس خواند. ولی دوست آقای امبرت که از محققان خط شناسی خط لیکی است در مشورت باوی در پاسخ در این مورد چنین‌گفت «بعقیده من کلمه وهوتزی همان سکهٔ ، آنتی‌فلوس است » . کتیبهٔ روی قبر به دو زبان جای هیچگونه تردیدی برای نسبت دادن به این نام باقی نمی‌گذارد . چگونه نبش کننده ویا غاصب قبر توانسته است انتقام خود را نه‌تنها به‌شهری‌که این آرامگاه در آنجا بوده است بلکه به قلعه مجاور فلوس ، پس داده است .؟ این امر امکان نداشت مگر اینکه در زمان ایکتاس Iktas ، شهر بطرف مشرق تغییر مکان داده باشد وازخود خاطره‌ای بسیار اندك ، باقی نگذاشته باشد . فقط هکاته Hécatée از فلوس در محلی‌که ایالت پامفیلی شروع میشود ، سخن می‌گوید . اجباراً باید این دو فرضیه را قبول کرد ، ۱ـ فلوس جانشین آنتی‌فلوس شده باشد . ۲ـ کتیبهٔ ایکتاس در زمانی مؤخر ، شاید در زمان رومیها باشد . ولی بهتر است‌که از این‌دو فرضیه صرفنظر نمود وشهر وهنتزی را بجای‌آنتی فلوس دانست وچنین ترجمه نمود : «که‌انتقام خود را پس بدهد ... وبه‌شهر (ودری vedri) آنتی فلوس (وهنتزی).»

[2] Six, Monn. lycienne, p. 85.

[3] Khreis.

[4] Khrei.

[5] Kkarei (Six, Monn. ly. p. 51, no 178).

این شکل آخری در روی یکی از سکه‌های موجود در موزه بریتانیا دیده شده است.

[6] Kherhé.

ستون مشهور گزانتوس که به‌افتخار جنگها وپیروزیهای خرئیس برپا شده این اسامی‌خوانده میشود : (گاروئی)[۱] (خره‌هه) وحتی (تره‌ئی)[۲]، ترکیبی که بنظر می‌آید باید مخصوص لهجه محلی باشد[۳]. کتیبه یونانی که درقسمت بالائی ستون دیده میشود نام خره‌ئیس متأسفانه ناقص وبه‌صورت کروئیس درآمده است . اسم لیدی کرزوس محققاً به همین ریشه ارتباط دارد.

سکه‌های زیر درمجموعه ما باتصاویرو کلماتی بقرارزیروجود ندارد :

قوچ دایره‌ای شکل توأم بادو خروس در حال جنگ ، پشت سکه نام خاره‌ئی. عقاب ایستاده در سمت چپ . درعقب آن علامت * . مربع محدب . بوزن ۲/۳۶ گرم ، موزهٔ بریتانیا[۴] .

سرآتنا، پشت‌سکه نام‌آریناهه خره‌ئی. سرخره‌ئیس‌باتاج ایرانی ، مربع محدب، بوزن ۸/۴۷ گرم . موزهٔ بریتانیا[۵].

سرآتنا . پشت سکه نام خره‌ئی. آتنا برروی سه پایه نشسته وسپری دربرابرش قرار دارد ودر دست نیزه ویك جغددارد . بوزن ۷/۵۰ گرم[۶].

استتری‌که نام لیکی‌گزانتوس را دارد ثابت می‌کندکه این شهریکی ازضرابخانه‌های خره‌ئیس است که سمت فرمانروائی به این شهر و بلکه بتمام لیکیه و یالااقل ناحیه‌ای از کراگوس[۷] ، را داشته است . امبرت و همکارانش موفق شده‌اند متن کامل کتیبه بزرگی را که در میدان عمومی شهر گزانتوس برپا شده ، قرائت نمایند . ما بتاریخ این شاه ، که از قرار معلوم قهرمان ملی لیکیه بوده است ، آشنائی کامل داریم . کشفیات جدید معلوم‌کرده است که‌خره‌ئیس پسرهارپاگوس (نوشته یونانی چنین است: کروئیس‌پسرآریاگو

۱- Garoi.

۲- Terei

۳- Y. Imbert, Babyl, and Orient. Record, 1891, p. 112.

۴- Fellows, Coins of ancient lycia, pl. XIV, 6; Six, Monn. lyc., p. 51, no 178.

۵- Imhoof_Blumer, Portrathapfe, pl. III; 6; Six, Monn. lycienne, p. 52, no 181.

۶_ Fellows, op. cit., pl. XVIII, 7; Six, op. cit., p. 53, no 183;
بعقیده فلوس این سکه باید درسال ۱۸۵۵ به‌دوك دولوئین تعلق داشته باشد وهیچگاه ارتباطی به مجموعه‌ای که دوك به‌موزه سکه فرانس(Cabinet France) درسال ۱۸۶۰ اهداکرده است، ندارد

۷- Arkright, dans The Babyl. and orient Record, t. IV, 1890, p. 176 et suiv.

جنگجوی بی‌نظیر وخادم جانفشان تیسافرن (کیزاپرونا)[1] بوده‌است. دریك‌روز بدست خویش هفت سرباز سنگین اسلحه را بقتل رسانید ودرسر کوب‌کردن شورش آموگرس[2] (همبرکو)[3] عامل مؤثر بوده و در سال ۴۱۱ قـرارداد اتحادی بافرناباز وهی‌یرامنس[4] و تیسافرن منعقد نموده‌است. خره‌ئیس درجنگهای‌خود ازطرف آتنا[4] حمایت می‌شد. «بسیاری‌ازشهرهارا بایاری آتنا ، فاتح شهرها، بتصرف درآورد.» به‌این علت این قطعه از متن‌کتیبه را متذکر شدیم‌که وجود سرآتنا وجغد را در روی بسیاری از سکه‌های خره‌یئس، ثابت نمائیم. تصویر خره‌ئیس در پشت تعداد زیادی از این سکـه‌ها باسبك بسیار قابل ملاحظه‌ای نقش شده است . بنظـر می‌آیدکه خطوط چهره خره‌ئیس شبیه به شخصی است‌که درمرکز کتیبه آرامگاه هارپی‌یس‌ها نقره شده است .

اربینا

(درحدود ۴۱۰ قبل از میلاد)

به‌دوابلی مجموعه شمارهٔ ۵۱۴ باید سکه‌های زیررا بااین‌تصاویروعبارات‌اضافه کرد: سرآتنا درسمت راست. درجلوعلامتی بشکل‌تیر سرپائین‌ازعلائم‌لیسی‌درپشت‌سکه‌عبارت«تله‌بهی‌اربینا[5]، اربینای تله‌فی‌ین». چهرهٔ ریشدار هراکلس‌باکلاهی ازپوست شیردرسمت‌راست. استتربوزن ۸/۲۹ گرم. موزهٔ هونتر[6] (ش - ۵۴). در پشت یك نوع از این استتراین کلمه(تله‌بهیهه)[7] نقش‌است. موزه‌بریتانیا.[8]

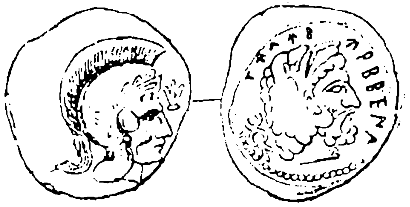

شکل ۵۴

۱- Kizzapruna. ۲- Amogrès.

۳- Humrqqo.

۴- A. Imbert, The Babyl. and orient. Record, t. IV (1890); t. V (1891), p. 109; et dans le Museon de louvain, avril 1891.
که به‌وقایع مذکور درمتن‌کتیبه‌که بوسیله توسیدید (VIII ،5 ،6 ct28) روایت‌شده اشاره‌می‌کند
Deeck, Berliner philol. Wochenschrift, 1888, p. 827

۵- Telebehi Erbbina).

۶- Fellows, Coins of ancient lycia, pl. VII. 1; Six, Monn. lyc. p. 64, no 227.

۷- Telebehihe.

۸- Fellows, op. Cit, pl. VII, 2; Six, op. cit, p.64, no 225.
در سال ۱۸۵۵ دوك دولوئین ، بنابگفتـه فلوس (pl. VII, 8) استتری داشته که دارای همین مشخصات است .

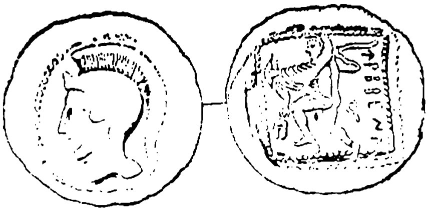

شکل ۵۵

سر آتنا در سمت چپ ، پشت سکـه نام اربینا. هراکلس درحال جنگ درسمت چپ باکمان و گرزش بوزن استتر ۸/۰۹ گرم. موزهٔ هونتر[1] (ش-۵۵).

نمونه دیگری در موزهٔ مونیخ در وسط پشت سکه حروفی به الفبای کاری باینقرار: ۱- ار (ار ER علامت اختصاری اربینا)[2] منقور است .

سیکس عقیده دارد که تله بئیس شاهی در شهر تربنا بوده واربینا نام لیکی همین شهر است . ولی من تصور می‌کنم که بعکس در نوشتـه کامل اربینا تلـه بهی نـام شخصی اربینا ونژادی تله بهی باشد . شاهی بنام اربینا ، نام مذکور در سکه ، بدون تردید در دو مرحله در روی کتیبه گزانتوس به این شکل نوشته شده است :

(اربیناهه[3] اربی‌نزیس)[4] . بعلاوه شخصی گمنام هم اسم این شاه آرامگاهی در سیدیما داشته است[5] بنابراین اربینا نام شخصی است .

تله بهی ، تله بهیهه در نتیجه شهر تله‌فوس است[6].

آرووتی‌یه زیس[7]

(درحدود ۴۱۰ قبل از میلاد)

سکه‌های این شاه در مجموعه ما موجود نیست .

روی سکه: سر آتنا، پشت سکه: نام آرووتی‌یه‌زی وشیر درسمت چپ، مربع مقعر. بوزن استتر ۸/۵۵ گرم . موزه مونیخ[8] (ش-۵۶) نمونه دیگر بوزن ۸/۱۱ گرم . موزهٔ برلن[9].

پوزهٔ شیر ازمقابل : پشت سکه آرووتی‌یه‌زیس. سه‌شعاع وحرف «ت» در وسط ، بوزن ۸/۶۲ گرم. سیکس[10].

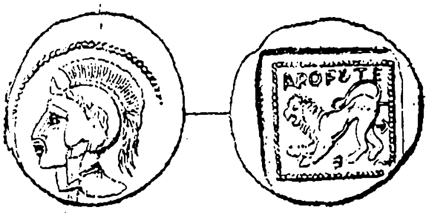

شکل ۵۶

---

[1] Fellows, pl. VII no6, Six, p. 65, no 228.

[2] Fellows, pl. VII, no 7, Six, p. 65, no 229.

[3] کتیبهٔ گزانتوس قسمت پائین سطر ۲۰

[4] ایضاً قسمت چپ سطر ۵۳

[5] A. Imhert, Bahyl, and Orient. Record, 1891, p. 110.

[6] O. Treuber, geschichte der lykier, p. 67.

[7] Aruvotiyesis.

[8] Fellows, op. cit, pl. VII, 7.

[9] Six, op. cit, p. 67, no 231.

[10] Six, op. cit, p. 67, no 232.

نام آرووتی یه‌زیس درسه مورد درستون گزانتوس (درقسمت راست سطرهای ۱۸-۲۱ و ۴۱ ذکر شده است . درجائی از کتیبه به عنوان یك طراح نقشه جنگی معرفی گردیده است : (اروونی یه‌زیس استراتاکها)[1]. نام آرووتی یه‌زیس با نام یونانی آریودیس شاید اوروتس[2] مطابقت داشته باشد .

در میان گروه‌های پولی ، سرآتنا دارای همـان سرسکه‌های اربیناست ، موضوعی که ثابت می‌کند این شاهان یامعاصر ویا بلافاصله جانشین یکدیگر بوده‌اند . بهرصورت مشاهده می‌کنیم که سرآتنا درروی تمام سکه‌های دنولس[3] وآرتامبارس[4] منقوراست واین گروه‌سکه‌ها تازمان خره‌یش وخریکا میرسد . گروه دیگری از سکه‌های آریوتس به دسته‌ای به تعداد زیاد از سکـه‌ها بستگی پیدا می‌کند بااین تصویر : پوزه شیر از مقـابل‌که شاهان لیکی از سکه‌های شهرساموس تقلیدکرده‌اند . از یك طرف شرح نوشته ستون‌گزانتوس در آنجائیکه نام آریوتس ذکر شده به سال ۴۱۰ ختم شود . از طرف دیگر تصویر شیر نمیتواند مقدم بسال ۳۹۴، زمانی‌که این نوع سکه درساموس بوجود آمده است ، باشد[5]. آیا دونفر بنام آریوتس در شهرهای مختلف حکومت کرده‌اند ؟

شاهان ناشناس درپاتارا

(درحدود ۴۰۰ قبل ازمیلاد)

سکه‌هائی که دراینجا مورد بحث است فاقد نام شاه می‌باشند (مجموعه شماره‌های ۵۱۵ و ۵۱۶) و فقط در آنها شهرپاتارا (پتارازه) و گاهی بصورت اختصار «پ. ت»[6] نقش شده است . نام پـاتارا به این صورت (پتارا) در روی ستون گزانتوس مذکـور است . بطریقی که پتارازه که محلی است با پاتارنسه[7] تطبیق می‌کند . سرهـای آتنا وهرمس این سکه‌ها شباهت تامی باسکه‌هائی که در روی آنها اسامی خادری تیمس[8] وگزرس[9] وهاروما[10]

---

[1] Savelsberg, Beitrage zur Entzifferung der lykischen sparaehdenkmaler, t. II, p. 216.

[2] B. Head, Hist. numor., p. 575.

[3] Denevelés.

[4] Artembarès.

[5] Six, Monn. lyc., p. 90, percy Gardner, Sames and samian Coins pp. 253-258.

[6] Six, Mon. lyc., pp. 57, 58 et 94; g. Imbert, Babyl. and oriental Record, 1891 (t.V), p. 112.

[7] Patarense.

[8] Khadritimès.

[9] Vexérés.

[10] Haruma.

دیده میشود ، دارند مطلبی که ثابت می کند که این شاهان درپاتارا حکومت کرده‌اند و حتی یکی از آنها به ضرب سکه‌ای که نوشتهٔ پتارازه دارد ، اقدام کرده‌است. همین سرآتنارا در روی سکه‌های خره‌ئیس وخریکا نیز مشاهده می کنیم که تاریخ قبل از سال ۴۱۰ را دارد .

خادری تیمس

(درحدود ۴۰۰ قبل از میلاد)

استتری که معرف این شاه است (مجموعه: شماره ۵۱۷) هنوز به چاپ نرسیده است. خواندن اسم ، بااینکه سکه با وضع کاملی حفظ شده ولی نمیتوان به آن اطمینان داشت . چهارمین حرف قاعدتاً باید یك «آ» بجای یك «ر» و حرف ماقبل آن یك «ه» باشد تایك «م». بنابراین بین قرائت این اسامی خادری تیمه، خادائی تیمه، خادائی تیه باید تردید نمود. با وجود حروف آخر ihe بطریقی است که اسم درحقیقت به‌این صورت: خادائی تیس یا خادری تیس، خوانده خواهد شد. موضوعی که نظر ما را بطرف خواندن اسم بصورت خادری تیمه معطوف می کند این است که علاوه برشکل حروفی که به فرضیه ما قوت میدهد حالت یونانی بودن کلمه خاری تیمیس و وجود شهر کادرما با کادرموس است . این اسامی : خاریدیموس وخاری تیمیدیس را با یکدیگر مقایسه کنید .

وگزرس

(درحدود ۳۹۰ قبل ازمیلاد)

بامطالعه انواع سکه‌های (مجموعه: شماره‌های ۵۱۸تا ۵۲۰) معلوم میشود که وگزرس مانند خادری تیمس و هاروما، در پاتارا حکومت میکرده است. [1] به سکه‌های مجموعه ما سکه‌های زیر را بااین تصاویر اضافه کنید:

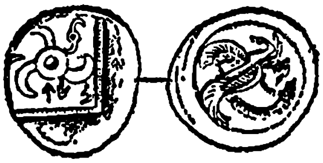

شکل ۵۷

سپرمدور که سطح آن با نیم تنه گراز بالدار (از نوع کلازومن) تزئین شده است . پشت سکه ف.س.س.ر. ونقش سه‌شعاع. درزمینهٔ آن یك دوشعاع. مربع مقعر. استتر بوزن ۸/۴۱ گرم ، (ش-۵۷). موزه بریتانیا.[2]

۱- Six, Monn. lyc. pp. 55 a 57.

۲- Fellows, pl. XIV, 3. Six, Monn. lyc., p. 55. no 191.

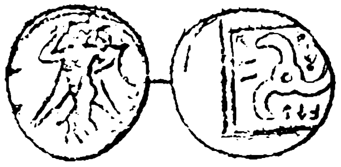

شکل ۵۸

در نوعی دیگر :

هراکلس ریشدار با پوششی از پوست شیر درحالیکه بطرف چپ درحرکت است ، گرز خودرا میچرخاند و سه پایه آپولن را حمل می کند . پشت سکه س.س.ف. با نقش سه‌شعاع. مربع مقعر. بوزن استتر (ش ــ ۵۸) موزه بریتانیا و موزهٔ برلن [۱]

انواع دیگر با نقش دو شعاع در وسط پشت سکه . [۲]

روی سکه : صورت بدون ریش با کلاهی که دور آن حلقه‌ای قراردارد. درسمت راست پشت سکه نام وگزرس. نقش سه شعاع . مربع مقعر. استتر. موزهٔ بریتانیا. [۳]

سرپالاس، با کلاه خودکورنتی درسمت راست. پشت سکه. نقش سه‌شعاع. مربع مقعر. بوزن ۱/۱۶ گرم. [۴]

هاروما

(درحدود ۳۹۰ قبل از میلاد)

استتری ازموزهٔ بریتانیا دارای‌همان اختصاصات سکه‌های وگزرس است به این قرار: سرپالاس و سرهرمس با نوشته‌ای که سیکس در خواندن آن تردید کرده است به این ترتیب: روما (هروما ، [۵] یا هامپروما [۶]) اسمی که نزدیك به هامپرنیا [۷] است و دوبار در روی کتیبه گزانتوس از آن نام برده شده‌است. [۸] امبرت، هامپروما را با ام روموس مقایسه کرده است. [۹] باید نام شهر لیکی اریمنه را بخاطر آورد.

۱- Fellows. pl. XV, 1. Six, Monn. lyc., p. 56, no 162.

۲- Fellows. pl. XV, 2. Six Mcnn. lyc., p. 56, no 193.

۳- Six, Monn. lyc. p. 56, no 195.

۴- Imhoof - Blumer; monn. grec., p. 331, no 39; Six, Monn. Lyc., P. 56; no 194.

۵- Héruma.

۶- Hampruma.

۷- Hamproma.

۸- Six, Monn. lyc., P. 57.

۹- G. Imbert, Babyl and oriental Record, mai 1891, p. 110.

دنه‌ولس[۱]

(درحدود ۳۹۰ قبل ازمیلاد)

به سکه‌های مجموعه ما (شماره‌های ۵۲۱ تا ۵۲۳) سکه‌های زیر را بااین تصاویر و حروف بیفزائید :

سردنه‌ولس با تاج ایرانی ، پشت سکه : حرف «خ» در مربعـی مقعر . بوزن ۸/۲۹ گـرم . موزه برلن[۲]. سرآتنا ، مقابل ، علامت لیسی « خ » پشت سکه چهره ریشدار هراکلس باکلاهی ازپوست شیر. طرف مقابل ، کلمه(ددنه‌وله)[۳] عقب حرف«خ». بوزن ۸/۲۰ گرم. موزهٔ بریتانیا. [۴]سردنه‌ولس با تاج ایرانی، درسمت راست. پشت سکه: نیم تنه پگاز در سمت راست ، بوزن ۰/۶۶ گرم مجموعه قدیمی ویتال. [۵]

دنه‌ولس، که سکه‌های او ازنظر تصویری بسیار قابل ملاحظه است ولی درتاریخ‌هویت او مجهول مانـده است. چون نام وی درکتیبه گزانتوس برده نشده احتمال دارد در زمـانی قبل‌از برپا شدن ستون میزیسته است.

در روی بعضی از سکه‌ها بنام دنه‌ولس و خرئیس و بعضی دیگر از شاهان این علامت «خ» دیده میشود، که درصورتیکه علامت مزبور فقط یك حرف ساده باشد، هنوز مجهول‌مانده است. گاهی در روی سکه‌های دنه‌ولس علامتی دیگر T نقش شده که معنای آن نیز برما معلوم نیست. [۶]

۱- Denevélés.

۲- Fellows, Coins of ancient dycia; pl. XXII; I; Six, Monn. lgc., p. 60; no 210.

۳- Ddenevele.

۴- Fellows, op. cit, pl. VII, fig. 4; B. Head, gnid to the Coins of the ancients, pl. XX, fig. 39. Six, op. eit, no 220.

۵- Six, op. cit, p. 60, no 209.

۶- باید عقیده سیکس را (Monn. lyc., p. 62) که علامت حرف «خ» را نسخه‌بدل حرف «O» دانسته ونیز علامت «را» نوع‌مخصوصی‌ازحرف «ان» تعبیرکرده‌است، مردود دانست. این دوحروف توام بایکدیگر ON اختصار ONI است‌که بمعنی سکه متحدین می‌باشد. سیکس درفرضیهٔ خود تردیدکرده وبهمین جهت بلافاصله پیشنهادکردکه علامت باید نسخه بدل دو حرف (خ Kh) وعلامت «ا» باید «ا» وارونه باشد واین دو حرف بایکدیگر اختصار خسادراپا پارزا Khesadrapa Parzza ساتراپ ایران می‌باشد. (Six, Monn. lyc. p. 96).

آرتمبار[1]

(درحدود ۳۸۰ـ۳۷۵ قبل ازمیلاد)

در سمت راست (استتر موزه بریتانیا) سرآتنا، شبیه سکه‌های خریکا ، نقش است ودر پشت آن تصویر سر یکی از شاهانی که تاج ایرانی بسر دارد بااین کلمه (آرتومپارا).[2] نام این شخص درکتیبه‌ای در پینارا به این صورت : (ارتـومپارا) آمده و او را یکی از فرمانروایان شهر تلمی‌سین[3] دانسته‌اند. دریکی‌ازمتون شهرلیمیرا این کلمه‌بشکل مفعول بی‌واسطه(ارتومپارو) آمده و اورا رقیب ناکام پریکلس ودر نیمه معاصر وی میدانند.[4]

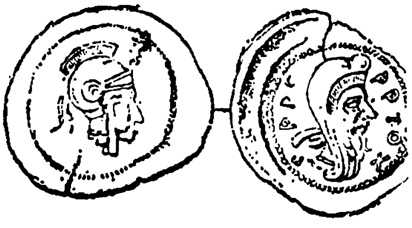

شکل ۵۹

امبرت بالطف خاص خود بمن اطلاع داد که آقای آرکرایت پس‌از مراجعت ازسفری که به لیکیه کرده بود درشهر تلوس[5] کتیبه تاریخی کشف کرد که در آن از ارتومبارا مدز[6] نام برده است. آقای آرکرایت این کلمه را چنین ترجمه کرده است «آرتامبارس مادی [7]». تعبیرمز بور درنام آرتامبارس تناسب‌کاملی بااسم او دارد. شاید این شاه آخرین فرد خاندان هارپاژیدها باشد.

تاپ...

(درحدود ۴۲۰ قبل ازمیلاد)

روی سکه: دوخوك دریائی که هریك بطرف مخالف شنا می کنند ودرزیر آنها تصویر شعاع.

۱ـ Artembarès.

۲- Fellows, Coins of ancient. Lycia, pl. XVII, 7. Six, Monn. lyc. p. 96.

۳- O. Benndorf et G. Niemann. Reisen in Lykièn and Carien, I, p. 54, no 19, Vienne, 1884.

۴- Savelsberg, Beitragé zur Entyifferung der lykischen Sprachdenkâmler, t. II, p. 40 et 44, Six, Monn. lyc., p. 63. J. Imbert, dans la Museon, avril 1891 (t. X, no 2). et dans Babyl, and orient, Record, 1891, p. 109.

۵- Tlos.

۶- Arttumpara Medese.

۷- Artembarès le Mède.

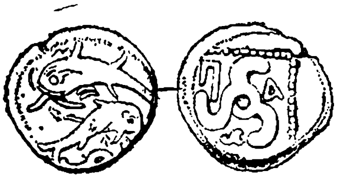

شکل ۶۰

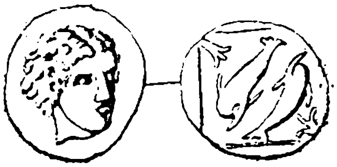

شکل ۶۱

پشت سکه، نوشته(تاپ...). وتصویر سه‌شعاع درمربع مقعر، استتر بوزن۶/۴۷ گرم.موزۀبریتانیا.[۱](ش-۶۰) هد معتقد است که باید بجای تاپ آنرا پات خواند . در سکه‌ای بنام همین شخص درسمت راست آن این نوشته ، واهنتزه [۲] نقش شده‌است. بطوریکه در شرح حال آنتی‌فلوس درسابق دیدیم قاعدتاً تاپ باید فرمانروای این شهرباشد . استتری بدون نام، که چند نمونه آن را در دست داریم ، در پشت‌آن همان خوکهای دریائی و در سمت راست‌آن صورت آپولن نقش شده‌است (ش-۶۱).

به این‌گروه از نظر نوع آنها سکه‌های بدون نام معروفی ارتباط داردکه در روی آنها یك یا دو خوك دریائی با یك‌گودی فرو رفته‌کشیده، شبیه اولین سکه‌های کامیروس [۳] ، نقر شده است. ایمهوف بلومر دو نوع از این سکه‌ها را با نوشته «پوس» منتشر کرده است. همین‌امر بوی‌اجازه داده‌که سکه‌های مزبوررا جزءگروه سکه‌های‌شهر پوزیدون[۴] درجزیرۀ کارپاتوس[۵] ، طبقه‌بندی نماید. به‌عقیده سیکس حروف پوس معرف یکی از شاهان لیکیه‌است و ارتباطی به‌شهر پوزیدون ندارد. عقیدۀ ایمهوف‌بلومر بنظرما موجه‌تر است زیراکوپرلیس و بعضی دیگر از شاهان دارای استترهائی بودند که در روی آنها تصویر خوك دریائی نقش بوده است.[۶]

اخیب ...[۷] ؟

(درحدود۴۱۰ قبل ازمیلاد)

روی سکه: تصویر خوك دریائی ودر زیر آن یك چشم؟. پشت سکه نام اخیب وتصویر سه شعاع درمربع مقعر. سکه نقره بوزن ۱/۵۴ گرم. موزه برلن[۸] (ش- ۶۲).

۱- Fellows, Coins of ancient Lycia; pl. VIII, fig. 8; Six, Monn lyc., p. 34; B. Head, Hist. numor, P. 573.

۲- Colleition de M. Weber, á Londres, B. Hist numor.; p. 573.

۳_ Camiros.

۴- Poseidn.

۵- Imhoof - Blumer; Monn. grecq, p. 317, nos. 93 à 96

۶- Six, Monn, Lyc., p. 79 et 92; cf P. Gardner, dans Num, Chron, 1886' pl, XI, fig, 16.

۷- Ekhib

۸_ Fellows, Coins fo anci, Lycia, pl. I, 9; B. Head, Hist. numor., p. 573; Six, Monnaies lyciennes, pp. 37 et 92.

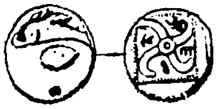

شکل ۶۲

فلوس درروی این‌سکه این کلمه را ایبوئه که مورد پذیرش سیکس نیز می‌باشد، خوانــده است. هد آنــرا اخیب پیشنهاد می‌کند. با مطالعه نقش این سکــه عقیده وی تأیید میشود. برای خواندن ایبوئه باید تصور کرد که این کلمه کلمه‌ای است خارجی زیرا چنین کلمه‌ای در روی هیچیك از سکه‌های لیکیه دیده نشده است. بعلاوه بنظرمی‌آید که حرف (O) قاعدتاً باید بجای یك (خ Kh) آمده باشد. ما هیچ شخصی را کــه ابتــدای اسم او با اخیب شروع شده باشد نمی‌شناسیم. با تمام این تفاصیل این اسامی: اخه و ولوس و اکی‌ولوس را باید با یکدیگر مقایسه کنیم.

ایتس[1]

(درحدود ۴۱۰ قبل ازمیلاد)

این شاه سکه‌ای ضرب زد که در طرف راست آن تصویر یك خوك دریائی و در پشت یك سه شعاع است ونام او باین‌شکل (ایته) ویا (هته) درمیان سه شاخه شعاع نقر شده‌است.[2] این اسم بشکل مضاف الیه در روی ستون گزانتوس: (ایتهه) [3] ذکر شده است. ایتس در کجا سلطنت میکرده ؟ سیکس به استناد یك سکــه کوچك متعلق به موزه برلن میگوید که باید در اطراف تصویر خوك دریائی حروف تلم که اختصار اسم تلموس است، خوانده ولی این‌استدلال با اینکه سیکس به آن پافشاری می‌کند، قدری مشکوك بنظر می‌آید.[4]

پرلیس[5]

(درحدود ۳۹۰ قبل ازمیلاد)

بروی‌چهارسکه این‌نوشته‌ها پرلیا(پرلی)[6] نقرشده‌است. پشت‌این‌سکه نقش سه‌شعاع را دارد. درسمت راست‌سکه‌این‌تصاویر نقش شده است: دو خوك دریائی که هر یك بطرف مخالف شناور هستند. تلف[7] که بزی را بدوش دارد (ش ــ ۶۳) موزه بریتانیا.

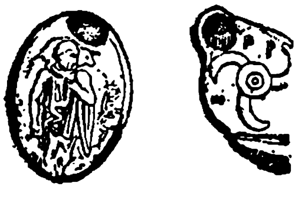

شکل ۶۳

---

[1] Ités.

[2] دو نمونه از این سکه‌ها در موزه برلن موجود است.

[3] Schmidt, The lycian inscriptions, pl. VII, 3, I, 25 (طرف راست)

[4] Six, Mon. lyc., pp. 36 et 92.

[5] Perlis

[6] Prli

[7] Telèphe

ونیم‌تنهٔ‌آهوی بالدار.[۱] این سکه با این مختصات نسبت خود را با مجموعه ما به شماره ۵۲۴ ثابت ومدلل می کند.

سیکس و هد معتقدند که پرلی یکی از شاهان است ونظری که آنرا بنام شهر آپرلائه[۲] دانسته‌است، مردود میدانند[۲]. معذلك درروی ستون بزرگ شهر گزانتوس آپرلائه باین‌شکل آمده‌است: پرلی[۳] واین همان اسم پرل است زیرا حذف حرف E دربسیاری از موارد مشابه دیده شده است. با تمام این تفاصیل من نمیتوانم اسم شهر آپرلائه را در روی سکه‌ها قبول کنم زیرا بنظرمی‌آید که نوع‌تصویر دو خوك دریائی بموجب یکی از نوشته‌های شاه تاپ...؟ به شهر آنتی‌فلوس تعلق دارد.

شاه ناشناس

(درحدود ۳۹۰ قبل از میلاد)

روی سکه : تصویرسپرمدور مزین به یك پگاز که در زیر آن علامتی است که سیکس آنرا خان (کاندوبا؟) ترجمه کرده است، نقش‌است. پشت سکه کلمه خین. وتصویر سه شماع ، موزهٔ برلن[۴] استتر مجموعه ما به شماره ۵۲۵ به همین شاه تعلق دارد.

زموس[۵]

(درحدود ۴۱۰ قبل ازمیلاد)

نام این‌شاه برروی سکه‌ها (مجموعه: شماره ۵۲۶)[۶] بطوراختصار به این شکل (زم) نقر شده است که بنظر می‌آید باید همین‌اسم زوموهو[۷] که در روی سکه‌های تربه نی‌میس[۸] دیده‌میشود، باشد. زوموهو محتملا پسرزموس[۹] است. زیرا نوع‌سکه‌های این دونفر بایکدیگر شبیه‌اند.

۱- Six, Monn lyc, p 35, nos 112 à 113 bis

۲- Six, Monn lyc p 92

۳- J. Savelsberg, Baitrage Zur Entzifferung der lykischen Sprachlenkmaler, t II, p 214, 1, 58

۴- Six, Monn lyc, p 59 - 60 et 95

۵- Zémous

۶- Cf Six, Monn lyc p 69

۷- Zumuhu

۸- Trebenimis

۹- Zemous

تربه می‌نیس پسر زموس

(درحدود ۴۱۰ قبل از میلاد)

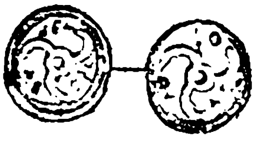

شکل ۶۴

به‌دو سکه مجموعه ما (شماره‌های ۵۲۷و۵۲۸) باید این‌سکه(ش- ۶۴) را اضافه کرد که بااین‌ترتیب بنظرمی‌آید ثابت می‌کند زموس پدرتربه‌می‌نیس بوده است : روی سکه نام زوموهو باتصویر سه شعاع. پشت سکه نام(تربنیم).[1] وسه شعاع بوزن ۱/۵۲ گرم. موزهٔ هونتر.[2] نام تربه‌نی‌میس درکتیبه گزانتوس درآنجائیکه درارتباط باخره‌ئیس[3] است، ذکـر شده. درشهرلیمیرا کتیبه‌ای در رثاء پسرش کشف گردیده که متن‌آن چنین است: «کروستی‌تربه‌نه‌مهه‌تی دری ، کروستی‌پسر تربه‌نی‌میس».[4] در دوران رومیهاروی سکه‌ای از فازلیس نام یکی‌ازقضات به اسم ترویمیس نقش شده‌است[5] که میتوان اسم شهر تره به نا[6] را با آن از یك ریشه دانست.

میترا پات

(درحدود ۴۱۰ قبل ازمیلاد)

در روی تعداد زیادی از انوع سکه‌هــا نام این ساتراپ به این صورتها آمده است: میتراپاتا، میتراپ، میترا، میت، می. مجموعه شماره‌های۵۲۹و۵۳۰[7] به سکه‌هائی‌که دارای تصاویر سرشیر وسه شعاع هستند باید این سکه را افزود : تصویرحلزون وپشت‌آن نام میت و سرآپولن جوان از روبرو[8] .

نام میتراپات درکتیبه بزرگ گزانتوس (قسمت راست‌آن I و ۱۶) بصورت میتراپاتا آمده است. محتملاً همان شخصی است بنام میترو واتیس‌که فرناباز درسال ۴۰۹ ویـرا نزد

۱- Trebbénim

۲- Fellows, pl III, 5 Six, Monn lyc, p 70, n' 250

۳- قسمت پائین ۱، ۳۹، فسمت راست، II 1

۴- Decke, Lykiische Studien dans les Beitrage de Bezzenberger, t. XIV (1888), p 183

۵- Zeitschrift fur Numasmatik, t. III, p 39 B Head, Hist, numor. p 579

۶- Trebenna

۷- Cf. Six, Monn lyc, p 67 à 69

۸- Percy Gardner, Numismatic Chronicle, 1886, pl XI, fig, 14

آلسی پیاد به کریسوپولیس[۱] فرستاد. سکه‌های باسرشیر میتراپاتا، مانند سایر سکه‌های لیکیه ازهمین نوع است وشباهت کاملی باسکه‌هائی که درشهرساموس درسال ۳۹۴ ضرب شد، دارد. [۲]

وئد...[۳]

(درحدود ۳۸۰ قبل از میلاد)

کلمه وئد دلتا و (مجموعه شمارهٔ: ۵۳۱) [۴] نمیتواند ملخص کلمه (ودری) کـه بمعنای «شهر» است[۵]. باشد وبایدآنرا نام شاهی که اسمش با این سه‌حرف که با نامی یونانی، مانند پولیوکوس یانامی مثل هیدرانس[۶] شبیه است، دانست، زیرا درکتیبه گزانتوس اسم هیدرانس پدر تیسافرن، به شکل (ویدرنا) [۷] نوشته شده است.

زائوآس[۸]

(درحدود ۳۸۰ قبل از میلاد)

بنظرقطعی نمیرسد که دو سکه مجموعه ما (شماره‌های ۵۳۲ و ۵۳۳) بیك شخص تعلق داشته باشد. یکی ازآنها که دارای نوشته‌ای باحروف زا... یا آز... [۹] است ازگروهی کاملا متفاوت بامجموعه مورد بحث‌ما می‌باشد. اما نوشته سکه‌دیگر (زاو... یا زاگ)[۱۰] باید بوسیله استتری ازهمان گروه تکمیل شود.[۱۱] درکتیبه بزرگ گزانتوس اسمی منقور است که نمیتواند معرف همان شخص باشد. اسم لیکی زاواها یا زاگاها میتواند با نام یونانی زاواس منقول از سنگ نوشته‌ای، مطابقت داشته باشد. [۱۲]

۱- Xenophon, Hellen, I, 3, 12 G Imbert, Babyl and Orient, Record, 1891, p III

۲- Percy Gardner, Samos and Samian Coins, p 253 - 258.

۳- Ved

۴- Six, p 72, no 260

۵- Arkwright, Babyl and orirnt, Record, t IV, 1890, p 176 et suiv.

۶- Hydranés

۷- Stéle de Xanthos, سطرهای ۱۱ و ۱۲ ، قسمت بالائی G. Imbert, Museon de douvaio, 1891, p 272

۸- Zauas

۹- Za یا Az

۱۰- Zav یا Zag

۱۱- Fellows, Pl IV, 2 Six, p 73, no 262

۱۲- C. I. Gr, t III, no 5247, suppl.

پوره سیس [1]

(درحدود ۳۷۵ قبل ازمیلاد)

روی سکه تصویرسرشیر از مقابل وپشت سکه نام (پوره سی). وتصویرسه‌شعاع. بوزن ۲/۴۶ گرم. مجموعه قدیمی ایوانوف. [2]

سکه این شاه در مجموعه ما موجود نیست. درکتیبه‌ای در آنتی فلوس اسم وی به این صورت «پورز» ذکر شده است. اسم پیرسیس درکتیبه‌ای یونانی آمده است. [3]

پریکلس

(قبل از ۳۷۴ تاحدود۳۰۶ قبل ازمیلاد)

در روی بسیاری ازسکه‌های این‌شاه نام وی چنین نقش شده است: (پریکله). [4] بعضی از انواع معمولی آنهـا که از جنس نقره هستند دارای تصاویر سرشیر از مقابل و سه شعاع می‌باشند. درپشت سکه‌های برنزی تصویر سه شعاع و در سمت راست‌آن یك سر الهه یا بزی است (مجموعه: شماره‌های ۵۳۴ تا ۵۳۹)

نام پریکلس اغلب درسنگ نوشته شهر لیمیرا، شهری که قبل‌از فتح‌تمام لیکیه، حاکم آن بوده است [5] ودرقسمتی از متن تئوپومپ [6] نزدیك به متن سنگ نوشته لیکی، تذکرداده شده‌که پریکلس، پس‌از مغلوب کردن‌آرتمبارس شاه پینارا [7] فرمانروای تمام سرزمین لیکیه شد و سپس به شهـر تلموس حمله کرده است. [8] آرکرایت در نوشتـه یك سنگ قبر چنین

۱- Puresis

۲- Six, Monn lyc, p 87, no 263

۳- C. I. Gr. t III, no 4885

۴- Six, Monn lyciennes, p 73 à 77; Imhoof - Blumer, Greichishe Munzen aus dem Muscum in Klagenfurt und anderen Sammlungen, no 109 et pl V, no 14 (Extrait de la Numism Zeitschrift, de Vienne, t XIV)

۵- J. Imbert, dans Bably, and Orient Record, 1891, p 111

۶- Théopompe

۷- Artembarés از سلسله Pinara. Insrcipt. de Lymara no 16

۸- Théopompe, Frag III, dans Muller (Didot), Fragm bist, grec, I, P. 295; cf. Six. Monn lyc, p 76 et 98 Oscar Treuber Geschichte der Lykier, p 102

خوانده است که اوروبیلاها[1] وسپس آرتمبارس شاه تلمسوس معاونی بنام ددارسما[2] داشت که بوسیله پریکلس مغلوب گردید. [3] شاید به افتخار این پیروزی بوده است که این شاهزاده بازیهای پروکلسی را بوجود آورد[4] .

پریکلس مغرور از این موفقیت تصور کرد که موقع آن رسیده که از زیر یوغ وتسلط ایرانیان خود را رها سازد و باین قصد در انقلاب ساتراپهائی که علیه شاهنشاه ایران بپاخواسته بود شرکت نمود[5] (درسال ۳۶۲). موزول[6] ساتراپ کاری ازطرف اردشیر مأمور سرکوبی یاغیان گردید . ساتراپ کاری در انجام مأموریت خود موفق شد و بپاداش این خدمت لیکیه به‌قلمرو فرمانروائی او اضافه گردید . اهالی لیکیه مدت زمانی در زیر تسلط کوندالوس(خنتلا)[7] نایب موزول وسپس پیکزوداروس[8] که از وی فرمانی درسه‌زبان درسال ۳۴۰ منتشرشد واز نظر خواندن کتیبه‌های لیکی فوق‌العاده مفید ومؤثر بود ، باقیمانده، قرار گرفتند . درآخرین دوران تسلط ایران، مردم لیکیه از زیربار اطاعت کاری‌ها خارج شدند ودر زمان داریوش کودومن در ارتش مانتور رودسی[9] شرکت جستند و در آغاز جنگ علیه اسکندر نیروی دریائی آنان زیر فرماندهی ممنون[10] فعالیت داشتند .

تلوس ، شهر[11]

(درحدود ۳۶۰ قبل ازمیلاد)

سکه‌های مجموعه ما به‌شماره‌های ۵۴۰ تا ۵۴۳ بنظر می‌آید که در روی آنها نام‌شهر تلوس ، بدون ذکرشاه‌آن ، نقر شده است. حروف «تل» ، در روی سکه شمارهٔ ۵۴۳ شاید علائم اختصاری این شهر باشد . دلیلی‌که میتوان از روی سکه‌های زیر این موضوع‌را ثابت نماید : تصویرسروگردن شیر ازمقابل ، پشت آن نوشته تلاوی[12] وسرباتاج برگ‌آپولون از مقابل . بوزن ۱/۲۵ گرم. موزه بریتانیا و موزهٔ برلن[13].

۱- Urebillaha ۲- Ddarssmma

۳- Arkwright, dans Babil and Orient Record, t IV, 1890; p 176-181 J. Imbert Babyl and Orient Record, t V, 1891, p 110

۴- C. I. Gr, no 4198, 1 6-6

۵- O. Treuber. Geschichte der lykier, p. 104.

۶- Mausol. ۷- Kondalos (khntla).

۸- Pixadarus. ۹- Mentor le Rhodien.

۱۰- Diod. Sic, XVI, 25, 2. XVII, 23, 6, Arrien, Anab. I, 20, 3.

۱۱- Tlos. ۱۲- Tlavi.

۱۳- Fellows, pl. IV,4.; Six, op. cit. p. 78, no 279, et Zeitschrift fur Numismatik, t. VI. (1879). p. 81.

درکتیبه‌ها نام تلوس به‌این صورت نوشته شده است : تلاوی ومردم آن بنام (تلاواس)[1] آمده است . معذلك چون صورت تلاوی قدری متفاوت است سیکس معتقد شده‌که باید وجودشاهی را بنـام تلاویس که درگزانتوس حکومت میکرده است بپذیـریم . زیرا علامتی‌که در روی سکه‌ها مشاهده می‌کنیم در روی بعضی از سکه‌های خرئیس نیز دیده شده است . تصور می‌کنم که سکه‌های مورد بحث باید بنام شهر تلوس باشد وآنها در زمانیکه لیکیه زیرتسلط و نفوذ کاری‌ها بود ، ضرب شده باشد .

گزانتوس یا آرنا

(درحدود ۳۶۰ قبل ازمیلاد)

نـام‌گزانتوس درلیکی به شکل آرنا ذکر شده[2] است . اتی‌ین دوبیزانس‌می‌گوید : «آرنا شهـر لیکی چون گزانتوس به این اسم نامگـذاری شده بود » علاوه برسکـه‌های شاهانی که در روی آنهـا نام شاهان و شهـر منتسب به آنان نقش است سکـه‌های دیگری موجود می‌باشد که تنهـا نام آرنـا بـدون ذکـر اسم شاه در روی آنهـا منقور است[3]. سکه‌های دیگری وجود دارد بدون ذکر نام‌که از نظرنوع وشکل میتوان‌آنها را جزءِ گروه سکه‌های گزانتوس محسوب داشت ، از جمله : استتر مجموعهٔ ما به‌شماره ۵۴۴ . این سکه‌ها بنـام گزانتوس هستند : سرکلاه خوددار آتنا درسمت راست ، پشت آن کلـه (آرناهه). سرآپولون بانواری‌ازگل پیچیده شده وتصویردوشعاع ، بوزن ۸/۱۲ گرم ، موزه بریتانیا[4]. سرشیردرسمت راست، پشت‌آن‌کلمه‌آرن. ستارهٔ هشت‌پر بوزن ۳/۷۰ گرم[5]. بعقیدهٔ سیکس‌این سکه‌ها در لیکیه در زمان تسلط کاریهـا در حدود سال‌های ۳۳۵–۳۶۰ ضرب، شده است[6]

---

[1] ۱- J. Imbert, dans Babyl. and Oriental Record., p. 113. اخیراً M.O. Benndorf در روی تخته سنگی‌که قاعدتاً باید پایه دومجسمه باشد نوشته‌ای به دو زبان کشف کرده است که کلمات Tloite و پی‌نارئن Pinaréenne در زبان لیکی به این صورت تلونا Tlonna و پیلن‌نی Pilenni آمده‌است (Anzeiger de l'Académie mperiale de Vienne, 20 Juillet 1892, no. XVIII, p. 13 du Seperat abgedrucht) در ستون گزانتوس که در سمت راست آن کلمات تلاونا وپینال ذکر شده نوع دیگر آنها بصورت تلونل Telonnel وتلابن Tlabn (قسمت پائین‌کتیبه سطرهای ۴۱ و ۴۲) نقره شده است شاید روزی برسدکه این تنوع و اختلاف نوشته‌ها معلوم و مشخص شود . تلاوسه Tlavse در فرمان پیکزو داروس جوابگوی متن یونانی می‌باشد (یادداشت .ژ. امبرت).

[2] ۲– درکتیبه‌ها این اسم مکرر ذکر شده است . به ژ. امبرت در Babyl. and Orient Record ۱۸۹۱ صفحه ۱۰۹۱ مراجعه شود).

[3] ۳– Six, p. 54–55.

[4] ۴– Fellows, Coins of Orient lycia, pl. XVIII. 5; Six, Mon. lyc. p. 54, no 185.

[5] ۵- Six. op. cit, p. 55, no 189.

[6] ۶- Michaelis, dans les Ann. de l'Instiut de corr. archéol. XLVII, 1875. 170, no. 32.

سکه‌های نامشخص

(درحدود ۴۴۰ قبل‌ازمیلاد)

مطمئن نیستیم سکه‌هائی که تحت شماره‌های ۵۴۹ تا ۵۵۲ مشخص شده است متعلق به لیکیه باشد . باین‌تفصیل سکه‌های مزبور یامتعلق به‌لیکیه هستند ویا بناحیه‌ای درمجاورت‌این ایالت . روی سکه : سرزن سیاه ، شایـدآفرودیت ملاینس منقوش در روی درهم شماره ۵۴۹ قابل ملاحظـه است[1]. در روی سکه شمـاره ۱۵۰ کلمه افو OFO نقش است . آقـای هد[2] به‌این شکل افو Ofou وآقای سیکس اکوو Ukuv خوانده‌اند.

تصور میرود که این شاه بـاید در ناحیـه مازی‌سیتوس[3] و شاید در لیمیرا[4] حکومت کرده باشد .

سکه‌های یك ساتراپ ناشناس که در پامفیلی ضرب شده است

(درحدود ۴۶۰ قبل ازمیلاد)

سکه‌هائی که شرح آنها باسکه‌هائی که تحت شماره‌های ۵۵۳ و۵۵۴ مجموعه مامذکور است ، مطابقت دارند. تعداد آنها بسیار است[5]. استترهائی وجود داردکه وزن آنها ۱۱/۷۰ تا ۱۱/۴۹ گرم‌است. اینها درهمها ویاسکه‌های کوچك می‌باشد. در روی استترها آقای‌سیکس گمان کرده است که این علامت اولوی (اولویکون) را خوانده‌است . بنابراین نتیجه گرفته بود که سکه‌های مزبور به شهر اولیبا واقع در میان لیکیه وپامفیلی تعلق دارد . ولی قرائت پیشنهادی ایشان چندان مطمئن نیست . استتر دیگری از همین نوع موجود است که در روی آن کلمه‌ای است که معنای آن مفهوم نیست ، خوانده میشود . ترجیح میدهیم که این سکه‌ها را به‌یك ساتراپ ویا شاه غیرمعلومی که در اوایل نیمه اول قرن پنجم دریکی‌ازشهرهای پامفیلی همسایه بالیکیه ضرب شده است ، نسبت دهیم. این‌سکه‌ها دارای وزنهائی رژینی، مانند قدیمترین سکه‌های سلاندریس[6] که قبل ازسال ۴۵۰[7] ضرب خورده است ، می‌باشد.

۱ـ اگر بتوان سرانسانی را در روی این سکه تشخیص داد ، این سرمتعلق به سارپدن Sarpedon یکی از قهرمانان افسانه‌ای لیکیه می‌باشد .

۲ـ B. Head. Hist, numer, p. 573. ۳- Masicytos.

۴ـ Six, Monn. lyc., p. 29-30, no 90 à 97 ایضاً Zeitschrift fur Nnmismatik, t. VI, p. 85, no. 17 et 18; Imhoof-Blumer, Won. grecques, p. 469; nos. 63 á 67.

۵ J. P. Six, dans la Zeit, fur Numism., t. VI (1879), pp. 81-82; همچنین B. Head, Hist. numor., p. 584.

۶- Célenderis. ۷- B. Head. Hist. numor. p. 600.

فصل پنجم

سکه‌های جزیرهٔ قبرس

۱- سالامین

اولتون[1] (۵۶۹ تا ۵۲۵ ق. م)

اولتون را قدیمترین شاه سالامین می‌شناسند وهرودت در کتاب خود[2] بمناسبت اینکه این شاه قبرسي در حدود سال ۵۲۷ ازفره‌تیم[3]، مادر شاه سیرن[4]، آرسیزبلاس سوم[5] پذیرائی کرد ، از وی نام برده است . اولتون در زمان فتح جزیرهٔ قبرس بوسیله آمـاسیس[6] پادشاه مصر ، سلطنت خود را آغاز نهـاد (درحدود ۵۶۹)[7]. اولتون فرمانبر مطیع مصر درتمـام مدت زمامداری آماسیس‌ها یعنی تاسال ۵۲۵ ، دورانی‌که مصر وقبرس بدست کبوجیه شاهنشاه ایران فتح شد ، به زمامداری خود ادامه داد . ازمنه مزبور میرساندکه اولتون (۵۶۹ تـا ۵۲۵) در تمام دوران فرمانروائی خود مانند نمایندهٔ مصریها در جزیره قبرس بوده است . تاریخهای مذکور درضمن اسناد مثبته‌ای است‌که ثـابت می‌کند اولتون مدت درازی سلطنت کرده‌وحدود قدرت ونفوذش به‌سراسر جزیره ساری‌وجاری بوده است . وحدتی‌که درجزیرهٔ قبرس در زیر سلطه این شاه بوجود آمده بود دلیلی است برپیروزی مصریها دراین جزیره.

سکه‌های اولتون از نظر گروه ونوشته‌ها به‌پنج دسته تقسیم میشود به‌این قرار :

---

[1] Evelthon.

[2] Herod. IV, 162; Polyen, VIII, 47, W. Deecke, Die griechischen Kyprischen Inschriften, in epichorister , p. 56, dans Hermann Collitz, Sammlung der griech. Dialektinschriften.

[3] Phérétime.

[4] Cyrène.

[5] Arcésilas III.

[6] Amasis.

[7] Diod. Sic., I, 68, Herod. II, 182, G. Maspéro, Hist. ancienne de l'Orient, pp. 555, note, et 588. M. Six آغاز سلطنت او را درسال ۵۶۰ میداند J.P. Six. Du classement des séries cypriotes, dans la Revue numismatique. 1883, p. 264.

۱_ روی سکه : نوشته‌نام‌اوله تویه(اولتون) قوچ خوابیده. پشت سکه ، صاف (مجموعه شماره‌های ۵۶۵ تا ۵۵۵).

۲_ روی سکه اوله ثوتوسه (اولثوندوس) ، قوچ خوابیده ، پشت سکه صاف[۱].

۳_ اوله ثوتوسه (اولثوندوس) ، قوچ خوابیده ، پشت سکـه صلیب دسته‌دار (مجموعه شماره ۵۶۶).

۴_ اوله ثوتوسه(اولثوندروس)،قوچ خوابیده ، پشت سکه صلیب دسته‌داروعلامت« کی» یا نوشته کی‌پورو(کیپرو). (مجموعه شماره‌های ۵۶۷ تا ۵۶۹).

۵_ واسی‌_او(اولثوندوس) واسیلئوس، قوچ خوابیده ، پشت سکه شبیه گروه شماره۴[۲].

بطوریکه ملاحظه میشود نام اولتون به اشکال مختلف بصورت فاعلی و مضاف‌الیه آمده است . به‌استناد این‌حالت خاص آقای سیکس تصور کرده است میتواند این سکه‌ها را به‌شاهان مختلف نسبت بدهد. طبق‌عقیده این‌دانشمند سکه‌هائی‌که دارای نوشته اولثون‌هستند تنها متعلق به‌اولتون‌است‌وسایرین به‌اخلاف ویاجانشینان‌این‌شاه مانند سیروموس[۳]وخرزیس[۴]و گورگوس[۵] واونه‌سیلوس[۶] ، تعلق دارد به این ترتیب : سکه‌های گروه شماره ۲ باین نوشته اولثوندوس باپشت صاف آنها به‌سیروموس وخرزیس . سکه‌های گروه‌های ۵،۴۰۳ بانوع صلیب دسته‌دار درپشت‌آنها به‌گورگوس واونه‌سیلوس. باوجود نمونه‌ای‌که درروی‌آن نام فیله‌تر[۷] جانشینان شاهان پرگام منقوش است ، تصور می‌کنیم‌که نمونه‌های پنجگانه به‌یك شاه تعلق داشته‌باشد. درحقیقت ، علیرغم تنوع نوشته‌ها قوچ خوابیده در تمـام سکه‌ها دیده میشود . بعلاوه وجود صلیب دسته‌دار برای اولین بار در روی این سکه‌ها آیا نمیرساندکه سکه‌های مزبور ازمصر آمده باشد[۸] وآیا نمیتوان آنرا علامت قدرتی دانست که پادشاه مصر به اولتون شاه تابع او درسراسرجزیزه قبرس، داده باشد ؟ اختلاف سبك وحتی‌نوشته‌های روی سکه‌ها میتواند دلیل کافی‌باشد برای مدتی، که چندان طبیعی‌بنظر نمیرسد که اولتون مدت چهل وچهارسال‌حکومت کرده‌باشد.بالاخره اگر بتوان در روی بعضی‌ازسکه‌ها نام جزیره کیپرو را خواند باید قبول کردکه سکه‌های مزبور به‌کسی جز اولتون تعلق ندارد. زیرا این شاه تنها پادشاهی است‌که به تمام جزیره تسلط داشته وحکومت‌کرده است و سایر جانشینانش فقط به سالامین حکومت کرده‌اند .

۱_ Six. Series cypriodes, Rev. numism. 1883, p. 268.

۲_ Six, op. cit, p. 271, no 21.

۳_ Siromos. ۴_ Chresis.

۵_ Gorgos.

۶_ Onesilos. ۷_ Philétaire

۸_ Voir. Raoul, De la croix ansées, dans les Mém. de l'Acad. des Inscr. et Belles lettres, t. XVI, p. 285-382.

سیکس درحرف «کی» که در داخل صلیب دسته‌دار نقش شده است «علامت اختصار نام جانشین گورگوس را تصور کرده‌است . وهمچنین علاماتی که در اطراف نقش صلیب دسته‌دار دیده میشود آنهارا «علائم اسامی مباشرین ضرابخانه ومقامات عالیرتبه که درغیاب شاه زمام امور را در دست داشته ویااینکه تربیت شاه صغیررا بعهده داشته‌اند وبالاخره اعضای شورای سلطنتی» میدانند. این فرضیه‌ها بهیچوجه براساس محکمی استوار نیست. ولی باید قبول کنیم که خواندن کلمه کیپرو که آنرا پیشنهاد می کنیم چندان مطمئن نیست. حرف «کی» تنها قابل اطمینان است. و سایر علامات خواندن آنها اشکال زیاد دارد . باین تفصیل تصور می‌کنم که تمام آنهارا میتوان بعلائم «رو-پو» احاله داد واستنساخ آقایان دیك وسیکس‌را جزغلط خواندن چیزی ندانست. علائم خوانده شده Ft درالفبای قبرسی شباهت به‌علامت «رو» دارد. ازطرف دیگرمن به‌علامت «لی» کاملا مشکوك هستم. زیرا این‌علامت نمیتوانند علامت دیگری جز«رو» که شاخه چپ‌آن در روی سکه‌های خزانه دالی[1] که بوسیله لانگ منتشر شده ، نمایان است، باشد[2]. اما راجع به کلمه کیپورو بجای کیپریون یاکیپرو شکل آن قدری غیر طبیعی بنظر میرسد. ولی اسم قبرس تااین‌تاریخ که هیچیك ازکتیبه‌هائی که بهزبان قبرسی نوشته شده، دیده نشده‌است. اگرخواندن کلمه کیپرو را بپذیریم علامت «کی» را تنها باید اول نام کیپرو دانست. باپذیرفتن این‌فرضیه «پورو» باید علائم اختصاری شخصی باشدکه بنام شاه شریك و یا شاید مباشر ضرب سکه بوده است .

جانشینان اولتون

جانشینان بلافصل اولتون بوسیله هرودت[3] معرفی شده‌اند، شجرهٔ نسب آنان به این قرار است:

اولتون
(۵۲۵-۵۶۵)
↓
سیروموس[4]
↓
کرسیس[5]
↓

فیلائون[6]	اونه سیلوس[7] (۴۹۹ در +)	گورگوس[8] (۴۸۰-۵۰۰)

---

[1] Dali.

[2] Lang, dans le Numismatic Chronicle, 1871, Six, op. cit pp. 270 á 272, W. Deecke, op cit. p. 57, nos, 167 et 168.

[3] Herod. V. 104; VIII, 11.

[4] Siromos.

[5] Chresis.

[6] Philaon.

[7] Onesilos.

[8] Gorgos.

راجع به‌شرح حال وزندگی سیروموس بهیچوجه اطلاعی دردست نیست وحتی نمیدانیم که پس‌از انقلاب سفیدی ۱ که وسیله شد نفوذ و تسلط ایرانیان را بجای مصریها در جزیرهٔ قبرس محرز و تثبیت گردد، نقشی‌درفرمانروائی این جزیره داشته باشد. نام سیروموس کاملا سامی است و این تعبیری یونانی است ازنام فینیقی بسیارمعروف حیرام یاحیروم۲ . بطوری که‌گذشت ما نمیتوانیم این‌عقیده سیکس راکه بعضی ازسکه‌های اولتون را به این شاه منتسب دانسته است، بپذیریم. و نیز نام او را به این صورت ایراموس و سکه‌هائی‌که نام شاهی که اول آن حرف۳ «اِ» باشد به‌وی منسوب کرد. در روی یکی از استترهای ازهمین‌نوع مذکور در مجموعـهٔ ما به شماره‌های ۷۳۱ و بعد ، حروف رامو ۴ خوانـده میشود . دیك پیشنهاد می‌کند که این‌اسم نیمه‌پاك شده را با کلمات ایرامو ـ ایرام وپیرامو کامل کنیم. ۵ ولی‌فرضیه مزبورکاملا سهو و اشتباه است.

اگر سیروموس به ضرب سکه اقدام‌کرده باشد حتماً از نوع نقش قوچ خوابیده باید باشد، زیرا این‌نوع سکه‌های پدرش اولتون مدتها بعداززمان جانشینان‌سیروموس تا انقلابی که منجر به استقرار خاندانی از مردم صیدا در قبرس شد، ادامه داشته است.

از تاریخ و زندگی خرزسیس (خرسیس ، خرسیوس) و سکه‌هائی که بنام وی ضرب شده باشد اطلاعی در دست نیست . از طرف دیگر باید‌گفت کـه سیروموس وخرزسیس مدت بسیار کوتاهی سلطنت کرده‌اند. زیرا یك ربع قرن بزحمت دورهٔ اولتون را از نوه‌های وی گورگوس و اونه‌سیلوس جدا می‌کند. از سه برادر گورگوس و اونه سیلوس و فیلائون، تنها آخری به یاد شاهی نرسید. زمانیکه در سال ۵۰۲ مردم یونی علیه تسلط ایران قیام‌کردند.

۱- Herod. III. 19.

۲- Shroeder در phenigische Sprache صفحه ۱۲۵_۱۲۴. هرودت (جلدVII صفحه ۹۸) متذکر شده است‌کـه در صیدا (Tyr) شاهـی بنام سیروموس حـکومت میکرده است Movers. در Die Rhenizier جلد دوم، صفحه ۲۴۵ به اشتباه این شاه را همان سیروموس سالامینی میداند. سیروموس صیدا در نیروی دریائی خشایارشا خدمت میکرده است درحالیکه با تطبیق‌تاریخ زندگی سیروموس سالامین قاعدتاً باید معاصر داریوش‌اول پسرهیستاسپ باشد. چنان که نوهٔ اوهم همزمان داریوش بوده است.

۳- Six, op. cit, pp. 301 et p. 368.
این سکه‌ها در سولی Soli ضرب خورده است و متعلق به یکی از شاهان اونوستوس Eunostos می‌باشد

۴- من‌گمان می‌کنم این طرز خـواندن کلمه ناشی از اشتباه باشد و محتملا باید آنرا بهمین اسم زوتیموس Zotimos که درروی سکه‌های شماره‌های ۷۳۵ تا ۷۳۱ مجموعهٔ ما منقور است، خواند

۵- Deecke p 58_59, no 175, cf Six, p 307_309

اهالی قبرس از موقع استفاده کرده بگمان اینکه میتوانند ازیوغ تسلط ایرانیان رهائی یابند، سربشورش برداشتند. [۱] در این زمـان گورگوس در سالامین حکومت میکرد، اونه‌سیلوس برادرش تخت سلطنت را پس‌ازاینکه نتوانست اورا علیه داریوش بشوراند، ازدست وی ربود. اونه‌سیلوس بیاری‌یونانیان برادر را ازکار برکنارکرد سپس‌تمام جزیره را به استثنای‌ناحیه آماتونت [۲] به شورش و سرپیچی کشانید. ولی درسال ۴۹۹ پس‌از یك سال سلطنت کشته شد و ایرانیان گورگوس را مجدداً بتخت سلطنت‌نشانیدند. جزیرهٔ قبرس نیز برای بار دیگر بدست ایرانیان افتاد و نیروی دریائی‌آن درجنگهای داریوش و خشایارشا علیه یونیایان بکار گرفته شد. درسال ۴۸۰ درمیان فرماندهان نیروی قبرسی گورگوس پسرخرزسیس، دیده شد. [۳] بنا بر این باید مطمئن بود که گورگوس شاه سالامین مـدت بیست سال از سال ۴۸۰ تا ۵۰۰ حکومت کرده است.

همچنانکه ازعدم وجود سکه‌هائی از سیروموس وکرزسیس و اونه‌سیلوس غاصب تعجب نکردیم ولی بعکس باید از نبودن سکـه‌هائی بنام گورگوس در شگفتی بود . بنابراین باید به حدس معتقد شد که بعضی از حروف نام وی درنوشتـه یك استتر (مجموعه شماره ۵۷۰)[۴] دیده میشود.

از سال ۴۸۰ تا ۴۱۱، یعنی تاریخ‌حکمرانی اواگوراس اول، در تقویمهای سالامین، خلائی در حدود ۷۰ سال وجود داردکه میتوان نامهائی از پادشاهانی دیدکه درروی سکه‌ها نقش شده‌است. طی این زمان در جزیرهٔ قبرس دائماً جنگ میان ایران و یونان درگیر بوده است. در سال ۴۷۷، پوزانیاس [۵] بنام اسپارت به جزیره قبرس مسلط شد.

آتنی‌ها سی کشتی‌جنگی بفرماندهی آریستید به جزیره فرستادند. در سال ۴۶۶پس‌از جنگ اوریمدون، [۶] سیمون[۷] با نیروی دریائی درآبهای جزیره ظاهر شد و هدف وی کمك

۱- Herd. V. 104 et suiv.

۲- Amathonte

۳- Herod. VII, 98; Scharfe' De Evgorae vita, p. VI

۴- M. Six (op. cit., p. 273, no 23) این سکه را به‌شاه ناشناس نسبت میدهد
M. W. Deecke (op. cit., p. 53 no 155 له) به اشتباه این سکه را به اواگوراس اول متعلق میداند

۵- Pausanias.

۶- Eurymédon

۷- Cimon.

به ایناروس[۱] برای شورانیدن مصر علیه ایران، بود. [۲] درنتیجه سیمون شهر سیتیوم[۳] را در سال ۴۴۹ در محاصره گرفت ولی با مرگ این مرد بزرگ در سال ۴۴۵ یونانیان مجبور شدند که باشاهنشاه ایران ازدر مصالحه درآمده مجدداً جزیره قبرس‌را بدولت ایران‌واگذار نمایند. ازاین زمان بیعدایرانیان صاحب اختیار مطلق و مقتدرجزیره قبرس شدند واین‌وضع مدت نیم قرن، یعنی تا زمان شورش اواگوراس بطول انجامید.

درخلال این جنگها و وقایع و حوادث باید دید درقلمرو پادشاهی سالامین چه گذشته است؟ کدام هستند پادشاهانی که دراین‌سرزمینی بنوبت حکومت کرده‌اند که بدون شك یاتابع ایرانیان ویا یونانیان بوده‌اند؟ البته سکه‌هائی وجود دارد که اسامی بعضی ازآنان را روشن می کند ولی این‌موضوع نمیتواند معرف تاریخ زندگی آنان باشد. سکه‌های مزبور اصولا از نوع‌سکه‌هائی‌هستند که ازروی‌آنها نقش قوچ خوابیده وصلیب دسته‌دار بالبه‌های ضخیم غیرمنظم وشکسته ، نقش شده است. سبك آنها میرساند که باید قرابتی با سکه اولتون و جانشینان وی داشته باشند . درمیان اسامی که ازاین سکه‌ها مستفاد میشود دو عدد از آنها قطعی است: یکی مربوط به نیکوداموس ودیگری به اواتس می‌باشد ولی هیچیك ازمورخین ازاین‌دونفر نامی نبرده‌اند، (مجموعه شماره‌های ۵۷۳ تا ۵۷۶).

نام نیکوداموس بانام دونفر دیگر توأم است ولی همین‌امر باعث شده‌است که موضوع را بیشتر پیچیده ومبهم نماید. یکی ازآنها (مجموعه شماره‌های ۵۷۳ و ۵۷۴) ازنظر وضعی که بوسیله آن میتوان سیلاب‌ها را شناخت به این ترتیب (منه‌لاس؟) خوانده شده است. دیك معتقد است که این کلمه نام سالامین است: سلامی‌نیون ولی نمیتوان با این عقیده‌کاملا موافق بود زیرا درحاشیه آن این کلمه سلامی‌نیون بجای سالامی‌نیون آمده‌است. وجود علامت «وا» علامت اختصاری واسیلوس (پشت سکـه مجموعه ما به شماره ۵۷۵) که بنظر می‌آید باید نام شاهی باشد. بالاخره وجود (در روی سکه شماره ۵۷۵ مجموعه ما) نام دیگری نقرشده کـه بدان اشاره خواهیم کرد و حتماً باید از آن یك کلمه نژادی را جستجو نمود.

۱- Inaros.

۲- Corn, Nepos, Cimon, 4; Thucyd. 1, 94 et suiv., Diod. Sic., XI, 44; XII, 3 et 4; cf. W. Engel, Kupros, t. I, p. 275 et suiv; Scharfe, De Evagora, p. VI - VIII; E. Curtius. Hist., grecque, trad. Bouché - Leclercq, I. II, p. 443.

۳- Citium.

۴- W. Deecke, op. eit. pp. 59 - 60; Otto Hoffmann, Die griechischen Dialekte, t. I p. 97, no 225

در حقیقت در روی این سکه (مجموعه شماره ۵۷۵) حروف ریلاداکا نقش شده که یا بایدآنرا بادرنظر گرفتن حرف «نی»(نیکوداموس) ویا حرف «وا» (واسیلوس)،[۱] خواند. دیك با خواندن کلمه سالامین در روی سکه اولی در حروف کالاریدا یك کلمه نژادی شناخته است که درنتیجه از آن اسم کلاربتائون استخراج کرده است و عقیدهٔ خود را با وجود رودخانه‌ای در نزدیکی سولی بنام کلاریوس [۲] خواسته است ثابت نماید . چنین عقیده‌ای نمیتواند ما را در اثبات وحل موضوع که بهیچوجه حروف آن برای ما قطعی نیست، کمك کند. در صورتیکه اگر حروف را با یکدیگر جمع کنیم اسم شخصی به این صورت لاخاریداس مستفاد میشود. سیکس پیشنهاد می کند که این‌شخص‌را پدرشاه نیکوداموس بدانیم. حرف«وا»علامت‌اختصارواسیلوس‌است که‌درروی‌یکی‌ازسکه‌های‌موزهٔ‌برلن‌همراه‌نام‌لاخاریداس[۳] آمده است و چون در سابق دیدیم که این اسم با نام مینی‌لاس همراه بوده بنابراین میتوان نتیجه گرفت که اسامی معما و ناشناس که از آنها تاکنون بحث کردیم باید نام شاهانی باشد تا نام مباشرین ضرب سکه و ضرابخانه‌ها.

بنظر می‌آیدکه اوانتس باید جانشین نیکوداموس باشد وشناسائی او از روی سکه‌های شماره ۵۷۶ مجموعه معین‌ومشخص‌میشود.[۴] بعضی‌ازاین درهمها فقط دارای‌این‌علامت (ا ، وا) هستند ولی نسبت آنها قابل تردید است. زیرا آنها ازنوع سکه‌های با نقش قوچ خوابیده می‌باشند. بدون‌تردید اوانتس درسال ۴۴۵ در نتیجه صلح سیمون و ترك یونانیان از جزیرهٔ قبرس، از شاهی بر کنار شده است.

شاید بتوان استتری را که در روی آن چنین نوشته شده واسالا [۵] (مجموعه شماره ۷۸۵) و یا واساکا و نیم تنهٔ زئوس آمون در روی سکه‌های سیرنائیك معاصر تقلید شده ، به یکی از شاهان سالامین این زمان ناآرام، نسبت داد.

شاهانی‌که از نژاد اولتون بودند خودرا به توکر [۶] نسبت میدادند. شاهان مزبور که اصلا یونانی‌بودند خودرا نمایندهٔ واقعی‌نفوذ هلینسم درجزیره قبرس میدانستند. پس‌از معاهده

۱- Six, op eit, p 275

۲- Deecke, op cit, p 60, no 178; Otto Hoffmann. Dic griech Diailecte, t I, p 97, no 226

۳- Six, op. eit, p 275, no 30

۴- Voigt, Leipz Studien, t I (1878), p 291; Six, op. cit. pp. 277 et 278; Deecke, op cit p 55

۵- Six, op cit, P. 303, no 8; cf. p. 279

۶- Teucer

سال ۴۴۵ جزیره را به ایرانیان واگـذار نمود. شاهان مزبور یك هدف ومقصود را تعقیب کردند: از میان بردن عنصر یونانی و تمام سلسله‌های کوچکی‌که به یونانیان تمایل داشتند و جانشین کردن سلسله‌هائی‌که نسبت به‌هخامنشیان وفادار وفداکار بودند. اردشیر اول دراز دست خاندانهای سلطنتی توکریدها را ازکار برکنار کرده خاندانی ازفینیقی‌هارا بجای‌آنها برقرار کرد. ۱

بدبختانه نام شاه فینیقی که در حدود سال ۴۴۵ در سالامین فرمانروائی کرد برمـا معلوم نیست . سیکس[2] که بدون دلیل سقوط خاندان اولتون را درحدود سال ۴۱۵ میداند ، تصور کرده‌است‌که این‌آبده‌مون[3] شاهزاده‌ای‌که اصل او از کیتیوم وبوسیلهٔ تئوپمپ[4]ودیودور[5] معرفی شده، می‌باشد وهمین شاه است‌که سالامین را زیرسلطه کیتیوم درآورده‌است.آبده‌مون پس از چندی بدست اواگوراس اول ، تجدید کننده خاندان توکریدها ، از سلطنت برکنار گردید . این راه حل باشهادت ایزوکرات ، بطوریکه در سابق بدان اشاره کرده‌ایم[6]، که لااقل سه پادشاه ، از نژاد فینیقی قبل از اواگوراس اول تخت سلطنت سالامین را اشغال‌نموده بودند ، مطابقت ندارد : غاصب فینیقی ، فرزند او ویاشخصی از سلاله‌اش و بالاخره شاهزادهٔ دیگری‌که ازخاندان دونفراول باید باشدکه اواگوراس را وادار به‌تبعید نمود. ایزوگرات از شاهی‌که نسبت به شاهنشاه ایران فدائی بود، اسمی بمیان نمی‌آورد ولی دیودور دوسیسیل اسم این شخصی را چنین بیان می‌کند : آبده‌مون یـا اودیمون[7]. تئوپمپ[8] او را سین‌تی‌ین اودیمون. کیتیوم مستعمرهٔ صور بود ودرآن خاندانی‌ازشاهان فینیقی سلطنت میکرد. بنابراین میتوان‌بیان دیودوررا که به‌آبده‌مون‌آخرین پادشاه فینیقی‌سالامین ، صفت نسبت به‌این شهررا میدهد ، مورد استفاده قرار داد.

۱_ Isocrate, Evagoras; 8, cf. E Babelon, Mélange numismatique, 2′ series p. 63

۲- سیکس در Series cypriote صفحه ۲۷۹ ، این واقعه را درسال ۴۳۰ میداند. سال ۴۱۵ در اثری‌که از دانشمند هلندی مخصوص این موضوع نوشته شده مذکور است . Numism. Chronicle 1890, p. 259.

۳_ Abdémon.

۴_ Theopompe.

۵_ Diod. Sic, XIV, 98, Theop. Frag. III.

۶_ E. Babelon, Mélanges numismatiques, 2 eserie, pp. 64 á 67.

۷_ Diod. Sic., XIV, 98.

۸- Theop., Frag. III, éd. Didot. hist. grec, t.I.p 295.

اما راجع به‌اسلاف آبده‌مون ، اینها برای ما کاملا ناشناس هستند ، شاید یکی از آنان آگوریس[1] (؟) ، فدائی شاه ایران ، باشد که اواگوراس متهم به‌قتل او شد[2].

آیا ازاین شاهان فینیقی که در سالامین سلطنت کرده‌اند سکه‌هائی در دست است ؟ از آگوریس واسلاف او بهیچوجه سکه‌ای موجود نیست . واگرهم شاهان مزبور سکه‌ای ضرب زده باشند احتمالا باید مانند سلسله‌های کیتیوم ، با الفبای فینیقی باشد . سیکس معتقد است[3] که دو دسته سکه ، که هیچیك از آنها بایکدیگر از نظر نوع وساخت ، ارتبـاط ندارند به آبده‌مون تعلق دارند ، دستهٔ اول (مجموعه شماره‌های ۵۷۷ تا ۵۸۰) از ابلها تشکیل میشوند که دانشمند هلندی سابقاً آنرا به‌اواگوراس متعلق دانسته است[4]. قابل ملاحظه اینکه ابلهای مشابه باپشت سکه‌های صاف مانند شماره‌های ۵۷۷ تا ۵۷۹ در ناحیه اتروری[5] دیده میشود وهمین امر میتواند این سوال را پیش‌آورد که سکه‌های مزبور بـاید به‌اتروری تعلق داشته باشدنه به‌جزیره‌قبرس[6]. بهرصورت ابلهای موردبحث‌ما به‌شمارهٔ ۵۸۰ باهمان‌سرو کله هراکلس دارای حروفی فینیقی است که اجبـاراً آن را درگروه سکه‌هـای متعلق به قبرس طبقه بندی می‌نماید[7]. ولی تعلق آن به‌آبده‌مون قطعاً فرضی است .

گروه دوم از ابلهائی بالبه‌های ضخیم (مجموعه شماره‌های ۸۵۱ -۵۸۲) تشکیل شده که سیکس سه حرف«ب‌ـاُ‌ـد» علامت اختصار نام شاهی را خوانده است . ولی این ترکیب یك حرف یونانی بادو حرف فینیقی بنظر غیرقابل قبول می‌آید. زیرا در روی دوسکه دیگر مذکـور در مجموعه ما من جز حرف «ب» چیز دیگری ندیـدم . بطور خلاصه باید گفت که ابلهای مزبور تاکنون ناشناخته مانده است وبزحمت میتوان تصدیق‌نمود که بارعایت در نظر گرفتن سبك ونوع شاید بتوان آنها را در جزء سکه‌های سالامین منظور داشت.

۱- Aguris.

۲- Diod. Sic XIV, 98 دراینجا بهیچوجه‌مسئله‌ای‌مربوط به‌آگوریس‌پادشاه مصر نیست

۳- Six, Num. Chron., 1890, p. 256, 259.

۴- Revue numism, 1883, p. 284, nos 16, 17, 18 et 19.

۵- Etrurie

۶- Imhoof-Blumer, Monnaies grecques, p. 380

پشت صاف در اولین سکه‌های شهر کیتیوم وسئوس و همچنین در پوپولونیا در اتروری نیز دیده میشود به F.Bompois در la Revue archéologique, t. II, de 1879, p. 78, R. Garucci dans le monete dell' Italia antica, pl. LXXI et LXXII مراجعه شود.

۷- اشتباه است اگر بخواهیم به‌جای خواندن کلمه تزاده tsadé این حرف قبرسی (وا) را بخوانیم.

Imhoof-Blumer, Monnaies grecques, p. 380, no 92, Six, op. cit, p. 282, no. 7.

اواگوراس اول

(۴۱۱ تا ۳۷۴ قبل از میلاد)

بسیاری از سکه‌های اواگوراس اول، بااینکه درسابق آنها را باسکه‌های اواگوراس دوم اشتباه میکردند، ازنظرتعلق به‌اوهیچگونه اشکالی‌ندارد. اواگوراس اول ضرب سکه‌های طلارا درجزیرهٔ قبرس‌رواج داد. بواسطه‌همین امتیاز بودکه‌ماسایه سرپیچی را دراواگوراس نسبت به شاهنشاه ایران می‌بینم. وقایع مهم و برجسته فرمانروائی اواگوراس برای تمام مورخان معلوم و مشخص است[1]. بامساعدت وپشتیبانی آتنی‌ها اواگوراس موفق گردید. قلمرو فرمانروائی خود را در قسمت اعظم جزیرهٔ قبرس بسط دهد این درست در زمانی بود که درسال ۳۹۱ سلسله کیتیوم، درسولی[2] وآماتونت[3] کمك ومساعدت شاهنشاه ایران را علیه او خواستار گردیدید.

اتوفرادات[4] و هکاتومنوس[5] از جانب اردشیر مأمور شدند شاه یاغی سالامین را که بخود جرأت داده بود از دریا عبور کرده صور وبعضی‌از شهرهای فینیقیه را بتصرف درآورد سرکوب کرده بجای خود بنشانند. در سال ۳۸۸ آتنی‌ها کابریاس را[6] مأمورکردند بیاری اواگوراس که درحال فتح جزیره قبرس بود، بشتابد. طبق نوشته بعضی‌ازنویسندگان دراین زمان اواگوراس موفق شده بود تمام شهرهای جزیره را، به استثنای کیتیوم، بهزیر نفوذ خود درآورد[7]. پس‌از صلح آنتالسیداس[8] در سال ۳۸۷ آتنی‌ها پس از فراخواندن کابریاس اردشیر، تریباز را بهمراهی اورونت[9] وگائوس[10] مأمور سرکوبی‌شاه سالامین کرد. دیودور تمام وقایع این جنگ را به رشته تحریر درآورده است. درحدود اواخر سال ۳۸۶ نیروی دریائی فینیقیه درمقابل کیتیوم قوای اواگوراس‌را درهم شکست وارتش ایران درکیتیوم‌پیاده شده شهر سالامین‌را در محاصره‌گرفت. صلح در اواخرسال ۳۷۹ یا اوایل سال ۳۷۸ منعقد

---

[1] J. Scharfé. De Evagoroe Salaminorum reguli vita (Munster 1866).

[2] Soli.

[3] Amathonte.

[4] Autophradate.

[5] Hecatomnus.

[6] Chabrias.

[7] Corn. Nepor, Chabrias. Isocrate. Exag. 23, Diod. Sic, XV, 2 et suiv., cf. E. Babelon, Melange numismatiques, 2 sere, pp. 67a 70.

[8] La paix Antalcidas.

[9] Oronte.

[10] Gaos.

گردید[1] . طبق معاهده ، اواگوراس تاج وتخت خود را در مقابل تبعیت شاهنشاه ایران و ومحدود شدن قلمرو حکومتش درحوزهٔ سالامین ، محفوظ داشت .

زمانیکه تمام سکه‌های اوگوراس‌اول را مورد مطالعه قرار میدهیم[2] زیبائی سبك آنها را، برخلاف سکه‌های قبل‌آزاد، بخوبی‌مشاهده می کنیم، وملاحظه خواهیم نمود که تاچه‌اندازه گفته ایزوکرات راکه اصرار دارد خشونت مردم سالامین را قبل از اینکه اواگوراس به قدرت‌برسد، ثابت می‌نماید، صحیح ومنطقی‌است[3] . نفوذ واثرهلنیسم‌دراین‌شاهزاده‌عکس‌العمل مستقیم‌خودرا در روی سکه‌های وی باقی گذاشت. نوع معمولی سپریا اقاقورس علامت مخصوص اسم اواگوراس است . این اسم باالفبای قبرسی ، بصورت مضاف الیه اواگورو است ودر الفبای یونانی‌همیشه باعلامات‌اختصاری«ای» یا «اوا»[4] همراه‌است. کلمه واسیلئوس به‌دوشکل نوشته میشود گاهی باحرف «اویاآ» و زمانی باحرف «ا» و واسیلئوس.

بعلاوه نام شاهی، گاهی از اوقات در روی بعضی ازسکه‌های اواگوراس ، حروف تنها به‌زبان قبرسی ویا یونانی مشاهده میشود که معنای آنها ناشناخته مانده است[5] .

نیکوکلس[6]

(حدود ۳۷۴ قبل ازمیلاد)

اواگوراس دو پسر داشت بنامهای پروتوگوراس[7] ونیکوکلس و فرزندان دیگری که بنامهای‌آنان‌آشنائی نداریم[8]. پروتوگوراس‌قبل‌ازمرگ پدر بدرود زندگی‌گفت ونباید اورا پیتاگوراس[9] یاپنی‌تاگوراس[10] رقیب اواگوراس دوم ، اشتباه‌کرد. سلسله نسب شاهزادگان این عصر بسیار پیجیده ودرهم است معذلك بطور احتمال میتوان شجرهٔ نسب آنانرا به قرار زیر معین کرد. :

۱- Y. Scharf, De Evag., p. 26 et 5o.

۲- باید سکه‌های شماره‌های ۱۶و۱۷ و۱۸و۱۹ (صفحه ۲۸۴)که سیکس به‌این شاهزاده نسبت داده وهمچنین سکه‌های نقره راکه در صفحه ۲۸۵ ذکرکرده است ازین‌گروه خذف‌کرد. (Revue Numismatique, 1883).

۳- Isocrate. Evag., 20.

۴- Wroth, Numismatic Chronicle, 1889, no 48, p. 266.

۵- Six, op. cit, Deecke, Die griechischen Kyprischen Inschriften in epichorische Schrift, p. 51-52 dans Hermann Colitz, Sammlung der griech.

۶- Nicoclès.

۷- Protogoras.

۸- W. Engel, Kupros, t.I, pp. 325. et 696.

۹- Pitagoras.

۱۰- Pnytagoras.

اواگوراس اول (۴۱۱-۳۷۴)

چندین فرزند
نیکوکلس (۳۷۴-۳۶۸)
پروتاگوراس

اواگوراس دوم
(۳۶۸-۳۵۱)

پنی‌تاگوراس (پیتاگوراس)
(۳۵۱-۳۳۲)

نیکوکلس، که ایزیدور او را مدح گفته است، مانند استراتون اول[1] پادشاه صیدا، شاهزاده‌ای فیلسوف وشهوتران بود. نیکوکلس دیگری پس‌از اسکندر، شاه پافوس[2] بود که هیچ ارتباطی میان این دو نیست.

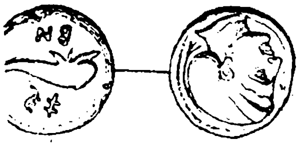

شکل ۶۵

سکه‌های نیکوکلس (مجموعه شماره‌های ۶۰۰ تا ۶۰۳) با سکه‌های اواگوراس شباهتی ندارند که عبارت‌است‌از: سروگردن آفرودیت با نیمتاج مرصع. سروگردن آتنا باکلاه خودکورنتی، یك سکه ماهی[3] (ش- ۶۵). درآینده ازاستتری گفتگو خواهیم‌کرد که در روی‌آن نام نیکوکلس توأم با تیموخاریس[4] شاه پافوس، نقش شده است.

اواگوراس دوم

(حدود ۳۶۸ - ۳۵۱ قبل ازمیلاد)

این شاهزاده در حدود سال ۳۶۸ بجای پدر نشست. سکه‌های وی به سه‌گروه تقسیم میشود: ۱- سکه‌های دوره‌ای‌که شاه سالامین ازسال‌۳۶۸تا۳۵۱ بوده‌است. ۲- سکه‌هائی‌که بعنوان ساتراپ شاهنشاه ایران ضرب زد ازسال ۳۵۱ تا ۳۴۹. ۳ - سکه‌هائی‌که بعنوان شاه صیدا سکه زد از سال ۳۴۹ تا ۳۴۶.

تقریباً تمام سکه‌های سالامین اواگوراس دوم دارای خطوط یونانی است و نام شاه به

---

[1] Diod. Sic. XV, 47, Athen, Deipnosoph., XII, p. 838 a Isocrate, Nicoclés.

[2] Paphos.

[3] Six, Sér. cypr, dans la Revue numism. 1883, p 287, no 25 (Deeeke (op cit, p 61, no 181) سکه‌های مفرغی‌که ما ذکر آنها راکرده‌ایم بعقیده دیك به نیکوکلس دو پافوس تعلق دارد. شاید بتوان آنهارا به نیکوسرون شاه سالامین منسوب دانست

[4] Timocharis

این صورت «وائوا» خلاصه شده است. بعضی از سکـــه‌های نقرهٔ وی دارای حرف «وا» است که اختصار کلمـــه واسیلئوس می‌باشد.[۱] در میان سکـــه‌های مفرغی که سیکس به اواگوراس دوم نسبت داده است همان سکه‌هائی است که دانشمند مزبور درسال ۱۸۹۰ به شهر سالماسی درکاری متعلق دانسته‌است.[۲] درسمت راست سکه‌های مزبور سروگردن آتنا باکلاه خودآتنی مانند سکه‌های نقرهٔاو نقش‌شده. درپشت سکه‌ها این‌حروف (لس) یا(سا) یا(سال) نوشته شده است باتصویریك سکان‌کشتی یا نیم‌تنه‌گاو وحشی شاخدار. بعلت وجود نوشته «سال» نمیتوان این سکه‌ها را به ساموس متعلق دانست. ولی‌آیا باید آنهارا به سالامین نسبت داد.؟ این‌امر بسیار محتمل است زیرا شهرهـــای جزیره بعلت اینکه خود مختار نبوده‌اند نمیتوانستند بنام خود سکه ضرب بزنند و انواع این‌سکه‌ها میرساند که محل حقیقی آنها درشهرهای ساموس وکاری بوده است. سیکس عقیده دارد که سکه‌ها باید به سالماسی تعلق داشته باشدکه ما این عقیده را با قید احتیاط قبول می‌کنیم.

نوع سکه‌هـــای اواگوراس زمانیکه ساتراپ ایران و سپس شاه صیدا بود اثراتی از اغتشاشات و آشوبهای خونین سالهـــای آخر سلطنت این شاهزاده را در خود منعکس دارد. اواگوراس دوم در حدود هفده سال سلطنت‌کرد در سال ۳۵۱ شورش عظیم فینیقیه به رهبری تنس[۳] شاه صیدا برپا خاست. و بهمین مناسبت است که مورخان اولین بار از اواگوراس نام میبرند . سه پادشاه جزیرهٔ قبرس با فینیقی‌ها هم عهد و همداستان شده سر از اطاعت شاهنشاه ایران پیچیدند. اواگوراس کـــه جانب دولت ایران راگرفته بود از تخت سلطنت رانده شد و پیتاگوراس برادر زاده و یا برادرش بجای وی انتخاب گردید.[۴]

در بهار سال ۳۵۰ اردشیر سوم، اخوس ساتراپ‌کاری ایداریوس[۵] با فوسیون آتنی[۶]

۱- Six, Séries cypriotes, dans la Revue numismatique, 1883, p 292, no 35

من نسبت به خواندن حرف او (سا) منقور در روی سکه‌های طلا که آقای سیکس‌آنرا در سکه شماره ۳۱ خوانده است شك دارم وهمچنین هیچ موردی برای سکه‌ای ازانواع باتصاویرهرمس و شیرکه در روی آنهـــا آقای دیك (op cit p, 54, no 160) این کلمات را تامـاسیون ، ناوارخو ، اواهورو خوانده است ؛ دیده نمیشود.

۲- Six, Numism. Chron, 1890, p 241 et suiv.

۳- Tennès

۴- Diod Sie, XVI, 46, 2 42, 7 cf W Iudeich, Kleinasiatische Studien p 133

۵- Idariaus

۶- Phocion

و اواگوراس دوم بر کنار شده را مأمورکرد تا برای بار دیگر جزیرهٔ یاغی را به اطاعت درآورند. ایداریوس ۴۰ کشتی جنگی و ۸ هزار سرباز مزدور یونانی را تجهیزکرد وآنها را به فرماندهی فوسیون و اواگوراس دوم روانه جزیره قبرس نمود. قوای مزبور سالامین را، که درآن پنی تاگوراس شاه یاغی وغاصب پناهنده شده بود. در محاصره گرفت. درجزیره نیز وضع به این منوال می‌گذشت کـه صیدا سقوط کرد و تنس بقتل رسید دیودور می گوید: «پنی‌تاگوراس شاه سالامین(یاپروتاگوراس) جرأت بخرج دادکه درموقع محاصره مقاومت ورزد. اواگوراس حکومت سالامین را بعنوان ارث نیاکان خود ادعا میکرد و امیدوار بود باکمك شاهنشاه‌ایران تخت‌سلطنت‌را بازیابد ولی‌بزودی‌نزد اردشیر، که به‌پیتاگوراس‌متمایل شده بود، متهم شد و امید خودرا برای بازیافتن سالامین ازدست داد. اواگوراس پس‌از رفع اتهام مقامی برتر ازآنکه درآسیا داشت، رسید. ولی چون‌نتوانست بخوبی ازعهدهٔ مأموریت خود برآید ناچار به‌جزیرهٔ قبرس پناهنده‌گردید اما درآنجا دستگیر و با زجر کشته شد.[1] در سابق‌گفته بودیم[2] ناحیه‌ای‌که اواگوراس ازطرف شاهنشاه‌ایران درآنجا مأموریت‌داشت، صیدا بودکه پس‌از تنس تخت سلطنت آنجا خالی مانده بود . اواگوراس پس از استقرار در سلطنت صیدا بهمین مناسبت سکه‌هائی ضرب زدکه در روی‌آنها نام وی به شکل «أ أُ»اختصار اواگوراس (مجموعه شماره‌های ۱۵۷۹تا۱۵۸۲) نوشته شده است. این دو عین برگردانهٔ فینیقی دو حرف «اوا» که در بسیاری از سکه‌های یونانی دیده میشود، می‌باشد .

اواگوراس پیش‌از اینکه به‌سلطنت صیدا برسد وزمانیکه بنفع شاهنشاه‌ایران درجزیرهٔ قبرس‌مشغول‌جنگ‌بود، بعنوان‌ساتراپ شاهنشاه ایران سکه‌هائی ضرب‌زد (مجموعه شماره‌های ۶۲۰ تا ۶۲۶). برروی سکه کوچك تصویر او با تاج ایرانی مانند سایر ساتراپها نقر شده است . با مطالعه دقیق این سکه‌ها همان مشخصات و علائم چهره شخصی‌که در پشت استترهای به شماره‌های ۶۲۰ تا ۶۲۳ در مجموعه ذکر شده است ، دیده میشود. بعلاوه تقریباً در تمام نمونه‌های استترهای مزبور، مانند سکه‌های صیدائی، دو«عین» (ains) نقرشده‌است. میونت[3] از استتری در کابینه دو فرانس حکایت می‌کندکه برروی آن این حروف «خ ا ا ا» خوانده میشود. سیکس قرائت میونت را چنین می‌نویسد «ا ا ا ن» علامت اختصار اسم اوتونتوپاتس[4]

---

[1] Diod, Sic; XVI; 46, 2

[2] E. Babelon, Mélange numismatique, 1er séries, p 304 à 307

[3] Mionnet, Supplément, t. VIII p 428, no 18

[4] Othontopatès

آخرین شاه‌کاری.[1] این کلمه دارای اهمیت شایانی است زیرا با این ترتیب میتوان نسبت حقیقی سکه‌ها را به‌اشخاص معین معلوم ومشخص ساخت. بدبختانه برروی استتر مورد بحث (مجموعه به شماره ۶۲۳) هیچیك از دو نوشته «ا ا ا خ» و «ا ا ا ن» دیده نمیشود و بجای آن فقط این دو حرف «ا ا» خوانده میشود. بنابراین باید آنرا به نام فینیقی اواگوراس[2] متعلق دانست و تمام سکه‌هائی‌که دارای این حروف هستند معرف شاه برکنار شده‌که فقط دارای عنوان ساتراپی‌که مأمور رهبری ارتش‌که بوسیله ایدریوس برای سرکوبی ساتراپی سالامین علیه شاهنشاه‌ایران تجهیز شده بود، می‌باشد.

آیا سکه‌های ساتراپی اواگوراس در جزیرهٔ قبرس ضرب شده است؟ بعضی علائم میتواند مشخص کندکه ضرابخانه‌های آنها درکاری سرزمین ومیهن ایدریوس بوده است. وزن آنها به‌وزن‌سکه‌های رودسی، یعنی‌وزنی‌که درقرن‌چهارم تاظهور اسکندر درتمام سرزمینهائی که از غرب تا جنوب غربی درآسیای صغیر کشیده میشد، متداول بوده، مطابقت دارد. درسال ۱۸۲۳ سکه‌هائی از اواگوراس درکالیما[3] درجزیره رودس کشف شد شامل سکه‌های موزول[4] و ایدریوس و پیکزودار. به این ترتیب با در نظرگرفتن وزن متداول در جزیره رودس و محل کشف و وجود سکه‌های متعلق به کاری میتوان دلیلی برتعلق استترهای اواگوراس به ایالت‌کاری باشد. ولی مهم اینست‌که نظریه سیکس برای اثبات فرضیه وعقیده خود راجع به وجود نام اوتونتوپاتس برروی یکی از این سکه‌ها، منجر به شکست میشود. ازطرف دیگر وزن رودس، بهمان ترتیبی‌که درسایر نواحی ساحلی آسیای صغیر معمول بوده، متداول شده است و شاید سرایت آن در جزیره قبرس به این علت است‌که ارتش اواگوراس درآسیای صغیر تجهیز ونفرات آن‌گرفته میشدند و فرمانده آن یکی از شاهان ایالت کاری بوده‌است. ترکیب حروف «ا ا» مانند سایر سکه‌های قبرسی با نوشته سامی، فینیقی است ولی بعکس در آسیای صغیر سکه‌های سامی دارای نوشته‌های آرامی بوده‌اند. تصویر سگ ماهی‌که بعنوان مظهر برروی بعضی از استترهای ما دیده میشود ازنوع وگروه سکه‌های‌نیکوکلس می‌باشند.

۱- Numismatic Chroniclt, 1877, p 86

باید متذکرشدکه نام اورنتوپاتس صحیح و اوتونترپاتس نادرست است.

۲- تمام انواع این استترها بوسیله ب. هد منتشر شده است:

B. Head The Coinage of Lydia and Persia, pp 46, 47. Six dans le Numism. Chronicle, 1877, pp 82 - 83 E. Babelon Mélange Numismatiques, 2' serie, p 129 à 136

۳- Calyma.

۴- Mausole

تصویر ستاره [1] و سرشیر و کبوتر و عقاب و سر هراکلس و سایر علامات. استترهای اواگوراس دوم از نوع سکه‌های اصلی جزیره قبرس می‌باشند. درنتیجه باید اضافه‌کرد که سبك این سکه‌ها با سکه‌های سایر شاهان ایالت‌کاری معاصر، فرق‌کلی دارند.

پنی تاگوراس[2]

(۳۵۱ تا ۳۳۲ قبل ازمیلاد)

رقیب خوشبخت اوگوراس دوم تخت وتاج‌خودرا در سالامین تازمان فتح فینیقیه‌بوسیله اسکندر درسال ۳۳۲حفظ کرد . پس ازظهور اسکندر پنی تاگوراس سرباطاعت وی‌درآورد وبفرماندهی نیروی دریائی منصوب گردید . نوشته‌های روی سکه‌های او به این قراراست: واسیلئوس (شاه) پنی‌تاهور (مجموعه شماره‌های ۶۲۷ تا ۶۲۳[3]).

نیکو کرئون[4]

(۳۳۱ تا ۳۱۰ قبل ازمیلاد)

پس از مرگ اسکندر ، نیکو کرئون پسر پنی‌تاگوراس به طرفداری بطلیموس علیه آنتی‌گون برخاست ودرسال ۳۱۵ بااتحاد سلوکوس ومنه‌لوس درسرکوبی ومطیع کردن مردم جزیرهٔقبرس به‌نفع پادشاه مصر، به‌اقداماتی متوسل گردیدند. پس ازمراجعت ازاین‌مأموریت بطلیموس فرمانروائی نواحی : کی‌تیوم[5] ولاپتوس[6] وسرینیا[7] وماریوم[8] را باعنوان فرماندهٔ نظامی، تمام جزیره را بوی واگذار کرد. برروی سکه‌های‌وی‌این کلمات نقش‌است:واسیلئوس نیکوکراوندوس (مجموعه شماره‌های ۶۲۴ تا ۶۲۹[9]) .

۱- دیك ادعا می‌کندکه بجای تصویر ستاره‌که برروی تعداد زیادی از سکه‌های نقره و مفرغی اواگوراس دوم نقر است این حرف (A) را شناخته است ولی این ادعا قابل دفاع نیست W Deecke, Die griech, Kypr ıschriften in epichorischer Schrift, p 68, nos 196 à 198 (dans H Collitg Sommlung der griech, Dialetkt - Inschriften)

۲_ Pnytagoras

۳_ Waddington, Mélanges de numismatique, 1867, p. 44, Imhoof-Blumer, dans la Zeitschrift fur Numismatik, t. III, (1876), p. 344, J. P. Six, Du classement des séries cypriotes, dans la Revues numismatique, 1883, pp. 294 á 297.

۴_ Nicocréon.

۵_ Citium.

۶_ Lapethos.

۷_ Cerynia.

۸- Marium.

۹- Six, Sér, Cypr, p. 297 à 300, Deecke, Die grieschisch, Kypriochen Inschriften in epichorischer Schrift. p. 61-62.

منه‌لوس[۱]

(۳۱۰ تا ۳۰۷ قبل‌ازمیلاد)

منه‌لوس‌فرزند بطلیموس‌لاگوس[۲] وپدربطلیموس سوتر[۳] بعنوان متحد نیکوکرئون، در جزیرهٔ قبرس به‌جنگ پرداخت . سپس به‌فرماندهی نظامی تمام جزیره منصوب شد وتا سال ۳۰۶ که دمتریوس پولیوکرت[۴] به محاصره سالامین پرداخت، دراین‌سمت باقی‌ماند. منه‌لوس پس‌از اسارت ازطرف دمتریوس اجازه یافت‌تا به‌مصرمهاجرت کند (مجموعه شماره ۶۴۰)[۵] .

۲- کی تیوم

سلسه نسب شاهان‌کی‌تیوم که افراد آن در زمـانیکه انگل تـاریخ جزیرهٔ قبرس را می‌نوشت[۶] ونیز در هنگامی‌که لوئین‌کتاب‌خود را دربارهٔ سکه‌شناسی وکتیبه‌های قبرس‌برشته تحریردرآورد[۷] ، نامعلوم ونامشخص‌بود ولی‌امروزه بتدریخ در راهی افتاده‌که مشخصات و تعداد افرادسلسله مزبورمعلوم‌ومعین‌میشود. تحقیقات وگه[۸] وفیلپ‌برژه[۹] وسیکس[۱۰] وخودما[۱۱] دراین موضوع به‌نتایج مثبتی رسیدیم و موفق شدیم که تـابلوئی برحسب تاریخ فرمانروائی هریك از شاهان‌کی‌تیوم بقرار زیر تهیه نمائیم :

شاهی ناشناس

(متوفی در ۴۸۰)

۱- Menelaus.

۲- Ptolémée Lagus.

۳- Ptolémée Soter.

۴- Démétrius Poliocrete.

۵- Six, op. cit, p. 300, W. Deecke, op. cit, p. 58, no 174, Von Sallet, dans la: برای سکه‌های تقلبی طلا ونقره شاهان سالامین مذکور در مجموعه‌ها به: Zeitschrift fur Numismatik, t. II (1875) p. 136-137 . مراجعه‌کنید

۶- W. Engel, Kupros, 2 Vol. in-8e, Berlin, 1841.

۷- Duc de luynes, Numismatique et inscrptions cypriotes. in 4, 1852

۸- M. de Vogué, Revue numismatique, 1767, p. 368 et suiv.

۹- Ph. Berger, Mémoires sur deux nouvelles inscription phéniciennes de l'ile de Cypre, Paris, p. 15 et siuv.

۱۰- J.P. Six, Numismatic Chronicle, 1888.

۱۱- E. Babelon, Museon de louvain, et Mélange num. 2e serie. pp. 49 á 84.

بعلملك[۷] اول	۴۷۹-۴۹۹
فاصله‌چند ماهه	۴۹۹
ازبعل دوم[۸] شاه کی‌تیوم وایدالیوم	۴۲۵-۴۴۹
بعلملك دوم شاه کی‌تیوم وایدالیوم	۴۲۵-۴۰۰
بعلرام[۹] (شاه کی‌تیوم وایدالیوم)	۴۰۰-۳۹۲
ملکیاتون[۱۰] شاه کی‌تیوم وایدالیوم (دوره‌اول سلطنت)	۳۶۲-۳۸۸
دمونیکوس[۱۱] (شاه کی‌تیوم)	۳۸۸-۳۸۷
ملکیاتون ، دوره دوم سلطنت.	۳۸۷-۳۶۱
پومیاتون شاه کی‌تیوم ، ایدالیوم وتاماسوس	۳۶۱-۳۱۲

قدیمترین سکه‌های کی‌تیوم به‌زمان داریوش‌میرسد (مجموعه شماره‌های ۶۴۱تا۶۴۳). این سکه‌ها بدون نام وباپشت سکه صاف واز نوع سکه‌های باتصویر شیر خوابیده هستند . سکه‌های مزبور باسکه‌های سالامینی اولتون که پشت آنها صاف ولی باتصویر قوچ خوابیده می‌باشد ، شباهت دارد. طولی نکشید که ضرابخانه‌های کی‌تیوم خود به‌ضرب سکه‌هائی‌مبادرت ورزیدند (مجموعه شماره‌های ۶۴۴ تا ۶۴۶) که درسمت راست این تصویرشیرخوابیده و پشت آنها؛ تصویرشیری که دربرابرصلیب شکسته‌ای نشسته‌است . این‌نوع سکه‌ها بوسیله‌بعلملك ابداع و ضرب شد که نام خود را در روی آنها نقش‌کرده است . و بهمین مناسبت است که سکه‌های بدون نام که سابقاً ذکرآنها رفت باید قاعدتاً متعلق به شاهی ناشناس‌که قبل از بعلملك اول سلطنت میکرده ، باشد.

بعلملك اول ، ازبعل ، بعلملك دوم

شجره نسب این سه شاه ، که امروزه مشخص ومعین‌است ، بوسیلهٔ متن کتیبه‌ای که در ایدالیوم (دالی) بدست آمده وآقای م. برژه آنرا خوانده‌است ، معلوم گردید . متن کتیبه به این قرار است : «در سال سوم از سلطنت بعل [ملك] ، شاه کی [تیوم] وایدالیوم ، فرزند شاه ازبعل شاه کی‌تیوم وایدالیوم ، پسر شاه بعلملك ، شاه کی‌تیوم .» بعلملك اول فقط شاه کی‌تیوم بوده است درحالیکه ازبعل پسرش ونوهٔ او بعلملك شاه کی‌تیوم وایدالیوم بوده‌اند .

۱ـ Baalmelek.
۲ـ Azbaal.
۳ـ Baalram.
۴ـ Melekiaton.
۵ـ Demonicus.

بادر نظر گرفتن مطالب متن کتیبه ، درچه زمـانی بعلملك اول سرسلسله در کی‌تیوم وایدالیوم بوده‌اند . بادر نظر گرفتن مطالب متن کتیبه‌ها درچه زمانی بعلملك اول سرسلسله در کی‌تیوم شد ؟ میدانیم که در سال ۴۷۹ نیروی دریائی خشایارشا بکلی درهم شکسته شد وبسیاری از فرماندهان آن‌حاضر نشدند بموطن اصلی خود مراجعت نمایند . طبق نوشته هرودت‌بسیاری از این فرماندهان یاکشته ویا اسیر شدند . احتمالا شاه کی‌تیوم یکی از همین فرماندهـان بود که سکه‌های بی‌نامی از نوع تصویر شیر خوابیده وشیر نشسته ، ضرب زد . به‌این‌ترتیب بود که خشایارشا شاهزاده دیگری بنام بعلملك از مردم صور برای فرمـانروائی به‌کی‌تیوم فرستاد و همین شاهزاده بود که سلسله جدید را پـایه‌گذاری‌کرد . پس از شکست خشایارشا جزیرهٔ قبرس در معرض جنگهای مدیك قرار گرفت که دو طرف متخاصم هریك در آن جزیره در برابر یکدیگر قرار گرفتند. کی‌تیوم پـایتخت فینیقی جزیره بود همانطوریکه سالامین پایتخت یونانی آن بود . وزمانیکه پس از جنگ اوری مدون[1] در سال ۴۶۶ آتنی‌ها صاحب اختیارتقریباً تمام‌جزیره شدند بخصوص کی‌تیوم بروش سابق‌خود، دست ازمخالفت بایونانیان کشیده باآنان وارد جنگ نشد . باتمام این تفاصیل دربهار سال ۴۴۹ سیمون موفق گردید کی‌تیوم را بزیر سلطه خود درآورد. ولی مدت زمانی نگذشت که بدرود زندگی گفت[2].

دراین دوران سراسر تاریك وپرآشوب ، یعنی در فاصله شکست قطعی‌خشایارشا درسال ۴۷۹ تافتح کی‌تیوم بوسیلهٔ یونانیان درسال۴۴۹است که باید زمان‌فرمانروائی‌بعلملك رابدانیم. اصل صوری بودن او بهمان‌ترتیبی‌است که دربارهٔ آبدمون گفتیم[3] و نیز بقراری‌است که از نوع سکه‌های وی در کی‌تیوم ضرب زدکه باتوجه به‌نقش‌هراکلس‌صوری، این‌موضوع ثابت میشود. سلطنت طولانی‌بعلملك سبب شدکه ازوی سکه‌های متعددی برجای ماند.قسمتی‌ازتاریخ جزیرهٔ قبرس، درزمان‌اغتشاش، بااین‌روش طبقه‌بندی‌تاریخی کاملا تطبیق می‌کند واین‌درست درزمانی است‌که لوحه مفرغی معروف دالی ، محفوظ درمجموعه لوئین درموزه سکه[5] که بدان اشاره می‌نماید. این‌کتیبه به‌ما می‌فهماندکه شهر ایدالیوم دلیرانه علیه ایرانیان ومردم کی‌تیوم در هنگام محاصره‌شهر، مقاومت کرده‌است ودر زمان همین‌محاصره‌بودکه محصورین وشاه‌استازی سیپروس[6] اوناسیلوس‌طبیب‌پسراوناسیپروس[7]وبرادرانش‌را دعوت کردندبرای‌معالجه‌مجروحین

۱- Eurymédon.

۲- E. Curtius, Hist. grecque, trad. Bouché – Leclercq. t. II, p. 443.

۳- مراجعه شود به : Introduction, p. cxix, et mélange numismatique, 2' serie, p. 63 et suiv.

۴- Duc de Luynes, Numism. et inscriptions cypriodes, pl. VIII; cf. Otto Hoffmann, Die griechischen Dialecte, t.I, p. 68 et siv.

۵- Stasicypros. ۶- Onasilos. ۷- Onoascypros.

جنگ به‌این شهر بیاید . شاه ومردم شهر اوناسیلوس وخـانواده‌اش را غرق درافتخارات و ثروت کردند . بنابراین میتوان نتیجه گرفت که شهر ایدالیوم درتمام دوران جنگهای م.یك بنفع یونانیان علیه ایرانیان بوده است ومردم شهر باکمك وپشتیبانی مردم شهر کی‌تیوم سعی کردند بلکه بتوانند شهر ایدالیوم را بتصرف خویش درآورند. ولی‌چون‌شهرایدالیوم باوجود درمحاصره بودن هنوز خود مختاری‌خودرا محفوظ داشته بود ، بمقصودخویش نایل‌نیامدند.

درچه زمانی‌این‌حوادث درجریان بود؟ تردید نداریم که باید در زمان سلطنت بعلملك باشد ، به چندین دلیل : بعلملك تنها پادشاه کی‌تیوم بودکه دارای این عنوان «شاه کی‌تیوم وایدالیوم» نبود. سکه‌های خود مختار پادشاهان ایدالیوم از نوعی‌که دارای تصویرابوالهول است (مجموعه شماره‌های ۷۲۵ تا ۷۲۸) نمی‌بـاید مؤخرتر از اواسط قرن پنجم باشد ودر همین تاریخ است که سکه‌های مزبور دارای کلمه مخفف استازی سیپروس[1] می‌باشند. بالاخره اوضاع سیاسی‌که سابقاً مذکور داشتیم ، جنگ بی‌امان ایرانیان و یونانیان درجزیرهٔ قبرس، زمانی متوقف شدکه سیمون درسال ۴۴۹ ، بدرود زندگی گفت واینها تماماً نشانه‌هائی هستند که نتیجه‌ای راکه مـاگرفته‌ایم محقق ومدلل میدارد. بعلملك شاه کی‌تیوم کوشش‌کرد بلکه بتواند ایدالیوم را بتصرف خویش درآورد ولی مردم شهر باکمك یونانیان مردانه دربرابر تمام تهاجمات مقاومت کردند وحتی کی‌تیوم نیز بنوبهٔ خود در نتیجهٔ ضربات سیمون‌سرتسلیم فرود آورد[2] . بلافاصله پس از مرگ سیمون وضع ایرانیان در جزیره قبرس روبه بهبودی واستقرار رفت. درآغازسال۴۴۹ آتنی‌ها شهرکی‌تیوم را تخلیه‌کردند ودرسال ۴۴۵بموجب صلح سیمون جزیره بتصرف ایرانیان درآمد. دراین تاریخ ، بطوریکه درپیش متذکر شدیم، در سالامین انقلابی رخ دادکه در تعقیب آن سلسله‌ای از صور جـانشین توکریدها گردید . قدری پیش از این تاریخ یعنی درآخر سال ۴۴۹ در زمان تخلیهٔ سی‌تیوم ازطرف یونانیان ، سلطنت از بعل پسر وجانشین بعلملك درسی‌تیوم ، آغازشد . حوادث وانقلابـاتی‌که درسطور فوق خلاصه شد مارا به‌این نتیجه میرساند : ازبعل اولین تمـام شاهان کی‌تیوم بخود عنوان «شاه کی‌تیوم وایدالیوم» داد ، موضوعی که تمام جریان حوادث را برای ماروشن و معلوم می‌کند . مردم شهر کی‌تیوم پس ازاینکه از طرف اهـالی ایدالیوم به عقب رانده شدند بـا مساعدت وپشتیبانی یونانیان پس از عزیمت‌آنان ، انتقام خودرا کشیدند. ایدالیوم مجبورشد تفوق وبرتری رقیب وهمسایه خودرا بپذیرد . از این زمان ببعد دیگر سکه‌ای‌که به‌ایدالیوم تعلق داشته باشد ، وجود ندارد وضرب آن باروی کار آمدن استازی سیپروس متوقف ماند . تمام این‌وقایع به‌بهترین وجهی بایکدیگرتطابق دارد، زیرا بااستقرار صلح سیمون، ایدالیوم

---

[1] Six. Revue numismatique. 1883, p. 317.

[2] Otto Hoffmann.

ضمیمه حکومت پادشاهی کی‌تیوم گردید .

این انقلابات سیاسی ومخصوصاً فاصلهٔ کوتاهی که پس از سلطنت بعلملك در زمان‌اشغال موقتی کی‌تیوم بوسیله سیمون بوجودآمد ، بدون تردید دلایلی است که ازبعل را وادار کرده است که سکه‌های جدیدی بوجود آورد . در سمت راست این سکه‌ها تصویر هراکلس از نوع صوری منتوش است که اصل و ریشهٔ نژاد فینیقی این سلسله را بخاطر میآورد. ولی در پشت‌آن‌ها بجای‌شیر نشسته سکه بعلملك تصویرشیری دیده میشود که درحال‌دریدن‌آهوئی‌است. این تصویر علامت پیروزی ایرانیان وعقب نشینی یونانیان است . این نوع سکه از این پس تا انقراض سلسله ادامه خواهد یافت[1] .

وجود شاه بعلملك دوم جانشین ازبعل ، قبل از کشف کتیبه‌ای که سابقاً ترجمه آن مذکور گشت ، جای تردید وشك نبود. درحقیقت، نام این شاهزاده در روی سنگ‌باندازه‌ای محو وشکسته شده که جز قسمت اول آنرا به صورت بعل ، نمیتوان خواند . پس از مدتی تردید میان این دو کلمه بعلملك وبعلرام سرانجام آقای فیلیپ برژه[2] تصمیم گرفت آنرا بعلملك بداند .

علم سکه شناسی ویرا در این تصمیم یاری‌کرد . باید متذکر شد قبل از اینکه وجود بعلملك دوم محرز شود ، سکه شناسان مجبور بودند تمام سکه‌هائی‌که در روی آنها کلمه بعلملك[3] منقور است، به بعلملك اول نسبت بدهند. درحالیکه این سکه‌ها بدوگروه کاملا متمایز از یکدیگر تقسیم میشدند . گروه اول یعنی آنهائیکه مادر سابق به‌بعلملك اول متعلق میدانیم (مجموعه شماره‌های ۶۴۷ تا ۶۶۹) درسمت راست خود نقش‌هراکلس صوری درحال جنگ ودر پشت نقش شیر نشسته را دارند . گروه دوم شبیه سکه‌های ازبعل ، یعنی بانقش شیری‌که درحال دریدن آهوئی می‌باشد (مجموعه شماره‌های ۶۷۸ تا ۶۸۹) . بنابراین باید بدون هیچگونه تردیدی نتیجه گرفت‌که سکه‌های گروه دوم از نوع سکه‌های ازبعل ، شامل سکه‌های پسرش بعلملك دوم است که نام وی در روی آنها دلیل وجود آنها می‌باشد[4] . بعلملك دوم میتواند در فاصله سالهای ۴۲۵ تا ۴۰۰ سلطنت کرده باشد و سکه‌های او شناخته

۱- Six, Revue numismatique, 1883, pp. 329 à 331, Nos. 28 à 33
دراینجا نباید شماره ۳۴را به‌حساب‌آورد زیرا به‌غلط سیکس‌آنرا به ازبعل منسوب دانسته است.

۲ــ راجع به‌شك وتردید واشکالاتی‌که در این مورد بوجود آمده به‌یادداشتهای آقای‌برژه ومقاله آقای سیکس در Chrnoicle Numism. سال ۱۸۸۸ صفحه ۱۲۳ مراجعه شود .

۳ــ Six, Revue numismatique, 1883, pp. 324 et suiv.

۴- Six, Numismatic Chronicle, 1888, p. 125.

شده‌است[۱] . درروی استترهای بعلملك اول و بعلملك دوم این کلمه نقر است بعلملك ودر روی سکه‌های خورد وی‌نام این شاه به‌اشکال مختلف به‌صورت حروف مقطع نوشته شده است[۲].

۳- بعلرام‌ها

استتر مجموعهٔ ما به شماره ۶۹۱ بنام بعلرام که برای اولین بار درسال ۱۸۸۴ بوسیلهٔ آقای سورلین دورینیی[۳] منتشرشد ، از همان نوع سکه‌های ازبعل وبعلملك دوم است که باین نوشتهٔ «بعلرام» ازآنها فرق گذاشته میشود. ازآن پس آقای سیکس به سکه‌های دیگری شکسته یافرسوده اشاره می‌کند که در روی آنها تصور کرده‌است بعضی از حروف نام بعلرام‌وبعلملك نقر شده است (مجموعه شماره‌های ۶۹۲ تا ۶۹۴)[۴] .

تا زمان کشف سورلین دورینیی تنها نوشته روی سکه‌بود که مشخص‌نام بعلرام میشد و بعضی‌ها تصور میکردند که میتوانند از روی متن کتیبه‌ها استنباط نمایند که این شاهزاده اصلا به‌سلطنت نرسیده است . هیچیك از سکه‌ها به‌بعلرام عنوان شاهی نداده‌اند . از بعضی از آنها میتوان معلوم کرد که بعلرام نامی پدر ملیکیاتون بوده است . عین متن چنین است «ملیکاتون شاه کی‌تیوم وایدالیوم پسر بعلرام.»[۵] نبودن هیچگونه نوشته‌ای در دنباله نـام بعلرام بدون تردید ثابت می کند که این شاهزاده به‌سلطنت نرسیده است . در همان کتیبه از بعلرامی پسر عبدملك‌نام میبرد: این کتیبه متن‌دعائی بادو زبان‌است که در آن‌ازخدای رزف میکال[۶] درتاریخ سال چهارم از سلطنت ملیکتـاتون اسم میبرد . اهداء این کتیبه از طرف شخصی بنام بعلرام پسر عبدملك باعنوان آناش در متن قبرسی[۷] آدون «شاهزاده بزرگ» آمده است[۸] .

باتمام این تفاصیل بعلرامی به‌تخت سلطنت نشسته که بضرب سکه اقدام ورزیده است . بعلرام مزبور قطعاً جانشین بلافصل و احتمالا پسر بعلملك دوم بوده‌است. زیرا سکه‌های این دو شاه ، بطوریکه دربالا دیدیم ، اختلافی جز اسم شاه بایکدیگر ندارند . مـا اعتقاد داریم که لزوماً باید وجود سه بعلرام باشخصیت‌های مختلف را بپذیریم که یکی از آنها به‌سلطنت رسیده ودومی شاه نبوده ولی پدرشاه ملکیاتون بوده است وبالاخره سومی که اوهم به‌پادشاهی

۱- M. Imhoof-Blumer, dans la Zeitschrif fur Numasmatik, 1874. (t.I), p. 152, et pl. IV, no. 20.

۲- M. de. Vogué, la Revue numismatique, 1867, p. 369.

۳- Revue numismatique, 1884, p. 289.

۴- Six. Numismatic Chronicle, 1888, p. 126.

۵- C.I. Sem., nos. 88 et 90.

۶- Reseph-Mikal.

۷- C.I, Sem., no 89.

۸- Arist, op. Harpocration, p. 203; Otto Hoffmann, op. Cit no 134.

نرسیده ولی پسر عبدملك است . باتذکر به‌این مطالب تابلوئی از شجرهٔ نسب خاندان‌سلطنتی بقرار زیر تنظیم کرده‌ایم .

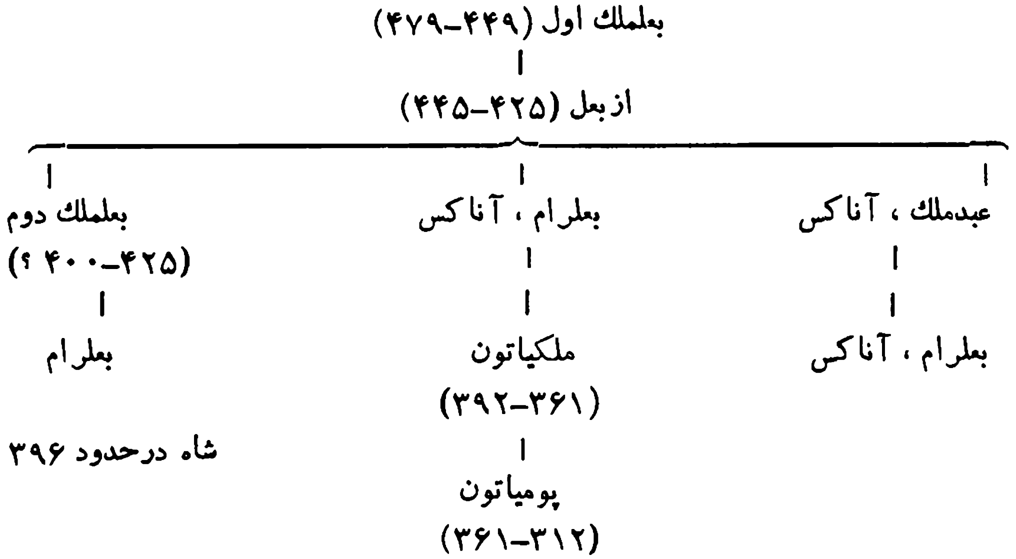
بعلملك اول (۴۴۹-۴۷۹)
ازبعل (۴۲۵-۴۴۵)
عبدملك ، آناکس
بعلرام ، آناکس
بعلملك دوم
(۴۲۵-۴۰۰ ؟)
بعلرام ، آناکس
ملکیاتون
(۳۹۲-۳۶۱)
بعلرام
شاه درحدود ۳۹۶
پومیاتون
(۳۶۱-۳۱۲)

ملکیاتون وپومیاتون

درسال ۱۸۸۶ کشف کتیبه تاماسوس که بوسیله آقایان رایت ولوپاژرنوف منتشر شد ، معلوم ساخت که ملکیاتون پسر بعلرام آناکس وپدر پومیاتون است که لااقل سی‌سال سلطنت کرد . سکه‌های این شاه که بتعداد زیاد است تاریخ ندارند. درکتیبه‌های قدیمی تاریخهائی به‌این قرار : سالهای ۲ و۳ و۴ و۱۷ (یا ۱۸ و یا ۱۹) از سلطنت وی را ذکر کرده‌اند که باید بموجب کتیبه جدیدی که در تاماسوس بدست آمده است سال ۳۰ را نیز متذکر شد[1] .

ازطرف دیگر باید متذکر شد که پومیاتون لااقل۴۷سال سلطنت کرده‌است وسکه‌های‌وی همگی دارای تاریخ می‌باشد . در روی یکی از سکه‌های محفوظ درکابینه دوفرانس (مجموعه به شماره ۷۲۴) سال ۴۶ را دارد . و در روی سکه دیگر نیم دریکی موزهٔ لاهه[2] سال ۴۷ دیده میشود . درسال۳۱۲ پومیاتون بدست‌پادشاه مصر بطلیموس سوتر[3] کشته شد. درصورتیکه مدت سلطنت پومیاتون را چهل‌وهشت‌سال بدانیم به‌حقیقت‌نزدیك شده ومیتوانیم‌آغازسلطنت او را در سال ۳۶۱ بدانیم . ملکیاتون پدروی که لااقل سی‌سال سلطنت کرده قاعدتاً باید درسال

۱- Wright et le Page Renouf dans les proceding of the Society of Biblical Archeology, 7 déc, 1886, pp. 47 á 51, Six Nnmism. Chronicle 1888, p. 129.

۲- Six, loc. cit, p. 129, note 102.

۳- Six, la Revue numismatique, 1883, p. 338 à 340.

۳۹۲ بتخت شاهی رسیده باشد. بنابراین عقیده‌ای که شاهی وی را در سال ۳۶۸ دانسته‌اند باید مردود شناخت .

اولین شاه کی‌تیوم که بضرب سکه طلا مبادرت ورزید ملکیاتون بود. این شاه با اواگوراس اول (متوفی در ۳۷۴) که وی نیز در سالامین سکه طلا ضرب زده معاصر بود. معلوم میشود که شاهان سی‌تیوم، باستثنای بعلملك اول ، در قراردادها و کتیبه‌هایشان خود را به‌این لقب و عنوان میخواندند «شاه کی‌تیوم و ایدالیوم». پومیاتون در کتیبه‌ای مورخ سال ۲۱ سلطنتش خودرا چنین خطاب کرده است «شاه کی‌تیوم، ایدالیوم و تاماسوس.»[۱] اسکندر شهر تاماسوس‌را از پومیاتون گرفته آنرا به پنی‌تاگوراس شاه‌سالامین داد. همچنین درمتنی بتاریخ سال۳۷ سلطنتش پومیاتون این‌عنوان ساده‌را بخودگرفت «شاه‌کی‌تیوم و ایدالیوم».[۲] پومیاتون از طرف مورخان یونانی به اسم پیگمالیون وپیمادوس نامیده شده‌است.

دمونیکوس

ما مجبوریم که در کتاب‌دیگری، نشان بدهیم که دمونیکوس‌شاه قبرس محتملا اصلش از آتن و پسرهیپونیکوس چهارم [۳] درحدود سال ۳۹۵ درشهر الوسیس نزدیك آتن بوده‌است. ولی چون این موضوع از نظر سکه شناسی درمرحلهٔ دوم اهمیت است چندان توجهی به‌آن نمی‌کنیم. اما باید دید که در کدام یکی‌ازشهرهای قبرسی‌این‌خلف‌نژاد مشهورکالیاس[۴] سلطنت کرده است ؟ آیا در سالامین بوده است ؟ آیا در عین‌حال در سالامین و کی‌تیوم و یا فقط در این شهر اخیر بوده است ؟ با مراجعه به تاریخ سالامین ، بطریقی که ما آنرا ترسیم کرده‌ایم ، میتوان بااطمینان معتقد شد که دمونیکوس در این شهر فرمانروائی نکرده است. زیرا برای اومحلی در ردیف شاهان سالامین دیده نمیشود. بعضی‌ها کوشش کرده‌اند که دمونیکوس را درسلطنت نیکوکلس، به استناد استتر موزه بریتانیا که نام هردو در روی آن نقر شده ، شریك بدانند در حالیکه در حقیقت این نامها در روی‌آن نقش شده است: نیکوکلس سالامین و تیموکاریس شاه پافوس [۵]. ازطرف دیگر برخی از محققان تصور کرده‌اند که نام

---

[۱] C. I. Sem, I. p. 36, no. 10.

[۲] Six, la Revue miumismatıque, 1883, p. 338 - 340, et Ph. Berger, Mémoire, cité, p. 25; C. I, Sem, p. 37.

[۳] Hipponicus IV.

[۴] Callias.

[۵] مراجعه شود CXLIII به صفحه Six, la Revue mumismatique, 1883, p. 287 - 288, et Pl. VI, تصویر 13; Deecke, op. cit. p. 61, no. 179, B. Head. Hist. numorun p. 625.

دمونیکوس از حرف «دلتا» که در روی بعضی از سکه‌های اواگوراس اول نقل شده، مستفاد میگردد. دوك دولوئین و ام. و. دیك وسیکس این فرضیه‌را پذیرفته‌اند[1]. ولی ملاحظه میکنیم که علاوه برحرف دلتا در روی بعضی‌ازسکه‌ها ازهمان‌گروه، حروف قبرسی «وا» و «ان ت» و «ا» نیز دیده میشود. سیکس در مطالعات بعدی خود [2] متذکر شده است‌که حرف «دلتا» باید علامت اختصار نام شخص دیگری غیراز دمونیکوس باشد. با در نظرگرفتن تمام این مطالب نتیجه می‌گیریم‌که دمونیکوس نه در سکه‌شناسی و نه در تاریخ سالامین جائی ندارد.

دمونیوکوس زیرنفوذ آتن در کی‌تیوم سلطنت میکرد. نوع‌سکه‌های او بدون‌هیچگونه تردیدی این موضوع را ثابت و مدلل میدارد.

از جمله سکه‌های او استتر نقرهٔ زیبا و منحصر بفردی است که در مجموعه دولوئین (مجموعه، شماره ۶۹۵)[3]، وجود دارد. این‌سکه معروف ازمدتها پیش به دمونیوکوس منتسب شده است ولی متأسفانه نوشته آن تاکنون بطور کامل خوانده و تفسیر نشده است. دو وگه اولین کسی بودکه بعضی از حروف اصلی نام دمونیوکوس‌را کشف کرد. سیکس معتقداست که آنرا به‌این‌طریق: دیمونی‌کو شاه‌کیتی ائون بایدخواند. هد این نوشته را مورد قبول قرار داده‌است. [4]

سکه‌های دمونیکوس بواسطه هم‌گونه بودن با نوع هراکلس صوری با تصویر گرز وکمان سبك بخصوصی‌را دارا هستندکه با مجموعه سکه‌های شاهان کی‌تیوم تضادکامل دارند. اگر این نوع سکه‌های هراکلسی دمونیکوس را با سکه‌های سایر شاهان کی‌تیوم مقایسه کنیم تفاوت بارز آنرا بخوبی مشاهده می‌کنیم. رب النوع به آن طریق‌گرز خود را بدست نگرفته است، پوست شیر بجای اینکه در روی بازو او باشد بروی شانه‌هایش افتاده است. تصویرلاپالاس‌آتنا [5] ایستاده نوعی‌ازانواع آتنی‌است‌که هیچگاه در روی سایرسکه‌های‌قبرسی مشاهده نمیشود. این تصویر تقلیدی است از مجسمه آتنا پروماکوس [6] آکروپول آتن. این وضع میرساند شاهی‌که این نوع سکه را انتخاب کرده است قاعدتاً باید مستقیماً زیر نفوذ

---

[1] Numism. Chronicle., 1882, p. 9, no. 24, cf. Séries Cypr., p. 283.

[2] Six, Numism. Chon. 1888, p. 130.

[3] Duc de Luynes, Numismatique des satrapies, pl. XIV, no. 21, J. P. Six dans la Revue mumismatique, 1883, p. 332.

[4] Hist. numorum, p. 621.

[5] La Pallas Athéna.

[6] Athéna Promacos.

آتنی‌ها باشد. باید بخاطر داشته باشیم که درحدود سال ۴۴۸ که در آکروپول آتن مجسمه آتنا پروماکوس برپا شد مخارج آن از غنائم جنگ ماراتون تأمین شده بود. [3] این بنای افتخار ملی که بمناسبت پیروزی برایرانیان پایه‌گذاری شد در روی یکی از سکه‌های قبرس دیده میشود. در سابق دیدیم که تسلط آتنی‌ها بر کی‌تیوم فقط در زمان جنگ گبریاس درسال ۳۸۸ بوده است. بنابراین باید درهمین زمان کوتاه، سلطنت دمونیکوس را بدانیم. ازطرف دیگر نفوذ آتنی‌ها درروی سکه‌های این شاه نه‌تنها بواسطه هم نوع بودن با آتناپروماکوس مشاهده میشود بلکه از نظر سبك آن است که میرساند حکاکان آن حتماً یونانی بوده‌اند. بنا براین دمونیکوس تنها شاه کی‌تیوم است که زبان یونانی را درروی سکه‌های خود بکار برده است.

بطوریکه ازمتون سنگ نبشته‌های سلطنت ملکیاتون استنباط میشود میتوان فرمانروائی دمونیکوس را درسال ۳۸۸ بدانیم. تاریخ‌های نقر شده در روی کتیبه‌ها باینقرار است: سال ۲، سال ۳، سال ۴. [4] چون ملکیاتون در سال ۳۹۲ به سلطنت رسید بنابراین سال چهارم با سال ۳۸۸ یعنی تاریخ تهاجم آتنی‌ها مطابقت می‌کند. بنابراین توقف در تاریخهای نوشته شده درکتیبه‌ها را میتوان به علت غصب دمونیکوس دانست. زیرا بمحض اینکه آتنی‌ها از کی‌تیوم خارج شدند ملکیاتون از طرف ایرانیان بجای خود مراجعت کرد که با این طریق سلطنت شاه، دوست‌آتنی‌ها، بوسیله فرمانروائی شاهی از فینیقیه بدو قسمت تقسیم گردید. [5]

٤- ایدالیوم

تاریخ مجموعه سکه‌های سلطنتی ایدالیوم از آخر ربع قرن چهارم آغاز و تا سال ۴۴۵ یعنی دورانی که ازبعل، شاه کی‌تیوم این شهررا بتصرف درآورد، ادامه پیدا می‌کند. در این قرن تاریخی ایدالیوم فقط یك شاه سراغ داریم و آنهم استاسی‌سیپروس [4] بود. نوع سکه‌ها از نوع سکه‌های با نقش ابوالهول و گل لوتوس با تصویر سر آفرودیت و سر آتنا می‌باشد. بنظر می‌آید که تصویر ابوالهول از سکه‌های کیوس اقتباس شده باشد. اما راجع به تصویر آتنا، میدانیم که شهر ایدالیوم با پرستش این الهه معروف بوده است. ما به‌عبارتی

۱- M. Collignon, Phidias, p. 16, et Hist. de la sculpture grecque t. I. p. 525.

۲- C. I. Semit, nos. 88, 89 et 90.

۳- C. I. Babelon, Mélanges numismatiques, 2e series, pp. 71 et suiv.

۴- Stasicypros.

که از شاهی بنام گراس یاکاراس در مدح آتنا گفته است ، آگاهی داریم و بالاخره همین موضوع از لوحه دالی که در معبد آتنا گذاشته شد، مستفاد میگردد.

انتساب سکه‌هائی که ما درمجموعه‌سکه‌های ایدالیوم طبقه بندی کرده‌ایم (مجموعه‌شماره‌های ۷۲۵ تا ۷۲۸) ، به علت وجود کلمه ایدالیون که در روی بعضی از نمونه‌های آن دیده میشود، محقق‌است. قدیمترین استترها بدون نوشته‌است (مجموعه شمارهٔ ۷۲۵). وجود تصویر ابوالهول آنها را با سکه‌های قدیمی جزیره کیوس مخلوط کرده و به اشتباه انداخته است. ولی نمونه‌ای از آن بوسیله لانگ در خزانه دالی کشف گردید. طولی نکشید که در روی استترهای ازهمان نوع نوشته‌ای نقر گردید که سیکس آنرا چنین‌خواند «بالولی»[۱]. ولی‌باید دراین مورد تعبیر دیک را باین‌صورت ایدالیون، ایدالی[۲] موردقبول قراردارد. همین نوشته بعدها در زمانی دورتر در روی سکه‌ها دیده شد.

گراس یاکاراس

(حدود ۴۸۰ قبل‌از میلاد)

سکه‌های گراس (مجموعه شماره ۷۲۶)[۳] از همان نوع سکه‌های سابق‌الذکرند. ولی کلمه «کارا» دراطراف تصویر ابوالهول دیده میشود. این نوشته شبیه اسمی که در روی ستون برنزی در معبد آتنای ایدالیوم که در جزء مجموعهٔ دولوئین در موزهٔ سکه مضبوط است ، نقر شده است[۵] . شاید بتوان در روی این ستون این‌کلمه را پاکرا «پاکارا» بجای کلمه پانگراتپس‌دانست. زیرا هنوزثابت نشده که سیلاب «وا» علامت‌اختصاری واسیلوس باشدواهدا کننده باغلب احتمال شاه نبوده است[۶] . ولی این فرضیه مورد قبول واقع نشد زیرا در روی سکه علامت «وا» علامت اختصار عنوان سلطنتی است . بنابراین باید پذیرفت که شاهی بنام

۱- Numism. Chronicle, N.S. t. XI (1871), p. II, no 1.

۲- Six, Séries cypriotes, dans la revue numismatique, 1883. p. 315. no 2.

۳- W. Deecke, Die griesehisehen Kyprieschen Inschriften in epichorischer Schrift, p. 70, No. 205; Otto Hoffmann, Die griechischen Dialekte, t. I, p. 99, no 236.

۴- Six loc. cit., p. 316, no 5.

۵- Six, Séries cypriotes, p. 316-317, H. de Luynes, Numism. et inscriptions cypriotes, pl. X.

۶- Deecke, op. cit. n. 62.

کراس یـا کاراش که نام او در عین حـال در روی سکه و ستون برنزی نقش شده ، وجود داشته است[1] .

برخلاف معمول ومتداول در اسامی‌خاص یونانی اسم گراس دراین‌فهرست وجوددارد. این‌نام به‌شاهی‌داده شده که در دوران قهرمانی‌نبیرهٔ اورست[2] که رهبری دسته‌ای‌ازآئولی‌هارا که‌درلسبوس[3] ودر درهٔ گرانیك[4] بعهده داشته، بوده‌است[5] . موضوع‌قابل‌ملاحظه‌اینکه که گراس نوهٔ‌پنتیلوس[6] نامی که‌آنرا درجزیرهٔ قبرس می‌یابیم، می‌باشد. نام مزبور به شاهی از پافوس[7] معاصر گراس شاه ایدالیوم نیز اطلاق می‌شده است .

استاسی‌سیپروس

(درحدود ۴۵۰ قبل‌ازمیلاد)

لوحه برنزی مشهور دالی ازشاهی دراین‌شهر بنام استاسی‌سیپروس (واسیلوسه‌ساتاسی کیپوروسه) نام میبرده[8] درسابق دیدیم که شهرایدالیوم ازطرف دشمنانش مردم کی‌تیوم متحدین ایرانیان ، اشغال‌گردید . اولین شاه کی‌تیوم که بخود عنوان «شاه کی‌تیوم وایدالیوم» داد ، ازبعل‌است که دوران سلطنتش‌میان سالهای ۴۴۹تا۴۲۵ بوده[9] . درنتیجه سلطنت‌استاسی‌سیپروس در ایدالیوم باید به‌حدودسال۴۴۵ ختم شده باشد، زیرا استاسی‌سیپروس که درجنگ شرکت داشت‌بنظر می‌آیدآخرین‌شاه مستقل شهر ایدالیوم باشد. برروی‌سکه‌های (مجموعه‌شماره‌های ۷۲۸ و۷۲۷) به‌اسم استاسی‌سبپروس نام او بااین دوحرف «سا» اول اسم اوآمده‌است . ولی انتساب این سکه به‌این شاه بنظر قطعی می‌آید [1]. زیرا سکه‌های قبلی از نوع ایدالیوم بـا

۱ـ نباید به‌عقیدهٔ دیك که در روی سکه این نوشته‌هـای ، ناوارخواواگورو را خوانده است اعتماد کرد ،

Deecke, op. cit., p. 54, no 157 à 159.

۲- Oreste. ۳- Lesbos.

۴- Granique. Pausan III, 2, 1, Strabon, XIII, 1, 3.

۵- Pausan. III, 2, I, Strabon XIII, I, 3.

۶- Penthylos.

۷- Paphos.

۸ـ اقتباس‌شده لوحه در H. de Luynes, Numism, et inscription آخرین نقل لوحه بوسیله اوتوهوفمن در cypriotes. Pl. VIII et IX داده شده است .

Die grieschshen Dialkte, t. I, p. 68 et suiv.

۹ـ به‌مقدمه صفحات CXXVII, CXXVIII مراجعه شود

۱۰ـ M. Deeck, op. cit, p. 63, no 189 et p. 54, no 158.

این دانشمند این سکه را به شاهی ناشناس بنام استازاندوس یاحتی ـ اراگوراس دوم نسبت می‌دهد .

تصویر ابوالهول و گل لوتوس است . در روی یکی از سکه‌های موزه برلن دیک علاوه بر نوشته‌های دیگر نوشته را ایدالیون[1] خوانده است .

سیکس سکه‌ائی را به‌ایدالیوم نسبت‌داده است که درسمت راست آن تصویر سر آفرودیت ودر پشت آن سر آتنا شبیه استترهای شاه صدق ملك در لاپه‌توس[2] ، نقر شده است .

۵ـ آماتونت

درمیان فرماندهان نیروی دریائی خشایارشا درسال ۴۸۰ هرودت از تیموناس[3] فرزند تیماگوراس[4] ، نام میبرد . اگر گفته و. انگل[5] را مورد قبول قرار دهیم . این دو شاهزاده درآماتونت فرمانروائی کرده‌اند ولی هیچ سکه‌ای در دست نیست که بتوان آنرا به‌این شاه منسوب دانست. درسال ۳۹۱ شاهی از آماتونت که دیودور نام او را مشخص نکرده‌است بافرمانروایان سولی و کی‌تیوم در برابر تعدیات اواگوراس اول شاه سالامین ، متحد شده دخالت اردشیر شاهنشاه ایران را خواستار گردید[6] . مدتی بعد یکی از شاهان آماتونت طرفدار ایرانیان ، به روئیکوس[7] فراخوانده شد. ولی چون دوست یونانیان گردید در برابر آزادی خود تسلیم مقداری معتنابهی جو به‌آنان پیشنهاد کرد[8] . باید احتمالا سکه‌های (مجموعه شماره‌های ۷۳۷ تا ۷۴۱) را به‌روئیکوس نسبت‌داد . تنها نوشته‌ای که در روی این سکه‌ها نقر شده این حرف «رو» است[9] . این طبقه بندی اجازه میدهد سکه‌هائی را به آماتونت متعلق بدانیم که ازهمان نوع باشد واختلافی باسکه‌های روئیکوس فقط ازحیث نوشته داشته‌باشد. بنابراین میتوانیم پنج گروه سکه را متعلق به‌پنج شاه مختلف بقرار زیر بدانیم :

---

[1] Duc de Luynes, Numism. et inscript, pl. VI, 3, W. Deecke. op. cit. p. 70, no 206, Six, op. cit. p. 317, no 7.

[2] Six, op. cit. p. 319-320, ونیز به‌مقدمه به‌فصل لاپتوس (Lapethos) مراجعه شود

[3] Timonas.

[4] Herod. VII, 98.

[5] Engel, Kupros, t. I, p. 272, cf. Six, Du classement des séries cypriotes, dans la Revue numismatique, 1883, pp. 346-347.

[6] به‌مقدمه صفحه CXX مراجعه شود

[7] Rhoicos.

[8] متنی که به‌یادبود شاه روئیکوس برجای مانده باین قراراست :
«اراتوستن زمانی که اسیر نهمین پادشاه آماتوس شده بود دستور داد درهنگام مراجعت به شهر خود به‌آتن مقداری جو بفرستد .»

[9] Six, o.p cit, 307, no 12 à 16.

۱ـ گروه (مجموعه شماره‌های ۷۲۹ و ۷۳۰) باتصویر شیر خوابیده درحال نعره‌زدن زیر آن نوشته‌ای است که سیکس آنرا «تولا» خوانده است . پشت سکه تصویر سروگردن شیر درحال نعره زدن ، مربع مقعر.

۲ـ گروه‌ازهمان نوع[1]. درسمت راست سکه نوشتهٔ نیموتیسو. درپشت آن همان نوشته‌ای که خواندن آن میسر نگردیده، که شاید تغییر شکل یافته سکه‌های گروه سوم باشد .

۳ـ گروه (مجموعه شماره‌های ۷۳۲ تا ۷۳۵) از همان نوع . بنظر می‌آید که نوشته‌ها باین قرار : زوتیمو خوانده شده است . استتری از موزهٔ برلن[2] این نوشته را اوتیمو که بنظرمی‌آید نام شاه اکتیموس[3] ، اقتباس از کتیبه‌ای قبرسی ازپاله پافوس[4] ، باشد. کتیبهٔ دیگری ازشاهی به‌این اسم (اتیمواندیموس) که شباهت کاملی باین سکه‌ها دارد ، نام میبرد[5] .

۴ـ گروه (مجموعه شماره ۷۳۶). این سکه زیبا بهمان نوع سکه‌های فوق‌الذکر بطور وضوح دارای نام شاهی‌است که قاعدتاً بایدآنرا چنین خواند. لیساندرس. اسامی‌به‌این قرار : تیساندرس یاثیساندرس و یا کاساندرس اشتباه است . ولی از نظر تاریخی چنین اسم شاهی در میان شاهان جزیره قبرس دیده نشده است .

۵ـ گروه (مجموعه شماره‌های ۷۳۷ تا ۷۴۱)[6] . سکه‌های این گروه به‌سکه‌های روئیکوس ارتباط دارد . سبك آنها میرساند ، بطوریکه انگل گمان برده‌است ، که این شاه از این زمان تجاوز نکرده است . روئیکوس قاعدتاً باید در سال ۳۵۱ زندانی فوسیون شده باشد .

---

[1] Six, op. cit, p. 309, no 19 (باید شماره‌های ۱۷و۱۸ را به‌آن اضافه‌کرد)
قرائت‌های دیك برای تمام سکه‌های گروه غیر قابل قبول است .
Deecke, op. cit, p. 58-59. no 173.
O. Hoffmann, Die gruschischen Dialekte. t. I, p. 97, no 224.

[2] Lnynes, Numism. et inscr. cypriotes, pl. II, تصویر 6, cf. Six, op. cit p. 309.

[3] Echetimos.

[4] Deecke, op. cit, no 39. Palae-Paphos.

[5] Deecke, op. cit, no 146.

[6] سیکس سکه‌های برنزی از نوع سکه‌های باتصویر شیر درحال راه رفتن واسب به این گروه نسبت میدهدکه بعقیده من هیچ تناسبی باسکه‌های نقره روئیکوس ندارد . Six. op, cit pp. 311-312 آقای دیك به اشتباه پیشنهاد می‌کند که در روی سکه‌های روئیکوس باید بجای «رو»، «تو» خواند.
W. Deecke. Beitràge zur Kunde d. indogerm. Sprach de Bezzenberger t. XI (1886) pp. 316-318.

مورخین ازدوشاه دیگر آماتونت باینقرار نام میبرند : پاسی‌سیپروس[1] وآندروکلس[2]. پاسی‌سیپروس در حدود سال ۳۵۰ تاماسوس شهر خود را به پومیاتون فرمانروای کی‌تیوم فروخت وخود به آماتونت رفت[3] . من سکه‌ای راکه بتوانم بااطمینان خاطر بوی نسبت دهم تاکنون بدست‌نیاورده‌ام[4] . معذلك سکه کوچك بانوشته«واپاسی»(مجموعه شماره ۷۷۸) بیشتر به‌پاسی‌سیپروس شاه آماتونت تعلق دارد تا به پاسیکراتس شاه سولی که معاصر وی بوده است. در سال ۳۳۲ آندروکلس شاه آماتونت بوده[5] ولی از او هنوز سکه‌ای بدست نیامده است .

۶- کوریوم

کوریوم در زمانهای خیلی پیش تعدادی ازمردم‌آرژی[6] را بخود راه داد ولی اصولا مردم آن اصلا سامی بودند. زیرا طبق سنن قدیمی مؤسس‌آن از پسرهای سین راس ، قهرمانی که یونانیان اورا ازمردم فینیقه میدانند[7]، بود. نقش‌او درجنگهای میان ایرانیان ویونانیان، ونیزاکتشافات باستانشناسی‌که در خرابه‌ها بدست آمده ، این سنت را تأیید مینماید[8] . بهرصورت من سکه‌هائی بانوشته فینیقی‌که بتوان بطور مطئمن آنها را جزء سکه‌های‌کوریوم منظور داشت ، نمی‌شناسم .

زمانیکه جزیره قبرس درطغیان ایونی علیه داریوش اول ، درحدود سال ۵۰۰ شرکت کرد ، شاه‌کوریوم بنام استازانور این نهضت انقلابی را پشتیبانی و تقویت میکرد. داریوش هم آرتی‌بیوس‌را در رأس قوائی به جزیره قبرس فرستاد . در جنگی‌که درآن آرتی بیوس و فرمانده ایرانی اونه‌زیلوس شاه سالامین کشته شدند ، استازانور به ملت خود خیانت ورزید وباشکست خود تسلط ایرانیان را محرز وتثبت نمود[9] . بنظر نمی‌آید که استازانور بضرب

۱- Pascypros.

۲- Androclès.

۳- Duris, VII, fr. 12, Fragm. hist. graec, de Diot, t II, p. 472.

۴- به‌مجموعهٔ سکه‌های شاهان آماتونت این سکه‌ها را باید افزود ، سرجوان هراکلس درسمت‌راست‌باگرزی‌که بدوش‌دارد. پشت آن‌سروگردن‌شیردرسمت راست‌باپاهای‌کشیده شده‌بطرف جلو . برنزی Falkland Warren. Numism. Chronicle 1891, p. 143, pl. V, fig 8

۵- Arrien, Anab, II, 22, 2·

۶- Strabon, XIV, 6, 3, Herod, V, 113.

۷- Et. de Byzance, Vo Kouptov.

۸- L. de Cesnola, Cyprus, p. 342, G. Perrot et ch. Chipiez. Hist. de l'art dans l'antiquité, t. III, p. 287.

۹- Herod. V. 113.

سکه مبادرت کرده باشد . بنابراین نمیتوان مجموعهٔ سکه‌هائی که بنام شاهی باسم استازاندروس که درپافوس یك قرن ونیم بعداز این زمان حکومت میکرده است ، بوی متعلق دانست .

اشتباهی در قرائت بنظر آورده است که متون کتیبه‌ها و سکه‌ها برای ما وجود دو شاه کوریوم را بنامهـای استازیوئیکوس واونازیوئیکوس که در حدود سال ۴۰۰ میزیسته اند ، ثابت می کند[۱] . ولی بعداً ملاحظه خواهیم کرد که این موضوع درحقیقت باشاه ماریوم ارتباط پیدا خواهد کرد .

کتیبه‌ای که در کوریوم کشف شد نام این دوشخص را پدر وپسر که ظاهراً بایدسلطنت کرده بـاشند . آورده است که برگردان متن این کتیبهٔ قبرس به یونـانی چنین است : [۲] «اریستوخون پسر اوناسیا نذر کرده که اگر به‌حکومت برسد پسرخود را قربانی کند». این اریستوکوس پسر اونازیاس هم شناخته نشده است . ما پیشنهاد می کنیم که سکه‌های معروف با نوشته آری، واسی که بعداً مورد مطالعه قرار خواهیم داد ، بوی نسبت بدهیم . دوگروه سکه بااین نوشتـه وجود دارد . ولی هیچیك از آنهـا به یك شخص تعلق ندارد. گروه اول از استترهائی تشکیل میشود که در سمت راست آنها تصویری از گاوی که برپشت قرص خورشید ودر وسط صلیب دسته‌دار وحروف آری یـا آری یاواسی ، دارند . درپشت سکه دریك مربع مقعر تصویر عقابی که در پرواز است ، دیده میشود . اینسکه‌ها از نظر نوع وگروه بامجموعه سکه‌هائی که به پافوس تعلق دارند ، و بعداً از آنها صحبت خواهیم کرد ، منطبق می بـاشد . گروه دوم با همان نوشته‌ها ، ازنظر نوع وسبك بهیچوجه شباهتی باسکه‌های فوق نداردواینها سکه‌هائی هستند که ما به آریستوکوس شاه کی‌تیوم نسبت می‌دهیم . بهسکه‌های مجموعه مـا به شماره ۷۴۲ باید این سکه را (ش‍ـ ۶۶) اضافه کرده باین شرح :

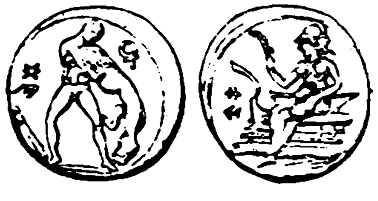
شکل ۶۶

هراکلس درحال‌خفه کردن شیراست وگرز او زیر پایش‌افتاده‌است. در وسط سکه تصویرصلیب دسته‌دار و اثر این حروف «آری» نقر است . در پشت سکه تصویـر آتنا نشسته در روی کشتی و یك شاخه در دست دارد ، در وسط حرف واسی دیده میشود . موزه برلن .

یك ابل از همان نوع استتر مذکور (مجموعه شماره ۷۴۲) در برتیش موزئوم وجود

---

[۱] Six, op. cit. pp. 348 à 351.

[۲] Otto Hoffmann, Die griescheschen Dialekte, t. I, p. 62, no 120, cf. Moris Schmidt. Summlung Kypr. Inschriften, plr. XX, no 6a.

دارد ۱.

منظرهٔ حکاکی شده هراکلس که درحال خفه کردن شیر است آقای سیکس را وادار کرده است که این گروه از سکه‌ها را اقتباس از اثر فرضی از حکاکی میرون[۲] ، بداند . درصورتیکه فرضیه او صحیح باشد همین تصویر در روی استتر مالوس درلیکیه وجود دارد که آقای ایمهوف بلومر آنرا درگروه سکه‌های حدود سال ۳۸۵، یعنی کمی بعداز صلح آنتالسیداس ، طبقه بندی کرده است[۳] .

سکه‌های مشهور هراکلس درلوکانی نیز ازهمین نوع[۴] منتهی بدون بردن اسم میرون، می‌باشد . جای شك وتردید نیست که این گروه سکه‌ها ترجمان اثر دست هنرمندی از مکتب آتیك در اواخر قرن پنجم است .

ام. ر. که‌کوله[۵] . بامطالعه باسکه‌های ماکه درپشت آنها تصویر آتنا در روی سکان یا انتهای کشتی نشسته‌است، ثابت کرده که این نوع سکه کپی یااقتباس‌از کتیبهٔ پیشانی‌معبدآتنا نیکه، درآتن می‌باشد . نوع دیگری وجود دارد که از آتن به جزیرهٔ قبرس برده شده است .

در برابر این دو فرضیه باید دیدکه در چه زمانی و در چه وضع و حالتی اثر و هنر جزیره قبرس در هنر آتیك نفوذکرده است. قبلا باید ملاحظه‌کنیم که در روی استتر موجود درموزه برلن، تنها استتری شناخته شده دراین زمان ،کلمه دامونی بجای «آری» [۶] خوانده شده است. بنابراین باید این‌سکه به دمونیکوس تعلق داشته‌باشد. طبیعی است‌این شاه بوسیله آتنی‌ها درجزیرهٔ قبرس مستقر وپشتیبانی میشده وبهمین مناسبت تصاویر وکلمات آتنی را در روی سکه‌های خود نقرکرده است. قرائت کلمه «آری» که درروی استترمجموعه ما وهمچنین درروی استتر موزه برلن غیرقابل تردید و انکار است ، اساس این فرضیه را واژگون کرده

۱- این ابل بطور نادرستی بوسیله دوك دولوئین درکتاب خود در تصویر ۶ و شماره ۴ منتشر شده است .

۲- Six, Zeitschrift fur Nnmismatik, t. XIV (1887), pp. 142 et suiv.

۳- Imhoof-Blumer. l'Annuaire de la Société franc. de numismatique 1883. p. 109 et pl. I, fig. 29.

۴- Garucci, Le Monete dell italia antica pl. CI nos 32 à 36.

۵- R. Kékulé Die Relifs an der Balustrade der Athéna-Niké (1881 in-fo), p.I.

۶- Six, Du classement des séries cypriotes, dans la Revue numismatique. 1883, p. 334, no 42, W. Deecke cp. cit. p. 51. no 151.

است. ولی اگر این سکه‌ها به دمونیکوس تعلق نداشته باشد پس به‌کدام شاهی که اول اسمش با این کلمات ، «آری» شروع میشود باید منسوب باشد؟ علاوه برآریستوکوس شاه کوریوم تعدادی از شخصیت‌هائی وجود دارند که در قبرس نقش تاریخی بعهده داشته‌اند که اول اسم آنها با این دو سیلاب شروع میشده است به این قرار: آریستوسیپروس شاه سولی متوفی در سال ۴۹۹ [1]. آریستوگوراس و پسرش آریستو فانتوس شاهان پافوس ، [2]. آریستوفان آتنی پسر نیکوفموس دوست اواگوراس اول سالامین [3] .

آریستوسیپروس شاه سولی در زمانی بسیار دور میزیسته که نمیتوانست نام او در این سکه‌ها ذکرشده‌باشد. درسابق گفته بودیم که ماسکه‌هائی که دارای نوشته«آری»است به‌آریستوگراس وآریستو فانتوس نسبت داده‌ایم، درنتیجه این‌شاهان میتوانند این سکه‌های موردبحث مارا بخود متعلق بدانند.

آریستوفان راکه در زمان حمله کبریاس درسال ۳۸۸ از آتن به‌قبرس آمد و باتمول سرشار خود به کمك اواگوراس و یونانیان قبرس شتافت میتوان مانند دمونیکوس هم زمان خود، او را به سلطنت شناخت، آریستوفان با داشتن چنین سمتی سکه‌هائی از نوع سکه‌های آتنی ضرب زدکه درروی آنها علامت اختصار نام خودرا نقر نمود. ولی این استدلال بسیار بعید بنظر می‌آید وبهتر است که سکه‌های دزبوررا تا بدست آوردن‌اطلاعات قطعی، درگروه سکه‌های‌آریستوکوس پسر اونازیاس‌که بنظر می‌آید درزمان اواگوراس اول و حمله کبریاس شاه کوریوم بوده است، طبقه‌بندی نمود.

در سال ۳۳۲ هنگامیکه اسکندر به مشرق رسید در کوریوم پا سیکراتس نامی در کوریوم سلطنت میکرده است. آری‌ین اورا در جزء شاهان قبرس که اسکندر مقدونی را در محاصرهٔ صور همراهی میکردند، منظور داشته است. چنانکه می‌گویند در همین زمان شاهی از سولی بهمین نام بوده است که دوستدار اسکندر بود . من تصور می‌کنم که این دونفر یك

۱- Herod. V, 113.

۲- M. Schmidt, Sammlung. etc, pl. VI, 1, Deecke, op. eit., no 28, Six, Séries cypriotes la Revue numim., 1883. p. 359.

۳- Lysias, Orat., XIX, 39: Xenoph., Hellen., V, 8, 24: cf. Engel, Kupros., t. I, p. 304: E. Curtius, Hist. grecq., t. IV, pp. 271, 275.

از اشخاصی به این قرارکه ظاهراً سمت شاهی نداشته‌اند ذکری بمیان آمده است ؛ آریبائیوس Aribaios درکتیبه‌که در پافوس بدست آمده
(G. Perrot et Chipieg, Hist. de l'art) Aristodamos آریستو داموس (Deecks, op. eit. p. 41) dans l'antiquité, t. III, p. 652.)
آریستوکرئون Aristocreon دوستدارکتاب (Engel, Kupros, t. I, p. 657).

است که درکوریوم و سولی در عین حال حکومت میکرد .[۱]

۶- پافوس

شاه ناشناس (حدود ۴۸۵ ق. م)

درسال ۴۸۰ قوای دریائی پافوس درارتش خشایارشا شامل ۱۲ ناو بودکه فرماندهی آنرا پنتیلوس[۲] پسر دمونوئوس[۳] بعهده داشت. [۴] قدیمترین سکه‌های پافوس (مجموعه شماره‌های ۷۴۳ و ۷۴۴) تا حدود سلطنت این دو شاه میرسد. ولی نام آنها برروی سکه نقرنشده است. حروف «و-کا» درسمت‌راست علامت اختصاراسم رود وکاروس‌است که‌صورت کامل آن درسکه نمونه بریتیش موزئوم [۵] به این‌قرار است: وُکارُسه. این قرائت بوسیله نوع سکه‌هائی که در روی آن‌ها تصویر سرانسان درروی بدن گاو، علامت مشخصه رودها، نقش‌است، تأیید میشود. وکاروس به دریای پالـه پافوس میریزد. در پشت سکه‌ها حروف «واسی» علامت اختصار کلمه واسیلئوس است ونمیتواند سکه‌های شاه پاسی‌پوس[۶] که درتاریخ ناشناس است، باشد. معذلك این‌فرضیه مورد تأیید سیکس واقع شده که در این صورت باید نامی باینقرار: پاسی کیپوس[۷] فرض کرد.

شاه ناشناس

(پنی‌توس؛ پنی‌تاگوراس)

قطعه‌ای از کتبه‌ای کـه در آماتونت کشف شده این کلمه را پی‌نی توسو [۸] متذکر شده است. سیکس‌اسم پنی‌توس‌را بانوشته پنی پی‌نی پی وا پی که درروی تعداد زیادی ازسکه‌هائی

به مقدمه به فصل سولی مراجعه شود ۱

۲- Penthylos.

۳- Demonoos.

۴- Herod. VII, 195.

۵- Six, séries cypriotes, dans la Revue numismatique, 1883, p. 352 - 353, Otto Hoffmann, Die grieschischen Dialekte, t. I. p. 99. no 235.

۶- Pasippos.

۷- W. Deecke, op. cit, p. 70, no 203.

۸- Deecke, no 54: Six, p. 354: cf. Otto Hoffmann. Die griech. Dialekte, t. I, p. 63: no 123.

عقیده ندارد که چهارمین حرف «so» باشد معتقد است که باید آنرا «la» خواند،

که در اواسط قرن پنجم ضرب شده (مجموعه شمـاره‌های ۷۴۵ تا ۷۴۸)[۱] تطبیق داده است. ولی در ضمن میتوان به کتیبه سولی که نام پنی‌تی‌لاس پسر پنی‌تاگوراس آورده است نیز توجه کرد[۲]. پشت بسیاری از سکه‌های این شاه نامعین و نامشخص باسکه‌هـای یالیزوس[۳] (قبرس) مورخ نمیه قرن پنجم، مشابه هستند. باهمان سرعقاب توأم باگل برگ درهمان مربع مقعر. تنها فرق آن این است که بجای نوشتهٔ پالی‌سیون تصویر یك ریسمان نقره شده است .

استاساندروس

(حدود ۴۴۰_۴۲۰ ق.م)

شاه ناشناس که نباید ویرا بـا استاساندروس کوریوم که در حدود سال ۵۰۰ میزیسته ونیز با دو شخصیت قبرسی از همراهان اسکندر بنامهای استاسانور و استاساندروس[۴]، اشتباه کرد . سکه‌های استاساندروس شاه پافوس از حدود نیمه قرن پنجم تجاوز نمی‌کنند(مجموعه شماره‌هـای ۷۴۹ تا ۷۵۲)[۵]. سکه‌های خوردآن بدون نوشته است وفقط دو حرف «وا_ سا» (واسیلئوس استاساندرو)[۶] مانند بعضی‌از سکه‌های استاسیوئیکوس[۷] شاه ماریوم ، در روی‌آنها نوشته شده است .

آریستوفانتوس

(حدود ۴۱۰ ق.م)

تصویر گاومیش درسمت چپ و در برابر آن صلیب شکسته ، در زیر قرص خورشید با دوبال ویك‌دم کبوتر درزیر آن کلمه «آری». پشت سکه دریك مربع مقعر تصویر عقابی درحال پرواز درسمت چپ ، بوزن ۱۰/۹۲ گرم ، درموزه بریتانیا[۷] این استتر از نوع سکه‌هـای استاساندروس است. شاه ... «آری» که آنرا ضرب زده‌است . تعیین شخصیت او[۸] بدون وجود

۱- Six, Séries cypriotes, Revue numismatique, 1883, p. 354 à 356.

۲- O. Hoffmann, Die griesch. Dialekte, t.I, p 51, no 88.

۳- Ialisos.

۴- Diod. Sic, XVIII, 3, 39, XIX, 14, 2.

۵- Six, op. cit, p. 356, nos. 14 à 22.

۶- W. Deecke, op. cit, p. 64, no. 192.

۷- Percy Gardner, Types of greck Coins, pl. X, 19, B. Head Hist. numor. P. 624 : Six. Revue numism. 1883, P. 358, no. 28.

۸ - آنچه را که دربارهٔ اریستوکوس شاه کوریوم گفتیم به مقدمه به‌صفحه CXXXIX مراجعه شود .

نمونه‌ای غیر از نمونهٔ موزه بریتانیا که بطوروضوح این کلمات را (آریستو = آریسیتو) دارد[۱] مشکل بنظرمی‌آید. در دریمو[۲] نزدیك پافوس در مطلبی راجع به‌آپولون هیلاتس چنین‌نوشته شده است :

«پسر هیلاته قول داد که اگر آریستوفاندوس پسر اریستاگورا موفق شود».

سکه‌های بانوشته‌آریستو به‌اریستوفانتوس‌تعلق‌دارد وآنهائیکه تنها این‌نوشته«آری» را دارند میتوان آنها را درنام آریستوگوراس ویا آریستو فانتوس ، طبقه بندی نمود .

شاه ناشناس

بدون تردید شاهی که به‌ضرب سکه باهمان روش آریستوفانس مبادرت ورزید ونام او در روی سکه‌ها آمده است باید جانشین وی باشد[۳] . سیکس و اوتوهوفمن خواسته‌اند بااین کلمات: موآیتاش، موآیتا ویا آی‌دامو (آی داموس)[۴] ترکیبی برای نام این ناشناس درست کنند که قاعدتاً باید غیرقابل قبول باشد . منهم بیهوده سعی کردم بلکه بتوانم نوشتهٔ سکه‌ای را بنام شاهی که به صورت اختیموس نقره شده و سنگ قبر او در پافوس بدست آمده بانام شاه ناشناس تطبیق دهم ولی این اقدام عبث وبیهوده بود[۵] .گروه دیگری از سکه‌های از همین نوع که تعداد آنها فراوان است (مجموعه شماره‌های ۷۵۳ تا ۷۶۰) حاوی نوشته‌هائی است که باسکه‌های قبلی اختلاف دارند . نوشته قسمت مهمی از این سکه‌ها تا این تاریخ ناخوانا مانده است (مجموعه شماره‌های ۷۵۳ تا ۷۶۰)[۶]. با آزمایش دقیقی که بعمل آورده‌ام کلماتی به‌این قرار: اوناسی، واسیله بدست‌آورده‌ام . همین کلمات از طرف سیکس

۱- این نمونه بطورنادرست Luynes, Numism. et inscriptions cypriodis, pl. III, 7.
ذکر شده وبهمین‌جهت است که سیکس آنرا در مجله سکه‌شناسی ۱۸۸۳، صفحه ۳۵۹ شماره۲۹ به‌غلط تشریح کرده است .

۲- Shmidt, op. cit, pl. VI, I, Deecke, op. cit., no28, Six, op. cit, p. 359, Otto Hoffmann, Die Greisch. Dialekte, t.I. p. 53, no 95.

۳- Au British Museum, Numismatic Chronicle, 1873, pl XI, 7, Six, op. cit., p. 357, no25.

۴- O. Hoffmann, Die Griech. Dialekte, t. I, p. 99, no 233.

۵- M. Shmidt Sammlung der kypre. inscription, pl VIII, 3b, Deecke, op. cit, no99, O. Hoffmaun, Die griech. Dialekte, p. 57, no 103.

۶- Six, op. cit, p. 360.

به نـام پاسی‌پوس پسر ناسیوتاس[1] خوانـده شد . مطلبی راجع به آپولون هیلاتس[2] که در دریمو[3] بدست آمده در آن نام اوناسی اوئیکوس[4] پسر استاسی اوئیکوس[5] برده شده است . ولی سکه‌های مزبور حتی آنهـائیکه خواندن نوشتهٔ مارا پذیرفته‌اند ، نمیتوانند به اوناسی اوئیکوس ، چنانکه درآینده بذکر آن خواهیم پرداخت ، تعلق داشته باشد .

دراینجا کار ضرب سکه شاهان پافوس بانوع تصاویر گاومیش وعقاب درحال پرواز ، بپایان میرسد .

سکه‌های شاهانی که از این ببعد بروی کار می‌آیند از حیث سبك و وزن ونوع کاملا باسکه‌های قبلی اختلاف خواهند داشت . آیا این انقلاب را در امر سکه زدن نباید به‌سقوط واضمحلال تفوق آتنی‌ها در جزیره قبرس در اواخر سلطنت اواگوراس اول مربوط دانست؟ بهرصورت وتقدیر باید گفت که در اول نیمه قرن چهارم است که بعضی ازشاهان پافوس، که کتیبه‌های قبورآنان بدست آمده وازسکه‌های آنان اطلاعی در دست نیست ، سلطنت کرده‌اند. که از آن جمله‌اند : اکتیموس[6] واته آندروس[7] . این شخص اخیر در یکی از معابدکوریوم دو دستنبد طلا وقف کرده‌است که در رویآنها این جمله : «اته‌آندرو پادشاه پافو»[8] حك شده است . بسیاری ازاین شاهان عنوان واسیلئوس را که روحانی الهه تاس آناساس‌پرنس باشد به‌لقب خود اضافه کرده‌اند . شاهان پافوس درعین حال اسقف معبد معروف‌آفرودیت پافی‌ین نیز بوده‌اند. مقام سلطنت در پافوس مانند کومانا دوکاتا اونی[9] واولبا در سیلیسی[10] وهی‌یروپولیس در سیرهستیك[11] بامقام روحانیت توأم بوده خاصیت الهی داشته است .

تیموخاریس

(حدود ۳۷۰ ق)

بطوریکه ازکتیبه‌ها وسکه‌ها مستفاد میشود، تیموخاریس‌شاه پافوس سکه‌هائی‌بامشارکت

۱- Six, op. cit, p. 360, Deeck, op. cit, no21, O.Hoffmann, Die griech. Dialekte, t.I, p. 98, oo 229.

۲- Apollon Hylatés.　　　۳- Drimou.

۴- Onasioicos.

۵- Schmidt, Sammbung, etc, pl. V, 1, Deecke, op. cit, no 27, Six, op. cit, p. 350.

۶- Echetimos.　　　۷- Eteandros.

۸- Deecke, op. clt. nos 46 et 47, Perrot, Hist. de l'Art, t.III. p 289.

۹- Comana de Cataonie.

۱۰- Olba de Cilicie

۱۱- Hieropolis de Cyrrhestique.

دو شاه دیگر قبرس همزمان بااو یعنی : نیکوکلس شاه سالامین واستاسیوئیکوس شاه ماریوم ضرب زد .

تیموخاریس و نیکوکلس ـ استتری ازموزهٔ بریتانیا که بحث آن سابقاً گذشت[1] ، دارای نوشته‌ای درسمت راست سکه به‌این‌قرار واسیلئوس نیکوکلئوس، درپشت آن بعقیدهٔ سیکس نام شاه دمونیکوس[2] نقره‌است. ولی بعدها وی وسایرین معتقد شدند که نوشتهٔ حقیقی به‌این‌قرار است : واسیلئوس تیموخاریوس[3] تصویر وشرح این استتر به‌این قرار است : زئوس سالامین در روی تختی که پشتی دارد نشسته وپاهای خودرا در روی چهار پایه‌ای قرارداده درحالیکه پاهای‌او در ردای خود پیچیده شده‌است ودست چپ خودرا به‌عصای بلندی تکیه داده ودردست راست ظرف آب مقدس‌را گرفته‌است. بااین‌نوشته واسیلئوس نیکوکلئوس. پشت سکه‌آفرودیت نمه‌سیس[4] از روبـرو ایستاده ملبس بلباس به سبك آتیك که بکمـر خود گره بسته است و ردائی که‌بوسیلهٔ سنجاقی که در بالای‌آن سر کر کس دارد (مظهر نمه‌سیس) در روی شانه‌های خود قرار داده است . سروی با تـاجی از برگ زینت شده. در دست‌چپ که پائین‌افتاده شاخه میوه‌داری دارد. در دست راست ظرف‌آب مقدس را گرفته است در پهلوی او سکـوی قربانی قـرار دارد . با نوشته واسیلئوس تیموخاریوس واسیلئوس. بوزن ۱۱/۰۲ گرم . درموزه بریتانیا. (ش ـ ۶۷).

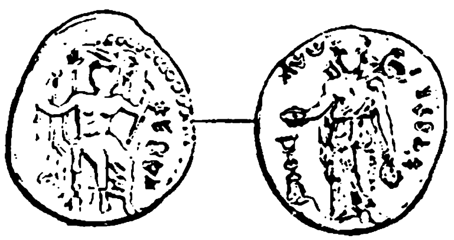

شکل ۶۷

تیموخاریس به‌عنوان شاه پافوس و روحانی‌آفرودیت درکتیبهٔ آرامگاهش درپاله‌پافوس به‌این‌قرار نقش‌شده‌است: آرامگاه تیموخاریوس‌وکشیش ملکه. اما راجع به‌تصویر نیکوکلس که درحکومت با تیموکاریس شریك بود ، در روی سکه این شخص نباید نیکوکلس آخرین شاه پافوس پس از اسکندر ، باشد . بلکه احتمالا باید پسر اواگوراس اول بـاشد که در فـاصله سالهای ۳۷۴ تا ۳۶۸ در سالامین حکومت میکرده است[6]. استتری که شرح آن در بـالا

---

[1] ۱- به مقدمه صفحه CXXXII, CXXII مراجعه شود

[2] ۲- Six, Rev. num. 1883. p. 287, no 24 et Numis. Chronicle, 1882, p. 91.

[3] ۳- B. Head, num. p. 625, cf. Six Zeitschrift fur Numism., t. XIV (1886), p. 144 et Numism. Chronicle, 1880, p. 130, W. Deecke بـه اشتباه پشت سکه را چنین خوانده است واسیلئوس دامونیکو کاسیق نیتون .
Deecke, op. cit, p. 61, no 179, Zeitschrift fur Numis. t. XVII, 1890, p. 238.

[4] ۴- Aphrodite_Némésis.

[5] ۵- Deecke, op. cit, no 39.

[6] ۶- به‌مقدمه صفحه CXXI مراجعه شود

گذشت متعلق به این زمان است . زیرا نوع آن این طبقه بندی را تأیید می‌کند . بطوریکه دیدیم نیکوکلس وشاهان همزمان وی بطوریکه از سکه‌های آنان مستفاد میشود ، زیر نفوذ آتن قرار گرفت . علاوه براین باید گفت که استتر نیکوکلس وتیموخاریس از هنر آتیك نیز الهام گرفته است . نوع سکه‌های بـا تصویر زئوس بنظر می‌آید که از سکه‌هـای نوع زئوس المپی فیدیاس[1] که بعدها زئوس سالامینی گردید ، اقتباس شده باشد . تصویر آفرودیت درپشت سکه ، بطوریکه سیکس آنرا بامهارت تشخیص داده است[2]، اقتباس از مجسمهٔ مشهور آگوراکریت پاروس[3] است که به نام نمه‌سیس در معبد را منونت[4] درآتیك گذاشته شد . بنابراین سکه‌های مزبور به‌نیکوکلس سالامین تعلق دارد .

تیموخاریس و استاسیوئیکوس- در فصل ماریوم استتری را مورد بحث قرار دادیم که برروی‌آن نامهای استاسیوئیکوس شاه ماریوم و تیموخاریس شاه پافوس توأم با یکدیگر نقر شده است.

تیمارخوس

(در حدود ۳۳۲ - ۳۲۰ ق. م.)

بنظر می‌آید اسکندر پس‌از اینکه پدر بزرگ آفرودیت، از سلاله خاندان سینی‌راد[5] را ازکار برکنار کرد، به‌شاهی رساند. تیمارخوس پدر نیکوکلس آخرین شاه پافوس است.

در سال ۱۸۹۱ سکه کوچك طلائی را که از یك فروشنده شرقی در پاریس خریداری کردم، در مقاله‌ای مورد بحث قرار دادم. در این مقاله نام روی سکه را بجای تیمارخوس، نام باصطلاح شاهی به اسم تیمائیروس را خواندم که شرح آن به این قرار است :

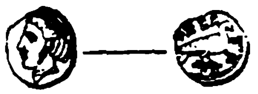

شکل ۶۸

تصویر سرآفرودیت پافوس با نیمتاج و یك گردن بند در گردن وگوشواره‌ای درگوشها در سمت چپ سکه ، درپشت آن نام شاه وتصویر کبوتری متمایل به راست. ابل طلا. (ش-۶۸)

اکنون تصور می‌کنم کـه نوشتهٔ مزبور را باید چنین خواند : تیمارخوس پادشاه مردم پافو تیماراخو واسی‌پا. در اولین نشریه خود این نام سلطنتی را تیماژارو با دادن ارزش به این

---

[1] Zeus Olympien de Phidias.

[2] Six, Numismatic Chronicle. 1882. p. 90.

[3] Agoracrite de Paros.

[4] Rhamnonte.

[5] Plut. De fortit, Alexandri, II, 8, J P. Six, Du Classement des réries cypriote, dans la Revue numismatique, 1883, p. 362.

علامات «خ‌ـ‌اس»، که در کتیبه‌های قبرسی که درپافوس بدست‌آمده، خواندم. ولی باا کتشافات جدید معلوم شد که در پافوس در دوران اسکندرعلاماتی که دارای ارزش «را» است، میباشد. در حـالیکه در قسمت دیگر جزیره و در پافوس در دوران قبل‌از اسکندر و علامات مذکور معادل«رو» و «ژا» بوده است. دو کتیبه‌ای که این موضوع مخصوص را به اثبات رسانید اولین بار بوسیله و. دیك [۱] و سپس بواسطهٔ اوتوهوفمن [۲] تشریح گردید. هردوی این محققان در آقیامونی [۳] نزدیك کتیما (نئاپافوس) [۴] شاه نیکو کلس پسر شاه تیمارخوس را کشف کرده‌اند. بنابراین نباید این نام را با نام بد خط تیمائیروس به‌عوضی گرفت. زیرا پلین وپولوکس‌این اسم را به‌صورت : تیمارخوس ، خوانده‌اند. [۵] کتیبهٔ سنگ قبر تیمارخوس ویرا مانند شاهان سابق‌بعنوان روحانی‌آفرودیت معرفی کرده‌است. [۶] بعضی‌ازاین سکه‌ها بدون ذکر نام شاه که جزء سکه‌های نیکو کلس منظور شده است ، میتواند به تیمارخوس متعلق باشد.

نیکو کلس

(در حدود ۳۲۰ تا ۳۱۰ ق.)

بطوریکه کتیبه‌های قبرس، که در سابق ذکر آنها گذشت، می‌گویند نیکو کلس پسر تیمار کوس بوده است . محققان زمان سلطنت او را تا سال ۳۱۰ یعنی زمانیکـه قوای بطلیموس سوتـر برای خلع او از سلطنت آمـد و او خود را کشت ، میداننـد. [۷] برحسب روایت دیودور ، بطلیموس تصمیم گرفت نیکو کلس‌که خود را متحد انتیکون معرفی کرده بود ، تنبیه نماید . زن نیکو کلس‌آگزیوتس، به معیت بـرادر شاه ، خود را نیز کشت . دیودور می‌گویـد

---

[۱] W. Deecke, dans les Beitr. Zur Kunde der indo - german. Sprachen, de Bezzenberger, t. XI, p. 315 - 319.

[۲] Die greiech. Diale Kte, t. I, p. 56 (Gotingué 1891)

[۳] Aghia Moni.

[۴] Ktima (Nea - Paphas).

[۵] Voyez Pollus, II, p. 78 de l,èd Bekker; اشتباه است‌که Pline (Nat. Hist, XI, XI, 61; t. II. p. 296 de l'éd. Sillig) نیکو کلس را پدر تیمار کوس میدانند Voyez E. Babelon, dans la Revue des Etudes grecques, t, V, 1892, pp. 59 - 60

[۶] در روی سنگ قبر اسم تیمار کوس به غلط اسکی‌آرس از طرف Moriz Sihmidt (Sammlung Kypr. Inschriften, pl, VIII' 6) et par W Deecke (Die griech Kyprieschen Inschriften dans H Collitz Sammlung der griech. Dialekt Inscher), no 33 Dans la Revue des Etudes grecques, 1892 p 55 خوانده‌شده، ترجیح‌داده‌ایم‌تیمارخوس به‌صورت‌تیمایروس‌خوانده‌شود

[۷] Diod Sic XX, 21

«براثر این‌حوادث غم‌انگیز بود که به‌سلالهٔ خاندان شاهان‌پافوس خاتمه داده شد». به‌سکه‌های نیکوکلس مجموعهٔ ما (شماره‌های ۷۶۱ تا ۷۶۳) باید مجموعه‌ای‌که سیکس [۱] منتشر کرده است ومخصوصاً استترهای مشهوری که دونمونهٔ آن‌ها یکی درموزهٔ اوفیسی‌فلورانس[۲] (به‌وزن ۲۱/۰۹ گرم) ودیگری در کتابخانه تورن [۳] (بوزن ۲/۸۲ گرم) با این خصوصیات، اضافه کرد: تصویرسر آفرودیت با تاج کنگره دار، عقب سر دوحرف «وا» (واسیلئوس) پشت سکه: تصویر آپولون هیلاتس در روی چهار پایه نشسته و در دست کمان و تیری دارد، در برابر او این نوشته نیکوکلئوس پافیون [۴] نقر است. (ش-۶۸)

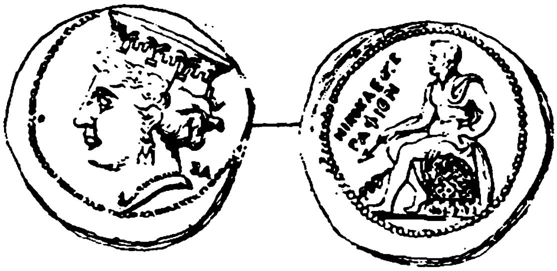

شکل ۶۹

تصویر آپولون با این وضع ازنوع معمولی سکه‌های شاهان سوریه است و ما سعی کرده‌ایم شرح دهیم‌که چگونه آنتیوکوس اول سوتر توانسته است این نوع سکه پافوس را در سکه‌های خود تقلید نماید. [۵] پس از مرگ نیکوکلس ضرابخانه پافوس به ضرب سکه‌های برنزی بنام بطلیموس سوتر پادشاه مصر، فاتح جزیره قبرس، اقدام‌کرد. (مجموعه: شماره‌های ۷۶۴ تا ۱۶۹) [۶]

۷- ماریوم

پس‌از اینکه ایمهوف بلومر نوشته سکه‌های مالوس [۷] و استاسیوئیکوس شاه ماریوم [۸]

۱- J P Slx, Du Classement des séries grecques, dans la Revue numismatiques, 1883, p 363 et 364

۲- Uffici de Florence

۳- Biblidhèque de Turin

۴- J. P. Six, op. cit, p. 365

۵- E. Balbelon, des rois de Syrie, d'Arménie et de Commagéne Introd. p XLVII

۶- Six, op. cit, p 365 à 367; Reginald Stuart, Psole. The Ptolemies (Catal. du British Museum), passim

۷- Mallos Magarsos, etc. l'Annuaire de la Société de numismatique, 1883, pp 89 et suiv.

۸- Monnaies grecques, pp. 379 et suiv.

را تشریح کرد. دیگرجای تردید برای اشتباه سکه‌های ما باماریوم، باوجود شباهت اسم سامی این دوشهر با یکدیگر، باقی نماند.[۱] ولی سکه‌شناسی وتاریخ ماریوم در زمان تسلط ایران تا اندازه‌ای بحال ابهام و تاریکی مانده است. ما فقط میدانیم که در سال ۴۵۰ آتنی‌ها زیر فرماندهی کونون[۲]، شهرهای ماریوم وکی‌تیوم را بتصرف خویش درآوردند.[۳] سکه‌ها و کتیبه‌ها توانسته‌اند نام بعضی ازشاهان را مشخص ومعین نمایند. مطلبی دربارهٔ آپولون هیلانس که در دریمو بدست آمده بنام اوناسیوئیکوس پسر استاسیوئیکوس به این قرار می‌باشد:[۴] «داد به خدای ایلاتا اوناسی‌ئیکوس پسر استاسی‌ئیکون». نام این دو شاه در روی سکه‌هائی که آنان را بعنوان شاهان ماریوم معین می‌کند. نقر است.

استاسیوئیکوس اول

(حدود ۳۷۰ ق.م.)

درسکه زیر اسامی استاسیوئیکوس شاه ماریوم وتیموخاریس شاه پافوس توأم بایکدیگر نوشته شده است:

تصویر واسیلوس استاسیکوس ماری‌پوس باسر زینت شده او با نیمتاج از برگ به طرز آپولون هیلاتس در سمت راست. پشت سکه این عبارت: واسیلئوس تیماخاریوس وتصویر آرتمیس که در روی گاوی که درحال پرش است نشسته و شاخهای گاو را دردست دارد. در سمت راست سکه. استتر دوبار ضرب خورده روی سکه‌ای ازآسپاندوس از انواع سکه‌های باتصویر جنگجویان[۵]. (موزهٔ بریتانیا). (ش-۷۰)

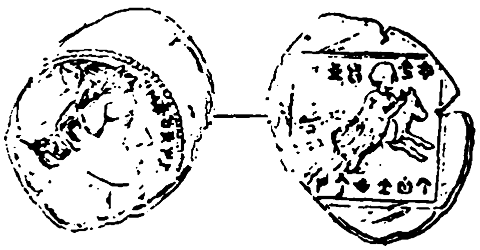

شکل ۷۰

سیکس با اشتباه میان دو علامت «ما» و «کو» کلمه کی‌ری یوس را بجای کلمه ماری‌یوس خوانده است که در نتیجه استاسیوئیکوس را یکی از شاهان کوریوم دانسته است.

---

[۱] دیك (M Deedke op, Cit, p, 71, no 21o) به اشتباه استتر نقره را که متعلق به مالوس‌گالیسی است به ماریوم قبرس نسبت داده است

[۲] Conon

[۳] Diod Sic, XII, 3

[۴] M. Schmidt, op. cit., pl. 1; Deecke, op. no 27; Six op. cit. p. 350.

[۵] Duc de Luynes, Numismatique et Inscriptions cypriotes, p. 25, pl. VI, I. Six, op. cit., p. 350

قرائت ماریُوس امروز قطعی است و آقای سیکس هم بعـدها همین قرائت را مورد تصدیق قرار داده است. [۱]

اوناسیوئیکوس

(حدود ۳۶۰ ق. م)

طبق نوشتهٔ سکه مذکور درزیر متعلق به‌موزهٔ بریتانیا. معلوم میشود که این‌سکه بوسیلهٔ اوناسیوئیکوس پسر استاسیوئیکوس ضرب شده است : سکه دارای نقوش و نوشته‌هائی به این قرار است: واسیلوس اوناسیکوس. در سمت راست سر زینت شده آپولون هیلاتس با نیمتاج از برگ پشت سکه : واسیلئوس‌استاسی‌ئیکو. آرتمیس بر‌روی گاومیشی که درحال پرش است نشسته و شاخهای او را در دست دارد ، در سمت راست. [۲] (ش-۷۱)

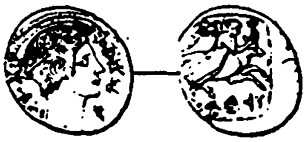

شکل ۷۱

عبارت اهدائی به‌آپولون هیلاتس که ذکر آن سابقاً گذشت بنابر نوشتهٔ سکه که میگوید اوناسیوئیکوس پسر استاسیوئیکوس‌است ، کمک کرده آنرا ثابت و محرز نموده است.

شاه ناشناس

سکه‌های زیر را باید به‌گروه سکه‌های ماریوم اضافه‌کرد ، نوع و شکل آنها شباهت کامل به سکه‌های استاسیوئیکوس و اوناسیوئیکوس دارد :

۱ـ تصویر سك (یا شاید گرگ) در سمت راست سکه در حـالیکه با یك پا خود را می‌خاراند سر را به‌عقب برگردانده است: پشت سکه تصویر آفرودیت در روی قوچی نشسته در سمت چپ سکه . در زیر آن نقش حروفی ناخوانا دیده میشود . بوزن ۹/۷۹ گرم ، در موزه بریتانیا .

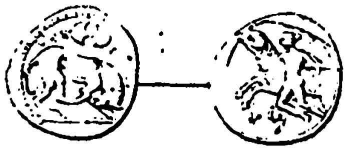

شکل ۷۲

۲ـ همان نوع ، در پائین سکه قطعه آهن دو شاخـه میان حروف الفبای قبرسی سائیده شده به‌این‌قرار: در مار...یوم. پشت سکه ازهمان نوع سکه مذکور دربالا که زیر آن‌این‌حروف«مل» نقر شده است ، بوزن ۳۱۶۵ گرم. در موزه بریتانیا. (ش - ۷۲)

۱- R. Meister, Die griech. Dialekte, II, 1889, p. 271 Hoffmann, dans Bezzenberger, Breitrag Z. Kunde d. indogerm. Sprach XIV (1888) p. 291; Six, Numism, Chronicle, 1890, p 243, note 113.

۲- Duc de Luynes, op. cit, p 25 et pl. V, 2. Six, op. cit, p. 349. Otto Hoffmann, op. cit. t I, p 98, no 228.

نوشته‌های این سکه محو شده وکاملا نامشخص است. بنظر می‌آیدکه نوشته از الفبای قبرسی وفینیقی باشد وشاید هم علامت اختصارشهر ماریوم است‌که دیودور به‌این شکل‌مالوس نام برده است [۱]

استاسیوئیکوس دوم

(۳۳۰ تا ۳۱۲ ق.م.)

استاسیوئیکوس دوم پس‌از غلبهٔ اسکندر شاه ماریوم شد وسلطنت او تا سال ۳۱۲ ادامه یافت. درسال ۳۱۵ چون بطرفداری آنتی‌گون برخاست، سلوکوس، متحد بطلیموس، مأمور سرکوبی وی گردید. استاسیوئیکوس درسال ۳۱۲ سر تسلیم فرود آورد. بطلیموس‌که ازعهد وی مظنون بود اورا به‌زندان انداخت وماریوم خراب شد ومردم به‌پافوس منتقل‌گردیدند [۲]

سکه‌های استاسیوئیکوس بوسیلهٔ ایمهوف بلومر [۳] و سیکس [۴] ودیك [۵] مشخص شد ولی با وجود تبحر و دانش این دانشمندان معذلك در تشخیص آنان بعضی ملاحظات و اصلاحاتی وجود دارد.

درمیان سکه‌هائی‌که بوسیلهٔ سیکس مشخص شده‌اند و در مجموعهٔ ما موجود نیست باید بخصوص سکه‌شماره ۶ راکه نوشته آن طبقه‌بندی سکه مزبور را درگروه سکه‌های استاسیوئیکوس و ضرب آن در شهر ماریوم است تائید می‌کند ، مورد بحث قرار داد. به این قرار: تصویر سرزئوس با نیمتاج درسمت چپ سکه ، درجلوی سکه نقش این کلمات : (استاسی‌ئی‌کوس) ساتاسی‌ئیکو. پشت سکه سرآفرودیت بسوی راست . در جلوی سکه ماری یوس زنجیره دار ، بوزن ۲/۸۰ گرم ، موزهٔ وین[۶]. این سکه (ش-۷۳) که جنس آن از برنز است درسمت راست‌آن نقش سرآفرودیت ودرپشت‌آن نقش برق زئوس دیده میشود . نوشته احتمالا باید چنین باشد (وا ساتا سی) «وا» ماریه (وس). مجموعهٔ ایمهوف بلومر[۷] (ش-۷۴)

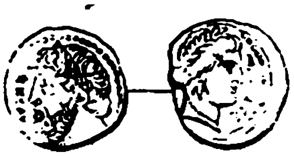

شکل ۷۳

۱- Diod., Six, XII 3. Waddington, Mélange de numism., 1861, p. 52.

۲- Diod, Sic' XIX, 59, 62 et 79.

۳- Imhoof - Blumer, Monnaies, grecques, p. 378 et siuv.

۴- Six, Du Classement des séries cypriotes, dans la Revue numismatique, 1883, p. 344.

۵- W. Deecke, op. cit, nos, 191 et suiv.

۶- Cf. O. Hoffmann, Die griesch. Dialekte, P. 98, no 232

۷- Six, op. cit, p. 346, no 10

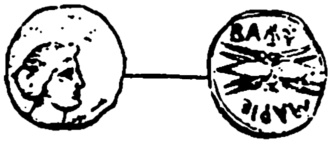

شکل ۷۴

جای تردید نیست که این سکه ازهمان نوع و گروه سکه‌های با نوشتهٔ اختصاری «سا» «وا» می‌باشد. با این تفصیل سکه مجموعهٔ ما به‌شماره ۷۷۰ تا کنون بطور صحیح مشخص نشده‌است. دیك سکه (شماره ۱۹۰) را به استاندروس منتسب میداند. سیکس نوشته پشت سکه را باینقرار «ساتا» خوانده‌است. درحالیکه در حقیقت باید چنین باشد ماری یوس [۱]. سکه طلای مجموعهٔ شماره ۷۷۱ هنوز منتشر نشده است. حروف روی آن بطور وضوح به این قرار است (واسائو). حرف O که بنظر می‌آید با هیچیك از حروف نوشته ارتباط ندارد ، قاعدتاً شاید علامت اختصار نام او نائیکوس ؟ استا سی ئیکوس او ناسی ئیکو ، باشد. تصویر عقاب به روش بطلیموس تعلق آنرا به استاسیوئیکوس تائید می‌کند. در سابق گفتیم که بنا بعقیده دیودور ، استاسیوئیکوس زمانی متحد بطلیموس شد. بنابراین باید زمان ضرب سکه را در این تاریخ دانست. سکه شماره ۷۷۲ باتصویر سر آتنا مانند سکه مذکور در بالا است. پشت‌آن از نوع سکه‌های باتصویر گاومیش همراه بانوشته واسا می‌باشد.[۲] سیکس این سکه‌را به استاسیکرات سولی متعلق‌میداند و دیك آنرا به استاساندروس منتسب کرده‌است. تشخیص سر آتنا بامقایسه با سکه شماره ۷۷۱ تعلق آنرا به ماریوم ثابت و مدلل می‌کند. بخصوص که در موزه برتیا استتری [۳] است که مشخصات آن به‌این نظر ما جواب مثبت میدهد. به این‌قرار : سر آتنا در سمت راست میان دوحرف «س ـ و» با زنجیره. و پشت سکه گاو میش درحال راه رفتن در طرف راست. دربالا حروف (واسا) ودرپائین نام‌ماری‌یوس. ازجنس طلا بوزن ۴/۱۱ گرم. وجود نام شهر ماریوم در این سکه تعلق آنرا به استاسیوئیکوس ثابت و محرز می‌کند.

۸ـ سولی[۴]

سیپرانور[۵] بانی بنای شهر سولی در قبرس[۶]. به عقیدهٔ وانکل پدر فیلوسیپروس[۷] بوده

۱- سکه کوچك نقره موزهٔ برلن بوسیلهٔ سیکس به شمارهٔ ۵ و دیك به شماره ۲۰۹ ، صفحه ۷۱ مشخص شده است.

۲- Six, op. cit, p. 361, no 34

۳- Deecke, op. cit. no 192.

۴- Soli.

۵- Cypranor.

۶- Vita Arati, II, 430, éd. Buhle; Six, Séries cypriotes, dans Revue numism. 1885, p. 368.

۷- W. Engel, Kupros, t.I, p. 255.

است که درفاصله سالهای ۶۰۰ تا ۵۸۰ سلطنت میکرده ولی هنوز سکه‌ای که به اومنتسب باشد بدست نیامده است .

فیلوسیپروس درحـدود سال ۵۶۰ فرمـانروائی میکرد ودوست سولون[1] بوده است . سکه‌های موجود درموزهٔ بریتانیا بدون تردید متعلق بوی می‌باشد . ولی سیکس معتقد است که سکه‌های مزبور بهفیلوسیپروس دوم ، شخص خیالی ، که نوهٔ فیلوسیپروس اول بوده‌است، میباشد. این سکه‌هاء موجود در موزهٔ ایدالیوم ، ازنظر نوع وسبك بهزمانی معاصر اولتون[2] تعلق دارد . که در روی آنها فقط دوحرف (وافی) نقش شده است که میتوان آنهـا را علامت اختصار این دوکلمه : واسیلوس فیلوکیپرس ، دانست . نقش سکه‌ها بهاین‌قراراست : تصویر سر شیر بادهان باز بطرف چپ سکه . پشت آن تصویر سرگاومیش بطرف راست سکه که در کادری‌که حواشی آن بانقش مروارید تزئین شده ، نقرگردیده است . در بالای این تصویر علامت (وافی) نوشته شده است. بوزن ۱۰/۳۰ گرم . موزه بریتانیا[3]. (ش-۷۵)

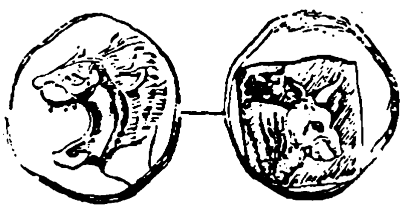
شکل ۷۵

آریستوسیپروس پسرفیلوسیپروس دارای استترهائی شبیه به سکـه‌های فوق‌الذکراست . شاه مزبور در طغیان اونسیلوس[4] علیه داریوش شرکت داشت. ولی هردوی‌آنها پس‌ازسرکوب شدن طغیان، درسال[5] ۴۹۹ جان خود را از دست دادند .

سکـه‌هائی را که میتوان بوی منسوب کرد بقرار زیر است :

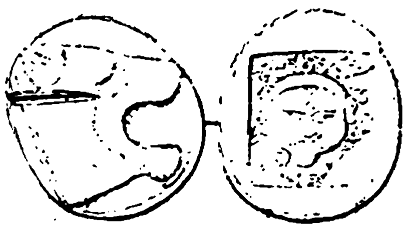
شکل ۷۶

تصویر سرشیر با دهان باز متمایل به سمت راست. پشت سکه سرگورگون[6] تمام رخ درکادر چهـارگوش معقر ، بوزن ۹/۱۰ گرم . موجود درموزهٔ بریتانیا[7]. (ش-۷۶)

---

[1] Plutarque, Solon 26; Herod., V, 113.

[2] Evelthon.

[3] Cf. Lang, dans le Numism, Chronicle, 1871, p. 12; Six, op. cit., p. 302 no6. M. Deecke op. cit. p. 71, no 207

[4] Onésilos. [5] Herod. V, 113. [6] Yorgone.

[7] نمونهٔ دیگری در موزه برلن و نمونـهٔ سومی در مجموعهٔ هیرش L. de Hirsh و Duc Le Luynes, Numis. et inscr. cyp., p. 31 ct pl. VI, fig. I; Six, op. cit. p. 301, no ct 2; W Deecke, Die Griech. Kyprischer lnschriten in epichorischer Schrift, p. 68, no 197 (Hermann Collitz, Sammlung der grich Dialekt-Inschriften, Heft. I., in_8 göttingue, 1883).

سیکس بدون هیچگونه دلیلی فرض کرده است که آریستوسیپروس پسری بنام فیلوسیپروس داشته است واستتری که ما آنرا به فیلوسیپروس نسبت داده‌ایم و از نظر تـاریخی وجود وی ثابت شده ، بوی متعلق دانسته است .

وجود شاهی بنام اونوستوس[۱] که باید از ۴۹۹ تا ۴۴۹ یعنی پس از مرگ آریستوسیپروس تازمان انعقاد معاهدهٔ صلح سیمون و بازپس گرفتن ایرانیهـا جزیره قبرس را ، سلطنت کرده باشد ، بوسیله سکه‌های مذکور در زیر ثابت میشود :

تصویر سرشیر بادهان باز متمایل به‌طرف چپ ، پشت سکه تصویر سرگاومیش متمایل به‌سمت راست در کادر چهارگوش مقعر. درجلوی آن دو حرف وا.اونوستس. بوزن ۱۱/۰۸ گرم. موجود در موزه بریتانیا[۲].

تصویر سرشیر بادهان بازبطرف چپ . پشت سکه تصویر صلیب دسته‌دار میان دوشاخه بوته مورد محصور درچهارچوب مقعر ، درسمت راست ودر بالا حرف (وا) ودرپائین اونوستس، بوزن ۱۱/۲۱ گرم درموزه بریتانیا[۳].

سکه شماره ۷۷۵ مجموعهٔ ما بـدون نوشته است ولی درسمت راست آن تصویر همان سرشیری که برروی دواستتر گنجینه دالی که ذکر آن‌ها خواهد گذشت ، نقره شده است[۴].

بنظر می‌آید که میتوان حروف «ا.وا» را باینقرار واسیلوس اونوستوس تفسیر کرد ، زیراکه در زمان اسکندر شاه سولی اونوستوس یکی از اجداد او نیز بهمین نام موسوم بوده است . بهرصورت ، گروه سکه‌ای آنـان بایکدیگر شباهت دارند وشامل سه نام شاهی بـا علامت اختصار «آـ فی» می‌باشد . اما درکدام یك از شهرها سلطنت میکردند این موضوع هنوز روشن ومعلوم نشده است . در زمانیکه ما این سبك سکه‌هـا را بدان منسوب می‌کنیم تاریخ می‌گوید دوشاه که نام آنان بااین علامت «آ» و «فی» شروع میشود ، وجود داشته‌اند یکی فیلوسیپروس ودیگری آریستوسیپروس شاهان سولی که پدروپسر بوده‌اند. این وضع جای

۱- Eunostos.

۲- Lang, Num. Chron., 1871, p. 12, no 9, Six, op. cit., P. 302, no 5; Deecke, op. cit., P. 68, no 199.

۳- Lang. Num. Chron., 1871, p. 12, no 10; Six, op. cit., p. 301 no 3; Deecke, op. cit., p. 68, no 200.

۴ـ Cf. S x, op. cit., P. 302, no 4.

سکهٔ دیگری را باین مشخصات متذکر شویم ؛ سر باتاج آفرودیت در سمت چپ سکه. پشت سکه تصویر صلیب شکسته میان دوشاخهٔ زیتون .

Falkland Warren, Numism. Chron. 1891 p. 142; pl. V, fig. 3.

تردید باقی نمی‌گذاردکه گروه این سکه‌ها را باید درگروه سکه‌های سولی طبقه‌بندی‌کرد ومنتسب به‌شاهانی‌که نام آنان مذکورگشت ، دانست .

سیکس[۱] متذکر شده است‌که پس از اونوستوس در سولی شاهی بنام آناکزاگوراس ، که‌کتزیاس ویرا شاه قبرس ومعـاصر اواگوراس اول سالامین ، دانسته است[۲] . ممکن ولی نه‌یقین بنظر میرسدکه این آناکزاگوراس درسولی سلطنت‌کرده باشد . بهرحال‌ماسکه‌هائی در دست نداریم‌که متعلق بوی باشد .

کتیبه‌ای از قبرس‌متذکر میشودکه نام این‌دوشاه پدروپسر استازیاس[۳] واستازیکراتس که میتوان دوران سلطنت آنان را درحدودقرن چهارم دانست ، بوده است[۵] : سولون‌پادشاه استاسی‌کراتیس پسر پادشاه استاسی یه. نام استازیکراتس درکتیبهٔ دیگری بعنوان پدرشاهی بنام استازیاس‌ذکرشده‌است:[۴]آناکس استاسیاس‌استاسی‌کراتئوس. بطریقیکه شاه‌استازیکرانس پسر شاهی بنام استازیاس و پدر شاهی بنام استازیاس که شاید سلطنت نکرده است . میشود . زیرا میدانیم‌که درجزیرهٔ قبرس‌عنوان آناکس منحصراً به‌خاندان سلطنتی تعلق‌داشته وشاهان چنین عنوانی را بخود نمی‌گرفته‌اند . آیا سکه‌هائی وجود داردکه بتوان آنها را باقاطعیت به‌دو شاه استازیاس واستازیکرانس نسبت داد ؟ سیکس پیشنهاد می‌کندکه قطعه سکه‌کوچك طلا را بـانوشته (واسا) میتوان به‌استازیکراتس متعلق دانست . ولی ترجیح داده‌ایم که این سکه‌را به‌استاسیوئیکوس، شاه ماریوم[۶] متعلق بدانیم .

گروه مجموعه ما (به‌شماره‌های ۷۷۷ و۷۷۶) به‌شاه نامعلومی‌که ماآنرا باحرف«پو» مشخص‌کرده‌ایم ، تعلق دارد . پازیکراتس واونوستوس آخرین شاهان سولی از نظرتاریخی برمامشخص‌ومعین شده‌اند. ولی‌متون علاوه براینکه نتوانسته‌اند این‌موضوع را روشن نمایند بلکه وسیله تاریکی و ابهام مطلب نیز شده‌اند . برای پـازیکراتس دو موضوع بمیان آمده است : آیا شاه سولی به‌این‌نام همان نام مشابه خود شاه‌کوریوم را دارد ؟ درمرحله دوم‌آیا

۱- Six, op. cit, p. 368.

۲- Ctesias; درمجموعه Didot 58b, 77a, cf. W. Engel, Kupros, t I p. 297.

۳- Stasias.

۴- Deecke, op. cit, no17.

۵- Deecke, op cit, no 18; Otto Hoffmann. Die griechischen Dialekte T.I, p. 40.

۶- به‌سکه‌های برنزی درمجموعهٔ سالامین مربوط به‌استازیکراتس وشهرسالامین درکاری مراجعه شود ؛
Six op. cit. op. 293, no. 37. Numism. Chron, 1890. p p. 241 à 246 et. intro. p c XXII.

پازیکراتس شاه سولی ، بطوریکه منقدین معاصر معتقدند، باید بوسیله استازیکراتس مذکور در کتیبه‌هائی که سابقاً ذکر آنها گذشت ، مشخص و معین گردد ؟

پلوتارك[1] می‌گوید که پازیکراتس شاه سولی در وفاداری به اسکندر بانیکوکرئون[2] شاه در زمانیکه درسال ۳۳۱ فاتح مقدونی از مصر به‌فینقیه مراجعت کرده ، رقابت میکرد . متن نوشته پلوتارك باینقرار است :

نیکوکرئون از مردم سالامین و پاسیکراتیس از سولیوس بایکدیگر مبارزه کردند» آرین[3] درمورد شاهان قبرسی که بااسکندر درموقع قشون کشی به‌هندوستان همراه بوده‌اند چنین می‌نویسد : «از قبرسیها نیکوکلئیس پسر پاسیکرات از سولی ونیتافون پسرپنی تاگور از سالامین» بااین‌ترتیب بازیکراتس شاه سولی پدرشخصی بنام نیکوکلس بوده که بااسکندر در جنگ هندوستان همراهی میکرده است . استاسانور[4] یکی دیگر از همراهان اسکندر محتملا باید برادر یا پسر دوم او باشد[5]. بنظر می‌آید که نیکوکلس واستاسانور هیچکدام سلطنت نکرده‌اند . پازیکراتس شاه سولی هم شناخته نشده است . آرین در همین زمان از شخصی بنام پازیکراتس شاه کوریوم نام میبرد وباتذکر فهرست شاهان قبرسی که اسکندر را در محاصره شهرصورهمراهی‌میکردند ازاین‌شاهان اسم میبرد: پنی‌تاگوراس‌شاه سالامین، آندروکلس شاه‌آماتونت وپازیکراتس شاه توریوم، پاسیکراتوس پسر توری ائوس[6] . عادت براین جاری شده است که نام کوریه‌أس کوریوم را تصحیح نمایند . شاید جرأت بخواهد که این کلمه را سولی یه‌ئوس باین شکل پیشنهاد نمایند . وچون نمیتوان دلیل قاطعی اقامه کرد ناچارم قبول کنم که فقط یك پاسیکراتس که درعین حال شاه سولی وکوریوم بوده ، وجود داشته است .

اما راجع به‌مطلب دوم فکر نمی‌کنم که آقای پی‌یریدس حق داشته است که شخصیت پاسیکراتس را از راه استازیکراتس[7] به‌اثبات برساند وشهادت پلوتارك وآری‌ین قطعی‌است

---

[1] Plut. Alex., 29.

[2] Nicocréon.

[3] Arrien, Indic, 18, 8.

[4] Stasanor.

[5] Strabon, XIV, 683; Diod. Sic., XVIII, 3. cf Engel, Kupros, t.I, p. 357; Six, op. cit., p. 369.

[6] Arrien, Epol, Alex, II, 22, 2.

[7] Piéridés, dans les Traslactions of the Society of biblical Archeology, t IV, 1875, p. 41.

واستناد به‌سکه‌هائی که درآینده از آنها بحث خواهیم نمود بنظر تأیید شده می‌آید .

سکه‌ای از نقره (مجموعه شماره ۷۷۸) را که تااین زمان درجزء سکه‌های ساتراپهای کاری منظور میداشتیم، باید به پاسیکراتس متعلق دانست. ولی هنوز نوشته آن مشخص وقرائت نشده است . سرآپولون از نوع این دوابل باسکه‌های جزیره رودس وساتراپهای کاری ، که آنها نیز از تصویر سرزیبای آپولون که بوسیلهٔ تئودوت[1] برای سکه‌هـای کلازومن[2] نقر میکرده است ، تقلید شده ، شباهت کامل دارد . جـای تعجب نیست که این نوع سکه بوسیله یکی ازشاهان قبرس تقلید شده باشد . نوشته این سکه ممکن است درعین حال به‌پاسیکراتس وپازی سیپروس شاه تاماسوس وآماتونت که درحدود سال ۳۵۰ تاماسوس را به‌پومی‌یـاتون شاه‌کوریوم فروخت ، تعلق داشته باشد . ولی انتخاب این تعلق را به‌پاسیکراتس شاه سولی ویا پازی سیپروس شاه آماتونت ، بطور قطع واطمینان بسیار دشوار است .

جانشین پاسیکراتس در روی تخت سولی ، بنظر می‌آیدکه باید او نوستوس دوم، که باایرن دختر بطلیموس سوتر ازدواج کرده باشد . سلطنت او درآخرسال ۳۱۰ خاتمه یافت. به‌عقیده سیکس سکه طلای مجموعهٔ ما به شماره (۷۷۹) که سابقاً آنرا درجزء سکه‌های اواگوراس دوم طبقه بندی کرده بودیم ، به‌اونوستوس دوم تعلق دارد[3]. ما به‌این عقیده احترام می‌گذاریم منتهی سکه‌های دیگری راکه قرائت نوشته وطبقه بندی آنها هنوز نامعلوم است ، به‌آن اضافه می‌کنیم[4].

۹- لاپتوس

این شهرکـه درکرانه‌هـای شمالی جزیره واقع است ، بطوریکه اتی‌ین دوبیزانس راجع به‌سی‌تیوم گفته از مستعمرات فینیقیه بوده است. لوپریپل دوسیلاکس[5] که درسال ۳۴۷[6] تدوین شد ، این شهر را به نام لی‌پی‌تیس فینیکون ذکر کرده است . بنابراین جای تعجب نیست که شاهان این شهر سکه‌های خود را بـاخط فینیقی ضرب زده باشند . تاریخ لاپتوس تقریباً بطورکامل ناشناس باقیمانده است . سکه‌شناسی توانسته وجود شاهی را بنام صدق ملك

---

[1] Théodote.

[2] Clazomène.

[3] Six, op. cit., p. 289, no 26, et p. 369.

[4] M. Six, op cit , p. 298 .

سکه‌های شماره‌های ۷۸۱ و۷۸۰ مجموعه ما را جزء سکه‌های نیکوکسرئون طبقه بندی کرده است .

[5] Le Périple de Scylax

[6] Voyez le Philologus, 1874, p 29 et suiv.

که محتملا در فاصله سالهای ۴۲۰ تا ۴۴۹ زندگی میکرده است . ثابت نماید[۱]. وجود شاه دیگری بنام پراکسیپوس[۲] که در سال ۳۱۲ بوسیلهٔ بطلیموس سوتراز سلطنت خلع گردید ، از راه متون وسکه‌ها ، شناخته شده است .

صدق ملك

(در حدود ۴۴۹ تا ۴۲۰)

این شاه که نوشته سکه‌های او به خط فینیقی است (مجموعه شماره‌های ۷۸۴ و ۷۸۳) شاید پس‌ازعزیمت آتنی‌ها درسال ۴۴۹، زمانی‌که ایرانیان وبوسیلهٔ آنان فینیقی‌ها به‌سراسر جزیره قبرس مسلط شدند، به‌سلطنت رسیده باشد. ۱ سکه‌های صدق ملك که پشت آنها فرورفته است به زمان ارتباط دارد. در روی یکی از نمونه‌های آن متعلق به‌کابینه دوفرانس، سیکس در سمت راست‌آن تصویرسر آتنا را تشخیص داده (مجموعه شماره ۷۸۴) و حروف آنرا نام شهرلاپتوس خواند . ولی‌تشخیص خطوط چهرهٔ نقش ‌بسیارمشکل بنظرمی‌آید. سیکس درصفحه ۳۲۱ رساله خود نوشته مزبور را (تاو) و درصفحه ۳۷۰ (تت) خوانده‌است. باآزمایشی‌که از سکه بعمل آورده‌ایم بایدکلمه (باتث) را قبول‌کرد.

سکه‌های موجود درموزهٔ بریتانیا[۳] را باید به یکی ازشاهان ناشناس لاپتوس ، جانشین صدق ملك ، نسبت داد . سکه‌های مزبور همان سکه‌های گنجینهٔ دالی است‌که سیکس بمناسبت تعلق آنها به موزهٔ دالی درردیف سکه‌های ناشناس ایدالیوم قرار داده است. ۴ درسمت‌راست این سکه تصویرسر آفرودیت ودر پشت‌آنها سر آتنا باکلاه خودکورنتی درمربع مقعری نقش شده است. پشت این سکه‌ها شباهت‌کاملی به سکه‌های صدق ملك دارد و این شباهت بما اجازه میدهدکه آنهارا درگروه سکه‌های بدون نوشتهٔ لاپتوس قرارداده و ازنسبت آنها به ایدالیوم صرفنظر نمائیم . شاید هم که سکه‌های مزبور بوسیله صدق ملك ضرب شده باشد . اوتوبلو[۵] کلاه‌خودآتنا را باشرحی‌که هرودت از اسلحه‌های‌کالبی‌ین‌ها[۶] که درارتش‌خشاریارشا خدمت میکردند ، نزدیك می‌کند: «آنان کلاه مفرغی داشتندکه در جلوی آنها شاخها وگوشهای گاومیش‌ازمفرغ که دربالای‌آن‌بوسیله نیم‌تاجی زینت شده‌بود، قرارداشت.»[۷] بیان این‌موضوع

---

[۱] Six, Sér. Cypr., dans la Revue numismatique, 1885, p. 320 et 370.

[۲] Praxippos.

[۳] به مقدمه صفحات ۱۱۹ و ۱۲۷ مراجعه شود.

[۴] Six, Revue num. 1883, p. 319; cf همچنین به صفحه ۱۳۵ مراجعه شود

[۵] Otto Blau. Numism. Zeitschrift de Vienne, t. IV (1872) p. 1 a 11.

[۶] Chalibiens. [۷] Herod. VII, 76.

مارا به فکر کلاه خود شاخدار سلوکوس اول نیکاتور می‌اندازد. درحالیکه باید گفت که کلاه سلوکوس و صدق ملك از نظر شکل و تناسب شباهت چندانی با یکدیگر نداشتند.

پراکسی پوس [1]

(از ۳۲۰ تا ۳۱۲ ق. م)

نام شاه شهر لاپتوس بوسیله دیودور معرفی شده‌است. [2] پراکسی‌پوس خود را طرفدار شاه آنتی‌گون و شاهان سی‌تیوم و ماریوم و سری‌نیا قلمداد کرد. سلوکوس متحد بطلیموس شهرهای سری‌نیا و لاپتوس را در محاصره گرفت. کمی بعد در سال ۳۱۲ بطلیموس به‌جزیره قبرس رفت وپومی یاتون (پیگمالیون)[3] شاه سی‌تیوم را بقتل رسانید «سپس پراکسی‌پوس شاه لاپتوس و جبار سری‌نیا راکه متهم به بد عهدی و فریب شده بود، دستگیر نمود.» باین ترتیب بودکه در سال ۳۱۲ به فرمانروائی خاندان سلطنتی شاهان لاپتوس خاتمه داده شد.

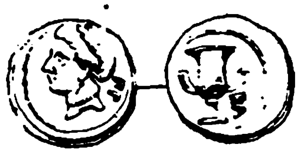

شکل ۷۷

من دونمونه از سکه‌های مفرغی راکه تصویر آن دراینجا دیده میشود می‌شناسم ، این نمونه را پوسنولاکا به پروتاگوراس شاه سالامین نسبت میدهد. ولی بنظر می‌آیدکه این سکه باید به‌پراکسی پوس تعلق داشته باشد . درسمت راست سکه در پائین سر آپولون حروف «پر» (پراکسی‌پوس) خوانده میشود . در پشت سکه گلدان با دو دسته وحروف «وا» (واسیلوس)[4] نقر شده است.(ش- ۷۷)

---

[1] Praxippos.

[2] Diod. Sic., XIX, 59, 61 et 79.

[3] Pumiaton (Pygmalion).

[4] Annales de l'Institut archéol. de Rome, 1861, t. XXXII, p. 354 et tav. d'ag., Q no 5 (exemplaire du Museé d'Athènes) cf. J. p. Six, dans la Revue, num., 1883, p. 370 که چنین تشریح می‌کند «سر با تاج مرصع آفرودیت» به مجموعه Falkland Varren منتشر در Numismatic Chronicle 3e. série, t. XI 1891) p. 144 et Pl. V. fig. 11 مراجعه شود.

فصل ششم

سکه‌های فینیقیه

آراد

جزیره آراد ، مذکور در تورات[1]، در زمان تسلط ایرانیان مرکز بازرگانی فینیقی‌های شمالی بود . بنابراین باید سکه در این شهر رواج کاملی داشته باشد[2]. آراد به‌اندازه‌ای اهمیت داشت که شاه آن باپادشاه صور دم از برابری میزد. صیدا مقر دریاسالار ایرانی وفرمانده نیروی دریائی فینیقیه بود. شاهان صور وآردوس زیردست وتحت فرماندهی بلافصل شاه صیدا بودند. [3] شاهان آرادوس مانندشاهان صور وصیدا و جبل دارای حق‌ضرب سکه بودند. بدبختانه ازاسامی‌آنان جز چند نامی‌را نمی‌شناسیم. درنیروی دریائی خشایارشا برخی از ناوهای زیر فرماندهی مربال پسر آگبال [4] قرار داشت . ولی اسامی جانشینان بلافصل مربال‌برما مجهول‌است وهنوز نمیدانیم نقشی‌که مردم‌آراد درشورش شهرهای فینیقی علیه اردشیر در سال ۳۵۱ بعهده داشته ، چگونه بوده است.

در زمان حمله اسکندر، نیروی متحد دریائی‌ایران وفینیقیه زیرفرماندهی‌اتوفرادات، کوشش‌کرد بلکه بتواند درآبهای یونانی آسیای صغیر که بوسیله‌ناوهای آردوس بفرماندهی شاه‌گروستراتوس[5] نگهبانی میشد، رخنه نماید. زمانی‌که‌گروستراتوس باقوای خودپایتخت را ترك‌گفت حکومت آنجا را به استراتون فرزندش واگذار نمود. چون اسکندر به ساحل اورونت رسید خود را آماده حمله به‌فینیقیه میکرد استراتون نزد او شتافت و سرزمین پدری را در غیاب پدر با اهداء یك تاج طلا به اسکندر تسلیم نمود. سایرشهرهای فینیقیه به‌استثنای صور و غزه فاتح را با آغوش بازپذیرفتند. در هنگامی‌که اسکندر در حال محاصره صور بود (۳۳۲) گروستراتوس شاه آردوس و اینولوس شاه جبل ازنیروی دریائی اوفرادات جدا

۱- La Genése.

۲- E. Babelon. Mélange numismatiques, 1es. série, pp. 219 à 282.

۳- Herod., VIII, 67; Diod. Sic., XIV; 79.

۴- Merbal. Agbal. Herod. VII; 98.

۵- Gerostratos. Arriem, Expol, Alex, II, 13.

شدند و بنوبهٔ خود اطاعت و کمك خود را در محـاصره شهر قدیمی فینیقیه به اسکندر تقدیم کردند. ۱ با این اقدام خائنانه شاهان مزبور توانستند تختهای سلطنت را برای خود باقی بگذارند.

اولین سکـه‌های آراد ، مانند سکه‌هـای شاهان صیدا و جبل و صور به حدود سال ۴۰۰ ، شاید تازمان آغازسلطنت اردشیر دوم منه‌مون درسال ۴۰۵ میرسد. سکه‌های آرادوس به سکه‌های جبل و صیدا شباهت دارد ولی از سکه‌های صور تقلید شده است. این سکه‌ها فاقد اسامی شاهان که سکه‌ها را ضرب زده‌اند ، می‌باشد. بنابراین غیرممکن‌است سکه‌های مزبور را هر یك بدوره‌ای از سلطنت شاهـان با وجود اینکه از جـانشینان مربال ، یعنی متقدمین گروستراتوس ، اطلاع‌کافی در دست است ، نسبت داد. بنابراین باید بهمین قدر اکتفا کرد که آنهـا را از نظر نوع و سبك و تـاریخ طبقه‌بندی و گروه بندی نمود . نه تنهـا اسامی شاهان در روی سکه‌های آردوس نوشته نشده بلکه حتی نام آراد مگر بشکل خلاصه آنهم بطور معما در آنها دیده نمیشود و بهمین مناسبت بود که تا مدتها درانتساب سکه‌های مزبور به این شهر درشك و تردید بودند. ما این استدلال راکه سابقاً متذکر شدیم که «آر» معرف نام‌آرادوس است ومحل ضرب سکه‌را مشخص میکرد و باحرف ربط «اکس» درلاتین‌مطابقت دارد ، ۲ نباید تکرار نمائیم. فقط باید متذکرشویم که حرف «میم» پیشوند در چندین مورد درسکه‌های نواحی تابعه فینیقی سیسیل واسپانیا وافریقا مشاهده شده است. این سکه‌ها شباهت کاملی با سکه‌های صور و صیدا که برروی آنهـا کلمات تری‌یون (صور) سی‌دنیون (صیدا) خوانده میشود ، دارند.

تصویر رب‌النوع داگون ،۳ نوع‌سکه‌هائی که ما آنهارا ازنوع بسیارقدیمی می‌پنداشتیم با تصویـر همـان خدائی که در روی سکه‌هـای غـزه و آسکالون نقش است، شباهت دارد. ۴ دراینجا لازم است که ما به ذکر جزئیات آن بپردازیم (مجموعه شماره‌های ۸۳۲ تا ۸۷۷) . موهای خدا مجعد و با رشته‌های متعدد به پشت سر روی شانـه‌ها افتاده است . موهای ریش

۱- Arrien, Exped. Alex., II, 13. Quinte Curce (IV, I 15) به اشتباه‌گفته است که استراتون شاه‌آردوس بوده درحالیکه وی پسر گروستراتوس است. ضمناً نباید این استراتون را با استراتون‌دوم شاه صیداکه پس‌ازسیزده سال سلطنت بوسیله اسکندر برکنارشد، اشتباه‌کرد. در ویسن Droysen که خواسته است‌کوئینت‌کورسه‌را تصحیح‌کند وی نیز دچارهمین اشتباه شده است .

۲- E. Babelon, Mélanges numismatiques, 1e. séries, pp. 225 à 229.

۳- Dagon.

۴- به مقدمه صفحات LXV. LVI, LV مراجعه شود

وی به سبك آشوریها مجعد و نوك تیز است . در روی نمونه‌هائی‌که بسیار خوب حفظ شده در روی شکم خدا یك دایره یا صفحه‌ای قرار گرفته که از میان آن داخل شکم او دیده میشود. با چنین اختصاصاتی سکه‌هائی از نوع سکه‌های مالوس در سیلیسی را بخاطر می‌آورد که برروی‌آنها تصویرخدائی‌که بادو دست صفحه‌ای را در روی شکم خود نگاهداشته، نقش شده است .

تصویر اسب دریائی پشت سکه بطور قطع تصور خدای دریای فینیقیه است‌که نام او برما مجهول می‌باشد . این تصویررا میتوان در روی سکه‌های شاهان جبال و صیدا مشاهده کرد و بدون تردید بوسیله دستجات فینیقی غرب به جزیرهٔ سیسیل و ایتالیای جنوبی برده شده است .

سکه‌های ازگروه داگون و اسب ماهی در تصویر کشتی بطور قطع درسال ۳۵ در زمان‌انقلاب وطغیان بزرگ فینیقیه‌خاتمه یافت. سکه‌های‌شاهان جدیدجبال بانوع اسب‌دریائی زیر کشتی بما اجازه میدهدکه آنها را از نظر تاریخی با اینکه بعضی از نمونه‌های سکه‌های آرادی باسبك بسیارنامناسبی ضرب شده است وبنظر می‌آیدکه نباید مقدم به حمله اسکندر باشد ، طبقه‌بندی نمائیم.

به دسته سکه‌هائی‌که ذکرآنهاگذشت باید مجموعهٔ سکه‌های بسیارکوچکی ،که بدانها سکه‌های میکرسکوپی، بعلت اینکه تاکنون درتاریخ سکه شناسی سکه‌های باین‌کوچکی‌دیده نشده است ، اضافه کرد (مجموعه شماره‌های ۸۰۰ تا ۸۷۷) . سکه‌های مزبور عموماً بدون نام ونشان هستند. ولی‌ازاین‌سکه‌ها نمیتوان غافل شدکه قاعدتاً نباید متعلق به‌سرزمینی غیراز فینیقیه باشد. بااینکه در لسبوس سکه‌هائی بااین‌قطع‌کوچك نیز دیده شده‌است. دوك دولوئین با دریافت بسیاری از این سکه‌ها از سوریه مجموعهٔ‌کامل و قابل ملاحظه‌ای تهیه دیده است. مجموعه سکه‌های موزهٔ سکه که در چهل سال پیش تهیه شده آنها نیز از سوریه بدست آمده است. دکتر رو وی یه [۲] مقیم بیروت او نیز دارای مجموعه‌ای ازاین سکه‌های کوچك است که از شن‌های جزیره روآد [۳] درآورده است . بزرگترین سکه‌های میکرسکوپی (مجموعه شماره ۸۴۹) دارای این تصاویر است : سروکله‌ای باسبك بسیار قدیمی با ریش نوك تیز شبیه سر داگون است . در پشت سکه تصویر سکان کشتی شبیه تصویر سکه‌هائی است که در دورهٔ دوم مجموعهٔ ما طبقه‌بندی شده است بااین تصاویر سر برادوزوس[۴] یا کبیرریشو.

۱- Rouvier.

۲- Ruad.

۳- Besa d’Ouzoos.

تصاویر نقر شده در سکه‌های غزه و عربستان (مجموعه ، شماره ۸۷۱) [۱].

سکه‌های دوره دوم (مجموعه ، شماره‌های ۸۷۸ تا ۹۲۰) از نوع سکه‌های با تصاویر چهرهٔ ریشدار ملکارت و کشتی فینیقی هستند. نام ملکارت با چهرهٔ خدائی که درروی این‌طبقه سکه نقره شده ، تطبیق داده شده است وتعلق آنها بوسیله مقایسه با مجسمه هراکلس فینیقی که درجزیرهٔ قبرس کشف شده ، ثابت گردیده است. [۵] تصویر نیم‌تنه‌انسانی که سکان کشتی‌را زینت داده‌است به اندازه‌ای کوچك است که نمیتوان تشخیص‌داد که باکدامیك ازانواع سکه‌هائی که تا کنون ذکر آنها گذشته است ، مطابقت دارد. فقط میتوانیم به‌موضوعی که هرودت درخصوص تزئینات کشتی‌های فینیقیه در شرح این واقعه که کبوجیه در شهر ممفیس تصویر زشت خدای فتاح را بباد تمسخر گرفت با ذکر این مطلب «مجسمهٔ این خدا شباهت کاملی به تصاویر نیم‌تنه‌انسانی که فینیقی‌ها در سوراخ کشتی‌های خود جای میدادند» استناد نمائیم.

تعداد بیشماری ازانواع این‌سکه‌ها که بایکدیگر شباهت‌دارند به‌سه طبقه تقسیم میشود:

۱ـ سکه‌هائی با حروف «آراد» فقط (مجموعه ، ۸۷۸).

۲ـ سکه‌هائی با حروف «آراد» که درعقب آن حروفی متنوع. دیده میشود (مجموعه ، شماره‌های ۹۰۷ تا ۹ ۲) .

۳ـ سکه‌هائی‌باحروف«آراد» که‌به‌تاریخی‌ختم‌میشود(مجموعه شماره‌های۹۱۳تا۹۱۷).

در هر یك ازاین سه طبقه نمونه‌هائی با سبك بسیار قدیمی ملاحظه میشود که در آنها ملکارت حالتی آشوری دارد با چشمانی از مقابل دوخته و ریش بشکل بافته‌های گره خورده و مجعد در اطراف چهره او . بعضی دیگر ازانواع سکه‌های مزبور ازسبك جدید است که چشم‌تصویر آن نیمرخ است ، این‌نوع سکه‌ها مدت زمانی ، حتی تادوران اسکندر ، دوام داشت. منظره وشکل سکه‌های مزبور بسیار خشن و حواشی آن نامنظم وبسیار ضخیم می‌باشد. درمیان این سکه‌ها مانندسکه‌های دوران اول ، حتی یك استتر وجود نداردکه نقش و تصویر آن بشکلی باشدکه بتوان ازآن برای مطالعه استفاده کرد وبرای این‌کار مطالعه کننده مجبور است چند سکه‌را یکجا مورد مطالعه قرار بدهد تا بتواند ازآن نتیجهٔ مطلوب را بدست‌آورد. بالاخره تعداد دیگری ازاین سکه‌ها موجود است‌که تصاویر ونقوش آنها حك شده وناخوانا ویا فلز آنها تغییرشکل وخاصیت داده‌است . مانند نصف سکه‌های صور باتصویرجغد درحالیکه صاعقه مصری را در چنگال دارد . وجود این تصویر میرساند که بطورقطع سکه‌های مزبور در شهرهای صور و آردوس از مدتها پیش از زمان طغیان‌آنها درسال ۳۵۱ سابقه داشته است .

۱- به مقدمه صفحه LXV مراجعه شود

۲- G. Perrot et Ch. Chipiez, Hist. de l'art dans l'antiquité, t. III. p. 569 et suiv.

استتر آراد دوران دوم به وزن ۱۰/۶۰ گرم است. تنهـا سکـهٔ مجموعهٔ لوئین است که وزن آن ۱۶/۷۰ گرم می‌باشد (مجموعه ، شماره ۸۷۸) . براندیس این سکه را در آخرین گروه سکه‌ها منظور کرده و تصور می‌کند که ضرب آن باید بلافاصله پیش از سکه‌های اسکندر اتفاق افتاده باشد. آقای سیکس بعکس تصور می‌کند که بعلت قدمت آن از نظر سبك قدیمی با تصویر هراکلس باید آنرا بجای اینکه در آخر طبقه‌بندی سکه‌های آرادوس قرار داد در اول آن مجموعه یعنی سال ۳۳۰ بحدود سال ۴۵۰ منظور کرد.[1] بعلاوه وزن آتیك آن خود دلیلی است که این سکه زیر نفوذ سبك آتنی که در آن زمان جزیره قبرس را زیر نفوذ داشته، قرار گرفته است. اگر قرار شود که یکی از این دو عقیده مورد قبول واقع شود من عقیده براندیس را بیشتر می‌پسندم در ضمن معتقدم که تفاوت وزن این دو سکه باید از وضعی اتفاقی ناشی شده باشد. سکه‌مزبور دارای وضع و حالتی است مانند سایر سکه‌ها ، حاشیه آن . صرفنظر از جنس فلز ، نه ضخیم است و نه پهن ، سبك آن هم شبیه سبك سکه‌هائی از همان نوع با چشمان از مقابل می‌باشد. این سکه ، بطوریکه آقای سیکس آنرا در مجموعه سکه‌هـای آرادوس قرار داده است ، من هیچ نوع اهمیتی را برای آن قائل نیستم .

دو حرف فینیقی (آراد) حروف متداول در روی سکـه‌های (مجموعه شماره‌های ۹۰۸ تا ۹۱۲) . با حروف متفاوت غیرمفهوم بنظر می‌آید. آیا نقص ضرب مداوم یا علامت اختصار اسامی مباشران است ؟ هیچیك از این دو فرضیه را نمیـدانیم . بهرصورت موضوع هفت شاه مطرح نیست زیرا بنظر میرسد که این سکه‌ها در یك زمان معین و محدود ضرب خورده‌اند و نمیتوان آنها را بطور توالی به هفت شاه نسبت داد . در روی استترهائی که حروف تبدیل به عدد شده است ما توانسته‌ایم این تاریخها را بدست بیاوریم : سال ۱۰ (مجموعه شماره‌های ۹۱۳ تا ۹۱۴) ؛ سال ۱۳؛ سال ۱۴(مجموعه شماره ۹۱۵) ؛ سال ۱۵ (مجموعه شماره‌های ۹۱۶-۹۱۷) .

تصور می‌کنم که علامت دهها از این سکه‌ها در دو نوع مختلف دیده میشود و اما علامت «ال». سکه‌هائی که در روی آنها حرف «ال» نقره است از نوع سبك جدیدی است که با دیگر سکه‌ها تفاوت دارد ، بطوریکه توهم این میرود که دارای دو دسته تاریخ هستند مثلا تاریخهای دو سلسله‌ای که بلافاصله یکی پس از دیگری به‌سلطنت رسیده‌اند . باهمه این تفاصیل میتوان تصور کرد که سکه‌های از نوع جدید سکه‌های تقلیدی است که در زمانی مؤخر از زمانی که گروه سکه‌های باسبك قدیم را طبقه بندی کرده‌ایم ، ضرب خورده باشد . این عقیده‌ای است که بیشتر میتوانیم آنرا مورد قبول قرار دهیم تا سایر عقاید .

---

[1] Six, dans le Numism. Chronicle, 1877, p. 186 et suiv.

جای تعجب است که تا این زمان سکه‌ای که تاریخ آن مقدم برسال ۱۰ ومؤخر بر سال ۱۷ باشد ، بدست نیامده است . آیا سالهای ۱۰و۱۷ سالهای سلطنت است ؟ اگرفرض کنیم که سال ۱۷ باسال ۳۲۳ قبل از میلاد ، یعنی تاریخ خاتمه تسلط ایرانیان در آرادوس، تطبیق کند ، سال ۱۰ با سال ۳۴۰ و سال ۱ باسال ۳۵۰، زمان سرکوب شدن طغیان تنس[1] مطابقت خواهد داشت . به‌این ترتیب این هفده‌سال معرف سلطنت گروستراتوس خواهد بود که در زمان تثبیت تسلط اردشیرسوم اکوس به‌فینقیه ، انجام‌گرفته‌است . سکه‌هائی که تنها دارای حروف آراد باپسوند حرف دیگری باشد میتوان تصور کرد که ضرب آنها قبل از بوجود آمدن علائم تاریخی ، یعنی قبل از سال ۳۴۰ ، وهمین سال سلطنت گروستراتوس (۳۳۲ تا ۳۵۰) باشد . پس از فتح مقدونیها در سال ۳۳۲ ضرابخانه آرادوس ، استترهای طلا و دو درهمی و درهم‌هائی به سبك سکه‌های آتیك بنام اسکندر و از نوع سکه‌های متداول وپذیرفته شده درسراسر امپراطوری ، ضرب زده‌است. درمیان این‌سکه‌ها، سکه‌هائی وجود دارد که دارای علامت عمومی آراد می‌باشد سکه‌های دیگری وجود دارد که بجای‌این حروف علامت رمزیونانی «آر» را دارا می‌باشند[2].

سرنوشت‌آرادوس در طول مدت جنگهای دیادوك‌ها[3] برای ما چندان روشن ومعلوم نیست. فقط میدانیم که فینیقیه وکولزیری[4] مدتها مطمح نظر سلوکیدها ولاژیدها[5] بوده‌است. سلوکوس نیکاتور ، بطوریکه از سکه‌های مجموعهٔ ما به شماره ۹۲۱ و ۹۲۲ مستفاد میشود ، برای مدت کمی مالك آرادوس بوده‌است. بااینکه این سکه‌های برنزی بدون ذکر نام است بعلت وجود تصویر سکان کشتی که دربالای آن تصویر آتناپروماکوس نقش است ، نمیتوان انتساب‌آنها را به‌آرادوس باتردید تلقی کرد . لنگر ، علامت سلوکوس اول نیکاتور،میرساند که سکه‌های مزبور در زمان این شاه ضرب خورده است .

دوابلی مجموعهٔ ما به شماره ۹۲۳ با چهرهٔ بدون ریش ملکارت ، با سبك مخصوصی ، آخرین سکه‌ای است که در روی آن علامت آراد دیده میشود . تصویر قسمت جلوی کشتی بشکل‌مدور وباتزیین مارپیچ در سکه‌های نقره‌آرادوس دیده میشود . این تصویرهمان تصویر قسمت مقدم کشتی باتصویر آتنا پروماکوس است که از آن اقتباس شده است . در روی سکه‌های شاهان مقدونی ، تصویر مقدم‌کشتی باتزیین برای اولین‌بار درسکه‌های دمتریوس

---

[1] Tennés.

[2] Mélange numismatique, 1 série, pp. 241 á 247.

[3] Diadoques.

[4] Coelésyrie.

[5] Lagides.

پولیورست[۱] (۳۸۳-۳۰۶) دیده شده ودرست درهمین زمـان بودکه تصویر مزبور در روی سکه‌های جمهوری رم خود نمائی کرد.[۲]

علل رقابت آراد و ماراتوس از مطالعه سکـه‌های این دو شهر روشن ومعلوم میشود. اولین افراد خاندان بطلیموس‌ها مالك بنادر فینقیه و سوریه بودند . حتی سلوکیه تـا مصب رودخانهٔ اورونت در زمان سلطنت سلوکوس دوم تحت تسلط شاهان مصر قرار داشت وبنظر می‌آیدکه این شهر مدتها پایگاه نظامی مصر بوده است[۳]. سلوکیها از طرف خود موفق شده بودندکه آنتیوکوس‌سوم را باآغوش باز بپذیرند . سکه‌های ماراتوس از همان نوع‌سکه‌های مصری است وهمین امر ثابت می‌کندکه طی فرمانروائی چندین نسل لاژیدهـا صاحب مطلق این ناحیه بوده‌اند . بعکس درسکه‌های آرادوس هیچ علامت ونشانه‌ای دیده نمیشود که مدلل دارد شاهان مصری موفق‌شده باشندکه حدود متصرفات خودرا تا به‌این‌جزیره کشانیده‌باشند. مردم آرادوس بیشتر به‌شاهان سوریه بستگی داشتند و در زمـانی‌که مجبور شده‌اند استقلال خویش را از دست بدهند به‌ناچار درصدد انتخاب فرمـانروائی برآمده‌اند . علامت مشخصه آرادوس‌گاه‌بگاه در روی سکه‌های شاهان سلوکیه نیز مشاهده‌گردیده است[۴]. در این وضع وحالت نفوذ سوریه و مصر است‌که باید حقیقت وعلل جنگهای طولانی و سخت مـاراتوس و آرادوس را بیابیم .

آراد خود مختـاری خود را در پائیز سال ۲۵۹ بدست آورد و شایـد در این زمان است‌که باید قطع ارتباط میان این دوشهر دوست ومتحد را از یکدیگر جستجو نمائیم . این واقعه در زمان سلطنت آنتیوکوس دوم تئوس (۲۴۶-۲۶۱) وبطلیموس دوم فیلا-لف(۲۴۸-۲۸۷) اتفاق افتاد . درحدود سال ۲۵۹ میان این دوشاه جنگ سختی اتفاق افتادکه‌مورخان

۱- Demetrius Poliorcéte.

۲ـ E. Balelon. Hist. et chron. des monnaies de la Republ. romaine, T.I. Introd. p. VIII.

۳ـ Droysen, Hist. de l’hellenisme, trad. Bouché-Leclercq. t.III, p. 448.

۴ـ اینها علائم رمزی است‌که مجموعهٔ سکه‌های شاهان سوریه را به شماره‌های ۱۳۴،۷۴ ۱۳۸، ۲۰۹ و ۲۷۰ تشکیل میدهد . سکه‌هائی‌که ما آنها را مشخص و معرفی‌کرده‌ایم به این شماره‌ها ۱۲۱، ۲۰۰، ۲۶۲، ۳۶۸، ۴۱۲، ۶۱۷، ۶۴۵، ۷۲۵، ۷۹۲، ۹۶۱، ۱۰۴۶، ۱۱۵۸ وغیره درمجموعه ذکر شده است . رجوع شود به‌کتاب ، E. Babelon, Les rois de Syrie, d’Armémie et de Commogéne, Introd. pp. CXXII, CXXVIII, CLXXIX ترجمه این علائم رمزی بوسیله آرادوس اغلب اوقات معین ومشخص نیست . تنها یك‌بار درزمان آنتیوکوس چهارم اپیفانگ (مجموعه شماره ۶۴۵) علامت رمز AP در روی یکی از سکه‌های هیراپولیس دیده شده است .

نتوانسته‌اند اطلاعات زیادی از این‌ماجرا در دست‌رس بگذارند[1]. فقط میدانیم دوآنتیو کوس دوم به‌بدبختی افتاد وبطلیموس موفق گردید یك قسمت از فینیقیه ولیکیه را بتصرف درآورد. چه‌بسر آرادوس وماراتوس درخلال این وقایع‌آمده است برما روشن ومعلوم نیست‌وتا کنون که نتوانستیم بدان آگاهی یابیم . ممکن است که سکه‌های ماراتوس این زمان از نوع سکه‌های مصری باشد ولی میدانیم که ضرابخانه‌های آراد هیچگاه بضرب چنین سکه‌هائی مبادرت نورزیده‌اند درحالیکه بنظر میرسد که درهمین ضرابخانه‌های مزبور بنام شاه سوریه سکه ضرب میزده‌اند . بنابراین میتوان استنتاج کرده که ماراتوس خود را تابع مصر و آرادوس خود را حامی‌شاه سوریه معرفی کرده استقلال خویش را دراین معرکه بدست‌آورده است. درچنین اوضاع سیاسی‌بود که ظاهراً مردم‌آرادوس توانسته‌اند دوره‌ای باحکومت ملی برای خویش دست‌وپا نمایند .

این استنتاج‌ها که براثر مطالعهٔ سکه‌ها بعمل آمد ، بطوریکه پولیب روایت کرده‌است میتواند بادرنظر گرفتن وقایعی که دریکی از ادوارسلطنت‌آنتیوکوس سوم اتفاق افتاد، مورد تأیید وتصدیق واقع شود[2]. در زمان مذاکراتی که در حدود سال ۲۲۱ درسلوکیه در ساحل رودخانه اورونت ، در اراضی متعلق به مصر ، میان بطلیموس چهارم فیلی پاتوروآنتیوکوس سوم در جریان بود ، پادشاه مصر رسماً الحاق تمام فینیقیه راکه اسلاف او مدعی‌آن بودند ، خواستارگردید . چون این ادعا برای آنتیوکوس غیر قابل‌قبول بود ، رشتهٔ مذاکرات قطع گردید وکار بجنگ کشید . نیروی دریائی مصر تحت فرماندهی نیکلائوس[3] وپری‌ژنس[4] که درغزه متمرکز بود، واردجنگ شد . آنتیوکوس هم ازجانب خود نواحی کولزیری[5]وفینیقیه را مورد تهاجم قرار داد وتا شهرماراتوس پیشرفت . دراینجا اهالی آراد به‌استقبال شتافته بوی ملحق گردیدند . آنتیوکوس باعقد اتحادی باآنان ومعرفی خود بعنوان پشتیبان وناجی معرفی گردید که موقتاً رقابت قدیمی میان آرادی‌ها و ماراتی‌ها راکه نزدیك بود بجنگ خونین منجر شود ، خاتمه دهد . آنتیوکوس پس از اینکه از اتحاد و پشتیبانی آرادوس و ماراتوس مطمئن گردید تا دماغه تئوپروزوپون[6] پیش راند و در همین نقطه بود که قدم به‌سرزمین مصر گذاشت .

۱- Droysen, Hist. de l’hellenisme. t. III, p. 309 et siuv.
۲- Polyb. V, 68.
۳- Nicolaos.
۴- Perigénès.
۵- Coelésyrie.
۶- Theoprosopon.

جنگها و مبارزه میان آراد و ماراتوس طی سالهای متمادی بهترین وسیله برای ادعای شاهان سوریه ومصر برسرتصرف فینیقه ، شده بود . درحدود سال ۱۴۸ یا ۱۵۰ قبل‌از میلاد آمونیوس[۱] فرمانروای فینیقیه شمالی بنام شاه سوریه به‌اهالی آرادوس اجازه داد تا شهر ماراتوس را بدست خرابی بسپارند . آرادیها برای اغفال ماراتوس متوسل به‌توطئه خطرناکی شدند ولی بوسیلهٔ یکی از نزدیکان خودکه‌باشنا از رودخانه گذشت وخودرا بشهر ماراتوس رسانیدتوطئه آنان کشف وعلنی گردید . بادفع این توطئه برای بار دیگرماراتوس از خطر بزرگی رهائی یافت [۲].

چنین بود اوضاع تاریخی در خلال مدتی که سکه‌های خود مختار آرادوس به جریان افتاد .

اولین سکه‌های مورخ تاریخ آرادی ، سال ۲۰ = با سال ۲۳۹ قبل از میلاد را نشان میدهد (مجموعه شماره‌های ۹۳۰ تا ۹۳۱). چهار درهمی‌های زیبای مجموعهٔ ما به شماره ۳۶۴ درسال ۱۷۴ قبل از میلاد (سال۱۳۹ دوران‌سلوکی‌ها) ، کمی قبل ازسلطنت آنتیوکوس چهارم اپی‌فانوس به‌تخت ساطنت سوریه ، ضرب شده است . برای اولین بار است که میتوان در روی این سکه‌ها نام آرادیها را باتمام حروف و مشخصات آن مشاهده نمود . تصویر سرزیبای پوزیدون بنظر می‌آید که از نوع چهار درهمهای مشهور آنتی‌گون گوناتاس[۳] (۲۳۹ـ۲۷۷) ویا آنتی‌گون دوزون[۴] (۲۲۰ـ۲۲۹) اقتباس والهام گرفته شده باشد . ولی آیا تصویر پوزیدون در روی سکه آرادی میتواند مانند تصویر روی سکه مقدونی ، همان صحنهٔ پیروزی دریائی باشد ؟ امری است که قبول آن مشکل بنظر می‌آید . پرستش خدای دریا طبعتاً مورد علاقهٔ تمام شهرهای ساحلی فینیقیه بوده‌است. سکه‌های بریتوس[۵] تصویر پوزیدون را در عرابه‌ای که بوسیله اسب ماهی کشیده میشود ، نشان میدهد . در زمان رومیها پوزیدون در روی‌بعضی ازسکه‌های آرادی دیده شده است (مجموعه ۱۱۷۲). فراوانی‌تعداد چهار درهم از انواع تیشه[۶] ودولاویکتوآر[۷] (مجموعه شماره‌های ۱۰۱۷ وبعد) رونق بازار

۱- Ammonious.

۲- Diod. Sic, XXXIII, frag. V. Dindorf (éd. Teubner) تاریخ جنگ آرادیها
دیند دورف وماراتی‌ها را به قطعه‌ای که به‌تریفون Tryhon و دمتریوس دوم نیکاتور مربوط است
ارتباط میدهد . همچنین مراجعه شود به ، E. Renon. Mission de Phénicie, p.98

۳- Antigone Gonatas.

۴- Antigone Doson.

۵- Berytus.

۶- Tyché.

۷- de la Victoire.

بازرگانی آراد را در زمان ضرب سکه‌های خود ، ثابت می کند . قدیمترین سکه‌های آرادوس تاریخ ۱۲۳ (= ۱۳۶ ق.م)را دارد . بنابراین ضرب آنها درست در هنگام جنگها و مبارزه‌هائی است که سوریه را در زمان سلطنت متزلزل تریفون و آنتیوکوس هفتم سیدتس ودمتریوس دوم نیکاتور به‌خاك وخون کشانید . این وضع بدون وقفه تا سال ۲۱۳ آرادوس یعنی سال ۲۶ ق.م. زمان مرگ پومپه فاتح سوریه ، ادامه پیدا کرد .

چهار درهمها علاوه برتاریخ آرادی ، حروف فینیقی و یونانی ، متغیر در هریك از سکه‌ها ، درپشت آنها دیده میشود که بدون تردید علائم ضرب و یا اسامی مباشران است . زمانیکه مجموع این سکه‌ها را با اختلافاتی که درآنها مشاهده میشود ، مورد مطالعه قرار میدهیم بنظر می‌آید که یك نوع تناوب ورجعت به‌حروفی است که در اوایل بعضی از ادوار ملاحظه شده‌است . اما دربارهٔ حروف فینیقی ، برحسب مثال ، توانستیم حرفی که معرف شهر آراد است با تاریخهای ۲۷ ، ۱۲۹، ۱۳۲، ۱۶۲، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۸، ۱۹۷، ۱۹۹ ، بیابیم . از این نوع تعداد زیادی در دست است. فاصله بین سالهای ۱۲۷ و۱۹۹مدلل‌میدارد که حرف مزبور نباید نام مباشری باشد که اسم او بااین علامت ذکر شده باشد . همین ملاحظات را میتوان به سایر حروف مجموعه ، سرایت داد . علائم و حروف مزبور بسیار متنوع است والفبای فینقیی نمیتواند در این موارد بطورکامل خود نمائی نماید . تنها این حروف دیده میشود : «آ، ه، ت، ا» که شاید معرف ونشانه ضرابخانه‌های مخصوص باشد . بنابراین چنانکه در دوران امپراطوری روم هم مرسوم بود . دریك شهر شش مرکز مختلف ضرب در وجود داشته است .

اما آنچه دربارهٔ حروف یونانی باید گفته شود. تعدادی ازآنها دوحرفی‌است که شاید یکی از دیگری مستقل وجدا بوده است وبدین شکل دیده میشود :«ث یا س یا ن یا ا» که در حقیقت فقط سه حرف میشود . حرف اول در بسیاری از موارد تغییر می‌کند که من باین ترتیب نشان میدهم «ام ، ث ، ا ، د، گ ، آ ». هفت حرف مزبور با سه حرف دیگر، که‌من نتوانستم آنها را بخوانم ، ترکیب میشود .

چهار درهمهای مذکور در فوق از نظر وزن با درهم‌هائی که در رو و پشت آنها تصاویری ازنوع سکه‌های معاصر افز، یعنی زنبور وغزال داشتند ، مطابقت می کند . میتوان تصور کرد که این درهم‌ها بمناسبت معاهده‌ای بازرگانی یا اتحادیه‌ای پولی میان دو شهر افز و آراد ، که در دوقرن پیش از میلاد دو مرکز مهم بازرگانی آسیای صغیر وسواحل سوریه بوده‌اند ، ضرب شده باشد . این درهمها که تعداد آنها به فراوانی دیده میشود ، از نظرحروف و تاریخها و علائم اختصار که درسمت راست در دو طرف تصویر زنبور نقر شده ، بسیار متنوع است . ذکر تاریخ در این سکه‌ها بسیار نادر است . آقای سیکس متعقد

است که درهمها از سال ۱۶۹ قبل از میلاد تا سال ۱۴۸ وسپس تا سال ۱۲۷ و ۱۱۰ جریان آن‌ها ادامه داشته است و نیز بدون اینکه منابع آنرا متذکر شود این تاریخها را کشف کرده است : از سال ۹۰ تا سال ۱۱۱ ، سپس سال ۱۳۲ و سال ۱۳۹[1] که به اعداد یونانی است .

بادرنظر گرفتن اولین تاریخها میتوان نتیجه گرفت که ضرب این درهمها از انواع سکه‌های افزی مدت زمانی قبل از چهار درهمها بوده است . ولی این فرضیه بنظرمن مردود است ونمیتوان آنرا پذیرفت . اگر تاریخها را باعناصر مختلف علائم رمزی که تصویر آنها روی سکه‌ها نقر است ترکیب کنیم ، بعقیدهٔ من تعداد کمی‌ازآنها دارای این تاریخ‌هامی‌باشد. تنها قدیمترین آنها بدون تردید تاریخ سال ۱۳۲ را دارد .

بانظراجمالی درمجموعهٔ ما میتوان تردیدکرد که نوشته روی سکه نباید مبین سال ۹۰ باشد، این‌حرف درحقیقت علامت ضرابخانه‌است. در روی یکی‌ازسکه‌های موزهٔ هونترحروف «ور»معرف سال۱۰۲ (۱۲۸ قبل‌ازمیلاد) دیده میشود. تاریخهای سال۲۱۲وسال۱۵۰ در روی درهمهای همان موضوع بطور وضوع نقر است . تاریخهای سال ۱۲۹ در روی سکه‌های مجموعه ما به‌شماره ۱۰۵۰ نقش گردیده است. باین ترتیب تنها تاریخهای مطمئن که‌تاکنون مشاهده کرده‌ایم باینقرار است : ۱۳۲ (= ۱۲۸ ق.م) ، ۱۳۹ (= ۱۲۱ ق.م) و بدون شك ۱۵۰ (= ۱۱۰ ق.م).

سکه‌های برنزی به‌آرادوس دیگری وجود دارد که به‌آرادوس نسبت میدهند ، در یك طرف سکه‌ها تصویر مارك آنتوآن وطرف دیگر کلئوپاتر نقش شده است . پشت سکه‌تصویر مظهرپیروزی درحال پروازمانندآخرین سکه‌های رومی وین‌سیوس ، دیده میشود[2]. سکه‌های مزبور ازنوع سکه‌های سوریه‌است. ولی هیچ دلیلی در دست نیست که‌آنهارا به‌آرادوس‌منتسب بدانیم. باتذکر به‌این‌مضمون: «از سال ۲۱ که در ضمن نیز سال ۶ الهه جدید است.» ضرب سکه را به‌سال ۳۰ یا ۲۹ از میلاد میبرد . دوران آرادوس باعلامت رمز این شهر در روی سکه مشاهده نمیشود وهیچ دلیلی در دست نیست که بتوان آنرا به‌این ضرابخانه نسبت داد .

به‌اتکاء به‌نوشته سمت‌راست یك سکه از موزهٔ فلورانس شبیه به سکه شماره ۱۱۵۵ ما ،

۱- Six, dans Numism. Chronicle, 1877, p. 187; B. Head. Ephesus, dans le Numism. Chronicle, 1880, pp. 139_140- et 163-164.

۲- Mionnet, Suppl. t. VIII, p. 321 no 408 a 410: F. Feuardent. Egypte ancinne, p. 135; A von Sallet, dans Zeitschsift fur Numismatik t. XIII, p. 75; . مقایسه‌کنید E. Babelon, Descript hist. et chrenole des monnaies de la République romaine, t. II, p. 551

لوزیس و ا عقاب وی آقایان موممس و درویزن معتقدندکه این سکه متعلق به آغاز دوران آراد است.[1] عنوان پارتیکوس که به‌امپراطور تراژان داده شده ، دلیل اصلی این دانشمندان است که در روی سکه‌های کابینه دوفرانس ، حك شده است.

بریتوس

با اینکه بریتوس مدعی‌بود ازجمله شهرهائی است که قدمت‌آن با ایجاد جهان همزمان است (معبد یکی‌ازخدایان) معذلك سکه‌های‌آن مقدم‌تر اززمان اسکندر نیست. گروه سکه‌های مخصوص آن (مجموعه ، شماره‌های ۱۱۷۸ تا ۱۱۸۹) در فاصله سلطنت آنتیوکوس چهارم اپیفان (۱۶۴ تا ۱۷۵ ق. م) و تریفون ، که در سال ۱۴۰ ق م شهر را خراب کرد ، قرار میگیرد. بسیاری از این سکه‌ها دارای نوشته‌هائی به‌این‌قراراست «وی ویری ویری‌تیون» که با نوع سکه‌های بعل‌بریت خدای مذکور در کتاب قضات[2]، خدائی که یونانیها او را بصورت پوزیدون خود درآورده‌اند ، همراه است.[3] خدای مزبورعرابه‌ای راکه با چهار اسب ماهی شکل، مظهر بندر بریتوس ، میراند. این‌موضوع اشتقاق کلمه چشمه‌ها و انتساب آن‌را به‌این شهر تأیید می کند. اتی‌ین دوبیزانس می گوید:

«ویریتوس نامیده شد چون‌آبهای فراوان‌داشت و ویر درزبان آنها بمعنای چاه‌است»[4]
در پشت برخی از سکه‌های برنزی ازگروه بعل برتی ، تصویر علامت رمزی است که‌مرکب است ازاین حروف «فو» که ما تصورمیکنیم علامت اختصار فی‌نی‌کون (مجموعه ، شماره‌های ۱۱۷۹ تا ۱۱۸۲): مانند سکه‌های تریپولیس در زمان رومیها ، باشد (مجموعه ، شماره‌های ۱۹۶۲ ، ۱۹۶۳ و ۱۹۷۰). همین علامت‌رمز درروی سکه‌های‌برنزی منسوب به لائودیسه[5] لبنان با تصویر آنتیوکوس چهارم و جانشینانش تا زمان اسکندر دوم زبینا نقر است و این

---

[1] Leclercq, t. III, p. 312 note et appendice, p. 619; E. Babelon, Melange numismatiques, 1r. serics, p. 105.

[2] Guges, VIII, 33; IX, 4, 46.

[3] Fr. Lenormant, Essai sur le classement des monnaies des Lagides, P. 83, note. Schröder le rapproche de Zeus. Fidus. Schröder, Die phoaniysche Sprach, p. 136.

[4] آقای رمان تصورمیکندکه نام بریتوس ازنام سیپرس (قبرس)، بین Cyprés, pin اقتباس شده است.

Renan, Mission da Phénécie, p. 352 - 353.

[5] Laodicée du Liban

سکه‌ها از نظر نوع شبیه به تصویر سکه‌هائی است که پوزیدون ایستاده و دردستهای خود یك جام و یك عصا دارد و این درحالی‌است که شهر در کنار دریا واقع نبوده‌است.[1] درزمانی که نوشته‌های فینیقی‌این سکه‌های لائودیسه لبنان، هنوز خوانده نشده بود، اکل آنها را بااینکه در وسط سکه حروف «لا» نقش شده است، در گروه سکه‌های بریتوس منظور کرده بود. ولی کتیبهٔ لائودیسه شهر مرکزی کنعان امروز، مجبور میکند که این سکه‌ها را به یکی از شهرهای متعدد لائودیسه که بوسیلهٔ شاهان سوریه بنا گردید، منسوب بدانیم. در فینیقه دوشهر لائودیسه وجود دارد یکی: لائودیسه آدماره و دیگری لائودیسه لبنان است که درانتخاب یکی از این دومحل تردید باقی می‌گذارد. انواع سکه‌های لائودیسه آدماره مشهورتر بوده‌است. ولی انتساب آنها به لائودیسه لبنان به واقعیت نزدیکتر است. اگرما در ذکر این موضوع اصرار میورزیم باین دلیل است که در بریتوس همان علامت رمز «فو» و همان حروف «لا» دروسط سکه‌ها وبعلاوه همان‌نوشته‌های‌لائودیسه شهرمرکزی کنعان، دیده میشود وبوسیلهٔ همین اجزای این‌نوشته‌ها است که توانستم‌سکه‌های‌مجموعهٔ خودرا بشماره‌های ۱۱۷۹ و ۱۱۸۰،[3] بخوانم. نتیجه‌ای که ماازاین‌مقایسه میتوانیم بدست‌آوریم‌چنین‌است که باوجودلائودیسه مرکز کنعان، چنانکه تاکنون تصور میکردم، لائودیسه لبنان نباید شهر داخلی سرزمینهائی که نمیتوانست سکه‌هائی ازنوع تصویر پوزیدون داشته‌باشد، به حساب‌آید. زیرا میدانیم که‌شهر بریتوس، برای مدت زمانی در دورهٔ سلطنت آنتیوکوس چهارم و اسکندر دوم زینیا، بخود نام لائودیسه گرفته بود. شهرهای دیگری که ازبعضی ازامتیازاتی که شاهان سوریه برای‌آنها قائل شده‌اند، برخوردار بودند. نیز تا مدتهاحالت و وضع سنتی شهری خودرا از دست‌داده بنامهای انطاکیه و سلوکی و لائودیسه خوانده میشدند. بریتوس ممکن است هم بهمین‌حالت افتاده باشد. و بهمین جهت است که اصرار سکه شناسی اکل برای انتساب این سکه‌ها که نوشته‌های آنها هنوز ترجمه نشده، بیمورد نبوده است.

با این تفصیل بطور قطع و یقین نمیتوانم این نتیجه را بدلایل زیر تصریح کنم:

باآزمایش بسیارساده سکه‌های مجموعهٔ خود به شماره‌های ۱۱۷۸ تا ۱۱۸۹ مجبوریم بپذیریم که بریتوس نام خودرا درروی سکه‌ها با علامت «وی» و نام دیگرش لائودیسه را با

۱_ E. Babelon, Les rois de. Syrie, d’Arménie, ct de Commagène. lntrod. p. CVIII, et pp. 84, 162, 172.

۲_ Eckel, D. M, V., t III, p. 355.

۳- در روی سکه شماره ۱۱۸۱ مجموعه ما حروف «لاف» خوانده میشود و همین حروف‌است که اکل را وادار کرده است که تصور کند باید فقط این دو حروف را «لا» با علامت رمزی در عقب آنها خواند.

نوشتهٔ فینیقی وعلائم یونانی «لا» هردو را بایکدیگر آورده است. این‌تشابه نمیتواند مقرون به صحت باشد. نوع تصویر پوزیدون با سکه‌هائی که حروف «وی» و آنهائیکه نام لائودیسه درروی آنها نقر است، تفاوت دارد درمبحث سکه شناسی شاهان سوریه و مصر مذکوراست که ضرابخانه بریتوس با علامت رمز «وی» (ویر) مشخص‌شده‌است. امریکه ثابت می‌کندکه در این زمان شهر بنام بریتوس نامیده میشده است.

بریتوس که درسال ۱۴۰ قبل‌ازمیلاد بوسیلهٔ تریفون خراب شد، ضرب سکه‌را متوقف ساخت. درحالیکه درهمین زمان لائودیسه مرکز کنعان حتی پس‌ازمرگ تریفون و درزمان دمتریوس دوم نیکاتور و اسکندر دوم زبینا (۱۲۸–۱۲۳ ق. م) به‌ضرب سکه ادامه داد. علائم رمز «فو» و«لا» مدلل میداردکه سکه‌ها به‌دوشهر، بدون اینکه به‌شناسائی آنها اطلاع داشته باشند، مربوط بوده است.

تاریخهائی که در روی سکه‌های بریتوس ذکر شده‌است به‌دوران مخصوص این‌شهر که از سال ۱۷۹ قبل‌از میلاد آغاز میگردد، ارتباط پیدا می‌کند.[1] تاریخ سال ۵۳ درنتیجه با سال ۱۴۴ قبل‌از میلاد (مجموعه شماره‌های ۱۱۸۵ و۱۱۸۶) تطبیق مینماید. درآنزمان شاه سوریه دمتریوس دوم نیکاتور بود. تریفون، خراب‌کننده بریتوس، درفاصله سالهای۱۴۲ تا ۱۳۹ سلطنت میکرده است. سکه‌های مذکور درزمان امپراطوری‌روم مجدداً متداول گردید.

آگریپا شهر بریتوس را تجدید بناکرد و دراین شهر بودکه سربازان دسته‌های‌پنجم وهفتم لژیون‌هاکه تعدادآنان اغلب درروی سکه‌ها نقر شده‌است (مجموعه شماره‌های ۱۱۹۸، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱ و غیره)[2] در خود جای داد. بریتوس پس از اینکه جزء مستعمرات لاتین شد قبلاً بااین عبارت«کولونیا بریتوس» وسپس در زمان قیصراگوست عناوین«کولونیاژولیا اگوستافلیکس‌بریتوس[3]» را بخودگرفت، مارسیا یا سیلن[4] که درروی دوش، مشکی‌را حمل

---

[1] ۱- دوران بریتوس سابقاً بوسیله‌آلی‌یه دو هوتروخ Allier de Hauteroche از روی‌وزنه‌ای که امروز د. موزه سکه (Cabinet de Medaille) نگاهداری میشود و به تاریخ سال ۱۶۱ زمان سلوکیها و سال ۴۷ دوران بریتوس میرسد، مشخص و معین شده است.

Allier de Hauteroche, Essai sur l'explication d'une tessère antique portant deux dates (Paris, 1820, in - 4) Boeckh, Corp, Inscri, grace., t. III. p. 242. قابل ملاحظه است‌که نوع اوزان یونانی‌که بوسیله آلی‌یه دوتروخ مورد مطالعه قرار گرفته است تصویر خوك دریائی‌است‌که دراطراف عصائی پیچیده شده‌است مانند نوع سکه مجموعه ها به شماره ۱۱۸۹ .

[2] ۲- Eckhel, D. N. V, t. III. p. 355 - 356.

[3] ۳- Colonia Julia Augusta Felik Berytus.

[4] ۴- Marsya ou Silène.

می کند (مجموعه شماره‌های ۱۱۹۱ و بعد) از نوع معمولی ومشخص سکه‌های مستعمرات‌لاتین است واین اقتباس ازمجسمه مارسیا پسر لی‌بر [۱] است که تمام میدانهای ورزش رم را بعنوان مظهر آزادی زینت داده‌است ، لوژوس لاتی ئی. [۲]

سکه‌هـای امپراطور تی‌بر دارای نوشته پرمی‌سو سیلانی [۳] هستند (مجموعه ، شماره ۱۲۰۳) این شخص همان کوئینتوس کائسیولیوس سیلانوس [۴] است که در آخر سلطنت اگوست و ابتدای فرمانروائی امپراطور تی‌بر، والی‌سوریه بوده است[۵].

نوشته‌های سکور تیاس سائکولی [۶] (مجموعه ، شماره‌های ۱۲۴۸تا۱۲۵۰) و دسانالس آنتونی‌نی کنسولیس ترتیو [۷] (مجموعه ، شماره ۱۲۵۴) از سکه‌های رومی تقلید شده است. انواع سکه‌هـای دیونیزوس [۸] و پوزیدون الهه بروئه [۹] (مجموعه ، شماره‌هـای ۱۲۶۵ ، ۱۲۷۹ ، ۱۳۰۱ و غیره) را نشان میدهد کـه بوسیله اکل [۱۰] باکمك متنی از دیونیزیاکس دونونوس [۱۱] معرفی شده است.

بعقیده این شاعر، بریتوس نام خودرا ازاسم الهه بروئه اقتباس کرده‌است. کرونوس[۱۲] چون بروئه را به پوزیدون داد ، پوزیدون ناچـار شد با رقیب خود دیونیزوس که خواهان الهه بود . بجنگ و مبارزه بپردازد. پوزیدون فاتح در روی سکه‌هـا درحالیکه بروئه را با زور و جبر می‌کشاند ، نشان داده شده است.

۱- Liber.

۲- Servius, a l Aencid, III, 20‘ cf. Gazette archéologique, 1878, p. 19, H. Jordan, Masrya auf Forum in Rom, in - 40, Berlin 1883, E. Babelon, hist. et Chronol, des monnais de la l’empire romain (trad. Weiss et Lucas), t. I. p. 120.

۳- Permissu Silani

۴- Quintus Caecilius Silanus.

۵- Eckhel, D. N. t. III, p. 727.

۶- Securitas Saeculi

۷- Decennals Antonini Consulis tertio

۸- Dionysos

۹- Béroé

۱۰- Eckhel, D N V, t III, p 358

۱۱- Dionysiaques de Nonnus

۱۲- Cronos.

دورتیس

سکه‌های نادر و کمیاب این شهر کوچك واقع درساحل دریا، میان بیبلوس و تریپولیس، عموماً متعلق به دوران امپراطوری است. اکل [۱] سکه‌های مزبور را به مارك اورل [۲] و الاگابال [۳] و ژولیا سومیاس [۴] نسبت میدهـد. اولین سکه مجموعهٔ ما (شماره ۱۴۳۰) از نوع سکه‌های دیونیزیوس و بنام همان شهر که به خوشهٔ انگور وُتریس معروف بوده است، میباشد. در وسط حروف «ان و ث» بطوروضوح مشاهده میشود. اگر این حروف معرف تاریخی باشد قاعدتاً این تاریخ باید سال ۲۵۰ باشد. و چون تصویر چهره‌ای روی سکه تصویر الاگابال است که ازسال ۲۱۸ تا ۲۲۲، یعنی دورانی که باین تاریخ تطبیق می کند ، سلطنت کرده است. بنابراین شروع این دوره الزاماً باید میان سالهای ۳۲ و ۲۸ ق.م باشد. فاصله این زمانی، دوران آکتیوم است که آغاز آن ازسال ۳۱ قبل از میلاد شروع شده است. این نتیجه دور از حقیقت نیست زیرا بعضی شهرهای دیگرسوریه مانند: برونا [۵] وانطاکیه وآپامه و روزوس و سلوکی نیز دوران آکتیوم را در روی سکه‌های خود بکار برده‌اند.

سکه دیگر مجموعهٔ ما ازژولیا سومیاس ، مادر الاگابال است. این سکه ازنوع آستارته در زیر دری با هشت ستون است، درحاشیه زیرین سکه حروف «ان ـ کاان» خوانده میشود. اگر حروف «ان ث» ، بطوریکه تصورمی کنم علامت تاریخی باشد، یعنی همان تاریخ سکه‌های الاگامال در سال ۲۵۰ ، آنوقت غیرممکن است که بتوانیم حرف «آ» را به حساب بیاوریم مگر اینکه تصور نمائیم که حکاك از روی اشتباه آنرا در غیرمحل خود حکاکی کرده باشد که دراین صورت باید حروف مزبوررا به‌شکل(آ ـ ان ـ ث) سال ۲۵۱ ، بخوانیم. بهرتقدیر در نتیجه‌ای که گرفته‌ایم تغییری حاصل نخواهد شد: بورئیس درسکه‌های خود دوران آکتیوم را بکار برده است.

۱_ Eckhel, D. N. V., t III, p 359 میونه Mionet سکه‌ای ازژولیاسومیاس متعلق به موزه آریگوس نقل‌کرده است و این تنها سکه‌ای است که بوسیله میونه توضیح داده شده است و باید بدان اعتماد کرد ، (Musée Arigoni, pl x, no 157)

۲_ Marc Aurel

۳_ Elagabal

۴_ Julia Soaemias

۵_ Brona

جبال

(بیبلوس)

این شهر مانند ، شهر بریتوس، بوسیلهٔ خدای کرونوس بنا شده است. تصویر این‌خدا دارای شش بال است و یکی از انواع اصلی سکه‌هـای بیبلوس می‌باشد. سینیراس جد بزرگ نژاد فینیقیه ، در این شهر اقامت داشته است. شهر جبال از نظر پرستشی که به آدونیس که بنام تموز معروف بود به آستارته مادرش ، بعلال جبال مشهور بوده‌است. [۱] جبال ، بطوریکه از سکه‌های‌آن مستفاد میشود ، شهرمقدسی بوده‌است. معبد آستارته در بیبلوس شهرت‌بسزائی داشته و آثار بسیار قابل ملاحظه‌ایکه سکه‌های‌آن در اختیار می‌گذارد، بهترین وسیله برای تحقیقات باستان‌شناسی است. [۲] برخی از این سکه‌ها یادگارهای خدای‌ایزیس است‌که‌برای جستجوی‌کالبد اوزیریس‌که بوسیله تیفون‌کشته شد ، به بیبلوس‌آمده بود. [۳]

شاهان جبال در تسلط ایرانیان بسیارکم شناخته شده‌اند. ستون یها وملك [۴] ازدونفر آنان باینقرار نام میبرد: یهاوملك ، و پدر بزرگش [آدم] ملك. [۵] سنگ نبشته به یا [هار] بعل پسر آدم ملك وپدر یهاوملك، عنوان شاهی نمیدهد . درروی ستون متعلق بوی یها وملك لباس ایرانی در بردارد ، کلاه او تاج استوانه شکل شبیه بتاج تصویری‌که در روی بعضی‌از سکه‌های استراتون دوم شاه صیدا نقش است ، می‌باشد و حرکات او و الهـه‌ای که در برابر نشسته است دو شخصیت اسرارآمیزرا که ما در روی استترهای ساتـراپ داتام (مجموعه ، شماره‌های ۱۹۳ تا ۱۹۸) دیده‌ایم ، بخاطر می‌آورد.

از یهاوملك و پدر بزرگش آدم ملك نه‌تنها سکه‌ای در دست نیست بلکه حتی نمیدانیم

۱- Strabon, XV, 18, Eusthat. ad Dionys. V. 912, Philon de Byblos, p. 24 et 28 (éd. Orelli), Et. de Byzance, E. Renan, Mission de Phénécie, p. 153, Fr. Lenormant. Il. suito di Adone - Thummouz, Florence, 1878.

۲- G. Perrot et Ch. Chipiez, Hist. de l,Art dans l,antiquité, t. III, pp. 68 et sur.

۳- Eckhel, D. N. V., t. III, p. 359.

۴- Iehawmelek.

۵- Adommelek.

این دو شاه در چه زمانی میزیسته‌اند . [1] قدیم‌ترین سکه‌ها (مجموعه ، شماره‌های ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳) به شاهی نامعلوم ، معاصر اواگوراس اول شاه سالامین ، نسبت داده میشود. تصویر اسب ماهی در زیر کشتی ، مانند سکه‌های بسیار قدیمی آرادوس ، دارای سری بشکل عقاب‌میباشد. درپشت‌سکه عقاب در حال دریدن گوسفندی است که شاید ملهم از تصویر گوسفند قبرسی اواگوراس باشد. سکه‌های بعدی از سبك بسیار جدیدی است که درآنها موضوع بدون نوشته منتفی شده است. ولی چهار شاهی‌که نام آنان درروی این سکه‌ها خوانده میشود فقط یکی ازآنها ازنظر تاریخی شناخته شده است و این نام آی‌فل است‌که یونانیها ویرا انیلوس گفته‌اند. این شاه در سال ۳۳۳ در جبال سلطنت میکرد.

چون‌آی‌فل معاصر اسکندر بودباید اورا آخرین شاهی بدانیم‌که بضرب سکه‌مبادرت نمود . زیرا پس از عبور فاتح مقدونی ، شاهان جبال از ضرب سکه بنام خود صرفنظر کردند [2].

سکه‌های آی‌فل وازبعل ممکن است زمانی‌که نام‌آنان در روی سکه‌ها کاملاً وبدرستی خود نباشند ، بایکدیگر اشتباه شود . سکه‌های مزبور از نظر سبك و نوع مطابقت دارند و اسامی هریك به حرف «اِ» شروع میشود . بنابراین طبقه بندی آنها ، در مجموعه ما که دارای‌نوشتهٔ خلاصه «ا،م،ن» هستند، غیرممکن‌است(مجموعه ، شماره‌های۱۳۶۷و۱۳۶۸). باشناسائی سبك میتوان سکه‌های مزبور را ازحیث طبقه بندی ، ازبعل را قبل از آی‌فل قرار داد . پس از این دو باید اَذراملك راکه درسال ۳۵۰ قبل از میلاد سلطنت میکرده است ، قرار داد .

---

[1] سیکس‌فرضیهٔ غلط. م.ز. ولهوزن‌را پذیرفته است. ولهوزن معتقداست‌که شاه‌بیبلوس یهاوملك شخصیتی است‌که بشکل‌یونانی یومیل‌کس درجزء شاهان وفرماندهان نظامی‌که باپول خود خزانهٔ آرامگاه آپولون را در دلوس ثروتمندکرده‌اند و اسامی آنان در فهرستهای‌کتیبه‌هاکه بوسیله ام. هومول M. Homolle تدوین شده (Six, l'ère de Tyre, dans le Numis. Chro. 1886, p. 97 et suiv) ذکرگردیده، درآمده است. ولی ام. هومول ثابت‌کرده است (Revue archeol, 1887, 3, serie t. X, p. 47 et suiv) که یومیل‌کس از سنگ نبشته‌های دلی‌ین ،که نام آن هفده مرتبه برده شده بدون اینکه عنوان شاهی داشته باشد ، یك نفر کارتاژی بوده که نامش در متنی به این قرار : «یومیل‌کوکارخیدونیو» ذکر شده واین شخص نباید سفیرکارتاژی باشدکه در آتن در اواخر قرن چهارم پذیرائی شده است.

[2] Arrian. II, 2.

[3] با این تفضیل سیکس پس از آنی‌نل شاهان ازبعل واذار ملك را قرار داده است . Six, Numismatic Chronicle, 1877, N.S.t. XVII, p. 180-181.

اما سکه‌های از بعل را میتوان با کمال اطمینان قبل از سکه‌های سه شاه مذکور درفوق طبقه بندی‌نمود (مجموعه ، شماره‌های ۱۳۴۴ تا ۱۳۵۳) . نام فینقیی الپال در توراةشناخته شده است[۱] . پ الپا در روی سکه‌های بقطع کوچك نام شاه بطور اختصار نوشته شده است[۲].

در زمان آنتیوکوس چهارم وآنتیوکوس پنجم ضرابخانه بیبلوس سکه‌هائی بنام شاهان مزبور که درسوریه سلطنت میکرده‌اند، باتصویر کرونوس بالدار بانوشته بیبلوس[۳]، ضرب‌زد. پس از این سکه‌ها سکه‌های خود مختار (مجموعه : شماره‌های ۱۳۷۲ تا ۱۳۸۱) می‌آید که ضرب آنها تا زمان امپراطوری اگوست ادامه پیداکرد . نوع سکه‌های از نوع تصویر کرونوس باشش بال با سکه‌های بعلات جبال که وضع مخصوص آنها تصویر ستون یهاوملك را[۴] بخاطر می‌آورد، رقابت می‌کند . تصویر الهه درروی سکه ما به‌شماره ۱۳۷۳ بانوشته‌ای که موفق نشدیم آنرا بخوبی بخوانیم . همراه است . ایمهوف بلومر تعدادی از سکه‌های بیبلوس‌را منتشر کرده که درمیان‌آنها سکه‌هائی است که درمجوعهٔ ما مذکور است[۵]. تاریخهائی که این دانشمند معلوم‌کرده به این قرار است : سال ۲۱۱ کابینه دوگوتا[۶]. سال ۲۳۱ مجموعه شماره ۱۳۷۶ ، سال ۳. مجموعه شماره ۱۳۷۷؛ سال ۸ مجموعه ایمهوف بلومر ؛ سال ۱۵ مجموعه ژ . شلومبرگ؛ سال ۲۰ مجموعه شماره ۱۳۷۷.

ملاحظه میشود که اولین سکه‌ها برحسب تاریخ سلوکیها تاریخ گذاری شده است . درحالیکه‌های جدید تاریخ زمان امپراطور پومیه را که آغاز آن از سال ۶۴ قبل از میلاد است ، دارد .

آرکایا سزاره در لبنان

این شهر که در دامنه‌کوههای لبنان ، کمی دورتر از اورتوزیا[۸] ، درشمال تریپولیس واقع شده قبلا بنام آرکا آکئا ـ آرکی ـ آرکه[۹] نامیده میشده و از نظر پرستش آستارته[۱۰]

۱- Chron., VIII, 11-18.

۲- Imhoof - Blumer, Monnaies grecques, p. 441. no 12.

۳- E. Babelon, Les rois de Syrie, d'Armenie et Commagéne, Introd. p. CVIII et 85; Imhoof-Blumer, Monnaies grecques, p. 442.

۴- C.I. Sem., ifasc. I. pl. 1.

۵- Imhoof-Blumcr, Monnaies grecques, pp. 442-444.

۶- Cabinet di Gotha.

۷- Caesarée du Liban.

۸- Orthosia.

۹- F. de Saulcy, Numism. de la Terre Sainte, p. 118.

۱۰- Macrob., Saturn., I, 21.

بسیار معروف بوده است . پس از اینکه اسکندر این شهر راگشود معبدی بنام اسکندر کبیر درآن بنا شد ودر همین معبد بود که سورآلکساندر[1] در سال ۲۰۵ میلادی درآن متولد شد.

سکه‌های آرکا-سزاره که تاکنون شناخته شده[2] از دوران رومیهاست وتنها نام سزاره بدون ذکرآرکا در روی آنها نقش‌است در روی سکه‌ها بانوشته‌های یونانی گاهی این کلمات «کسارئون‌تون ان‌تو لیوانو» دیده میشود . وجود این نوشته‌ها باعث شده که سکه‌های سزاره لیبان باسکه‌های شهرهای دیگر بهمین نام ، مثلا سزاره فلسطین اشتباه نشود .

زمانی سزاره جزء مستعمرات امپراطوری رم شد . سکه‌های آن بانوشته‌های لاتین از زمان فرمانروائی الاگابال[3] بالاتر نمیرود. بطوریکه احتمالاً این‌امپراطور به‌شهرسزاره امتیاز «هم شهری لاتین»[4] را نیز داده است . در مجموعهٔ ماهیچیك از سکه‌های سزاره لیبان وجود ندارد .

کارنه[5]

شهرکارنه(کاریوس) درساحل دریا درمقابل جزیرهٔ آرادوس، قرارگرفته[6]. در زمانی نامعلوم نه بسیار دور از نیمه دوم قرن اول میلادی ، زیرا پلین نام‌کارنه را برده‌است[7]. این شهربخود نام آنتارادوس را که‌بعدها بشکل تورتوس[8] درآمد،گرفت . بنام شهرآنتارادوس سکه‌ای وجود ندارد . اما آنهائیکه نام فینیقی شهرمزبور را در روی خود دارند ازنظرنوع دارای تصویر «شاخ فراوانی» مظهر وعلامت‌گویای شهر میباشد .

---

[1] Sévére Alexandre.

[2] Mionnet, Descript., t.V.p. 356 á 358, et Suppl., T.VIII p. 255.
عقاید وشرحهای میونه حاوی اشتباهات زیادی است .

[3] F. de Saulcy, Nnmism. de la Terare Sainte, p. 119; Barclay Head, Hist. numor., p. 669.

[4] سکه‌های بنام کا اکالا و ماکرن که بوسیله میونه (Suppl. t. VIII p. 256, no 88 et 89) ذکر شده هیچکدام قابل‌اعتماد نیست .

[5] Carné

[6] Strabon, p. 641, 22 (éd. Didot); Renan, Mission de Phenécie P. 97.

[7] Plin, Hist, nat., V. 20, 18; cf. Et. de Byzance, 5. an

[8] آنتارادوس در روی خرابه‌های شهرکوچکی که در ساحل دریا در مقابل جزیره آرادوس واقع است‌بناشده . ولی هنوز بطورکامل‌مشخص نیست‌که محل آن همان محل کارنه‌باشد. مراجعه شود به: Renan, Mission de Phénécie p.20. آقای رنان به‌اینقرارمی‌گوید(صفحه ۲۱)که : شاو Shau وپوکوك Pocoke شهر کارنه را بنام جدید کارنون در فاصله یك ساعته شمال تورتوز Tortose می‌شناسند .

در روی سکه کوچك نقــره مورخ سال ۷۲ (مجموعه ، شماره ۱۴۲۰) تنهـا مخفف علامت شهر خوانده میشود . سکه برنزی همان‌سال و نیز سال ۷۵ (مجموعه شماره‌ای ۱۴۲۱ تا ۱۴۲۳) نام شهر بوضوح نقر است . بطوریکه هیچ جای شك و تردید باقی نمیگذارد که آنرا به‌گروه کامل سکــه‌هائی متعلق بدانیم که چهرهٔ زئوس در سکه نقره با تصویر سکه‌های معاصر آرادوس کاملا شبیه ویك سان است.

اف : دو سولسی در سال ۱۸۷۲ [1] سکه‌ای برنزی معرفی‌کرد که در سمت راست آن سر زئوس و در پشت آن شاخ فراوانی با این تاریخ (حداقل ۷۵) نقش شده است ، در زیر شاخ فراوانی این حروفی‌که از آن نام آردوس را تصور کرده است ، خواند ولی این‌تعبیر غیرقابل قبول است. آقای رایشارد [2] سکه برنزی دیگری را باین شرح شناسائی‌کرده است: تصویرسرزئوس با زنجیره‌ای ازبرگ درسمت راست و پشت‌آن کلمه‌آراد درطرف چپ بااین تاریخ‌سال ۲۳، نقرشده‌است. شاخ فراوانی مملو ازمیوه درزیر وکلمه «آراد» درسمت‌راست؛ و حرف «س» در طرف چپ. و امـا راجع به حرف «ش» این حرف در روی سکه در محلی قــرارگرفته که نمیتوان آنرا با حروفی‌که معرف ضرابخانه یا نام مباشر ضرابخانه است ، مانند سکه‌های فینیقی‌این‌زمان ، بیکدیگر الصاق نمود. بطورخلاصه سکه‌های‌کارته حاوی‌این تاریخ‌هاست: ۷۲ ، ۷۵ و ۱۲۳ که به‌حساب دوران آردوس مطابق با سالهای ۱۸۷ ، ۱۸۴ و ۱۳۶ قبل‌از میلاد می‌باشد. بنا براین بنظر می‌آید که شهرکارنه برحسب اتفاق در جریان جنگهای بین آرادوس و ماراتوس باید به ضرب سکه مبادرت‌کرده باشد[3].

دورا[4]

دورا شهری درجنوب فینیقیه مجاور مرز فلسطین بود. [5] سکه‌های تریفون غاصب تخت وتاج سوریه را (۲۴۲ تا ۱۳۹ ق م) که دارای این‌نوشته‌است «دوری یه کئا»، نسبت‌داده‌اند.[6] ولی این‌نسبت بنظرما صحیح نمی‌آید . زیرا قرائت نوشته اشتباه است وبایدآنرا چنین‌خواند (سال ۴) . سکه‌های مزبور قاعدتاً باید آسکالون با تصویر تریفون باشد. [7]

---

[1] Numism. Chronicle, N. S. t. XII, 1872; p. 67

[2] « « « « « p. 221

[3] M. B. Head. nunur, p. 669 برای سکه‌های کارنه تاریخهای ۲۲۵ تا ۱۱۰ قبل‌از میلاد را قائل‌است. ولی باید متذکرشد که این دانشمند سکه‌های آردوس را بجای‌کارنه‌گرفته‌است.

[4] Dora

[5] F. de Sauley, Numism. de la Terre Sainte, p. 142

[6] B. Head; Hist. numor., p. 669

[7] E. Babelon; Les rois de Syrie, introd. pp. CXXXIX - CXL

از دورا فقط سکه‌های زمان رومیها باتاریخهای زمان امپراطور پومپه یعنی‌آغازسال ۶۴ قبل‌از میلاد [1] باقی مانده‌است. سکه‌های ازانواع سکه خودمختار مجموعه‌ما شامل‌این‌تاریخ‌ها است: (سال ۲۲۸ = ۶۳ بعداز میلاد) ؛ (سال ۱۳۲ = ۶۷ بعداز میلاد) ، تاریخهای مز بور میرساندکه این سکـه‌ها در زمان امپراطور نـرون ضرب شده است . پس از این سکـه‌ها سکه‌های دیگری‌است باتصاویر امپراطوران بااین‌تاریخها: تراژان: سال ۱۷۵-۱۱۷ بعداز میلاد[2]. ممکن است که ضرابخانه‌های دورا پس‌از امپراطور هادری‌ین به‌ضرب سکه ادامه داده باشد. ولی‌تمام سکه‌های مؤخر به‌این امپراطور چنانکه سولسی آنهارا ثبت‌کرده است، بنظر من خواه از نظر قرائت و خواه از نظر انتساب آنها به دورا ، مشکوك می‌آید .

علامت شناسائی شهر دورا بطور وضوح به دوصورت‌آمده‌است: دوریتون و دوریه‌تون. من سکه‌ای را که بصورت دوریه‌تون کـه آقای هد بدان متذکر شده است، تاکنون ندیده‌ام. مطمئناً تذکر آقای هد بواسطه غلط خواندن او بوده است ، [3] این صورتها : دوری‌نی‌تون ، دوری‌تی‌تون در روی سکه مجموعه ما به‌شماره ۱۴۲۴ نیزخوانده شده است. مااین‌نوشته را دوری ریتون نیز بااطمینان خوانده‌ایم ولی وسط کلمه قطعی نیست. تصورمیکنم‌که توانسته‌ام قسمت آخر کلمه را به شکل ریتون بخوانم وکلمات نی‌تون یا ایتون اشتباه است . بنابراین باید از قرائت کلمات به صورت دوری‌نی‌تون و دوری تی تون خودداری نمود . شهر دورا این عناوین را درروی سکه‌های خود نقر کرده است: دای یه را (کشتی پیشقراول) آسیلوس (خود مختار) آفتونوموس (غیر قابل دستبرد) ناوارکیس (مقـدس) . عنوان ناوارکیس از طرف شهرهای صیدا و تریپولیس ونیز تعدادی دیگر ازشهرهای دنیای یونانی‌که پایگاههای دریائی مهم بودند ، نیز اتخاذ شده است.

ماراتوس

شهر ماراتوس‌که در ساحل دریا درمقابل آرادوس قرارگرفته بواسطهٔ تنکه‌ای ازدریا به عرض چهار یا پنج‌کیلومتر، جدا شده و توسط آرواديت ؟ [4] در زمانهای بسیارقدیم ساخته

۱ـ اف. دوسولسی‌یکی‌ازفصول‌کتاب سکه‌های ارض مقدس را به سکه‌هـای دورا تخصیص داده‌است (صفحات ۱۴۲ تا ۱۴۸). بخوانندگان باید تذکربدهم‌که اختلافات فاحشی بین تفسیرسکه‌های موزه سکه‌که ما داده‌ایم با تعبیراتی‌که سولسی از همین سکه‌هاکرده است ، وجود دارد .

۲ـ امپراطورهادری‌ین در تاریخ ۱۱ اوت ۱۱۷ در انتاکیه به امپراطوری شناخته شد.

۳- Head, Hist. numor , p 669; cf. Saulcy Numism de la Terre Sainte p 143, no 9

۴ـ E. Babelon, Mélanges numismatiques lère série, p. 86.

شده است. این شهر متعلق به یکی از دختران آرواد است که خواهرانی بنامهای پالتوس، بالانه، کارنه و انیدرا داشته است. نام این‌شهر امروز نیز بصورتهای میرت یا آمیرت، شامل گورستان و یا خرابه‌هائی بوسعت یك فرسنگ مربع، هنوز موجود است.[1] نهر آمیرت که از این ویرانه‌ها عبور می‌کند در قدیم ماراتیاس[2] نامیده میشد.

در دسامبر ۳۳۳ اسکندر شهر ماراتوس را فوق‌العاده آباد دید[3]. «مقالین که اودمونا» (نیرومند و ثروتمند). ماراتوس در این زمان زیر سلطه آراد بود. ولی بعدها بنوبهٔ تحت سلطه شاهان سوریه ومصر درآمد. درآغاز زمان سلطنت سلوکوس نیکاتوراول وشاید بمناسبت مرگ بطلیموس اول سوتر (متوفی درسال ۲۸۴ قبل‌از میلاد) ماراتوس از قیدرقیت آرادوس بیرون آمد وخود مختاری خود را اعلام کرد. نتیجه این عمل کینه‌توزی شدید وعمیق بین دوشهر فینیقی شد. ولی بطوریکه پولیپ روایت کرده است، آنتیوکوس سوم کبیر موفق شد برای مدتی به‌اختلافات خاتمه دهد. ولی درحدود سال ۱۴۸ یا ۱۵۰ قبل‌ازمیلاد، بطوریکه سابقاً متذکر شدیم[4]، مجدداً آرامش برهم خورد واختلافات تجدید گردید.

اگر ماراتوس در نتیجه این‌اقدام توانست از راه ضرب سکه خود مختاری برای‌خود بدست آورد ولی موفق نگردیدآرامش وامنیت را حفظ نماید. زیرا طولی‌نکشید که‌زیرسلطه ونفوذ رقیب سرتسلیم فرودآورد. مردم آرادوس که هنوز بقدرت خود باقی بودنددرمراحل مختلف بمخالفت ومقابله برخاستند. آخرین کوشش برای حمله وتجاوز از سال ۸۳ میلادی مؤخرتر نیست. واین درست مصادف بود باسقوط خاندان سلوکیها ودر زمانی‌که تیگران‌شاه ارمنستان به‌سوریه تسلط یافت وبرضد امپراطوران لوکولوس و پومپه قیام نمود ومنجر به شکست وی ازطرف لژیونهای رومی گردید. ماراتوس برای همیشه درمیان چنین طوفانی‌که ازشرق برخاسته بود، درهم شکسته‌شد. چنانکه در زمان استرابون ازاین شهر جزتوده‌ای ویرانه اثری باقی نمانده بود[5].

بنابراین بعقیده‌ما، چنانکه بعضی‌ها معتقدند، نمیتوانیم چهار درهمها و استترهائی را

---

[1] E Renan, Missions de Phénécie, pp 23 et 59 a 102; G Perrot et ch. Chapiez, Hist. de l'art dans l'antiquité, t III, p 146

[2] (op cit, p 60) M. Renan جمله‌ای از Movers, Die Phoenicier t 1,p, 101
نقل کرده که میتوان باورکرد Movers کلمه «ماراتراس» را اختراع کرده است.

[3] Arrian. Exped. Alex., II, 13, 7; XIV; XV; Q. Cartius, IV, 1, 51; Pompon. Mela, I, 12.

[4] Polyb. V, 68. Voyez ci-dessus, introd. p. CXX.

[5] Strabon, XVI, 12; E.Babelon, Mélange numismatique, t.I.p. 89.

که از نوع سکه‌های اسکندر هستند ودرپشت آنها تصویر مظهر عطارد، رب‌النوع فراوانی، بصورت نشانه[1] نقش شده ، به‌ماراتوس نسبت بدهیم . بسیاری از این سکه‌ها علاوه برتصویر مظهر عطارد ، حرف رمز «آر» نیز که حرف اختصار آرادوس است ، درآن‌ها دیده میشود. اولین سکه‌های ماراتوس از انواع وبنام سکه‌های اسکندر ، دارای علامت رمزی است با حروف «م‌رت». علاوه بردرهم مجموعهٔ ما (شماره ۱۴۳۹) چهار درهمهای دیگری با همین علامت رمز وجود داردکه احتیاجی‌به‌تذکر آنها دراینجا نمی‌بینم[2].

ضمناً سابقاً متذکر شدیم‌که سال ۳۰ منقوش در روی یکی از این چهار درهمهای از انواع سکه‌های اسکندر ، طبق تاریخ دوران سلوکیها ، محاسبه شده است و این قاعدتاً باید همان تاریخهائی باشدکه درروی سکه‌های خودمختار ماراتوس ذکر شده است . اینك‌فهرست تمام تاریخها باتصاویری‌که در روی‌آنها نقل است و ما تاکنون بذکرآنها پرداخته‌ایم :

سال ۳۰ ـ چهار درهم از انواع سکه‌های اسکندر (مولر، شماره ۱۳۹۶).
سال ۳۳ـ سرتیکه[3] درپشت ماراتوس[4] ایستاده (مجموعه ، شماره ۱۴۴۰).
سال ۳۴ـ سرآرسینوئه[5] اول ، درپشت ماراتوس ایستاده (موزه بریتانیا).
سال ۴۰ـ سرآرسینوئه دوم ، درپشت ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره ۱۴۴۱).
سال ۵۰ـ سرتیکه ، درپشت، سکان (مجموعه ، شماره ۱۴۴۲).
سال ۶۱ـ سرآرسینوئه دوم ، درپشت سکان (مجموعه ، شماره ۱۴۴۳).
سال ۶۳ـ سرآرسینوئه دوم ، درپشت سکان (مجموعه ، شماره ۱۴۴۴).
سال ۷۳ـ سربره‌نیس دوم[6]، درپشت ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره ۱۴۴۵).
سال ۷۳ـ سربره‌نیس دوم ، در پشت سکان (مجموعه ، شماره‌های ۱۴۴۶ تا ۱۴۴۸).
سال ۸۵ـ نیم‌تنه بطلیموس سوم، درپشت ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره۱۴۴۹).
سال ۸۶ـ نیم‌تنه بطلیموس سوم ، در پشت ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره‌های ۱۴۵۰ تا ۱۴۵۴).

۱- Muller, Numism. d'Alexandre, no 1369 et suiv; Six, Numism. Chronicle, N.S. t. XVII, p. 182 et suin.

۲- L. Muller, Numismatique d'Alexandre le Grand, no 369; E. Babelen Mélange numismatique, fer serie, p. 94.

۳- Tyché. ۴- Marathos.

۵- Arsinoé.

۶- Bérénice.

سال ۸۷ـ نیم تنه بطلیموس سوم ، درپشت ، ماراتوس‌ایستاده (مجموعه ، شماره‌های ۱۴۵۵ تا ۱۴۵۷).

سال ۸۹ـ سرتیکه ، درپشت ، ماراتوس نشسته (مجموعه، شماره ۱۴۵۸).

سال ۹۰ـ نیم‌تنه بطلیموس سوم ، درپشت ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره ۱۴۵۹)

سال ۹۰ـ نیم‌تنه‌زن، درپشت، الهه‌پیروزی‌ایستاده(مجموعه، شماره‌های۱۴۶۰ـ۱۴۶۱)

سال ۹۵ـ نیم‌تنه آرسینوئه سوم ، در پشت ، ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره‌های ۱۴۶۲).

سال ۱۰۰ـ نیم‌تنه آرسینوئه سوم ، در پشت ماراتوس ایستاده (مجموعه شماره‌های ۱۴۶۳-۱۴۶۴).

سال ۱۰۳ـ سرتیکه، درپشت، ماراتوس‌ایستاده(مجموعه، شماره‌های ۱۴۶۵و۱۴۶۶).

سال ۱۰۴ـ سرتیکه ، درپشت ، ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره ۱۴۶۷).

سال ۱۰۴ـ نیم‌تنه آرسینوئه‌سوم، درپشت، ماراتوس‌ایستاده (مجموعه، شماره ۱۴۶۸)

سال ۱۰۵ـ نیم‌تنه آرسینوئه سوم ، در پشت ، ماراتوس ایستاده (مجموعه ، شماره ۱۴۶۹ تا ۱۴۷۱).

سال ۱۰۶ـ نیم‌تنه‌آرسینوئه سوم. درپشت، ماراتوس‌ایستاده (مجموعه، شماره۱۴۷۲).

سال ۱۰۷ـ نیم‌تنه‌آرسینوئه سوم، درپشت، ماراتوس ایستاده (مجموعه، شماره۱۴۷۳)

سال ۱۰۸ـ نیم‌تنه آرسینوئه‌سوم ، درپشت، ماراتوس‌ایستاده (مجموعه، شماره۱۴۷۴)

سال ۱۳۰ـ سرزئوس ، درپشت ، دوشاخ فراوانی (مجموعه ، شماره ۴۷۷).

سال ۱۴۲ـ سرزئوس در پشت ، دوشاخ فراوانی (مجموعه ، شماره ۱۴۷۸).

سال ۱۴۵ـ سرزئوس، درپشت ، دوشاخ فراوانی (مجموعه. شماره ۱۴۷۹و۱۴۸۰).

سال ۱۴۶ـ سرزئوس ، درپشت ، دوشاخ فراوانی (مجموعه ، شماره ۱۴۸۱).

سال ۱۴۷ـ سرزئوس ، در پشت ، دوشاخ فراوانی (مجموعه ، شماره‌های ۱۴۸۲ و ۱۴۸۳).

سال ۱۴۸ـ سرزئوس. درپشت، دوشاخ فراوانی (مجموعه ، شماره ۱۴۸۴).

سال ۱۶۸ـ سر زئوس ، در پشت ، دو شاخ فراوانی (مجموعه ، شماره ۱۴۸۵).

سال ۲۳۶ـ سر زئوس ، در پشت ، دو شاخ فراوانی (مجموعه شماره ۱۴۸۶).

بطور کلی باید پذیرفت که تمام این تاریخها برحسب دوران آرادوس که آغاز آن از پائیز سال ۲۵۹ شروع میشود ، محاسبه شده است . ولی اگر این محاسبهٔ تخمینی را دربارهٔ سکه‌های خود اعمال‌نمائیم به‌اشکالات وعدم امکانهای قطعی مواجه خواهیم شد. مثلا نیم درهمی سال ۷۳ با سال ۱۸۰ قبل از میلاد، تطبیق می‌کند. در سمت راست این سکه تصویر سرزنی

باروپوش دیده میشود که بواسطه این روپوش نمیتوان سر بره نیس دوم ، همسر بطلیموس‌سوم اورژت راکه از سال ۲۴۷ تا ۲۲۲ قبل‌از میلاد سلطنت کرده است، مشاهده نمود. بعلاوه غیر ممکن است قبول‌کنیم که تصویر بره نیس در روی سکه‌های نقره که در حدود سی و پنج سال قبل، بعدازمرگ این ملکه مصری در ماراتوس ضرب شده‌اند، نقش گردیده است. با درنظر گرفتن‌تاریخهای ۱۰۰ تا ۱۰۸ که باسالهای ۱۵۹-۱۵۱ قبل‌ازمیلاد تطبیق می‌کند ، میتوان تصویرملکهٔ دیگرمصری را تصور کرد. زیرا ازسلسله لاژید تاکنون زنی دیده نشده که دراین زمان بضرب سکه مبادرت‌کرده باشد . از طرف دیگر تاریخ ۲۳۶ در سکه‌ای که نوشته «مارا» روی آن نقر شده (مجموعه ، شماره ۱۴۸۶) . با محاسبه دوران آرادی ، با سال ۲۳ قبل‌از میلاد ، یعنی پس‌از فتح سوریه بدست رومیها و درزمانی‌که احتمالاً ماراتوس‌وجود نداشته، مطابقت می‌کند. ایمهوف‌بلومر با این عقیده‌که این‌تاریخ سال آرادوسی است موافق نیست. ۱

بعلاوه باید به‌این نکته توجه‌کرد هیچ دلیلی در دست نیست‌که ماراتوس دوران آراد را پذیرفته باشد و باید این دوران به شهری رقیب ، در زمانی‌که ماراتوس ازمرکز قدرت و حکومت خود جدا شده با آن شهر در حال جنگ بود ، تعلق داشته باشد.

بعکس دوران سلوکیها ، که مدت زمانی تقریباً در تمام شهرهای فینیقیه متداول بوده است و میتوان آنرا دوران فینیقی نامید ، تمام سکه‌های ماراتوس بطوری مورد استفاده قرارگرفت‌که جای تردید باقی نمی‌گذاردکه این دوران متعلق بخود ماراتوس بوده است.

چهار درهمهای ازنوع سکه‌های‌اسکندر باتاریخ سال ۳۰مطابق‌باسال۲۸۲ قبل‌ازمیلاد، مطابقت دارد . در زمان سلطنت سلوکوس اول نیکاتور (۲۸۰-۳۱۲) بود که در بسیاری از نقاط بطور رائج سکه‌هائی بنام اسکندر ضرب میزدند ۲. درسکه‌های با تاریخ۳۲=۲۳۸ قبل‌ازمیلاد، تصویرسرآرسینوئه اول، اولین زوجهٔ بطلمیوس دوم فیلادلف‌که ویرا درسال۲۷۷ طردکرد، نقر است. برخی این‌تصویرزن را بنام بره‌نیس دوم تصورکرده‌اند. ولی بطوریکه دربالا متذکرشدیم همان ملکه باتاریخ ۷۳=۲۳۹ و با نام بره نیس دوم به زنی روپوشیده که باتاریخ ۱۰۰ تا ۱۰۸=۲۱۲ تا ۲۰۴ مشخص شده بود ، نسبت داده میشود. با نزدیک کردن این دو موضوع بسهولت میتوان دریافت که تا چه اندازه طبقه‌بندی‌که برای آن در

۱- Imhoof - Blumer, Monnais grecques, p. 444, no. 27.

۲- L. Muller (Numism. d'Alex., p. 298 - 299) تصورکرده‌است‌که این چهاردرهمی در سال ۳۰۴ ق.م ضرب شده است. سیکس (Numism. Chronicle N. S. t, XVII, p. 188) معتقد است‌که باید با اطمینان آنرا به حدود سال ۲۳۸ متعلق دانست.

مباحثه هستیم ، غیرواقعی وغیرحقیقی است.[۱]

با در نظر گرفتن سال ۴۰ (مطابق با سال ۲۷۲ قبل‌از میلاد) و نیز با سالهای ۶۱ و ۶۳ تصویر آرسینو نه دوم، همسر دوم بطلیموس دوم فیلادف ، را خواهیم داشت. درجای دیگر تصویر بره‌نیس دوم با تاریخ ۷۳=۲۳۹ قبل از میلاد که با سلطنت بطلیموس سوم اورژت (۲۴۷ تا ۲۲۲ ق م) تطبیق‌می‌کند، دیده‌میشود. تصویر بره‌نیس دوم درروی سکه‌های‌مجموعهٔ مصری عقیده ما را دراین انتساب از هرگونه مباحثه‌ای مبرا می‌کند. میدانیم‌که دراین‌زمان شهرهای ساحلی فینیقیه تماماً در زیر سلطهٔ لاژیدها بوده است.

در سال ۸۵ (۲۲۷ ق. م) و تا سال ۹۰ (۲۲۲. ق م) سکه‌هائی با تصویر بطلیموس سوم اورژت که در فاصله سالهای ۲۴۷ تا ۲۲۲ سلطنت میکرد ، در دست داریم ، بنابراین جای تفکر نیست که سکه‌های مزبور را به بطلیموس پنجم چنانکه بارکلی هد[۲] معتقد است ، و یا بطلیموس چهارم فیلوپاتور چنانکه ام. پول[۳] بدان اعتقاد دارد ، متعلق دانست تصویر شناس هم در این مورد نمیتواند برای حل موضوع کمك شایانی بنماید .

سکه‌های برنزی با تصویر سر ملکه آرسینوئه سوم بتاریخهای ۹۵ تا ۱۰۸=۲۱۷ تا ۲۰۴ بعداز میلاد مورخ است. دربالا متذکر شدیم که به زن روپوشیده نام بره‌نیس دوم را داده‌اند. ولی امکان ندارد که این ملکه در تاریخهای ۷۳ و ۱۰۸ باشد. خطوط چهره ملکه برروی سکه‌های برنزی با سبك خشنی که این سکه‌ها دارند ، ممکن‌است مربوط به‌آرسینوئه سوم ، همسر بطلیموس چهارم فیلوپاتور ، که در فاصله سالهای ۲۲۲ تا ۲۰۴ ق .م پادشاهی کرده است ، باشد. آخرین‌سال سلطنت این شاه محققاً همان آخرین تاریخی است‌که ما بر روی این سکه‌ها متذکر شده‌ایم . معذلك برحسب روایت پولیپ[۴] ، آرسینوئه سوم فیلوپاتور برحسب امر شوهرش در سال نامعلومی‌که ام. پول آنرا سال ۲۰۹ میداند[۵] ، بقتل رسید. اگر این تاریخ واقعاً مشخص باشد ما خود را در برابر سکه‌هائی می‌بینیم‌که در ماراتوس با تصویر سر آرسینوئه سوم در سالهای سوم و یا چهارم پس از مرگ او ، ضرب شده است. ولی‌متأسفانه تاریخ آن مطمئن نیست وضمناً دیگر احتیاجی‌نداریم که بگوئیم‌ضرب این‌سکه‌ها

۱- دراینجا متذکر میشویم‌که M. Feuardent سکه‌ای از طلا را به اولین آرسینوئه منتسب دانسته است ؛ Feuardent Coll. Demetrio, Egypte ancienne, p. 40 - 45.

۲- Hist. numorum, p. 670.

۳- The Ptolemies, Introd., p. XII

۴- Polyb., lib. V. passim.

۵- Reg - Stuart Pool, The Polomies, Introd. XCIV.

برای‌تجدید خاطره از آرسینوئه چنانکه این‌موضوع برای‌سایر شاهزادگان مصری ویا برای آرسینوئه سوم متداول بوده‌است ، می‌باشد. با درنظر گرفتن سن بطلیموس پنجم اپیفان ، که در سن پنجسالگی درسال ۲۰۴ ، به‌تخت سلطنت نشست ، کافی است معلوم کنیم که درسال ۲۰۹ یعنی سال مرگ مادرش، حد آخری است که شاید بتوانیم خودرا ازمرحله سال ۲۰۴ بدور نگاهداریم.

اززمان آرسینوئه سوم‌تصویر شاهان یاملکه‌های مصری‌دیگر برروی سکه‌های ماراتوس مشاهده نمیشود . بعلاوه باید متذکر شد که باصغیری بطلیموس پنجم اپیفان نفوذ وقدرت مصر در سوریه و فینیقیه قطع گردید .

آخرین‌سکه ماراتوس سکه برنزی‌است بااین‌نوشته: ماراسی‌تون وبااین‌تاریخ‌یونانی ۲۳۶ = ۷۳ ق م [۱]

این‌تاریخ باسلطنت تیکران ارمنی ، درزمان فتح سوریه بدست‌رومیها ، تطبیق میکند. و همچنین در زمان همین تیکران بود که ضرب سکه‌های خود مختار تریپولیس [۲] و سایر شهرهای ساحلی سوریه قطع گردید. بنابراین میتوان چنین‌نتیجه گرفت که ماراتوس ازتاریخ دوران سلوکیها استفاده میکرده است و این رسم‌را تا انحطاط و تخریب آن، یعنی تا تهاجم رومیها درسرزمینهای دیگر فینیقیه مانند صور وصیدا و آسه و تریپولیس که درآنها نیز تاریخ دوران سلوکیها را بکاربردند، دوام یافت. ولی با پیش‌آمد حوادث تاریخی، این اسم متروك گردید. برروی تعداد زیادی ازسکه‌های ماراتوس تصویرشخصی نقش شده که بطور نامفهومی میرساند که تصویر مردی نشسته است که در دستهای خود یك شاخهٔ نخل دارد. عقیده دارم که این‌تصویر باید نام ماراتوس ، قهرمان شهر باشد. درقاموس سوئیداس [۳] ، ماراتوس [۴] بعنوان پسر آپولون و بانی‌قصبهٔ ماراتون درآتیك‌ذکر شده‌است. ماراتوس نقش مهمی‌را درافسانه‌های آتیك و پلوپونز بعهده داشته است . بنابراین ما می‌توانیم بطور قطع قبول کنیم که این شهر

---

[۱] M. Imhoof _ Blumer معتقد است‌که وجود این سکه برنزی میرساند که سکه‌هائی از این نوع را باید به ماراتوس متعلق دانست (مجموعه ، شماره‌های ۱۴۷۷ تا ۱۴۸۵) اما بدون ذکر نام شهر:

Imhoof _ Blumer, Monnaies grecques, p. 444. no. 27; E. Babelon, Mélanges numismatiques 1er série, p. 102.

[۲] Six, l'ére de Tripoli. dans l'Annuaire de Société fr. de numism. 1860, p. 213

[۳] lexique de Suidas.

[۴] Marathos.

فینیقی بانی افسانه‌ای بنام ماراتوس داشته است. این قهرمان ، پسر آپولون بر روی چهار درهمهای ماراتوس مانند تصویر آپولون برروی سکه‌های شاهان سوریه جدید ، ظاهر شده است. این تصویر دارای همان حرکت و وضع است ، تنها اختلاف در مختصات آن می‌باشد. آپولون در روی چهار پایه نشسته کمانی در یك دست و تیری دردست دیگر دارد. ماراتوس مانند تصویر ژنی‌های شهر اتولی [۱] برروی سکه‌های این شهر در روی سپری، نشسته و شاخه گلی با ساقه بلند، در دست دارد [۲]

سپر و خنجر خاطرهٔ جنگهائی است که شهر ماراتوس برای استقلال خویش در آنها، درگیر بوده‌است. واما تصویرساقهٔ بلندگل قاعدتاً باید نشانهٔ قهرمانان ماراتوس باشد. احتمالا یك‌ساقهٔ گیاه که یونانیان آنرا ماراتون یا ماراترون می‌گفته‌اند وآن علامت نام شهر بوده‌است. ماراتون که نام گیاهی‌است ازخانوادهٔ گلهای چتری و شبیه به رازیانه که یونانیان هم‌اکنون آنرا بهمین نام میخوانند. وجود این گل دردستهای پسرآپولون ، خدای پزشکی، بهمان اندازه‌ای طبیعی است که ماراتروم (نوعی گیاه طبی) برای معالجه درمان دردها بکار میرود. پلین می‌گوید[۳]: «طبق افسانه‌ای عوامانه مارهائی که به‌کوری دچارشدند چشمان خود را برای بازیافتن آنها به ساقه ماراتروم مالیدند و اووید [۴] بنوبهٔ خودخاصیت طبی ماراتروم را ستوده است .»

بناگفته پلین هیپور ماراترومر با برگهای کشیده و طعم گس برای درمان عفونتهای گوش بکار برده میشد. بنابراین باید معتقد شدگیاهی که در دست قهرمان ماراتوس ، فرزند آپولون یاتروس (پزشك) است همان گیاه طبی‌است. ساقه که درروی آن نواری پیچیده شده به غنچهٔ گلی منتهی میشود و نباید آنرا با شاخهٔ خرما اشتباه کرد.

اورتوزیا [۵]

برروی سکه‌های خود مختار این شهر تاریخهای زیر را متکی به دوران سلوکیها

۱- Etolie

۲- Gerhard, Griechische Mythobgie, t. II, p. 127, et W.H. Roscher, Appolon und Mars, p. 78, note 172 (in - 8' Leipzig, 1873.)

۳- Plin, Hist. nat., VIII, 41, 4.

۴- Ovid. Medic. fac., vers 91 et 92.

۵- Orthosia.

کشف کرده‌ایم (مجموعه، شماره‌های ۱۴۸۷ تا ۱۴۹۲): سال ۳۳۱ = باسال ۱۹ بعدازمیلاد. سال ۳۳۲ = با سال ۱۸ میلادی. سال ۳۳۶ = با سال ۲۴ میلادی . سال ۳۶۸ = با سال ۵۶ میلادی.[1] این تاریخ اخیر با سال امپراطوری نرون مطابقت می‌کند. بنابراین میرساند که‌ضرب سکه‌های‌مزبور تااینزمان‌ادامه‌داشته‌است. درحقیقت‌باید گفت که اززمان‌امپراطوری نرون سکه‌های اورتوزیا دارای تصویر امپراطوری بوده است (مجموعه ، شماره‌های ۱۴۹۳ تا ۱۵۰۱). علاوه برنوع استارته که‌دربسیاری ازشهرهای فینیقیه‌وجود دارد سکه‌های‌مخصوص اورتوزیا سکه‌هائی است که درپشت آنها تصویر دیونیزوس هندی[2] سوار برعرابه‌ای که‌بوسیله دو پلنگ بالدار و شاخدار کشیده میشود ، نقش شده است.

پتولمائیس[3]

آسه - انطاکیه بطلیموسی[4]

قدیمترین‌اسم‌این شهرآکو[5] یاآسه بوده‌است وبعدها بنام پتولمائیس‌به‌افتخار بطلیموس دوم فیلادلف، که مالك بسیاری ازبنادر فینیقیه بود ، تغییر یافت . مدتها بعدکه شاهان سوریه به‌این شهردست یافتند نام انتاکیه را بدان دادند واین اسم با رقابت باپتولمایئس ، مدتهای مدید پابرجاماند . به‌این ترتیب بودکه برروی سکه‌ها پس از سقوط امپراطوری سوریه ، نام آسه مجدداً ظاهر گردید. ولی این وضع هم چندان بطول نینجامید که نام پتولمائیس جایگزین آن گردید و در تمام دوران تسلط رومیها ادامه یافت . درخلال این تغییرات و تحولات نام قدیمی آکو یاآسه بقوت خود باقیماند . زیرا تنها این نام بود که درتمام دوران قرون وسطی ودر زمان ما بنام سن‌ژان داکر ، مورد شناسائی عامه قرار گرفته‌است. درعلم سکه شناسی عادت براین است که پتولمائیس را بنام گالیله[6] طبقه بندی نمایند. ولی جای تردید نیست که این شهررا باید درجزء شهرهای فینیقیه طبقه بندی کرد وطبقه بندی ما هم با تاریخ وجغرافیا هم‌آهنگی دارد[7].

---

[1] از تاریخهای دیگر ذکر شده است ولی بهتر این است که قبل‌از تحقیق و مطالعه توجهی به آنها نشود.

[2] Dionysos Indien.

[3] Ptolémaïs.

[4] Acé-Antiochie de Ptolémaide.

[5] Acco.

[6] Echel, D.N.T., t. III, p. 423.

[7] F. de Soulcy, Numismatique de la Terrc Sainte, p. 152; B.Head Hist. nümor, p. 676.

بنابگفته استرابون ایرانیان هخامنشی آسه را «اورمی‌تی‌ریون» محل استقرار دائمی نظامی خود قـرار داده از آنجـا مصر را تحت نظر می‌گرفتند. محتمل است که سکـه‌ها طی قرن چهارم دراین شهر، که چنانکه دیدیم ستاد عملیاتی ارتش شاهنشاه بوده است، ضرب خورده باشد. ولی‌تا این‌تاریخ نتوانسته‌اند این‌سکه‌های ساتراپی را مشخص ومعین نمایند[1]. قدیمترین سکه‌هائی که نام آسه برروی آنهـا نقش است استترهای طلا و چهار درهمهائی بنام اسکندر کبیر، می‌باشد. درپشت سکه‌های مزبور این‌شهر بانام فینیقی با تاریخی متکی‌به دوران سلوکیها، نقش شده است. لودویگ مولر[2] مشخص کرده که سال ۸ (= ۳۰۸ قم) وسالهای بعدی تـا سال ۴۶(= ۲۶۷ ق.م) است. اگر، چنانکه محتمل است، ضرابخانهٔ آسه بنام اسکندر قبل ازسال ۵ سکه ضرب میزد، مطمئناً سکه‌های آن بدون تاریخ و بدون علامت محل ضرب بوده‌است. همچنین استترها و چهار درهمهائی ازسلوکوس نیکاتور وجود دارد که بدون تاریخ و بدون نام ضرابخانه است. درحالیکه این سکـه‌ها ازضرابخانه‌های آسه بیرون آمده‌است. مقایسه‌آنها باسکه‌های اسکندر این موضوع را بخوبی ثابت می‌کند[3].

نام آسه برروی سکه‌های از نوع سکه‌هـای اسکندر تـا سال ۴۶ (۲۶۷ ق.م) ادامه داشته است. وبدون شك دراین تاریخ قطعی ومشخص است‌که شهر نام قدیمی خود را تغییر داده بنام پتولمائیس معروف شده است. این وضع مصادف بوده باسلطنت بطلیموس دوم‌فیلادلف (۲۴۷تا ۲۸۵ ق.م) وعلامت رمز پتولمائیس برروی سکه‌های این شاه وجانشینانش مشاهده میشود[4]. زمـانیکه شاهان سوریه مجدداً صاحب پتولمایئس شدند در اینجا بنوبهٔ خود بضرب سکه مبادرت ورزیدند وباعجله در یکی از محلات شهر، عده‌ای از مردم انتاکیه را سکونت دادند وهمین اقدام باعث شدکه آسه ـ پتولمائیس، یالااقل این حومه شهر و یا محله جدید بنام انتاکیه بطلیموسی، متفاوت از شهرهائی‌که بنام انتاکیه درسراسر امپراطوری سلوکیها بوجودآمده بود، معروف شود. سکه‌هائی که بنام ساکنین جدید ضرب شد حاوی این‌نوشته است:«آنتی‌یوشئون‌تون‌ان پتوله مدی». سکه‌های مزبور به‌دونوع تقسیم میشود: بعضی‌ها بنام و تصویرشاهان سوریه وبرخی دیگر از نوع سکه‌های خود مختاراست. درمیان دسته‌اول، که مادراینجا کاری باآنهانداریم، قدیمترین‌آنها تاریخ ۹۹(= ۲۱۳ ق.م) را دارد،تاریخی‌که میرساندکه‌سکه‌های مزبور بزمان‌آنتیوکوس سوم مربوط است. سکه‌های دیگردارای‌تصویر

۱- Introd. pp. XXXVI et XLIII.

۲- L.Muller, Numism. d'Alexandre le Grand, p. 303-304.

۳- E. Babelon. Les rois de Syrie, d'Arménie et Commagéne, Introd p. XI et XXXVI.

۴- F. Feurdent, Egypte ancienne, Monnais des rois (Coll. Demetrio) p. 156, R.S. Poole, The Ptolémien (catal. du Brit. Museum) P. 28 et suiv.

آنتیوکوس چهارم اپیفان میباشد[۱]. سکه‌های از نوع خود مختار در مجموعه ما به شماره‌های ۱۵۰۲ تا۱۵۱۸[۲]، ثبت است. اولین تاریخی که برروی این‌خود مختارمشهوداست‌تاریخهای به‌سبك سلوکی باینقرار می‌باشد : ۱۸۹و۱۹۵(۱۲۳ و۱۱۷ ق.م). بنابراین‌نتیجه میشود که ضرب آنها در زمان اسکندر دوم زبینا[۳] کلئوپاترتئا[۴] وآنیتوکوس هشتم اتفاق افتاده است ، که نوع آنها ، سرهای چسبیده به سگ ماهی ، شباهتی با انواع سکه‌های سوریه باتصویرهای آنتیوکوس هشتم وکلئوپاترتئآ دارد[۵]. این سکه کوچك برنزی بوسیله‌ایه‌هوف بلومر[۶] منتشر شده است بااین‌مشخصات : سر برگ پیچیده آپولون درسمت راست، درپشت‌آن تصویر چنگ میان کلماتی‌که تاریخ سال ۲۰۱ را مشخص می‌کند . سکه مزبور بدون نوشته دارای‌علامت رمز پتولمائیس‌است وازهمان نوع سکه‌های مجموعه‌ما بدشماره‌های ۱۵۱۰ تا ۱۵۱۲ می‌باشد .

آخرین سکه‌های انتاکیه‌پتولمائی دارای تاریخهائی بادوران جدیدی است‌که‌تغییرات مهمی راکه در شرق براثر فتوحات رومیها بوقوع‌پیوسته است ، مشخص می‌کند . این‌زمان دوران امپراطور سزار است که از این ببعد علامت آن در تمـام سکه‌های پتولمائیس ظاهر میشود وتاریخ آن از سال ۴۶ قبل از میلاد آغاز میگردد[۷] . بنابراین سال ۹ منقوربرروی سکه‌های ما با سال ۳۸ قبل‌ازمیلاد، مطابقت می‌کند(مجموعه ، شماره‌های ۱۵۱۷تا ۱۵۱۵).

در همان زمان‌که مردم انتاکیه پتولمائیس سکه‌های خود مختار را ، که ما بشرح‌آن پرداختیم ، ضرب میزدند ، ضرابخانه سلطنتی شهر به‌ضرب سکه باعلامت اختصار «ام» «مو» و سکه‌های نقره بـاتصویر شاهان مختلف سوریه ، ادامه میداد . ضرابخانه پتولمائیس برای اولین بار در زمان اسکندر اول[۸] در سال ۱۵۰ قبل از میلاد بضرب سکه اقدام کرد و این سکه‌هـا عبارت بود : از چهـار درهمها از نوع تصویر عقاب و بوزن سکه‌هـای پتولمائیس

۱- E. Babelon, les rois de Syrie, Introd, p. CIII, et p. 59, 60 et 79.

۲- Mionnet, Descri, t. V, p. 216.

۳- Alexandre II Zébina.

۴- Cléopatre Théa.

۵- میونه Miounet سرهای دیوسکورس Dioscures را بجای سرهـای آنتیوکوس هشتم وکلئوپاتر گرفته است (Descrip. t.V, p. 218).

۶- Amhoof-Blumer, Monnaies p. 449, no 57.

۷- Ilexondre ler Bala.

۸- Eckhel, Doct, man. vet, t.IV, p. 401.

یا فینیقی[1]. علامت اختصار ضرابخانه پتولمائیس برروی سکه‌های شاهان سوریه تازمان سلطنت فیلیپ فیلادلف[2]، دیده میشود .

زمانیکه نام انتاکیه بنوبهٔ خود از روی سکه‌ها محوشد. سکه‌های برنزی ، که تعداد آن بسیار نایاب است ، ضرب زده شدکه برروی آنها نام یونانی آسه (مجموعه ، شماره ۱۵۱۹) نقش گردیده است . این سکه فقط حروف «آکی» را دارد . ولی هد به «آکی»را که‌آسیلوس» (قله مقدس وغیرقابل دسترس) باشاخهٔ نخل‌نیز اشاره‌کرده است[3]. نوع سکه‌های باتصویر پرسه[4] که در دست سر مدوز[5] را دارد اشاره به قصه افسانه‌ای است‌که در تمام سواحل سوریه شهرت عام دارد[6]. آخرین سکه‌های بنام انتاکیه تاریخ سال ۹ (=۳۸ ق. م) را دارد و اولین آنها با نوشته پتوله‌مئون و مورخ سال ۲۳ (= ۲۴ ق. م) می‌باشد بنابراین باید درفاصله سالهای ۳۸ و ۲۴ قبل از میلاد سکه‌هائی بنام آسه ضرب شده باشد[7].

در زمان سلطنت‌کلود شهر پتولمائیس زیر حمایت حقوقی رومیها قرارگرفت ، این موضوع از سنگ نوشته دیوس‌کلاودیوس[8] مستفاد میشود . این وضع تازمان امپراطوری هادری‌ین (مجموعه شماره ۱۵۳۰) و بعنوان مستعمرهٔ کلاندیانا[9] ادامه پیدا کرد. برروی سکه‌های این شهر علائم نظامی بااعداد ۶ ، ۹، ۱۰، ۱۱، نقش است و این موضوع ثابت می‌کند که‌کلودیانی مستعمره پتولمائیس است‌که درآنجا ششمین ونهمین ودهمین و یازدهمین لژیونهای رومی‌را مستقرساخت[10]. قدیمترین سکه‌های این مستعمره بهامپراطور نرون تعلق

۱- E. Bobelon, les rois de Syrie, Introd, p. CXXVI et CLVXXIII

۲- E. Bobelon, op. cit, p. 204.

۳- B. Head, Hist, numor., p. 677.

۴- Persée. ۵- Méduse.

۶- E. Babelon, Les rois de Syrie, introd, P. XXXIII, et Sauley, Numism. de la Terre sainte, p. 157.

۷- میونه Mionnet واف. دوسولسی F. de Saulcy سکه‌های پتولمائیس فینیقی‌را با سکه‌های شهری دیگر بنام پتولمائیس (پامفیلی) که سکه‌های آن مورد بحث و عقاید مختلفی قرارگرفته ، اشتباه‌کرده‌اند
F. de Saulcy, Numismatiqui de la Terre sainte, p. 155, no 14, 15 et 16 J. Friedlander, Numismatische Zeitschrift, di Vienne, t. II, p. 146; A. de Sallet, Zeitschrift fur Nnmismatik, t. VI, p. 239; B. Head, Hist. numor p. 385; Imhoof_Blümer, griechische Munzen, pp. 163_166.

۸- Divos Clavdios.

۹- Colonia Claudiana.

۱۰- اعداد مزبورعموماً در روی سکه ناخواناست، F. de Saulcy, op. cit, p. 158

دارد[1] نوشتهٔ شماره ۱۵۲۷ بهاین قرار : کول. کل ث.ت.اس باید چنین معنا شود : کلونیا کلودیا کاسکاریس . سیوییوس سروالیس[2]. هدنوشته این سکه‌ها را چنین خوانده است : کول کلاودنرونیا پتولمائیس[3].

صیدا

در شاهنشاهی ایران ، نیروی دریائی بدست مردم صیدا زیر مراقبت ونظرساتراپهای شاهنشاه بزرگ ، سپرده شده بود . در زمان خشاریـاشا، شاه صیدا ، بنابروایت هرودت[4] دارای امتیازاتی بیش‌از شاه صور بود و نزد شاهنشاه تقرب زیادتری داشت . ناوهـای صیدا بهترین ناوهای نیروی دریائی ایران بود.[5] تصویر ناو صیدائی ، علامت این قدرت دریائی برروی تمام این نوع سکه‌هـا که مورد بحث ما قرارگرفت ، معمول و متداول بوده است . نیروی دریائی فینیقیه در جنگ کنید[6] درسال ۳۹۴ بوسیله شاه صیدا فرماندهی میشد. زمانی بعد در اواسط قرن چهارم میلادی هنگامیکه سراسر فینیقیه علیه اردشیر سوم اکوس قیام کرد تنس شاه‌صیدا ، جانشین استراتون‌اول، نمایندگان شهرهای‌فینیقیه راکه در تریپولیس‌اجتماع کرده بودند و تقاضا داشتند فرماندهی قوائی را که علیه ساتراپهای مازائیوس[7] و بلەزیس[8] قیام‌کرده‌اند قبول نماید ، پذیرفت .

با درنظرگرفتن مطالب فوق ملاحظه میشودکه تا چه اندازه نقش سیاسی صیدا وقدرت و نفوذ شاهـان آن مانند استراتون و تنس ، دارای اهمیت بود و بهمین جهت است‌که باید نتیجه‌گرفت که‌آنها نباید سکه‌ای بنام خود داشته‌باشند درحالیکه شهرهای کوچك دیگرمانند جبال سکه‌های زیاد و متنوعی از خود باقی‌گذاشته‌اند. این امر غیرطبیعی فقط امری ظاهری

۱ـ سکه‌های امپراطوران تی‌بر کالیگولا وکلودکه بوسیلهٔ سولسی معرفی شده است مورد اطمینان واعتماد نیستند ، E de Saulcy در پشت یکی از سکه‌های امپراطورکلوداین‌کلمه را، Numism. de la Terre sainte, p. 157-158).
پتوله‌مدی پرمانی . خوانده‌اند (Berlner Blatter, t.V, p. 25) موضوعی‌که بنظرمن نمیتوان بدان اعتمادکرد .

۲ـ Eckhel, D.N. V., t. III, p. 427.

۳ـ B. Head, Hist. numorum, p. 677.

۴ـ Herod., VIII, 67, 68.

۵ـ Herod, VII, 96, 99

۶ـ Diod Sic, XIV, 79

۷ـ Mozaios

۸ـ Blésis

بود زیرا درضمن مطالعه مخصوصی که میکردم به‌سکه‌هائی برخوردم که باید آنهارا به‌شاهان صیدا ، قبل‌از تهاجم مقدونیها ، منتسب دانست . [1]

سکه‌های مزبور تاکنون کاملاً شناخته شده وبسیاری ازانواع آن در نوشته‌های آقایان براندیس [2] و بارکلی هد [3] و سیکس [4] و ایمهوف ـ بلومر [5] ذکر شده است.

با اینکه سکه‌ها به‌گروه‌های متعددی تقسیم‌بندی شده است ولی ظاهراً باید از یك‌دسته باشکل ظاهری متحد باشد : لبه‌ها ضخیم، سبك گراورها عموماً خشن‌است دریك‌سمت تصویر یك ناو فینیقی که سکان آن با تصویر نیم تنه انسانی‌تزئین شده وفاقد بادبان‌است. گاهی برروی بعضی ازسکه‌های قدیمی‌تر ناو مذکور درکنار قلعه‌ای قرارگرفته وگاهی ناو درروی امواج درحال حرکت است. در زیر تصویر ناو اعداد و یا حروفی از الفبای فینیقی و آرامی نقش شده است. در پشت سکه تصویر شاهنشاه ایران در حالیکه دست راست خود را بلندکرده در عرابه‌ای‌که بوسیلهٔ دو یا سه اسب‌کشیده میشود ، ایستاده است. [6]

عرابه‌ران درعرابه درکنارشاهنشاه است. اغلب اوقات تصویرشخصی‌که دردست عصای بلندی که در نوك آن سر حیوانی با دهان باز دارد ، درعقب عرابه دیده میشود . در وسط سکه در بالای تصویر اسبها اغلب نوشته‌هائی به‌فینیقی و آرامی نقش شده است.

شارل لنورمن [7] سکه‌های مزبور را به خشایارشا نسبت میدهد و معتقد است که این تصاویر علائم‌پیشروی پیروزمندانه شاهنشاه ایران درآسیا برای‌لشکرکشی علیه یونانیان‌است. برخی دیگر تصاویر را به آریاندس [8] ساتراپ مشهور مصری نسبت میدهند که بنا بفرمان داریوش پسرهیستاسب بجرم‌اینکه سکه نقره‌ای‌را همان عیارسکه‌های شاهنشاه ضرب زده‌است، کشته شد. براندیس این گروه ازسکه‌ها را درگروه نهمین سکه‌های ساتراپی شامل سکه‌های

---

[1] E Babelon, Mélanges numismatiques, 1ère série, pp 283 a 319.

[2] J Brandis, Das Minz - Mass - und Gewichterwersen in Vorderasien, p 424 a 426, Berlin, 8', 1866

[3] Barclay V Head The Coinage of Lydia and Persia, p 32 a 44, et pl. II et III cf du même Historia numorum, p 670 a 672

[4] J P Six, Numismatic Chronicle, 1877, p 209 et suiv, et 1884, p 146 et suiv.

[5] Imhoof - Bloomer, Monnais, grecques, p 447 et 448.

[6] عقیده مؤلفین در تعداد اسبها مختلف است. من جز سه اسب وگاهی دو اسب روی سکه‌هائی که جزئیات تصویر آن‌کاملا روشن و واضح است و بدستم افتاده است ، ندیده‌ام.

[7] Trésor de numismatique et de glyptique, Rois grece, p 138

[8] Arynadès

آشوری و بابلی ، طبقه بندی کرده و آنها را بنام شاهنشاهان ایران خشایارشا و اردشیر اول و داریوش دوم و اردشیر دوم و اردشیر سوم، تقسیم‌بندی نموده است [۱]

در سال ۱۸۷۷ آقای بارکلی‌هد اعلام کرد که ذکر این نکته که این سکه‌های ایرانی در شهرهای ساحلی فینیقیه ویا لااقل یك قسمت از آنها در شهرهای داخلی سوریه و دره‌فرات ضرب شده است ، مشکل بنظر می‌آید. و با شك وتردید زیاد پیشنهاد می‌کند که باید تعدادی از آنها در تاپساك [۲] و مابقی در صور ضرب خورده باشد. [۳]

ولی ده سال بعد همین مؤلف این سکه‌هارا در گروه سکه‌های‌صیدا منظور کرد ومعتقد شد که درشهر تریپولیس درمحله‌ای از این شهر که به ساکنین صیدائی آن تعلق‌داشته، ضرب شده است. [۴] آقای هد هم با عقیدهٔ آقای سیکس که در سال ۱۸۸۴ انتساب سکه‌های مزبور را به تریپولیس تائید کرد ، همداستان شد. طبق عقیدهٔ دانشمند هلندی قدیمیترین سکه‌های ما به بله‌زیس ساتراپ تریپولیس، تعلق داشت وآنهائی‌که بنام مازائیوس ضرب زد ازضرابخانهٔ شهر تریپولیس بیرون آمده است. بالاخره آقای ایمهوف ـ بلومر به عقیده‌کسانی که این مجموعهٔ سکه جزء سکه‌های مشکوك فینیقیه است، پیوست [۵]

با در نظر گرفتن‌تنوع نوشته‌ها و سبك و وزن وخصوصیات انواع بعضی از آنها نتیجه می‌گیریم که سکه‌های مزبور را باید به هفت گروه مشخص بقرار تابلوی زیر تقسیم بندی کرد :

۱- Herod, IV, 166; F Lenorment des monnais dans l'antiquité, II, p. 6: B Head, The Coinage of Lydia and Persia, p 36, E Babelon, Mélanges numism , 2 série p 94.

۲- J Brandis, Das Munz - Mass - und gewichtswesen in Vorderasien, p 226, 424, a 426

۳- B Head, Lydia and Persia, p 33 et 43.

۴- B Head, Historia nomorum, p 671.

۵- Imhoof - Blumer, Monnaies greques, p 447 et 448.

گروه	سمت راست	پشت	حداکثر وزن	خصوصیات نوع سکه
۱			۲۸/۲۸ گرم	ناو با بادبان . بدون نوشته ، تصویر شخصی در عقب عرابه. تصاویر اضافه در گودی (مجموعه ، شماره‌های ۱۵۶۳-۱۵۶۴).
۲	90	90	۲۸/۰۷ «	ناو بدون بادبان دربرابر قلعه . عرابه چهارچرخه درحال تاخت . تصویر قوچ درقسمت محدب . و نوشته (مجموعه، شماره‌های ۱۵۶۵-۱۵۷۳).
۳	I تا IIII	op	۲۵/۹۰ «	ناو بدون بادبان، تصویر شخصی درعقب عرابه با لباس آسیائی،وزن کم شده. نوشته واعداد (مجموعه، شماره‌های ۱۵۷۴ تا ۱۵۸۲).
۴	I تا III	00	۲۵/۹ «	باهمان خصوصیات فوق (مجموعه ، شماره‌های ۱۵۷۹ تا ۱۵۸۲).
۵	I تا III(۱۲)	90	۲۵/۸۳ «	باهمان خصوصیات فوق. شخص عقب عرابه گاهی با لباس آسیائی وگاهی باالباس مصری (مجموعه ، شماره‌های ۱۵۸۳ تا ۱۶۱۸).
۶	سال ۱ تا ۲۱		۲۶ «	باهمان خصوصیات فوق، نوشته بخط آرامی.شخص عقب عرابه باالباس آسیائی (مجموعه ، شماره‌های ۲۶۶ تا ۲۷۶.
۷	9	0	۲۸/۳۰ «	وزن زیاد وبسیار ظریف ، لباس شخص عقب عرابه به‌سبك مصری. حرف O فقط درسکه‌های ابل دیده میشود . (مجموعه، شماره‌های ۳۵۲ تا ۳۷۱).

میدانیم سکه‌های مربوط به گروه ششم که به ساتراپ مازائیوس تعلق دارد در فاصله سالهای ۳۳۲ تا ۳۵۳ احتمالا در ایسوس[۱] ویا میریاندروس[۲] ضرب شده است .[۳]

۱- Assus

۲- Myriandrus

۳- Introd. p. XVIII

سابقاً معین کردیم که سکه‌های هفتمین گروه متعلق به‌مصر است . شخصی بالباس مصری که درعقب عرابه درحرکت است درهویت‌آن تردیدی نیست وبعلت وجود حرف Z در وسط این سکه‌ها تصور کردیم که میتوانیم‌آنها را به‌تصویر باگوآس خواجه فاتح مصر که ازطرف اردشیر درفاصله سالهای ۳۴۵ تا ۳۴۳ به‌این‌کشور لشکر کشید ، تعبیر نمائیم[1] .

پنج سکه اول‌گروه تنها متعلق به‌صیداست وباید آنها را به‌شاهان این شهر منتسب بدانیم . ترتیب آنها بقرار زیر است :

۱ـ شاهی ناشناس‌که سکه‌های او بدون نوشته است وقاعدتاً باید سلطنت او به سال ۳۷۴ ختم شود (گروه ۱. مجموعه ، شماره‌های ۱۵۶۳ و۱۵۶۴).

۲ـ استراتون اول فیلهلن ، بمدت دوازده سال از سال ۳۷۴ تا ۳۶۲ سلطنت‌کرده است (گروه ۲، مجموعه ، شماره‌های ۱۵۶۳ تا ۱۵۷۳).

۳ـ تنس دوازده سال سلطنت ، از سال۳۶۲ تا ۳۵۰ (گروه ۳، مجموعه ، شماره‌های ۱۵۷۴ تا ۱۵۷۸).

یك سال بواسطه خرابشدن صیدا درسلطنت شاهان فاصله پیدا میشود .

۴ـ اواگوراس دوم سالامین با سه سال سلطنت از سال ۳۴۹ تا ۳۴۶ (گروه ۴ ، مجموعه ، شماره‌های ۱۵۷۹ تا ۱۵۸۲).

۵ـ استراتون دوم باسیزده یاچهارده سال سلطنت از سال ۳۴۶ تا ژانویه ۳۳۲ یعنی تاریخ ورود اسکندر به‌صیدا (گروه ۵، مجموعه . شماره‌های ۱۵۸۳ تا ۱۶۱۸).

سکه‌های‌گروه اول عموماً بدون نوشته است بطریقی‌که اغلب انتساب آنها به شاه معینی دشوار می‌باشد . بااینکه سکه‌های مزبور از نوع قدیمی وبه‌اولین سکه‌هائی‌که در فینیقیه ضرب شده نسبت دارد معذلك نمیتوان آنها را محققاً به زمان خشایارشا ، یعنی زمانی‌که بنابگفته هرودت، تترامنستوس[2] پسرآنیسوس[3] شاه صیدا بوده ، نسبت داد[4]. ولی‌بادر نظرگرفتن وزن وسبك و نوع آنها جای هیچگونه تردیدی باقی نمی‌ماند که این سکه‌ها به شاهی‌که نام اوبرما معلوم نیست ، و در سال ۳۹۴ زیر فرماندهی‌کونون[5] و فرنبز[6] در کنید[7] جنگ میکرده نسبت دهیم .

---

[1] Introd. pp. LXVI, et Mélanges numism., 1ere. série, pp. 343 et 315.

[2] Tetramnestos.

[3] Anysos.

[4] Herod. VII, 98, VIII, 67 et 68.

[5] Conon.

[6] Diod. Sic, XIV, 79.

[7] Cnide.

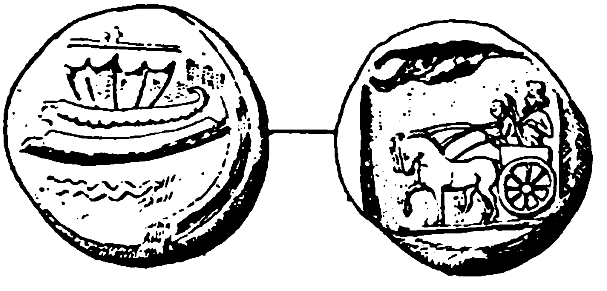

شکل ۷۷

به‌سکه مجموعهٔ ما (به شماره‌های ۱۳۶۲ ، ۱۳۶۳) باید شکل چهار برابر تصویر شماره ۷۷ را باین مشخصات اضافه کرد : درسمت راست تصویر ناو فینیقی با یك دکل و چهار بادبان وپشت آن تصویرشاه ایران‌سوار برعرابه درحال حرکت باچهاراسب. دربالای سکه و در وسط داخلی آن تصویر قوچ بشکل مربع محدب بوزن ۲۷/۴۰ گرم (بریتیش موزئوم)[1].

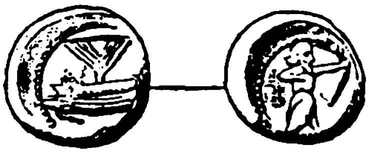

شکل ۷۸

بدون تردید سکه دیگر ضبط در موزه وین (ش ـ ۷۸) بهمان شاه با این مشخصات تعلق دارد . همان ناومنتهی بایك بادبان. درپشت سکه شاه‌ایران ایستاده در حال تیراندازی است (در قسمت محدب سکه تصویری دیده نمیشود) بوزن ۶/۳۵ گرم[2].

دوازدهمین گروه به‌جانشینان بلافصل شاه بی‌نام استراتون اول که در دوستی بایونان مشهوراست تعلق دارد. جاه طلبی این‌شاه به‌تجمل پرستی بسبك یونانی شاهان جزیرهٔ قبرس فرونی داشت[3]. آتنی‌ها به‌افتخار او فرمانی صادرکردند[4] .

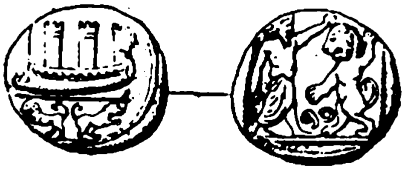

شکل ۷۹

کتیبهٔ دوزبانی که آقای هومول در دلوس[5] کشف کرد ، مطمئاً به این شاه نسبت دارد . علائم اختصاری اسم‌او «90» برروی بعضی‌ازشکل‌های این گروه (ش ـ ۷۹ ، در موزه‌بریتانیا) نقر شده است.

---

[1] Barclay Head, Lydia and Persia, pl. II, fig. 1; Historia numorum p. 671; وهمچنین نمونهٔ دیگری در Imhoof-Blumer, Monnaies grecques, 447, no 48 ; et Choix de monnaies grecques, pl. VII, no. 229; Six, Numism. Chrnicle, 1877, p. 200; E. Babelon, Mélanges numism., 1er série, p. 288 et pl. XI. fig. I.

[2] Imhoof-Boomer, Monnasis grecques, p. 448, no 30; E. Babelon, Mélanges numism., 1er série, p. 289, no.3, et pl. XI. fig. 3.

[3] Theopompe, frag., 126; cf. dans Athéné, XII, p. 335.

[4] C.I. Att, II, no. 86.

[5] C.I. Sem., t.I, no 114.

میدانیم که کلمه یونانی استراتون استنساخ درهم ریخته نام فینیقی آبداستورت [1] است و این صورت کلمهٔ آبدا ستورت محققاً همان کلمه‌ای است که در کتیبهٔ زبان فینیقی شهر دلوس[2] مذکور شده‌است[3] . اگر درهم (ش‍ـ ۸۰) را بجای غزه به صیدا مربوط بدانیم مطمئناً باید آنرا به‌استراتون اول فیلهلن نسبت داد . درسمت راست سکه تصویر سرجوانی مشاهده میشود که شاید متعلق به استارته باشد. در پشت سکه تصویرقلعه‌ای باسه برج که بوسیله دو درخت نخل از یکدیگر جدا میشود ، مشاهده میشود (موزهٔ بریتانیا)[4]. استراتون فیلهلن(دوستداریونان) که در شورش عظیم ساتراپها علیه اردشیر دوم منه‌مون شرکت کرده بود بوسیله زنش درزمان سرکوبی شورش درسال ۳۶۲ [5] ، کشته شد در حالیکه دوازده سال از سلطنت او می‌گذشت.

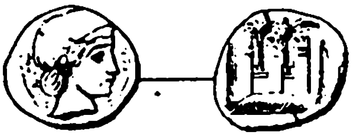

شکل ۸۰

درکتاب دیودور دوسیسیل جانشین وی بنام تنس[6] آمده‌است. وکلمه «اُر» همان علامت اختصار نام تنس‌است که سومین گروه سکه‌های مجموعهٔ مارا تشکیل میدهد. با درنظر گرفتن این رسم‌الخط دیگرجای این بحث نمی‌ماند که ما دونام تنس و تابنیت[7] را ، بطوریکه‌تاکنون تصور میکرده‌اند ، بیکدیگر نزدیك کنیم. ازطرف دیگر میدانیم که تنس نمیتواند نامی سامی باشد. زیرا شاهی به این نام ازطرف شاهنشاه ایران ، پس‌از شورش و طغیان استراتون‌اول، به مردم صیدا تحمل گردید.

در سمت راست سکه‌های تنس اعدادی راکشف کردیم که نمیتواند علامت ارزش تاریخ ضرب ویا سالهای سلطنت شاهنشاهان ایران‌را داشته باشد. این‌تاریخها همان سالهای سلطنت تنس‌را معین می‌کند. نوشتهٔ تابوت اشمونازار ، [8] بکمك سکه‌ها می‌آید و میرساند که‌شاهان صیدا عادت داشتند که طبق سالهای سلطنت خود تاریخ را معین نمایند. چنانکه با ملاحظه سکه‌های‌تنس معلوم‌میشودکه تاریخها به سال‌چهارم متوقف می‌ماند. بعلاوه طبق‌روایت‌دیودور تنس پس‌از اینکه مدتی تابع با وفای شاهنشاه ایران بود یکباره سر نافرمانی را در برابر

۱- Abdastoret.

۲- Delos.

۳- C.I. Sem t.I. no 114.

۴- E Babelon, Mélanges numismatiques, 1er. série, p 291, nos 9 et 10; Six, Numism. Chronicle, 1877, p 223, no 11.

۵- S Jerome adv. Jovinan I, 45 dans la Patrologie Migue

۶- Tennès

۷- C. I. Sen t. I.p. 20.

۸- Eschmunazar

شاهنشاه آغاز نهاد و باکمك مصریها مدتها توانست در برابر ارتش ساتراپهائی که برای سرکوبی طغیان فینیقیه فرستاده شده بود، مقاومت کند. ولی زمانیکه مشاهده کردکه شاهنشاه ایران اردشیر سوم (اکوس) بشخصه با ارتش نیرومندی عازم سرکوبی او شده است ازترس بمتحدین و سرزمین خود خیانت ورزید و سر اطاعت وتسلیم دربرابر شاهنشاه‌ایران فرود آورد. اردشیر وانمود کرد که اطاعت و تسلیم او را پذیرفته است ولی بمجرد اینکه سربازان ایرانی وارد شهرشدند پس‌از تنبیه اهالی تنس‌را بدار مجازات آویخت. طبیعی‌است که پس‌از این‌واقعه ما نمیتوانیم سکه‌ای از نوع سکه‌های شاهنشاه ایران ازتنس در زمانی‌که درحال شورش بسر میبرده است، یعنی همچنین سال سلطنت او بسال ۳۵۷ تا زمان آتش‌زدن صیدا و مرگ تنس در ۳۵۰، در دست داشته باشیم. درسکه‌های چهارمین گروه بنام شاهی برمیخوریم‌که دارای این‌علائم اختصاری است «او او» به اتکاء سایر اسامی‌که اسامی‌آنها با دو حرف اول اسمشان مشخص شده است، بایدگمان کنم‌که این نام مربوط به شاهی است و نیز بهمین دلیل باید قبول نمائیم سکه‌های دارای دو حرف (عین) سالهای سلطنت را نشان میدهد. ولی باوجود این صورت خارق‌العاده چه نامی‌را میتوان از آن استنباط نمود؟ پس‌از مطالعات و جستجوی زیاد خوشبختانه سرانجام موفق شدیم معلوم نمائیم که نام مذکور باید نام شاهی باشدکه اردشیرسوم شاهنشاه ایران پس ازاعدام تنس بمردم صیدا تحمیل کرده‌است واین شاه اواگوراس دوم، شاه برکنار شده سالامین بوده است.

در فصول سابق گفتیم[1] که چگونه بود وضعی که اردشیر سوم اکوس تصمیم گرفت به اواگوراس‌دوم فرمانروائی درآسیا، بیش‌از آنچه راکه سابقاً دراختیار داشته‌است، واگذار نماید. (موفق شد شهر بزرگتری را در آسیا بتصرف خود درآورد). دیدیم‌که اواگوراس، بنام ساتراپ شاه ایران، درجزیرهٔ قبرس سکه‌هائی ضرب‌زدکه برروی‌آنها نامش بایك عین یادوعین فینیقی، نشان داده شده است (مجموعهٔ شماره‌های ۶۲۰ تا ۶۲۶). بطوریکه دیودور می‌گوید اواگوراس دوم نتوانست مدت زمانی در حوزه حکومت آسیائی خود، دوام کند: (چون نتوانست بخوبی از عهده حکومت برآید دوباره به قبرس بازگشت). با مراجعه به سکه‌های گروه چهارم ملاحظه می‌کنیم شاهی که اسم او با دو عین معرفی شده بیش‌از سه سال سلطنت نکرده است. تطبیق میان متن مورخ یونانی وتاریخهای مذکور درسکه‌ها کامل ودقیق‌است. سلطنت اواگوراس دوم درصیدا محقق است. نام او درسکه‌ها بشکل نوشتهٔ فینیقی آمده است.

با درنظرگرفتن یك سال فاصله بین مرگ تنس و اواگوراس، یعنی سال تخریب‌صیدا

---

[1] Introd. p. CXXIII.

ومذاکرات اواگوواس باشاهنشاه‌ایران، دورهٔ جدید سلطنت‌را باید بسال ۳۴۹ منظورداشت. این بیگانه‌که قدرت خودرا برروی خرابه‌های شهر صیدا پایه‌ریزی کرده بود پیوسته مورد خشم ونفرت مردم‌صیدا واقع بود. اواگوراس که به‌اتکاء دوستی ونمایندگی مخصوص‌شاهنشاه ایران ، شهرصیدا را بباد آتش سوزی و خرابی داده بود و به‌این شهر فرمانروائی‌میکرد ، بزودی گرفتار ناکامیها وبدبختیهائی گردید. بنابروایت دیودور پس‌از اینکه مردم شهر بترمیم خرابیها و نابسامانیهـای خود سر و صورتی دادند اواگوراس را مجبورکردند از سلطنت کناره‌گیری کرده به جزیرهٔ قبرس پناه ببرد. از جزئیات نهضت و انقلابی کـه منجر به طرد اواگوراس درسال ۳۴۶ گردید اطلاع زیادی‌نداریم ولی‌بطوریکه ازسکه‌ها و روایت‌مورخان برمی‌آید اهالی صیدا پس‌از ترمیم خرابیهای شهر خود به‌تجدید اصول‌ملی وپادشاهی قدیمی اقدام‌کردند . استراتون دوم که در زمان حمله اسکندر به صیدا حکومت میکرد احتمالا باید یکی‌از اخلاف استراتون فیلهلن باشد. کنت کورس[1] می‌گوید «پس‌ازاینکه اسکندرشهر بیبلوس را بدست استراتون دوم واگذارکرد وی به شهر صیدا ،که از نظر قدمت و اشتهار بانی‌آن شهرت داشت، به‌این شهر آمد. استراتون بنام تابع داریوش در صیدا به فرمانروائی‌نشست. ولی‌چون بزودی زیر سلطه و قدرت ساکنین آن درآمد ازنظر دولت شاهنشاهی نالایق و بی کفایت تلقی‌شد. بنابر این هفستیون[2] مأموریت یافت شاهی راکه بنظرخود برای حکومت به مردم صیدا لایق و شایسته تشخیص دهد ، انتخاب نماید.» حکایت آبدالونیم‌که اسکندر اثاثیه سلطنتی استراتون را بوی تفویض کرد و بخشید در کنت کورس مذکور است.[3]

سکه‌های گروه پنجم‌را باید تماماً به‌استراتون دوم نسبت داد. اسم برروی سکه‌ها بطور اختصار نقر شده است و این همان علامت اختصار استراتون فیلهلن بر روی سکه‌های قدیمتر ازگروه‌دوم‌است. بقراریکه ازتاریخهای این‌سکه‌ها مستفاد میشود استراتون‌دوم لااقل سیزده سال سلطنت کرده است وچون طبق روایت کنت کورس که بوسیله آری‌ین و دیودور تائید شده

---

[1] Quinte Curce

[2] Héphestion

[3] دیودور دوسیسیل (XVII ،۴۷) با انتساب‌تاریخ آبدالومین به‌صور بجای‌صیدا اشتباه‌بزرگی را مرتکب شده است. ازطرف دیگر نیز باید ازاین اشتباه‌که استراتون دوم شاه صیدا را بجای استراتون پسرشاه آرادوس‌گرفت، خودداری نمود (آری‌ین. جلددوم ، صفحات ۱۳ و ۷). آقای درویزن Droysen با این‌گفته خود راه خطارا پیموده ، «کنت‌کورس ازشاهی بنام استراتون صیدا نام برده است‌که اینهم بجای خود خطای محض است»
(Droysen Hist. de l'hellen. Trad. Bouché - Leclerq I p 278, note, cf. Introd. p. CLIV note 5) سکه‌های ما استشهادکنت‌کورس را بطور قطع و یقین تأیید و تصدیق می‌کند

در ژانـویه ۳۳۲ به اتمام میرسد بنابراین آغاز آنـرا باید بسال ۳۴۶ ، سال برکناری اواگوراس ، دانست .

اززمان تهاجم اسکندر، شاهان صیدا ونیز جبال دیگر حق‌ضرب سکه‌بنام خودنداشتند فقط اجازه داشتند سکه‌های طلا و نقره از نوع سکه‌های اسکندر ضرب بزنند.[۱] از این پس علامات و علائم اختصاری و یا نام کامل شهر صیدا برروی بسیاری از سکه‌های شاهان سوریه و مصر، که نام آنان برای ما دراینجا مطرح نیست ، نقر گردید.[۲]

با استفاده ازاسامی آنتیوکوس چهارم اپیفان و دمتریوس اول سوتور که در مجموعهٔ سکه‌های شاهان سوریه بذکر آن پرداختم سکه‌های برنزی که برروی آنها نوشته دو زبانی باینقرار نقرشده است :

در «مجموعهٔ سکه‌های شاهای سوریه»[۳] با تذکر به اسامی آنتیوکوس چهارم اپیفان و دمتریوس اول سوتور سکه‌های برنزی موجود است که برروی بعضی از آنها این‌نوشته دو زبانی: سی دونیون و برروی برخی دیگر این کلمات فینیقی دیده میشود:

از صیدا ، پایتخت کامبه (یاکاکاهه) از هیپون ، از سیتیوم ، از صور).[۴] سکه‌های با اسامی شاهان سلوکیه برما ترتیب تاریخی سکه‌های خود مختاری که دارای همین نوشته‌ها هستند ، معین و روشن می‌کنند (مجموعه ، شماره‌های ۱۶۱۹ و بعد) . بنابراین معلوم میشود که ضرب سکه‌های مزبور به اواسط نیمه دوم قبل‌از میلاد ، میرسد.

برروی چهار درهم شماره ۱۶۲۹ برای اولین بار زمان خودمختاری صیدا که آغاز آن‌بسال ۱۱۱ قبل‌از میلاداست ، مشاهده میشود. اززمان الاگابال (مجموعه، شماره ۱۷۷۰) صیدا به‌تبعیت امپراطوری لاتین درآمد و ازهمین موقع است که برروی سکه‌ها دیگر ازذکر تاریخ اثری دیده نمیشود و همین سکه‌هاست که مورد تعبیر وتفسیر اکل[۵] قرارگرفته است.

وجود آستارته الههٔ بزرگ صیدا که تصویر او برروی تقریباً تمام سکه‌های شهرهای ساحلی فینیقیه نقش است . نظر اکل را برای ما مورد نظر و بحث قرار میدهد.

۱- L Muller, Numism. d'Alexandre le Grand, nos 1397 a 1422

۲- E Babelon, des rois de syrie, etc , possim; Reg: Stuart Poole, The Polemics p. 27 (Ptolémée II Philadelphe) et passim; B Head Hist. numor. p. 672.

۳- Catalogue des monnais des rois de Syrie.

۴- E Banelon Les rois de Syrie Introd. p. CX et CXXII.

۵- Eckhel D. N. V. t III p. 364 a 3z2. B. Head Hist. numor. p. 673.

میدانیم که سکان عقب کشتیها از مجموعه‌ای از تخته چوبهـای نازك و قـابل تحرك ازنوك تا انتهای آنها مانند پرهای دم خروس ، ساخته شده‌است. مجموعهٔ این‌تخته‌ها بطریقی است که میتوان آنرا بمیل خود بـالا وپائین آورد . این عمل تحرك نوعی صلیب بلند که عوامل متحرك سکان را نگاه میدارد و درعین حـال وسیله میشود آنرا در ارتفـاع معینی ازکشتی بالا ببرد . انجام میشود . بنابراین نقش مضاعف ستون کوچك به اینقـرار بود : تکیه گاه سکان درقسمت فوقانی آن که بنا بگفته کارتول « شعلـه علامت مخصوصی کشتی» ازآن آویزان است.[۱] این محور برحسب زیبـائی و یا تزئینات کشتی که در هنگام ساختن تخته‌های سکان در آنها بکار میروند کم وبیس یابحال افقی ویاخمیده بوده است.

بکمك تعدادی از نمونه‌هـای سکه‌ها سرانجـام به‌این نتیجه رسیدیم که ستون کوچك علامت خاصه قدرت دریائی یا همان عنوان سکان بوده است . بنابراین باید معتقد شد علامتی که در دستهای آستارته الهه ملی فینیقی‌هـا دیده میشود همان علامت قدرت و تفوق بردریا ، می‌باشد .

تریپولیس

تریپولیس یکی از شهرهای عمده ومهم دوران تسلط ایرانیان بوده است . این شهـر مرکب از سه‌محله بترتیب متعلق به‌سکنهٔ صوری و آرادی و صیدائی ومقر اصلی ساتراپهـای مأمور مراقبت ازشاهان فینقیه بوده است[۲]. در سال ۳۵۱ همین شهر مرکز تجمع نمایندگان شهرهای شورشی شد . از این شهرهنوز سکه‌ای مقدم برحمله اسکندر به‌آن دیده نشده. نام تریپولیس اولین بار برروی سکه‌های بـانام آنتیوکوس چهارم وبعضی از شاهـان سوریه[۳] بطلیموس پنجم‌اپیفان پادشاه مصر ، مشاهده شده است[۴].

سیکس‌مطالعاتی دربارهٔ تاریخهای سکه‌های خود مختار تریپولیس که متعلق به‌دوره‌های مختلف است، بعمل آورده[۵]. ولی من باتقسیم بندی تاریخی این دانشمند اختلاف شدید دارم . آقای سیکس تصورکرده‌که تریپولیس تاریخ سکه‌هـای خود مختار خود را برحسب دوران سلوکی معین نموده است : یك‌چهار درهم از انواع سکه‌های دیوسکور[۶] سال ۲۰۱ سلوکی

۱- A. Cartault, da triere athénienne, p. 96.

۲- Diod, Sic, XVI, 41.

۳- E. Babelon, les rois de Syrie, pp. 87 et 110.

۴- Reg. Stuart Pool, The Ptolemies, p. 42.

۵- Six, L'ére de Tripolis dans l'Annuaire de la Société de numismatique, t.x (1886), pp. 229 à 234.

۶- Dioscures.

(= ۱۱۲ قبل از میلاد). آقای سیکس بلافاصله پس از این سکه ، سکه‌هـائی راکه دارای تاریخ دوران خود مختاری است (سالهای ۱۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲) طبقه بندی کرد. ازاین ببعد است که شهر تریپولیس تاریخگذاری ملی خود را رها ساخته دوران سلوکی را اقتباس نمود . بنابعقیده دانشمند هلندی تـاریخگذاری برحسب دوران سلوکی برای مدتی متوقف ماند وبجای آن تاریخگذاری ملی که آغاز آن سال ۲۰۱ یا ۲۰۰ سلوکیها (۱۱۲ یا ۱۱۱ قبل از میلاد) است مورد استفاده قرار گرفت .

بجـای این همه بحث و گفتگو در مجموعهٔ خود پیشنهـاد می‌کنیم که این موضوع را بپذیریم که تریپولیس در سکه‌های‌خود قبلاً دوران ملی‌را بکار برده‌است (مجموعه، شماره‌های ۱۸۶۰ تا ۱۶۸۴) وبعدها دوران سلوکی راکه تقریباً معمولٌ به‌تمـام نواحی سوریه بوده، مورد استفاده قرار داده است (مجموعه ، شماره‌های ۱۸۸۵ تا ۱۹۷۶).

سکه‌های مورخ بتاریخ خود مختار از سال ۱ تا سال ۴۴ و سکه‌هـای مورخ بتاریخ دوران سلوکی از سال ۲۰۱ (= ۱۱۲ قبل از میلاد) شروع شده است . بـاپذیـرفتن این این نکته ، که کاملا محتمل بنظر میرسد ، که سال ۲۰۱ سلوکی با سال خود مختار ۴۴ یـا ۴۳ مطابقت دارد، مشاهده می‌کنیم که دوران‌خود مختار تریپولیس‌آغازش بسال ۱۵۶ سلوکی یعنی سال ۱۵۶ قبل ازمیلاد ، می‌باشد[1]. این استدلال منطقی‌تر از استدلال آقای سیکس است. زیرا از زمان متداول شدن دوران سلوکی‌ها در تریپولیس بسال ۱۱۲ قبل از میلاد ودوام پیدا کردن آن بدون انقطاع تا آخر زمان ضرب سکه‌های این شهر، مطلب برای ما کاملاً روشن وواضح میشود. اما بآنچه‌که مربوط است به‌اوضاع واحوال تاریخی درسال ۱۵۶ قبل از میلادکه دراین زمان تاریخ گذاری ملی در تریپولیس متداول شد وضرب سکه‌هـای خود مختار آغازگردید ، ازآن بی‌اطلاعیم . چهار درهمهای نادری‌که از تریپولیس موجود است عموماً باسبك و شکل بسیار زیبائی ضرب شده است (مجموعه ، شماره‌های ۱۸۶۵ ، ۱۸۷۴ ، ۱۸۷۸ دوان خود مختار ، شماره‌های ۱۸۸۵ دوران سلوکی‌ها)[2].

چهار درهمهای بانوشته : تهٔون‌کاویرون سیریون‌راکه سابقاً اکل ومیونه بعلت اینکه

---

[1] ۱ــ سابقاً تصویر میکردند سکه‌هائی که ما آنها را بدوران تریپولیس متعلق دانسته‌ایم برحسب دوران پومپه تاریخ‌گذاری شده است (Eckhel, D.N.N.V., t. III, p. 377) هدبه اشتباه این عقیده را پذیرفته است (B. Head, Hist. numor , p. 674)

[2] ۲ـ دربارهٔ نسبت آن بـه تیشه Tyché بطوریکه از مفاد پشت سکه معلوم میشود رجوع کنید به (E. Babelon, Les roie de Syrie, Intiod. p. CLXIII)،

از نوع سکه‌های دیوسکور[1] بوده ، به‌تریپولیس نسبت میدادند . امروزه آنها را به جزیرۀ سیروس[2] متعلق میدانند . تصحیح دیگری که مدیون آقای ایمهوف بلومر است وباید دراینجا متذکر شد اینست که نه‌تنها سکه‌های مزبور متعلق به‌تریپولیس نیست بلکه به‌بسیاری دیگر از شهرهای سوریه وفینیقیه هم ارتباط ندارد. این دانشمند ثابت کرده است که چهار دیناری‌های باعیار کم‌نقره وباسم کاراکالا وبرخی دیگرازامپراطوران‌از نوع تصویرعقاب ایستاده، که‌عادت کرده‌اند آنها را درگروه انتاکیه وسوریه طبقه بندی نمایند ، به‌شهرهای : انتاکیه ، اپس[2] هیرپولیس[3]، بروآ[4]، زوگما[5] ، آرادوس ، صیدا ، تریپولیس ، صور ، آسکالون و غزه [6] ، تعلق داشته است . سکه‌هائی‌که بترتیب بهریك از ضرابخانه‌های شهرهای مزبور متعلق‌بوده از نظر علامت مخصوص‌که میان پنجه‌های عقاب نقش شده ، متمایز است . وبهمین جهت است که چهار دیناری‌های شهر آرادوس با وجود تصویر یك درخت نخل وحرف «آ» و چهار دیناری‌های شهر صیدا باتصویر عرابه آستارته یا اروپ[7] در روی گاومیش میان پنجه‌های عقاب وچهار دیناری‌های شهرتریپولیس باتصویرشب‌کلاه بسبك دیوسکورها (مجموعه، شماره ۱۹۳۶) وچهار دیناری‌های شهر صور باتصویر صدف (مجموعه ، شماره‌های ۱۲۹۰، ۲۱۹۱، ۲۲۰۲، ۲۲۰۵) از یکدیگر متمایز ومشخص است . سکه‌های مزبور باعیارکم نقره که در ضرابخانه‌های مختلف سوریه و فینیقیه ولیکیه و کاپادوکیه و قبرس ضرب شده است بجای چهار درهم‌های قدیمی زمان خود مختار متداول گردید. ارزش آنها مطابق باچهار دینار پول‌رومی متداول در سراسر امپراطوری رم ، بوده است[8].

---

[1] Eckhcl, D.N.V., t. III, p. 374; Mionnet, Descri., t.V, p. 392, no 317, et Suppl., t. IV, pl. XII, 2; B. Head, Hist. numor, p.420
باید تمام سکه‌های دوران امپراطوری‌که دارای این نوشته‌ها سی‌ری‌کاویرون هستند و میونه آنها را درگروه شهر تریپولیس طبقه بندی‌کرده است ، ونیز سکه‌های با این نوشته ایلیوس ـ سلی‌نی (خورشیدوماه)راکه‌همین‌مؤلف‌بانام‌آنتونن‌مقدس Antonin le pieux دانسته‌است، مردودشناخت. (Nionnet, Desire, t.V, p. 400) .

[2] Emèse.

[3] Hieropolis.

[4] Beroea.

[5] Zeugma.

[6] Imhoof_Bluner, Griechiche Munzen. pp. 233 à 245.

[7] Europe.

[8] Fr. Lenormant, La monnaie dans l'antlquité, t.II p. 109.

صور

شاهان صوردر زمان تسلط ایرانیان هخامنشی کمتر ازشاهان آرادوس شناخته‌شده‌اند. هرودت روایت می‌کندکه نظامیان صوری در ارتش دریـائی خشایارشا در سال ۴۸۰ تحت فرماندهی شاه ماپن[1] پسر سیروموس[2] (= هیروم یاهیرام)[3] بوده‌اند . گرچه ما ازنامهای جانشینان ماپن بی‌اطلاعیم ولی میتوانیم استنباط کنیم که آنان نسبت نزدیکی بـا بعلملك شاه سیتیوم داشته‌اند[4]. درحدود سال ۳۸۹ اواگوراس اول شاه سالامین، صور وچند شهرساحلی فینیقیه را بتصرف درآورد[5]. ولی تصرف این شهرها مدت زمـانی برای اونپائید و شهرصور مجدداً بتصرف ایرانیان درآمد . پس از مرگ نکتانبو اول[6] درسال ۳۶۴، در زمان سلطنت تـاهو که یك قسمت از فینیقیه وسوریه بتصرف مصریهـا درآمد . محتملا صور هم جزء سایر شهرهای متصرفی مصر قرار داشت[7]. ولی نکتانبو دوم ، جانشین تاهو، ازفتوحات سلف خود چشم پوشید وارتش مصری را به دره‌هـای رود عقب کشانید. مدتی بعد درسال ۳۵۱، زمـان شورش بزرگ فینیقیه وجزیرهٔ قبرس، نکتانبو بکمك شورشیان شتافت و ارتش خود را بیاری شهرهای فینیقیه وبدون تردید ازجمله ، شهرصورفرستاد. اردشیرسوم اوکوس پس ازتنبیه تنس وسوزانیدن شهر صیدا ناچـار شد به مصر حمله ببرد ، ۳۴۶ قبل از میلاد[8] . ولی در خلال تمام این اتفاقات که شهر صور درآن نقش عمده‌ای را بعهده داشت، از شاهان این شهرنامی برده نشده است. بااین تفصیل نفوذ مصر درصور بطور وضوح در سکه‌های این شاهان مشاهده میشود . یکی از انواع سکه‌های مزبور نقش جغد بسبك آتنی است که در روی بالهای خود دوعصای ازیریس و شلاق وچوگان ، تصویر متداول در نقوش مصری را دارد ، دیده میشود.

زمانیکه اسکندر به‌این نواحی آمد ، شاه صور آزمیلکوس[9] یا آزلمیکوس[10] سکه‌هائی بنام خود ضرب زد.

---

[1] Mapen.

[2] Siromos.

[3] Herod., VII, 98; VIII, 67.

[4] Introd. p. CXXVII.

[5] Diod. Sic, XV, 2; Isocr, Evag., 62, et Paneg., 160.

[6] Nectanébo.

[7] Maspéro, Hist. anc. (4'edit), p. 648.

[8] Intrad., p. LXVII; Maspéro, op. cit, p. 657.

[9] Azemilicos.

[10] Azelmicos.

پس ازمرگ اسکندر بسال ۳۲۳ صور بنوبت زیر تسلط چند سردار که سراسر امپراطوری را بازیچه دست خود قرارداده بودند، قرار گرفت[1]. بسال ۳۲۱ پردیکاس[2]. خزانه ارتش خود را دراین قلعه قرارداد. بسال ۳۲۰ بطلیموس به فینیقیه مسلط شد[3] بسال ۳۱۴ آنتیگون شهر صوررا بتصرف خویش درآورد ولی دوسال بعد بطلیموس آنرا مجدداً برای خود گشود. بسال ۲۸۷ صور باما بقی اراضی فینیقیه در اختیار سلوکوس قرار گرفت و بالاخره بسال ۲۷۵ این شهررا زیر تسلط بطلیموس دوم مشاهده میکنیم.

با در نظر گرفتن مطالب مذکور در بالا و در این چهار چوب تاریخی بذکر و شرح سکه‌های صور میپردازیم:

بطوریکه گذشت استترهای شاهان صور از جهات نوع آنها در عین حال تحت تأثیر نفوذ مصر و سکه‌های آتنی در فینیقیه جنوبی واقع شده بودند با این تصاویر: جغد همراه با علامات سلطنتی در سرزمین فرعونها. نوع دیگر سکه‌ماهی یا ملکارت در روی اسب آبی با اختصاصات شهر صور درروی دریاها. سکه‌های بسیار قدیمی آن از نظر سبك، تا اواسط قرن پنجم، یعنی تازمانیکه تاهو پادشاه مصر يك قسمت ازفینیقیه را بتصرف خویش درآورد، امتداد می‌یابد. سکه‌های جدیدتر با نوع سکه‌های با تصویر جغد و ملکارت در روی اسب آبی از زمان اسکندر مؤخرتر است. ولی قرار دادن تمام سکه‌های این مجموعه میان این دو تقسیم بندی بسیار دور ازیکدیگر مارا مطمئناً دچار اشکال خواهد کرد. ازنظر تقسیم‌بندی تاریخی سکه‌های زیر را باینقرار طبقه‌بندی می‌کنیم:

۱ـ تصویر خوك دریائی، پشت سکه جغد که در دو چنگال خرمن کوب و چوگان دارد. در سمت راست گاهی نوشته‌هائی است. درپشت سکه تصویر در چهار چوبی در يك شیار وسیع و عمیق قرار گرفته است (مجموعه، شماره‌های ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۸).

۲ـ ملکارت درحالیکه يك اسب دریائی را میراند. پشت سکه تصویر جغدی که در دو چنگال خرمن کوب وچوگان دارد. در این سکه‌ها اثری از شیاری که درزمان سابق تصویر را احاطه کرده‌است، دیده نمیشود. ولی در برابر جغد گاهی حروفی است که بعقیده ما شاید مقصود شهرصور باشد، خوانده‌ایم. مانند گروه اول، ضخیم و مضرس ونامرتب است (مجموعه، شماره‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۱).

---

[1] M. Clermont - Ganneau تاریخ صور را در این زمان خلاصه کرده است Etudes d'archeologie orientale, t. I, p. 70 - 71.

[2] Perdicas.

[3] Droysen, Hist. de l'hellenisme, t. II p. 155.

۳ـ همان شرح و همان سبك سکه‌های گروه بالا ولی در پشت سکه بجای نقش حروف این تاریخها خوانده شده‌است: سال۱، سال۲، تاریخهای مزبور بدون تردید سالهای سلطنت شاهی نامعلوم است (مجموعه ، شماره‌های ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۵).

۴ـ ازهمان نوع سکه‌های گروه ملکارت وجغد. ولی سبك سکه‌ها میرساند که ازانواع دیگرجدیدتراست. لبه‌ها پهن‌تر ومسطح‌تر ونازك‌تر وحاشیه‌ها منظم‌تراست. ازاین‌نوع‌سکه‌ها فراوان ودروسط آنها نوشته و تاریخ دیده میشود. (مجموعه ، شماره‌های ۱۹۹۶ تا۲۰۰۶).

سکه‌های چهار گروه مذکور در فوق با سبك مخصوص ضرب شده است‌که وزن آنها بحداکثر ۱۴ گرم میرسد. ولی بعکس سکه‌های دوگروهی که بعداً بذکر آنها میپردازیم با اینکه سبك متداول و سنتی را حفظ کرده‌اند. ولی ضرب‌آنها از نوع مخصوص آتیك است‌که در زمان اسکندر به این‌نواحی نفوذکرد. اینها سکه‌هائی است بوزن حداکثر ۸/۹۵ گرم.

۵ـ دو درهمی‌های آتیك ازهمان نوع سکه‌های باتصویر ملکارت و جغد. دروسط پشت سکه بعضی حروف و تاریخهائی باین شرح (بسال یك) و (بسال دو) یا فقط سال ۲ وسال ۳ ، نقر شده‌است. سبك آنهااغلب‌خشن ونامنظم‌است (مجموعه، شماره‌های ۲۰۰۷ تا۲۰۱۳).

۶ـ همان دو درهمهای آتیك و با همان سبك منتهی بسیار ابتدائی ونامنظم. سکه‌هائی که بدانهاآب نقره داده شده تعدادشان زیادتر از سکه‌های بهمین شکل درگروه سابق‌است. در وسط پشت سکه‌ها حرف و نوشته‌ای مشاهده نمیشود ولی دارای تاریخهائی که بطور منظم و مرتب از سال ۲۳ شروع شده بسال ۳۷ ختم میگردد (مجموعه ، شماره‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۲).[1]

با در نظرگرفتن این طبقه‌بندی براساس مطالعه برروی سبك و انواع و حروف یا تاریخهای منقوش برسکه‌ها نتیجه می‌گیریم که چهار پادشاه قبل‌از اسکندر بوده‌اندکه بضرب سکه‌هائی با وزن معادل با وزن فینیقیه مبادرت ورزیده‌اند . تخریب شهر صور بوسیلهٔ فاتح مقدونی تامدتی ضرب مسکوك شهرصور را متوقف‌ساخت وزمانی ضرب مسکوك از سرگرفته شدکه‌روش‌آتیك درتمام مشرق زمین متداول شده‌بود. تاریخ سکه‌های‌مزبور متکی به‌دوران سلوکی‌هاست، که شامل دودسته میشود: دسته اول‌که از سال ۱ تا سال ۴ یعنی سالهای ۳۱۲ تا ۳۰۸ (یا ۳۱۱ تا ۳۰۷) قبل‌از میلاد شروع میشود بایك فاصله ۱۹ ساله ازدسته دوم جدا

---

[1] در مجموعهٔ ما این تاریخ بسال ۳۵ ختم میشود (۲۰۲۲ و ۲۰۲۱) . ولی سال ۳۷ بوسیله بسیاری از نویسندگان ذکر شده است ،
Brandis 514. Six Numism. Chronicle 1877 p 191. Clermont - Ganneau. Etudes d'archeol. Orientale t. I p. 59.

میشود. که مجدداً از سال ۲۳ ، یعنی سال ۲۸۹ یا ۲۸۸ قبل از میلاد شروع میگردد. بدون تردید این‌فاصله نوزده ساله را باید به‌اغتشاشات سیاسی ، که ما بطور اختصار درسابق بشرح آن پرداختیم ، مربوط بدانیم. ما گفتیم که در سال ۲۸۷ شهرصور بدست سلوکوس افتاد. در این تاریخ‌است که سکه‌های به‌سبك قدیمی سلطنتی منسوخ گردید ، همین تصادف است که مارا در طبقه‌بندی این گروه‌ها یاری نمود.

دوازده‌سال بعد شهرصور باز بدست بطلیموس دوم فیلادلف افتاد[1] و بااین واقعه‌دوران جدیدی آغاز گردید که شروع آن باید بطور قطع سال ۲۷۵ قبل از میلاد باشد. در حقیقت کتیبهٔ ام‌العرامید که بوسیله کلرمون گانو[2] بدقت شرح وتفسیرشد دوتاریخ را باینقرار روشن کرد: «سال ۱۸۰ از برتری شاهان ، سال ۱۴۳ از ملت صور». «برترشاهان» آدون ملاکیم است و دورهٔ او همـان دوره‌ای است که طبق تقسیم آنـرا دورهٔ سلوکیهـا میگویند. اگر سال ۱۸۰ دورهٔ سلوکیها باسال ۱۴۳ از دوره صوری تطبیق نماید ملاحظه میشود که سال ۱ از دوره صوری بسال ۳۷ از دورهٔ آدون ملاکیم ، یعنی سال ۲۷۵ قبل‌از میلاد ، می‌افتد.

بامطالعه سکه‌های مصری ثابت میشود که این‌همان روش طریقه طبقه‌بندی تاریخی‌است زیرا علامت اختصار صور باگرز هراکلس بسبك صوری برروی این‌سکه‌ها از زمان بطلیموس دوم‌فیلادلف (۲۸۵ تا ۲۴۷ قبل‌از میلاد) تازمان بطلیموس‌پنجم اپیفان (۲۰۴ تا ۱۸۱ قبل‌از میلاد)، نقر شده است.[3] پس‌از شاهـان سوریه علامت اختصاری شهر صور مجـدداً از زمان آنتیوکوس سوم (۱۸۷ تا ۲۲۲ ق م) تا آنتیوکوس هفتم سی‌دتس (۱۳۸ تا ۱۲۹ ق. م) در روی سکه‌ها دیده میشود[4].

بنابراین ملاحظه‌میشود که ضرابخانه صور زمانی ضرب‌مسکوك خود را بنام بطلیموس قطع کرد و نام سلوکیها را برروی سکه‌های خود متداول نمود. از سکه‌هائی که تاریخ اولین دوره صوری، یعنی سال ۲۷۵ قبل‌از میلاد را داشته باشد اثری در دست نیست. تمام سکه‌های خودمختار شهرصور به‌دورهٔ دوم صور که آغازآن شناخته شده است و بسال ۱۲۶ قبل‌از میلاد تثبیت میشود ، مورخ است. طبق این تقویم تاریخی سکه‌های نقره و برنزی موجود است که تاریخ آنها از سال ۱ (مجموعه، شماره‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴) تا سال ۳۵۱ که با سال ۲۲۵ میلادی ، زمان سلطنت سور آلکساندر[5] تطبیق دارد ، ادامه پیدا می‌کند.

---

[1] Clermont - Ganneau, op. cit, p. 70.

[2] « « « pp. 37 a 77

[3] Reg. Stuart Poole; The Ptolemies, p. 27 et passim.

[4] E. Babelon, des rois de Syrie., introd. p. LXXXV et passim.

[5] Sévère Alexandre.

انواع معمولی این مجموعهٔ فراوان مسکوك کاملاً شناخته شده‌است . با این تصاویر : سر بدون موی هراکلس صوری یا ملکارت ، عقاب بطلیموس ، الهه تیشه با تاج برج مانند ، نخل ، گرز هراکلس باعلامت اختصار شهر صور درپهلوی‌آن ، کشتی گاهی با تصویر آستارته.

این گروه را باشرح وتفسیر سکهٔ زیبای طلائی از موزهٔ بریتانیا تکمیل می‌کنیم: نیمه تنه با تاج برج مانند و سرپوشیدهٔ تیشه ، درسمت راست ، درپشت سکه عبارت «تیرویراس که آسیلو» با تصویر دوشاخ فراوانی دروسط ، درسمت چپ سال ۲۳ ودرطرف راست علامت اختصار شماره ۵۸ ، چهار استتری بوزن ۱۷/۱۲ گرم.

این سکه چهار استتری توسط یکی از شاهان مصری ضرب شده و طبق گفته فرید لائندر[1] سال ۲۳ زمان سلطنت یکی از پادشاهان مصری است . ولی این عقیده اشتباه است زیرا ما علامت اختصار شمارهٔ ۵۸ را بر روی چهار درهم مجموعهٔ خود (شمارهٔ ۲۰۴۸) با همان تاریخ ، بدست آورده‌ایم. بنابراین این سکه زیبا بدون تردید بسال ۱۰۳ قبل‌از میلاد ضرب شده است .

باملاحظهٔ تاریخ۲۱۹ (= ۹۳ میلادی) معلوم‌میشود که بتدریج شهرصورعنوان متروپل را بخودگرفته است (مجموعه، شماره ۲۰۳۰). ولی دراین اواخرحروف بطوری تغییرشکل دادندکه بدون رعایت اصول سنتی‌که مارا به صورت اصلی و ابتدائی آنها راهنمائی میکرد، تشخیص آنها غیرممکن بود. بنابراین‌ازنظرعلم خواندن خطوطقدیمه کلمات مزبور بایدالفبای پونیك جدید متداول در حوزهٔ غربی مدیترانه ، باشد.

در زمان امپراطوری سپتیم سور[2] شهرصور مستعمره امپراطوری رم شد (مجموعه ، شماره ۱۱۸۷) . انواع مسکوك این دورهٔ جدید فراوان و متنوع ولی چندان قابل ملاحظه نیست . سکه‌های مزبور بما می‌فهمانند که لژیون سوم گالیکا بود که سربازان جدید مستعمره‌را تشکیل دادند (مجموعه، شماره‌های ۲۱۹۵، ۲۲۰۶ و۲۲۹۷)[3]. آستارته وملکارت هراکلس پیوسته از انواع بسیار متداول بوده است . ولی گاهی بخصوص تصویر دیدون[4] که باکشتی درحال فرار از خشم وغضب پیگمالیون[5]، که سرپرستی بنای کارتاژ را داشت

---

[1] J. Friedlaender, Zeitschrift für Numismatik, t. VI (1879) pp. 4 à 6.

[2] Septième Sévère.

[3] Cf. Marquardt, Organisation de l'empire romain (trad. Lucas et Weiss), t. II, p. 379_380.

[4] Didon.

[5] Pygmalion

(مجموعه ، شماره‌های ۲۲۸۷، ۲۳۳۳) وبالاخره خود را در قتلگاه به خاطرهٔ سی‌شارباس[۱] یا انه[۲] قربانی می‌کند (مجموعه ، شماره ۲۲۳۱) دیده میشود . در پشت بعضی از سکه‌های دیگر تصویر انه‌که بـا کشتی از عشق‌هـای دیدون فرار می‌کند نقش شده است (مجموعه ، شماره‌های ۲۲۶۵ ، ۲۲۸۲، ۲۳۱۲ وغیره). تصویر اروپ[۳] دختر آژنور[۴] ، خواهر کادموس[۵] که در نوشته افسانه‌ای باآستارته اشتباه شده است وما آنرا برروی بسیاری از سکه‌های‌شهر صیدا دیده‌ایم ونیز تصویر کادموس ، در مراحل مختلف بنای شهر تب[۶] دربوئسی ونزاع بـا اژدها(مجموعه، شماره‌های۲۲۳۶، ۲۲۶۶وغیره) وساختمان قلعه‌کادمه[۷] (مجموعه، شماره‌های ۲۳۴۱، ۲۳۶۰) پس از اینکه باراهنمائی وامر وخواستهٔ آپولون گاو ماده را پیدا کرده ونیز کادموس‌را مشاهده می‌کنیم‌که به‌یونانیان الفبائی را که از فینیقیه‌آورده‌است تقدیم‌می‌کند (مجموعه ، شماره‌هـای ۲۲۸۱ و ۲۲۹۵). نوشته‌ای‌که در این نوع سکه دیده میشود هنوز بطور کامل خوانده نشده است . نوشته به‌این قرار است : کالی‌کادموس[۸] کلمه‌ای که معنائی ندارد وباید آنرا چنین خواند : الی‌نی (یونانیها) کادموس.

ما به‌تصحیح مهم دیگری بنوشته سکه‌های برنزی بشماره‌های ۲۲۰۸ و ۲۳۲۷ اشاره می‌کنیم . نوشته‌های سکه‌های مزبور را سابقاً چنین میخواندند :«کورنی فنی‌سس یاکولنی فنی‌سس» این کلمه آخری بـامتون تـوراة کـه در آن شهر صور را بشکل «شاخ قدرت» فینیقیه[۹] نشان میدهد ، کاملا مطابقت دارد . دراین اواخر آقای و. درکسلر به‌اتکاء سکه‌های صوربانوشتهٔ«کی‌نوفنی‌کیس»(مجموعه ، شماره ۲۱۸۲)نوشته«کورنی‌فنی‌سس» را مورد تردید قرار داده این نوشته را«کومی‌نه‌فنی‌سس» را پیشنهاد می‌کند[۱۰]. ازطرف دیگر بادقت نظر در سکه‌های مزبور میتوانیم نوشته حقیقی‌را به‌این‌صورت :«کوئنی‌نه‌فنی‌سس» که استنساخ مستقیم یونانی«کی‌نون فنی‌کیس» است ، قبول نمائیم .

۱- Sicharbas.

۲- Enée.

۳- Europe.

۴- Agénore.

۵- Cadmus.

۶- Thebes.

۷- Cadmée.

۸- Mionnet, Descri., t.V, p. 441, no 693 et p. 444, no 708.

۹- F. de Saulcy, Numismatic Chronicle, 1872, p. 65 et suiv, et 221; Sabatier, la Revue belge de numismatique, 1860, p. 22; E. Babelon, Les rois de Syrie, introd, p. XXV.

۱۰- W. Drexler, Zeitschrift fur nnmismatik, t. XVI (1887), p. 72-73.

بامطالعه سکه‌های مستعمره‌ای شهر صور نتیجه می‌گیریم که در موارد متعدد، سنگهای مقدسی به‌این‌نام: «پترِه‌آم و روسی‌یه» (سنگ‌های قیمتی)[1] موسوم شده است. این سنگها از جنس سنگهای زیر دریائی است که سانشونیاتون[2] دوستون توأمان برای آتش و آب بوسیله اوزوس[3]، برای حمایت کشتیهای فینیقی برپا کرد[4].

۱_ Nonn. Dionys., XI, V. 467_476.

۲_ Sanchoniaton.

۳_ Ouzoos.

۴_ Les Betyles, par Fr. Lenormant, dans la Revue de l'histoire des religions. t. III (1881), 14; cf. introd. p. LXV.

مجموعه

ایران هخامنشی

داریوش اول پسر ویشتاسب

(۵۲۱ ـ ۴۸۵ پ .م)

۱ـ روی سکه: نقش شاه هخـامنشی داریوش بسوی راست، بوضع کماندار پارسی یك زانو بزمین زده[3] و بدست چپ کمان‌را محاذی صورت بالا نگهداشته‌است و بدست راست‌مقابل سینه نیزه‌ای را که دررأس آن گلوله‌ای کروی شکل قرار دارد و مایل به زمین می‌باشد گرفته است. او دارای ریش بلند وموی بلند است که برپشت گردن جمع گردیده . برسر وی تاجی است که ازپنج کنگره تشکیل یافته‌است. لباس‌مخصوص پارسی به‌تن‌دارد که قسمت روی‌بازوها و زانوی چپ بالا زده شده است و تیردان در پشت وی آویزان است که بزحمت دیده میشود.

پشت سکه: فرورفتگی چهارگوش نامنظم

قطر: ۱۳ م.م

در یك (زر) وزن: ۸/۲۷ گرم

مجموعه (دولوئین) [4] (ل ۱ ـ ش ۱)

۲ـ سکه بهمان نقش است. فرورفتگی چهارگوش پشت سکه بشکل دیگری است

شکل (سکه سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن: ۵/۴۸ گرم (ل ۱ـ ش ۲)

۳ـ نمونه دیگر برروی سکه علامت (شماره یك) مشاهده میشود .

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن : ۵/۵۵ گرم (ل ۱ـ ش ۳)

۴ـ نمونه دیگر با کمی اختلاف . برروی سکـه علامت دایره و بر پشت سکه علامت نامشخصی قرار دارد.

۱ـ در متن اصلی (هیستاسپ) آمده است. در متون و کتیبه‌هائی متعدد که از داریوش در بیستون و شوش و تخت جمشید و نقش رستم و درالواح زرین و سیمین مربوط به آغاز ساختمان کاخ آپادانا که بسه زبان است، ـ پارسی باستان ـ ایلامی وبابلی داریوش خود را پسرویشتاسب هخامنشی یا بصورت کاملتر پسر ویشتاسب هخامنشی پارسی فرزندپارسی معرفی مینماید. اوح‌زرین و سیمین در موزه ایران باستان است.

۲ـ بنا بر تحقیقات تازه دوران سلطنت داریوش اول از سال ۵۲۲ تا ۴۸۶ پ .م است

۳ـ رك تاریخ سکه، ملك‌زاده بیانی (ص ۱۲۰) زانو زدن او علامت نیایش اهورمزداست،

۴ـ De Luynes

شکل (سیم). وزن ۵/۳۵ گرم

۵ـ نمونه دیگر که روی سکه علامت شماره ۲ نقر است. شکل (سیم). قطر :۱۵ م.م. وزن ۵/۴۸ گرم.

۶ـ نمونه دیگر ، با کمی اختلاف . فرو رفتگی چهار گوش پشت سکه بشکل مخصوصی است. شکل (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۵/۴۵ گرم.

۷ـ نمونه دیگر با کمی اختلاف در روی سکه علامت (شماره چهارم) قرار دارد.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۵۲ گرم (ل ۱ ـ ش۴)

۸ـ نمونه دیگر، با کمی اختلاف ، در فرورفتگی‌چهار گوش پشت سکه اعواجات بشکل مخصوصی مشاهده میشود.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م. م. وزن ۵/۴۵ گرم (ل ۱ ـ ش ۵)

۹ـ نمونه دیگر با کمی اختلاف . در قسمت راست سکه علامتی بشکل (شماره ۴) قرار دارد فرورفتگی مربع شکل پشت سکه بشکل مخصوصی است.

شکل(سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن: ۵/۵۵ گرم

۱۰ـ نمونه دیگر با کمی اختلاف. در فرورفتگی چهار گوش پشت سکه یك خط دراز برجسته دیده میشود که شباهت مختصری به شکل یك مارماهی دارد.

شکل (سیم). قطر: ۱۷ م. م. وزن ۵/۴۳ گرم (ل ۱ ـ ش ۶)

۱۱ـ نمونه دیگر. در طرف راست علامتی‌مخصوص ویك حرف یونانی قرار دارد.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن ۵/۵۶ گرم (ص ۱ ـ ش ۷)

۱۲ـ نمونه دیگر با کمی اختلاف. روی سکه دوعلامت شماره‌های ۳ و ۵ نقر است

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۴۶ گرم

۱۳ـ نمونه‌دیگر با کمی اختلاف. روی‌سکه علامت شماره ۶ تاحدی واضح و دوعلامت نامشخص دیگر وجود دارد. در پشت سکه علامت دو حرف V و A نقر است.

شکل (سیم). قطر ۱۶ م. م. وزن ۵/۳۴ گرم

۱۴ـ نمونه دیگر با کمی اختلاف ، روی سکه علامت (O) و در پشت سکه دو علامت شماره‌های ۲ و ۷ قرار دارد.

قطر: ۱۶ م.م

شکل (سیم) . وزن ۵/۸۹ گرم.

۱۵ـ نمونه دیگر ، با کمی اختلاف. بدون علامت

قطر: ۱۷ م.م.

شکل (سیم). وزن ۵/۵۷ گرم (ل ۱ ـ ش ۸)

۱۶- نمونه دیگر با کمی اختلاف. درفرورفتگی چهارگوش پشت سکه نوعی برجستگی ماهی‌شکل ودرطرف راست علامتی‌مانند برگ عشقهٔ نموداراست. خط منقورخط‌قبرسی است

شکل (سیم)، بوزن ۵/۵۲ گرم (ل ۱ - ش ۹)

۱۷- نمونه دیگر . در پشت سکه علامتی است سه سطحی برجسته. شکل(سیم)، بوزن ۵/۵۸ گرم.

۱۸- نمونه دیگر باحرف قبرسی منقوربرپشت سکه. شکل (سیم)، بوزن ۵/۲۵ گرم (ل۱ - ش ۱۰)

۱۹- نمونه دیگری که در فرورفتگی پشت سکه خطوط نامنظم و برآمدگی مشاهده میشود.

شکل (سیم). وزن ۵/۵۵ گرم. (ل ۱ - ش ۱۱) .

۲۰- نمونه دیگر با علامت صلیب دسته دارد. قطر۱۶: م.م.

شکل (سیم). وزن ۵/۵۴

۲۱- نمونه دیگر در پشت سکه علامتی نقر است.

شکل(سیم). وزن ۵/۵۳. قطر: ۱۵ م.م.

۲۲- نمونه دیگر درفرورفتگی چهارگوش‌پشت سکه برآمدگی سه سطحی ویك طرح کوچك کروی شکل دیده میشود. قطر:۱۶م.م.

شکل (سیم). وزن ۵/۵۲ گرم

۲۳- نمونه دیگر با علامتی بشکل (S)

قطر: ۱۶ م.م. (ل۱- ش ۱۲).

۲۴- نمونه دیگر. پشت سکه علامتی‌که شباهت به سر انسان داردکه متمایل بسوی‌چپ است.

قطر: ۱۶ م.م.

شکل (سیم). وزن ۵/۵۴ گرم[1] (ل ۱ - ش ۱۳)

۲۵- نمونه دیگر . در طرف راست نشانه‌نه‌ای بشکل لنگر کشتی و دو حرف قبرسی مشاهده میشود.

قطر: ۱۹ م.م.

شکل (سیم). وزن ۵/۴۲ گرم. (ل ۱ - ش ۱۵) .

۲۶- نمونه دیگر بدون هیچ علامتی

شکل (سیم). وزن ۵/۵۵ گرم. (ل ۱- ش ۱۵).

---

[1] از مجموعه De Luyne

خشایارشا

(۴۸۵ ـ ۴۶۵ پ م.) ۱

۲۷ـ بروی سکه ، نقش خشایارشا بوضع کماندار پارسی که یك‌زانو بزمین زده‌است. تاج وی دارای پنج‌دندانه است وکوتاهتر ازتاج داریوش است .گونه‌ها برآمده . ریش‌بلند و باریك و لباس او مانند لباس داریوش میباشد.

پشت سکه: چهارگوش فرورفته ناهموار.

دریك (سکه زر). وزن ۸/۱۰ گرم.

قطر ۱۵ م. م. ۲ (ل ۱ ـ ش ۱۶).

۲۸ـ سکه دیگری از خشایارشا ،که پشت سکه نظیر سکه قبلی است.

دریك (زر). وزن۸/۲۸ گرم.

قطر ۱۶ م. م. وزن ۸/۳۴ گرم.

۲۹ـ در یك (زر) بهمان نقش

قطر ۱۷ م. م. وزن ۸/۳۴ گرم.

۳۰ـ نمونه دیگر :

دریك (زر) قطر ۸/۳۸ م. م. وزن ۸/۳۸ گرم.

۳۱ـ نمونه دیگر(زر). بقطر ۱۴ م. م. وزن ۸/۳۸ گرم (ل۱ـش۱۷)

۳۲ـ نمونه دیگر(زر). قطر ۱۵ م. م. وزن ۸/۳۵ گرم. (ل۱ـ۱۸)

۳۳ـ نمونه دیگر (زر). قطر ۱۵ م.م. وزن ۸/۳۵ گرم.

۳۴ـ نمونه دیگر (زر). قطر ۱۵ م.م. وزن ۸/۲۹ گرم.

۳۵ـ نمونه دیگر (زر). قطر ۱۵ م.م. وزن ۸/۳۹ گرم ۳.

۳۶ـ نمونه دیگر: شکل (سیم). قطر ۱۶ م. م. وزن ۵/۴۷ گرم.
(ل ۱ ـ ش ۱۹)

۳۷ـ نمونه دیگرکه برروی آن علامت سه برجستگی مشاهده میشود.

شکل (سیم). قطر ۱۶ م. م. وزن ۵/۴۸ گرم.

۳۸ـ نمونه دیگر. در فرورفتگی پشت سکه علامت نامشخص وجود دارد.

---

[۱] ـ تاریخ صحیح دوران سلطنت خشایارشا ۴۸۶ تا ۴۶۵ پـم است

[۲] ـ این سکه از مجموعه De Luyne است

[۳] ـ سکه‌های زرین شماره ۲۸ تا ۳۵ جزو ۳۰۰ دریك (سکه زرین) است که در کاوش سال ۱۸۳۹ میلادی در پایه کوه (آتوس) (Athos) محلی که بدستور خشایار در سال ۴۸۵ پـم کانالی حفر کرده‌اند

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۵۳ گرم. (ل ۱- ش ۲۰)

۳۹- نمونه دیگر. فرورفتگی پشت سکه بشکل خاصی است.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۵۳ گرم.

۴۰- نمونه دیگر. در پشت سکه علامتی بشکل هلال دیده میشود.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۵۰ گرم.

۴۱- نمونه دیگر. فرورفتگی چهارگوش پشت‌سکه مانند سکه شماره ۳۶ و شماره ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ سکه داریوش اول است.

شکل(سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۶۱ گرم.

۴۲- نمونه دیگر. علامت برروی سکه شبیه علامت سکه شماره ۱۴ است.

شکل (سیم). قطر: ۱۸ م. م. وزن ۵/۳۴ گرم.

(ل ۱- ش ۲۱)

اردشیر اول

(۴۶۵-۴۲۵ پ-م)

۴۳- تصویر اردشیر اول شاه هخامنشی بصورت کماندار پارسی که یك زانو بزمین زده است. تاج او پنج‌دندانه است وازتاج خشایارشا بلندتر میباشد. بینی اردشیر بزرگ و خمیده و رخسار او پهن و لبها کلفت است. ریش بلند او کمی برجسته میباشد وتا روی سینه آمده‌است.

پشت سکه: فرورفتگی مستطیلی شکل ناهموار

دریك (زر). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۸/۳۳ گرم

(ل ۱- ش ۲۲)

۴۴- نمونه دیگر. دریك (زر). قطر: ۱۶ م. م. وزن ۸/۳۲ گرم

(ل ۱ - ش ۲۳).

۴۵- نمونه دیگر بهمان وضع. در قسمت راست سکه علامتی بشکل (S) نقر است.

شکل (سیم). قطر ۱۷ م. م. وزن ۵/۴۲ گرم (ل ۱- ش ۲۴).

۴۶- نمونه دیگر که روی‌آن علامت منقور برسکه شماره ۱۵ دیده میشود.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۲۸ گرم

۴۷- نمونه دیگر.

شکل (سیم). قطر: ۱۸ م. م. وزن ۵/۵۱ گرم (ل۱- ش ۲۵).

۴۸- نمونه‌دیگر.درپشت سکه علامتی شبیه علامت سکه شماره ۶، برجستگی‌مثلثی‌شکل و دو نقطه دیده میشود.

شکل (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۵/۱۲ گرم.

۴۹ـ نمونه دیگر که در رو و پشت سکه علامات نا مشخص قرار دارد.
شکل (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن د/۳۲ گرم

۵۰ـ نمونه دیگر، که در فرورفتگی چهار گوش پشت سکه برآمدگی ماهی شکل و بر روی سکه علامت چهار برجستگی[1] نموداراست.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۵۴ گرم

۵۱ـ نمونه دیگر که شبیه سکه قبلی است در طرف راست علامت (۷) قرار دارد.
شکل (سیم). قطر: ۱۶ م. م. وزن ۵/۴۷

۵۲ـ نمونه دیگر. در فرورفتگی چهار گوش پشت سکه برجستگی‌هائی بشکل دوماهی جدا از یکدیگر دیده میشود.

شکل (سیم) قطر: ۱۷ م. م. وزن: ۵/۵۶ گرم
(ل ۱ ـش ۲۶)

۵۳ـ نمونه دیگر. در پشت سکه علامت شماره ۲۰ نمودار است
شکل (سیم). قطر: ۱۸ م.م. وزن ۵/۴۲ گرم

۵۴ـ نمونه دیگر. برروی سکه علامت شماره ۲۱ که بشکل انار است
شکل (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن ۵/۴۷ گرم

۵۵ـ نمونه دیگر
شکل (سیم) قطر: ۱۹ م.م. وزن ۵/۵۵ گرم (ل ۱ـ ش ۲۷).

۵۶ـ نمونه دیگر. برروی سکه علامات شماره ۱۲ ویك کلاه خود نقر است.
شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن۵/۴۲ گرم

۵۷ـ نمونه دیگر که در پشت سکه علامت شماره ۱۲ وجود دارد. [2]
شکل (سیم). قطر: ۱۶ م. م. وزن ۵/۳۴ گرم.

۵۸ـ نمونه دیگر. در فرورفتگی جهار گوش پشت سکه برآمدگی بشکل پرنده‌است. برروی سکه علامت شماره ۲۲ و حروف (O)[3] نقر است.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۳۷ گرم

۵۹ـ نمونه دیگر که پشت سکه مانند سکه قبلی است. برروی سکه علامت (V) دیده میشود. قطر: ۱۶ م. م.
شکل (سیم). وزن: ۵/۵۴ گرم

---

[1] Tetraquetre

[2] از شماره (۵۲ تا ۵۷) پشت سکه‌ها ناهمواری کروی‌شکل بین دوماهی بنظرمیرسد.

[3] این حروف یونانی (ت - س) برروی نوشته‌های سکه‌های لیسی دیده میشود.

۶۰ـ نمونه دیگر. فرورفتگی پشت سکه مزین به خطوط برجسته که شباهت به کمان دارد.
قطر: ۱۹ م.م.
شکل (سیم). وزن : ۵/۵۶ گرم

۶۱ـ نمونه دیگر. در فرورفتگی چهارگوش پشت سکه برجستگی‌های نامنظم وجود دارد. قطر: ۱۹ م. م.
شکل (سیم). وزن ۵/۵۶ گرم

۶۲ـ نمونه دیگر قطر: ۱۶ م. م.
شکل (سیم) وزن ۵/۵۳ گرم

۶۳ـ نمونه دیگر قطر: ۱۶ م. م.
شکل (سیم). وزن ۵/۵۴ گرم
قسمتی از گوشهٔ سکه بواسطه زنگ خوردگی برآمده است.

داریوش دوم

(۴۲۵ـ۴۰۵ پ - م) [1]

۶۴ـ نقش داریوش دوم برسکه، بوضع کماندار پارسی است که یک زانو بزمین زده است و تاجش مزین از پنج دندانه است و لباس او مانند لباس شاهنشاهان قبل از اوست. با مقایسه با شاهنشاهان دیگر او کوتاه قد ومسن بنظر میرسد. سکه داریوش دوم بمناسبت دماغ بزرگ و پهن و ریش و موهای سر پرپشت و انبوه و چشمان برجسته و لبهای کلفت مشخص است.

پشت سکه ـ چهارگوش فرورفته با برجستگیهـای نامنظم که شباهت به ماهی یا پرنده دارد.

قطر ۱۶: م. م.
دریک (زر). وزن: ۸/۳۰ گرم (ل ۲ـ ش ۱)

۶۵ـ این سکه مانند سکه قبلی است، ولی برجستگیهای موجود در فرو رفتگی پشت سکه بوضع دیگری میباشد. قطر: ۱۵ م.م.
شکل (سیم). وزن ۵٫۳۸ گرم

۶۶ـ نمونه دیگر. قطر: ۱۶ م. م.
شکل (سیم). وزن ۵٫۳۳ گرم[2]

---

[1] برحسب آخرین مطالعات دوران سلطنت داریوش دوم از سال ۴۲۴ ـ ۴۰۴ پ م است

[2] از مجموعه De Luynes

۶۷- نمونه دیگر. پشت سکه با سکه قبلی اختلاف دارد. قطر: ۱۶ م. م.

شکل (سیم). وزن ۵/۳۴ گرم[1] (ل ۲- ش۲)

۶۸- نمونه دیگر. قطر: ۱۵ م. م.

شکل (سیم). وزن ۵/۲۳ گرم

۶۹- نمونه دیگر که تصویر داریوش دوم بوضع خشنی برسکه نقر است[2] در فرورفتگی پشت سکه علامت شماره ۹ وجود دارد.

قطر: ۱۶ م. م.

شکل (سیم). وزن ۵/۵۶ گرم (ل۲- ش۳).

۷۰- نمونه دیگر که شبیه سکه قبلی است. فرورفتگی پشت سکه مانند شماره (۵۲ تا ۵۷) سکه اردشیر دوم دراز دست میباشد. قطر : ۱۵ م. م.

شکل (سیم). وزن ۵/۴۳ گرم.

۷۱- نمونه دیگر مانند سکه قبلی که تصویر روی سکه بسبك خشنی است.

در فرورفتگی پشت سکه علامت شماره (۲۵) بنظر میرسد .

قطر: ۱۶: م. م.

شکل (سیم) . وزن ۵/۳۵ گرم (ل ۲- ش ۴)

۷۲- نمونه دیگر با دوعلامت نامشخص برروی سکه.

قطر: ۱۸: م. م

شکل (سیم). وزن ۵/۵۹ گرم.

۷۳- نمونه دیگر. قطر: ۱۴ م.م.

شکل (سیم). وزن ۵/۴۳ گرم .

۷۴- نمونه دیگر باکمی اختلاف ، نقش چهره بسبك معمولی است. در طرف راست علامت شماره (۱۲) قرار دارد. در پشت سکه هلال ماه نقر است.

شکل (سیم). قطر۱۵: م.م. وزن ۵/۵۴ گرم.

۷۵- نمونه دیگر، علامتی که درکنار تصویراست نامشخص میباشد. درپشت سکه‌علامت و برجستگیها و علامت شماره ۲۶ مشاهده میشود.

شکل (سیم) قطر: ۱۸ م. م. وزن ۵/۴۷ گرم.

۷۶- نمونه دیگر بسبك بسیار عادی.

شکل (سیم) قطر: ۱۷ م. م. وزن ۵/۴۵ گرم.

---

[1] ۱- از مجموعه De Luynes

[2] ۲- بدون تردید سر سکه آن بدست حکاك هنرمندی تهیه نگردیده است.

در فرورفتگی پشت سکه‌های شماره ۷۴ ، ۷۵، ۷۶ برآمدگی شبیه‌ماهی و پرنده دیده میشود.

۷۷- نمونه دیگر با علامتی بشکل ۷.

شکل (سیم). قطر: ۱۶: م. م. وزن ۵/۳۷ گرم.

۷۸- نمونه دیگر با علامت نامشخص.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۵۲ گرم.

۷۹- نمونه دیگر بسبك عادی.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۵۱ گرم.

۸۰- نمونه دیگر بسبك عادی.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۵۱ گرم.

۸۱- نمونه دیگر.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م. م. وزن ۵/۴۶ گرم(ل ۲- ش۵).

۸۲- نمونه دیگر.

شکل (سیم) قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۴۸ گرم (ل ۲- ش۶).

۸۳- نمونه دیگربسبك معمولی.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م م. وزن ۵/۵۵ گرم.

۸۴- نمونه دیگر. در پشت سکه علامتی بشکل هلال ماه دیده میشود.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۴۶ گرم.

۸۵- نمونه دیگر بسبك عادی.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۴۶ گرم.

۸۶- نمونه دیگر بسبك عادی. علامات شماره ۱۷ و ۲۷ برروی سکه نقر است.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۵۹ گرم.

۸۷- نمونه دیگر با علامت شماره ۲۸ برروی سکه .

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م. م. وزن ۵/۳۱ گرم.

۸۸- نمونه دیگرباعلامتی سه‌سطحی مانند شماره ۶ و ۲۹ در پشت سکه وبرآمدگی‌ها مشاهده میشود.

شکل (سیم). قطر: م.م. ۵/۴۷ گرم.

۸۹- نمونه دیگر بسبك مخصوص. در پشت سکه حیوانی مانندگراز درحرکت است.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۵۴ گرم.

جنس سکه مخلوطی از سیم و مس است.

۹۰- نمونه دیگر.

شکل (سیم) [۱] . سبک نقش سکه معمولی است.

۹۱- ۹۴- نقش این چهارسکه بواسطه زنگ خوردگی کاملا «سائیده شده است» این سکه‌ها بتاریخ ۱۵ ژوئن ۱۸۲۶ میلادی از (کادالون) [۲] بدست آمده است.

کوروش دوم (صغیر)[۲]

(۴۰۱- ۴۰۰ پ - م)

۹۵- برروی سکه ، نقش کوروش دوم بصورت کماندار پارسی میباشد که بسوی راست یک زانو بزمین زده است.

او دارای موهای بلند است و ریش ندارد تاج کوروش دوم بلند و صاف وبدون دندانه است. لباس او بنظر میرسد که شرابه دار است.

پشت سکه: فرورفتگی مستطیل شکل که داخل آن برجستگی تزئینی عصا مانند قرار دارد و علامتی بشکل سرگراز در دور سکه دیده میشود.

دریک (زر). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۸ر۴۶ گرم[۳]

(ل ۲ - ش ۷)

۹۶- این سکه بوضع سکه قبلی است. در فرو رفتگی پشت سکه. نقش برجسته شبیه ماهی نقر است.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵ر۵۴ گرم.

۹۷- نمونه دیگر. در سوی راست پشت سکه علامتی بشکل انار وجود دارد.

شکل (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۵ر۵۴ گرم.

اردشیر دوم (منه مون)[۴]

(۴۰۵ - ۳۵۹ - پ - م)

۹۸- نقش اردشیردوم منه‌مون بصورت کماندار پارسی که بسوی راست یک زانو بزمین

---

[۱] از مجموعه De Luynes

[۲] Cadalvène این ناحیه در جنوب فرانسه واقع است.

[۳] محتمل است که سکه‌های کوروش صغیر ضرب شهرهای آسیای صغیر و سوریه باشد که شاهی او را برسمیت شناختند.

[۴] (Mnemon) (پرحافظه) یونانیان اردشیر دوم را منه‌مون خوانده‌اند.

زده، برسکه نقراست. تاج او بلند نیست و دارای پنج دندانه است. ریش وموهای سر او بلند و چشمها برجسته و دماغی خمیده دارد.

پشت سکه: فرورفتگی مستطیل شکل با برجستگیها، که بنظر میرسد نقش سگ درحال دویدن است.

دریك (زر). قطر: ۱۷ م.م. وزن۸/۲۷ گرم.

(ل ۲ – ش۸)

۹۹– نمونه‌ای بسبك دیگر.

دریك (زر). قطر: ۱۸ م.م. وزن ۸/۳۴ گرم.

(ل ۲ – ش ۹)

۱۰۰– نمونه دیگر، باتاج چهاردندانه. در فرورفتگی پشت‌سکه برآمدگی‌هائی‌وجود دارد.

دریك (زر). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۸/۳۶ گرم[1] .

۱۰۱– در این سکه اردشیردوم منه‌مون بسوی‌راست یك زانو بزمین زده‌است وکمان میکشد.

تاج او پنج دندانه دارد برشانه او تیردادن پر از تیر است.

پشت سکه. فرورفتگی مستطیلی با نقطه‌های برجسته .

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۳۵ گرم.

(ل ۲ – ش ۱۰)

۱۰۲– نمونه دیگرکه تاج شاه چهار دندانه دارد. پشت سکه شبیه سکه قبلی است.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۳۶ گرم.

۱۰۳– نمونه دیگر.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۱۳ گرم[2].

۱۰۴ نمونه دیگر.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۴۲ گرم.

۱۰۵– نمونهٔ دیگر.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۳۲ گرم[3] .

۱۰۶– نمونه دیگر بهمان نقش. سکه کوچك سیمین (ابول)[4] . بوزن ۱ر۷۲ گرم. قطر۱۱ م.م. (ل ۲ – ش ۱۱).

---

[1] از مجموعه De Luynes

[2] از همان مجموعه.

[3] از همان مجموعه.

[4] (Obole) این سکه سیمین مساوی $\frac{1}{6}$ شکل است .

اردشیر سوم (اخس)[1]

(۳۵۹ - ۳۳۷ پ - م)

۱۰۷ـ روی سکه ـ نقش اردشیر سوم بصورت کمانـدار پارسی بسوی راست ، با تاج چهار دندانه است.

پشت سکه ـ فرورفتگی چهارگوش با برجستگیهائی شبیه در یك شماره ۱۰۰

دریك(زر). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۸/۳۳ گرم.

(ل ۲ ـ ش ۱۲)

۱۰۸ـ نمونه دیگر بسبك متفاوت.

دریك (زر). قطر: ۱۷ وزن: ۸/۲۶ گرم.

(ل ۲ ـ ش ۱۳).

۱۰۹ـ روی سکه تصویر نیم‌تنه اردشیر سوم متمایل بسوی راست منقوش که تاج او بلند وشش دندانه کوچك دارد، چهره وی عریض وچشمها برجسته وریش بلند ونوك تیز است. کمان بدست راست و تیر بدست چپ گرفته است.

فرورفتگی پشت سکه ناهموار است.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م وزن ۵/۳۸ گرم[2] (ل۲ـش۱۴)

۱۱۰ـ نمونه دیگر

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م .م. وزن ۵/۲۸ گرم[3].

۱۱۱ـ نمونه دیگر.

شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۳۵ گرم.

۱۱۲ـ نمونه دیگر.

شکل (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۳۶ گرم.

داریوش سوم

(۳۳۷ - ۳۳۰ پ ـ م) ۴

۱۱۳ـ در روی سکه: نقش داریوش سوم در وضع کماندار پارسی که نیمه زانو بزمین زده است.

---

[1] Achus

[2] از مجموعه De Luyne

[3] همان مجموعه

[4] بنا بر تحقیقات تازه دوران سلطنت داریوش سوم از ۳۳۵ تا ۳۳۰ پ ـ .م است.

نیمرخ او با ریش بلند برازندگی و ظرافت چهره او را میرساند. تاج داریوش سوم پنج دندانــه بزرگ دارد . و حاشیه ردا مرواریــد دوزی شده است . در پشت سر او علامتی نقر است .

پشت سکه: خطوط مارپیچ و موازی برجسته دیده میشود.

دو دریك (زر). قطر: ۱۹: م.م. وزن ۱۶/۵۲ گرم.

(ل ۲ - ش ۱۶).

۱۱۴- براین سکه، تاج شاه دارای چهاردندانه است. درپشت شاه نقش تاج نقراست.

دو دریك (زر). قطر: ۱۹ م.م وزن ۱۶/۴۹ گرم.

(ل ۲ - ش ۱۷)

۱۱۵- بالای تاج شاه دراین سکه درعوض دندانه طرح سه برج است . درپشت تصویر شاه علامت شماره(۳۲) نقراست.

دو دریك (زر). قطر: ۱۸ م.م وزن ۱۶/۷۳ گرم.

(ل ۲ - ش ۱۸)

۱۱۶- نمونه دیگر. فراز تاج شاه با چهاردندانه کوچك مزین است. در پشت تصویر شاه حرف (ت) نقر است.

دو دریك (زر). قطر: م.م. وزن ۱۶/۵۲ گرم.

۱۱۷- نمونه دیگر. درپشت تصویر شاه طـرح يك تاج و در جلوی او علامت شماره (۳۳) نقر است.

دو دریك (زر). قطر: ۲۰ م.م وزن ۱۶/۶۵ گرم .

۱۱۸- نمونه دیگر باعلامت شماره (۳۴) در پشت تصویر شاه.

پشت سکه. فرورفتگی نامنظم در دو قسمت که هر يك بطرح خانه خانه بوسیله خطوط ازیکدیگر مجزا شده‌اند.

دو دریك (زر). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۱۶/۵۵ گرم.

۱۱۹- نمونه دیگر. شاه با ریش لباس بسیار بلند او بوسیله يك ردیف مروارید زینت یافته است.

در پشت شاه علامت شماره (۳۰) قرار دارد.

دو دریك (زر). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۱۶/۶۳ گرم.

(ل ۲ - ش ۱۹)

۱۲۰- نمونه دیگر، بهمان وضع که شاه بصورت کماندار پارسی‌است . درپشت تصویر حروفی نقر است.

پشت سکه: فرورفتگی نامنظم با خطوط مارپیچ شبیه به‌سکه‌های دو دریکی .

دریك(زر). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۸/۳۵ گرم.
(ل ۲ - ش ۲۰)

۱۲۱- در این سکه تصویر شاه با ریش بلندی که برروی سینه‌اش آمده است. منقوش است.

پشت سکه: در فرورفتگی نقطه‌هائی برآمده دیده میشود.
دریك (زر). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۸/۳۲ گرم.

۱۲۲- نمونه دیگر.
دریك (زر). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۸/۳۲ گرم[1]
(ل ۲-ش ۲۱)

۱۲۳- نمونه دیگر که در پشت سکه خطوط مارپیچ نظیر دودریکی نقر است.
دریك (زر). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۸٫۳۵ گرم. دورسکه مدور است.

۱۲۴- داریوش سوم دروضع کماندارپارسی که یك‌زانو بزمین زده‌است برسکه‌منقوش است، او دارای ریش بلند بینی برجسته است و سر را کمی بسوی جلو خم کرده است.
پشت سکه: قسمتی از جلوی کشتی را نشان میدهد که بالای بدنه آن بشکل گردن قو میباشد. روی بدنه کشی یك‌حرف کاری نقر است.
دریك (زر). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۸/۲۵ گرم[2].
(ل ۲ - ش ۲۲)

۱۲۵- نقش این سکه داریوش سوم را از سوی راست در حال مبارزه نشان میدهد که زانوبزمین زده‌است. نیمرخ او موزون با ریش دراز وتاجی بلند با دندانه‌های کوچك است، ازدست چپ کمان راگرفته وخنجررا درحال‌حمله بادست راست بعقب زده‌است. برپشت وی تیردان پراز تیر آویزان است.
پشت سکه: فرورفتگی با نقطه‌های نامنظم که در وسط آن علامتی مانند سر انسان از روبرودیده‌میشود.
شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۴۵ گرم[3].
(ل ۲ - ش ۲۳)

۱۲۶- نمونه دیگر.
شکل (سیم).

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes.

[2] ۲- همان مجموعه.

[3] ۳- همان مجموعه.

(ل ۲ ـ ش ۲۴)

۱۲۷ـ نمونه دیگر با علامتی بشکل جغد ویك سه‌گوش برجسته در طرف راست‌سکه.
پشت سکه: علامت شماره (۳۱) قرار دارد.
شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن۵/۴۶ گرم.

۱۲۸ـ نمونه دیگر.
شکل (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۵/۴۶ گرم[1] .

۱۳۹ـ نمونه دیگر با علامتی مانند علامت شماره (۶) در طرف راست سکه مشاهده میشود.
شکل (سیم).قطر: ۱۵ م.م. وزن ۵/۳۷ گرم.

۱۳۰ـ نمونه دیگر.
شکل (سیم) قطر: ۱۵ م. م. وزن ۵/۳۷ گرم [2]

(ل ۲ـش ۲۵)

۱۳۱ـ نمونه دیگر که چهره شاه بینی‌خمیده برجسته‌ای‌را نشان میدهد. درسوی‌راست علامت هلال ماه دیده میشود.
شکل (سیم). قطر: ۱۵ م .م. وزن ۵/۳۷ گرم [3] .

۱۳۲ـ نمونه دیگر بسبك عادی که چشم از روبرو و دماغ خمیده است.
علامت شماره (۳۵) طرف راست نقر است.
پشت سکه : هلال ماه
شکل(سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۵/۳۸ گرم.

(ل ۲ـ ش ۲۶)

۱۳۳ـ نمونه دیگر بسبك عادی. علامت‌کنار سکه دوبر آمدگی گرد است.
شکل(سیم). قطر: ۱۸ م.م. وزن ۵/۳۲ گرم.

۱۳۴ـ نمونه دیگر بسبك معمولی.
شکل(سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۵/۳۲ گرم.

۱۳۵ـ نمونه دیگر بسبك معمولی .
شکل (سیم). قطر: ۱۷ .م .م وزن ۴/۲۳ گرم.

۱۳۶ـ نمونه دیگر.

---

[1] ـ مجموعه De Luynes.

[2] ـ همان مجموعه.

[3] ـ همان مجموعه.

سکه کوچك : (دو ابول)[1]. قطر: م.م. وزن ۲۰ر۱ گرم، این سکه سوراخ دار است.

۱۳۷- داریوش سوم بوضع کماندار پارسی که یك زانو بسوی راست بزمین زده است و کمان بدست راست و نیزه بدست چپ گرفته ، برروی سکه نقر است. درپشت تصویر علامت شماره (۳۰) و طرح تاج نقر است.

پشت سکه: درفرورفتگی بیضی شکل خطوط موازی و مارپیچ برجسته دیده میشود.

دودریك (زر). قطر: ۱۸ م.م. وزن ۵۰ر۱۶ گرم.

۱۳۸ نمونه دیگر با علامت شماره (۳۰) کمی نامرتب برپشت تصویر شاه نقر است.

پشت سکه: در فرورفتگی بیضی شکل دو هلال ماه نقر است.

دو دریك (زر). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۴۲ر۱۶ گرم.

دور سکه گرد است. این سکهٔ بسبك عادی و در اواخر این دوره ضرب گردیده است.

(ل ۲ - ش ۲۷)

---

[1] Diobole

پادشاهان جزء وساتراپ‌ها

شاهان کیلیکیه

سکه‌های ضرب تارس[۱]

کیلیکیه شاهان ناشناس (نوع اول)

۱۳۹ـ روی سکه : شاه سوار براسب بسوی راست تاخت میکند .

درنقش سکه چهره او بدون ریش است و تاج پارسی[۱] که لبه آن تا زیر چانه آمده ، بسردارد ومهار اسب را با دو دست گرفته است . درجلوی او طرح صلیب دسته‌ار و دور سکه زنجیره دار است

پشت سکه : نوشته نام تارس [۲] وجنگجوی یونـانی نیزه بدست درحال جملـه برسکه نقر است . برسرمرد جنگجو کلاه خودکرنتی است . سینه او برهنه است و نوعی دامن کوتاه به کمربسته سپررا برای محافظت سینه خود به‌دست چپ گرفته‌است. درپشت اوصلیب دسته‌دار منقوش است. مجموع نقش درون فرورفتگی چهارگوش محدود به‌زنجیره‌قرار دارد .

شکل(سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۵۵ گرم نقش‌سکه بسبك‌کهن‌است.[۳](ل۳ـش۱)

۱۴۰ـ روی سکه : شاه‌کیلیکیه سوار براسب بسوی راست تـاخت میکند. نقش پشت سکه مانند سکه قبلی‌است. شکل (سیم). سه‌ابولی[۴] قطر ۱۵: م.م. وزن ۳/۱۵ گرم[۵].
(ل ۳ـ ش ۲).

سی‌ئنزیس چهارم[۶]

(حدود ۴۰ پم) (نوع دوم)

۱۴۱ـ روی سکه : شاه‌کیلیکیه سینزیس چهارم سوار اسب درحال تاخت است ، شاه

---

[۱] ـ تاج مانندکلاه پارسی ساتراپ‌های هخامنشی است . برای مزید اطلاع به‌کتاب سیمای شاهان و نام‌آوران ایران باستان تألیف ملك زاده بیـانی و دکتر رضوانی (ص ۶ ـ ۸) مراجعه شود .

[۲] ـ نام تارس بخط آرامی است .

[۳] ـ مجموعه De Luynes

[۴] ـ Tetrobole

[۵] ـ همان مجموعه

[۶] ـ Syennesis IV

تاج پارسی بسر گذاشته و پوشش او لباسی گشاد است که برروی شانه او گره خورده است. شاه مهار اسب را بدست چپ گرفته وخنجر کوتاهی بدست راست دارد .

پشت سکه : نام تارس بخط آرامی : سرباز یونانی که زانوهایش را خم کرده وسپرو نیزه بدست دارد برای حمله آماده است .

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۵۵ گرم.

۱۴۲ـ نمونه دیگر : در زمینه پشت سکه علامتی بشکل حیوان ، گرگ ماننددرحال دویدن است .

قطر: ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۳۵ گرم (ل۳ـ ش ۵).

شاهان یا ساتراپهای ناشناس

(حدود ۴۰۰ تا ۳۶۵ پ - م)

۱۴۳ـ روی سکه: شیر درحال دریدن گاو میش است. گاو میش که زمین خورده سعی دارد که بلند شود.

پشت سکه: نام شهر تارس بخط آرامی و در یك چهارضلعی خوشه گندم نقر است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۰ر۳۵ گرم.

(ل ۳ ـ ش ۵)

۱۴۴ـ روی سکه : نقش ماهی بالدار

پشت سکه : نام شهر تارس بخط آرامی درکنارنقش ایستاده شاهنشاه ایران ، اردشیر دوم نقر است .

اردشیر تاج بسردارد وپوشش اولباس معمولی شاهان پارس است .

از دست چپ کمان راگرفته وبادست راست تکیه به‌نیزه داده است .

دورطرح زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (سیم)[1]. قطر : ۱۴ م.م وزن ۳/۲۵ گرم (ل۳ ـ ش ۶)

۱۴۵ـ روی سکه : شاهنشاه ایران اردشیر دوم درحال جدال باشیری است که روی زاست دوپای خود ایستاده به اردشیر حمله میکند . شاهنشاه تاج پـارسی بسردارد و بادست خنجر به‌پهلوی شیرفروکرده است .

پشت سکه : شاهنشاه‌ایستادهٔ تیردان به‌پشت ونیزه بدست راست دارد. نام شهر(تارس) بخط یونانی در پشت تصویر او نقر است . سکه کوچك پارسی . قطر: ۱۴ م.م. وزن ۳/۴۰ گرم (ل ۳ـ ش ۷).

۱۴۶- روی سکه نیم‌تنه حیوان بالدار ، پشت سکه : شاه درحـال کشیدن کمان یك زانو بزمین زده است . برپشت او تیردان قـرار دارد . در پشت شاه علامتی بصورت صلیب دسته‌دار نقر است . سکه کوچك (سیم) وزن ۲/۴۸ گرم .

سکه‌های ضرب سولی

شاهان ناشناس

حدود ۴۵۰-۴۰۰ پ-م.

۱۴۷- روی سکه : شاه کیلیکیه کمان بدست دارد . تاج وی تاج پارسی است ، ریش ندارد . وتیردان او که درپهلویش آویزان میباشد پراز تیر است .
پشت سکه : خوشه‌انگور وفرورفتگی محدودبه زنجیره است .
استرپارسی قطر ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۵۵ گرم (ل۳- ش ۸).

۱۴۸- روی‌سکه : تصویرشاه کیلیکیه باکمان وتیردان . در زمینهٔ کلاه خودنقراست.
پشت سکه : خوشه انگور روشاخه خرزهره. فرورفتگی بوسیلهٔ زنجیره محدوداست .
استترپارسی. قطر: ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۷۰ گرم .
(ل۳- ش ۹)

۱۴۹- روی سکه: شاه تصویر کیلیکیه با کمان وتیردان . درون تیردان علاوه برچند تیر کمان دیگری نیز جا دارد.
پشت سکه : نام شهر (سولی)[1] بخط یونانی وخوشه‌انگور وشاخه‌خر زهره نقر است.
سکه کوچك(سیم). قطر : ۱۵ م.م وزن ۳/۵۰ گرم (ل ۳- ش۳).

شاهان ناشناس

(حدود ۴۰۰-۳۶۰ پ-م)

۱۵۰- روی سکه : شاه کیلیکیه کمان بدست دارد و بالاتنهٔ او لخت است . در تیردان وی چند تیر و کمان دیگری قرار دارد .
پشت سکه : نام شهر سولی بخط یونـانی و خوشه گندم وعلامتی شبیه لاك پشت درون فرورفتگی دیده میشود .
استترپارسی. قطر ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۶۵ گرم .
(س ۳- ش۱۱).

۱۵۱- روی سکه : شاه کیلیکیه کمان بدست گرفته وتیردان او پراز تیر است.
پشت سکه : نام شهر سولی بخط یونانی درکنار خوشه انگور نقر است .
استترپارس (سیم) . قطر ۲۵: م.م. وزن ۱۰/۶۵ گرم.
(ل ۳- ش ۱۲).

---

[1] ـ Soli یکی از شهرهای آسیای صغیر.

۱۵۲- روی سکه : شاه کیلیکیه کمان بدست دارد . سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه : نام شهرسوولی بخط یونانی وخوشه گندم .
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۴۱ گرم .
(ل۳- ش۱۳)

سکه‌های ضرب شهر مالوس[1]

شاهان ناشناس

(حدود ۴۰۰-۳۶۰ ؟ پ. م.م.)

۱۵۳- روی سکه : تصویر اردشیر دوم شاه ایران بصورت کماندار پارسی نقر است. شاه ریش بلند دارد وتاج اودارای سه دندانه‌است. اردشیر بدست چپ کمان و بدست راست نیزه راکه دستهٔ آن گلوله مانند می‌باشدگرفته است .

پشت سکه: نام شهر بخط یونانی وهرقل لخت ایستادهٔ وبادستانش شیری‌راخفه میکند.
در زمینه سکه یك گرز نقر است
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۳۵ گرم.
(ل ۳- ش ۱۴).

۱۵۴- روی سکه : نقش اردشیر دوم بوضع کماندار پارسی مانند سکه قبلی است.
پشت سکه : اردشیر دوم بوضع کماندار پـارسی نیمه زانو بزمین زده وکمان بدست چپ گرفته است ، وبادست راست از تیردان یك تیر بیرون آورد .
استترپارسی (سیم). قطر ۲۳: م.م. وزن ۹/۸۵ گرم[2].

۱۵۵- نمونه دیگر باعلامتی بشکل کاومیش وحرف اول نام شهر (ایسوس)[3].
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۵۰ گرم
(ل۳ - ش ۱۵).

تریباز

۱- سکه‌های ضرب شهر ایسوس

(حدود ۳۸۶-۳۸۰ پ.م.)

۱۵۶- روی سکه: ایزد بعل‌نیمه لخت ایستاده ، شاهینی بابالهای گسترده بدست‌راست دارد وبادست چپ تیکه به عصای قدرت داده است . در زمینه سکه کلمه تریباذ به‌خط آرامی نقر است . دورسکه زنجیره دارد.

پشت سکه . نقش اهورمزد بالدار از روبروکـه سرش را بطرف راست منحرف کرده است بدست راست یك حلقه تاج وبدست چپ گل نیلوفر گرفته است .

---

[1] Mallus شهری درآسیای صغیر

[2] از مجموعه De Luynes

[3] Issus

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۵۰ گرم.
(ل ۳- ش ۱۶)

۱۵۷- روی سکه : بعل ایستاده . در زمینهٔ سکه کلمه ایسوس نامشخص نقر است.
پشت سکه : هرقل برهنه ایستاده به گرز تکیه داده است و کمـان بدست راست گرفته وپوست شیر برروی بازوی چپ او قرار دارد .
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲-م.م. وزن ۱۰/۴۲ گرم .
(ل ۳- ش ۱۷)

۱۵۸- روی سکه : نقش نیم تنه نیم رخ (دیونیزوس)[1] باموهای حلقه حلقه.
پشت سکه : بعل نیمه برهنه ایستاده بدست راست شاهینی را بابالهـای گسترده گرفته است وتکیه به‌عصای قدرت دارد.
در زمینه سکه چند حرف اول نام تریباذ بخط آرامی نقر است .
سکه کوچك (ابول) پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م م. وزن /۵۸ گرم.
(ل۳ - ش ۱۸)

۲- سکه‌های ضرب شهر سولی

(حدود ۳۸۶-۳۸۰ پ.م).

۱۵۹- روی سکه : نقش نیم تنه هرقل بـاریش ، دورگردن او پـوست شیر گـره خورده است .
سکه زنجیره دار است .
پشت سکه : نام شهر سولی بخط یونانی درکنارتصویر نیم رخ تریباذ که کلاه پارسی بردارد نقر است .
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۹٫۶۰ گرم.
(ل ۳- ش ۱۹).

۱۶۰- نمونه دیگر (سیم). قطر: ۲۰ .م.م. وزن ۹/۸۰ گرم[2].
(ل۳- ش ۲۰)

۱۶۱- نمونه دیگر (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۱۰ گرم.
(ل ۳ - ش ۲۱).

۱۶۲- نمونه دیگرکه درپشت سکه‌نام شهر بخط یونانی نقر است .
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۰ م م. وزن ۱۰ گرم .
(ل ۳ - ش ۲۲).

۱۶۳- روی سکه - نقش نیم‌تنه هرقل
پشت سکه - نیم تنه زنی از روبروکه تاج بسردارد وگردنبد به‌گردن اوست.
سکه کوچك - (ابول) (سیم). قطر: ۱۰ م م وزن ۰/۷۷ گرم.

---

[1] Dionysos

[2] مجموعه De luynes

۳- سکه‌های ضرب شهر مالوس

(حدود ۳۸۶-۳۸۰ پ.م.)

۱۶۴- روی‌سکه- نیم‌تنه آفرودیت[1] که‌تاج بسر دارد، به‌گوش وی گوشواره و گردنبد مروارید به‌گردن‌اوست و گیسوان‌اوجمع شده در پشت گردن. دورسکه زنجیره‌داراست.
پشت سکه : بخط یونانی قسمت اول نـام شهرمالوس ونیم تنه تریباذ باریش که‌کلاه پارسی بسردارد وبر گردن اوگرنبدی است .
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۲ .م.م وزن ۱۰/۱۲ گرم و۳) (ل ۴-ش۱).

۱۶۵- مانند سکه قبلی بانقش افرودیت .
پشت سکه - نام شهرمالوس بخط یونانی وتصویرتریباذ باعلامتی بشکل گاومیش.
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۱۰ گرم (ل ۴-ش ۲)

۱۶۶- روی سکه تصویر نیم تنه بی‌کلاه هرقل که پوست شیر بدورگـردن اوست . دور سکه زنجیره داراست .
پشت سکه - نام شهر بخط یونانی ونیم‌تنه تریباذ باریش وکلاه پارسی که‌گردنبد به گردن اوست.
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۲۰ گرم (ل۴-ش۳)

تیسافرن

سکه ضرب شهر اسپاندوس

(سال ۴۱۱ پ - م.م.)

۱۶۷- روی سکه - نیم تنه ریش دار تیسافرن که‌کلاه پارسی بسردارد.
پشت سکه - بخط یونـانی کلمه شاه درکنار تصویر اردشیر دوم که بوضع کماندار پارسی است نقراست . اردشیر دوم کمان بدست چپ و بدست راست نیزه گرفته است .
نیم درهمی (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱/۸۵ گرم[3] (ل ۴-ش۴).

فرناباز

سکه ضرب شهرسینزیك[4]

(حدود سال ۴۱۰-پ-م.)

۱۶۸- روی سکه : نام فرناباز بخط یونانی و تصویر نیمرخ فرناباز باکلاه پارسی.
پشت‌سکه‌طرح‌قسمتی‌ازجلوی کشتی‌بطرز گردن‌قو که‌بر گرد آن‌سه‌ماهی(دلفین) نقراست.

---

[1] Aphrodite الهه زیبائی دریونان‌کهن .

[2] مجموعه De Luynes   ۳- همان مجموعه.

[4] Cyzique یکی از شهرهای مهم میسی (شمال غربی آسیای صغیر)

استتر یونانی و پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۲/۸۵ گرم.
(ل۴ـ ش ۵).

سکه‌های ضرب کیلیکیه

(حدود سال ۳۷۹ـ۳۷۴ پ ـ م)

۱۶۹ـ روی سکه : نام ایزد بعل بخط آرامی در کنار نقش نیمه برهنه او که بر تخت نشسته درحالی که قسمتی از ردای او دور دست چپ پیچیده شده و با دست راست تکیه به‌عصای قدرت داده است .

پشت سکه : نام فرناباذ و شهر کیلیکیه بخط آرامی در کنار تصویر باریش آرس[1] که سرش کلاه خود آتنی است .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۹/۴۷ گرم[2].
(ل ۴ـ ش ۶).

۱۷۰ـ نمونه دیگر.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۴۰ گرم .[3]

۱۷۱ـ نمونه دیگر.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۰/۲۵ گرم[4].

۱۷۲ـ نمونه دیگر بااین اختلاف عصائی که بعل بدست دارد بصورت سه‌شاخه است .
استتر پارسی سیم قطر ۲۴ م.م. وزن ۱۱/۵۰ گرم.
(ل۴ـ ش ۷).

۱۷۳ـ روی سکه : نیم‌تنه تمام رخ الهه آرتوس که گیسوانش افشان است و بگردن او گردن بندی است .

پشت سکه : نام فرناباز و کیلیکیه بخط آرامی درکنار تصویر باریش آرس که کلاه خود بسر دارد نقراست . در زمینه سکه صلیب دسته‌دار دیده میشود .
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۲۴ گرم .
(ل ۴ـ ش ۸)

۱۷۴ـ نمونه دیگر بـاهمان نوشته وتصویر آرس باکلاه خود وعلامت صلیب دسته‌دار
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ .م.م وزن ۱۰/۴۷ گرم .

۱۷۵ـ روی سکه ـ تصویر الهه آرتوس .
پشت سکه : تصویر آرس وعلامت صلیب دسته‌دار . دورسکه زنجیره‌دار است .
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۹۵/ گرم (ل ۴ـ ش ۹).

---

[1] (Arès) خدای جنگ در یونان کهن
[2] مجموعه De Luynes
[3] همان مجموعه
[4] از مجموعه De Luynes

۱۷۶ـ روسکه ـ تصویر الهه آرتوس، دورسکه زنجیره‌دار است پشت‌سکه ـ نام کیلیکیه بخط آرامی در کنار تصویر آرس نقر است .

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۱ م.م وزن ۰/۷۲ گرم[1]

۱۷۷ـ نمونه دیگر.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۶۸ گرم[2] .

۱۷۸ـ نمونه دیگر .

پشت سکه ـ نام کیلیکیه بخط آرامی درطرف راست تصویر آرس نقر است .

در زمینه صلیب دسته‌دار قرار دارد .

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۸۷ گرم[3].

(ل۴ـ ش۱۰)

۱۷۹ـ نمونه دیگر بااختلاف جزوی.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۷۶ گرم.

۱۸۰ـ روی سکه ـ نام فرباباز بخط آرامی در کنار تصویر آرس که کلاه خود آهنی بسردارد نقر است : پشت تصویر صلیب دسته‌دار دیده میشود .

پشت سکه : آفرودیت بر تخت نشسته‌است، قسمتی‌ازتخت بشکل ابوالهول بالدارمیباشد. الهه افرودیت لباس مخصوص به تن دارد ، یك جام که در مراسم مذهبی بکار میرود بدست راست گرفته واز دست چپ یك شاخه گل بطرف صورت خود برده است .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۴ م. وزن ۹/۹۶ گرم .

داتام

۱ـ سکه‌هائی که در کیلیکیه ضرب گردیده است

(حدود سال ۳۷۸ـ۳۷۲ پ‌ـم)

۱۸۱ـ روی سکه ـ نیم‌تنه تاجدار الهه آرتوس[4] تمام رخ ، باگیسوی افشان که در گردنش گردنبندی است . دورسکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام داتام بخط آرامی در کنار تصویر آرس[3] که کلاه خود آهنی بسردارد نقراست. دور سکه زنجیره‌دار است .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م وزن ۱۰/۶۵ گرم.

(ل ۴ـ ش ۱۱).

---

[1] همان مجموعه . [2] همان مجموعه

[3] همان مجموعه .

[4] Arethus الهه پاکی آبها وچشمه سارها درافسانه‌های یونانی است .

[5] (Arès) در افسانه‌های کهن خدای جنگ است

۱۸۲- نمونه دیگر باعلامتی مانند گاومیش که روی تنه آن بخط آرامی نام ایزد بعل نقر است.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۴۶ گرم.

۱۸۳- نمونه دیگر با نقش الهه (آرتوس).

پشت سکه : نام داتام بخط آرامی درکنار تصویر آرس نقر است .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۱۰/۲۶ گرم[1](ل۴- ش ۱۲).

۱۸۴- نمونه دیگر .

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م، وزن ۱۰/۴۵ گرم.

۱۸۵- روی سکه ـ نیم تنه‌تاجدار الهه افرودیت[2] باگوشواره وگردنبند . دورسکه زنجیره دارد.

پشت سکه ـ نام داتام بخط آرامی و تصویر نیم رخ آرس . دورسکه زنجیره دارد .

سکه‌کوچك (اوبول) (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۵۵ گرم (ل۴- ش ۱۳).

۱۸۶- روی سکه ـ نقش تمام رخ تاجدار الهه (ارتوس) باگردنبند ـ دورسکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه افرودیت باگوشواره وگردنبند بشکل مهره‌های مدور

سکه‌کوچك (ابول) سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۷۰ گرم.

(ل۴- ش ۱۴)

۱۸۷- روی سکه ـ نام بعل[3] بخط آرامی درکنار نقش وی نقر است . بعل برتخت نشسته وقسمت سینه اوبرهنه‌است وریش‌دارد وپوششی‌ساقهای‌پای‌اورا می‌پوشاند، بدست راست عصای قدرت راگرفته‌که سرعصا بشکل شاهین‌است وخوشه انگور وخوشه‌گندم بدست چپ دارد. تمام‌نقش‌درون حلقه دندانه داری قرارداردکه معرف قلعه‌ای میباشد.

پشت سکه ـ نام داتام بخط آرامی ونقش ساتراپ‌که برتخت نشسته وبدست تیری را گرفته منفوراست.داتام‌کلاه‌پاریسی‌بسردارد وردائی‌برپشت‌انداخته‌وتیردان‌روی‌زانوی اوست ومقابل‌وی‌کمان‌قراردارد. دربالای تصویرطرحی‌ازخورشید بالداردیده میشود.

استتر پارسی(سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۰/۴۸ گرم[4] (ل۴- ش ۱۵)..

۱۸۸- نمونه دیگر .

استتر پاریسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۰/۴۲ گرم .

(ل ۴- ش ۱۶).

۱۸۹- نمونه دیگر باعلامتی شبیه به‌گاومیش‌که برپشت او نوشته قسمتی از نام ایزد بعل قرار دارد .

---

[1] از مجموعه De Luynes

[2] Aphrodite الهه زیبائی - یونان‌کهن

[3] Baltarz

[4] مجموعه De Luynes

استترپاریسی (سیم). قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۰/۱۰ گرم .

۱۹۰ـ نمونه دیگر که زیر تخت ایزد بعل شیر نشسته دیده میشود .

استتر پاریسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۹/۳۸ گرم.

۱۹۱ـ روی سکه ـ اردشیر شاه ایران بوضع کماندار پارسی که نیمه زانو بزمین‌زده و کمان بدست‌چپ دارد وبدست راست نیزه را گرفته دیده میشود. سکه زنجیره‌داراست.

پشت سکه: تصویر ساتراپ داتام باکلاه پارسی .

سکه کوچك (ابول) (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۶۸ گرم . (ل۴ـ ش ۱۷).

۱۹۲ـ نمونه دیگر .

سکه کوچك (ابول) (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۰/۶۲ گرم[1]

۱۹۳ـ روی سکه ـ نام بعل بخط آرامی درکنار تصویراو که برتخت نشسته نقراست. سینه اولخت و کمر وپاهای او پوششی دارد. بعل عصای قدرت که منتهی به‌شاهین است بدست چپ دارد وبدست راست خوشه گندم وانگور گرفته است، تمام صحنه نقش درون دایره‌ای که مزین به‌دندانه‌هائی که معرف قلعه جنگی است قرار دارد .

پشت‌سکه ـ دوتن از ایزدان در مقابل آتشدان ایستاده‌اند . درپشت یکی از آنها نوشته آرامی کلمه(آنا) که نام‌اومیباشد نقراست ودرطرف دیگرنام داتام مشاهده‌میشود.

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۶۰ گرم.

(ل۴ـ ش ۱۸).

۱۹۴ـ نمونه دیگرمانند سکه قبلی.

استترپارسی (سیم) . قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۰/۹۶ گرم (ل۴ـش۱۹)

۱۹۵ـ نمونه دیگر.

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۰/۳۰ گرم .

۱۹۶ـ۱۹۷ـ نمونه دیگر[3].

۱۹۸ـ نمونه دیگر باکلمه(آنا) برپشت مردی که طرف چپ ایستاده است.

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۴۲ گرم (ل۴ـش۲۰).

۱۹۹ـ روی سکه. نیم رخ آپولون .

پشت سکه : بعل نشسته برتخت مانند سکه‌های قبلی.

۱- مجموعه De Luynes

۲ـ همان مجموعه

۳- همان مجموعه

سکه کوچك (ابول) (سیم). قطر: ۱۱م.م. وزن ۸۲ر۰ گرم.
(ل ۴۰-ش ۲۱)

سکه ضرب شهر سینوپ[1] حدود ۳۶۸ پ-م.م.

۲۰۰- روی‌سکه- نیم‌رخ‌الهه شهرسینوپ باگوشواره وموهای لوله‌شده به‌گردپیشانی و پشت سر. پشت سکه - شاهین درحال شکار یك ماهی است. درکنار نقش نام داتام به‌یونانی نقراست.

درهم اژینی(سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۸۵ر۵ گرم.
(ل ۴- ش ۲۲)

مازه

سکه‌های ضرب کیلیکیه

(حدود سال ۳۶۱-۳۳۳-پ-م)

۲۰۱- روی سکه - نام ایزد بعل بخط آرامی درکنار تصویر بعل‌که برتخت نشسته وقسمت سینه او برهنه است وپوشش قسمت زانوهای اورا دربر گرفته است .

بدست راست خوش‌گندم وانگور راگرفته وبادست چپ تکیه برعصای بلند قدرت‌داده که سر آن منتهی به‌گل نیلوفر است .

زیر تخت نقش صلیب دسته‌دار دیده میشود .

پشت سکه : نام مازه بخط آرامی درکنار نقش شیرکه درحال دریدن یك گوزن است قرار دارد .

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۸۵ر۱۰ گرم (ل۵- ش۱)

۲۰۲- نمونه دیگر

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن۹۰ر۱۰ گرم[2].

۲۰۳- نمونه دیگر بااین اختلاف که پاهای‌بعل برروی چهارپایه‌ای که مزین به‌طرحی بشکل شیر میباشد قرار دارد . در زمینه سکه یك حرف آرامی نقراست .

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۹۲ر۱۰ گرم[3] .
(ل ۵- ش ۲)

۲۰۴- نمونه دیگر باطرح صلیب دسته‌دارکه در زیر تخت بعل قرار دارد.

استترپارسی (سیم). قطر، ۲۳ م.م. وزن ۶۵ر۱۰ گرم.

۲۰۵- نمونه دیگر باعلامت صلیب دسته‌دارو حرفِ اول نام‌مازه بخط‌آرامی.

---

[1] Sinope شهر بندری درآسیای صغیر (ترکیه‌کنونی)

[2] مجموعه De Luynes

[3] همان مجموعه

استتر پارسی(سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن۴۲ر۹ گرم[1] .

(ل۵-ش۳)

۲۰۶- نمونه دیگر با علامت صلیب دسته‌دار وحرف اول نام مازه بخط آرامی.

استتر پارسی(سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۵۶ر۱۰ گرم[2].

۲۰۷- نمونه دیگر.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۷۲ر۱۰ گرم (ل. ۵- ش ۴).

۲۰۸- نمونه دیگر که زیر تخت ایزد بعل یك قوچ منقوش است .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۶۰ر۱۰ گرم[3] (ل ۵ - ش ۵).

۲۰۹- نمونه دیگر

استتر پارسی(سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۵۲ر۱۰ گرم .

۲۱۰- نمونه دیگر با این اختلاف که بعل پاهارا بروی چهارپایه گذاشته وزیر تخت وی یك سرشاهین دیده می‌شود .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۰۵ر۲۱ گرم[3] .

۲۱۱- نمونه دیگر بدون سرشاهین .

پشت سکه : شیر درحال دریدن گوزن است .

سکه کوچك (ابول) پارسی. قطر : ۱۱ م.م. وزن : ۷۵ر۵ گرم .

(ل ۵ -ش۶)

۲۱۲- روی سکه - تصویر هرقل بدون ریش از روبرو با کلاهی از پوست شیر. سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه : شاهین برروی سر گوزنی ایستاده . سکه زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر : ۱۲ م.م. وزن : ۴۸ر۰ گرم .

(ل ۵- ش۷).

۲۱۳- روی سکه - تصویر نیم رخ تریپتولم[4] با تاجی از خوشه گندم . پشت سکه - شاهین با بالهای نیمه گسترده بر پشت یك شیر خوابیده ایستاده است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر : ۱۲ م.م. وزن ۸۲ر۰ گرم.

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] مجموعه De luynes

[4] Triptolème شاه الوزیس (Eleusis) است که در افسانه‌های کهن یونان اورا مخترع خیش می‌دانند .

(ل ۵- ش۸)

۲۱۴- روی سکه : نام بعل (بـالتارز) بخط آرامی وایزد بعل از روبرو برتخت بدون پشتی‌نشسته وسینه‌او برهنه‌است. ردای بعل‌قسمت پائین بدن‌اورا پوشانیده وبدست چپ عصای قدرت راکه منتهی به‌گل نیلوفر آبی می‌باشد گرفته است .

در زمینهٔ دوحرف از نام شهرمالوس نقر است .

پشت سکه : نام مازه بخط آرامی درکنار نقش شیرکه درحـال دریدن گاومیش‌که زانو زده، نقر است .

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰ر۹۲ گرم.

(ل ۵-ش ۹)

۲۱۵-۲۱۷- نمونه دیگر باعلامت نام شهرمالوس.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۷ م.م. ۲۳ م.م.

وزن : ۱۰ر۵۰ گرم - ۱۰ر۴۰ گرم و۱۰ر۵۵ گرم .

۲۱۸- نمونه دیگر .

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۰ر۶۶ گرم[1].

(ل ۵- ش ۱۰)

۲۱۹- نمونه دیگر باعلامت شهرمالوس.

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۷ م.م وزن۱۰ر۶۰ گرم . این سکه سوراخ‌دار است.

(ل۵-ش۱۱)

۲۲۰-۲۲۱- نمونه دیگر باعلامت شهرمالوس .

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۴ م.م. قطر : ۲۷ م.م.

وزن ۱۰ر۶۵۶ گرم وزن ۱۰ر۸۸ گرم.

۲۲۲- نمونه دیگر باعلامت شهرمالوس ونام بعل بخط آرامی

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰ر۵۵ گرم[2] .

۲۲۳-۲۲۵- نمونه دیگر .

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۵ م.م. قطر : ۲۴ م.م. قطر : ۲۲ م.م.

وزن ۱۰ر۹۲ گرم- ۱۰/۷۵ گرم-۹ر۷۰ گرم[3] .

۲۲۶- نمونه دیگر - نگاه بعل بسوی چپ است.

---

[1] - مجموعه De luynes.

[2] - همان مجموعه

[3] - همان مجموعه .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۷/۳۶ گرم.

(ل۵- ش ۱۲)

۲۲۷- روی‌سکه - بعل نیمه برهنه بر تخت نشسته است. بدست راست یك خوشه گندم ویك خوشه انگور گرفته وبادست چپ تکیه به‌عصای قدرت داده است .

پشت‌سکه: شاهین با بالهای نیمه گسترده بر روی‌خویش ایستاده‌است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه کوچك (ابول) (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۰/۸۲ گرم.

(ل ۵ -ش ۱۳)

۲۲۸-۲۲۹- نمونه دیکر.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۲ م.م. قطر:۱۱ م.م. وزن ۰/۸۰ گرم-۰/۷۶ گرم

۲۳۰- روی سکه مانند سکه قبلی است .

پشت سکه : نیم تنه کفتار باهلال ماه دربالای نقش . سکه زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۱ م.م. وزن ۶۰ر۰ گرم[۴] .

(ل۵- ش ۱۴)

۲۳۱-۲۳۳- نمونه دیکر.

سکه‌های کوچك ابول(سیم). قطر : ۱۱م.م.- ۱۳ م.م. وزن ۰/۶۵ گرم-۰/۶۸ گرم و ۵۰ر۰ گرم.

۲۳۴- نمونه دیکر بانقش کفتار ویك ستاره

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر : ۱۱ م.م. وزن ۰/۶۲ گرم.

(ل ۵- ش۱۵).

۲۳۵- نمونه دیکر.

سکه کوچك (ابول) سیم . قطر : ۱۱ .م.م وزن : ۰/۶۶ گرم.

۲۳۶- روی سکه - سر ریش‌دار بعل.

پشت سکه - نیم تنه کفتار- وهلال ماه دربالای نقش.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۰ م.م. وزن : ۰/۶۵ گرم .

(ل۵-ش۱۶)

۲۳۷- روی سکه - سرمرد ریش‌دار.

پشت سکه . سر کفتاروهلال ماه.

سکه کوچك (سیم). قطر : ۸ م.م. وزن ۰/۲۵ گرم.

۱- مجموعه De Luynes.

(ل۵ - ش ۱۷)

۲۳۸- روی سکه - نام بعل بخط آرامی بعل بر تخت بدون پشتی‌نشسته‌است ، سینه‌او برهنه است بازوی چپ و پائین بدن را ردای مخصوص پوشانیده است .

بعل بدست راست عصای‌قدرت که سرعصا بشکل‌نیلوفر آبی میباشد گرفته است. درزمینه سکه یك خوشه انگور ویك خوشه گندم نقر است .

پشت سکه - نوشته بخط آرامی (مازه فرمانروای کیلیکیه) ودو ردیف دیوار که‌هریك دارای چهار برج است . درقسمت بالا شیر درحال دربدن گاومیش است.

سکه زنجیره‌دار است.

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰/۹۷ گرم.

(ل ۵ - ش ۱۸)

۲۳۹-۲۴۱-نمونه دیگر

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۴ م.م. ۲۶ م.م. و۲۳ م.م.

وزن۱۰/۷۰ گرم ۱۰/۵۲ گرم ۹/۹۵ گرم[1] .

۲۴۲- روی سکه - نام بعل بخط آرامی ونقش مانند سکه قبلی است - در زیرتخت بعل، حرف (ت) بخط یونانی نقراست .

پشت سکه - همان نقش دیوارها بابرج وشیر درحال دریدن گاومیش است .

استترپارس (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۱ گرم.

۲۴۳-۲۴۴- نمونه دیگر : استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۹/۵۸ گرم[2]

قطر: ۲۳ م.م. وزن ۹/۵۳ گرم[3]

۲۴۵- روی سکه : نیم‌تنه آتنا با کلاه خودآتنی باسه منگوله یاجقه وموهای‌پریشان برگرد سروی : آتنا گوشواره بگوش وگردنبد برگردن دارد .

پشت سکه : بعل نیمه برهنه برتخت بدون پشتی نشسته است ، ردای او دوربازوی چپ وپاهای اورا پوشانیده است . بدست راست‌عصای قدرت راگرفته‌که سرعصا بشکل گل نیلوفر آبی میباشد .

در زمینهٔ سکه، یك خوشه گندم ویك خوشه انگوروحرف (ب) بخط یونانی نقراست.

سکه زنجیره‌دار می‌باشد .

۱- مجموعه De luynes

۲- همان مجموعه

۳- همان مجموعه

استترپارسی(سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۰/۸۵ گرم.

(ل ۶- ش۱)

۲۴۶- نمونه دیگر باتصویرآتنا و دوحرف یونانی (ای-س)که نمایانگر نام شهر ایسوس است .

پشت سکه . بعل برتخت نشسته، زیر تخت حرف (ای) یونانی نقر است.

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن: ۱۰/۷۷ گرم.

۲۴۷- روی سکه ، تصویر نیم‌تنه‌آتنا ودر زمینه یك خوشه‌انگورقرار دارد.

پشت سکه ـ مانند نمونه قبلی بعل برتخت نشسته . در زمینهٔ یك خوشه‌گندم و یك خوشه انگور وزیر تخت حرف (م) به‌یونانی اول‌کلمه مالوس نقر است.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۰/۲۲ گرم .

(ل۶ ـ ش۲)

۲۴۸- نمونه دیگر.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۲۲ گرم .

۲۴۹- نمونه دیگر . در زیر تخت حرف (م) یونانی و (ب) نقر است .

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۴ر م.م. وزن ۱۰/۴۵ گرم.

۲۵۰- روی سکه ـ نیم تنه‌آتنا.

پشت سکه : بعل نشسته در زمینه سکه یك خوشه‌گندم ویك خوشه انگور ودرزیرتخت حرف (س) به‌یونانی وعلامت شهر سولی نقراست .

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰/۷۰ گرم.

۲۵۱- نمونه دیگر.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۰/۹۰ گرم[1].

(ل ۶ ـ ش ۳)

۲۵۲- نمونه دیگر ـ در پشت سکه مقابل پای بعل حرف (س) یونانی ، وزیرتخت حرف (ب) یونانی نقر است.

استترپارسی (سیم). بوزن ۱۰/۷۸ گرم[2] .

۲۵۳- روی سکه ـ نیم‌تنه آتنا.

---

[1] مجموعه De luynes

[2] مجموعه De luynes

پشت سکه ـ بعل نشسته ودر زمینه یك‌خوشه گندم ویك خوشه انگور وحرف(ب)یونانی ویك برگ پیچك وحرف (ت) که علامت شهرتارس است در زیر تخت نقر است .

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۰/۹۵ گرم.

۲۵۴ـ نمونه دیگر.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۰/۹۲ گرم.

(ل۶ـ ش ۴)

۲۵۵ـ نمونه دیگر.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰/۹۵ گرم[2] .

۲۵۶ـ روی سکه : نیم تنه آنتا .

پشت سکه : نام بعل بخط آرامی ، بعل نشسته برروی تخت بدون پشتی که ردایش پهلو و پاهای او را پوشانیده نقره است . به دست راست یك شاهین یك خوشه گندم و یك‌خوشه انگور گرفته‌است ودست چپ را به‌عصای قدرت تکیه داده. زیرتخت یك‌حرف آرامی‌دیده‌میشود.

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۳ م.م. وزن ۹/۵۲ گرم.

(ل۶ـ ش۵)

۲۵۷ـ روی سکه ـ نیم تنه آنتا با کلاخود ـ سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ شاه ایران ، اردشیر سوم باتاج دندانه دار ولباس پارسی ایستاده است و ریش بلند دارد و کمان وتیردان به پشتش آویزان‌است ، بدست راست نیزه وبدست چپ تیر را گرفته است.

ابول (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۶۲ گرم.

(ل ۶ـ ش۶)

۲۵۸ـ نیم تنه تاجدار آفرودیت که گیسوانش تاپشت گردن فروریخته است وگوشواره بگوش و گردنبند به‌گردن دارد .

پشت سکه ـ بعل نشسته برتخت نیمه برهنه ، ردایش ساقهای پا را پوشانیده است . بعل به‌عصای بلند قدرت تکیه داده است.

ابول (سیم). قطر : ۱۱ م.م. وزن ۰/۷۷ گرم)[3].

(ل ۶ـش ۷)

---

۱ ـ مجموعه De luynes

۲-۳- همان مجموعه

۲۵۹ـ روی سکه : نیم‌تنه هرمس[۱] بدون ریش که کلاه گردی به‌سر دارد .

پشت سکه : بعل نیم لخت برتخت نشسته ردای او فقط پاهایش را پوشانیده‌است. بعل به عصای قدرت تکیه داده است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (سیم)[۲] . قطر: ۹ م.م. وزن ۰ ۴٪ گرم.

(ل۶ـ ش ۸).

۲۶۰ـ روی سکه ـ تصویر بدون ریش باگوشواره، باتاج صاف موهای تاب‌دار که به دو ردیف پشت گردن را فراگرفته است .

پشت سکه : شاه ایران ، اردشیر سوم باتاج دندانه دارولباس پـارسی برتخت نشسته دست چپ را به‌عصای شاهی تکیه داده وبدست راست گلی گرفته است .

ابول (سیم). قطر : ۱۱ م.م. وزن ۴۹ر۰ گرم .

(ل۶ـ ش ۹)

۲۶۱ـ روی سکه : شیرغران چمپاتمه زده است دربالای نقش یك کمان نقر است.

پشت سکه : نوشته نام بعل به‌خط آرامی ونقش وی که برتخت نشسته است .

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۳ م.م. وزن : ۳۰ر۱۰ گرم .

۲۶۲ـ روی سکه ـ شیر درحال دریدن گاومیشی است .

پشت سکه ـ شاه ایران نشسته برتخت وعصای شاهی بدست دارد .

(ابول) سیم. قطر : ۱۱ م.م. وزن ۷۲ر۰ گرم .

(ل۶ ـ ش۱۰)

۲۶۳ـ نمونه دیگر ـ سکه سائیده شده است .

ابول (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۶۱ر۰ گرم.

(ل ۶ ـش ۱۱).

۲۶۴ـ روی سکه ـ تصویر ریش‌دار هرمس باموهـای مجعد که پشت گـردن او را گرفته است .

پشت سکه : سرانسان باریش که روی پایه‌ای بشکل سرشیر قرار دارد .

ابول (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۶۵ر۰ گرم.

(ل۶ ـش۱۲)

۲۶۵ـ روی سکه ـ تصویر گورگون[۳] تمام رخ باگیسوان افشان برگرد صورت .

---

[۱] ـ Hermès پسرزوپیترو پیام برخدایان

[۲] - Hemi-obole

[۳] ـ Gorgone درقصص یونان کهن یکی از غولان بشمار می‌آید

پشت سکه: تصویر آتنا با کلاه خود کرنتی ـ سکه زنجیره دار است.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۵/۶۰ گرم (ل ۶ ـ ش ۱۳)

۲ـ سکه‌هائی بطرز سکه‌های صیدا، ضرب کیلیکیه یا سوریه

(حدود ۳۵۳ - ۳۳۲ پ - م)

۲۶۶ـ روی سکه ـ کشتی جنگی با پاروزنان که برروی امواج آب درحرکت‌است. امواج آب بصورت خطوط موازی پیچـان نشان داده شده است. روی نقش رقم سال یکم نقراست.

پشت سکه ـ نام مازه بخط آرامی ونقش شاه اردشیر سوم در گردونه‌ای که بوسیله سه اسب کشیده میشود ایستاده است. شاه تاج دندانه‌دار بسر ولباس پارسی به‌بر دارد. در کنار او در گردونه گردونه‌ران مهار اسبهارا بدست گرفته است، درپشت گردونه شخصی که ملبس به‌لباس آسیائی است پیاده میرود [1] وعصائی بدست داردکه مزین به سرحیوانی میباشد. دورسکه زنجیره دارد.

دو استتر فینیقی (سیم). قطر: ۳۰ م.م. وزن ۲۶ گرم [2].

۲۶۷ـ نمونه دیگر با علامت سال یکم

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۰ م.م. وزن ۰/۶۷ گرم [3].

(ل ۶ ـ ش ۱۴)

۲۶۸ـ نمونه دیگر. قطر: ۱۰ م.م. وزن ۰/۶۷ گرم [4].

۲۶۹ـ نمونه دیگر با نقش کشتی جنگی با علامت سال دوم

پشت سکه ـ شاه اردشیر سوم سوار گردونه است.

دو استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۶ م.م. وزن ۲۵/۸۲ گرم [5].

۲۷۰ـ نمونه دیگر باعلامت سال سوم وپشت سکه اردشیرسوم سوار بر گردونه‌است.

دو استتر (سیم). قطر: ۲۸ م.م. وزن ۲۵/۷۷ گرم.

۲۷۱ـ نقش رو و پشت سکه مانند سکه قبلی‌است با علامت سال بیستم.

دو استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۹ م.م. وزن ۲۵/۷۶ گرم.

---

[1] این شخص مصری است (مترجم)

[2] مجموعه De Luynes

[3] همان مجموعه [4] همان‌مجموعه [5] همان مجموعه

۲۷۲- نمونه دیگر ضرب سال بیست ویکم

دو استتر (سیم). قطر: ۲۹ م.م. وزن ۲۵/۷۰ گرم[1] .

۲۷۳- نمونه دیگر.

دو استتر (سیم). قطر: ۲۹ م.م وزن ۲۵/۶۹ گرم.

۲۷۴- نمونه دیگر با نقش کشتی جنگی.

پشت سکه- دو حرف اول نام مازه بخط آرامی و شاه ، اردشیر سوم ایستاده درحال جدال باشیری‌است که روی دوپا بلند شده‌است.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۵ م.م وزن ۵۷٪ گرم[2] .

۲۷۵- روی سکه- کشتی جنگی‌فینیقی بدون بادبان بایك‌ردیف پاروزن برروی‌امواج آب ،که بصورت خطوط پیچان موازی نشان داده شده ، در حرکت است.

پشت سکه - شاه پارس باتاج دندانه دار ولباس مخصوص پارسیان ایستاده خنجر بدست در حال پیکار با شیر غرانی است که مقابل او روی دوپا بلند شده است.

در زمینه طرح یك خروس مشاهده میشود.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۱ م.م. وزن ۷۴٪ گرم[3] .

(ص ۶ - ش ۱۶)

۲۷۶- نمونه دیگر با طرح کشتی جنگی درروی سکه وپیکار شاه یا شیر درپشت سکه

سکه کوچك (نیم‌ابول) سیم. قطر: ۱۰ م.م. وزن ۴۱٪ گرم.

۳- سکه‌هائی که در کیلیکیه وسوریه ضرب گردیده

(حدود سال ۳۴۹-۳۳۲ پ-م)

۲۷۷- روی سکه- نام ایزد بعل بخط‌آرامی درکنار نقش وی که برتخت نشسته‌است. نیم تنه بعل لخت‌است و با دست چپ تکیه برعصای قدرت کرده که انتهای‌آن مانند گل نیلوفر آبی‌میباشد.

پشت سکه- نام مازه بخط‌آرامی درکنار تصویر، شیری که درحال حرکت است قرار دارد.

استتر پارسی (سیم) . قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۶۰ گرم[4] .

(ص ۶ - ش ۱۷)

---

[1] - از مجموعه De Luynes

[2] - همان مجموعه

[3] - همان مجموعه

[4] - همان مجموعه

۲۷۸- نمونه دیگر.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. ۸ر۳۰ گرم.

۲۷۹- نمونه دیگر با همان نوشته و نقش بعل که برتخت نشسته است.

پشت سکه ـ نام مازه بخط آرامی وشیر که درحرکت است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۳۵٪ گرم.

۲۸۰- نمونه دیگر بایك حرف آرامی.

پشت سکه- نام مازه بخط آرامی و شیر که در حرکت است وطرف راست او هلال‌ماه و در بالا ستاره شش‌پر نقراست.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰ر۸۲ گرم.

(ل ۶ - ش ۱۸)

۲۸۱- روی سکه- نقش بعل نشسته، بدون نام ساتراپ. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه- شیر درحال حرکت، درطرف راست او هلال ماه ودرقسمت بالا یك ستاره چهارپر نقر است. سکه کوچه (ابول) سیم. قطر: ۱۲ م.م. وزن ۵ر۷۳ گرم.

(ل ۶ - ش ۱۹)

سکه‌های ضرب بابل

(از سال ۳۳۱ تا ۳۶۸ پ-م)

۲۸۲- روی سکه- بعل برروی تخت بدون‌پشتی نشسته سینه او برهنه‌است. بازوی‌چپ و پائین بدن او در ردای مخصوصی پوشیده شده است عصای قدرت‌که بدست اوست مزین به‌گل نیلوفر است.

پشت سکه، نوشته نام مازه و شیر درحال حرکت.

چهاردرهمی‌آتیك (سیم). قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۷ر۲۰ گرم [1].

(ل ۶ - ش ۲۰)

۲۸۳- روی سکه ـ نمونه دیگر بانقش بعل.

پشت سکه- نام مازه و شیر درحال حرکت است. حرف (ك) یونانی بین پنجه‌های‌شیر نقر است.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۶ر۳۰ گرم.

۲۸۴- روی سکه نام بعل بخط آرامی درکنار نقش او قرار دارد.

پشت سکه ـ نام مازه درکنار شیر نقر است.

---

[1] - مجموعه De Luynes

چهار درهمی اتیك (سیم).
قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۰ر۱۷ گرم.
(ل ۶ ـ ش ۲۱)

۲۸۵ـ نمونه دیگر با نوشته نام بعل و مازه
چهار درهمی آتیك (سیم).
قطر: ۲۴ م.م. وزن ۲۰ر۱۷ گرم.

سرداران اسکندر

سکه‌هائی که در بابل و سوریه ضرب گردیده است

(در حدود ۳۲۸ ـ ۳۰۶ پ ـ م)

۱ـ سکه‌های گمنام

۲۸۶ـ روی سکه ـ بعل بر تخت بی‌پشتی نشسته، پای راست را بروی پای چپ انداخته است.

بالا تنه او لخت‌است وردا فقط قسمت پائین وساقهای اورا پوشانیده، دست چپ را تکیه بتخت داده و عصای قدرت را بدست راست گرفته است[1].
پشت سکه. شیر در حرکت است.
چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۴۲ر۱۶ گرم.
(ل ۷ ـ ش ۱)

۲۸۷ـ نمونه دیگر دور سکه زنجیره دارد.
چهار درهمی آتیك[2] (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۹۰ر۴ گرم[3].

۲۸۸ـ نمونه دیگر.
چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۵۲ر۱۶ گرم.
(ل ۷ ـ ش ۲)

۲۹۰ـ نمونه دیگر با نقش بعل. درزمینهٔ طرح یك زنبور قرار دارد.
چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۶۸ر۱۶ گرم.
(ل ۷ ـ ش ۳)

---

[1] این ردیف سکه‌هارا مازه فرمانروای بابل ضرب کرده‌است. رك تاریخ سکه. ملك‌زاده بیانی (ص ـ ۸۹ـ ۹۰)

[2] Attique

[3] از مجموعه De Luynes

۲۹۱- نمونه دیگر باتصویر بعل وشیر درحال راه رفتن. درپشت سکه در زمینهٔ طرح زنبور نقر است.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۱۶٫۷۲ گرم (ل۷- ش ۴).

۲۹۲- نمونه دیگر.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۶٫۷۲ گرم.

۲۹۳- روی سکه‌بعل برتخت بدون پشتی نشسته، پوشش فقط قسمت پائین بدن‌را گرفته و تکیه برعصای قدرت داده‌است. زیر تخت حرف (پ) نقر است.

پشت سکه - شیر درحال حرکت و برقسمت بالا علامت صاعقه نقر است.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۱۶٫۳۵ گرم.

۲۹۴- نمونه دیگر باهمان نقش شیر و علامت صاعقه درپشت سکه.

سکه کوچك (سیم)[1] قطر: ۸ م.م. وزن۰٫۴۰ گرم.

۲۹۵- نمونه دیگر.

پشت سکه- شیر در حال حرکت و بر بالای نقش وی طرح عقرب نقر است.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م وزن ۱۵٫۶۶ گرم.

(ل ۷ - ش ۵)

۲۹۶- نمونه دیگر با زنجیره برگرد سکه.

پشت سکه- همان نقش شیر با علامتی بطرح ستاره پنج‌پر.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۶٫۹۰ گرم.[2]

۲۹۷- نمونه دیگر.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۶٫۳۲ گرم.

(ل ۷ - ش ۶)

۲۹۸- نمونه دیگر باعلامتی برپشت سکه.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۳ م.م وزن ۱۶٫۵۷ گرم.

(ل ۷ - ش ۷)

۲۹۹- نمونه دیگر با علامتی دریك دایره.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۴ - م.م. وزن ۳٫۳۰ گرم[3].

۳۰۰- نمونه دیگر باعلامت حرف (ه) زیرتخت.

---

[1] Hemiobole -۱

[2] De Luynes -۲

[3] همان مجموعه -۳

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن ۱۰ر۳ گرم[1].
۳۰۱- نمونه دیگر بانضمام علامتی شبیه تاج در پشت سکه.
سکه کوچك ، ابول (سیم). قطر: ۱۰ م. م. وزن ۶۵ر۰ گرم.
۳۰۲- بعل یا (زئوس) برتخت نشسته ردای‌وی فقط قسمت پائین اندام اورا گرفته‌است او به عصای قدرت تکیه داده و شاهین بدست چپ گرفته است.
پشت سکه ـ شیر درحال حرکت است وسکه زنجیره‌دار می‌باشد.
سکه کوچك (ابول) آتیك (سیم). قطر: ۹ م.م. وزن ۴۴ر۰ گرم[2] .
۳۰۳- نمونه دیگر.
سکه کوچك (ابول) آتیك . قطر: ۹ م.م. وزن ۵۱ر۰ گرم. (ل ۷ ـ ش۸)

۲- آنتیگون[3]

۳۰۴- روی سکه. بعل برتخت بدون پشتی نشسته وپای راست را پشت پای چپ قرار داده است و دست‌چپ را به‌تخت تکیه داده وعصای قدرت را بدست راست دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ شیر درحال حرکت است. اولین حرف نام آنتیگون سائیده شده برزمینه سکه مشاهده میشود.

چهاردرهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۶۲ر۱۵ گرم.
(ل ۷- ش ۹)
۳۰۵- نمونه دیگر باحرف (م) به یونانی در زمینه سکه.
درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن ۶۲ر۱۵ گرم.
(ل ۷ ـ ش ۱۰)

۳- دمتریوس پولیوکرت ؟[4]

۳۰۶- نمونه دیگر با حرف یونانی (د) که علامت نام دمتریوس میباشد.
چهاردهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۷۷ر۱۶ گرم[5].

---

[1] مجموعه De Luynes
[2] همان مجموعه
[3] Antigone یکی ازسرداران اسکندربود که درتقسیم متصرفات او فرمانروای پامفیلی و لیکیه وفریکیه گردید وسپس بسلطنت رسید.
[4] Demetrius Poliocrète پسر آنتیگون وشاه مقدونیه ازسال ۲۹۵ تا ۲۸۷ پ - م
[5] مجموعه De Luynes

(ل ۷ - ش ۱۱)

۳۰۷- نمونه دیگر

چهاردهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۴۸ر۱۶ گرم.

۴- سلوکوس . ساتراپ بابل

(از ۳۵۱ تا ۳۰۶ پ - م)

۳۰۸- روی سکه - تصویر بعل. سکه زنجیردار است .

چهاردهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ وزن ۶۰ر۱۵ گرم.

(ل ۷ - ش ۱۲)

۳۰۹- نمونه دیگر با علامت لنگر کشتی که در پشت سکه در بالای نقش شیر نقراست چهاردرهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۸۰ر۱۵ گرم [1] .

۳۱۰- نمونه دیگر بانضمام سراسب که علامت مخصوص سلوکوس میباشد درمقابل نقش بعل قرار دارد.

درهم آتیك (سیم) قطر: ۱۵ م.م. وزن ۳۰ر۳ گرم.

۳۱۱- نمونه دیگر که طرح لنگر کشتی درپشت سکه بالای نقش شیرقرار دارد. سکه زنجیره دار است.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۲ م. م. وزن ۷۵ر۱ گرم.

(ل ۷ - ش ۱۳)

۳۱۲- روی‌سکه- نیم‌تنهٔ نیمرخ اسکندر بوضع‌خدایان که کلاهی ازپوست‌شیر بسردارد سکه زنجیره دار است.

پشت سکه - الهه پیروزی‌ایستاده باگیسوانی که بالای سر گره خورده‌است.

الهه بدست راست تاجی‌را گرفته‌است. درزمینهٔ سکه سراسب شاخدار(مظهرسلوکوس) قرار دارد.

دو دریکی (زر). قطر: ۲۲ - م.م. وزن ۰۸ر۱۶ گرم (ل ۷ - ش ۱۴)

۳۱۳- نمونه دیگر بانیمرخ اسکندرکبیر که کلاهی از پوست شیر بسردارد.

پشت سکه - نام اسکندر بیونانی ونقش الههٔ پیروزی ایستاده، تاجی‌بدست‌گرفته‌است. در زمینه لنگر کشتی نقر است (مظهرسلوکوس).

سکه مسی[2] . قطر: ۱۶ م. م. وزن ۶۲ر۳ گرم (ل ۷-ش ۱۵)

---

[1] - همان مجموعه

[2] - Hemi Chalque

شاهان هیراپولیس[1] (بمبیسه)

عبد حداد

(در حدود ۳۳۲ پ - م)

۳۱۴- روی سکه- نیم‌تنه آترگاتیس[2] باکلاه که تزئینات زیادی دارد، موهای بافته شده برپشت او افتاده وگردبندی بگردن دارد. در زمینه سکه رقم (۳۰) به یونانی نقر است.
پشت سکه- نام عبد حداد بخط آرامی وشاه ایران سوار برگردونه که دو اسب آنرا میکشد. شاه لباس پارسی وتاج دندانه دار بسردارد وگردونه ران مهار اسبهارا بدست گرفته است. سکه زنجیره دار است.
دو درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م وزن ۸ر۵۵ گرم (ل ۷ - ش ۱۶)

۳۱۵- روی سکه- نیم‌تنه آترگاتیس مانند سکه قبلی. درزمینه سکه طرف راست نام او بخط آرامی و علامت رقم (۳۰) نقر است.
پشت سکه- نام عبد حداد بخط آرامی درکنار تصویر ایستاده او درزیر معبدی بصورت دو ستون با سقف مثلثی شکل نقر است. عبد حداد کلاه هرمی شکل بسر دارد. لباس او بلنداست و یك گل کاج را روی یك قربانگاه گرفته است.
دو درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۶ر۷۵ گرم[3] (ل۷ - ش ۱۷).

سکه بانام اسکندر

۳۱۶- روی سکه- نیم‌تنه آترگاتیس باگوشواره وگردن‌بند باموهای لوله شده به‌گرد سروی. و قسمتی از نام آترگاتیس (آته) بخط آرامی درکنار تصویر نقر است.
پشت سکه- نام اسکندر بخط آرامی درکنار نقش شیر که درحال دریدن گاومیش می‌باشد نقر است.
دو درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۸ر۳۸ گرم (ل ۷ - ش ۱۸).

فرمانروایان شهرهای نامشخص ساتراپی پنجم

باآنا

(درحدود ۴۳۰ پ م)

۳۱۷- روی سکه- گاو ایستاده سر را برگردانده و گوساله خود را شیر میدهد. سکه زنجیره دار است.

---

[1] Hierapolis یکی ازشهرهای قدیم سوریه.
[2] Atergatis الهه مورد پرستش اهالی سوریه
[3] De Luynes مجموعه

پشت سکه- هرقل‌لخت‌ایستاده پای چپ‌را جلوگذاشته بادست راست گرزخودرا بالای سرتکان میدهد و بادست‌چپ یك‌پنجه ودم‌شیری راکه برای‌خلاص‌تقلا میکند گرفته‌است.
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۶۲ر۱۰ گرم.

۳۱۸- روی‌سکه- هرقل بدون ریش‌وبرهنه پای‌چپ‌را جلوگذاشته ویك‌کمان‌وتیردان به‌پهلوی‌چپ‌اوآویزان‌است، بادست راست گرزخود را بالای سرحرکت میدهد و بادست چپ دم‌شیری راکه برای خلاصی تقلا میکند گرفته است .

پشت سکه -گاو ایستاده‌گوساله خود را شیر میدهد در بالای نقش علامت فینیقی‌که نمایانگر نام (باانا) میباشد .

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۵۷ر۱۱ گرم.
(ل ۸-ش۱)

۳۱۹- روی سکه - شاه پارس بالباس پارسی و تاج دندانه‌دار ایستاده درحال پیکار باشیری‌که روی دوپا بلند شده است. شاه بادست چپ یال شیررا گرفته وبادست راست خنجررا حرکت میدهد .

پشت سکه -گاو ایستاده‌گوساله را شیر میدهد. کلمه باآنا بخط فینیقی دربالای نقش نقر است .

استقر پارسی (سیم). قطر : ۲۱ م.م. وزن ۰۵ر۱۰ گرم.
(ل۸- ش۲)

سکه ضرب آسکالون[1] یا آزدود[2]

(حدود ۳۵۰ پ.م)

۳۲۰- روی سکه - خدای‌داگون یك چنگك سه شاخه بدست راست و یك تاج بدست چپ دارد. انتهای دم مارپیچی او مانند عقرب است.

پشت سکه - شیر بادهان باز روی تخته سنگی راه میرود .

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۳ م.م. وزن ۵۳ر۱۰ گرم.
(ل ۸ - ش۳)

سکه طرح آتنی

۳۲۱- روی سکه - نیمرخ آتنا باکلاه خود آتنی مزین به شاخه زیتون. روی‌گونه آتنا[3] علامتی‌که حرف فینیقی (م) است نقر است.

---

[1] Ascalon شهربندری درفلسطین قدیم

[2] Azdod

[3] Athena الهه اندیشه دختر زئوس خدای بزرگ یونانی

پشت سکه ـ نام آتن بخط یونانی جغد ایستاده وشاخه زیتون و یك هلال ماه منقوش است. چهاردهمی (سیم). بسبك کهن قطر، ۲۵۰ م۰م. وزن ۱۶ر۸۱ گرم.

(ل ۸ ـ ش۴)

۳۲۲ـ روی سکه ـ نیم رخ اتنا باکلاه خود آتنی مزین به تاج از برگ زیتون . او گردنبند به گردن دارد واز زیر کلاه خودگیسوانش بشکل سه ردیف زنجیرهٔ میباشد .

پشت سکه ـ جغد ایستاده ودر زمینه شاخه زیتون وهلال ماه باعلامت صاعقهمنقوراست.

چهاردهمی (سیم). قطر : ۲۵ م۰م. وزن : ۱۷ر۰۵ گرم[1] .

(ل ۸ـ ش۵).

۳۲۳ـ روی سکه ـ نمونه دیگر بانام مازه بخط فینیقی .

چهاردهمی (سیم). قطر : ۲۴ م۰م وزن ۱۶ر۹۱ گرم .

۳۲۴ـ نمونه دیگرکه یك حلقه بزرگ بگوش اتناست .

پشت سکه ـ جغد ونام شهرآتن ودر زمینهٔ هلال ماه نقر است .

دو درهمی بطرز آتن (سیم). قطر: ۱۶ م۰م. وزن ۵ر۱۷ گرم.

۳۲۵ـ روی سکه ـ تصویر آنتا بسبك کهن. روی گونه آتنافرورفتگی مشاهده میشود.

پشت سکه ـ علامت شهرآتن و جغد باشاخه زیتون وهلال ماه .

درهم بطرزآتن (سیم). قطر: ۱۴ م۰م. وزن ۳ر۷۶ گرم.

شاهان غزه[2]

(ازسال ۴۵۵ تا ۳۳۲ پ‌ـم)

۳۲۶ـ روی سکه : نیم‌تنه دوسر باتاج ، زن ومردکه مرد ریش دارد وموهای سرآنها بصورت ردیف منظمی روی پیشانی آنها آمده است .

پشت سکه ـ نام شهر (کازا) غزه وجغد ایستادهٔ که طرفین اوشاخه گندم دیده میشود . نقش در فرورفتگی چهارگوشه قرار دارد .

درهم آتیك (سیم). قطر : ۱۷ م۰م. وزن ۳ر۴۰ گرم (سبك قدیمی).

(ل ۸ ـ ش۶)

۳۲۷ـ نمونه دیگر بانام (کازا) غزه.

درهم آتیك (سیم). قطر : ۱۶ م۰م. وزن ۳ر۳۰ گرم.

۳۲۸ـ روسکه ـ همان نقش

۱- مجموعه De Luynes

۲- نام این شهر بصورت گازا (Gaza) برسکه آمده است.

پشت سکه ـ جغد ایستاده از روبرو بین‌دوشاخه زیتون.
درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۱۰ر۴ گرم (سبك جدیدتر).
(ل ۸ - ش ۷)

۳۲۹- نمونه دیگر.
درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۹۵ر۳ گرم[1].

۳۳۰- روی سکه ـ سر زنی بسوی راست باگوشواره و گردنبند. گیسوان مجعد او بصورت راه راه بوسیله نواری گرفته شده و در پشت سر گره خورده است.
سکه زنجیره دار است.
پشت سکه ـ جغد ایستاده از روبرو با بالهای گسترده. در زمینه سکه سر شیر بادهان باز نقر است.
درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۰۵ر۴ گرم.
(ل ۸ - ش ۸)

۳۳۱- نمونه دیگر.
درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۱۲ر۴ گرم[2].
(ل ۸ - ش ۹)

۳۳۲- روی سکه ـ سر زنی بسوی راست.
پشت سکه ـ جغد ایستاده بین‌دوشاخه زیتون، درون فرورفتگی‌چهارگوشه.
درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۳ م.م وزن ۱۷ر۳ گرم[3].

۳۳۳- روی سکه ـ سرزنی باموهای مجعد لوله شده‌که نواری‌آنها را دربر گرفته و به‌پشت سر گره خورده است.
پشت سکه ـ جغد ایستاده از روبروکه هرطرف او سه‌گل نیلوفر آبی نقر است.
سکه‌کوچك (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۸۱٪ گرم[4]
(ل ۸ - ش۱۰)

۳۳۴- روی سکه ـ نمونه دیگر با همان نقش قبلی.
پشت سکه ـ جغد ایستاده از روبرو ودر زمینه یك شاخه زیتون نقراست.

---

[1] مجموعه De Luynes
[2] همان مجموعه
[3] همان مجموعه
[4] همان مجموعه

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۷۷ گرم.

۳۳۵- روی سکه- تصویر مردی که ریش دارد و موهایش مجعد است.

پشت سکه- نیم‌تنه اسب در فرورفتگی چهارگوش. سکه زنجیره دار میباشد.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۴ گرم.

(ل ۸ – ش ۱۱)

۳۳۶- نمونه دیگر.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۳ر۹۳ گرم.

۳۳۷- روی سکه - تصویر نیمرخ بدون ریش که نواری موهای مجعد مطبق اورا که درپشت سرش جمع شده گرفته است.

پشت سکه: نیم‌تنه اسب - فرورفتگی محدود به زنجیره‌ای میباشد.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۳ر۸۵ گرم.

(ل ۸ - ش ۱۲)

۳۳۸- روی سکه- سر مرد ریشداری که چشمش از روبروست و نواری روی موهای لوله شده او دیده میشود.

پشت سکه - دو نیم‌تنه اسب. چهارگوش فرورفته با زنجیره محدوداست.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳ر۰۲ گرم.

(ل ۸ – ش ۱۳)

۳۳۹- روی سکه- سر ستونی که روی آن دوسر شیر و زیر آن دوسر مرد نقراست.

پشت سکه: دوسر انسانی چسبیده بیکدیگر، در درون فرورفتگی مدوری است.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۸ م.م. وزن ۳ر۵۵ گرم.

(ل ۸ – ش ۱۴)

۳۴۰- روی سکه- نیم‌تنه مرد بدون ریش باموهای کوتاه وتاج خرزهره، که گوشواره به گوش و گردن‌بند به گردن اوست.

پشت سکه - شیر با دهان باز چمباتمه زده و در بالاگرازی بهمین وضع دیده میشود. در زمینهٔ یك حرف آرامی. تمام نقش درون فرورفتگی محصور به خطی طنابی شکل میباشد.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۳ر۷۵ گرم[1].

(ل ۸– ش ۱۵)

---

[1] مجموعه De Luynes

۳۴۱- روی سکه ـ سر بدون ریش با موهای کوتاه سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ شیرغران در حال دریدن سرقوچ است. فرورفتگی دارای زنجیره است.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۶ .م.م وزن ۳ر۷۵ گرم.

(ل ۸ ـ ش ۱۶)

۳۴۲- روی سکه ـ ساتراپ ایستاده مهار اسب را بدست گرفته است. ساتراپ کلاه پارسی بسر دارد و ردای کوتاهی با کمر چسبان پوشیده و دست راست را برای زدن اسب که سرش را برگردانده بلند کرده است. نقش درون فرورفتگی محدود به زنجیره است.

پشت سکه ـ شیرغران درحال جهش است . در پائین نقش سرقوچ مشاهده میشود.

ابول (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۰ر۶۹ گرم[1].

(ل ۸ـ ش ۱۷)

۳۴۳- روی سکه ـ سرمرد ریش داری که چشمش از روبروست و موهای او بوسیله جعدهای لوله‌ای که پشت گردن گره خورده و آویزان شده ، نمایان است.

پشت سکه ـ سرمرد ریش دار که روی موهای مجعد لوله‌ای شکل وی نواری قرار دارد.

در زمینه ، یك حرف آرامی (ن) و یك سر کفتار با پوزه باز نقر است.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۶ .م.م وزن ۴ر۱۰ گرم[2].

(ل ۸ ـ ش ۱۸)

۳۴۴- روی سکه ـ سرمرد ریش‌داری باتاج که موهای او بصورت راهراه روی گردن را فرا گرفته است.

پشت سکه ـ مرد عربی روی شتر خود سواراست و بدستهایش کمان و نیزه است.

درهم آتیك (سیم) . قطر: ۱۵ م.م. وزن ۴ گرم.

(ل ۸ ـ ش ۱۹)

۳۴۵- روی سکه ـ سر زن نیمرخ بسوی راست با گوشواره و موهای مجعد که پشت سر مانند حلقه‌ای جمع شده است.

پشت سکه ـ سر سی‌لن[3] از روبرو باموهای مجعد دماغ پهن و گوشهائی مانند گوش اسب. چهار گوش فرورفته زنجیره‌دار است.

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] Silène یکی از خدایان فریگیه

درهم آتیك (سیم). قطر : ۱۷ م.م. وزی ۹۰ر۳ گرم.

(ل ۸– ش ۲۰)

۳۴۶– روی سکه ـ تصویر نیم‌رخ مردی بدون ریش باگردنبد وموهای صاف راهراه

پشت سکه ـ نیم تنه (بزا)[1] ازروبرو . ایزد بزاموهایش در هرسو پریشان است چشم‌های او درشت ، دماغ پهن ، و ریش او مانند بادبزن باز است . در زمینه سکه حرف (و) نقر است .

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۶۵ر۳ گرم[2].

(ل ۸– ش ۲۱)

۳۴۷– روی سکه ـ تصویر (آرتوس) باگیسوان نامنظم وگوشواره وگردنبند. زنجیره برگرد سکه‌است.

پشت سکه ـ تصویر (بزا) تمام رخ، سروی مزین به پر است و گوشهایش زائده مانند است.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۸۵٪ گرم[3].

(ل ۸ – ش ۲۲)

۳۴۸– روی سکه ـ تصویرمردی بدون ریش.

پشت سکه ـ سرشیراز روبرو

سکه کوچك ـ (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۹۰ر۰ گرم.

۳۴۹– روی سکه ـ مرد جوانی بدون ریش باموهای مجعد لوله‌ای شکل. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سرمرد بدون ریش با کلاه.

(ابول) سیم. قطر: ۹ م.م. وزن ۴۸٪ گرم .

(ل ۸– ش ۲۳)

۳۵۰– روی سکه ـ سرمردی بدون ریش با کلاهی نامشخص که لبه بلندآن دو طرف صورت را گرفته وگردنبند به‌گردن اوست .

پشت سکه ـ سوار درحال تاخت.

---

[1] Bésa .

[2] مجموعه De Luynes

[3] همان مجموعه

(ابول) (سیم) قطر ۱۰ م.م. وزن ۰٫۵۰ گرم[1].
(ل۸- ش ۲۴).

سکه‌های ضرب مصر

باگوآس

(درحدود ۳۴۵ تا ۳۴۳ پ. م)

۳۵۱- روی سکه - کشتی‌جنگی با پاروزن‌ها، برروی امواج که بشکل خطوط‌موازی مارپیچ نشان داده شده، در حرکت است. حرف اول نام باگوآس بخط فینیقی بربالای‌نقش نقر است.

پشت سکه - شاه، اردشیر سوم برگردونه سه اسبه سوار است. شاه ایران بالباس پارسی‌وتاج دندانه‌دار، درگردونه ایستاده وگردونه‌ران مهاراسبها را بدست دارد. درعقب گردونه یك مرد مصری بالباس مخصوص محلی خود درحـالی که عصای سلطنت که سرعصا بشکل سرحیوان بادهان باز می‌باشد بدست‌گرفته در حرکت است.

دواستتر فینیقی (سیم). قطر: ۳۲ م.م. وزن ۲۸٫۰۴ گرم (ل ۹-ش ۱).

۳۵۲- نمونه دیگر، بقطر: ۳۱ م.م. وزن: ۲۸٫۴۰ گرم[2].

۳۵۳- نمونه دیگر، قطر: ۳۲ م.م. وزن: ۲۷٫۷۲ گرم[3].

۳۵۴- نمونه دیگر، قطر: ۳۲ م م. وزن ۲۷٫۵۱ گرم[4] (ل ۹ - ش۳).
(ل ۹ - ش ۲)

۳۵۵- ۳۵۸: نمونه دیگر قطر: ۳۲ م.م. وزن ۲۸٫۰۳ گرم[5]

۳۵۹- روی سکه - کشتی جنگی فینیقی باپاروزن‌ها. در بالای نقش حرف اول نـام باگواس نقر است.

پشت سکه - نقش شبیه سکه شماره (۳۵۱) اردشیر سوار برگردونه است.

نیم استتر فینیقی (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۶٫۷۵ گرم.
(ل ۹- ش۴).

۳۶۰- نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه - شاه پارس اردشیر سوم ایستاده، درحـال پیکار بـاشیراست. شاه لباس مخصوص‌پارسی‌وتاج دندانه‌دار، بسردارد. به‌دست راست خنجر دارد وازدست چپ‌یال

---

[1] - مجموعه De Luynes

[2] - همان مجموعه

[3] و [4] - همان مجموعه

[5] - بین این سکه‌ها اختلاف مختصری در وزن است.

شیر را گرفته است . حرف (آ) فینیقی در کنار نقش نقر است .
سکه کوچك (ابول) فینیقی (سیم). قطر: ۱۰ م.م. وزن ۰ر۷۸ گرم .
(ل ۹– ش ۵).

۳۶۱–۳۶۹– این چند سکه کوچك شبیه سکه قبلی میباشد با کمی اختلاف باوزن وبا قطر مساوی[1] .

۳۷۰– این سکه دارای نقشی مانند سکه‌های قبلی است فقط بجای حرف فینیقی یك سر گاو در زمینه سکه نقراست.(ل ۹ – ش ۶)

۳۷۱– روی سکه – نقش کشتی جنگی با حرف فینیقی (آ).

پشت‌سکه – اردشیر سوم درحال پیکار باشیری است که درحال‌خشم وغرش کردن‌است.
سکه کوچك (ابول) (سیم). قطر : ۹ م.م. وزن ۵ر۹۰ گرم.
(ل۹ – ش ۷).

شاهان جزء ساتراپهای آسیای صغیر

تمیستوکل[2] درماگنزی

(از سال ۴۶۵ تا ۴۴۹ پ-م)

۳۷۲– روی سکه: نام تمیستوکل بخط یونانی در کنار نقش آپولون که برهنه ایستاده وردای اوروی پشتش افتاده ، نقر است . آپولون دست چپ را تکیه به پهلوی خود داده بدست راست ساقه بلند خرزهره را گرفته است .

پشت سکه – علامت نام شهر بخط یونانی در کنار شاهین با بال گسترده نقر است. سکه زنجیره‌دار می‌باشد .

دو درهمی (سیم). قطر : ۲۱ م.م. وزن ۸ر۵۷ گرم.
(ل۹ – ش۸)

۱- مجموعه De Luynes

۲- Themistocles سردار آتنی که درجنگ خشایارشا با یونان فرمانده کل قوای بحری یونان بود . درسال ۴۷۱ پ-م از یونان طرد شد به‌ایران آمد واردشیر اول او را درسال ۴۶۵ پ-م فرمانروای مگنزی (آسیای صغیر) نمود .

اوریستنس[1] درپرگام[2]

(اواخر قرن پنجم پ- م)

۳۷۳- روی سکه ـ تصویر نیم رخ آتنا با کلاه خود آتنی.

پشت سکه ـ تصویر نیم رخ باریش اوریستنس با کلاه مخصوص فرمانروایان پارسی

سکه کوچك (سیم)[3] قطر : ۹۹ م.م. وزن ۱٫۵۶ گرم. (ل ۹-ش ۱۰)

۳۷۴- روی سکه ـ تصویر آپولون باتاجی ازشاخه خرما یا (خرزهره).

پشت سکه ـ نوشته نام‌شهر پرگام بخط یونانی وتصویر اریستنس با کلاه مخصوص پارسی.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۹۹ م.م. وزن ۱/۵۶ گرم.

(ل ۹ ـ ش ۱۰)

گرژیون[4] درگامبریوم[5]

(اواخر قرن پنجم پ-م)

۳۷۵- روی سکه ـ تصویر اپولون باتاجی از شاخه خرما یاشاخه خرزهره .

پشت سکه ـ نام‌شهر بخط یونانی ونیم تنه گاومیش باعلامتی کلید مانند .

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۳٫۳۸ گرم. (ل۹-ش۱۱)

اورنت

(سال ۳۶۲ پ ـ م)

۳۷۶- روی سکه : تصویر نیم رخ زئوس یا تاجی از شاخه خرما

پشت‌سکه ـ نام اورنت بخط یونانی ونیم‌تنه اسب بالدار درپائین نقش سرشیر نقر است.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۴٫۵۲ گرم .

(ل-۹ ش-۱۲)

۳۷۷- روی سکه ـ تصویر آتنا با کلاه خود کرنتی.

پشت سکه ـ نام اورنت بخط یونانی ونیم تنه اسب بالدار . در زمینه سرشیر دیده میشود .

سکه کوچك (سیم) قطر ۱۶ م.م وزن ۴٫۵۲ گرم.

(ل ۹ ـ ش۱۳)

۳۷۸- روی سکه ـ تصویرمردی باریش وموی بلند باتاج بلند. سکه زنجیره‌دار است.

---

[1] Eurysthènes شاه پرگام (حدود قرن پنجم پ-م)

[2] Pergame شهری درآسیای صغیر

[3] Diobole .

[4] Gorgion.

[5] Gambrium

پشت سکه ـ نیم تنه اسب بالدار درحال تاخت.
سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۲ م.م. وزن ۷۷ر۹ گرم.

۲۷۸ـ روی سکه ـ تصویر مردی باریش وموی بلند با تاج بلند. سکه زنجیره‌دار است
پشت سکه ـ نیم‌تنه اسب بالدار درحال تاخت.
سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۱۲ م.م. وزن ۶۷ر۰ گرم.
(ل ۹ ـ ش ۱۴)

۲۷۹ـ روی سکه ـ تصویر نیم رخ ساتراپ با کلاه پارسی که قسمتی از آن گردن اورا گرفته است.
پشت سکه ـ نیم‌تنه اسب بالدار و قسمت آخر نام ارونت که سائیده شده‌است.
سکه مسی کوچك. قطر: ۱۲ م.م. وزن ۱۲ر۱ گرم [1].

اسپیتریدات

(حدود سال ۳۳۴)

۳۸۰ـ روی سکه ـ تصویر ریش‌دار ساتراپ اسپیتریدات با کلاه پارسی.
پشت سکه ـ نیمی‌ازنام ساتراپ بخط یونانی ونیم‌تنه اسب دونده باعلامتی شبیه صلیب دسته‌دار نقر است.
سکه کوچك مسی. قطر: ۱۲ م.م. وزن ۲۰ر۱ گرم.
(ل ۹ ـ ش ۱۶)

سکه‌های ضرب افزوکاری

(حدود سال ۳۴۴ پ ـ م)

۳۸۱ـ روی سکه ـ داریوش سوم در وضع کماندار پارسی‌که زانو بزمین زده است. داریوش تاج دندانه‌دار به سرولباس پارسی به تن دارد. بادست چپ کمان و به دست راست نیزه گرفته‌است.
پشت سکه ـ در فرورفتگی نامنظم طرحی شبیه گراز دیده می‌شود.
چهار درهمی (رودسی) سیم. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲ر۱۵ گرم [3].
(ل ۹ ـ ش ۱۷)

۳۸۲ـ نمونه دیگر
چهار درهمی (رودسی) سیم. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۴۰ر۱۴ گرم.

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes
[2] ۲- Spitridate
[3] ۳- مجموعه De Luynes

(ل ۹ - ش ۱۸)

۳۸۳- ۳۸۴- نمونه دیگر.

۳۸۵- روی سکه: داریوش سوم در وضع کماندار پارسی.

پشت سکه - دو فرورفتگی نامنظم.

سکه کوچك مسی. قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱٫۴۰ گرم.

(ل ۹ - ش ۱۹)

آبروکوماس[1]

سکه ضرب سینوپ[2]

(در حدود سال ۳۶۰ پ - م)

۳۸۶- روی سکه - سر الهه سینوپ بسوی چپ باگیسوان لوله شده به گردسر با گوشواره و گردنبند. در زمینه سکه شاخه درخت.

پشت سکه - نام ابروکوماس بخط آرامی و شاهین در حال شکارماهی.

استتر (سیم) پارسی. قطر: ۲۱ م.م. وزن ۵٫۱۰ گرم[3].

(ل ۹ - ش ۲۰)

آریارات

سکه ضرب سینوپ

(حدود سال ۳۵۰ پ - م)

۳۸۷- روی سکه - تصویر نیمرخ الهه سینوپ باگوشواره وگردنبند ودر زمینهٔ سکه شاخه درخت و دو حرف آرامی نامشخص قرار دارد.

پشت سکه - نام آریارات بخط آرامی وشاهین شکاری یك ماهی را با چنگالهای خود گرفته است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۵٫۵۷ گرم.

(ل ۹ - ش ۲۱)

سکه ضرب گازیورا[4]

(حدود سال ۳۵۰ پ - م)

۳۳۸- روی سکه - نام (بعل گازور) بخط آرامی و ایزد بعل نیمه لخت بر تخت بدون

---

[1] Abrocomas

[2] Sinope

[3] مجموعه De Luynes

[4] Gazioura

پشتی نشسته است ، ردا قسمت پائین اندام او را پوشانیده و دست چپ را تکیه به عصا داده و یك ساقه مو بدست راست گرفته‌است. برروی بازوی راست او شاهینی نشسته.

سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام آریارات بخط آرامی و حیوان بالدار گوزنی را میدرد .

استتر پارسی(سیم). قطر: ۱۹ م. م. وزن ۴۲ر۵ گرم.

(ل ۹ ـ ش ۲۲)

۳۸۹ـ روی سکه ـ نام (بعل گازور) بخط آرامی و نقش بعل نیمه‌برهنه نشسته بر تخت نقر است.

پشت سکه ـ نام آریارات بخط آرامی وحیوان بالدار درحال دریدن گوزنی‌میباشد.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۹۵ر۴ گرم [1]

(ل ۹ ـ ش ۲۳)

۳۹۰ـ روی سکه ـ نیم‌رخ ایزد بعل گازور نشسته بر تخت .

پشت سکه ـ نام آریارات بخط آرامی وحیوان بالدار در حال دریدن گوزنی است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۱۹ م. م. وزن ۸۷ر۴ گرم.

(ل ۹ ـ ش ۲۴)

شاهان کاری[2]

هکاتمنوس [3]

(۳۹۵ ـ ۳۷۷ پ ـ م)

۳۹۱ـ روی سکه ـ نام شاه‌کاری بخط یونانی ونقش شیری با پوزه با زوزبان بیرون آمده نقر است . پشت سکه ـ ستاره هشت پر که چهارپر با اشعه‌ها فقط خط ساده‌ای میباشند وچهارتای دیگر بشکل گلبرگ هستند.

درهم‌آتیك (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۲۶ر۴ گرم [4] (ل ۱۰ ـش ۱).

۳۹۲ـ نمونه دیگر

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۲۱ر۴ گرم.

۳۹۳ـ نمونه دیگر با نوشته ناخوانا

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

[2] ـ Carie یکی از ممالك قدیم آسیای صغیر

[3] ـ Hecatomnus

[4] ـ مجموعه De Luynes

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۲۰ر۴ گرم [1] .

۳۹۴- نمونه دیگر

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۱۱ر۴ گرم.

(ل ۱۰ - ش ۲)

۳۹۵- نمونه دیگرکه از نوشته یونانی نام شاه‌کاری، فقط حرف (۱) دیده میشود.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۲۰ر۴ گرم[2].

موسولوس [3]

(۳۷۷ - ۳۵۳ پ - م)

۱- نوع سکه میله [4]

۳۹۶- روی سکه سر شیر با دهان باز وزبان بیرون‌آمده.

پشت سکه - ستاره هشت‌پرکه نیمی از آنها بشکل خط وبقیه مانندگلبرگ میباشد.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۳ م.م

(ل ۱۰-ش ۳)

۳۹۷- روی سکه - تصویرآپولون تمام رخ با موهای افشان برگرد صورت.

پشت سکه - نام موسولوس بخط یونانی درکنار نقش ایستاده زئوس، با ریش وردای مخصوص‌نقراست - زئوس عصای‌قدرت خودرا بدست دارد وازدست‌چپ تبررا که تکیه به شانه خود داده گرفته است. چهار درهمی سیم قطر ۲۷ م.م. وزن ۱۳ر۱۶ گرم [5].

(ل ۱۰ - ش ۴)

۳۹۸- نمونه دیگر با نام موسولوس بخط یونانی.

چهار درهمی(سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۲۰ر۱۵۰ گرم.

۳۹۹- نمونه دیگر بوضع سکه قبلی.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۶۶ر۱۴ گرم [6].

[1-2] مجموعه De Luynes

[3] Maussollos

[4] Milet

[5] مجموعه De Luynes

[6] همان مجموعه

۴۰۰ـ نمونه دیگر با این اختلاف کـه زیر پای ایزد زئوس حرف (ب) یونانی نقر است.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷۵ر۱۴ گرم.

۴۰۱ـ نمونه دیگر با کمی اختلاف درطرز نوشته یونانی.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۶ر۱۵ گرم (ص ۱۰ ـ ش ۶).

۴۰۲ نمونه دیگر با تصویر آپولون.

پشت سکه. همان‌نوشته بااین اختلاف که درپشت نقش زئوس . حرف (پ) بخطیونانی نقر است.

درهم (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۷۲ر۳ گرم.

(ل ۱۰ـ ش ۷)

۴۰۳ـ نمونه دیگر با علامتی شبیه تاج درپشت نقش زئوس قرار دارد.

درهم (سیم). قطر: ۱۴ م. م. وزن ۵۶ر۳ گرم.

۴۰۴ـ نمونه دیگر با این اختلاف‌که زیر پای زئوس حرف (ب) یونانی نقر است .

درهم (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن۶۲ر۳ گرم.

ایدریوس[۱]

(۳۳۵ ـ ۳۴۴ پ ـ م)

۴۰۵ـ روی‌سکه ـ تصویرتمام رخ‌آپولون باتاجی ازبرگ‌خرما یا خرزهره وموهای افشان.

پشت سکه ـ نام ایدریوس‌بخطیونانی‌درکنارزئوس‌که عصای‌قدرت بدست وتبررا تکیه دوش خودکرده دیده میشود. در مقابل پای اوحرف یونانی (ا) نقر است.

چهار درهمی (رودس) (سیم). قطر: ۲۶ م.م. وزن ۲۰ر۱۵ گرم[۲].

(ل ۱۰ ـ ش ۸)

۴۰۶ تا ۴۰۹ ـ نمونه‌های دیگر با همان نقش در رو و پشت سکه.

این سکه‌های چهار درهمی و درهم (سیم) میباشند با قطر و وزن معمولی.

(ل ۱۰ـ ش ۹ـ۱۰)

---

[۱] Idrieus

[۲] مجموعه De Luynes

پیکزو داروس [1]

(۳۴۰- ۳۳۴ پ ـ م)

۴۱۰- روی سکه ـ تصویر آپولون با تاجی از برگ خرما یا خرزهره .
پشت سکه ـ نوشته نام پیکزو داروس بخط یونانی درکنار زئوس ایستاده نقراست.
سکه کوچك (سیم‌ابول) (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۱٫۴۲ گرم.
(ل ۱۰ ـ ش ۱۱)

۴۱۱- نمونه دیگر.
سکه کوچك (زر). قطر: ۶ م. م. وزن ۰٫۳۶ گرم.
(ل۱۰-ش۱۲)

۴۱۲- نمونه دیگر.
سکه کوچك (زر). قطر: ۶ م. م. وزن ۰٫۳۳ گرم.
(ل ۱۰ ـ ش ۱۳)

۴۱۳- نمونه دیگر:
سکه کوچك (زر). قطر: ۷ م.م. وزن ۰٫۳۵ گرم.

۴۱۴- نمونه دیگر با نقش آپولون.
پشت سکه- نام پیکزوداروس بخط یونانی درکنار نقش ایستاده زئوس که عصاو تبر بدست دارد نقراست.
دو درهمی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۶٫۹۰ گرم [2].
(ل ۱۰ ـ ش ۱۴)

۴۱۵ تا ۴۲۱- این سکه‌ها شبیه سکه قبلی میباشند وهمه دو درهمی‌ها (سیم) است، باقطر ۱۸م.م. تا ۲۵ م.م. وزن ۶٫۸۸ گرم تا ۷ گرم.

۴۲۲- ۴۲۳- این دوسکه دو درهمی(سیم) میباشند با نقش وقطر مساوی ، وزن یکی ۳٫۷۵ گرم و دیگری ۳٫۷۲ گرم است (ل ۱۰ ـ ش ۱۵-۱۶)

ارونتوپات [3]

(۳۳۴ پ ـ م)

۴۲۴- روی سکه ـ تصویر آپولون تمام رخ باگیسوان افشان وتاجی ازبرگ خرما یا خرزهره .

---

[1] Pixodarus
[2] De Luynes
[3] Orontopates شاهزاده اهل باختر و داماد اردشیر دوم بود.

پشت سکه- نام اروتئوپات بخط یونانی در کنار نقش‌زئوس ایستاده که عصای قدرت و تبر مخصوصی را بدست گرفته است.
چهار درهمی(رودس) (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن۱۵ر۰۲ گرم.
(ل ۱۰ – ش ۱۷)

شاهان (فرمانروایان) لیسی

شاهان ناشناس

(حدود ۵۳۰ تا ۴۸۰ پ – م)

۴۲۵- روی سکه- نیم تنه گراز درحال‌جهش.
پشت سکه – فرورفتگی چهارگوش نامنظم با برجستگیهای مدور.
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۹ر۱۵ گرم.
(ل ۱۰ – ش ۱۸)

۴۲۶- روی سکه – نیم‌تنه گراز درحال جهش، دوپنجه گراز نمایان است.
پشت سکه – فرورفتگی چهارگوش که در وسط آن خطوطی بشکل صلیب نمایان است.
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۹ م.م. وزن ۹ر۴۸ گرم.
(ل ۱۰ – ش ۱۹)

۴۲۷- روی سکه – همان نقش‌گراز که روی تنه آن حرف(پ) یونانی نقراست.
پشت سکه: چهارگوش فرورفته با برجستگیهای مدور.
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۹ر۲۲ گرم.
(ل ۱۰ – ش ۲۰)

۴۲۸- همان نقش‌قبلی بانضمام حرف (پ و) که برتنه گراز نقر است.(ل۱۰–ش۲۱)
استترلیدی(سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۹ر۰۵ گرم (ل۱۰–ش۲۱).

۴۲۹- روی سکه – نیم‌تنه گراز بنظرمیرسد که درحال جهش است باعلامتی برتنه او
پشت سکه - فرورفتگی نامنظم با برجستگیها ودروسط طرحی شبیه چهار(و) یونانی
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۹ر۵۰ گرم.
(ل ۱۰ – ش ۲۲) .

۴۳۰- روی سکه – نیم‌تنه گراز که بنظر میآید درحال جهش است. دوپنجه او نمایان است برتنهٔ او حرف (ت) یونانی نقر است.
پشت سکه – چهارگوش گود که درون‌آن برجستگیهای مختلفی نمایان است.
استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۹ر۴۶ گرم.
(ل ۱۱ – ش ۱)

کوبرینس [1] پسر کوسیکاس [2]

شاه لیسی

(در حدود سال ۴۸۵ پ ـ م)

۴۳۱ـ روی سکه ـ نیم‌تنه گراز درحال جهش، دوپنجه او نمایان است بر تنه گراز قسمتی از نام شاه بخط لیسی (ك ـ او ـ ب) نقر است.

پشت سکه ـ در فرورفتگی نامنظم برجستگیهائی دیده میشود.

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۹٫۵۲ گرم.

(ل ۱۱ ـ ش ۲)

۴۳۲ـ نمونه دیگر با همان نقش و طرح

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۹٫۴۷ گرم.

(ل ۱۱ ـ ش ۳)

شاه ناشناس

(حدود ۴۶۰ پ ـ م)

۴۳۳ـ روی سکه ـ نیم‌تنه گراز درحال جهش که دوپنجه او نمایان است. برروی تنه گراز دوحرف لیسی نقر است .

پشت سکه ـ فرورفتگی چهارگوش با برجستگیها وخطوط نامنظم .

استترلیدی (سیم)ـ قطر ، ۱۹ م.م. وزن ۹/۲۵ گرم.

(ل ۱۱ـ ش ۴).

۴۳۴ـ نمونه دیگر.

استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۹/۲۵ گرم.

(ل ۱ـ ش ۵)

شاه ناشناس

(درحدود ۴۵۰ تا ۴۰۰ ق.م)

۴۳۵ـ روی سکه ـ نیم‌تنه گراز در حال جهش که دوپنجه او نمایان است.

پشت سکه ـ بنای طاق دار کرتی.

استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۸٫۸۰ گرم[3].

(ل ۱۱ ـ ش ۶)

۴۳۶ـ روی سکه ـ گاومیش زانوزده سررا برگردانده . ودم را بلند نموده‌است.

پشت سکه ـ سرقوچ واقع در فرورفتگی چهارگوش که محدود بەزنجیره است .

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۹٫۴۵ گرم[1].(ل ۱۱ ـ ش ۷)

---

[1] Kubernis
[2] Kossikas
[3] مجموعه De Luynes

۴۳۷- نمونه دیگر باهمان نقش.

پشت سکه ـ سرگاومیش تمام رخ درون چهارگوش محدود به زنجیره .

استتر لیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۱۰ر۹ گرم (ص۱۱- ش۸).

۴۳۸- روی سکه گراز درحال استراحت . دور سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ سرگاومیش‌از روبرو.

استتر لیدی (سیم). قطر : ۲۵ م.م. وزن ۷۵ر۸ گرم (ل۱۱- ش ۹).

۴۳۹- نمونه دیگر.

سکه کوچك سه ابول (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۹۵ر۲ گرم .

(ل۱۱-ش ۱۰)

۴۴۰- روی سکه ـ گراز درحال استراحت.

پشت سکه-لاك پشت دریائی‌باچهار ردیف فلس. فرورفتگی‌چهارگوش زنجیره‌داراست.

استتر لیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۹/۲۲ گرم (ل۱۱-ش۱۱)

۴۴۱- روی سکه ـ گزار درحال رفتن.

پشت سکه ـ لاك پشت دریائی باپنج ردیف فلس. چهارگوش فرورفتهٔ زنجیره داراست.

استتر لیدی (سیم). قطر : ۲۰ م.م. وزن ۳۱ر۹ گرم.

(ل۱۱ ـ ش ۱۲)

۴۴۲- روی سکه ـ گراز درحال استراحت سرراخم کرده است .

پشت سکه ـ لاك پشت دریائی بدون فلس . فرورفتگی محدود به‌زنجیرهٔ است.

استتر لیدی (سیم). قطر : ۲۲ م.م. وزن ۴۶ر۹ گرم.

(ل۱۱-ش ۱۳)

۴۴۳- نمونه دیگر فقط لاك پشت بزرگتر است .

استتر لیدی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۶۲ر۹ گرم.

(ل۱۱-ش ۱۴)

۴۴۴-۴۴۵- نمونه دیگر (سیم) بااختلاف کمی دروزن وقطر.

(ل۱۱- ش ۱۵)

۴۴۶- نمونه دیگر دارای همان نقش.

سکه کوچك (دوابول) سیم. قطر : ۱۱ م.م. وزن ۴۳ر۱ گرم.

(ل۱۱- ش۱۶)

۴۴۷- روی سکه ـ گراز درحال استراحت سررا بطرف چپ برگردانده است.

پشت سکه ـ نیم‌تنه گاومیش که از روبرو نگاه میکند. در زمینه علامتی بشکل دایره . دسته‌دار وچهارگوش فرورفته که زنجیره‌دار است .

استتر لیدی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۹ گرم .(ل۱۱-ش ۱۷)

۱ـ مجموعه De luynes

۴۴۸- روی سکه - گراز درحال استراحت که بایك پنجه‌پا پشت خودرا میخاراند.
پشت سکه : تصویر آرس با کلاه خود کرنتی درون چهار گوش فرورفته زنجیره‌دار
استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۱۸ر۹ گرم.
(ل۱۱-ش۱۸)

۴۴۹- روی سکه - گراز درحال راه رفتن باعلامتی بر پشت او.
پشت سکه - نیم‌تنه شیر باپوزه باز که درچنگالهایش سر گاورا گرفته است.
فرو رفتگی چهار گوش بادوخط محدود شده است .
استترلیدی (سیم) قطر : ۲۱ م.م. وزن ۵۵ر۹ گرم.
(ل۱۱-ش ۱۹)

۴۵۰- روی سکه - گراز درحال استراحت است .
پشت سکه - نوعی حلقه باسه شاخه که هرشاخه منتهی به سرخروس است .
فرورفتگی چهار گوش زنجیردار است
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۰۷ر۹ گرم .
(ل۱۱-ش ۲۰)[1]

۴۵۱- روی سکه - گراز درحال استراحت .
پشت سکه - حلقه‌ای که شاخه‌های آن بسر خروس منتهی است .
فرورفتگی پشت سکه زنجیره‌دار است .
سکه سه‌ابولی (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۷۸ر۲ گرم.
(ل۱۱-ش ۲۱)

۴۵۲- روی سکه - گراز درحال استراحت است.
نقش پشت سکه مانند سکه قبلی است .
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۳۱ر۹ گرم.
(ل۱۱ - ش ۲۲)

۴۵۳- روی‌سکه - گراز درحال‌راه رفتن است. دربالای نقش‌گراز دوحرف (او-ام) یونانی نقر است .
پشت سکه - فرورفتگی نامنظم بانقش‌حلقه سه‌شاخه.
استترلیدی (سیم). قطر : ۲۲ م.م. وزن ۴۵ر۸ گرم.
(ل۱۱- ش ۲۳)

۴۵۴- نمونه دیگر .

---

[1] ۱- روی این سکه ضرب مجدد ملاحظه میشود .

استتر لیدی (سیم). قطر : ۲۲ م.م. وزن ۹۰ر۸ گرم.

۴۵۵-۴۵۶ـ نمونه دیگر .

استترلیدی (سیم) که از لحاظ قطر و وزن بهم نزدیکند .

(ل۱۳-ش ۱-۲).

۴۵۷ـ نمونه دیگر .

(سه ابولی) لیدی (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۹۵ر۲ گرم.

(ل ۱۳-ش ۳)

۴۵۸ـ نمونه دیگر.

(دوابولی) سیم. قطر : ۱۲ م.م. وزن ۲۲ر۱ گرم.

(ل۱۳-ش ۴)

۴۵۹-۴۶۱ـ نمونه دیگر ازسکه‌های کوچك (سیم). (دوابول) (سه‌ابول) و(یك‌ابول)

(ل۱۳-ش ۵-۶-۷)

۴۶۲ـ روی سکه ـ نیم‌تنه گراز درحال جهش.

پشت سکه ـ سپر گرد مزین بچهارهلال . چهارگوش فرورفته زنجیرداراست.

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۷۲ر۹ گرم.

(ل۱۲-ش۲)

۴۶۳ـ روی سکه ـ گراز درحال خاراندن پشت باپنجهٔ خود میباشد .

پشت سکه ـ تصویر مردریش‌دار باموهای لوله‌شده بر گردسر. فرورفتگی‌چهارگوش زنجیردار است .

سکه کوچك (سیم)[1] قطر: ۱۱ م.م. وزن ۳۵ر۱ گرم(ل۱۲-ش۳).

۴۶۴ـ روی سکه ـ شیر نشسته به‌روبرو نگاه میکند .

پشت سکه ـ نیم‌تنه بزبالدار. دورفرورفتگی زنجیرداراست.

استترلیدی (سیم). قطر : ۲۳ م.م. وزن ۴۳ر۹ گرم سکه سوراخ‌دار است.

(ل۱۲-ش۴)

۴۶۵ـ روی سکه ـ حیوان بالدار درحال دویدن .

پشت‌سکه ـ بخط لیستی سه‌حرف(ای-ن-ا-) وحلقه باسه دسته هلالی‌شکل.

استتر(سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۷۵ر۹ گرم.

(ل۱۳-ش۸)

---

[1] ۱ـ Trithemiobole.

۴۶۶ـ روی سکه ـ حیوان بالدار.

پشت سکه ـ حلقه باسه دسته هلالی شکل. فرورفتگی چهارگوش زنجیره‌دار است.

استترلیدی (سیم) قطر : ۲۱ م.م. وزن ۹٫۳۵ گرم .

اوته‌وس[1]

(حدود سال ۴۲۰ پ.م)

۴۶۷ـ روی سکه ـ نیم‌تنه گراز درحال جهش .

پشت سکه ـ نام فرمانروا بخط لیسی(اوته‌وس) نقشی‌مارپیچ شکل، درون چهارگوش فرورفته که گرد آن زنجیره‌دار است .

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۷٫۵۰ گرم.

اسپینتازا[2]

(حدود ۴۱۰ پ.م)

۴۶۸ـ روی سکه ـ گاوگوساله‌اش‌را شیرمیدهد درحالی‌که سرش‌را بعقب برگردانده است.

پشت‌سکه ـ نام فرمانروا بخط لیسی(اسپینتازا) درکنارطرح مارپیچ درون‌چهارگوش فرورفته‌قراردارد.

استترلیدی (سیم). قطر ۱۹ م.م. وزن ۸٫۳۱ گرم.

(ل۱۳ـ ش۹)

۴۶۹ـ روی سکه تصویر نیم‌رخ آتنا باکلاه خودآتنی.

پشت سکه ـ نام فرمانروا بخط لیسی درکنارطرح مارپیچ درون فرورفتگی‌چهارگوش که گرد آن زنجیردار میباشد نقر است.

نیم درهمی لیدی (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۲٫۴۴ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش۷)

۴۷۰ـ روی سکه ـ سرآفرودیت باموهائی‌که پشت سرجمع شده است .

پشت سکه ـ نام فرمانروا بخط لیسی درکنارنقش مارپیچ درون چهارگوش فرورفته زنجیردارنقراست.

سکه کوچك (ابول) سیم. قطر: ۹ م.م. وزن ۰٫۸۵ گرم.

---

[1] Utevès.

[2] Spintaza

(ل۱۳-ش۱۰)

تتی‌وی بیس[1]

(حدود ۴۱۰ ب-م)

۴۷۱- روی سکه ـ سر آفرودیت که موهایش پشت سر جمع شده است.

پشت سکه ـ نام فرمانروا بخط لیسی در کنار طرح مـارپیچ قرار دارد. چهارگوش فرورفته زنجیردار است

استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۹ر۶۸ گرم.

(ل۱۳-ش۱۱)

۴۷۲- نمونه دیگر باسر آفرودیت متمایل بسوی چپ

پشت سکه ـ نام تتی‌وی بیس وطرحی از قرص خورشید باچهاراشعهٔ هلالی مانند. دور فرورفتگی زنجیردار است .

دوابول (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۱ر۴۳ گرم.

(ل۱۲-ش ۸)

۴۷۳- روی سکه ـ نیم‌تنه گراز درحال‌جهش.

پشت سکه ـ نام شاه بخط لیسی وقرص خورشید باچهار اشعه هلالی مانند

استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۸ر۱۴ گرم .

(ل ۱۳-ش ۱۲)

۴۷۴- نمونه دیگر.

نیم درهمی لیدی (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲ر۵۵ گرم.

(ل۱۳-ش۹)

۴۷۵- روی سکه سپرمدور مزین به‌نقش دوخروس درمقابل یکدیگر.

پشت سکه- نام‌شاه وقرص‌خورشید بااشعه‌هلالی‌شکل‌چهارگوش‌فرورفته‌زنجیره‌داراست

نیم درهمی لیدی (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲ر۵۰ گرم.

کوپرلیس[2]

(حدود ۴۱۰ ب-م)

۴۷۶- روی سکه ـ گراز درحال راه رفتن بسوی راست ونوشته ناخوانا.

---

[1] Tethiveibis - ۱

[2] Kuperlis -۲

پشت سکه ـ نام کوپرلیس بخط لیسی و قرص خورشید با سه هلال مانند منقار قو. در زمینه طرح یك گل با سه گلبرگ نقر است: فرورفتگی چهارگوش زنجیره‌دار است.

استتر پارس (سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۸۵ گرم.

(ل ۲ ـ ش ۱۱)

۴۷۷ـ روی سکه ـ نیم‌تنه گراز در حال جهش و به‌پهلوی گراز طرح کوچك خورشید بااشعه نقر است.

پشت سکه ـ نام کوپرلیس وطرح خورشید با سه اشعه هلالی قرار دارد.

سکه کوچك [1] (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱/۳۲ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۱۲)

۴۷۸ـ روی سکه ـ حیوان افسانه‌ای بالدار با پوزه باز. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام کوپرلیس بخط لیسی وقطر خورشید با سه اشعه هلالی.

استترلیدی(سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۹/۶۵ گرم.

(ل ۱۳ ـ ش ۱۳)

۴۷۹ـ نمونه دیگر.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۱ر۱۰ گرم.

(ل ۱۳ ـ ش ۱۸)

۴۸۰ـ نمونه دیگر باقسمت اول نام کوپرلیس.

(ابول) سیم. قطر: ۱۰ م.م. وزن ۰/۵۵ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۱۳)

۴۸۱ـ روی سکه ـ سرحیوان افسانه‌ای با پوزه باز.

پشت سکه ـ طرح گلی با گلبرگهای مجزا.

نیم درهمی (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۲ر۲۲ گرم.

۴۸۲ـ روی سکه ـ گاومیش بالدار، باسر شبیه انسان با ریش وشاخ، درحال راه‌رفتن بسوی راست.

پشت سکه ـ نام کوپرلیس بخط لیسی وقرص‌خورشید با اشعه هلالی درفرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره نقر است.

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وون ۸ر۵۶ گرم.

(ل ۱۳ ـ ش ۱۵)

---

[1] Trihemiobole

۴۸۳- نمونه دیگر.
استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۸ر۳۷ گرم.
(ل ۱۲ -ش ۱۴)

۴۸۴- نمونه دیگر .
دو ابول (سیم) . قطر: ۱۲ م.م. وزن ۱ر۰۸ گرم.
(ل ۱۲ - ش ۱۵)

۴۸۵- نمونه دیگر.
نیم درهم- (سیم) ، قطر: ۱۳ م.م. وزن ۲ر۴۲ گرم.
(ل ۱۲ - ش ۱۶)

۴۸۶ - روی سکه - گاو درحال شیر دادن گوساله است ، درحالی که سر را بطرف چپ برگردانده و به پشت نگاه میکند.
پشت سکه - قسمت اول نام کوپرلیس بخط لیسی وقرص خورشید باسه هلال درون چهار گوشه فرو رفته محدود به زنجیره نقر است
نیم درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۲ر۶۰ گرم.
(ل ۱۲ - ش ۱۷)

۴۸۷- روی سکه - قاطر ایستاده سررا برگرداند و پای راست خودرا گاز میگیرد.
پشت سکه - نام کوپرلیس وقرص خورشید باسه هلال.
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۸ر۴۳ گرم .
(ل ۱۲ - ش ۱۸)

۴۸۸- روی سکه - سرریشدار زئوس آمون با شاخ قوچ ، سکه زنجیره‌دار است.
نقش پشت سکه مانند سکه قبلی میباشد.
استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۸ر۵۵ گرم.
(ل ۱۲ - ش ۱۹)

۴۸۹- نمونه دیگر.
نیم درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۲ر۶۷ گرم.
(ل - ۱۳ - ش ۱۶)

۴۹۰- روی سکه - نیم‌تنه شیربالدار باپوزه باز.
پشت سکه- قسمتی از نام کوبرلیس وحلقه قرص آفتاب با سه هلال.
نیم درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۲ر۶۲ گرم.
(ل ۱۳ - ش۱۷)

۴۹۱ـ نمونه دیگر.

ابول (سیم). قطر: ۹ م.م. وزن ۴۲ر۰ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۲۰)

۴۹۲ـ نمونه دیگر .

نیم درهم (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۷۲ر۲ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۲۱)

۴۹۳ـ روی سکه ـ سپر گرد که برقسمت برآمده آن طرح شیر بالدار باپوزه باز نقر است.

پشت سکه: نام کوپرلیس بخط لیسی و قرص خورشید با اشعه هلالی شکل درون فرو رفتگی محدود به زنجیره نقر است.

استترلیدی (سیم). قطر: ۱۹ م. م. وزن ۶۸ر۷ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۲۲)

۴۹۴ـ روی سکه ـ غزال سررا برگردانده بطرف راست .

پشت سکه ـ قسمتی ازنام شاه لیسی (کوبرلیس) وقرص خورشید با سه اشعه هلالی سکه زنجیره داراست.

نیم درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۷ م. م. وزن ۵۷ر۲ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۲۳)

۴۹۵ـ روی سکه ـ هرقل ملبس به پوست شیر، ایستاده گرز خودرا دربالای سرحرکت میدهد.

پشت سکه ـ نام شاه لیسی وقرص خورشید با اشعه هلالی شکل. سکه زنجیره دار است

نیم درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۴ .م .م وزن ۴۵ر۲ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۲۴)

۴۹۶ـ نمونه دیگر با نقش سکه قبلی .

ابول لیدی (سیم). قطر: ۹ م.م. وزن ۵۲ر۰ گرم .

(ل ۱۲ ـ ش ۲۵)

خریگا[1]

(حدود سال ۴۱۰ پ ـ م)

۴۹۷ـ روی سکه ـ سر آتنا باکلاه خود آتنی مزین به‌پر.

پشت سکه ـ نام خریگا وسرریشدار آرس باکلاه خود ، در فرورفتگی چهارگوش که محدود به زنجیره است، نقر است.

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۴۷ر۸ گرم.

(ل ـ ۱۲ ش ۲۶)

۴۹۸ـ روی سکه ـ سرآتنا بسوی چپ باکلاه خودآتنی.

پشت سکه ـ نام خریگا بخط لیسی وسرآتنا باکلاه خود آتنی.

نیم استتر لیدی (سیم). قطر : ۱۸ م.م. وزن ۳۷ر۲ گرم.

(ل ۱۲ ـ ش ۲۷)

۴۹۹ـ روی سکه ـ سرآتنا بسوی چپ باکلاه خودآتنی.

پشت سکه: نوشته بخط لیسی‌آرنا[2] نام‌گزانتس به لیسی و نوشته خریگا درقسمت بالا ونقش‌آتنا باکلاه‌خودآتنی‌نشسته برتخته سنگی،دست چپ را روی سپرگذاشته وبادست راست زوبین راگرفته است. روبروی او حرف‌اول نام خریگا به خط لیسی نقراست.

درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۸۲ر۳ گرم.

(ل ۱۳ ـ ش ۲۱)

۵۰۰ـ روی سکه ـ سرآفرودیت بسوی چپ، گیسوانش‌بوسیله‌نواری بسته ودرپشت سر جمع شده است. گوشواره بگوش‌دارد وروی پیشانی اورا سه ردیف زلف تابدارگرفته است[3].

پشت سکه ـ نام خریگا وهنتزی[4] بخط لیسی وجغد ایستاده درحلقه خورشید ، محصور در چهارگوش فرورفته قرار دارد.

استترلیدی(سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۷۲ر۹ گرم.

(ل ۱۳ ـ ش ۲۲)

---

[1] Kheriga

[2] Arnnahe

[3] چنین بنظرمیرسد که پیشانی الهه ازسه ردیف مروارید تزئین یافته‌است (نظرمترجم)

[4] Vehntezi

خرئیس[1]

(حدود ۴۱۰ پ ـ م)

۵۰۱ـ روی سکه ـ سر آتنا بسوی چپ با کلاه خود آتنی مزین به سه شاخهٔ زیتون الهه با گردنبند و گوشواره‌است.

در پائین تصویر، طرح یك ماهی نقر است.

پشت سکه ـ بخط لیسی نام خرئیس وسر ریشدار وی با کلاه پارسی تاجدار در فرورفتگی قرار دارد.

استتر لیدی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۱۲ر۸ گرم.

(ل ـ ۱۳ ش ۱۹)

۵۰۲ـ روی سکه ـ تصویر آتنا باکلاه خودآتنی روی کلاه خود حرف (ك) لیسی علامت نام خرئیس ، نقر است.

استتر لیدی (سیم) قطر: ۲۲ م.م. وزن ۵۴ر۸ گرم.

(ل ۱۴ ـ ش ۱)

۵۰۳ـ روی سکه ـ سر آتنا بسوی راست باکلاه خود آتنی.

پشت سکه ـ نوشته نام خرئیس وتصویر باریش او باکلاه‌پارسی مزین به تاجی‌ازشاخه خرزهره . جلوی چهره خرئیس حرف اول نام او بخط لیسی نقر است .

نیم درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۰۵ر۲ گرم.

(ل ۱۴ ـ ش ۲)

۵۰۴ـ روی سکه ـ تصویر آتنا باکلاه خودآتنی که بالای آن جغد بابالهای نیمه باز نقر است.

روی سکه ـ نام خرئیس باتصویر وی باریش باکلاه پارسی.

نیم درهم(سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۰۲ر۲ گرم.

(ل ۱۴ ـ ش ۳)

۵۰۵ـ روی سکه ـ تصویر آتنا بسوی چپ ، باکلاه خودآتنی.

پشت سکه ـ تصویر باریش خرئیس باکلاه پارسی مزین به حلقه تاج. سکه زنجیره‌دار است.

ابول لیدی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۶۷ر۰ گرم.

(ل ۱۴ ـ ش ۴)

---

[1] Khreis

۵۰۶- روی سکه ـ تصویر آتنا با کلاه خود آتنی.

پشت سکه ـ بدون نوشته وسر باریش خرئیس با کلاه پارسی مزین به‌حلقه تاج. سکه زنجیره‌دار است .

(ل ۱۴ ـ ش ۵)

۵۰۷- ۵۰۸- روی سکه: تصویر آتنا با کلاه خودآتنی.

پشت سکه ـ بدون نوشته وسر باریش خرئیس بسوی چپ با کلاه پارسی مزین به‌تاج،

نیم ابول لیدی (سیم) قطر: ۸ م.م و ۹ م.م وزن ۲۲ر۰ گرم و ۳۵ر۰ گرم

(ل ۱۴ ـ ش ۶)

۵۰۹- روی سکه ـ سر آتنا با کلاه خود کرنتی پردار.

پشت سکه- نام خرئیس بخط لیسی وگاومیش‌ایستاده بسوی چپ فرورفتگی محدود به زنجیره است .

نیم درهم لیدی (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۹۴ر۱ گرم.

(ل ۱۴ ـ ش ۷)

۵۱۰- روی سکه ـ سر آفرودیت باتاج وموهای جمع شده بر پشت گردن.

پشت سکه ـ نام خرئیس وجغد ایستاده که به‌روبرو نگاه میکند. فرورفتگی‌چهار گوش محدودیه زنجیره‌است.(ل۱۴ـش۸)

۵۱۱- روی سکه ـ سر آفرودیت بسوی چپ که موهایش بوسیله نواری تزئین یافته و به پشت سر جمع شده است پشت تصویر یك گل نمایان است .

پشت سکه ـ نام خرئیس وجغد ایستاده به روبرو نگاه میکند ومقابل جغد یك حرف لیسی‌نقر است. فرورفتگی محدود به‌زنجیره‌است. دوابول لیدی (سیم).قطر: ۱۲ م.م. وزن ۶۰ر۱ گرم.

(ل ۱۳ ـ ش ۹۰)

۵۱۲- روی سکه ـ سر آفرودیت بسوی چپ با تاج و موهای جمع شده درپس گردن

پشت سکه ـ نام خرئیس و جغد ایستاده در فرورفتگی چهار گوش قرار دارد.

نیم ابول لیدی (سیم). قطر:۲۹ م.م. وزن ۳۲ر۰ گرم.

(ل ۱۴ ـ ش ۹)

۵۱۳- روی سکه ـ سر آتنا با کلاه خود کرنتی پردار.

پشت سکه: نام‌خرئیس و نیم‌تنه گاو میش با سر انسان‌ریشدار درفرورفتگی چهار گوش قرار دارد.

ابول لیدی(سیم). قطر:۱۰ م.م. وزن ۷۱ر۰ گرم.

(ل ۱۴ ـ ش ۱۰)

اربینا[1]

(حدود سال ۴۱۰ ب–م)

۵۱۴– روی سکه ـ سر آتنا بسوی راست با کلاه خود کرنتی. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ سرهرقل باریش ، با کلاهی ازپوست شیر.
نیم دوابول لیدی (سیم). قطر : ۱۳ م.م. وزن ۱٫۵۷ گرم.
(ل۱۴– ش ۱۱)

شاه ناشناس پاتارا[2]

(درحدود سال ۴۰۰ پ.م)

۵۱۵– روی سکه ـ سر آتنا با کلاه کرنتی‌پردار.
پشت سکه ـ نوشته (پتارازه) و سرهرمس با کلاه مدور بالدار . فرو رفتگی مدور زنجیره‌دار است .
استترلیدی (سیم). قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۰٫۶ گرم.
(ل ۱۴–ش ۱۲)

۵۱۶– روی سکه ـ سر آتنابسوی چپ با کلاه خودآتنی‌پردار. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ سرهرمس با کلاه مدور بالدار مخصوص وی . فرورفتگی محدود به زنجیره است .
نیم درهم لیدی(سیم). قطر: ۱۵م.م. وزن۱٫۸۳ گرم.
(ل۱۴ ـ ش ۱۳)

خادری تیمس[3] شاه پاتارا

(حدود سال ۴۰۰ پ.م)

۵۱۷– روی سکه– سر آتنا بسوی‌راست با کلاه خودآتنی‌پردار.
پشت سکه : نام خادری تیمس بخط لیسی . نیم‌تنه هرمس با کلاه مدور بالدار . شال بسته به‌گردن او گره خورده است .
چهارگوش فرو رفته زنجیره‌دار است .
استترلیدی(سیم). قطر:۲۲ م.م. وزن ۸٫۱۵ گرم.
(ل۱۴– ش ۱۴)

---

[1] Erbina.

[2] Patara

[3] Khadritimes

وگزرس[1] شاه پاتارا

(حدود سال ۳۹۰ پ. م)

۵۱۸- روی سکه ـ سر آتنا بسوی راست با کلاه خود آتنی پردار. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام وگزرس بخط لیسی، نیم‌تنه هرمس بسوی راست با کلاه مدور بالدار. سکه زنجیره‌دار است .
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۸ر۳۶ گرم.
(ل ۱۴- ش ۱۵)

۵۱۹- روی سکه ـ سر آتنا با کلاه خود کرنتی پردار.
پشت سکه ـ سر هرمس با کلاه مخصوص بالدار که شال گره خورده به گردن او است. فرورفتگی محدود به زنجیره است .
دوبول لیدی (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۱ر۲۵ گرم.

۵۲۰- نمونه دیگر ـ در پشت سکه یك حرف لیسی نقر است.
نیم ابول لیدی (سیم). قطر: ۷ م.م. وزن ۰ر۲۳ گرم
(ل ۱۴- ش ۱۷)

دنولس[2]

(حدود سال ۳۹۰ پ-م)

۵۲۱- روی سکه : سر دنولس باریش و کلاه پارسی ـ سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ نام دنولس بخط لیسی و سر آتنا بسوی راست با کلاه خود کرنتی ومزین به سه شاخه کوچك زیتون است .
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۸ر۳۸ گرم.
(ل ۱۴- ش ۱۸).

۵۲۲- روی سکه ـ سر دنولس باریش و کلاه پارسی. در زمینهٔ سکه دوحرف لیسی از نام شاه نقر است .
پشت سکه ـ نام دنولس به خط لیسی و سر آتنا با کلاه خود آتنی پردار و سه شاخه زیتون.
استترلیدی (سیم). قطر : ۲۳ م.م وزن ۸ر۰۵ گرم.
(ل ۱۴- ش ۱۹).

۵۲۳- همان نقش و در پشت سکه نام شاه و نقش آتنا قرار دارد .

---

[1] Vexres

[2] Denevlès.

استترلیدی(سیم). قطر: ۲۹م.م. وزن ۷ر۹۵ گرم.

(ل۱۴- ش ۲۰)

پرلیس[1] شاه شهر آپرلائه[2]

۵۲۴- روی سکه - سپر گردمزین به‌نیم تنه غزال بالدار نیمه خیز است.

پشت سکه - حلقه خورشید وحرف لیسی (خ) دیده می‌شود.

فرورفتگی محدود بـه زنجیره است. دو ابول لیدی (سیم). قطر: ۱۲ م. م. وزن ۱ر۱۲ گرم.

(ل۱۳- ش ۲۳)

خین ؟[3]

(حدود سال ۳۹۰ پ.م)

۵۲۵- روی سکه - سر آتنا با کلاه‌خود کرنتی‌پردار.

پشت سکه - نوشته نام شاه به خط لیسی و حلقه خورشید. فرورفتگی مدور محدود به زنجیره است.

استترلیدی(سیم). قطر: م.م. وزن۸ر۲۳ گرم.

زموس[4]

(حدود سال ۴۱۰ پ-م)

۵۲۶- روی سکه - سرشیر از روبرو.

پشت سکه - قسمتی ازنام شاه (زم) وحلقه خورشید.

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۷ م.م. وزن ۹ر۵۷ گرم.

(ل۱۵- ش ۱)

تربنیمیس[5]

(حدود ۴۱۰ ب-م)

۵۲۷- نمونه دیگر باسرشیر روبرو.

---

[1] Perlis

[2] Aperlae

[3] Khin

[4] Zemious

[5] Trebenimis

استترلیدی(سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۹٫۸۵ گرم.
(ل۲۵-ش۱)

۵۲۸- نمونه دیگر با نام تربنیمیس به‌خط لیسی.
نیم درهم‌لیدی (سیم) . قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲٫۶۰ گرم.
(ل۱۵- ش ۳).

میترا پاتا[1]

(حدود سال ۴۱۰ پ-م)

۵۲۹- روی سکه - سرشیراز روبرو.
پشت سکه- نام میتراپاتا بخط لیسی‌وحلقه خورشید درفرورفتگی‌چهار گوش‌قرارداردارد.
دوابول لیدی (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱٫۲۸ گرم.
(ل ۱۴-ش۲۲)

۵۳۰ - نمونه دیگر.
دوابول لیدی (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۱/۴۲ گرم.
(ل ۱۴- ش ۲۳)

ودُ . . .[2]

(حدود سال ۳۸۰ پ-م.)

۵۳۱- روی سکه - سرشیر از روبرو.
پشت سکه- نوشته‌نام(ود) بخط لیسی‌وحلقه‌خورشید درون‌فرورفتگی‌مدوری‌قرارداردارد.
استترلیدی(سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن۹٫۶۵ گرم.
(ل ۱۵-ش ۴)

زوآس[3]

(حدود سال ۳۸۰ پ-م)

۵۳۲- روی سکه -گراز وعلامتی مـانند دوهلال ماه روی حلقه دیده میشود . سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه - قسمتی‌ازنام شاه وحلقه خورشیدکه اشعه‌ها منتهی‌به‌نقشی‌شبیه‌سرقو میباشد.
استترلیدی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۹٫۶۵ گرم .
(ل ۱۵-ش۵)

۵۳۳- نمونه دیگر.

---

[1] Mitrapata -۱
[2] Ved -۲
[3] Zauas -۳

ابول‌لیدی(سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۵۴ر۰ گرم.
(ل۱۵- ش ۶)

پریکلس

(حدود سال ۳۷۵ تا ۳۶۰ پ.م)

۵۳۴- روی سکه ـ سرشیر از روبرو.
پشت سکه ـ نام پریکلس بخط لیسی وقرص خورشید.
دوابول(لیدی) سیم. قطر: ۱۶ م.م. وزن ۰۷ر۲ گرم.
(ل۱۵- ش ۷)

۵۳۵- نمونه دیگر.
دوابول (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۷۵ر۲ گرم.
(ل۱۵- ش۸)

۵۳۶- نمونه دیگر .
سه ابول (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۷۲ر۲ گرم.
(ل۱۵ - ش ۹)

۵۳۷- روی سکه ـ سرجوانی بدون ریش ، سراوبا دوشاخ بز تزئین یافته است .
پشت سکه- نام پریکلس بخط لیسی.
سکه مس کوچك. قطر:۱۳ م.م. وزن ۹۷ر۱ گرم.
(ل۱۵ - ش۱۰)

۵۳۸- نمونه دیگر.
سکه مس کوچك. قطر: ۱۳ م.م. وزن ۸۰ر۱ گرم.

۵۳۹- روی سکه ـ نیم تنه گراز درحال جهش بسوی چپ.
نقش پشت مانند سکه قبل است .
سکه مس کوچك. قطر:۱۱ م.م. وزن ۴۲ر۱ گرم.
(ل ۱۵ - ش۱۱)

تلاویس[1] شاه شهر تلوس[2]

(حدود سال ۳۰ پ.م.م)

۵۴۰- روی سکه ـ سر آتنا باکلاه‌خود آتنی.

---

[1] Tlavis
[2] Tlos

پشت سکه ـ دو شیر که مقابل یکدیگر نشسته‌اند سکه زنجیردار است.

دو ابول (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱/۴۶ گرم.

(ل ۱۵ ـ ش ۱۲)

۵۴۱ـ نمونه دیگر.

دوابول (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱/۱۶ گرم.

(ل ۱۵ ـ ش ۱۳)

۵۴۲ـ نمونه دیگر.

ابول لیدی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰/۵۶ گرم.

(ل ۱۵ ـ ش ۱۴)

۵۴۳ـ روی سکه ـ سرشیر تمام رخ.

پشت سکه ـ دوحرف اول نام شهر بخط یونانی و نیم تنه تمام رخ آپولون با موهای مجعد شال بگردن اوگره خورده است. فرورفتگی مدور محدود به زنجیره است.

دو ابول لیدی (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱/۲۲ گرم.

(ل ۱۵ ـ ش ۱۵)

شاهان ناشناس

(حدود سال ۳۶۰ پ - م)

۵۴۴ـ روی سکه ـ سرشیر با دهان باز. سکه زنجیره دار است.

پشت سکه ـ سر آتنا باکلاه آتنی پر دار. سکه زنجیره دار است.

استترلیدی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۸/۱۰ گرم.[1]

(ل ۱۵ ـ ش ۱۶)

۵۴۵ـ روی سکه ـ سر آتنا باکلاه خود.

پشت سکه ـ سرآتنا بسوی راست باکلاه خودآتنی پردار. درزمینه علامت حلقه‌آفتاب با دو هلال نقر است. سکه زنجیره دار است.

ابول لیدی (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۰/۷۵ گرم.

۵۴۶ ـ روی سکه ـ سپر گرد که روی آن طرح حیوان بالدار در حال دویدن ، نقر است.

پشت سکه ـ علامتی باحلقه خورشید در فرورفتگی چهارگوش دیده میشود.

سه ابول لیدی (سیم). قطر: ۱۳م.م. وزن ۳/۸ گرم.

---

[1] مجموعه De Luynes

(ل ۱۵ - ش ۱۸)

۵۴۷- نمونه دیگر.

(ل ۱۵ - ش ۱۹)

۵۴۸- روی سکه - سر تاجدار بدون ریش بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - سه‌حرف یونانی نام شهر وحلقهٔ خورشید باتزئیناتی بشکل‌سه‌پای انسان.
نیم ابول (لیدی) سیم. قطر: ۸ م.م وزن ۰/۴۵ گرم. [1]

سکه‌های ناشناس

شاهان لیسی

۵۴۹- روی سکه- نیم‌تنه‌گاو میش باصورت انسان ریشدار.
پشت سکه: نیم‌تنه آفرودیت بسوی چپ‌که‌گیسوانش تا پشت‌گردن آمده‌است.
سکه زنجیره‌دار است.

درهم (اژین) سیم. قطر: ۱۷ م.م. وزن۵/۸۰ گرم.

(ل ۱۵ - ش ۲۱)

۵۵۰- روی سکه - نیم‌تنه‌گاو میش بالدار با صورت انسان ریشدار.
پشت سکه - خط لیسی (اوکو) و سرآپولون بسوی راست با موهای بافته شده‌که تا روی‌گردن وی آمده است.

سه ابول (لیدی) سیم. قطر: ۱۴ م.م. وزن ۲/۸۱ گرم [2]

(ل ۱۵ - ش ۲۲)

۴۵۱- روی سکه - حیوان عجیب‌الخلقه بالدار نشسته .

پشت سکه - همان نقش - سکه زنجیره‌دار است.

ابول (لیدی) سیم. قطر: ۹ م.م. وزن ۷۶ر۰ گرم.

(ل ۱۵ - ش ۲۳)

۴۵۲- نمونه دیگر.

ابول (لیدی) سیم. قطر: ۷ م.م. وزن ۷۵ر۰ گرم.

سکه‌های ساتراپ ناشناس

ضرب پامفیلی [3]

۵۵۳ - روی سکه - هرمس بدون ریش وبرهنه نیم‌زانو زده‌است.

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] Pamphylie ایالتی درآسیای صغیرکه در دوران هخامنشی جزومتصرفات شاهنشاهی ایران درآمد

او دارای بالهای بزرگ است.

پشت سکه ـ شیر که یك پنجه خود را بلندکرده درحال حرکت است . در زمینه یك صلیب دسته‌دار قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

دو ابول (اژین) سیم. قطر: ۱۴ م.م. وزن ۲ر۷۷ گرم. سکه سوراخ دار است.

(ل ۱۵ ـ ش ۲۵)

۵۵۴ ـ نمونه دیگر.

ابول (اژین) سیم. قطر:۱۱ م.م. وزن ۱ گرم[1] .

(ل ۱۵ـ ش ۲۶)

قبرس

سالامین

اولتون[2]

(در حدود ۵۶۹ ـ ۵۲۵ پ ـ م)

۵۵۵ ـ روی سکه ـ نوشته نام اولتون بخط قبرسی وطرح قوچ خوابیده .

پشت سکه ـ صاف و بدون نقش.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۱۰ر۹۵ گرم.

(ل ۱۶ ـ ش ۱)

۵۵۶ـ نمونه دیگر که نوشته خوانا نیست.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۱۱ر۱۱ گرم.[3]

۵۵۷ـ نمونه دیگر با نوشته نام اولتن.

استتر پارسی (سیم). قطر:۲۰ م.م. وزن ۱۱ر۰۶ گرم.

(ل ۱۶ـ ش ۲)

۵۵۸ـ ۵۶۱ـ نمونه دیگر با نام اولتن بخط قبرسی.

استتر پارسی (سیم). قطر:۲۰ م.م. قطر: ۲۱ م.م. قطر ۲۳ م.م.

قطر: ۱۹ م. م. وزن ۱۰ر۸۸ گرم ـ ۱۰ر۹۸ گرم ـ ۱۱ گرم و ۱۰ر۷۸۱ گرم.

(ل ۱۶ـ ش ۳ـ۴)

۵۶۲ـ ۵۶۳ـ نمونه دیگر با نوشته ناخوانا.

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

[2] ـ مجموعه Evelton

[3] ـ De Luynes

سکه کوچك سه ابولی و دو ابولی قطر: ۱۴ م.م. قطر: ۱۲ م.م.
وزن ۶۶ر۳ گرم ـ ۷۶ر۱ گرم.
(ل ۱۶ ـ ش ۵)

۵۶۴ـ نمونه دیگر .
سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۵۲ر۱ گرم.
(ل ۱۶ ـ ش ۶)

۵۶۵ـ نمونه دیگر با نوشته قسمتی از نام اولتون بخط قبرسی.
سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۸۰ر۱ گرم.

۵۶۶ـ روی سکه ـ نام اولتون بخط قبرسی وقوچ خوابیده.
پشت سکه: در فرورفتگی چهارگوش صلیب دسته‌دار نقراست.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۱۲ وزن۲۱ ۱۰ گرم [1] (ل ۱۶ ـ ش ۷)

۵۶۷ـ نمونه دیگر با انضمام علامت ستاره نامنظم
استتر پارسی(سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۲۹ر۱۱ گرم.
(ل ۱۶ ـ ش ۸)

۵۶۸ـ نمونه دیگر با انضمام علامت ستاره نامنظم.
سه‌ابول(سیم). قطر: ۶ م.م. وزن ۳/۴۷ گرم.
(ل۱۶ـ ش ۹)

۵۶۹ـ روی سکه ـ قوچ خوابیده و نوشته سائیده شده. سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ صلیب دسته‌دار باعلامت ستاره و نوشته ناخوانا.
دوابول (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن۹۰ر۱ گرم[2].
(ل ۱۶ ـش ۱۰)

شاه ناشناس (گورگوس؟)[3]

(حدود ۵۰۰ تا ۴۸۰ پ.م)

۵۷۰ـ روی سکه ـ قوچ خوابیده بطرف چپ.
پشت سکه ـ نوشته قبرسی‌وصلیب دسته‌دارو علامت ستاره نقراست .
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م وزن ۹۸ر۸ گرم.
(ل ۱۶ ـ ش ۱۱).

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes

[2] ۲ـ همان مجموعه .

[3] ۳- Gorgos

۵۷۱- نمونه دیگر باهمان نقش
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۹ر۹۶ گرم.
(ل۱۶ - ش ۱۲)
۵۷۲- نمونه دیگر.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۰ م.م. وزن ۰ر۸۰ گرم.
(ل۱۶ - ش ۱۳)

نیکوداموس[1]

(درحدود ۴۶۵ پ-م)

۵۷۳ - روی سکه - نام نیکوداموس وقوچ خوابیده نقراست. سکه زنجیره‌داراست .
پشت سکه - صلیب دسته‌دار باچند حرف قبرسی.
سه‌ابول (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳ر۲۹ گرم.
(ل۱۶ - ش ۱۴)
۵۷۴- روی سکه - نوشته قبرسی نام نیکوداموس وقوچ خوابیده .
پشت سکه - صلیب دسته‌دار مزین به دوحلقه مرکزی باچند حرف قبرسی.
سه‌ابول(سیم). قطر: ۱۵م.م. وزن ۲ر۹۷ گرم.
(ل ۱۶- ش ۱۵)
۸۷۵- نمونه دیگر بانوشته قبرسی وپشت سکه صلیب دسته‌دار وچند حرف قبرسی.
سه‌ابول(سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۳ر۳۸ گرم[2].
(ل ۱۶- ش۱۶)

اوانتس[3]

(درحدود ۴۵۰ پ-م)

۵۷۶- روی سکه - نام اوانتس بخط قبرسی‌وقوچ خوابیده بطرف چپ نقراست.
پشت سکه - سرقوچ ودوحرف قبرسی.
استترپارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۱ر۱۵ گرم.
(ل۱۶- ش ۱۷)

---

[1] Nicodamos
[2] مجموعه De Luynes
[3] Evantès

شاه ناشناس

(درحدود ۴۱۵ پ-م)

۵۷۷- روی سکه - سر برهنه هرقل بطرف راست . سکه زنجیره‌دار است
پشت سکه سائیده شده است .
سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۲ م.م. وزن ۰۵ر۱ گرم.
(ل۱۶ -ش۱۸)

۵۷۸-۵۸۰ - نمونه دیگر مانند سکه قبلی. قطر: ۱۱ م.م. - ۹ م.م.
وزن ۰/۵۵ گرم - ۰/۳۵ گرم - ۰/۵۷ گرم.
(ل ۱۶- ش۱۹-۲۰)

۵۸۱- روی سکه - سرقوچ بطرف راست.
پشت سکه - سر بدون ریش باموهای مجعد.
ابول (سیم). قطر: ۸ م.م. وزن ۵۲ر۰ گرم.
(ل۱۶-ش ۲۱)

۵۸۲ : نمونه دیگر.
نیم ابول سیم. قطر : ۸ م.م. وزن ۳۷ر۰ گرم.

اواگوراس اول

(۴۱۱-۴۱۱ پ-م)

۵۸۳- روی سکه- تصویر هرقل باریش و کلاهی ازپوست شیر.
پشت سکه - نیم تنه بز کوهی که بسوی راست زانو زمین زده است.
سکه کوچك(زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۸۱ر۰ گرم.
(ل۱۶-ش ۲۳)

۵۸۴- ۵۸۶ : نمونه دیگر.
سکه‌های کوچك (زر)[1] بقطر : ۹ م.م. وزن ۷۶ر۰ گرم و۷۲ر۰ گرم و۷۳ر۹ گرم.

۵۸۷- نمونه دیگر : سکه کوچك (زر)[2] قطر : ۷ م.م. وزن ۴۲ر۰ گرم.
(ل۱۶- ش ۲۴)

۵۸۸- نمونه دیگر .
سکه کوچك (زر). قطر: ۷ م.م. وزن ۴۰ر۰ گرم.

۵۸۹- نمونه دیگر .

---

[1] ۱- یك دهم استتر.

[2] ۲- یك بیستم استتر.

یك دهم استتر (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۷۲ر۰ گرم.

(ل۱۶-ش ۲۵)

۵۹۰- روی سکه- سرهرقل باریش و کلاه از پوست شیر . نقش درون دایره است.

پشت سکه- نام اواگوراس بخط قبرسی و بز کوهی بر روی خط زنجیره‌دار، خوابیده است .

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۳ م. م. وزن ۵۵ر۰ گرم[1].

(ل۱۶-ش۲۶)

۵۹۱- نمونه دیگر.

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۲ م.م وزن ۳۶ر۹ گرم.

۵۹۲- روی سکه - هرقل برهنه بر تخته سنگی که روی آن پوست شیر افتاده نشسته وبه گرز خود تکیه داده ولیوان شاخی شکل را بدست چپ گرفته‌است.

نام اواگوراس بخط قبرسی در کنار نقش نقر میباشد .

پشت سکه - بز کوهی خوابیده.

سه ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۴۰ر۳ گرم.

(ل۱۶-ش ۲۷)

۵۹۳- نمونه دیگر.

سه‌ابول (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۳ گرم[2] .

۵۹۴- نمونه دیگر نوشته قبرسی‌سائیده که محتمل است کلمه (شاه) باشد .

(ل ۱۶ ش ۲۸)

سه ابول (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۰۷ر۳ گرم.

۵۹۵- نمونه دیگر بهمان وضع.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۸ م.م. وزن۴۰ر۳ گرم[3].

(ل ۱۶ ش ۲۹)

۵۹۶- نمونه دیگر باهمان نوشته ونقش.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۲۵ر۳ گرم.

(ل۱۶ -ش ۳۰)

۵۹۷- نمونه دیگر باهمان نقش و نوشته قرسی.

سه‌ابول(سیم). قطر: ۱۵م.م. وزن۹۵ر۲ گرم.

(ل۱۶-ش۳۱)

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes

[2] ۲- همان مجموعه

[3] ۳- همان مجموعه

(ل۱۶-ش ۲۲)

۵۹۸، ۵۹۹- نمونه دیگر.

سه‌ابول (سیم). قطر: ۱۴ م.م. و ۱۴ م.م. وزن ۰۵ر۳ گرم و ۴۷ر۳ گرم.

نیکوکلس

(۳۷۴-۳۶۸ پ-م)

۶۰۰- روی سکه ـ سر آفرودیت باتاج بلند مجلل که موهایش به‌پشت گردن افتاده و گوشواره بگوش وشالی بگردن دارد . در زمینه (ف-ا) به‌خط قبرسی نقراست .

پشت‌سکه ـ سر آتنا با کلاه خود کرنتی بسوی‌چپ که‌موهایش‌تا‌پشت گردن اوافتاده‌است. بگوش‌آتنا گوشواره است و بگردن وی‌شالی مشاهده میشود (در زمینه‌دوحرف‌قبرسی).

یك سوم استتر (زر). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۷۸ر۲ گرم .

(ل۱۷-ش۱)

۶۰۱- نمونه دیگر .

ابول آتیك (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۷۰ر۰ گرم. سکه سوراخ‌دار است.

۶۰۲- نمونه دیگر.

یك دوازدهم استتر (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۷۰ر۰ گرم.[1]

(ل ۱۷ ـ ش ۲)

۶۰۳- نمونه دیگر .

یك دوازدهم استتر (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۶۷ر۰ گرم.[2]

(ل ۱۷ ـ ش۳)

اواگوراس دوم[3]

(۳۶۱ ـ ۳۵۱ پ ـ م)

۶۰۴- روی سکه- سر آفرودیت بسوی چپ باتاج بلند که‌گیسوانش پشت گردن‌افتاده وگوشواره بگوش دارد.

پشت سکه ـ قسمتی از نام اواگوراس بخط یونانی و سر آتنا با کلاه خود کرنتی که گیسوانش به‌پشت گردن افتاده وگوشواره بگوش دارد.

سکه کوچك یك دهم استتر (زر). قطر ۱۰ م.م. وزن ۶۵/۰ گرم.

۱- مجموعه De Luynes

۲- همان مجموعه

۳- Evagoras

(ل ۱۷ - ش ۴)

۶۰۵- نمونه دیگر.

یك دهم استتر (زر). قطر: ۱۰ م.م. وزن ۵۷ر۰ گرم.

(ل ۱۷ - ش ۵)

۶۰۶- نمونه دیگر.

دو درهم (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۱۰ر۷ گرم.

(ل ۱۷ - ش ۶)

۶۰۷- نمونه دیگر.

دو درهم رودسی(سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۰۵ر۷ گرم.

۶۰۸- نمونه دیگر با تصویر آتنا وآفرودیت.

یکسوم درهم (سیم) قطر: ۱۲ م.م. وزن ۶۲ر۱ گرم

۶۰۹- نمونه دیگر که روی‌سکه تصویر آتنا باکلاه خود آتنی وپشت سکه ستاره هشت پر دیده میشود.

ابول رودسی (سیم). قطر: ۱۰ م.م وزن ۵۸ر۰ گرم [۱]

(ل ۱۷ - ش ۸)

۶۱۰- ۶۱۱- نمونه دیگر.

ابول (سیم). قطر: ۹ م.م. و ۱۰ م.م. وزن ۵۶ر۰ گرم و ۴۷ر۰ گرم.

۶۱۲- روی‌سکه - تصویر آتنا که کلاه خودکرنتی بسردارد وگیسوانش به‌پشت‌گردن افتاده‌است.

پشت سکه - قسمتی ازنام اواگوراس بخط یونانی وشیر درحال حرکت بسوی راست و ستاره هشت پر مشاهده میشود.

سکه مسی. قطر: ۴۶ م.م. وزن ۷۵ر۲ گرم.

(ل ۱۷ - ش ۹)

۶۱۳- روی سکه- اسب بسوی چپ درحرکت است. در زمینهٔ ستاره و صلیب دسته‌دار نقر است.

پشت سکه - شیر بسوی‌راست درحرکت است. دربالای نقش شیر، سرقوچ دیده‌میشود. سکه زنجیره دار است.

سکه مس. قطر: ۱۶ م.م. وزن ۰۲ر۳ گرم

(ل۱۷ - ش ۱۰)

---

[۱] مجموعه De Luynes

۶۱۴- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۶ م.م. وزن ۸۲ر۲ گرم.[۱]

(ل ۱۷ - ش ۱۱)

۶۱۵- ۶۱۷- نمونه دیگر.

سکه‌ها مسی است. به قطر: ۱۶ م.م و ۱۷ م.م وزن ۴۲ر۳ گرم. و ۱۵ر۲ گرم و ۳۵ر۳ گرم.

۶۱۸- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۵ر م.م. وزن ۹۵ر۲ گرم.

(ل ۱۷ - ش ۱۲)

۶۱۹- روی سکه - شیر خوابیده که سررا بلند کرده‌است. در بالای نقش یك ستاره

پشت سکه - اسب ایستاده.

سکه مسی. قطر: ۱۲ م.م. وزن ۱۹ر۱ گرم.[۲]

۶۲۰- روی سکه - شاه ایران اردشیرسوم که زانو بزمین زده درحال کمان کشیدن است، تاجش سه دندانه دارد بالباس پارسی. تیردان پر از تیر به پشت او قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه - شاه اواگوراس دوم سواراسب درحال تاخت نیزه‌ای راکه بدست راست گرفته حرکت میدهد. بسرش کلاه بزرگان پارسی که لبه آن تا زیر چانه آمده و بندی روی ردایش بسته است.

در بالای نقش علامت نام اواگوراس ودر قسمت پائین نقش ماهی نقر است.

چهار درهمی رودسی(سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۹۴ر۱۴ گرم.

(ل۱۷-ش۱۴)

۶۲۱- نمونه دیگر.

چهار درهمی رودسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۸۵ر۱۴ گرم.[۳]

(ل۱۷ - ش ۱۵)

۶۲۲- نمونه دیگر.

چهار درهمی رودسی (سیم). قطر: ۲۳ م م. وزن ۴۵ر۱۴ گرم.[۴]

۶۲۳- روی سکه - شاه ایران اردشیر سوم بوضع کماندار میباشد ودرمقابل اوعلامت نام اواگوراس قرار دارد.

۱- مجموعه De Luynes

۲- همان مجموعه

۳- همان مجموعه

۴- همان مجموعه

پشت سکه ـ شاه اواکوراس دوم سوار اسب درحال تاخت است .

چهار درهمی رودسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۵ گرم.

(ل۱۷ ـش ۱۶)

۶۲۴ـ روی سکه ـ نیم‌تنه اواگوراس‌دوم تمام رخ باکلاه پارسی که لبه‌آن تازیرچانه آمده است ، گردنبد بگردن ولباس آسیائی به‌بردارد .

پشت سکه ـ نیم تنه آفرودیت که‌گیسوانش برپشت‌گردن افتاده است ، برسراو تاجی دندانه‌دار است وگوشواره به‌گوش او میباشد.

ابول رودسی (سیم). قطر: ۱۲۰ م.م. وزن ۰ر۶۸ گرم.

(ل۱۷ـش۱۷)

۶۲۵ـ نمونه دیگر.

ابول رودسی (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۰ر۶۸ گرم[1].

(ل۱۷ـش ۱۸)

۶۲۶ـ نمونه دیگر.

ابول رودسی (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۶۵٪ گرم.

پنیتاگوراس[2]

(۳۵۱-۳۳۲ پ.م)

۶۲۷ـ روی‌سکه‌ـ دوحرف اول‌نام پنیتاگوراس بخط یونانی وتصویر نیم‌رخ‌آفرودیت باتاج لبه‌دار که موهای بلندش به‌پشت سروگردن افتاده وگوشواره بگوش دارد .

پشت سکه ـ دو حرف (بـآ) بخط یونانی وتصویر آفرودیت باتاج لبه‌دار وموهای بافته شده‌که به‌پشت‌گردن افتاده است .

استتر آتیك (زر). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۸ر۳۰ گرم[3].

(ل ۱۷ـش ۱۹)

۶۲۸ـ نمونه دیگر .

سکه‌کوچك (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۰/۷۰ گرم.

(ل۱۷ ـش ۲۰)

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

[2] - Penytagoras

[3] - مجموعه De Luynes

۶۲۹- نمونه دیگر.

سکه کوچك (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۷۰ر۰ گرم[1].

(ل۱۷-ش۲۱)

۶۳۰- روی سکه ـ تصویر نیم رخ آفرودیت باتاج مورد وگوشواره که گیسوانش تا پشت گردن را گرفته است .

پشت سکه ـ تصویر نیمرخ آرتمیس بسوی چپ که تیردان و کمان به پشت دارد . گیسوانش برپشت سرجمع شده وگردنبندی بگردن دارد .

دو درهمی رودسی (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۱۰ر۷ گرم.

(ل۱۷- ش۲۲)

۶۳۱-۶۳۲- نمونه دیگر بادو حرف اول کلمه شاه به‌یونانی (ب-۰)

دو درهم(سیم) ودوابول‌سیم. قطر: ۱۹م.م. و۱۳ م.م. وزن ۱۰ر۷ گرم و۲۰ر۲ گرم.

(ل۱۷-ش ۲۳).

۶۳۳- نمونه دیگر.

دوابول رودسی (سیم). قطر : ۱۳ م.م. وزن ۲۴ر۲ گرم

نیکوکرئون[2]

(۳۳۱-۳۱۰ پ-م)

۶۳۴- روی سکه ـ دوحرف اول نام شاه وتصویر آفرودیت باتاج لبه‌دار. موهای او برپشت گردن افتاده وبه‌گردنش گردنبندی است وگوشواره بگوش دارد .

استتر (آتیك) (سیم). قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲۷ر۸ گرم .

(ل۱۷-ش۲۴)

۶۳۵- روی سکه ـ دوحرف‌اول کلمه شاه به‌یونانی (ب-ا) ونیمرخ آفرودیت بسوی راست با تاج لبه‌دار وگیسوانی که پشت گردن او را گرفته است .

پشت‌سکه- دوحرف‌اول‌نام شاه ونیمرخ آپولون باتاج خرزهره که تیردان به‌پشتش‌است.

دو درهم رودسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۲۵ر۶ گرم.

(ل۱۷-ش۲۵)

۶۳۶-۶۳۷- نمونه دیگر قطر : ۱۸ م.م و۱۹ م.م وزن ۲۳ر۶ گرم و۱۰ر۶ گرم.

۶۳۸- نمونه دیگربادو حرف‌اول کلمه شاه به‌یونانی ودوحرف اول نام‌نیکوکرئون.

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes

[2] ۲- Nicocrèon

دوابول (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۲٫۰۶ گرم.
(ل۱۷-ش۲۶)
۶۳۹- نمونه دیگر.
دوابول (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲ گرم.

منه‌لوس[1]

(۳۱۰-۳۰۷ پ-م)

۶۴۰- روی سکه- قسمت اول نام منه‌لوس بخط یونانی (م-ان) وسر آفرودیت باتاج لبه‌دار بلند. گیسوانش تاپشت گردن او آمده‌است، گوشواره بگوش و گردنبند به‌گردن دارد. پشت سکه - نیمرخ آفرودیت بسوی چپ باتاج مدور، موهایش بافته شده تاروی گردن آمده‌است، الهه گردنبند و گوشواره دارد و به‌دور گردن‌اوشالی‌پیچیده شده‌است.
یك سوم استترآتیك (زر). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۲٫۲۷ گرم.
(ل۱۷-ش۲۷)

کیتیوم[2]

شاه ناشناس

(حدود سال ۵۰۰ پ.م)

۶۴۱- روی سکه - شیرخوابیده باپوزه باز، سررا بلندکرده‌است .
پشت سکه - سائیده شده صاف است .
سه ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳٫۵۱ گرم.
۶۴۲- نمونه دیگر .
سه‌ابول (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۳٫۴۸ گرم.
(ل۱۸-ش۱)
۶۴۳- نمونه دیگر.
دوابول(سیم). قطر: ۱۳م.م. وزن۱٫۴۷ گرم.
(ل۱۸-ش۲)
۶۴۴- روی سکه - شیر خوابیده بسوی چپ.
پشت سکه - شیر نشسته باپوزه بازوسلیب دسته‌دار.
دوابول پارسی (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۳٫۴۲ گرم.
(ل۱۸- ش۳)

---

[1] Menelaus
[2] citium یکی از ایالات قبرس .

۶۴۵ـ روی سکه ـ شیر خوابیده بسوی چپ.
پشت سکه ـ شیر نشسته با پوزه باز.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۰ م.م. وزن ۰ر۸۲ گرم.[1]
(ل ۱۸ ـ ش ۴)

۶۴۶ـ نمونه دیگر.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۰ م.م. وزن ۰ر۸۰ گرم.[2]

بعل ملك اول[3]

(در حدود ۴۷۹ تا ۴۴۹ پ - م)

۶۴۷ـ روی سکه ـ هرقل ریشدار برهنه با کلاهی ازپوست شیر که تا پشت او افتاده و در حال راه رفتن است ، بدست چپ کمانش را گرفته و با دست راست گرز را دربالای سر خود حرکت میدهد.
پشت سکه ـ شیرخوابیده با پوزه بازکه درمقابل او صلیب دسته‌داری است. در زمینه سکه قسمت بالا بخط آرامی نام بعل ملك نقر است.
فرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره است.
دو ابول (سیم) قطر: ۱۵ م.م. وزن ۳ر۳۰ گرم.[4]
(ل ۱۸ ـ ش ۵)

۶۴۸ـ نمونه دیگر.
دو ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۳ر۳۰ گرم.
(ل ۱۸ ـ ش ۶)

۶۴۹ـ روی سکه ـ تصویر ریشدار هرقل باکلاه وشیر نشسته بسوی راست باپوزه باز و صلیب دسته‌دار.
فرورفتگی محدود به زنجیره است.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰ر۸۶ گرم .[5]
(ل ۱۸ ـ ش ۷)

۶۵۰ تا ۶۵۳ـ نمونه دیگر بیك وضع.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۲ م.م. ـ ۱۱ م.م. ـ ۱۱ م.م. ـ ۱۱ م.م.

---

[1] مجموعه De Luynes
[2] همان مجموعه
[3] Baal Melek
[4] -[5] همان مجموعه

وزن ۹۵ر۰ گرم-۷۷ر۰ گرم-۸۲ر۰ گرم-۷۶ر۰ گرم.

۶۵۴- نمونه دیگر.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۸۲ر۰ گرم.

(ل۱۸-ش۸)

۶۵۵- نمونه دیگر.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۷۵ر۰ گرم.

۶۵۶- روی سکه - سرهرقل ریشدار باکلاهی‌ازپوست شیر.

پشت سکه - دوحرف‌آرامی ازابتدای نام بعل ملك وشیرنشسته بسوی راست‌که مقابل او صلیب دسته‌دار قرار دارد. چهارگوش فرورفته زنجیره‌دار است.

ابول پارسی(سیم). قطر: ۱۱م.م. وزن ۹۵ر گرم.

(ل۱۸-ش۹)

۶۵۶ تا ۶۶۲- نقش این چند سکه مانند سکه قبلی است.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م.م یا ۱۰ م.م است.

وزن ۸۱ر۰ گرم-۷۸ر۰ گرم-۸۰ر۰ گرم-۸۷ر۰ گرم است.

۶۶۳- نمونه دیگر.

ابول پارسی(سیم). قطر:۱۱ م.م. وزن ۷۰ر۰ گرم[1].

(ل۱۸-ش۱۰)

۶۶۴-۶۶۵- نمونه دیگر.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۰م.م. -۹ م.م. وزن ۷۵ر۰ گرم و۷۶ر۰ گرم.[2]

(ل۱۸-ش۱۱)

۶۶۶- نمونه دیگر .

نیم‌ابول (سیم). قطر: ۹ م.م. وزن ۴۲ر۰ گرم[3].

۶۶۷- نمونه دیگر.

نیم‌ابول(سیم).قطر: ۸ م.م. وزن ۳۷ر۰ گرم.[4]

(ل۱۸-ش ۱۲)

۶۶۸-۶۶۹- نمونه دیگر.

نیم‌ابول (سیم). قطر: ۸ م.م- قطر:۷ م.م.

وزن ۳۴ر۰ گرم‌و۱۵ر۰ گرم[5].

---

۱ تا۵- مجموعه De Luynes

آزبال [1]

(حدود ۴۴۹ تا ۴۲۵ پ ـ م)

۶۷۰ـ روی سکه ـ هرقل ریشدار با کلاه از پوست شیر که تا پشت او را گرفته است، با بدن برهنه ، بیکدست کمان را گرفته و بدست دیگر گرز را بالای سرخود می‌چرخاند . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام آزبال خط آرامی وشیردرحال دریدن غزال، درون فرورفتگی‌چهار گوش نقر است.

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۸ م.م. وزن ۷۵ر۱۰گرم. [2]

(ل ۱۸ ـ ش ۱۳)

۶۷۱ـ ۶۷۲ـ نمونه دیگر .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. ـ ۲۱ ـ م.م. ـ وزن ۶۰ر۱۰ گـرم و ۹۰ر۱۰ گرم

(ل ۱۸ ـ ش ۱۴)

۶۷۳ـ ۶۷۵ـ نمونه دیگر.

سه ابول پارسی(سیم). قطر: ۱۶م.م. ـ ۱۷ م.م. ـ ۱۵ م.م.

وزن ۶۲ر۳گرم و ۳۱ر۳ گرم.

(ل ۱۸ ـ ش ۱۵)

۶۷۶ـ نمونه دیگر.

سه ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۴۰ر۳گرم.[3]

۶۷۷ـ نمونه دیگر.

سه ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۶۸ر۳گرم.

بعل ملك دوم

۶۷۸ـ روی سکه‌ـ هرقل ریشدار باکلاهی ازپوست شیر که دنباله‌آن تا روی پشت او آمده‌است، با بدن برهنه درحال راه رفتن که بیکدست کمان گرفته وبادست راست گرز را بالای سر می‌چرخاند.

---

[1] Azbaal

[2] مجموعه De Luynes

[3] همان مجموعه

پشت سکه ـ نام بال ملك بخط آرامی و شیر درحال دریدن غزالی است. فرورفتگی محدود به زنجیره است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۰ر۹۱ گرم.

۶۷۹ـ نمونه دیگر .

استترپارسی(سیم). قطر: ۲۲ م.م. وزن ۱۰۴۸ گرم.

(ل ۱۸ ـ ش۶۱)

۶۸۰ـ نمونه دیگر.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۸ .م .م وزن ۳ر۸۴ گرم .

۶۸۱ـ ۶۸۴ـ نمونه دیگر.

سه ابول (سیم) . قطر : ۱۵ م.م. ـ ۱۴ م. م. ـ ۱۳ م. م.[1] وزن ۳ر۸۴ گرم ـ ۳ر۴۳ گرم ـ ۳ر۲۲ گرم.

۶۸۵ـ نمونه دیگر .

دو ابول (سیم) قطر: ۱۳ .م .م وزن ۱ر۹۷ گرم .

(ل ۱۸ ـ ش ۱۸)

۶۸۶ـ نمونه دیگر .

دو ابول (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱ر۷۳ گرم.

(ل ۱۸ ـ ش۱۹)

۶۸۷ـ روی سکه ـ سرریشدار هرقل باکلاهی ازپوست شیر. سکه زنجیره‌دار است. پشت سکه ـ نام بعل‌ملك بخط‌آرامی وشیردرحال دریدن غزالی که بزمین‌افتاده‌است. فرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره است.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۵ر۸۶ گرم.

(ل ۱۸ ـ ش۲۰)

۶۸۸ـ ۶۸۹ـ نمونه دیگر.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م.م. ـ ۱۰ م.م. وزن ۵ر۹۸ گرم و ۵ر۹۵ گرم.[2]

۶۹۰ـ روی سکه ـ هرقل ریشدار با کلاهی از پوست شیر که تا پشت‌گردن او را پوشانیده با بدن برهنه در حال راه رفتن است. بدست چپ کمان راگرفته وبا دست راست‌گرز مخصوص خودرا بالای سر می‌چرخاند.

۱- De Luynes

۲ـ همان مجموعه

پشت سکه ـ دوحرف اول نام شاه بخط آرامی وشیر درحال دریدن گاومیشی می‌باشد. سکه زنجیره‌داراست .

سه ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۷ م.م. وزن ۳۶ر۳ گرم.

(ل ۱۸ ـ ش ۲۱)

بعل رام [۱]

(حدود ۴۰۰ تا ۳۹۲ پ ـ م)

۶۹۱ـ روی سکه ـ هرقل ریشدار که کلاهی از پوست شیر بسر دارد، درحرکت است. دست چپ را با کمان بجلو آورده بادست راست گرز خودرا بالای سرحرکت میدهد.

پشت سکه ـ نام بعل رام بخط فینیقی وشیردرحال دریدن غزالی است. فرورفتگی چهار گوش محدود به زنجیره است.

استتر پارسی (سیم). قطر: م.م. وزن ۰۲ر۱۱ گرم.

(ل ۱۸ ـ ش ۳۲)

۶۹۲ـ روی سکه ـ سر ریشدار هرقل با کلاهی ازپوست شیر. دور سکه زنجیره دار است .

پشت سکه ـ بدون نوشته. شیر درحال دریدن غزال است .

نیم ابول (سیم). قطر: ۹ م.م. وزن ۴۳ر۵ گرم.[۲]

(ل ۱۸ ـ ش ۲۳)

۶۹۳ـ ۶۹۴ـ نمونه دیگر.

نیم ابول (سیم). قطر: ۹ م.م. ـ ۸۸ م.م. وزن ۳۷ر۰ گرم ـ ۴۶ر۰ گرم.

دمونیکوس [۳]

(حدود ۳۸۸ پ ـ م)

۶۹۵ـ روی سکه ـ آتنا ایستاده به نیزه خود تکیه داده و با دست چپ سپر را گرفته است .

آتنا کلاه خود آتنی بسردارد، و لباس مخصوص کوتاه وی بوسیله کمربندی ، چسبان است .

در زمینه سکه علامت صلیب دسته‌دار نقر است. سکه زنجیره‌دار میباشد .

---

[۱] Baalram

[۲] مجموعه De Luynes

[۳] Demonicus

پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی (شاه دمونیکوس) وهرقل ریشدار با سر بی‌کلاه که پوست شیر روی دست‌هایش افتاده درحال رفتن است. بدست چپ که بجلو آورده کمان را گرفته و با دست راست گرزش را می‌چرخاند.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۰ر۹۵ گرم.[1]

(ل ۱۹ـ ش ۱)

۶۹۶ـ روی سکه ـ آتنا ایستاده است درزمینه سکه علامت صلیب دسته‌دار نمایان است.

پشت سکه ـ هرقل درحال جنگ است.

دو ابول (سیم). قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱ر۴۸ گرم.

(ل ۱۹ ـ ش ۲)

۶۹۷ـ روی سکه ـ آتنا ایستاده درحالی‌که به نیزه خود تکیه داده و بدست چپ سپر را گرفته است . در زمینه سکه دو حرف فینیقی از کلمه نام شاه نقر است.

پشت سکه ـ هرقل درحال جنگ ایستاده است.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۲ر۱۰ گرم.

(ل ۱۹ ـ ش ۳)

۶۹۸ـ روی سکه ـ چندحرف اول نام شاه به‌یونانی وآتنا سپر بدست ایستاده به نیزه خود تکیه داده است .

پشت سکه ـ هرقل ایستاده درحال جنگ است مانند سکه قبلی.

دو درهم رودسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۶ر۹۹ گرم.

(ل ۱۹ ـ ش ۴)

ملکیاتون[2]

(ازسال ۳۹۲ تا ۳۶۱ پ ـ م)

۶۹۹ـ روی سکه ـ هرقل ریشدار برهنه ایستاده باکلاهی ازپوست شیر وبدست راست کمان را گرفته وگرز خود را بادست چپ بالای سر بحرکت درآورده است وپوست شیر دیگری روی بازوی او قرار دارد. در زمینه سکه علامت صلیب دسته‌دار نقر است. سکه زنجیره‌دار میباشد.

پشت سکه ـ نام شاه ملکیاتون بخط آرامی وشیر درحال دریدن غزال است. فرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره است .

۱- مجموعه De Luynes

۲- Melkiaton

نیم استتر (زر). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۱۸ر۴ گرم[1].

(ل ۱۹–ش ۵)

۷۰۰– نمونه دیگر که سائیده شده است .

نیم استتر (زر). قطر : ۱۴ م.م وزن ۱۰ر۴ گرم[2].

۷۰۱– روی سکه – نیم‌تنه بدون‌ریش هرقل با کلاهی از پوست شیر . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه – شیر درحال دریدن غزالی که برزمین افتاده می‌باشد. چهارگوش فرورفته محدودیه زنجیره.

یکدهم استتر (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۹۱ر۰ گرم[3].

(ل ۱۹–ش ۶)

۷۰۲–۷۰۳– نمونه دیگر.

یکدهم استتر (زر). قطر : ۹ م.م. وزن ۷۹ر۰ و ۸۰ر۰ گرم.

۷۰۴– روی سکه – هرقل ریشدار بدون کلاه به‌پشت او پوست شیری‌است، کمان بدست چپ دارد و گرز خود را که بالای سر بادست چپ گرفته حرکت میدهد . در زمینه سکه علامتی نامشخص دیده می‌شود .

پشت سکه – نام ملکیاتون بخط فینیقی‌وشیر درحال دریدن غزالی‌است. در زمینه سکه سوی چپ یك گرز قرار دارد .

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۳ م.م. وزن ۳۵ر۱۰ گرم.

(ل۱۹–ش ۷)

۷۰۵– نمونه دیگر .

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۱ م.م. وزن ۱۲ر۱۰ گرم (ل۱۹–ش۸)

۷۰۶– روی سکه – هرقل ریشدار با کلاهی از پوست شیر ایستاده او برهنه است با دست چپ که جلو آورده کمان را گرفته و با دست راست گرز خود را بالای سر بحرکت درآورده است . پوست شیر دیگری روی بازوی اوست .

در زمینه سکه صلیب دسته‌دار نقر است .

سه‌ابول پارسی (سیم). قطر : ۱۷ م.م. وزن ۵۲ر۳ گرم.

۱– مجموعه De Luynes

۲– همان مجموعه

۳– همان مجموعه

(ل۱۹-ش ۹)

۷۰۷- نمونه دیگر بانوشته .

سه ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۶ م.م. وزن ۱۴۱ر۳ گرم.

۷۰۸- روی سکه - سر بدون ریش‌هرقل باکلاهی از پوست شیر - سکه‌زنجیره‌داراست.

پشت سکه - بدون نوشته . شیر در حال دریدون عزالی است وفرورفتگی چهارگوش محدود به‌زنجیره است.

ابول پارسی (سیم). قطر : ۱۰ م.م وزن ۸۱ر۰ گرم.

(ل۱۹-ش ۱۰)

پومیاتون[1]

(از سال ۳۶۱ تا ۳۱۲ پ.م)

۷۰۹- روی سکه - هرقل باریش کلاهی از پوست شیر بسردارد . او کاملاً برهنه ایستاده وبا دست چپ که بجلو آورده کمان راگرفته وگرز خودش راکه به دست راست دارد بـالای سر حرکت میدهد . پوست شیر دیگری روی بازوی اوست . در زمینه سکه علامتی بشکل صلیب دسته‌دار دیده میشود سکه رنجیره‌دار است .

پشت سکه - نوشته بخط فینیقی (شاه پومیاتون) وشیر درحال دریدن غزالی است.

در زمینه سکه طرف راست علامت سه(۱۱۱ =۳ سال) نقراست . چهارگوش فرورفته‌محدود به‌زنجیره است .

نیم استتر (زر). قطر : ۱۳ م.م. وزن ۴/۱۳ گرم[2].

(ل۱۹-ش ۱۱)

۷۱۰- نمونه دیگر بانام پومیاتون بخط فینیقی و سال چهارم .

نیم استتر (زر). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۴/۱۶ گرم .

۷۱۱-۷۱۲ نمونه دیگر بانوشته نام شاه وسال چهارم[3]. نیم استتر(زر). قطر: ۱۴ م.م.وزن ۴/۱۳ گرم.

(ل۱۹-ش۱۲)

۷۱۳-۷۱۴- نمونه دیگر بانوشته سال بیستم.

نیم استتر (زر). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۴/۱۵ گرم.

---

[1] ۱- شاه کیتیوم (قبرس) از سال (۳۶۱ تا ۳۱۲ پ.م).

[2] ۲- مجموعه De Luynes

[3] ۳- همان مجموعه

۷۱۵-۷۱۷- نمونه دیگر با نوشته نام پومیاتون و (سال ۲۵) و (سال۲۷).
نیم استتر (زر). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۴/۱۷ گرم و ۴/۱۵ گرم. (ل۱۹-ش۱۳)

۷۱۸- نمونه دیگر بانوشته نام پومیاتون و(سال ۳۰).
نیم استتر (زر). قطر: ۱۴ م.م. وزن ۴/۱۵ گرم[1].(ل۱۹-ش ۱۴)

۷۱۹-۷۲۱- نمونه دیگر بانوشته قسمتی از نام پومیاتون وسنه (سال ۳۰).
نیم‌استتر (زر). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۴/۱۵ گرم .

۷۲۲- نمونه دیگر بانوشته نام پومیاتون (سال۴۰).
نیم استتر(زر). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۴ر۱۵ گرم.(ل۱۹-ش۱۵)

۷۲۳- نمونه دیگر بانوشته نام پومیاتون و(سال ۴۶) (ل ۹-ش۱۶).

۷۲۴- نمونه دیگر بانام پومیاتون و(سال ۴۶).
نیم استتر (زر). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۴/۱۳ گرم .(ل ۱۹-ش۱۷)

ایدالیوم[2]

شاه ناشناس

(حدود سال ۵۲۰ پ ــ م)

۷۲۵- روی سکه- حیوان عجیب‌الخلقه بالدار نشسته بسوی راست که دو پای‌خودرا بلند کرده است . سکه زنجیره دار است .
پشت سکه ــ در فرورفتگی چهار گوش بر آمدگیها بنظر میآید .
استترپارسی (سیم). قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۰/۸۰ گرم .

(گرا)[2] یا (کارا)[3]

(حدود سال ۴۸۰ پ-م)

۷۲۶- روی سکه ــ بخط قبرسی نام کارا وحیوان عجیب‌الخلقه بالدار نشسته که پای‌او‌روی گل نیلوفر آبی‌است. سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه -گل نیلوفر آبی (لوتوس) که درظرف پایه‌داری‌است.
استترپارسی (سیم). قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۱/۱۵ گرم .(ل ۱۹- ش ۱۹)

استاسیپروس[4]

(حدود سال ۴۵۰ پ-م)

۷۲۷- روی سکه ــ حیوان عجیب‌الخلقه بالدار نشسته پنجه راست اوروی گل‌نیلوفر آبی‌است.

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] Gras

[3] Kara

[4] Stasicypros

پشت سکه ـ گل نیلوفر آبی در ظرف پایه‌دار مارپیچ میباشد . در زمینه سکه یك شاخه برگ پیچك نقر است. سه‌ابول (سیم). قطر: ۱۶۰ م.م. وزن ۳/۵۰ گرم .
(ل ۱۹ـش ۲۰)

۷۲۸ـ روی سکه ـ سر آفرودیت بسوی چپ که موهایش به پشت گردن افتاده . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ دوحرف ناخوانا وگل نیلوفر آبی درون ظرف دوپایه.

ابول پارسی(سیم). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۰ر۸۰ گرم .
(ل۱۹ـ ش۲۱)

اماتونت[1]

شاه ناشناس

(حدود سال ۴۱۰ پ.م)

۷۲۹ـ روی سکه ـ شیرغران خوابیده بسوی راست بادوپای جلو برده شده.
سکه زنجیره داراست.

پشت سکه ـ نیم تنه شیر باپوزه باز . فررفتگی چهارگوش محدود به زنجیره است .

سه‌ابول پارسی (سیم). قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲/۸۶ گرم .
(ل۲۰ـش۱)

۷۳۰ـ روی سکه ـ شیرغران خوابیده بسوی راست باپوزه باز درحالی‌که دوپنجه پارا بجلو برده است . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نیم‌تنه شیر باپوزه باز.

سه‌ابول (سیم). قطر : ۱۶ (م.م. وزن ۱ ۳/۵گرم[2].
(ل۲۰ـش۲)

زوتیموس[3]

(حدود سال ۳۹۰ پ.م)

۷۳۱ـ روی سکه ـ نام زوتیموس بخط قبرسی وشیرغران خوابیده بسوی راست درحالی‌که دوپنجه پایش را بجلو آورده است .
سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام زوتیموس ونیم تنه شیرباپوزه‌باز.

۱ـ Amathonte یکی از ایالات قبرس.
۲ـ مجموعه De Luynes
۳ـ Zotimos شاه آماتونت.

استتر (رودسی) سیم . قطر : ۲۱ م. م. وزن ۶/۶۱ گرم .
(ل۲۰-ش۳)

۷۳۲- نمونه دیگر .
استتر (رودسی) (سیم). قطر : ۲۱ م.م. وزن ۶/۶۲ گرم.
(ل۲۰-ش۴)

۷۳۳- نمونه دیگر با همان نقش.
استتر (رودسی) سیم . قطر : ۱۹ م.م. وزن : ۶/۷۳ گرم .
(ل۲۰-ش۵)

۷۳۴- نمونه دیگر .
استتر رودسی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن : ۶/۶۲ گرم .
(ل ۲۵-ش۶)

۷۳۵- نمونه دیگر.
استتر رودس (سیم). قطر : ۲۵ م.م. وزن : ۶/۴۱ گرم .

لیزاندر[1]

(حدود سال ۳۵۷ پ.م)

۷۳۶- روی سکه - نام لیزاندر بخط قبرسی وشیرغران خوابیده بسوی راست، درحالی‌که دوپنجه پاهای او بجلو آمده است .
دربالای نقش طرح شاهین بابالهای گسترده قرار دارد .
پشت سکه - نام شاه بخط قبرسی ونیم تنه شیرباپوزه بازوپنجه‌های بجلو آمده دیده میشود.
پشت سکه - نوشته قبرسی نام شاه ونیم تنه شیر . سکه زنجیره‌دار است .
استتر (رودس) سیم . قطر : ۲۰ م.م. وزن ۶/۵۰ گرم[2] .
(ل ۲۰-ش۷)

روآکوس[3]

۷۳۷- روی سکه - سر شیر باپوزه باز . سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه- علامت‌نام روآکوس‌ونیم‌تنه‌شیرغران که به‌روبرونگاه میکند. سکه‌زنجیرداراست.
سه‌ابول (رودس) سیم . قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲/۱۵ گرم .

---

[1] Lysandre شاه آماتونت

[2] همان مجموعه

[3] .Rhoicos

(ل ۲۰-ش۸).

۷۳۸-۷۴۰- نمونه دیگر.

سه‌ابول (رودس) سیم. قطر: ۱۵م.م. و۱۴ م.م. وزن ۲/۲۰ گرم ۲/۱۲ گرم و۲/۱۱ گرم[1]
یك سکه سوراخ‌دار است .

۷۴۱- نمونه دیگر .

ابول (رودس) سیم . قطر : م.م. وزن ۰/۵۵ گرم.
(ل۲۰-ش۹)

کوریوم[2]

اریستوخوس[3]

(حدود سال ۳۸۸ پ.م)

۷۴۲- روی سکه ــ هرقل برهنهٔ ایستاده ودربازوانش شیرنمه[4] را خفه میکند.
در زمینه ،گرز هرقل قرار دارد .

پشت سکه ــ علامت‌کوریوم بخط قبرسی وآتنانشسته برقسمی از بدنه کشتی با کلاه‌خود کرنتی و لباس‌گشاد . بدست راست یك شاخه برگ گرفته است .
در زمینه صلیب دسته‌دار . سکه زنجیره‌دار است .

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۹۱ گرم.
(ل۲۰-ش۱۰)

پافس[5]

شاه ناشناس

(حدود سال ۴۸۵ پ-م)

۷۴۳- روی سکه ــ گاومیش با صورت انسانی ریشدار که زانو بزمین زده و به پشت نگاه میکند. در زمینه قسمت بالادوحرف قبرسی، علامت نام‌پافس وزیرنقش‌گاومیش صلیب داسته‌دار نقش است .

پشت سکه ــ دوحرف قبرسی ودوبرآمدگی مجزا از یکدیگر. سکه زنجیره‌دار است .

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۱۱/۱۰ گرم .(ل۲۰-ش۱۱).

۷۴۴- روی سکه ــ مانند سکه قبل‌گاومیش باصورت انسانی‌نیمهٔ زانو بزمین زده‌است، واثر

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes.

[2] ۲- Curium

[3] ۳- Aristochos نام‌شاه‌کوریوم

[4] ۴- Némée منطقه‌ای دریونان

[5] ۵- Paphos یکی‌از ایالات قبرس.

خط مشاهده میشود.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ دو برآمدگی استخوانی شکل.
دو ابول (سیم). قطر: ۱۳ م. م. وزن ۱/۷۲ گرم.
(ل ۲۰ ـ ش ۱۲)

شاه ناشناس (پنیتوس)[1]

(حدود سال ۴۶۰ پ ـ م)

۷۴۵ـ روی سکه ـ گاو میش ایستاده، درقسمت بالا اثر نوشته دیده میشود.
پشت سکه ـ سر بزرگ شاهین که در بالا یك گل و پائین یك تسمه بافته شده قرار دارد.
فرو رفته چهار گوش محدود به زنجیره است.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۰/۹۶ گرم.
(ل ۲۰ـ ش ۱۳)

۷۴۶ـ روی سکه ـ گاومیش ایستادهٔ، بسوی چپ در بالای نقش علامتی نقر است.
پشت سکه ـ سر بزرگ شاهین ودر بالا یك گل نقر است. سکه زنجیره دار است.
دو ابول (سیم). قطر: ۱۱ م. م. وزن ۱/۴۳ گرم.
(ل ۲۰ ـ ش ۱۴)

۷۴۷ـ روی سکه ـ گاو میشی بسوی چپ ایستاده، در بالا قرص خورشید بالدار با دم کبوتر دیده می‌شود.
پشت سکه ـ علامت نام شاه بخط قبرسی وشاهینی ایستاده نقر است.
چهار گوش فرو رفته محدود به زنجیره است.
دو ابول (پارسی) سیم. قطر: ۱۲ م. م. وزن ۱/۳۸ گرم.
(ل ۲۰ ـ ش ۱۵)

۷۴۸ـ روی سکه ـ گاومیش ایستاده ودر بالا قرص خورشید بالدار با دم کبوتر نقر است.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ قسمتی از نام شاه وشاهین ایستاده است درمقابل شاهین صلیب دسته‌دار قراردارد.
فرورفتگی چهار گوش محدود به زنجیره است.
دو ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۲ م.م. وزن ۱/۲۲ گرم.
(ل ۲۰ ـ ش ۱۶)

---

[1] Pnytos

استازاندروس

(حدود سال ۴۴۰ پ ـ م)

۷۴۹ـ روی سکه ـ گاومیش ایستادهٔ بسوی چپ. مقابل او صلیب دسته‌دار قرار دارد.

پشت سکه ـ بخط قبرسی (شاه استازاندروس) در دوسطر وشاهین ایستاده مقابلش صلیب دسته‌دار و یك شاخه کوچك خرزهره دیده میشود.

فرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۰/۱۷ گرم.

(ل ۲۰ ـ ش ۱۷)

۷۵۰ـ روی سکه ـ گاومیش ایستاده بسوی چپ و در بالا قرص خورشید بالـدار با دم کبوتر نقر است.

سکه زنجیره دار است.

پشت سکه ـ قسمتی ازنام استازاندروس بخط قبرسی و شاهین ایستاده که مقابلش ظرف دسته‌داری‌است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۰/۸۰ گرم. ۲

۷۵۱ـ روی سکه ـ گاو میش ایستاده بسوی چپ و قرص خورشید.

(ل۲۰ـ ش ۱۸)

پشت سکه ـ بدون نوشته ، شاهین ایستاده بسوی چپ و مقابل او ظرف کوچك دسته‌دار ، در بالای نقش یك برگ پیچك قرار دارد.

دو ابول (سیم). قطر: ۱۳ م م. وزن ۱/۷۴ گرم.

(ل ۲۰ ـ ش ۱۹)

۷۵۲ـ نمونه دیگر

دو ابول (سیم). قطر: ۱۳ م. م. وزن ۱/۳۵ گرم.

(ل ۲۰ ـ ش ۲۰)

شاه ناشناس (اوناز یوا کوس؟)[۳]

(حدود سال ۴۰۰ پ ـ م)

۷۵۳ـ روی سکه ـ قسمتی ازنام شاه بخط قبرسی وگاومیش ایستاده بسوی چپ. دربالاقرص خورشید بالدار با دم کبوتر و در زمینه صلیب دسته‌دار قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

۲- Stasandros شاه پافوس (یکی از ایالات قبرس)

۲ـ مجموعه De Luynes

۳ـ Onasioikos

پشت سکه- شاهین درحال پرواز
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۱ گرم.
(ل ۲۰ - ش ۲۱)

۷۵۴- نمونه دیگر. ولی نوشته ناخواناست.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. وزن ۱۱/۰۳ گرم.[1]
(ل ۲۰ - ش ۲۲)

۷۵۵- نمونه دیگر.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۱/۰۶ گرم.[2]

۷۵۶- نمونه دیگر بانضمام نوشته نام شاه بخط قبرسی.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. وزن ۱۱/۲۵ گرم.
(ل ۲۰ - ش ۲۳)

۷۵۷- روی سکه - بدون نوشته، گاومیش ایستاده ودربالا قرص خورشید بالدار با دم‌کبوتر قرار دارد.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - شاهین درحال پرواز درفرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره دیده می‌شود.
سه ابول پارسی. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۳/۳۶ گرم.[3]
(ل ۲۰ - ش ۲۴)

۵۷۸- ۵۷۹- نمونه دیگر.
دو ابول پارسی. قطر: ۱۳ م.م. وزن ۱/۵۵ گرم وابول پارسی(سیم). قطر: ۱۰ م.م. وزن ۵/۷۸ گرم.

۷۶۰- نمونه دیگر.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م. م. وزن ۵/۷۰ گرم.[4]
(ل ۲۰ - ش ۲۵)

نیکوکلس[5]

۷۶۱- روی سکه - سر آفرودیت تمام رخ باتاج مزین به‌برگ خرماوگوشواره وگردنبند.

---

[1] مجموعه De Luynes
[2] همان مجموعه
[3] همان مجموعه
[4] همان مجموعه
[5] Nicoclès یکی از شاهان پافوس (قبرس)

پشت سکه ــ شاهین ایستاده مقابل او یك خوشه انگور با دو برگ است.
یك ششم استتر (زر). قطر: ۹ م. م. وزن ۱/۴۵ گرم.
(ل ۲۱ ــ ش ۱)

۷۶۲ــ روی سکه ــ سر آفرودیت بسوی چپ با تاج وگوشواره و گردنبند.
پشت سکه ــ اثری از نام نیکوکلس و کبوتر ایستاده بسوی راست. درزیر نقش یك ستاره هشت پر قرار دارد. سکه زنجیره دار است.
سکه مسی کوچك. قطر: ۱۵ م. م. وزن ۲/۷۵ گرم.
(ل ۲۱ ــ ش ۱)

۷۶۳ــ روی سکه ــ سر آفرودیت بسوی چپ با تاج مخصوص.
پشت سکه ــ نوشته یونانی (پافس) و کبوتر بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی کوچك ــ قطر: ۱۰ م.م. وزن ۱/۲۰ گرم.
(ل ۲۱ ــ ش ۳).

بطلمیوس اول بزرگ

(۳۱۰ ــ ۳۰۵ پ ــ م)

۷۶۴ــ روی سکه ــ سر آفرودیت بسوی راست که گیسوانش تاپس گردن آمده‌است. تاج مخصوص وی مزین به گل است
پشت سکه ــ نام بطلمیوس بخط یونانی وشاهین که روی علامت صاعقه بسوی چپ ایستاده‌است مقابل او ستاره هشت پر قرار دارد.
سکه مسی ــ قطر: ۲۱ م م. وزن ۹/۱۷ گرم.

۷۶۵ــ نمونه دیگر
سکه. مس ــ قطر: ۲۲ م.م. وزن ۸/۵۱ گرم.
(ل ۲۱ ــ ش ۴)

۷۶۶ــ نمونه دیگر.
سکه مسی ــ قطر: ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۸۲ گرم.

۷۶۷ــ روی سکه ــ سر آفرودیت با تاج که گیسوانش تا پشت گردن او آمده‌است.
پشت سکه ــ قسمتی از نام بطلمیوس بخط یونانی وشاهین با بال گستردهٔ برروی علامت صاعقه ایستاده است و در مقابل او یك تاج قرار دارد.
سکه مسی ــ قطر: ۱۷ م.م. وزن ۳/۹۵ گرم.
(ل ۲۱ ــ ش ۵)

۷۶۸ـ نمونه دیگر.

سکه مسی ـ قطر: ۱۷ م.م. وزن ۳/۹۳ گرم.

۷۶۹ـ سکه مسی ـ قطر: ۱۸ م. م. ۱۶ م. م. وزن ۳۹/۳ گرم و ۳/۴۵ گرم.

ماریوم[1]

استازیوکوس[2]

(از سال ۲۳۰ تا ۳۱۲ پ. م.)

۷۷۰ـ روی سکه ـ سر تاجدار زئوس بسوی چپ ودو حرف قبرسی علامت شاه .

پشت سکه ـ دوحرف یونانی علامت شهر ماریوم. سر آفرودیت با تاج مخصوص وگیسوان جمع شده در پشت سر.

یك دهم استتر (آتیك) (زر). قطر: ۹ م. م. وزن ۱۰/۷۰ گرم.

(ل ۲۱ ـ ش ۶)

۷۷۱ـ روی سکه ـ سر آتنا باکلاه خودکرنتی بسوی چپ .

پشت سکه ـ دوحرف قبرسی علامت شاه ، وشاهین ایستاده که مقابل او علامتی نقر است.

یك پنجم استتر (آتیك) (زر). قطر: ۱۱ م. م. وزن ۱ر۵۰ گرم.

(ل ۲۱ ـ ش ۷)

۷۷۲ـ روی سکه ـ سر آتنا باکلاه خودکرنتی.

پشت سکه ـ دوحرف قبرسی علامت شاه ، وگاو که بسوی راست در حرکت است.

یك بیستم استتر آتیك (زر). قطر: ۸ م. م. وزن ۰/۴۲ گرم.[3]

(ل ۲۱ ـ ش ۸)

۷۷۳ـ روی سکه ـ تصویر نیم‌رخ آپولون با تاج ، محصور به دایره‌ای است.

پشت سکه ـ علامتی بشکل صلیب دسته‌دار .

ابول (سیم). قطر: ۱۰ م. م. وزن ۰/۶۵ گرم.[4]

(ل ۲۱ ـ ش ۹)

۷۷۴ـ نمونه دیگر.

ابول (سیم). قطر: ۱۰/ م. م. وزن ۰/۶۰ گرم.[5]

---

[1] ۱- Marium یکی از ایالات قبرس

[2] ۲- Stasiocos شاه ماریوم

[3] ۳- De Luynes

[4] ۴- همان مجموعه

[5] ۵- همان مجموعه

سولی[1]

اونوستوس یکم[2]

(حدود سال ۴۶۰ پ ـ م)

۷۷۵- روی سکه ـ سرشیر باپوزه باز .

پشت سکه ـ صلیب دسته‌دار که حلقه آن از دو دایره تشکیل یافته‌است . چهارگوش فرورفته محدود به‌زنجیره است که هرزاویه بوسیله گل تزئین شده است .

سه‌ابول (سیم). قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۵۵ گرم .

(ل۲۱-ش۱۰)

شاه ناشناس

(حدود سال ۴۵۰ ـ پ ـ م)

۷۷۶- روی سکه ـ شیر بسوی راست درحرکت‌است چنین بنظرمیرسد که باپوزه بازدرکمین شکار میباشد . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ صلیب دسته‌دار ، درهر گوشهٔ فرورفتگی گلی بنظر میرسد .

استترپارسی (سیم) قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۰/۸۰ گرم .

(ل۲۱-ش۱۱)

۷۷۷- روی سکه ـ شیر در کمین طعمه با پوزه باز درحرکت است . فرورفتگی چهارگوش محدود به‌زنجیره است .

پشت سکه ـ گاومیش بسوی راست حرکت میکند درحالیکه سرش را خم کرده است.

استتر پارسی (سیم). قطر : ۲۴ م. م. وزن ۱۰/۸۴ گرم .

(ل۲۱-ش۱۲)

پازیکرات[3]

(سال ۳۳۱ پ.م.)

۷۷۸- روی سکه ـ سر آپولون هیلاتس[4] متمایل بطرف چپ باتاج از برگ خرزهره و گیسوان پریشان .

پشت سکه ـ قسمتی ازنام شاه پازیکرات بخط یونانی وسه‌پایهٔ تزئینی مشاهده می‌شود .

---

[1] Soli

[2] Eunostos

[3] Pasicratés

[4] Hylatès

دوا بول پارسی (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۱/۷۲ گرم.
(ل ۲۱-ش۱۳).

شاه شناس

اونوستوس دوم ؟

(حدود سال ۳۱۰ پ-م)

۷۷۹- روی سکه ـ سرتاجدار آپولون بسوی چپ ودوحرف اول نام اونوستوس بیونانی.
پشت‌سکه ـ دوحرف‌اول شاه بیونانی‌وسرآفرودیت‌باگوشواره وشالی‌که‌گردن‌اورامی‌پوشاند.
یك سوم استتر (آتیك) (زر). قطر: ۱۱ م.م. وزن ۲/۶۸ گرم .
(ل۲۱-ش۱۴).

۷۸۰- روی سکه ـ سرتاجدار آپولون بسوی چپ پشت سر علامتی نقر است.
پشت سکه ـ سرآفرودیت بسوی راست باگردنبند وگوشواره.
یك دهم استتر (آتیك) (زر). قطر : ۹ م.م. وزن ۰/۶۸ گرم.
(ل۲۱-ش ۱۵)

۷۸۱- نمونه دیگر.
یك دهم استتراتیك (زر). قطر: ۹ م.م. وزن ۰/۶۸ گرم[2].(ل۲۱-ش۱۶)

۷۸۲ ـ روی سکه ـ سرتاجدارآپولون از روبرو.
پشت سکه ـ سربدون ریش باکلاه مخروطی‌شکل.
سکه کوچك (سیم). وزن ۰/۶۴ گرم (ل۲۱-ش۱۷)

لاپتوس[3]

صدق ملك[4]

(حدود سال ۴۴۹ تا ۴۲۰ پ-م)

۷۸۳- روی سکه ـ نوشته‌نام صدق ملك بخط فینیقی وسرآتنا باکلاه خودکرنتی بسوی چپ باگیسوان پرشکن که‌پشت‌گردن را پوشانیده وباگردنبند وگوشواره . سکه‌زنجیره‌داراست.
پشت سکه ـ نام صدق ملك بخط فینیقی و سرآتنا تمام رخ با کلاه خود مخصوص مزین به دو شاخ‌گاومیش ، وگردنبند وگوشواره .
دوطرف صورت او راگیسوان پرچین وشکن گرفته است .

۱- Eunostos II

۲- De Luynes

۳- Lapethos یکی از ایالات قبرس

۴- Sidqemelek

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۷ م.م وزن ۱۱/۵ گرم[1].
(ل۲۱-ش۱۸).

۷۸۴- روی سکه- نوشته بخط فینیقی (صدق ملك شاه‌لاپتوس) وسر آتنا باکلاه خودکرنتی. سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام صدق ملك بخط فینیقی وسر آتنا تمام رخ باکلاه خود .

استترپارسی (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۱ گرم .
(ل۲۱-ش۱۹)

شاه ناشناس سالامین ؟

(حدود سال ۵۰۰ پ.م)

۷۸۵- روی سکه ـ هرمس برهنه‌که پشت اورا ردای مخصوص پوشانیده درحـال راه رفتن است و دست راست را بجلوبرده وعلامت خود را گرفته و دست چپ را به روی سینه آورده است . در زمینهٔ سه حرف قبرسی نقر است . سکه زنجیره‌دار می‌باشد .

پشت سکه ـ سرزئوس آمون باریش، مزین بشاخهای قوچ . فرورفتگی‌چهارگوش محدود به زنجیره است .

استترپارسی (سیم). قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۰/۸۲ گرم (ضرب مجدد).
(ل ۲۱-ش۲۰)

سکه‌های قبرس

دوران اوگوست[1] امپراطور رم

۷۸۶- روی سکه ـ نوشته نام ولقب اوگوست به‌لاتین و سر بدون کلاه او بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته لاتین ومعبد آفرودیت .

سکه مس . قطر : ۱۷ م.م. وزن ۴/۶۳ گرم .

۷۸۷- روی سکه ـ نام ولقب اوگوست بخط لاتین و سر بدون کلاه او بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته لاتین و زئوس سالامین ایستاده از روبرو باردای مخصوص درحالی‌که به عصای قدرت تکیه داده است. یك شاهین با بالهای گسترده روی دست چپ اوقرار گرفته‌است.

سکه مس. قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۹۰ گرم .

دروزوس جوان[2]

۷۸۸- روی سکه ـ نوشته به‌لاتین (سزار دروزوس) وسر بدون کلاه دروزوس بسوی راست.

---

[1] ـ Auguste امپراطور روم

[2] - Drusus

پشت سکه ـ مردروحانی که عصای قدرت بدست دارد در کنار معبد آفرودیت ایستاده است.
سکه مس. قطر: ۲۰ م.م. وزن ۵ گرم.

۷۸۹ـ نمونه دیگر.
سکه مس. قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵/۵۷ گرم.
(ل ۲۱ـش۲۱)

۷۹۰ـ روی سکه نوشته (سزار دروزوس) به‌لاتین وسر بدون کلاه او.
پشت سکه معبد آفرودیت نقراست.
سکه مس. قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۳۲ گرم.

کلود[1]

۷۹۱ـ روی سکه ـ نوشته‌لاتین(امپراطور کلود سزار بزرگ)ونقش‌سر تاجدار کلود بسوی‌چپ
پشت سکه : نوشته لاتین دریك حلقه تاج از برگ خر زهره . سکه زنجیردار است.
سکه مس. قطر : ۳۵ م.م. وزن ۲۸/۹۰ گرم.

۷۹۲-۷۹۶ـ نمونه دیگر.
سکه مس قطر: ۳۹ م.م. ۳۶ م.م. ۳۱ م.م. ۲۷ م.م. ۲۸ م.م.
وزن د۲۶۵ گرم ۲۴/۰۵ گرم ۱۲/۴۷ ۸/۸۲۰ گرم ۱۰/۶۵ گرم.

گالبا[2]

۷۹۷ـ روی سکه ـ نوشته نام گالبا بخط لاتین‌وسر تاجدار گالبا بسوی راست باعلامتی دایره مانند.
پشت سکه ـ نوشته لاتین وزئوس‌سالامین‌ایستاده از روبرو ملبس‌به‌ردای مخصوص‌خود، درحالی که به‌عصای قدرت تکیه داده وشاهین بابالهای گسترده روی دست چپ او نشسته است.
سکه مس ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۵۰ گرم.

وسپازین[3]

۷۹۸ـ روی سکه ـ القاب وسپازین به‌لاتین وسر تاجدار او بسوی‌چپ.
پشت سکه ـ نوشته لاتین ومعبد آفرودیت دروسط بادودر : سکه زنجیره‌دار است.
سکه (سیم). قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۲۰ گرم.
(ل۲۱ـش۲۲)

---

[1] Claude
[2] Galba
[3] Vespasien

۷۹۹-۸۰۱- نمونه دیگر ازسکه‌های سیمین وسپازین.
قطر : ۲۶ م.م. ۲۵ م.م. ۲۴ م.م.
وزن ۱۲/۶۱ گرم ۱۲/۴۰ گرم و۱۲/۶۶ گرم.

۸۰۲ - روی سکه - نوشته یونانی القاب وسپازین. سروسپازین مزین به حلقه تاج ازبرگ خرزهره وخرما . سکه زنجیره‌داراست .

پشت سکه - نوشته یونانی (سال ۸) ومعبد آفرودیت که وسط آن بنای هرمی‌شکل بین‌دوبرج بلند واقع است .

سکه‌مسی. قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۲/۲۲ گرم.
(ل۲۱-ش۲۳)

۸۰۳- روی سکه - القاب وسپازین به‌خط لاتین وسروی مزین به‌حلقه تاج .

پشت سکه - نوشته لاتین (سال-۸) وزئوس سالامین ایستاده از روبرو ، باردای مخصوص به‌عصای قدرت تکیه داده است . یك شاهین با بالهای گسترده روی دست چپ او قراردارد.

سکه مسی بزرگ[1] قطر: ۳۸ م.م. وزن ۲۵/۶۰ گرم .

۸۰۴- نمونه دیگر.
سکه‌مس[2] قطر: ۲۸ م.م. وزن ۱۰/۸۳ گرم.

۸۰۵- روی سکه - القاب وسپازین وسروی مزین به‌حلقه تاج .

پشت سکه - نوشته یونانی(سال ۹) ومعبدآفرودیت که وسط آن مخروطی شکل‌است ودوبرج بلند درطرفین اوست .

سکه بزرگ مس[3] قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۱/۸۰ گرم.

۸۰۶- نمونه دیگر.
سکه مس- قطر: ۲۷ م.م. وزن ۱۲/۶۲ گرم.

۸۰۷- نمونه دیگر.
پشت سکه - نوشته یونانی (سال ۹) ونقش زئوس سالامین ایستاده تکیه به عصای قدرت داده است . شاهین بابال گسترده روی دست چپ او قرار دارد .

سکه بزرگ(سیم). قطر:۲۶ م.م. وزن ۱۲/۸۵ گرم.

۸۰۸-۸۱۱- این چند سکه سیم مانند سکه قبلی میباشد ازلحاظ نقش.

---

[1] Trichalque
[2] Dichalque
[3] Quadruple denier

قطر : ۲۵ م.م.–۲۶ م.م.–۲۷ م.م. ۲۴–م.م.

وزن ۱۱/۳۰ گرم ۱۰/۸۵ گرم ۱۲/۵۰ گرم – ۱۱/۷۰ گرم .

تیتوس[1]

۸۱۲– روی سکه ـ نوشته لاتین القاب تیتوس . سرتیتوس مزین به‌حلقه تاج. سکه‌زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته (سال–۸) نقش معبد آفروردیت مانند سکه‌های قبل.

سکه بزرگ مس. قطر: ۲۸ م.م. وزن ۱۱/۰۵ گرم .

۸۱۳–۸۱۴– نمونه دیگر (سال ۹).

سکه (سیم). قطر : ۲۰ م.م. وزن ۴/۷۰ گرم .

(سیم). قطر: ۲۰ م.م. وزن ۵/۴۸ گرم.

دمی‌سین[2]

۸۱۵– روی سکه ـ نام ولقب دمی‌سین به‌یونانی وتصویر اومزین به‌حلقه تاج.

پشت سکه ـ (سال ۹) وتصویر زئوس از روبروکه ردای مخصوص به بردارد ، تکیه به‌عصای قدرت داده وشاهین بابالهای گسترده روی مچ دست چپ او قرار دارد .

سکه از سیم است[3] . قطر : ۲۰ م م. وزن ۶/۰۲ گرم .

۸۱۶– نمونه دیگر ـ قطر: ۲۰ م.م. وزن ۵/۷۸ گرم .

تراژان[3]

۸۱۷– روی سکه ـ نام و القاب تراژان به یونانی ونیم تنه تراژان باتاج حلقه‌ای شکل وعلامت خاندان۵ .

پشت سکه ـ نوشته یونانی وزئوس سالامین ایستاده از روبرو بطرزسکه‌های پیشین .

سکه بزرگ (مس). قطر : ۳۴ م.م. وزن ۲۵/۴۰ گرم .

(ل۲۱–ش۲۴)

۸۱۸–۸۲۰– این چند سکه مس ازلحاظ نقش مانند سکه قبل هستند .

قطر : ۲۶ م.م. و۲۷ م.م. و۲۷ م.م.

وزن : ۱۳/۱۵ گرم و۱۲/۵۲ گرم و۱۴/۱۷ گرم.

---

[1] Titus

[2] Domitien

[3] Double denir

[4] Rajan

آنتونن مقدس[۱] و مارك اورل[۲]

۸۲۱- روی سکه ـ نوشته نام والقاب انتونن و تصویر نیم رخ وی باحلقه تاج بسوی راست سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام والقاب مارك اورل ونقش نیم‌تنه او بسوی راست.

سکه بزرگ مس. قطر : ۳۷ م.م. وزن ۲۶/۲۷ گرم .

۸۲۲- نمونه دیگر. قطر: ۲۷ م.م. وزن ۱۲/۷۰ گرم.

سپتم سور[۳]

۸۲۳- روی سکه ـ نوشته به‌یونانی نام والقاب سپتم سورونیم تنه نیم رخ او قرار دارد .

پشت سکه ـ نوشته یونانی ومنظرهٔ کامل معبدآفرودیت باتمام جزئیات درو‌پنجره وبرج‌ایوان که روی سقف ایوان یك‌کبوتر قرار دارد . دربالای معبدهلال ماه باستاره دیده میشود .

سکه بزرگ (مس). قطر : ۳۲ م م. وزن ۱۸/۰۵ گرم .

(ل ۲۱- ش۱۵)

ژولیا دومنا[۴]

۸۲۴- روی سکه ـ نوشته یونانی‌نام ژولیا دومنا ونیم‌تنهٔ نیم رخ او بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشتهٔ یونانی وطرح معبد آفرودیت . سکه زنجیره‌دار است .

سکه (مس). قطر : ۳۲ م.م. وزن : ۲۰/۴۰ گرم .

۸۲۵-۸۲۶- نمونه دیگر .

قطر : ۳۲ م.م. ۲۵ م.م. وزن ۲۱/۵۵ گرم و۹/۶۵ گرم.

کاراکالا[۵]

۸۲۷- روی سکه ـ نوشته یونانی القاب کاراکالا وتصویر وی باحلقه تاج.

پشت سکه ـ نوشته یونانی ونقش معبد آفرودیت بطورکامل.

سکه مس . قطر : ۳۳ م.م. وزن ۱۷/۳۰ گرم .

۸۲۸-۸۳۰- نمونه‌های دیگر .

قطر : ۳۳ م.م. و۳۱ م.م. و۳۲ م.م.

وزن : ۲۰/۳۳ گرم و۱۴/۷۳ گرم و۱۹/۸۰ گرم .

---

[۱] Antonin
[۲] Marc Aurele
[۳] Septime sèvère
[۴] Julia domna
[۵] Caracalla

ژتا[1]

۸۳۱- روی سکه - نام و القاب ژتا بخط یونانی و با نقش سروی باحلقه تاج.
پشت سکه - نوشته یونانی و منظره معبد آفرودیت با طرح جزئیات آن.
سکه زنجیره دار است.
سکه مس - قطر: ۳۳ م. م. وزن ۱۹ گرم.

فینیقیه

آراد[2]

سکه‌های ضرب سالهای ۴۰۰ تا ۳۵۱ پ - م

۸۳۲- روی سکه - تصویر نیم‌رخ ایزد داگون[3] که به هردستش دم یك ماهی است. این ایزد دارای ریش نوك تیز است وموهای بافته شده‌اش برروی شانه‌اش ریخته است وروی شکم او دایره‌ای است که داخل شکم او را نشان میدهد. نیم‌تنه او مانند دم بلند فلس داری است. انتهای دم دو سر است و مانند دم عقرب می‌باشد.
در بالای نقش دوحرف فینیقی ازکلمه آراد نقر است.
پشت سکه: ناو جنگی فینیقی با یك ردیف پاروزن بسوی راست حرکت میکند. در زیر ناو اسب دریائی قرار دارد. فرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره است.
سه ابول پارسی (سیم). قطر: م. م. وزن ۳/۲۰ گرم.[4]
(ل ۲۲ - ش ۱)[5]

۸۳۳- نمونه دیگر.
سه ابول سیم. قطر: ۱۴ م. م. وزن ۳/۱۰ گرم.
(ل ۲۲ - ش ۲)

۸۳۴- ۸۳۵- نمونه دیگر.

---

[1] Geta
[2] Aradus
[3] Dagon
[4] De Luynes.
[5] در این ردیف سکه‌ها معمولا تمام نقش بطورکامل برسکه نقر نشده است

سه ابول (سیم). قطر: ۱۴ م. م. و ۱۶ م. م. وزن ۲/۹۰ گرم و ۳/۱۰ گرم[1]
(ل ۲۲ - ش ۳)

۸۳۶- ۸۳۷- نمونه دیگر.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۳ م. م. و ۱۵ م. م.
وزن ۲/۷۱ گرم و ۲/۰۰۵ گرم[2] .
(ل ۲۲ - ش ۴)

۸۳۸- نمونه دیگر.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۳ م. م. وزن ۲/۶۰ گرم[3] .
(ل ۲۲ - ش ۵)

۸۳۹- ۸۴۰- نمونه دیگر.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۴ م. م. وزن ۲,۲۵ گرم.
دو ابول (سیم). قطر: ۱۴ م. م. وزن ۱/۸۰ گرم.

۸۴۱- بهمان ترتیب سکه قبل، ایزد داگون دو ماهی از دم بدست گرفته‌است و درزمینهٔ نام آراد بخط فینیقی نقر است.

پشت سکه ـ ناو جنگی فینیقی درحرکت و یك ماهی در زیر ناو دیده میشود.
دو ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۱ م. م. وزن ۱/۶۳ گرم[4]
(ل ۲۲ - ش ۶)

۸۴۲- روی سکه- نیم‌تنه ایزد داگون از روبرو که به هردست یك‌ماهی از دم‌گرفته است نام‌شهرآراد بخط فینیقی نیز برسکه مشاهده میشود ، سکه زنجیره‌دار است.
ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۰ م. م. وزن ۵/۷۱ گرم[5]

۸۴۳- نمونه دیگر .

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۰ م. م. وزن ۰/۷۵ گرم.
(ل ۲۲ - ش ۷)

۸۴۴- نمونه دیگر.
(ل ۲۲-ش۸)

۸۴۵- نمونه دیگر.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۸ م. م. وزن ۰/۶۶ گرم.

---

[1] - مجموعه De Luynes
[2] - همان مجموعه
[3] - همان مجموعه
[4] - همان مجموعه
[5] - همان مجموعه

(ل ۲۲ - ش ۹)

۸۴۶- نمونه دیگر.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۹ م. م. وزن ۰/۸۲ گرم.

۸۴۷- ۸۴۸- نمونه دیگر.

ابول پارسی (مس). قطر: ۸ م. م. وزن ۰/۴۶ گرم.

ابول پارسی (مس). قطر: ۸ م. م. وزن ۰/۵۴ گرم [1]

۸۴۹- روی سکه - سر برهنه ملکار بسوی راست.

پشت سکه - قسمت جلوی کشتی که یك ماهی درزیر آن دیده میشود.

نیم ابول (سیم). قطر: ۷ م. م. وزن ۰/۳۶ گرم.

(ل ۲۲ - ش ۱۰)

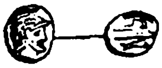

۸۵۰- روی سکه - تصویرمرد با ریش باموهای لوله شده.

پشت سکه - قسمت جلوی کشتی که زیر آن یك ماهی است.

یك هشتم ابول پارسی (سیم). قطر: ۵ م. م. وزن ۰/۱۳ گرم. [2]

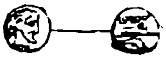

۸۵۱- ۸۶۱- این سکه‌ها مانند سکه قبل میباشند و از لحاظ قطع یکسان (یك هشتم ابول (سیم) وزن آنها در حدود ۰/۱۰۷ گرم تا ۰/۱۴ است[3].

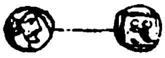

۸۶۲- روی سکه- تصویرمرد باریش‌بسوی راست باموهای لوله شده. سکه زنجیره‌داراست.

پشت سکه - نیمی از جلوی کشتی درون یك چهارگوش فرورفته ، محدود به زنجیره است.

یك هشتم ابول پارسی (سیم) قطر: ۵ م. م. وزن ۰/۱۲ گرم.

۸۶۳- ۸۶۵- این سکه‌ها مانند سکه قبل میباشند.

یك هشتم ابول (سیم). قطر: ۶ م. م. و ۵ م. م.

وزن ۰/۲۰ گرم و ۰/۰۹ گرم [4].

---

[1] ۱- مجموعه De Lnynes

[2] ۲- همان مجموعه

[3] ۳- همان مجموعه

[4] ۴- همان مجموعه

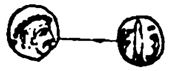

۸۶۶ـ روی سکه ـ تصویرمرد با ریش باموهای لوله شده . پشت سکه ـ عقرب بین دوشاخه است. یك هشتم ابول پارسی (سیم). قطر: ۰/۰۸ گرم وزن ۰/۰۸ گرم [5] .

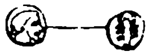

۸۶۷ـ نمونه دیگر.
یك ششم ابول (سیم). قطر: ۵ م.م. وزن ۰/۰۵ گرم [1] .

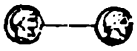

۸۶۸ـ روی سکه ـ تصویرمرد باریش بسوی راست. پشت سکه ـ سر بدون ریش بسوی راست.
یك شانزدهم ابول پارسی (سیم). قطر: ۴ م. م. وزن ۰/۰۵ گرم.
۸۶۹ـ ۸۷۰ـ نمونه دیگر.
یك شانزدهم ابول پارسی (سیم). قطر: ۵ م. م. و ۴ م. م. وزن ۰/۰۶ گرم و ۰/۰۵ گرم.

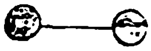

۸۷۱ـ روی سکه ـ نیم‌تنه (بزا) تمام رخ با بینی پهن. گونه عریض و ریش پرپشت
پشت سکه ـ دوماهی.
یك شانزدهم ابول پارسی (سیم). قطر: ۴ م. م. وزن ۰/۰۵ گرم [2]
۸۷۲ـ ۸۷۷ـ نمونه دیگر با همان نقش.
قطر: ۵ م. م. و ۴ م. م. وزن ۰/۱۰ گرم و ۰/۱۲ گرم ۰ر۰۶ گرم ۰ر۰۴ گرم [3] .

سکه‌های ضرب سالهای ۳۵۰ تا ۳۳۲ پ ـ م

۸۷۸ـ روی‌سکه ـ سرملکار باریش‌وتاج حلقه‌ای مزین به برگ زیتون. سکه زنجیره‌دار است. پشت سکه ـ نوشته نام‌آراد بخط فینیقی و ناو جنگی فینیقی بایك ردیف پاروزن بسوی‌راست برروی آب. که به‌شکل خطوط موازی پیچان نشان داده شده، درحرکت‌است.
دو استتر (سیم). قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۶ر۷۰ گرم [4] (ل ۲۲ ـ ش ۱۱)
۸۷۹ـ نمونه دیگر بانام (آراد) و دوحرف ، علامت نام (استراتون [5] شاه صور.
استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۱ر۳۶ گرم.
۸۸۰ـ نمونه دیگر. استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م.م. وزن ۱۰ر۶۸ گرم (ل۲۲ـش۱۲)
۸۸۱ـ نمونه دیگر با زنجیره . استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. وزن ۱۰ر۴۰ گرم [6]

---

۱ تا ۴ـ همان مجموعه
۵- Straton
۶ـ مجموعه De Luynes

(ل ۲۲ - ش ۱۳)

۸۸۲ـ نمونه دیگر. استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۰۷ر۱۰ گرم[۱]

(ل ۲۲ - ش ۱۴)

۸۸۳ـ ۸۸۵ـ نمونه دیگر. استترپارسی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. و ۱۸ م. م. وزن ۲۴ر۱۰ گرم و ۳۴ر۱۰ گرم و ۳۴ر۱۰ گرم ۷۰ر۸ گرم[۲]

(ل ۲۲ - ش ۱۵)

۸۸۶ـ روی سکه ـ تصویر نیم‌رخ ملکار با ریش وتاجی ازبرگ زیتون. سکه زنجیره‌داراست. پشت سکه ـ نام آراد بخط فینیقی و ناو جنگی فینیقی با یك ردیف پاروزن برروی آب که آب بصورت سه خط مارپیچ موازی نشان داده شده است. فرورفتگی چهارگوش محدود به زنجیره است.

سه ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۷ م. م. وزن ۳۱ر۳ گرم.

(ل ۲۲ - ش ۱۶)

۸۸۷ - ۸۹۳ - این سکه‌ها سه ابول پارسی (سیم) هستند و از لحاظ نقش مانند سکه قبل میباشند.

قطر: ۱۶ م. م. و ۱۵ م. م. و ۱۴ م. م. و ۱۳ م. م. و ۱۲ م. م.

وزن ۵۵ر۳ گرم و ۳۵ر۳ گرم و ۳۲ر۳ گرم و ۳۵ر۳ گرم و ۱۲ر۳ گرم و ۳۱ر۳ گرم[۳].

(ل ۲۲ - ش ۱۷ و ۱۸)

۸۹۴ـ روی سکه ـ تصویر نیم‌رخ ملکار بسوی راست با تاجی از برگ زیتون.

پشت سکه ـ نام(آراد) بخط فینیقی وناوجنگی فینیقی روی‌آب که‌آب بصورت دوخط مارپیچ است ، در حرکت می‌باشد. سکه زنجیره دار است.

ابول پارسی (سیم). قطر: ۱۰ م. م. وزن ۷۰ر۰ گرم.

۸۹۵ـ ۸۹۶ـ نمونه دیگر. ابول پارسی سیم. قطر: ۱۰ م. م. وزن ۷۸ر۰ گرم و ۸۶ر۰[۴]

(ل ۲۲ - ش ۱۹)

۸۹۷ـ ۹۰۶ـ این سکه‌ها ابول پارسی (سیم) هستند و نقش آن‌ها یکسان و مانند سکه قبلی است.

---

[۱] مجموعه De Luynes

[۲] همان مجموعه

[۳] همان مجموعه

[۴] همان مجموعه

قطر: ۱۰ م. م. و ۹ م. م. وزن ۸۴ر۰ گرم و ۷۷ر۰ گرم ۶۵ گرم و ۶۵ر۰ گرم.
و ۸۷ر۰ گرم و۶۲ر۰ گرم و ۷۱ر۰ گرم ۵ر۰ گرم.

۹۰۷- روی‌سکه - نیمرخ ملکار بسوی‌راست باتاجی‌ازبرگ زیتون وریش‌مجعد. سکه زنجیره دار است.

پشت سکه - نام (آراد) بخط فینیقی وناوجنگی‌فینیقی با یك ردیف پاروزن برروی امواج که بصورت سه خط مارپیچ موازی است در حرکت میباشد.

سکه زنجیره‌دار است.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۰ م. م. وزن ۲۵ر۱۰ گرم.

۹۰۸- نمونه دیگر.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. وزن ۵۶ر۱۰ گرم.

(ل ۲۲ - ش ۲۰)

۹۰۹- ۹۱۳- نمونه دیگر.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۱۹ م. م. و ۲۲ م. م. و ۲۰ م. م. و ۲۱ م. م.
وزن ۵۳ر۱۰ گرم و ۳۲ر۱۰ گرم و ۲۰ر۱۰ گرم و ۲۹ر۱۰ گرم و ۲۰ر۱۰ گرم.

(ل ۲۲ - ش ۲۱)

۹۱۴- نمونه دیگر.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۰ م. م. وزن ۳۰ر۱۰ گرم.

(ل ۲۲ - ش ۲۲)

۹۱۵- ۹۱۶- نمونه دیگر با نام (آراد) و سال ۱۴۰.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۳۷ر۱۰ گرم و ۹ گرم.

۹۱۷- نمونه دیگر.

استتر پارسی (سیم). قطر: ۱۹ م. م. وزن ۷۵ر۹ گرم.

۹۱۸- روی سکه - داگون تاجی را بدست راست گرفته. سکه زنجیره دار است.

پشت سکه - کلمه(آراد) بخط فینیقی و ناو جنگی که براامواج که بصورت دوخط موازی پیچ دار میباشد ، در حرکت است.

سکه مسی کوچك. قطر: ۱۴ م. م. وزن ۸۵ر۱ گرم.

(ل ۲۲ - ش ۲۳)

۹۱۹- نمونه دیگر.

سکه مسی کوچك. قطر: ۱۰ م.م. وزن ۷۷ر۰ گرم.

(ل ۲۲ - ش ۲۴)

۹۲۰ـ نمونه دیگر.

سکه مس کوچك . قطر : ۱۰ م.م. وزن ۸۴ر۰ گرم .

(ل۲۲ـش۲۵)

۹۲۱ـ روی سکه ـ نیم رخ هرقل بدون ریش با کلاهی از پوست شیر (شبیه به سکه‌های اسکندر). سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ طرح جلوی کشتی که روی آن سر آتنا ودر زمینهٔ قسمت بالا یك لنگر نقر است.

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۳۷ گرم .

۹۲۲ـ نمونه دیگر.

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن : ۳/۵۶ گرم .

(ل۲۳ـش۱)

۹۲۳ـ روی سکه ـ سر ملکار باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام شهر آراد بخط آرامی ونقش سکان کشتی بسوی چپ.

سه ابول (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲/۴۰ گرم[۱] .

(ل۲۳ـش۲)

۹۲۴ـ روی سکه ـ سر تاجدار زئوس باریش . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ سکان کشتی .

سه ابول (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲/۷۳ گرم[۲] .

۹۲۵ـ۹۲۶ـ نمونه دیگر .

سه ابول (سیم). قطر : ۱۵ م.م. و۱۶ م.م. وزن ۲/۶۴ گرم و۲/۲۶ گرم .

۹۲۷ـ نمونه دیگر.

دوابول (سیم). قطر : ۱۳ م.م. وزن ۱/۹۳ گرم[۳] .

(ل۲۳ـش۳)

۹۲۸ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج برج مانند . موهایش به پشت گردن افتاده است .

پشت سکه ـ سکان کشتی ، درقسمت بالا علامتی نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

یك سوم درهم (سیم). قطر : ۱۲ م.م. وزن ۱/۷۷ گرم[۴].

(ل۲۳ـش۴)

---

[۱] ۱ـ مجموعه De Luynes.

[۲] ۲ـ همان مجموعه.

[۳] ۳ـ همان مجموعه.

[۴] ۴ـ همان مجموعه.

۹۲۹- نمونه دیگر .

یك سوم درهم (سیم). قطر : ۱۳ م.م. وزن ۱/۹۸ گرم .

سکه‌های تاریخ‌دار بنابر تاریخ آراد[1]

۹۳۰- روی سکه ـ سرزئوس باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌داراست .

پشت سکه ـ سکان کشتی که روی آن چهره‌آتنا دیده میشود . در زمینه سکه یك علامت و سال ۲۰ آراد نقر است . سه‌ابول (سیم). قطر : ۱۴ م.م وزن : ۲/۷۵ گرم .

۹۳۱- نمونه دیگر باسال ۲۰ آراد

یك سوم درهم (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۱/۶۰ گرم .

۹۳۲- روی سکه ـ تصویرالهه تیشه باتاج برج مانند که موهایش‌به‌پشت گردن آویزان است.

پشت سکه ـ سکان کشتی واثر نوشتهٔ سنه .

سکه مسی . قطر : ۲۳ وزن ۶/۶۲ گرم .

(ل ۲۳-ش۵)

۹۳۳-۹۳۴- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی ـ سکان کشتی وسال ۲۰ آراد .

قطر: ۱۷ م م. وزن ۴/۰۵ گرم و۴/۲۲ گرم .

۹۳۵- روی سکه تصویر مانند سکه قبل‌است.

سکه مسی. قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲/۶۰ گرم.

(ل۲۳-ش۶)

۹۳۶-۹۳۸- نمونه‌های دیگر باسنه ۲۲ آراد.

سکه مسی ـ قطر: ۱۶ م.م. وزن ۲/۶۰ گرم و۲/۹۸ گرم و۳/۰۶ گرم.

۹۳۹-۹۴۱- نمونه‌های دیگر مانند سکه قبل باهمان نقش باسنه ۳۴ آراد .

۹۴۲-۹۴۳- نمونه‌های دیگر .

سکه مسی : قطر: ۱۹ م.م. و۱۸ م.م. وزن ۴/۹۳ گرم و۵/۴۲ گرم .

۹۴۴- نمونه دیگر. ضرب سال ۳۵ آراد . قطر : ۱۵ م.م. وزن ۱/۸۷ گرم[2]

۹۴۵- روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج برج مانند .

پشت‌سکه ـ سکان کشتی که روی‌آن تصویر آتنا قرار دارد و درزمینه سال۳۵ آراد نقراست.

(ل۲۳-ش۷)

---

[1] ۱ـ آغاز تاریخ‌آراد مطابق سال ۲۵۹ پیش از میلاد است‌که مطابق سال ۵۳ سلوکی است.

[2] ۲ـ مجموعه De Luynes

۹۴۶ـ نمونه دیگر. ضرب سال ۴۲ آراد .

یك سوم درهم (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲/۰۷ گرم.[۱]

(ل۲۳ـش۸).

۹۴۷ـ۹۴۸ـ نمونه‌های دیگر.

یك‌سوم درهم (سیم). قطر : ۱۳ م.م. وزن ۲/۰۵ گرم .

۹۴۹ـ نمونه دیگر. باعلامتی وسال ۴۵ آراد.

سکه‌مسی. قطر : ۱۹ م.م. وزن ۶/۷۸ گرم .

(ل۲۳ـ ش۹)

۹۵۰ـ۹۵۱ـ نمونه‌های دیگر. باضرب سال ۴۵ و۵۴ آراد .

سکه مسی . قطر : ۱۴ م.م. و۱۹ م.م. وزن ۳/۵ گرم و۳/۸۶ گرم.

۹۵۲ـ نمونه دیگر. ضرب سال ۷۳ آراد. سکه مسی قطر : ۱۸ م.م. وزن ۴/۹۵ گرم.

(ل۲۳ـش۱۰)

۹۵۳ـ۹۵۶ـ نمونه‌های دیگر ضرب سال ۷۵ آراد .

سکه مسی قطر: ۱۶ م.م. و۱۷ م.م. و۱۸ م.م.

وزن ۵/۷۱ گرم و۴/۸۲ گرم و۳/۴۸ گرم و۴/۵۲ گرم و۳/۹۰ گرم و۳/۹۸ گرم .

۹۵۷ـ نمونه دیگر ضرب سان ۷۵ آراد .

سکه مسی . قطر : ۱۸ م.م. وزن ۳/۹۰ گرم .

(ل۲۳ـش۱۱)

۹۵۸ـ نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۹۸ گرم .

۹۵۹ـ روی سکه ـ نیم‌تنه الهه تیشه بایك شاخه خرماروی شانه او . سکه زنجیره‌داراست. پشت سکه ـ تیشه باتاج برج مانند باردای مخصوص که بدست راست حلقه تاج راگرفته وبا دست چپ تکیه به‌عصای قدرت داده است . در زمینه بخط آرامی‌نام آراد وسال ۷۵ نقراست.

سکه مسی : قطر : ۲۵ م.م. وزن ۶/۴۸ گرم.

(ل۲۳ـش۱۲)

۹۶۰ـ۹۶۲ـ نمونه‌های دیگر. ضرب سال ۸۰ آراد[۲]

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. و۱۸ م.م. و وزن ۶/۵۰ گرم و۷/۷۵ گرم و۶/۳۲ گرم[۳] .

---

[۱] ـ مجموعه De Luynes

[۲] - همان مجموعه.

[۳] - همان مجموعه

۹۶۳ـ روی سکه ـ نمونه دیگری ازسکه قبل است.

پشت سکه ـ سکان کشتی که روی آن تصویر آتنا دیده میشود و زئوس نیم برهنه نشسته بادست راست حلقه تاج راگرفته وبادست چپ تکیه به‌عصای قدرت داده است .

سکه مسی : قطر : ۲۱ م.م. وزن ۶/۵۰ گرم .

(ل ۲۳-۱۳).

۹۶۴ـ روی سکه ـ سرپزیدون باتاج بسوی راست که روی شانه اویك سه شاخه قراردارد .

پشت سکه ـ نام آراد وایزد زئوس ایستاده نیمه برهنه. بدست راست علامت صاعقه راگرفته وبادست‌چپ تکیه به‌عصای بلند قدرت داده است . در زمینه‌سال ۸۷ ودرخت خرمادیده‌میشود.

چهار درهمی‌آتیك (سیم). قطر : ۳۲ م.م. وزن ۱۶/۰۲ گرم .

(ل۲۳-ش۱۴)

۹۶۵ـ روی سکه ـ سرالهه تیشه بسوی راست باگیسوی بافته شده . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی که روی‌آن تزئینی از تصویر آتنا وزئوس نشسته دارد . درکنار نقش سنه‌سال ۸۹ قرار دارد .

سکه‌مسی : قطر: ۲۱ م.م. وزن ۶/۰۵ گرم .

۹۶۶-۹۷۴ـ نمونه‌های دیگر باسال ۹۳ و۹۴ و۹۵ و۹۶ و۱۰۳.

سکه‌های مسی . قطر : ۲۲ م.م. و۱۷ م.م. و۱۶ م.م. و۱۸ م.م.

وزن ۵/۶۲ گرم و۳/۰۷ گرم و۳/۳۲ گرم و ۳/۸۰ گرم و۲/۹۶ گرم و ۲/۷۰ گرم.

۹۷۵ـ نمونه دیگر باسال ۱۰۵ .

سکه مسی : قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۴۵ گرم[1].

(ل ۲۳-ش۱۵)

۹۷۶ـ روی سکه ـ سرتاجدار زئوس بسوی راست . سکه زنجیره‌داراست.

پشت سکه ـ سکان کشی باسرآتنا وعلامتی وسنه سال ۱۰۶.

نیم درهم (سیم). قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲/۴۵ گرم[2].

(ل۲۳-ش۱۶)

۹۷۷ـ روی سکه ـ سرزئوس بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ قسمتی از بدنه کشتی باسال ۱۰۶.

سکه‌مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن . ۳/۹۷ گرم.

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

۹۷۸ـ نمونه دیگر باسال ۱۰۹.

سکه‌مسی . قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۸۵ گرم .

۹۷۹ـ۹۸۴ـ نمونه‌های دیگر که برپشت آنهـا قسمتی از نوشته نام آراد نقر است . ضرب سال ۱۰۹ـ۱۱۰ وسکه مسی. قطر : ۱۷ م.م. و۱۸ م.م. و۱۵ م.م ۱۶ م.م.

وزن ۲/۹۰ گرم و۴/۱۲ گرم و۳/۹۵ گرم و۳/۴۵ گرم و ۳/۸۰ گرم و۳/۴۵ گرم.

۹۸۵ـ۹۸۸ـ نمونه‌های دیگر . سال ۱۱۰ و سال ۱۱۱.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م.م. و۱۶م.م. و۱۷ م.م.

وزن ۳/۸۰ گرم و۳/۰۵ گرم و۳/۲۵ گرم.

۹۸۹ـ۹۹۴ـ نمونه‌های دیگر باهمان نقش قبل ضرب سال ۱۱۲.

سکه مسی . قطر : ۱۷ م.م. و۱۵ م.م. و۱۶ م.م.

وزن ۳/۳۷ گرم و۲/۸۳ گرم و۳/۴۱ گرم و۳/۱۸ گرم و۳/۲۵ گرم .

۹۹۵ـ۹۹۸ـ نمونه‌های دیگر باقسمتی از نام آراد ضرب سال ۱۱۳.

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م.

۹۹۹ـ روی سکه ـ سرالهه تیشه باتاج برج مانند بسوی راست سکه زنجیره‌داراست.

سکه مسی . قطر : ۱۳ م.م. وزن ۱/۸۵ گرم .

۱۰۰۰ـ روی سکه ـ سرتاجدار زئوس بسوی راست . دورسکه زنجیره‌داراست.

پشت سکه ـ قسمتی ازکشتی ونوشته نام آراد بخط فینیقی سال ۱۱۴.

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۸۵ گرم .

۱۰۰۱ـ۱۰۰۴ـ نمونه‌های دیگر سال ۱۱۶.

سکه مسی. قطر : ۱۶ م م. وزن ۳/۷۵ گرم و۳/۱۷ گرم و۳/۸۳ گرم .

۱۰۰۵ـ نمونه دیگر سال ۱۱۷.

سکه مس. قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲/۹۰ گرم .

۱۰۰۶ـ۱۰۰۷ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی . قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳/۴۸ گرم[1] و۳/۳۸ گرم .

۱۰۰۸ـ۱۰۰۹ـ نمونه‌های دیگر سال ۱۱۷.

سکه مسی. قطر : ۱۶ م.م. وزن۳/۷۱ گرم ۳/۷۵ گرم.

۱۰۱۰ـ روی سکه‌ـسرالهه‌تیشه[2] باتاج کنگره داروموهای‌بافته شده که یك‌شاخه‌خرما درپشت

۱- مجموعه De Luynes

۲- Tyché

او قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نوشته نام آراد بخط فینیقی وسال ۱۱۷[1].

سکه‌مسی. قطر : ۱۳ م.م. وزن ۱/۶۲ گرم.

۱۰۱۱ـ روی سکه ـ سر تاجدار زئوس بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی ونام آراد وسال ۱۲۰.

سکه‌مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۶۶ گرم

۱۰۱۲ـ روی سکه ـ نیم تنه زئوس تاجدار وهرا[2] تاجدار . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نیمه جلوی بدنه کشتی که روی‌آن تصویر آتنا دیده میشود . در زمینه قسمتی از نام آراد وسال ۱۲۵.

سکه مسی. قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳/۵۶ گرم.

(ل۲۳-ش۱۷)

۱۰۱۳-۱۰۱۴ـ نمونه‌های دیگر.

سکه‌مسی قطر : ۱۶ وزن ۳/۹۷ گرم ۳/۵۰ گرم.

۱۰۱۵ـ روی سکه ـ نیم تنه نیم رخ تیشهٔ بسوی راست باتاج کنگره‌دار که در پشت اوشاخه خرما قرار دارد .

پشت سکه ـ سکان کشتی که بالای آن تصویر آتنا وزئوس‌نیمه برهنه که بدست راست یك‌تاج گرفته بادست چپ تکیه به‌عصای قدرت داده‌است. در زمینه سکه قسمتی از نام آرا بخط فینیقی وسال ۱۲۵ نقر است .

سکه مسی. قطر : ۲۰ م.م. وزن ۸/۰۲ گرم .

۱۰۱۶ـ نمونه دیگر سال ۱۲۵.

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵/۸۳ گرم[3].

۱۰۱۷ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم رخ تاجدار تیشه باموهای بالا زده و حریری که پشت گردن وشانه‌های او را پوشانیده است . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام‌آرادبخط یونانی‌والهه پیروزی‌ایستاده بالباس‌مخصوصی باکمرچسبان وموهای جمع شده بالای سر که شاخه خرما را بدست چگپرفته است .

درجلوی او نوشته سال ۱۲۷ وحلقه‌ای از شاخه خرزهره برگرد نقش قرار دارد .

---

[1] Hera الهه یونانی

[2] از مجموعه De Luynes

[3] همان مجموعه

چهاردرهمی(سیم). قطر: ۲۳ م.م. وزن : ۱۵/۱۰ گرم.
(ل ۲۳-ش۱۸)

۱۰۱۸- روی سکه - نیم‌تنه تیشه باتاج کنگره‌دار بسوی راست و موهای بافته شده که یك شاخه خرما به‌پشت اوست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه - سکان کشتی که در بالا تصویر آتناوروی سکان زئوس نیمه برهنه که عصای قدرت وتاج بدست دارد نشسته است . درکنار نقش سال ۱۲۷ نقراست .

سکه مسی - قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵/۸۲ گرم .

۱۰۱۹- روی سکه - نیم‌تنه تاجدار الهه تیشه.

پشت سکه - نام‌آراد والهه پیروزی ایستاده‌که شاخه خرما بدست دارد ودر مقابل او سال ۱۲۸ محصور به‌تاجی از شاخه خرزهره است .

چهار درهمی (سیم). قطر : ۳۲ م.م. وزن ۱۵/۳۰ گرم.

۱۰۲۰- نمونه دیگر سال ۱۲۹ بخط یونانی .

چهار درهمی (سیم). قطر : ۳۱ م.م. وزن ۱۴/۸۲ گرم (سکه سوراخ است).

۱۰۲۱- روی سکه - نیم‌تنه تاجدارالهه تیشه باگیسوی بافته‌که شاخه خرما برپشت او دیده میشود. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه - سکان کشتی بانقش زئوس، مانند سکه قبلی وسال ۱۲۹.

سکه مسی : قطر : ۲۱ م.م. وزن ۶/۳۰ گرم .

۱۰۲۲- روی سکه - سرتاجدار زئوس بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه - سکان کشتی وسال ۱۳۰.

سه‌ابول. (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲/۳۲ گرم[2] .
(ل ۲۳-ش۱۹)

۱۰۲۳- روی سکه - سرتاجدار زئوس بسوی راست وشاخه خرما.

پشت سکه - سکان کشتی وسال ۱۳۰.

نیم درهم (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن : ۱/۷۸[3] .
(ل ۲۳-ش۲۰)

۱۰۲۴- نمونه دیگر باهمان نقش سال ۱۳۰.

۱- مجموعه De Luynes

۲- همان مجموعه .

۳- همان مجموعه

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲ گرم .

۱۰۲۵ـ روی سکه ـ نیم‌تنه تاجدار الهه تیشه که درپشت او شاخه خرمـا قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ سکان کشتی وتصویر آتنا روی سکان وزئوس نیم برهنه نشسته وعصای قدرت بدست گرفته است. درکنار نقش سال ۱۳۰ نقر است .

سکه مسی ـ قطر: ۲۲۰ م.م. وزن ۶/۷۴ گرم (ل۲۳ـش۲۱).

۱۰۲۶ـ۱۰۲۸ـ نمونه‌های دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱۰ م.م. و۲۲ م.م. وزن ۶/۷۶ گرم و۶/۷۵ گرم و۶/۳۹ گرم.

۱۰۲۹ـ نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۶/۱۲ گرم[۱].

(ل۲۳ـش۲۲)

۱۰۳۰ـ نمونه دیگر سال ۱۳۰.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م.

۱۰۳۱ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم رخ زئوس وهرا با تاج . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی که بالای آن تصویر آتناست ونام آراد بخط فینقی سال ۱۳۰ درکنار نقش قرار دارد .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲/۶۲ گرم[۲] .

(ل۲۳ـش۲۳)

۱۰۳۲ـ۱۰۳۳ـ نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۷۵ گرم . ۴/۲۲ گرم .

۱۰۳۴ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم رخ الهه تیشه بسوی راست با موهـای بالا زده که روی آن حریری است که پشت گردن وشانه را میپوشاند . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته نام آراد بخط یونـانی والهه پیروزی ایستاده بسوی چپ ، درحـالی که شاخه خرما بدست دارد . سال ۱۳۱ وگردنقش حلقه تاج برگ خرزهره است .

چهاردرهمی (سیم). قطر : ۳۵ م.م وزن ۱۵/۹۰ گرم .

۱۰۳۵ـ روی سکه ـ سرتاجدار زئوس بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ سکان کشتی که جلوی آن سر آتناست ودرحاشیه سال ۱۳۱ دیده میشود .

---

[۱] - مجموعه De Luynes

[۲] ـ همان مجموعه

[۳] - همان مجموعه

سه‌ابول (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲/۳۵ گرم[1] .

۱۰۳۶ـ نمونه دیگر .

سه‌ابول (سیم). قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲/۴۱ گرم[4].

۱۰۳۷ـ روی‌سکه ـ سر زئوس وهرا (الهه زناشوئی) باتاج بسوی راست. دورسکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی که برقسمت بالای آن سر آتنا ونام آراد بخط فینیقی وسال ۱۳۱ نقر است

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن : ۳/۱۲ گرم[2] .

۱۰۳۸ـ نمونه دیگر.

سکه مسی : قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳/۱۲ گرم.

۱۰۳۹ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم رخ الهه تیشهٔ باگیسوی جمع شده در بالای سروحریری که تاپشت سر آویزان است .

پشت سکه ـ نام‌آراد بخط یویانی والهه پیروزی ایستاده وشاخه خرما بدست گرفته است .

در زمینه سال ۱۳۲ وتاج از شاخه خرزهره بردور نقش قرار دارد.

چهار دهمی (سیم). قطر : ۳۵ م.م. وزن ۱۵/۰۵ گرم .

۱۰۴۰ـ نمونه دیگر باسال ۱۳۲ .

چهاردهمی (آتیك) سیم . قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۲۸ گرم

۱۰۴۱ـ روی سکه ـ سرتاجدار زئوس بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است .

پشت‌سکه ـ سکان‌کشی که در بالای آن سر آتنا دیده میشود . در زیر سکان دو حرف یونانی سائیده شده وسال ۱۳۲ نقر است.

سه ابول (آتیك) (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲/۳۲ گرم[2] .

۱۰۴۲ـ۱۰۴۵ـ این چند سکه به‌یك نقش میباشد ، تصویر زئوس وهرا با تاج برروی سکه وسکان‌کشتی وسال ۱۳۲ برپشت سکه مشاهده میشود .

سکه‌مسی‌ـقطر: ۱۷ م.م. و۱۶م.م. وزن۴/۴۸ گرم و۴/۲۸ گرم و۳/۵۵ گرم و۳/۵۶ گرم.

۱۰۴۶ـ روی سکه ـ نیم تنه نیم‌رخ الهه تیشه باموهای لوله شده که روی آن حریری است که از پشت سر بروی شانه او افتاده است . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه : نوشته نام‌آراد به‌یونانی والهه پیروزی ایستاده شاخه خرما بدست دارد. درزمینه سکه سال ۱۳۳ ودوحرف یونانی نقراست ـ به‌گردنقش تاج از برگ خرزهره قرار دارد .

چهاردهمی (آتیك) سیم . قطر : ۳۱ م.م. وزن ۱۵/۲۵ گرم .

(ل ۲۴ـش۱)

۱۰۴۷ـ۱۰۴۹ـ نمونه‌های دیگر باسال ۱۳۳ـ۱۳۷ـ۱۳۹.

۱ـ مجموعه De Luynes
۲ - همان مجموعه
۳ـ همان‌مجموعه
۴ـ همان مجموعه

چهاردرهمی (آتیك) سیم . قطر : ۳۱ م.م. و ۲۷ م.م. وزن ۱۴/۹۷ گرم و ۱۴/۵۵ گرم و ۱۴/۹۰ گرم.

۱۰۵۰ـ روی سکه ـ نقش زنبور ودر زمینه سال ۱۳۹. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام‌آراد بخط یونانی وغزال ایستاده بسوی راست‌ویك درخت خرما دیده‌میشود.

درهم‌آتیك (سیم) قطر : ۱۸ م.م. وزن ۳/۶۲ گرم .

(ل ۲۴–ش۲)

۱۰۵۱ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه باتاج برجی شکل وگیسوان لوله‌شده وحریری که از پشت سربروی شانهٔ الهه افتاده است . سکه زنجیردار است .

پشت سکه ـ نام‌آراد بخط یونانی والهه پیروزی‌که شاخه خرما بدست دارد ، ایستاده است. در زمینه سال ۱۴۰ ودوحرف یونانی وحلقه تاج از شاخه خرزهره قرار دارد .

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۳ر۴۰ گرم .

۱۰۵۲ـ روی سکه ـ سرزئوس باتاج بسوی راست .

پشت سکه ـ سکان کشتی و تصویرآتنا برروی آن . در بالای نقش سال۱۴۰ دیده میشود .

سه‌ابول آتیك (سیم). قطر : ۱۶ م.م. وزن ۲/۴۱ گرم[1] .

۱۰۵۳ـ روی سکه‌ـ سرالهه تیشه باتاج برج مانند وگیسوی بافته‌شده ، سکه زنجیرداراست.

پشت سکه ـ سال۱۴۰ .

سکه مسی. قطر: ۱۱ م.م. وزن۱ر۶۰ گرم[2].

۱۰۵۴ـ روی سکه : نیم تنه نیم رخ تیشه باتاج برج مانند وگیسوی جمع شده‌که یك شاخه خرما روی دوش اوست . سکه زنجیردار است .

پشت سکه ـ سکان کشتی ودر زمینه سال ۱۴۱ نقر است .

سکه‌کوچك (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۱/۸۳ گرم .

۱۰۵۵ـ روی سکه ـ نیم تنه‌نیم رخ‌الهه تیشهٔ بسوی راست باگیسوی جمع شده که روی آن حریری است‌که تا پشت اوراگرفته .

پشت سکه ـ نام‌آراد بخط یونانی‌والهه پیروزی ایستاده است. در زمینه سال ۱۴۲ ودوحرف یونانی وحلقه برگ خرزهره قرار دارد .

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۱۲ گرم .

۱۰۵۶ـ سکه‌مسی . باهمان نقش سکه قبل وسال ۱۴۳. قطر : ۱۱ م.م. وزن ۱/۲۷ گرم[3] .

۱۰۵۷ـ نمونه دیگر ونام آراد بخط یونانی وسال ۱۴۳ .

چهاردرهمی (سیم). قطر: ۳ م.م. وزن ۱۴/۷۵ گرم .

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] همان مجموعه .

۱۰۵۸ـ روی سکه: سر زئوس با تاج.

پشت سکه ـ سکان کشتی که روی آن تصویر آتنا قرار دارد. در زمینه سال ۱۴۳.

سکه مسی. قطر: ۱۵ وزن۲/۹۸ گرم.

۱۰۵۹ـ نمونه دیگر با سال ۱۴۴.

به ابول (سیم). قطر: ۱۴ م. م. وزن ۲ر۲۰ گرم[1].

۱۰۶۰ـ نمونه دیگر با سال ۱۴۵.

سکه مسی. قطر: ۱۸ م. م. وزن ۳ر۹۶ گرم.

۱۶۱ـ ۱۶۲ـ نمونه دیگر با سال ۱۴۷.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن ۲ر۳۵ گرم و ۲ر۴۰ گرم.

۱۰۶۳ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه با تاج برج مانند و موهای بافته شده که شاخه خرما روی دوش او قرار دارد.

پشت سکه ـ سکان کشتی و دو حرف یونانی وسال ۱۴۸ .

یك سوم درهم (سیم). قطر: ۱۲ م. م. وزن ۱/۹۰ گرم.

۱۰۶۴ـ نمونه دیگر با نام آراد بخط فینیقی و سال ۱۴۸.

سکه مسی کوچك. قطر: ۱۱ م. م. وزن ۱/۴۵ گرم[2].

(ل ۲۴ ـ ش ۳)

۱۰۶۵ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج برج مانند و موهای بافته شده که یك شاخه خرما بدوش دارد.

سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی که قسمت جلوی آن مزین به تصویر آتنا می‌باشد . روی سکه زئوس برهنه نشسته یك حلقه تاج وعصای قدرت بدست دارد و سال ۱۴۸ .

سکه مسی ـ قطر: ۱۹ م. م. وزن ۴ر۰۷ گرم[3]

(ل ۲۴ ـ ش ۴)

۱۰۶۶ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه بسوی راست ، باتاج برج مانندکوچك که‌شاخه خرما بدوش دارد.

پشت سکه ـ سکان کشتی با دو حرف یونانی و سال ۱۴۹

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] همان مجموعه

یك سوم درهم (سیم). قطر: ۱۴ م. م. وزن ۱/۷۷ گرم[۱].

(ل ۲۴ ـ ش ۵)

۱۰۶۷ـ روی سکه ـ تصویر تمام رخ (مدوز)[۲] با بالهای کوچك برروی شقیقه و موهای پریشان مار مانند. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ دو حرف یونانی و سال ۱۴۹.

دو ابول (سیم). قطر: ۱۲ م. م. وزن ۱/۱۷ گرم.

۱۰۶۸ـ نمونه دیگر.

دو ابول (سیم). قطر: ۱۲ م. م. وزن ۱/۱۸ گرم.

(ل ۲۴ ـ ش ۶)

۱۰۶۹ـ روی سکه ـ سر زئوس با حلقه تاج. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی بسوی چپ که جلوی آن مزین به تصویر آتنا می‌باشد. در زمینه دو حرف یونانی و سال ۱۵۰ دیده میشود.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن ۲/۳۵ گرم[۳]

۱۰۷۰ـ نمونه دیگر.

سه ابول سیم. قطر: ۱۵ م. م. وزن ۲/۴۰ گرم.

۱۰۷۱ـ روی سکه ـ نیم تنه نیمرخ الهه تیشه با موهای بافته شده که شاخه خرما روی دوش دارد. سکه زنجیره دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی و دو حرف یونانی وسال ۱۵۱.

یك سوم درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۳ م. م. وزن ۱/۶۲ گرم.

۱۰۷۲ـ نمونه دیگر بانقش الهه تیشه و درپشت سکه نوشته نام آراد بیونانی و الهه پیروزی بهمان وضع سکه قبل قرار دارد. سال ۱۵۲ و دو حرف یونانی.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۵/۲۳ گرم.

۱۰۷۳ـ روی سکه ـ سر زئوس با حلقه تاج بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ سکان کشتی که جلوی آن مزین به‌سر آتناست دربالا حرف (ك) به یونانی وسال ۱۵۲ نقر است.

---

[۱] ـ همان مجموعه

[۲] - Meduse یکی از زیبایان بود که مورد غضب الهه عقل قرار گرفت و گیسوانش بصورت مار در آمد.

[۳] - مجموعه De Luynes

سه ابول آتیك سیم. قطر: ۱۵ م. م. وزن ۲/۶۲ گرم [۱].

(ل ۲۴ - ش ۷)

۱۰۷۴- نمونه دیگر. سال ۱۵۳.

سه ابول آتیك سیم. قطر: ۱۴ م.م. وزن ۲/۶۵ گرم [۲].

۱۰۷۵- نمونه دیگر.

سه ابول سیم. قطر: ۱۴ م. م. وزن ۲/۳۰ گرم.

۱۰۷۶- روی سکه- نیم‌تنه نیم‌رخ الهه باتاج‌برج مانند که روی گیسوان بالا زده او حریری میباشد. که تا روی پشت فرو افتاده است. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه - نام‌آراد بخط یونانی. الهه پیروزی ایستاده شاخه خرما بدست‌دارد. سال ۱۶۴ و حلقه تاج از برگ خرزهره .

چهار درهمی (آتیك) سیم. قطر: ۳۱ م. م. وزن ۱۵/۱۵ گرم.

۱۰۷۷- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه -(زبو)[۳] نوعی گاومیش خوابیده که بنظر میرسد میخواهد بلند شود. در زمینه سال ۱۶۴ نقر است.

درهم آتیك سیم. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۳/۸۸ گرم.

(ل ۲۴ - ۸)

۱۰۷۸- روی سکه - نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه بسوی راست با موهای بالا زده و حریری که پشت گردن و شانه او را پوشانیده است. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه- نوشته نام آراد بخط یونانی و الهه پیروزی ایستاده بسوی چپ وشاخه خرما را بدست گرفته است.

در زمینه نوشته سال ۱۶۶ و دو حرف یونانی و فینیقی و حلقه تاج از شاخه خرزهره قرار دارد.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۵/۹۲ گرم. این سکه سوراخ دارد.

۱۰۷۹- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - (زبو) گاومیش بسوی چپ درجهش است. درزمینه دوحرف یونانی و سال ۱۶۶ نقر است

---

[۱] مجموعه De Luynes

[۲] همان مجموعه

[۳] Zebu

سکه مسی ـ قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶/۸۲ گرم.

۱۰۸۰ـ نمونه دیگر. سال ۱۶۶.

سکه مسی ـ قطر: ۲۲ م. م. وزن ۵/۸۲ گرم.

۱۰۸۱ـ نمونه دیگر.

سکه مسی ـ قطر: ۲۳ م. م. وزن ۵/۸۴ گرم.

۱۰۸۲ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه با تاج برجی شکل و گیسوی بالا برده شده که حریری پشت سر و گردن و شانه او را پوشانیده است. دور سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی والهه پیروزی ایستاده وشاخه خرما بدست دارد. درزمینهٔ سال ۱۶۹ و دو حرف یونانی نقر است. نقش محصور از حلقه تاج با برك خرزهره است.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۵/۵۲ گرم.

۱۰۸۳ـ ۱۰۸۴ـ نمونه دیگر با سال ۱۷۰ و سال ۱۷۱ و دو حرف یونانی (م ـ ز).

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۷ م. م. و ۲۹ م. م. وزن ۱۴/۹۰ گرم و ۱۴/۸۷ گرم.

۱۰۸۵ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج که حریری پشت سروگردن تاشانه‌های اوراگرفته است. در زمینه دو حرف یونانی و سال ۱۷۱ نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۲۱ م. م. وزن ۵/۳۸ گرم.

۱۰۸۶ـ نمونه دیگر با دو علامت و نوشته سال ۱۷۱.

سکه مسی ـ قطر: ۲ م. م. وزن ۵/۲۰ گرم.

۱۰۸۷ـ نمونه دیگر.

پشت سکه ـ نوشته یونانی نام آراد والهه پیروزی ایستاده وشاخه خرما دست دارد. در زمینه نوشته سال ۱۷۳ و دو حرف یونانی (م ـ ز) و حلقه تاج از برگ وگل خرزهره نقراست.

چهار درهمی سیم. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۴/۵۷ گرم.

۱۰۸۸ـ نمونه دیگر با سال ۱۷۴ و دو حرف یونانی (ت ـ ای).

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۷ م.م. وزن ۱۵/۱۵ گرم.

۱۰۸۹ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه با تاج و حریری که روی گیسو و پشت گردن وشانه‌های او افتاده است.

پشت سکه ـ (زبو) گاو میش درحال جهش بسوی چپ‌است. در زمینه دو علامت و دو حرف و سال ۱۷۴ نقر است.

سکه مسی قطر: ۲۱ م. م. وزن ۵/۹۰ گرم.

۱۰۹۰ـ ۱۰۹۲ـ نمونه‌های دیگر با علامتها. سال‌های ۱۷۴ و ۱۷۵.

سکه مسی ـ قطر: ۲۱ م. م. و ۲۲ م. م. وزن ۷/۰۷ گرم و ۷ گرم و ۶ر۲۶ گرم

سکه مسی ـ قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷ر۰۷ گرم و ۷ گرم و ۶ر۲۶ گرم

۱۰۹۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته نام آراد و الهه پیروزی ایستاده و شاخه خرمـا بدست دارد. دو حرف یونانی و حلقه تاج از خرزهره دیده میشود.

۱۰۹۴ـ روی‌سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه بسوی راست باموهای بالازده وحریری که‌روی پس گردن و شانه‌های او افتاده است. نقش پشت سکه مانند سکه قبل است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶ر۹۲ گرم.

۱۰۹۵ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و الهه پیروزی ایستاده و شاخه خرما بدست دارد.

در زمینه ، نوشته سال۱۷۷وحلقه تاج قرار دارد.

چهار درهمی آتیك سیم. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۵ر۰۵ گرم.

۱۰۹۶ـ نمونه دیگر بانضمام دو حرف یونانی (ام ـ ز) و سال ۱۷۹.

چهار درهمی‌آتیك سیم. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۴ر۲۲ گرم.

۱۰۹۷ـ نمونه دیگر با نقش‌گاو میش (زبو) و علامت و نوشته سال ۱۸۱ .

سکه (سیم). قطر: ۲۵ م. م وزن ۵ر۸۷ گرم.

۱۰۹۸ـ روی سکه ـ نیم‌تنه و نیم‌رخ تیشه بسوی راست‌که تاج برجی شکل بسر دارد.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و در زمینه سال ۱۸۳ و دو حرف (ام ـ ز) بیونانی نقر است.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۴ر۸۸ گرم (سبك‌کند.کاری عاری ازهنراست).

۱۰۹۹ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج بسوی راست .

پشت سکه ـ گاو میش (زبو) در حال جهش میباشد. درزمینه دو حرف یونانی و علامت وسال ۱۸۳ نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۲۱ م. م. وزن ۵ر۷۵ گرم.

(ل ۲۴ ـ ش ۹)

۱۱۰۰ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶ر۹۰ گرم.

۱۱۰۱ـ روی سکهـ نیم‌تنه رخ الهه تیشه با تاج برج مانند.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و الهـه پیروزی ایستاده بسوی چپ. در زمینه سال ۱۸۳ و دو حرف (م ـ ز) نقر است

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. وزن ۱۴٫۷۵ گرم.

۱۱۰۲ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه با تاج.

پشت سکه ـ (زبو) درحال جهش است. درزمینه علامت ودوحرف یونانی وسال۱۸۴ نقراست.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷٫۴۵ گرم.

۱۱۰۳ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم رخ الهه‌تیشه بسوی راست با تاج.

پشت سکه ـ نام‌آراد به یونانی و الهه پیروزی ایستاده. درزمینه سال ۱۸۷ ودو حرف‌یونانی (۱ ـ ز) قرار دارد.

چهار درهمی آتیك (سیم). قطر: ۲۸ وزن ۱۴٫۳۵ گرم.

۱۱۰۴ـ نمونه دیگر با سال ۱۸۹ و دو حرف یونانی (م ـ ز).

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۵٫۲۵ گرم.

۱۱۰۵ـ روی سکه ـ نیم رخ الهه تیشه بسوی راست با تاج.

پشت سکه ـ (زبو) و علامت و سال ۱۸۹ و چند حرف تا مشخص قرار دارد.

۱۱۰۶ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه بسوی راست باتاج و گیسوی جمع شده‌که روی آن‌حریری است‌که پشت‌گردن و روی شانه راگرفته‌است. سکه زنجیره‌دارد.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و الهه پیروزی ایستاده و حلقه تاج را بدست‌گرفته‌است. در زمینه دو حرف یونانی (آ ـ ز) و حلقه تاج و سال ۱۹۳ نقر است.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲ م. م. وزن ۱۵٫۱۲ گرم.

۱۱۰۷ـ ۱۱۱۱ـ نمونه‌های دیگر با دوحرف یونانی (آـز) وسال ۱۹۳ ـ ۱۹۵ ـ ۱۹۶ و ۲۰۵.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۷ م. م. و ۲۸ م. م. وزن ۱۴٫۴۰ گرم و ۱۴٫۶۵ گرم. و ۱۴٫۲۸ گرم و ۱۵٫۰۵ گرم و ۱۵٫۱۲ گرم.

۱۱۱۲ـ نمونه دیگر با دو حرف یونانی و سال ۲۱۱.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۴٫۸۷ گرم.

(ل ۲۴ ـ ش ۱۰)

۱۱۱۳ـ روی سکه ـ نقش زنبور.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و غزال ایستاده و یك درخت خرما.

درهم (سیم). قطر: ۱۹ م.م. وزن ۳٫۵۰ گرم.

۱۱۱۴ـ ۱۱۱۶ـ نمونه‌های دیگر با علامات مختلف.

درهم (سیم). قطر: ۱۷ م.م. و ۱۹ م.م. و۱۸ م.م. وزن ۳٫۹۲ گرم و ۴٫۰۷ گرم و۴٫۱۵ گرم.

(ل ۲۴ - ش ۱۱)

۱۱۱۷- نمونه دیگر.

درهم - (سیم). قطر: ۱۷ م. م. وزن ۴٫۰۷ گرم.

(ل ۲۴ - ش ۱۱).

۱۱۱۸ - ۱۱۲۳- نمونه‌های دیگر که درروی بعضی‌ازآنها یك یا دو حرف یونانی در زمینه سکه نقر است.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۸ م. م. و ۱۷ م. م. و ۲۱ م. م. و ۲۰ م. م.

وزن ۳٫۹۸ گرم و ۳٫۹۶ گرم و ۴ گرم و ۴٫۱۱ گرم و ۳٫۸۷ گرم.

۱۱۲۴- نمونه دیگر با علامت و حرف (ز) که در طرف راست قراردارد.

درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۹ م. م. وزن ۴٫۱۰ گرم [۱].

(ل ۲۴ - ش ۱۲)

۱۱۲۵ - ۱۱۲۷- نمونه‌های دیگر با علامت .

درهم آتیك(سیم). قطر: ۱۹ م.م. و ۱۸ م.م. وزن۴٫۱۰ گرم و ۳٫۸۸ گرم و۴٫۲۰ گرم.

۱۱۲۸- روی سکه - تصویر نیمرخ تیشه بسوی راست باتاج که گیسوانش برپشت گردن افتاده است.

پشت سکه - نام آراد بخط یونانی و الهه تیشه نیمه برهنه نشسته و شاخ علامت فراوانی را بدست گرفته است. در زمینه سال ۲۱۷ نقر است.

سکه مسی قطر: ۲۱ م. م. وزن ۸٫۲۲ گرم.

(ل ۲۴ - ش ۱۳)

۱۱۲۹- روی سکه - سر برهنه مارك‌آنتوان بسوی راست .

پشت سکه - (زبو) درحال جهش بسوی‌راست میباشد. در زمینه سه‌حرف یونانی وسال ۲۲۲. نقر است .

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۸٫۱۷ گرم.

(ل ۲۴ - ش ۱۴).

۱۱۳۰- نمونه دیگردرزمینهٔسال۲۲۹.

سکه مس - قطر: ۳۰ م. م. وزن ۷٫۲۸ گرم.

(ل ۲۴ - ش ۱۵).

---

[۱] مجموعه De Luynes

۱۱۳۱ - ۱۱۳۳- نمونه‌های دیگر ضرب سال ۲۲۹ و ۲۳۹.
سکه مسی. قطر: ۲۱ م.م. و ۲۳ م.م. ۲۲ م.م. وزن ۳۱ر۷ گرم و ۹۰ر۶ گرم ۲۷ر۷ گرم.

اوگوست [1]

۱۱۳۴- روی سکه ـ سر الهه تیشه بسوی راست با تاج و گیسوی بافته شده که پشت گردن افتاده است. مقابل او سر کوچك اوگوست با تاج قرار دارد.
پشت سکه ـ (زبو) در حال جهش است در زمینه سال ۲۵۸ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۶۲ر۷ گرم.
۱۱۳۵- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۳۱ر۷ گرم.
۱۱۳۶- روی سکه ـ خط ناخوانا و سر آگوست با تاج.
پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و دو حیوان عجیب‌الخلقه و دو شاخه خرما و سال ۲۶۸ قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۱۲ر۸ گرم.

تی‌بر [2]

۱۱۳۷- روی سکه ـ سر الهه تیشه با تاج بسوی راست با موهای بافته شده که روی گردن او افتاده است. در مقابل الهه سر کوچك تاجدار تی‌بر ، قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ (زبو) در حال جهش بسوی چپ است. در زمینه سال ۲۸۶ قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۹۸ر۷ گرم.

کالی‌گولا [3]

۱۱۳۸- روی سکه ـ سر الهه تیشه با تاج و گیسوی بافته شده که در مقابل او سر کوچك تاجدار کالی‌گولا قرار دارد. سکه زنجیره دار است.
پشت سکه ـ نوشته نام آراد بخط یونانی و (زبو) نوعی گاو میش در جهش بسوی چپ است. در بالای نقش سال ۲۹۷ قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۷۲ر۷ گرم.

کلود [4]

۱۱۳۹- روی سکه ـ نیم تنه نیم رخ الهه تیشه با تاج برج مانند و گیسوی بافته که برروی گردن افتاده ، یك شاخه خرما روی شانه چپ اوست .

---

[1] Auguste امپراطور رم متولد ۶۳ م. متوفی ۱۴ م.
[2] Tibreè امپراطور رم (۱۴ـ۳۷ م)
[3] Caligula امپراطور رم (۳۷ـ۴۱ م)
[4] Claude امپراطور رم (۴۱ـ۵۴ م)

پشت سکه ـ سکان کشتی که روی آن زئوس نیم برهنه نشسته و بیکدست تاج و بدست دیگر عصا را گرفته است.

برزمینهٔ سکه سال ۳۰۷ دیده میشود.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۷۷ر۶ گرم.

نرون[1]

۱۱۴۰ـ روی سکه ـ سر نرون با تاج. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و الهه تیشه نیم برهنه برقسمتی ازکشتی نشسته و علامت فراوانی که مانند شاخ است بدست دارد. در زمینه سال ۳۲۵ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۴۰ر۸ گرم.

دمی‌سین[2]

۱۱۴۱ـ روی سکه نوشته نام دمی‌سین بیونانی و تصویر تاجدار او.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی والهه تیشه و سال ۳۵۰ نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۸/۲۲ گرم.

۱۱۴۲ ـ ۱۱۴۳ـ همان‌نقش با سال۳۵۱ و سال ۳۵۲.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۲۲ر۹ گرم و ۱۰ر۷ گرم.

۱۱۴۴ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ تیشه با تاج برج مانند، و موهای بالا برده شده‌که روی شانه چپ او شاخه خرما قرار دارد.

پشت سکه ـ درقسمت جلوی کشتی شخصی شیپور میزند. روی‌سکان زئوس نیم برهنه نشسته یك تاج بدست راست و عصای قدرت بدست چپ دارد. درزمینه سال ۳۵۵ نقر است. سکه زنجیره دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۳۰ر۶ گرم.

(ل ۲۴ ـ ش ۱۶).

تراژان[3]

۱۱۴۵ـ روی سکه ـ نام تراژان و سر تاجدار وی بسوی راست.

پشت سکه ـ الهه تیشه نیم‌برهنه نشسته و علامت فراوانی را بدست دارد و سال ۳۶۳.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۵۸ر۷ گرم.

---

[1] Neron امپراطورم رم ازسال ۵۴ تا ۶۸ میلادی

[2] Domicien امپراطور رم ازسال ۸۱ تا ۹۶م

[3] Trajan امپراطور رم ازسال ۹۸ـ۱۱۷ م

۱۱۴۶ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه با تاج وگیسوی بافته شده‌که مقابلش سر کوچك تاجدار تراژان قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی و(زبو) نوعی‌گاومیش بسوی راست درجهش‌است. درزمینه سال ۳۶۵ نقراست .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳/ م.م. وزن ۷/۳۲ گرم .

(ل۲۴ـش ۱۷)

۱۱۴۷ـ۱۱۵۱ـ نقش این سکه‌ها مانند سکه قبلی است .

وزن ۸/۱۰ گرم و۷/۳۵ گرم و۷/۵۸ گرم و۷۵/۷ گرم .

۱۱۵۲ـ روی سکه ـ نیم‌تنه ونیم رخ تراژان بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام‌آراد بخط یونانی وسبدی بادوخوشه‌گندم وخوشه‌انگور . در زمینه سال۳۶۵ ویك حرف یونانی نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۶/۳۵ گرم .

(ل۲۴ـش۱۸)

۱۱۵۳ـ۱۱۵۴ـ نمونه‌های دیگر.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن : ۸/۲۰ گرم و۸/۴۵ گرم.

۱۱۵۵ـ روی سکه ـ نوشته نام والقاب تراژان به‌یونانی وسرباتاج او بسوی راست .

پشت سکه ـ نام آراد بیونانی‌والهه تیشه نیم برهنه برسکان‌کشتی نشسته و علامت فراوانی را بدست‌گرفته است . سکه زنجیردار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۲/۶۲ گرم .

(ل۲۴ـش۱۹)

۱۱۵۶ـ نمونه دیگر :

سکه‌مسی قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۰/۱۸ گرم.

۱۱۵۷ـ نمونه دیگر باسال ۳۷۵.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۱/۶۶ گرم .

۱۱۵۸ـ روی سکه ـ نیم تنه نیم رخ‌الهه تیشه باتاج برج مانند وگیسوان بافته شده که پشت گردن را پوشانیده است . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ قسمت جلوی‌کشتی‌که روی‌آن تصویر آتنا قرار دارد. روی سکان زئوس نیم‌برهنه نشسته ، بدست راست حلقه تاج راگرفته وبادست چپ به‌عصای قدرت تکیه داده است.

در زمینه سکه سال ۳۷۵ نقر است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۸ گرم. (ل۲۴ـش۲۰)

۱۱۵۹ـ نمونه دیگر باسال ۳۷۵.

سکه مسی ـ قطر: ۲۱ م.م. وزن ۵/۹۶ گرم.

۱۱۶۰ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه‌تیشه باتاج که گیسوانش‌روی گردنش افتاده درمقابل‌او سر کوچك‌تراژان باتاج قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته نام‌آراد به‌یونانی و(زبو) درحال جهش است در زمینهٔ سال‌۳۷۵ نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۰/۱۵ گرم .

۱۱۶۱-۱۱۶۳ نمونه‌های دیگر .

سکه‌هائی‌ازمس هستند. قطر: ۲۴ م.م. ۲۵ م.م. وزن‌۹/۹۵ گرم و۹۸ ۹ گرم‌و۱۰/۵۰ گرم.

مارك اورل[1] ولوسیوس وروس[2]

۱۱۶۴ـ روی‌سکه‌ـ نوشته‌یونانی‌نام‌والقاب‌مارك‌اورل‌ونیم‌تنه باتاج مارك‌اورل‌ولوسیوس‌وروس.

پشت سکه ـ نام آراد به‌یونانی و گاومیش درحال جهش است . سال ۴۲۱ .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۶ گرم .

۱۱۶۵ـ نمونه دیگر.

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۷/۹۵ گرم.

۱۱۶۶ـ روی سکه ـ سرمارك اورل ولوسیوس وروس .

پشت سکه ـ نام آراد وتصویر نیم برهنه الهه‌تیشه که برسکان کشتی نشسته است، ازدست‌راست سکان راگرفته‌است و روی بازوی او علامت فراوانی قرار دارد. در زمینه سال‌۴۲۱ نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۲۳ م.م. وزن ۱۲/۴۵ گرم .

۱۱۶۷-۱۱۶۹ـ نمونه‌های دیگر باهمان نقش .

سکه مسی ـ قطر: ۲۶ م.م. و۲۴ م.م. وزن ۱۰/۶۵ گرم و۹/۸۵ گرم و۹/۸۸ گرم.

کومود[3]

۱۱۷۰ـ روی سکه ـ نوشته یونانی نام والقاب کومود وسرتاجدار او بسوی راست .

پشت سکه ـ نام آرادبه‌یونانی والهه تیشه از روبرو ایستادهٔ لباس مخصوص خودرا به‌بردارد، علامت شاخی شکل فراوانی روی بازوی چپ او میباشد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۰/۷۸ گرم .

۱۱۷۱ـ نمونه دیگر باسنه سال ۴۴۸ .

سکه مسی ـ قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۴/۸۵ گرم .

---

[1] Marc Aurèle امپراطور رم. دوران سلطنت او ازسال ۱۶۱ تا ۱۸۰ می‌باشد

[2] Lucius verus .

[3] Commode امپراطور رم از سال ۱۸۰ تا ۱۹۲ میلادی

سپتیم سور[1]

۱۱۷۲- روی سکه ـ نوشته یونانی‌نام والقاب سپتیم سور وسرتاجدار او.
پشت سکه ـ نام آراد بخط یونانی وپزیدون[2] برهنه بسوی راست ایستاده وپای چپ راروی تخته سنگی گذاشته وبه‌عصا تکیه داده است . در زمینه‌سان ۴۵۶ وحرف (آ) یونانی‌نقراست.

کاراکالا[3]

۱۱۷۳- روی سکه ـ نوشته یونانی القاب کاراکالا ، به‌احتضار وسر بدون ریش وتاجدار وی بسوی راست . سکه . زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ نام‌آراد به‌یونانی‌وظرف بازی تنك مانند بین دوشاخه خرما ودو حیوان عجیب‌الخلقه قرار دارد ، در زمینه سال ۴۷۴ نقر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۱۹ م‌م. وزن ۶/۹۲ گرم .
(ل۲۴ ـ ش۲۱)

۱۱۷۴- روی سکه ـ نوشته القـاب کاراکالا و نیم تنه نیم رخ بدون ریش او بـاتاج : سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ نام آرا به‌یونانی ودرخت سروبین یك گاومیش ویك شیر قرار دارد . در زمینه سان ۴۷۶ نقر است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۴/۲۵ گرم .
(ل۲۴-ش ۲۲).

۱۱۷۵-۱۱۷۶- نمونه‌های دیگر .
سکه‌مسی ـ قطر: ۳۳ م‌م. و۳۱ م‌م. وزن ۱۶/۷۰ گرم و۱۹/۹۰ گرم .

گردی‌ین سوم (مقدس)[4]

۱۱۷۷- روی سکه ـ نام والقاب گردی‌ین بخط یونانی ونیم رخ او با تاجی‌که از میله‌های اشعه‌ای شکل تشکیل یافته است : سکه بازنجیره است .
پشت سکه ـ نام آراد به‌یونـانی و ظرف بازی‌که بشکل تنگ دسته‌دار است ، بین دوشاخه خرمـا ودو حیوان عجیب‌الخلقهٔ نشسته قـرار دارد . سال ۴۹۸ در زمینه نقر است . سکه زنجیره‌دار است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۳۰ م‌م. وزن ۱۶/۲۷ گرم .
(ل۲۴-ش۲۳).

---

[1] Septeme Sorere امپراتور رم ازسال ۱۹۳ تا ۲۱۱ م
[2] poseidon خدای دریا نزدیونانی‌ها
[3] Caracalla امپراتور رم ازسال ۲۱۱ تا ۲۱۷
[4] Gordien III امپراتور رم ازسال ۲۳۸ تا ۲۴۴ م.

بریتوس[1]

۱ـ سکه‌های محلی

(در حدود ۱۷۵ ـ ۱۴۰ پ ـ م)

۱۱۷۸ـ روی سکه ـ نیم‌تنه و نیم رخ سرالهه تیشهٔ با تاج برج مانند و گیسوی بافته شده برروی گردن آویزان است وشاخه خرما روی شانه چپ او قراردارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ دوحرف یونانی (ب ـ ه) وپزیدون درگردونه‌ای بشکل اسب‌آبی باکلاه ساده و نیم تنه برهنه ایستادهٔ است.

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م‌م. وزن ۶/۳۵ گرم .

(ل۲۵ـ ش۱)

۱۱۷۹ـ نمونه دیگر باهمان نقش قبلی ونوشته فینیقی نامشخص .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م‌م. وزن ۴/۴۲ گرم .

(ل ۲۵ـ ش۲)

۱۱۸۰ـ نمونه دیگر بانوشته فینیقی (ازلائودیسه، مرکز کنعان)

سکه مسی ـ قطر : ۱۸ م‌م. وزن ۳/۹۸ گرم .

۱۱۸۱ـ روی سکه ـ نیم‌تنه رخ الهه تیشهٔ باتاج برج مانند وموهای بافته‌شده برروی گردن بردوش الهه شاخه خرماست .

پشت سکه ـ پزیدون ایستاده دریك گردونه که بشکل اسب‌آبی است . در زمینه علامتی بشکل دوحلقه نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م‌م. وزن ۵/۷۲ گرم .

(ل۲۵ـ ش۳)

۱۱۸۲ـ نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱ م‌م. وزن ۵/۵۲ گرم .

۱۱۸۳ـ روی سکه ـ سرالهه‌تیشه باتاج برج مانند وگیسوی بالا زده.

پشت سکه ـ پزیدون ایستاده درگردونه‌ای بشکل اسب آبی و در زمینه یك ماهی و نوشته فینیقی نقر است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م‌م. وزن ۳/۸۰ گرم .

۱۱۸۴ـ روی‌سکه ـ سرتاجدار الهه‌تیشهٔ باموهای جمع‌شده درپشت سر. سکه‌زنجیره‌دار است.

---

[1] Brytus

پشت سکه ـ الهه آستارته¹ بالباس در جلوی کشتی ایستاده است .

در زمینهٔ سه‌حرف یونانی ونوشته فینیقی قرار دارد . سکه زنجیره‌داراست .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. وزن ۲/۴۸ گرم .

(ل۲۵ـش۴)

۱۱۸۵ـ روی سکه ـ سر الههٔ تیشه باتاج کنگره‌دار وگیسوی جمع‌شده درپشت سرکه روی‌آن حریری قرار دارد .

پشت سکه ـ نام شهر بریتوس بخط یونانی والهه پیروزی روی سکان کشتی ایستاده و بدست راست حلقهٔ تاج راگرفته و شاخهٔ خرما را بهشانه چپ تکیه داده است . سال ۵۳ در زمینهٔ سکه نقر است .

سکه مسی : قطر : ۲۳ م.م. وزن ۳/۹۵ گرم .

(ل۲۵ـش۵).

۱۱۸۶ـ روی سکه ـ سرپزیدون باتاج که سه شاخه برشانه اوست .

پشت سکه ـ نام شهر بریتوس بخط یونانی و نیم تنه پزیدون روی یک گردونه بشکل اسب آبی دیده میشود . در زمینه سال ۵۳ وسکه زنجیره‌دار است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۷/۲۵ گرم .

(ل۲۵ـش۶)

۱۱۸۷ـ نمونه دیگر.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۶۵ گرم.

۱۱۸۸ـ روی سکه ـ سرپزیدون (بعل بریت) بسوی راست با کلاهی که دور آن تاجی از برگ خرزهره است وریش او بسبک آشوری بافته شده است . برگرد نقش زنجیره‌قراردارد وعلامتی بشکل سریک امپراتور رم نقر است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۸/۸۲ گرم .

(ل ۲۵ـش۷).

۱۱۸۹ ـ روی سکه ـ سر با تاج الهه تیشه بسوی راست که حریری روی گردن او را پوشانیده است .

پشت سکه ـ نام شهر بریتوس بخط یونانی وماهی‌که بهدورسه شاخه پیچیده است.

سکه مسی قطر : ۲۱ م.م. وزن ۸/۱۵ گرم .

(ل۲۵ـش۸).

۱- Astarté

سکه‌های مستعمرات

۱۱۹۰ـ روی سکه ـ سرالهه تیشه باتاج برج مانند که روی آن حریری است .

پشت سکه ـ قسمتی از نام شهر بریتوس وسکان کشتی .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲/۱۸ گرم .

۱۱۹۱ـ روی سکه ـ سه حرف یونـانی و (سی‌لن)[1] ایستاده بسوی چپ وبادست چپ مشکی را که به‌پشت دارد گرفته است . دورنقش زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ قسمت اول نام شهر بریتوس وسکان کشتی ـ سکه زنجیره‌دار است.

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲/۱۰ گرم .(ل ۲۵ـش۹)

۱۱۹۲ـ۱۱۹۳ـ نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۱۳ م.م. ۱۲ م.م. وزن ۱/۸۰ گرم و۰/۶۲ گرم.

۱۱۹۴ـ روی سکه ـ الهه پیروزی ایستاده بسوی راست وحلقه تاج را بدست راست وشاخه خرما را بدست چپ گرفته است .

پشت سکه ـ ناوجنگی فینیقی بایك ردیف پاروزن .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۵ م.م. وزن ۱/۳۲ گرم .

(ل ۲۵ـش۱۰)

اکوست

۱۱۹۵ـ روی سکه : سراکوست باتاج مخصوص وی.

پشت سکه ـ ماهی بدورسه شاخه پیجده است وبرگردنقش حلقه برگ خرزهره قرار دارد.

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۵/۵۵ گرم.

۱۱۹۶ـ روی سکه ـ نام ولقب اوگوست وتصویر او بسوی راست .

پشت سکه ـ قسمتی از نام اوگوست بیونانی وشخصی‌که لباس بلند وپوششی از حریر دارد گاونر را میبرد. سکه زنجیره‌دار است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱/۳۰ گرم.

۱۱۹۷ـ روی سکه‌ـ سربرهنه اوگوست بسوی چپ.

پشت سکه ـ همان نقش سکه قبل .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۰۲ گرم .

۱۱۹۸ـ۱۲۰۱ـ این سکه‌ها مانند سکه قبل میباشد .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. ۲۵ م.م. ـ ۲۸ م.م. ـ ۲۴ م.م.

---

[1] Silène خدای جنگل‌ها مورد پرستش فریژی‌ها.

وزن ۷/۵۲۰ گرم و۱۳/۱۵ گرم و۱۱/۵۲ گرم و۱۲/۰۲ گرم .

۱۲۰۲ـ روی سکه ـ نوشته نام والقب اوگوست وسر برهنه او بسوی چپ. سکه زنجیره داراست.
پشت سکه ـ پزیدون برهنه بسوی چپ ایستاده وپای چپش را روی سکان کشتی گذاشته است و یك ماهی بدست راست گرفته ودست چپ را تکیه به‌سه‌شاخه داده است ـ سکه زنجیردار است.
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۴/۴۷ گرم .

تیبر[1]

۱۲۰۳ـ روی سکه ـ القاب تیبر بخط یونانی وسر برهنه او بسوی راست .
پشت سکه ـ نوشته یونانی ودوشاهین علامت لژیون رمی ودو بیرق که دور آنها زنجیره داراست.
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۶ م‌م. وزن ۹/۷۸ گرم (ل ۲۵-ش۱۱).

۱۲۰۴ـ روی ـ القاب تیبر وسر برهنه او بسوی راست . دورنقش زنجیره است .
پشت سکه ـ رئیس مذهبی باپوشش مخصوص دوگاونر را میراند . دور نقش زنجیره است.
سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م‌م. وزن ۱۹/۹۰ گرم (ضرب سال ۲۰ بعدازمیلاد است)

کلود

۱۲۰۵ـ روی سکه ـ نام والقاب کلود وسر برهنه او بسوی راست.
پشت سکه ـ رئیس مذهبی با پوشش مخصوص درحال راندن دوگاونر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م‌م. وزن ۱۵/۲۰ گرم .

۱۲۰۶-۱۲۰۹ نمونه‌های دیگر .
سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م‌م. و۲۷ م‌م. ۲۵ م‌م.
وزن ۱۲/۶۲ گرم ۱۳/۲۷ گرم و۱۱ر۸۵ گرم .

۱۲۱۰ـ روی سکه ـ نام کلود به‌لاتین وسربرهنه او بسوی چپ .
پشت سکه ـ دوشاهین علامت لژیون رمی ودوبیرق که بین آنها دو رقم ۵و۸ قرار دارد.
سکه زنجیره‌دار است .

۱۲۱۱ـ نمونه دیگر باهمان رقم ۵و۸ درپشت سکه[2].
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱ م‌م. وزن : ۷ گرم .

وسپازین

۱۲۱۲ـ روی سکه ـ نام والقاب وسپازین به‌خط لاتین وسر برهنه او بسوی راست . دورنقش زنجیره قرار دارد .
پشت سکه ـ نوشته مربوطه به‌شهر ومرد مذهبی باپوشش مخصوص درحال راندن دوگاونر است.

---

[1] Tibère

[2] رقم ۵و۸ بطور حتم مربوط بسال ضرب سکه است (نظر مترجم)

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۵/۹۵ گرم .

تیتوس

۱۲۱۳ـ روی سکه ـ نوشته لاتین نام والقاب وسر برهنه تیتوس بسوی چپ .

پشت سکه ـ نقش مانند سکه قبل است .

سکه مسی. قطر: ۲۵ م م، ورن ۳ر۷۵ گرم.

نروا [1]

۱۲۱۴ـ روی‌سکه‌ـ نوسته نام‌والقاب نروا وسر تاجدار وی‌بسوی‌راست. سکه‌زنجیره‌داراست.

پشت‌سکه ـ نوشته لاتین‌مربوط به‌نام شهرومرد روحانی‌باپوشش‌مخصوص‌همراه‌دوگاونراست.

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۲/۲۲ گرم .(ل۲۸ـش۱۲)

۱۲۱۵ـ۱۲۱۶ـ نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. و۲۴ م.م. وزن ۱۳/۸۵ گرم و۱۳/۸۷ گرم .

۱۲۱۷ـ روی سکه ـ نوشته نام والقاب نروا وسرتاجدار او بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته مربوط بنام شهرود وشاهین لژیون رومی و دو علامت که بین آنها سال ۸و۵ قرار دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۹/۴۵ گرم .

تراژان

۱۲۱۸ـ روی سکه ـ نوشته لاتین نام والقاب تراژان وسرتاجدار او. سکه زنجیره‌داراست.

پشت سکه ـ نوشته نام شهر وطرح معبد باچهارستون وپیشانی سه‌گوش‌که زیر آن در مقابل درآستارته از روبرو ایستاده است ، درحالی‌که پای چپ او روی سکان‌کشتی است.

الهه به‌عصای صلیب شکل تکیه داده وبادست راست چین دامنش را از روی زانو بلند میکند .

سکه مسی ـ قطر : ۳۳ م.م. وزن ۲۷/۰۵ گرم .

۱۲۱۹ـ نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۳۱ م.م. وزن ۲۳/۸۰ گرم .

۱۲۲۰ـ روی سکه ـ نوشته نام و القاب تراژان و سر تاجدار او بسوی راست . دور نقش زنجیره است .

پشت سکه ـ نوشته مربوط بنام شهر و نقش معبد باچهار ستون وپلکانی‌که بالای آن مثلثی شکل است ، ودرآستانه دراستارته از روبرو ایستاده است . الهه تاج لبه‌دار بسر دارد وپای چپ را روی سکان‌کشتی گذاشته و بادست راست تکیه به‌عصای صلیب شکل داده است . سکه زنجیره‌دار است .

---

[1] Nerva امپراتور رم از سال ۹۶ـ۹۸ ومتولد سال ۲۲ میلادی.

سکه مسی. قطر ۲۲ م.م. وزن ۲۳/۳۰ گرم .
(ل۲۵-ش۱۳)

۱۲۲۱- نمونه دیگر .
سکه‌مسی - قطر : ۲۹ م.م. وزن ۲۰/۰۶ گرم .

۱۲۲۲- روی سکه - نام والقاب تراژان وسرتاجدار او بسوی راست .
پشت‌سکه - نام شهروالهه‌آستارته ایستاده پای چپ را روی سکان‌کشتی‌گذاشته وتکیه به‌عصای بشکل صلیب داده است وبادست چپ قسمتی ازچین دامن لباس را از روی زانو بلند میکند .
سکه‌مسی - قطر : ۳ م.م. وزن ۲۱/۷۰ گرم .

۱۲۲۳- روی سکه - نام والقاب وتراژان وسرتاجداراوبسوی‌راست. سکه زنجیره‌داراست.
پشت سکه - مرد روحانی در پی‌دوگاونر است .
سکه‌مسی - قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۲/۲۵ گرم .

۱۲۲۴-۱۲۲۹- این سکه‌ها مانند سکه قبل می‌باشند .
سکه‌مسی - قطر : ۲۵ م.م. و۲۴ م.م. ۲۶ م.م.
وزن - ۱۴/۴۸ گرم و ۱۲/۷۵ گرم و ۱۰/۳۲ گرم و ۱۱/۵۵ گرم و ۱۳/۸۷ گرم و ۱۱/۹۲ گرم .

۱۲۳۰- روی سکه - نام والقاب تراژان وسرتاجداراو بسوی راست. سکه زنجیره‌داراست.
پشت سکه - پزیدون برهنه ایستاده وپای راست را روی سکان‌کشتی‌گذاشته ویك ماهی‌بدست راست ویك سه شاخه بدست چپ گرفته است .
سکه مسی - قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۴/۳۵ گرم.

۱۲۳۱- نمونه دیگر .
سکه مسی - قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۳۵ گرم .

آدرین[1]

۱۲۳۲- روی سکه - نام والقاب آدرین و طرح معبد با چهارستون و پیشانی مثلث شکل درآستانه درآستارته از روبروایستاده درحالی که پای‌چپ او روی سکان‌کشتی‌است . الهه با دست راست تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده و بادست و چپ چین‌های لباسش را از روی زانو بلند میکند.
سکه مسی - قطر : ۲۷ م.م وزن ۲۱/۲۵ گرم .

۱۲۳۳- روی سکه - نام و القاب آدرین بانقش نیم تنه نیم رخ او . سکه زنجیره‌دار است .

---

[1] Hadrien امپراطور رم ازسال ۱۱۷ تا ۱۳۸ م.

پشت سکه ـ نام شهرو (دیونیزوس پوگون)[1] ایستاده ردای مخصوص به تن دارد.
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۴/۴۸ گرم .
(ل۲۵-ش۱۴)

۱۲۳۴ـ روی سکه ـ نام والقاب آدرین و نیم تنه نیم رخ او .
پشت سکه ـ نام شهرود و شاهین علامت لژیون رمی و تاج از برگ خرزهره . دور نقش زنجیره است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۷ م.م. وزن ۲۲/۹۶ گرم.
(ل۲۵-ش۱۵)

۱۲۳۵-۱۲۳۹ـ نمونه‌های دیگر .
سکه‌های مسی ـ قطر : ۲۶ م.م. و۲۳ م.م. و۲۰ م.م. و۱۹ م.م.
وزن ۱۳/۷۵ گرم و۱۱/۶۸ گرم و۱۱/۴۵ گرم و۵/۷۵ گرم و۶/۲۵ گرم .

آنتونن مقدس

۱۲۴۰ـ روی سکه ـ نام والقاب آنتونن و نیم تنه نیم رخ او بسوی راست . سکه زنجیره دار است .
پشت سکه ـ نام شهرو‌پزیدون(رب‌النوع دریا) برهنه ایستاده پای راست را روی سکان کشتی قرارداده‌است. روی دست راست‌او یك ماهی‌است وبادست چپ تکیه به‌یك سه‌شاخه داده‌است.
سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۴/۸۸ گرم .
(ل۲۵-ش۱۶)

۱۲۴۱ـ نمونه دیگر باهمان نقش.
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۵ گرم .

مارك اورل و لوسیوس وروس

۱۲۴۲ـ روی سکه ـ نام والقاب مارك اورل وسرتاجدار مارك اورل بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ نام والقاب لوسیوس وسرتاجدار او بسوی راست .
سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۸/۳۰ گرم .

۱۲۴۳ـ نمونه دیگر .
سکه مسی ـ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۲/۷۰ گرم .

---

[1] Dionysos pogon ایزدشراب دریونان باستان

کومود[2]

۱۲۴۴ـ روی سکه ـ نام والقاب کومود و نیم‌تنه نیم‌رخ او بسوی‌راست. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام شهر وپزیدون برهنه‌ایستاده درحالی که پای چپ‌را روی سکان کشتی گذاشته بدست چپ یك ماهی گرفته و دست راست را تکیه به یك سه شاخه داده است.
سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۷ر۱۰ گرم.
(ل ۲۵ ـ ش ۱۷)

۱۲۴۵ـ روی سکه ـ نام والقاب کومود و نیم رخ او با تاجی که با میله‌های اشعه‌ای شکل تزئین یافته است ـ سکه زنجیره‌دار است.
نقش پشت سکه مانند سکه قبلی است.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۹ر۷۰ گرم.

۱۲۴۶ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۸ر۹۰ گرم.

۱۲۴۷ـ روی سکه همان نقش قبلی است.
پشت سکه ـ نام شهر و معبد باچهار ستون و پیشانی مثلثی شکل. الهه آستارته از روبرو در مدخل در ایستاده و پای چپ را روی سکان کشتی قرار داده است.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۵ر۳۵ گرم.

۱۲۴۸ـ همان نقش.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۰ر۰۲ گرم.

۱۲۴۹ ـ ۱۲۵۰ ـ همان نقش.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. و ۲۲ م. م. وزن ۱۴ گرم و ۵ر۸۵ گرم.

سپتیم سور و کاراکالا

۱۲۵۱ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ باتاج سپتیم سور بسوی راست. در زمینه نام شهر نقر است.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ القاب و نیم‌تنه نیم‌رخ کاراکالا جوان بسوی راست.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۴ر۵۷ گرم.

۱۲۵۲ـ روی سکه ـ نام و القاب سپتیم سور وسر تاجدار او که روی یك شاهین قراردارد.
پشت سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ کاراکالا که روی یك‌شاهین قراردارد. در زمینه سه حرف ازنام‌شهر نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۲٫۵ گرم.
۱۲۵۳- نمونه دیگر.
سکه مسی، قطر: ۲۴ م م وزن ۸٫۹۰ گرم.
۱۲۵۴- روی سکه ـ دو نیم‌تنه سپتیم سورو کاراکالا.
پشت سکه ـ نام و القاب و نام شهر و طرح معبد با چهار ستون و نمای مثلثی شکل با پلکان که الهه آستارته که تاج برج مانند بسردارد درمدخل ایستاده‌است.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۲٫۶۵ گرم سکه ضرب سال‌رمی ۹۵۷ = ۲۰۴ میلادی‌است.
۱۲۵۵ ـ ۱۲۶۰ ـ این سکه‌ها مانند سکه قبلی میباشند.
سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. و ۲۳ م. م. و ۲۶ م. م. و ۲۲ م. م.
وزن ۱۲٫۰۲ گرم و ۹٫۹۲ گرم و ۱۵٫۴۸ گرم و ۱۱٫۰۵ گرم و ۷٫۴۲ گرم و ۷٫۰۵ گرم.

ژولیا دومنا

۱۲۶۱- روی سکه ـ القاب ژولیا و نیم‌تنه نیم‌رخ او بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام شهر و القاب ژولیا وطرح معبد با چهار ستون که پیشانی بالای ستونها مثلث شکل است.
معبد پله‌دار است ودرمدخل آن الهه آستارته باتاج برج مانند ایستاده وپای چپ را روی سکان کشتی گذاشته وبادست راست تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده وبا دست چپ لبه لباس‌خودرا از روی زانو بلند میکند. در زمینه الهه کوچك پیروزی برروی ستون‌است. سکه زنجیره‌داراست.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۵٫۳۵ [1].
(ل ۲۵ ـ ۱۸).
۱۲۶۲- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۲٫۱۰ گرم.
۱۲۶۳- نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.
پشت سکه ـ نام شهر به حروف پراکنده. پزیدون برهنه بسوی چپ ایستاده پای خود را روی تخته سنگی گذاشته است و یك ماهی بدست راست گرفته و تکیه به سه شاخه داده است.
سکه مسی قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۲٫۸ گرم.

کاراکالا

۱۲۴۶- روی سکه ـ القاب کاراکالا ونقش‌نیم‌تنهٔ او باتاج. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام شهر و طرح معبد با چهار ستون با پیشانی نیمدایره که بربالای او یك الهه سوار برشیراست، درمدخل‌معبد مجسمه(سیلن) که مشکی بدوش میکشد. سکه زنجیره‌داراست.

---

[1] مجموعه De Luynes

سکه مسی. قطر: ۳۰ م.م. وزن ۹۸ر۱۶ گرم.

(ل ۲۵ – ش ۱۹)

۱۲۶۵– نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه ـ نام شهر و طرح معبد چهارستونی با پیشانی مثلث شکل که بر بالای آن پزیدون در حال بلندکردن الهه بروئه[1]. در آستانه درالهه استارته از روبرو ایستاده که تاج برج مانند بسر دارد و یك پا را روی سکان کشتی گذاشته وتکیه به عصای صلیبی شکل داده است و الهه پیروزی حلقه تاج را به طرف او میبرد که دو الهـه اروس[2] به او تاج اهدا میکند.

درمقابل معبدکه بوسیله پلکانی مجزا شده دو اروس مسلح به سه شاخه قدم می‌زنند وماهی‌ها روی دوطرف در حال شنا میباشند. سکه زنجیره دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۲ م. م. وزن ۲۲ر۲۳ گرم.

۱۲۶۶– نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه ـ پزیدون برهنه که یك پارا روی تخته سنگ گذاشته ایستاده وبدست اویك ماهی است و تکیه به سه شاخه داده است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۵۰ر۱۰ گرم.

۱۲۶۷– نمونه دیگر با طرح معبد چهار ستون و پزیدون ایستاده.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۶۷ر۸ گرم.

۱۲۶۸– روی سکه ـ القاب و سر تاجدارکاراکالا.

پشت سکه ـ نام شهر و پزیدون ایستاده ازروبرو درگردونه‌ای کـه بوسیله چهار اسب آبی حرکت میکند.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۵۲ر۷ گرم.

(ل ۲۵ – ش ۲۰)

۱۲۶۹ – ۱۲۷۱– نمونه های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. و ۲۳ م. م. وزن ۶۰ر۱۱ گرم و ۳۷ر۱۰ گرم و ۴۰ر۱۱ گرم.

۱۲۷۲– روی سکه، دارای همان نقش سکه قبلی است.

پشت سکه ـ نام شهر و معبد باچهار ستون و پیشانی مثلث شکل با پلکان که درآستانه درالهه آستارته نیمه برهنه ایستاده وپای چپرا روی سکان کشتی گذاشته و تکیه به‌عصای صلیبی‌شکل داده است. بطور پراکنده حروف لاتین نقراست.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۷۶ر۱۲ گرم.

۱۲۷۳ – ۱۲۷۸– نمونه‌های دیگر.

---

[1] Béroé

[2] Eros ایزد عشق در یونان باستان

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. و ۲۳ م. م. و ۲۴ م. م. ۲۳ م. م.
وزن ۱۳ر۴۶۰ گرم و ۱۳ر۴۳ گرم و ۹ر۳۸ گرم و ۱۲ر۰۵ گرم و ۱۳ر۸۵ گرم و ۷ر۸۸ گرم.

ماکرن[1]

۱۲۷۹ ـ روی سکه ـ نام و القاب ماکرن و نیم‌تنه نیم‌رخ او با تاج حلقه‌ای شکل. سکه زنجیره دار است.

پشت سکه ـ نام شهروطرح معبد باچهارستون وپلکان. پیشانی بنای معبد مثلث شکل‌است ودر بالای آن پزیدون الهه برویه را بلندکرده و در دو طرف او الهه پیروزی نواری بالای‌سر خودگرفته است ، درآستانه درمعبد الهه استارته از روبرو ایستاده پای چپ را روی سکان گذاشته و تکیه به عصای صلیبی شکل داده با دست چپ لبه لباس خود را از روی زانو بلند میکند و الهه پیروزی و الهه‌کوچك دیگر حلقه تاج را به او اهدا میکند . در مقابل معبد پلکانی است‌که در دوطرفش دوالهه‌اروس مسلح به شاخه هستند وماهی‌هاکه درجهت مخالف یکدیگر شنا میکنند . سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۱ م. م. وزن ۲۲ر۳۲.

(ل ۲۵ ـ ش ۲۱).

۱۲۸۰ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۲۲ر۲۵ گرم.

۱۲۸۱ـ روی سکه ـ نام والقاب ماکرن و نیم‌تنه نیم‌رخ او باتاج. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام شهر و معبدکه قسمت بالای‌بنا مثلث شکل‌است وپله دارد. درآستانه‌استارته از روبرو ایستاده و پای خودرا روی سکان‌گذاشته و به عصای صلیبی شکل تکیه داده‌است.

۱۲۸۲ ـ ۱۲۸۳ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. و ۲۴ م. م. وزن ۱۷ر۳۷ گرم و ۱۵ر۲۰ گرم.

۱۲۸۴ـ روی سکه ـ نام و القاب ماکرن و سر تاجدار او. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام شهر و معبد با شش ستون و پله‌که پیشانی بنای معبد مثلث شکل است. در آستانه در پزیدون برهنه ایستاده پای راست را روی تخته سنگ گذاشته ، بدست راست یك ماهی گرفته تکیه بسه شاخه داده است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۰ر۶۵ گرم[2].

۱۲۸۵ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲ر۶۲ گرم.

۱ـ Macrin امپراتور رم. دوران کوتاه فرمانروائی او ازسال ۲۱۷ تا ۲۷۸ م است .

۲- مجموعه De Luynes

دیادومنین[1]

۱۲۸۶ـ روی سکه ـ نام و القاب دیا دومنین و نیم‌تنه نیم‌رخ او.

پشت سکه ـ نام شهر ونقش معبد با چهار ستون و پله‌کان وپیشانی مدور که روی‌آن پزیدون الهه بروئه را بلندکرده است و دوالهه پیروزی که هر یك نواری بالا سر خود گرفته‌اند. در آستانه‌آستارته از رو برو ایستاده پای چپ را روی سکان قرار داده الهه‌تکیه به عصای صلیبی شکل داده است. در جلوی معبدکه پلکانی است دوالهه اروس[2] مسلح بسه شاخه وماهی‌ها در جهت مختلف شنا میکنند. سکه زنجیره‌داراست.

سکه مسی. قطر: م. م. وزن ۲۳ر۵۲ گرم.

۱۲۸۷ ـ ۱۲۸۸ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳ م. م. و ۲۱ م. م. وزن ۸۰ر۲۱ گرم و ۳۲ر۶ گرم.

الاگابال[3]

۱۲۸۹ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌تنه نیم‌رخ الاگابال. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام شهروطرح معبد باچهارستون پیشانی بنا مدور است و روی‌آن الهه‌ای سوار برشیری‌است که بسوی راست می‌جهد. درآستانه معبد الهه سیلن‌ایستاده ودست راست را بلند کرده مشکی به پشت دارد.

سکه مسی قطر: ۳۱ م. م. وزن ۱۶ر۱۸ گرم.

۱۲۹۰ ـ ۱۲۹۳ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۱ م. م. و ۲۷ م. م. و ۲۶ م. م. وزن ۲۸ر۱۸ گرم و ۵۰ر۱۴ گرم و ۹۰ر۱۱ گرم و ۳ گرم.

۱۲۹۴ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌رخ الاگابال بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام شهر و نقش معبد با چهار ستون با پیشانی مثلث شکل‌که بالای آن پزیدون الهه بروئه را بلندکرده‌است. در دوطرف او الهه پیروزی که هریك نواری روی سر خود گرفته‌اند. در آستانه معبد آستارته ایستاده پای چپ او روی سکان است و به عصای صلیبی شکل تکیه داده.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۸۰ر۱۸ گرم.

۱۲۹۵ ـ ۱۲۹۶ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۳ م. م. و ۳۰ م. م. وزن ۲۲ گرم و ۲۲ر۱۸ گرم.

۱۲۹۷ـ روی‌سکه‌ـ همان‌نقش‌قبل‌است.

---

[1] Diaduménien امپراتور رم ازسال ۲۰۲ تا ۲۱۸ م.

[2] Eros

[3] Elagabale امپراتور رم ازسال ۲۱۸ تا ۲۲۲ م.

پشت سکه ـ نام شهر وطرح معبد باچهارستون وپلکان پیشانی بنا مثلث شکل‌است. درآستانه آستارته از روبرو ایستاده به عصائی که بشکل صلیب است تکیه داده با دست چپ لبهٔ دامن خود را از روی زانو بلند میکند. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۳ م. م. وزن ۵۲ر۲۰ گرم.

۱۲۹۸ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۲ م. م. وزن ۰۵ر۱۷ گرم.

۱۲۹۹ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیمرخ تاجدار الاگابال بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام شهر و نقش معبدکه دارای چهار ستون و پلکان است که پیشانی بنا مثلثی شکل است. درآستانه پزیدون برهنه ایستاده وپای راست‌را روی تخته سنگ گذاشته یک‌ماهی بدست راست دارد و با دست چپ تکیه به سه شاخه داده است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۵۲ر۱۰ گرم.

(ل ۲۵ ـ ش ۲۲)

۱۳۰۰ـ نمونه دیگر.

پشت سکه ـ نام شهرونقش انه[1] درحال فرارکه پدرش‌آنشیز[2] راکول کرده و دست‌آسکانی[3] راگرفته است. سر آنشیز را حریری پوشانیده. آسکانی کلاه فریژی بسر دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۵۰ر۱۱ گرم.

۱۳۰۱ـ روی سکه همان نقش قبل

پشت سکه ـ نام شهر و پزیدون نیم برهنه‌که سه شاخه بدست چپ دارد ، ایستاده و با دست راست الهه بروئه را که زانو بزمین زده از چشمه آب برمیدارد ، بلندمیکند. سکه زنجیره دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۱ م. م. وزن ۴۸ر۲۱ گرم.

(ل ۲۵ ـ ش ۲۳)

۱۳۰۲ ـ ۱۳۰۴ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. و ۲۵ م. م. وزن ۶۰ر۱۲ گرم و ۲۷ر۱۰ گرم و ۶۵ر۱۱ گرم.

۲۳۰۵ـ روی سکه ـ همان نقش قبل.

پشت سکه ـ نام شهر و پزیدون روی ناو ایستاده است. ناو بوسیله مردی‌که سکان را بدست

---

[1] Enée شاهزاده اهل تروا

[2] Enchise

[3] Ascagne پسرشاهزاده انه

دارد هدایت میشود. پزیدون برهنه است و پای چپ را روی یك چهارپایه گذاشته، یك ماهی بدست چپ دارد و با دست راست تکیه به سه شاخه داده است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۲٫۰۵ گرم.

(ل ۲۸ ـ ش ۲۴)

۱۳۰۶ـ روی سکه ـ نمونه دیگر.

پشت سکه ـ نام شهر و الهه هیژی[1] برهنه از روبرو بین دومار بلند ایستاده وردای او دور بازوی چپش پیچیده شده است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲٫۹۲ گرم.

(ل۲۵ـش ۲۵)

۱۳۰۷ـ روی سکه نمونه دیگر.

پشت سکه ـ نام شهر والهه پیروزی که بسوی ناوجنگی که جلوی او دیده میشود، میرود. الهه لباس مخصوص خودرا به‌تن دارد و دست راست‌را بجلو برده وروی شانه چپ او بیرق‌نظامی است. روی ناو دو شخص برهنه که علاماتی بدست دارند، نشسته‌اند. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۰٫۳۰ گرم.

(ل ۲۵ ـ ش ۲۶).

۱۳۰۸ـ روی سکه نمونه دیگر.

پشت سکه ـ نام‌شهر و هشت نفر که ردای بلند بتن دارند، دایره‌وار نشسته‌اند. دور سکه یك ناو جنگی نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۰٫۴۸ گرم.

(ل ۲۶ ـ ش ۱).

۱۳۰۹ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۱٫۴۲ گرم.

ژولیامائزا [1]

۱۳۱۰ـ روی سکه ـ نام مائزا و نیم‌تنه نیمرخ او بسوی راست.

پشت سکه ـ نام‌شهر و طرح معبد باچهار ستون، نمای بالای‌معبد مثلث شکل است. درآستانه معبد آستارته از روبرو ایستاده، پای چپ را روی سکان کشتی قرار داده است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۹٫۹۲ گرم.

گردین مقدس

۱۳۱۱ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌تنه نیم‌رخ گردین بسوی راست که از سر او انواری ساطع‌است.

۱ـ Hygie الهه تندرستی

۲ـ Julia Maésa

۳ـ Gordien le Pieux امپراتور رم

پشت سکه ـ نام شهر وایزد پزیدون برهنه ایستاده پای چپ‌را روی تخت سنگ گذاشته‌است. روی دست راست او یك ماهی دیده می‌شود ، با دست چپ به سه شاخه تکیه داده است.
سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۹۵ر۶ گرم.

۱۳۱۲ ـ ۱۳۱۳ـ نمونه‌های دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۸۵ر۵ گرم و ۵۱ر۵ گرم.

۱۳۱۴ـ روی سکه ـ همان نقش سکه قبل.
پشت سکه ـ نام شهر و دو شاهین علامت لژیون رومی. سکه زنجیره دار است.
سکه مسی. قطر: ۱۸ م. م. وزن ۸۲ر۳ گرم.
(ل ۲۶ ـ ش ۲)

۱۳۱۵ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۱۸ م. م. وزن ۳۲ر۵ گرم.

۱۳۱۶ـ روی سکه ـ نام و القاب کردین و نیم‌تنه نیم‌رخ او با تاج حلقه‌ای شکل. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام شهرو دیو نیزوس [1] برهنه ازروبرو ایستاده یك جام بدست راست و یك عصا بدست چپ گرفته است. زیر پای او یك پلنگ نقر است. درکنار سکه طرح یك ناو جنگی دیده میشود.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۳۱ر۹ گرم.
(ل ۲۶ ـ ش ۳).

۱۳۱۷ ـ ۱۳۱۸ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. و ۲۲ م. م. وزن ۲۰ر۷ گرم و ۰ر۸ گرم.

۱۳۱۹ـ روی سکه ـ نمونه دیگر.
پشت سکه ـ نام شهر ودیو نیزوس برهنه ایستاده و با دست راست یك شیطان را گرفته است. در پائین پای دیو نیزوس یك پلنگ و شاخه مو قرارد.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۳۰ر۹ گرم.
(ل ۲۶ ـ ش ۴).

۱۳۲۰ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۸ گرم.

۱۳۲۱ـ روی سکه ـ نام کردین و نیم‌تنه او که گرد سرش انواری ساطع است.
پشت سکه ـ نام شهر وطرح معبد با چهارستون وپله‌کان که پیشانی بالای بنا مثلث شکل‌است وروی‌آن پزیدون الهه بروئه را بلند کرده‌است. دوطرف‌او الهه پیروزی که‌نواری بالای سر

---

[1] Dionysos رب النوع شراب

گرفته است . درآستانه، نیم‌تنه آستارته بادو علامت فراوانی شاخی شکل ودوشاهین لژیون رومی قرار دارد . درحاشیه سکه نقش یك شیر نقر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۳۰ م‌م. وزن ۱۸/۲۵ گرم.
(ل۲۶ـش۵)

۱۳۲۲ـ۱۳۲۶ـ نمونه‌های دیگر .
سکه‌مسی ـ قطر : ۳۱ م‌م. و۲۷ م‌م. و۲۸ م‌م.
وزن ۱۵/۹۰ گرم و۱۵/۲۵ گرم و۱۹/۷۰ گرم و۱۳ گرم و۱۹/۱۰ گرم.

هوستی‌لین[1]

۱۳۲۷ـ روی سکه ـ نام هوستی‌لین وسر باتاج وی بسوی راست .
پشت سکه ـ نام شهروالهه استارته ایستاده بسوی چپ باتاج برج مانند ، پایش را روی‌سکان کشتی‌گذاشته وبادست راست لبه لبـاس خود را از روی زانو بلند می‌کند . بدست چپ الهه عصای صلیبی شکل راگرفته است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۴/۴۵ گرم .

والرین (پدر)

۱۳۲۸ـ روی سکه ـ نام والقاب والرین ونیم‌تنه نیم‌رخ تاجدار او .
پشت سکه ـ نام شهروالهه‌آستارته که از روبروایستاده تاج برج مـانند بسردارد وپایش را روی سکان‌کشتی‌گذاشته وبه‌عصای صلیب شکل تکیه داده است . الهه به‌دست چپ‌گلی راگرفته ولبه دامن خود را از روی زانو بلند میکند .
سکه‌مسی ـ قطر : ۳۰ وزه ۱۵/۵۸ گرم .
۱۳۲۹ـ نمونه دیگر .
سکه‌مسی ـ قطر : ۳۲ وزن ۲۴/۹۲ گرم .
(ل۲۶ـش۶)
۱۳۳۰ـ روی سکهـ نام والقاب والرین و نیم‌تنه نیم رخ اوباتاج وبامدال مخصوص برسینه. سکه زنخیره‌دار است .
پشت سکه ـ نام شهروشیری‌که بسوی چپ راه میرود .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۴/۳۰ گرم .
(ل۲۶ـش۷)

گالی‌ین

۱۳۳۱ـ روی سکه ـ نام والقاب‌گالی‌ین ونیم‌تنه نیم رخ تاجدار او . سکه‌زنجیره‌داراست .

---

[1] Hostilien

پشت سکه ـ نام شهروالهه آستارته نیمه برهنه از روبروایستاده تاج برج مانند بسردارد وپای چپ را روی سکان کشتی گذاشته، بدست چپ یك گل گرفته وبادست راست تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۶/۸۵ گرم .

۱۳۳۲-۱۳۳۳ نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۴/۳۸ گرم و۱۴/۷۰ گرم .

۱۳۳۴ـ روی سکه ـ نام و القاب کالی‌ین وسراو مزین به حلقه تاجی است که از آن نور ساطع است . سکه زنجیره‌دار است .

نقش پشت سکه مانند سکه قبل .

سکه‌مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۸/۵۵ گرم .

(ل۲۴-ش۸)

۱۳۳۵-۱۳۳۸ نمونه‌های دیگر .

سکه‌های‌مسی ـ قطر : ۲۸ : ۲۷ م.م. و۲۶ م.م.

وزن ۱۵/۸۰ گرم و۱۲/۶۰ گرم و۱۶/۶۲ گرم و۱۲/۹۸ گرم .

سالونین[1]

۱۳۳۹ـ روی سکه ـ نام والقاب سالونین ونیم‌تنه نیم رخ او که مدال مخصوص برسینه دارد.

پشت سکه ـ نام شهر والهه آستارته نیم برهنه از روبرو ایستاده و پای خود را روی سکان کشتی گذاشته وبادست راست تکیه به‌عصای صلیبی‌شکل‌داده وگلی بدست چپ گرفته وباهمان‌دست لبه دامن‌خودرا بالامیزند. درزمینه ستون باریکی‌است که منتهی به‌مجسمه کوچك پیروزی‌میشود.

سکه‌مسی . قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۴/۷۵ گرم .

سکه‌های بوتریس[2]

الاکابال

(درحدود سال ۳۱ پ م)

۱۳۴۰ـ روی سکه ـ نوشته‌نام آنتونن ونیم‌تنه نیم‌رخ الاکابال باتاج. سکه‌زنجیره‌داراست.

پشت سکه ـ نوشته شهربوتریس‌ودیونیزوس از روبرو ایستاده باتاج ودست چپ‌تکیه به‌عصای

---

[1] Salonine .

[2] Botrys

مارپیچ داده ودرپائین پایش یك پلنگ قرار دارد . سکه زنجیره‌دار می‌باشد .
سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۸/۳۵ گرم .
(ل۲۶ـش۹)

ژولیاسوئمیاس[1]

۱۳۴۱ـ روی سکه ـ نام ژولیا سوئمیاس ونیم تنه ژولیا بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است. پشت سکه ـ معبد که دارای هشت ستون وپلکان است. پیشانی بنای معبدنیم دایره است . در آستانه درالهه آستارته از روبرو ایستاده ولباس مخصوص خود را به تن دارد. درحاشیه حرف (ن) وسال ۲۵۱ نقر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۲/۳۰ گرم
(ل۲۶ـش۱۰)

بیبلوس (جبال)

شاهان جبال

۱ـ شاه ناشناس

(از سال ۴۱۰ تا ۳۴۷ پ.م)

۱۳۴۲ـ روی سکه ـ ناوجنگی فینیقی بسوی راست در حرکت است و سکان بشکل سراسب است. برروی ناوسه مرد جنگی با کلاه خود ومسلح به‌سپر گرد دیده می‌شود. زیرناویك اسب آبی بالدار است که بسوی چپ سریع میرود. سراسب بشکل حیوان شاخدار و انتهای بدن اسب آبی‌مانند دم کژدم می‌باشد .
پشت سکه ـ شاهین روی یك قوچ نشسته‌است . سکه زنجیره‌دار است.
سه‌ابول (یونانی وآسیائی) سیم . قطر : ۱۷ م.م. وزن : ۳/۴۲ گرم[2].
(ل۲۶ـش۱۱).
۱۳۴۳ـ نمونه دیگر .
سه‌ابول (سیم). قطر : ۱۶ م.م. وزن : ۳/۳۷ گرم[3].

۲ـ الپال

(حدودسال ۳۶۰ پ.م)

۱۳۴۴ـ روی سکه ـ ناوجنگی فینیقی بامردان مسلح ، در زیرناو اسب آبی قرار دارد.

---

[1] Julia Soemias
[2] و [3] مجموعه De Luynes

پشت سکه ـ بخط فینیقی (الپال شاه جبال) نوشته شده ونقش شیری که درحال دریدن گاومیش است . سرگاومیش برجسته است . نقش محصور به‌دایره است .

استتر (یونانی وآسیائی) (سیم). قطر : ۲۴ وزن ۴/۳۵۱ گرم .

(ل۲۶-ش۱۲).

۱۳۴۵-۱۳۴۶ـ نمونه‌های دیگر باهمان نوشته .

استتر (سیم). قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۴/۱۲ گرم و۱۴ گرم[1].

۱۳۴۷ـ نمونه دیگر باهمان نوشته .

سه ابول (آسیائی ویونانی) سیم. قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۵۰ گرم[2].

(ل۲۶-ش۱۳)

۱۳۴۸ـ نمونه دیگر باهمان نوشته. ۳ ابول (آسیائی ویونانی) سیم . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۵۰ گرم .

(ل۲۶-ش۱۴)

۱۳۴۹ـ نمونه دیگر .

سه‌ابول ـ (سیم). قطر : ۱۶ م.م. وزن : ۳/۵۷ گرم .

۱۳۵۰ـ روی سکه ـ همان نقش سکه قبل.

پشت سکه ـ نقش برجسته شیر که درحـال دریدن گاومیش میباشد . درطرح گاومیش بدن او فرورفته وسرش نقش برجسته است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (سیم)[3]. قطر : ۱۰ م.م. وزن ۰/۷۲ گرم[4].

(ل۲۶-ش۱۵)

۱۳۵۱ـ نمونه دیگر .

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۰ م.م. وزن ۰/۸۶ گرم[5].

(ل۲۶-ش۱۶).

۱۳۵۲ـ نمونه دیگر .

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۰ م.م. وزن ۰/۸۱ گرم .

(ل۲۶-ش۱۷)

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] Tritemorion

[4] همان مجموعه

[5] همان مجموعه

عذرا ملك

(حدود سال ۳۵۰ پ-م)

۱۳۵۴- روی سکه ـ طرح ناوجنگی بادوسپاهی مسلح . در زیر ناواسب آبی قرار دارد .
پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی (عذراملك شاه جبال) ونقش شیر که درحال دریدن گاومیش است . سکه زنجیره‌دار است . سکه کوچك (سیم) قطر : ۱۱ م‌م. وزن ۰/۶۸ گرم[1].
(ل۲۶-ش۱۸)

۱۳۵۵- نمونه دیگر با نام عذراملك .
سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م‌م. وزن ۰/۷۶ گرم .
(ل۲۶-۱۹).

ازبعل

(حدود سال ۳۴۰ پ ـ م)

۱۳۵۶- روی سکه ـ نقش ناوجنگی با سه سپاهی مسلح که زیرآن اسب آبی سریع درحرکت است. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نوشته فینیقی (ازبعل شاه جبال) و شیر درحال دریدن گاو میش میباشد . سکه زنجیره‌دار است .
استتر (سیم). قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۳/۱۵ گرم[2].

۱۳۵۷- نمونه دیگر .
استتر (سیم). قطر : ۲۶ م‌م. وزن ۱۳/۲۷ گرم[3].
(ل۲۶-ش۲۰)

۱۳۵۸- نمونه دیگر باهمان نقش سکه قبل .
سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م‌م. وزن ۰/۸۲ گرم[4].
(ل۲۶-ش۲۱)

۱۳۵۹-۱۳۶۰- نمونه دیگر .
سکه کوچك (سیم) قطر ۱۱ م‌م. و۱۰ م‌م. وزن ۰/۶۵ گرم و۰/۶۲ گرم .

---

[1] - مجموعه De Luynes
[2] - همان مجموعه
[3] - همان مجموعه
[4] - همان مجموعه

آینل (انیلوس)[1]

(حدود سال ۳۳۳ پ-م)

۱۳۶۱- روی سکه - ناوجنگی فینیقی روی امواج درحرکت است . انتهای سکان بشکل سر شیر میباشد وسه مرد جنگی با کلاه خود وسپر در ناوهستند ، در زیر، اسب آبی بالدار سریع حرکت میکند. سکه زنجیردار است .

پشت سکه - نوشته فینیقی (آینل شاه جبال) وشیر درحال دریدن گاومیش است .

استتر (یونانی وآسیائی) (سیم). قطر: ۲۶ م‌م. وزن ۱۳/۵۶ گرم[2].

(ل۲۶-ش۲۲)

۱۳۶۲- نمونه دیگر باعلامتی بشکل صلیب دسته‌دار .

استتر (سیم). قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۳/۶۰[3] .

(ل۲۶-۲۳)

۱۳۶۳- نمونه دیگر .

استتر (سیم). قطر : ۲۹ م‌م. وزن ۱۳/۰۶ گرم .

(ل۲۶-ش۲۴)

۱۳۶۴- نمونه دیگر .

سکه کوچك (سیم) قطر : ۱۲ م‌م وزن ۰/۶۸ گرم .

(ل ۲۶-ش۲۵)

۱۳۶۵-۱۳۶۶- نمونه دیگر .

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م‌م. وزن ۰/۷۵ گرم و۰/۷۰ گرم[4] .

آینل یا ازبعل

۱۳۶۷- روی سکه - ناوجنگی بادومرد مسلح.

پشت سکه - نوشته فینیقی (ازبعل یاآینل شاه جبال) و شیر درحال دریدن گاومیش است . زیرشکم شیرعلامت صلیب دسته‌دار نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۰ م‌م. وزن ۰/۶۷ گرم[5].

---

[1] Enylos

[2] مجموعه De Luynes

[3] همان مجموعه

[4] همان مجموعه

[5] همان مجموعه

۱۳۶۸- نمونه دیگر باهمان نوشته.

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م.م. وزن ۰/۷۷ گرم[1].

(ل۲۶-ش۲۶)

سکه شاهان ناشناس

۱۳۶۹- روی سکه ـ ناوجنگی فینیقی بادو مرد مسلح واسب آبی .

پشت سکه ـ نام‌جبال بخط فینیقی وشیر درحال دریدن گاومیش است . سکه زنجیره‌دار است.

سکه کوچك ـ (سیم) . قطر : ۱۱ م.م. وزن ۰/۸۲ گرم .

(ل۲۶-ش۲۷)

۱۳۷۰-۱۳۷۱- نمونه‌های دیگر .

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م.م. و ۸ م.م. وزن ۰/۷۸ گرم و ۰/۳۹ گرم[2].

(ل۲۶-ش۲۸)

سکه‌های خود مختار

۱۳۷۲- روی سکه ـ سرالهه تیشه باتاج بسوی راست. گیسوی اوبالا برده‌شد وحریری روی گیسو وپشت گردن اوست .

پشت سکه ـ نوشته (جبال) بخط فینیقی وشخصی برهنه ایستاده بنظر میرسد که علامت فراوانی که شاخی شکل است ، بدست دارد . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۴ م.م. وزن ۱/۵۶ گرم .

(ل۲۷-ش۱)

۱۳۷۳- روی سکه ـ سر الهه تیشه بسوی راست ، سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته (جبال مقدس) بخط آرامی ونوشته ناخوانای دیگر. الهه آستارته ایستاده گیسوی او برپشت گردنش افتاده وپوششی قسمتی ازبدن اورا پوشانیده، دست راست‌را بالابرده وبادست چپ تکیه به‌عصاداده است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۸ م.م. وزن ۴/۰۹ گرم.

(ل۲۷-ش۲)

۱۳۷۴- روی سکه ـ سرالهه تیشه باتاج دندانه‌دار بسوی راست که گیسوی او جمع شده و حریری بروی گیسو وپشت گردن اوست . سکه زنجیره دار است .

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی (جبال) والهه آستارته ایستاده مانند سکه قبل.

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۸ م.م. وزن ۳/۲۲ گرم.

(ل۲۷ـش۳)

۱۳۷۵ ـ نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۸۸ گرم .

۱۳۷۶ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج برج مانند دندانه‌دار با موهای جمع شده که روی آن حریری است که تا روی گردن او افتاده است .

پشت سکه ـ نوشته (جبال) وکرونوس[1] فینیقی برهنه ایستاده وبه‌عصای بلند تکیه داده، شش بال به بدن او وصل است . در زمینه سال ۲۳۱ نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۸/۲۵ گرم[2].

(ل۲۷ـش۴)

۱۳۷۷ـ۱۳۷۹ـ نمونه‌های دیگر نظیر سکه قبل

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. و۲۴ م.م. و۲۰ م م.

وزن : ۶/۹۸ گرم و۷ر۹۰ گرم و۷ر۳۰ گرم .

۱۳۸۰ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج وحریری درپشت سر، شاخه خرما روی شانه چپ اوست . سکه زنجیردار است .

پشت سکه نوشته (جبال) وکرونوس فینیقی باشش بال گسترده . بالای سراو سه نیم تاج قرار دارد .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ـ ۴ر۹۷ گرم[3].

(ل۲۷ـش۵)

۱۳۸۱ـ نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۵ر۵۰ گرم[4].

اوگوست

۱۳۸۲ـ روی سکه ـ سر برهنه اوگوست بسوی راست . سکه زنجیره دار است .

پشت سکه ـ نوشته ناخواناوکرونوس فینیقی باشش بال برهنه ایستاده به‌عصای بلند تکیه‌داده

---

[1] Cronos

[2] مجموعه De Luynes

[3] همان مجموعه

[4] همان مجموعه

است و بر سر او کلاه کوچکی است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۷۰ر۸ گرم.
(ل۲۷-ش۷)

تی‌بر

۱۳۸۳ـ روی سکه ـ نوشته یونانی وسر تی‌بر با تاج حلقه‌ای شکل . سکه زنجیره داراست.
پشت سکه ـ نوشته یونانی نام(بیبلوس) وایزیس[1] ایستاده از روبرو ودست پسرش هوروس[2] را بدست دارد. الهه لباس مخصوص به‌بر دارد وروی سر اوهلال وگل نیلوفر آبی‌ بی‌است. لباس وکلاه او مصری است . در زمینه سال ۲ نقر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۸۶ر۱۰ گرم .
(ل۲۷-ش۸)

کلود

۱۳۸۴ـ روی سکه ـ نام ونیم تنه با تاج کلود .
پشت سکه ـ نام بیبلوس وایزیس ایستاده و در قایق مقابل او بادبان است . روی سر اوقرص خورشید که بین دوشاخ گاو قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۳۲ر۸ گرم .
(ل۲۷-ش۹)

کومود

۱۳۸۵ـ روی سکه ـ نام کومود وسر باتاج اوقرار دارد .
پشت سکه ـ نام بیبلوس وقسمتی از کشتی دیده میشود . سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی ـ قطر : ۱۹ م.م. وزن ۸۲ر۵ گرم .
۱۳۸۶ـ روی سکه ـ نام ونیم تنه باتاج کومود بسوی راست.
پشت سکه ـ نام بیبلوس ونقش معبد باچهارستون وپیشانی مدور که در آستانه در معبد الهه آستارته از روبرو ایستاده ودرحالی که پای چپ اوروی سکان کشتی است . الهه بادست‌راست تکیه به‌عصای صلیب شکل داده وبادست چپ لبه دامن لباس خود را از روی زانو بلند میکند والهه پیروزی روی سر اوتاج میگذارد . سکه زنجیره‌دار است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۸ م.م. وزن ۴۵ر۱۳ گرم[3].

---

[1] Isis الهه مصری مادر هوروس
[2] Horus ایزد مصری
[3] De Luynes مجموعه

۱۳۸۷- نمونه دیگر با نام کومود.
سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۷٫۰۵ گرم.

۱۳۸۸- روی سکه- القاب سپتیم سور و نیم‌تنه نیم‌رخ سپتیم سور او با تاج.
پشت سکه - نام بیبلوس و نقش معبد با دو ستون و پیشانی مدور که در آستانه آن الهه آستارته با تاج برج مانند ایستاده و به عصای صلیب شکل تکیه داده است. الهه پیروزی تاج باو اهدا میکند. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: م. م. وزن ۱۲٫۵۲ گرم [1].

کاراکالا

۱۳۸۹- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه کاراکالا با تاج حلقه‌ای از گل خرزهره .
پشت سکه - نام بیبلوس و نقش معبد با چهار ستون و پیشانی مدور . در آستانه معبد الهه آستارته که الهه پیروزی به او تاج اهدا میکند ایستاده است.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۳٫۴۸ گرم.

۱۳۹۰- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۱٫۰۲ گرم.

۱۳۹۱- روی سکه - نوشته نام و القاب و نیم‌تنه کاراکالا بسوی راست.
پشت سکه - نوشته نام بیبلوس و آستارته ایستاده پای چپ خودرا روی سکان کشتی گذاشته و یك شاخه بدست چپ گرفته است. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۸٫۹۰ گرم.

۱۳۹۲- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۷٫۳۰ گرم.
(ل ۲۷ - ش ۱۰)

۱۳۹۳- روی سکه - نوشته نام و سر با تاج کاراکالا بسوی راست.
پشت سکه - نوشته نام بیبلوس و ایزیس ایستاده بالباس چین‌دار درون قایق و با دو دست یك بادبان راگرفته است.
سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۵٫۹۵ گرم.

ماکرن

۱۳۹۴- روی سکه - القاب و نام ماکرن و نیم‌تنه او با تاج حلقه‌ای شکل.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نام بیبلوس و نقش معبد ، پیشانی بالای در مثلث شکل است و زیر آن آتشدانی است که روشن است.

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes

در طرف راست ، در دیگری است با هشت ستون و پلکانی که میرسد به حیاط چهارگوش که گرد آن ستونهائی است و ستون وسط هرمی شکل است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۲۲ر۵۰ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۱۱)

۱۳۹۵– نمونه دیگر. سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۵ر۹۰ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۱۲)

۱۳۹۶– روی سکه – نام و القاب ماکرن و سر با تاج او. سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه – نام ببلوس و ایزیس ایستاده در یك قایق و با دو دست بادبان بادکرده شده را میگیرد.

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۸ر۴۸ گرم.

۱۳۹۷– نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲ م. م. وزن ۶ر۸۷ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۱۳).

دیادومنین[1]

۱۳۹۸– روی سکه – نام و القاب و نیم‌تنه دیادومنین که سینه او بوسیله چوشن پوشیده شده است. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه – نام ببلوس و طرح معبد با دو ستون و پیشانی بنا مدور است. درآستانه در الهه آستارته با تاج برج‌مانند ایستاده است. الهه‌پای راست را روی سکان کشتی گذاشته و به‌عصای صلیبی‌شکل تکیه داده‌است. درزمینه یك‌ستون است که‌از روی‌آن الهه پیروزی تاج‌را به‌استارته اهدا میکند. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲ر۳۵ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۱۴)

۱۳۹۹– نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۸ر۳۲ گرم.

۱۴۰۰– نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۸ر۷۲ گرم.

۱۴۰۱– نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۵ر۱۵ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۱۵).

الاگابال

۱۴۰۲– روی سکه – نوشته‌القاب ونیم‌تنه الاگابال که‌ازحلقه تاج سراو اشعه‌هائی‌ساطع‌است.

---

[1] Diaduménien

سینه او پوششی از زره دارد.
پشت سکه ـ نام بیبلوس و طرح معبد با چهار ستون که پیشانی بنا مثلث شکل است .
درآستانه درآستارته باتاج برج مانند ایستاده‌پای راست را روی سکان کشتی گذاشته و بدست راست یك شاخه گرفته است. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۸ر۳۴ گرم [۱].
۱۴۰۳ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م وزن ۱۰ر۶۴ گرم [۲].
(ل ۲۷ - ش ۱۶).
۱۴۰۴ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۸ر۵۰ گرم.
۱۴۰۵ـ روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ نام بیبلوس و نقش معبد با چهار ستون و سقف هرمی شکل. در آستانه در الهه استارته از روبرو ایستاده تاج برج مانند بسر دارد و پای چپ را روی سکان کشتی گذاشته و با دست راست تکیه به عصای صلیبی شکل داده است ، در زیر پای او یك ماهی نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۴ر۸۲ گرم.
۱۴۰۶ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر : ۲۴ م. م. وزن ۱۲ر۳۷ گرم.
۱۴۰۷ـ روی سکه ـ القاب و نیم‌تنه الاگابال با تاج بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام بیبلوسن و نقش معبد با شش ستون که پیشانی بنا نیمه مدور است. درآستانه درآستارته ازروبرو ایستاده تاج‌برجی بشکل بسر دارد وپای چپرا روی سکان کشتی گذاشته است. او با دست راست تکیه به عصای صلیبی شکل داده و با دست چپ لبه لباس خود را بلند میکند و الهه پیروزی تاج را به الهه اهدا میکند. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۴ر۵۲ گرم.
(ل ۲۷ ـ ش ۱۷).
۱۴۰۸ـ نمونه دیگر بهمان وضع سکه قبلی.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۰ر۴۵ گرم.
۱۴۰۹ ـ ۱۴۱۰ـ نمونه‌های دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. و ۲۵ م. م. وزن ۱۳ر۴۵ گرم و ۹ گرم.

آلکساندرسور [۳]

۱۳۱۱ـ روی سکه ـ نام والقاب سورآلکساندر ونیم‌تنه و نیمرخ او. سکه زنجیره‌دار است.

---

[۱] ـ مجموعه De Luynes
[۲] ـ همان مجموعه
[۳] ـ Alexandre Sévrèe

پشت سکه ـ نام شهر وشش ستون ، پیشانی بنا نیم دایره شکل‌است. درمدخل‌آستارته ایستاده سکه زنجیره دار است.
سکه مسی ـ قطر: ۲۴ م. م. وزن ۳۰ر۱۱ گرم.
نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷۵ر۹ گرم.

سزاره (لبنان)[1]

آنتونن مقدس و مارك اورل

(سال سلوکی ۳۱۴ پ م)

۱۴۱۳ـ روی سکه ـ نام و سرتاجدار آنتونن مقدس بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نوشته نام شهر سزاره و لبنان و آنتونن ایستاده با سر برهنه و ملبس به لباس لژیونها وبه‌پشت او تیردان پراز تیر است. وبدست یك کمان گرفته‌است. درزمینه سکه سال ۴۶۱ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۸۲ر۱۱ گرم.

۱۴۱۴ـ روی سکه ـ نام و سر تاجدار آنتونن بسوی راست. سکه زنجیره دار است.
پشت سکه ـ نام شهر و نیم‌تنه تاجدار الهه تیشه بسوی راست با سینه نیمه برهنه.
سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۲۰ر۹ گرم.
(ل ۲۷ ـ ش ۱۸)

۱۴۱۵ـ نمونه دیگر بانضمام سال ۴۶۲.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷۵ر۷ گرم.

۱۴۱۶ـ نمونه دیگر بانضمام سال ۴۶۲.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۰ر۱۰ گرم.
(ل ۲۷ ـ ش ۱۹).

۱۴۱۷ ـ ۱۴۱۸ـ نمونه‌های دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. و ۲۳ م. م. وزن ۲۷ر۱۳ و ۶۰ر۱۰ گرم.

۱۴۱۹ـ روی سکه ـ القاب ونیم‌تنه تاجدارمارك اورل بسوی راست.
پشت سکه ـ نام شهر و نیم‌تنه الهه تیشه با سینه نیمه برهنه. در زمینه سال ۴۶۷ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷۰ر۷ گرم.

---

[1] Caesarée Du Liban

کارنه [1]

(سال آراد ۲۵۹ پ.م)

۱۴۲۰- روی سکه - سر زئوس با تاج بسوی راست.

پشت سکه- علامت فراوانی پراز میوه ونوشته آرامی نام‌کارنه و درزمینه سال ۷۲ قرار دارد

سه ابول (سیم). قطر: ۱۵ م. م. وزن ۲٫۷۵ گرم.

(ل ۲۷ - ش ۲۰)

۱۴۲۱- روی سکه- سر الهه‌تیشه باتاج برج مانند وموهای جمع شده. سکه زنجیره‌داراست.

پشت سکه - علامت فراوانی پراز میوه و نوشته بخط فینیقی (کارنه) و سال ۷۲.

سکه مسی. قطر: ۱۵ م. م. وزی ۳٫۰۳ گرم [2].

(ل ۲۷ - ش ۲۱).

۱۴۲۲- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۵ م.م. وزن ۳٫۷ گرم.

(ل ۲۷-ش۲۲)

۱۴۲۳- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۵ م. م. وزن ۳٫۵۵ گرم.

دورا [3]

(سال پومپه ۶۴ پ. م)

۱۳۲۴- روی سکه - سر زئوس با تاج بسوی راست.

پشت سکه - آستارته نیمه برهنه ازروبروایستاده بسوی راست می‌نگرد، برسرش تاج برجی شکل است و علامت فراوانی بدست چپ دارد. در زمینه سال ۱۲۸.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۱۴ م. م. وزن ۱۲٫۷۶ گرم.

(ل ۲۷ - ش ۲۳).

۱۴۲۵- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۹٫۳۰ گرم.

۱۴۲۶- روی‌سکه - سرالهه تیشه - باتاج برج مانند وگیسوی بالا زده‌که روی‌آن حریری است‌که تا پشت‌گردن فرو افتاده است.

---

[1] Carné

[2] مجموعه De Luynes

[3] Dora

پشت سکه- نوشته(دورا) وتصویر الهه‌آستارته، ازروبرو ایستاده وعلامت فراوانی بدست‌دارد. در زمینه سنه ۱۲۸ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۲۰ر۵ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۲۴)

۱۴۲۷ – ۱۴۲۸– نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۸ م. م. وزن ۶۰ر۶ گرم ز ۲۲ر۵ گرم

۱۴۲۹– نمونه دیگر با سال ۱۳۱.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۴۲ر۱۰ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۲۵).

وسپازین

۱۴۳۰– روی سکه- نام ولقب وسپازین وسر باتاج او بسوی راست. علامتی بشکل سر کوچك امپراطور با تاج در زمینه قرار دارد.

پشت سکه – نوشته (دورا) و آستارته با تاج ایستاده، بدست راست بیرق وبدست چپ علامت فراوانی را گرفته است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۹۵ر۷ گرم.

۱۴۳۱– نمونه دیگر.

سه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۲۵ر۹ گرم.

تراژان

۱۴۳۲– روی سکه – نام والقاب تراژان وسر باتاج او بسوی راست. درمقابل سر تراژان ستاره‌ای نقر است. سکه زنجیره دار است .

پشت سکه – سرتاجدار الهه‌تیشه بسوی راست وموهای بالا زده که روی‌آن حریری است که تاپشت‌گردن راگرفته‌است. در زمینه سال۱۷۵. برگرد نقش‌شاخه بلوط قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۹۵ر۱۱ گرم.

(ل ۲۷–ش۲۶)

۱۴۳۳– روی سکه – نام و القاب تراژان و سر تاجدار او بسوی راست.

پشت سکه – نوشته (دورا) و ناوجنگی بایك ردیف پاروزن. در زیرنقش‌سال ۱۷۵ نقراست. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م. وزن ۶۵ر۳ گرم.

(ل ۲۷ – ش ۲۷).

۱۴۳۴ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۲ر۷۶ گرم.

۱۴۳۵ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌تنه نیم‌رخ تراژان با تاج حلقه‌ای شکل.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ خط ناخوانا و الهه آستارته با تاج برج مانند بسوی چپ ایستاده و بدست چپ بیرق رومی و بدست راست علامت فراوانی راگرفته است. در زمینه سال ۱۷۵ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۶ر۱۲ گرم.

۱۴۳۶ـ روی سکه ـ نام و القاب نیم‌تنه تراژان.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۳ر۵۵ گرم.

آدرین

۱۴۳۷ـ روی سکه ـ نام و لقب آدرین و نیم‌تنه او بسوی راست .
پشت سکه ـ سر زئوس باتاج. زیر گردن او سال ۱۸۰ دیده میشود.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲ر۵۰ گرم.
(ل ۲۷ ـ ش ۲۸)

۱۴۳۸ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۱ر۸۵ گرم.

ماراتوس

(سال سلوکی ۳۱۲ پ . م)

۱۴۳۹ـ روی سکه ـ سر آتنا با کلاه خودکرنتی. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام اسکندر بخط یونانی و الهه پیروزی حلقه تاج بدست دارد .
در زمینه نام ماراتوس و علامتی نقر است.
درهم آتیك (سیم). قطر: ۲۰ م. م. وزن ۳ر۸۵ گرم[1].
(ل ۲۸ ـ ش۱).

۱۴۴۰ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه با تاج که گیسوی او به پشت گردن آویزان است.
پشت سکه ـ نوشته (ماراتوس) و قهرمان ماراتوس بدون ریش برهنه روی قسمتی ازسپرخود نشسته است و شاخه بلند بدست دارد. در زمینه سکه سال ۳۳ نقر است.
چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۶ر۲۵ گرم.
(ل ۲۸ ـ ش ۲)

---

[1] مجموعه De Luynes

۱۴۴۱ـ روی سکه ـ سر آرسی‌نوئه دوم[1] باپوششی‌ازحریر.

پشت سکه ـ نام وتصویر ایستاده ماراتوس نیم برهنه که تکیه به‌عصای بلند داده است. در زمینه سکه سال ۴۰ نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی ـ قطر: ۲۴ م.م. وزن ۸/۰۵ گرم.

(ل۲۸ـش۳)

۱۴۴۲ـ روی سکه ـ نیم تنه نیم‌رخ الهه تیشه باگیسوی جمع شده پشت سر.

پشت سکه ـ سکان کشتی وسال پنجاه نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۱۷ م.م. وزن ۲٫۵۸ گرم[2].

۱۴۴۳ـ روی سکه ـ نیم تنه آرسی نوئه دوم بسوی راست. سکه زنجیره داراست.

پشت سکه ـ سکان کشتی که روی آن یك درخت خرما قرار دارد. در زمینه چند حرف آرامی وسال ۶۱ نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۱۶ م.م. وزن ۴٫۳۲ گرم.

(ل۲۸ـش۴)

۱۴۴۴ـ روی سکه ـ سر آرسی نوئه دوم بسوی راست.

پشت سکه ـ سکان کشتی باشاخه خرما وسال ۶۳.

سکه سی ـ قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳٫۴۰ گرم.

۱۴۴۵ـ روی سکه ـ سر بره‌نیس‌دوم[3] بسوی راست.

پشت سکه ـ قهرمان ماراتوس ایستاده به‌عصاتکیه داده است. درزمینه سال ۷۳ نقر است.

نیم درهم آتیك (سیم). قطر: ۱۵ م.م. وزن ۱٫۹۵ گرم[4].

(ل ۲۸ـش۵).

۱۴۴۶ـ روی سکه ـ سر بره‌نیس دوم بسوی راست.

پشت سکه ـ سکان کشتی که روی آن درخت خرماست. در زمینه سال ۷۳ نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۱۴ م.م. وزن ۳٫۹۷ گرم.

۱۴۴۷ نمونه دیگر باسال ۷۳.

سکه‌مسی ـ قطر: ۱۵م.م. وزن ۳٫۴۵ گرم[5].

۱ـ Arsinoé II شاهزاده خانم مصری که ملکه مصر گردید (زن بطلمیوس).

۲ـ مجموعه De Luynes

۳ـ Berenice شاهزاده خانم یهودی که زناشوئی او با تیتوس امپراطور رم صورت نگرفت.

۴ـ مجموعه De Luynes

۵ـ همان مجموعه

۱۴۴۸- نمونه دیگر باسال ۷۳ .
سکه مسی ـ قطر : ۱۵ م.م. وزن ۴۶ر۳ گرم .

۱۴۴۹- روی سکه ـ نیم تنه نیم رخ بطلمیوس سوم باتاج وعلامت هرمس. کادوسه[1] چوبی و دوبال روی دوش او دیده می‌شود .
پشت سکه ـ ماراتوس نیمه برهنه ایستاده و بادست چپ چین‌های ردای خود راگرفته است. نام ماراتوس وسال ۸۵ در زمینهٔ نقر است . سکه زنجیره‌دار است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۶ر۸ گرم .
(ل۲۸-ش۶).

۱۴۵۰- نمونه دیگر باسال ۸۶.
سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۳۰ر۷ر گرم.

۱۴۵۱-۱۴۵۳- نمونه‌های دیگر .
سکه‌های مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. و۲۵ م.م. وزن ۵۲ر۶ گرم و۹۸ر۶ گرم و۸۳ر۵ گرم.

۱۴۵۴- نمونه دیگر .
سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۳۰ر۶ گرم .
(ل۲۸-ش۷)

۱۴۵۵- روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ بطلمیوس باعلامت هرمس .
پشت سکه ـ مانند نقش سکه قبلی است بانضمام سال ۸۷ .
سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۳۰ر۶ گرم .

۱۴۵۶-۱۴۵۷- نمونه‌های دیگر .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. و۲۱ م.م. وزن ۱۱ر۶ گرم و۵۶ر۶ گرم .

۱۴۵۸- روی سکه ـ سرالهه تیشه باتاج وگیسوی‌لوله شده که برپشت‌گردن او افتاده‌است. سکه زنجیره‌داست .
پشت سکه ـ نوشته نام (ماراتوس) وتصویر برهنه این قهرمان‌که برقسمتی از سپر نشسته و بدست چپ یك شاخه بلندی راگرفته است . در زمینه سال ۸۹ ودوحرف آرامی نقر است . سکه زنجیره دار است .
چهاردرهمی (سیم). قطر: ۳۲ م.م. وزن ۱۶ گرم.
(ل ۲۸-ش۸)

۱۴۵۹- روی سکه- نیم‌تنه نیم رخ‌بطلمیوس سوم باتاج وپوشش‌که علامت هرمس‌بدوش‌اوست.
پشت سکه ـ قهرمان ماراتوس ایستاده نام او بخط فینیقی وسال ۹۰ در زمینه نقر است . سکه زنجیره‌دار است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۷ گرم .

---

[1] Caduceé

۱۴۶۰- روی سکه - نیم‌تنه نیمرخ زنی باموهای بلند بافته شده برروی گردن. سکه زنجیره دار است .

پشت سکه - الهه پیروزی تاج بدست‌درحال راه رفتن است . در زمینه سکه بخط فینیقی نام شهرماراتوس وسال ۹۰ نقر است .

سکه مسی - قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲۵ر۳ گرم .

(ل ۲۸-ش۹)

۱۴۶۱- نمونه دیگر .

سکه مسی - قطر : ۱۷ م.م. وزن ۷۳ر۲ گرم.

۱۴۶۲- روی سکه - نیم‌تنه ملکه آرسی نوئه باپوششی از حریر . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه - قهرمان ماراتوس نیم برهنه ایستاده برعصای بلند تکیه داده است . در زمینه نام وی بخط فینیقی وسال ۹۵ نقر است .

سکه مسی - قطر : ۲۲ م.م. وزن ۴۰ر۱۰ گرم .

(ل۲۸-ش۱۰)

۱۴۶۳-۱۴۶۴- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی - قطر : ۲۲ م.م. و۲۴ م.م. وزن ۱۰ گرم و۶۰ر۱۲ گرم .

۱۴۶۵- روی سکه - سرالهه تیشه باتاج بلند برجی‌شکل وگیسوی بافته‌شده برروی گردن. سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه - ماراتوس تکیه بعصاداده ایستاده است ، نام و سال۱۰۳ در زمینهٔ سکه نقراست.

سکه مسی - قطر : ۱۷ م.م. وزن ۴۲ر۳ گرم (ل ۲۸-ش ۱۱).

۱۴۶۶- نمونه دیگر .

سکه مسی - قطر : ۱۵ م.م. وزن۸۶ر۴ گرم[1].

(ل۲۸-ش۱۲).

۱۴۶۷- نمونه دیگر .

سکه مسی - قطر : ۱۷ م.م. وزن ۷۶ر۵ گرم .

۱۴۶۸- روی سکه - سرملکه آرسی نوئه سوم باپوششی از حریر. سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه - ماراتوس نیم برهنه ایستاده وبه عصاتکیه داده است . نام وی بخط فینیقی وسال ۱۰۴ در زمینهٔ سکه نقر است .

سکه مسی - قطر : ۲۴ م.م. وزن ۷۰ر۹ گرم .

۱۴۶۹- نمونه دیگر .

---

[1] - مجموعه De Luynes

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۲ر۹ گرم .

(ل۲۸ـش۱۳)

۱۴۷۰ـ۱۴۷۱ـ نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. و۲۳ م.م. وزن ۹۰ر۸ گرم و۳۲ر۹ گرم .

۱۴۷۲ـ نمونه دیگر باسال ۱۰۶ .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۵۸ر۱۰ گرم .

۱۴۷۳ـ۱۴۷۶ـ نمونه‌های دیگر باسال ۱۰۷ و۱۰۸.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. و۲۳ م.م. وزن ۰۷ر۱۲ گرم و۶۵ر۱۰ گرم و۴۰ر۹ گرم.

۱۴۷۷ـ روی سکه ـ سرزئوس باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ دوعلامت فراوانی که بشکل شاخ میباشد پراز میوه است وسال ۱۳۰ .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ وزن ۹۸ر۶ گرم .

۱۴۷۸ـ۱۴۸۰ـ نمونه‌های دیگر باسال ۱۴۲ وسال ۱۴۵ .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۹۲ر۴ گرم و۶۰ر۷ گرم و۲۵ر۶ گرم .

۱۴۸۱ـ نمونه دیگر باسال ۱۴۶ .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۶ گرم .

(ل ۲۸ـش۱۴).

۱۴۸۲ـ۱۴۸۵ـ نمونه‌های دیگر باسال ۱۴۷ و۱۴۸.

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۲۷ر۷ گرم و۲۰ر۷ گرم و۱۰ر۷ گرم و۲۳ر۷ گرم.

۴۸۶ ـ روی سکه ـ سرزئوس باتاج بسوی راست .

پشت سکه ـ دوعلامت فراوانی بشکل شاخ پراز میوه وسال ۲۳۶ قرار دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۳۰ر۷ گرم[1] .

(ل۲۸ـش۱۵)

اورتوزیا[2]

(۳۱۲ ب.م سال سلوکی)

۱۴۸۷ـ روی سکه ـ سرالهه تیشه باتاج بلند برج مانند وموهای جمع شده به‌پشت سر. الهه گردنبندی به‌گردن دارد . سکه زنجیردار است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (ارتوزیون) ونقش دیونیزوس درگردونه‌ای که دوپلنگ بالدار و شاخدار می‌کشد . دیونیزوس بیکدست افسار و بدست دیگر چنگ گرفته است . در زمینه

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

[2] ـ Orthosia

سال ۳۳۱ نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۶ گرم .

(ل۲۸ـش۱۶)

۱۴۸۸ـ۱۴۹۰ـ نمونه‌های دیگر باسال ۳۳۲و۳۳۶.

سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۶ر۹۶ گرم و۵ر۵۵ گرم و ۵ر۲۰ گرم .

۱۴۹۱ـ روی سکه ـ سر الهه‌تیشه باتاج برج مانند(بلنددندانه‌دار) و گیسوی جمع شده و بافته شده که روی گردن او افتاده است. سکه زنجیردار است .

پشت سکه ـ نوشته(اروتوزیون) والهه پیروزی که بسوی چپ درحرکت است. الهه بیکدست شاخه خرما وبدست دیگر حلقه تاج راگرفته است . در زمینه سال ۳۷۱ نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳ر۴۰ گرم .

(ل ۲۸ـش۱۷)

۱۴۹۲ـ نمونه دیگر . سال ۳۶۸.

سکه مسی ـ قطر : ۱۸ م.م. وزن ۳ر۹۵ گرم .

(ل ۲۸ـش۱۸)

نرون

۱۴۹۳ـ روی سکه ـ نوشته ناخوانا وسر نرون باتاج . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (اورتوزیون) ودیونیزوس درگردونه ایستاده . گردونه بوسیله دوپلنك بالدار وشاخدار برده میشود .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۷ر۵۲ گرم .

۱۴۹۴ ـ نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۷ر۴۸ گرم .

آنتونن مقدس

۱۴۹۵ـ روی سکه ـ نام والقاب ونیم تنه نیمرخ آنتونن باتاج . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نوشته (اورتوزیون) ودیونیزوس برگردونه‌ای که بادوپلنك کشیده‌میشود، سوار است. سکه زنجیردار است . در زمینه سال ۴۶۲ نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۱/۴۰ گرم .

(ل۲۸ـش۱۹)

۱۴۹۶ـ نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر: ۲۳ م.م. وزن ۸/۱۴ گرم .

۱۴۹۷- روی سکه مانند سکه قبلی است .
پشت سکه ـ نوشته یونانی (اورتوزیون) والهه آستارته تمام رخ ایستاده تاج بلند برجی شکل به‌سردارد وپای چپ اوروی سکان کشتی‌است وبادست راست تکیه به عصائی‌صلیبی شکل داده وبا دست چپ لبه دامنش‌را از روی زانو بلند میکند. در زمینه یك ستون‌که از روی آن الهه‌پیروزی‌کوچکی تاج به‌الهه اهداء میکند وسال۴۶۲ نقر است . دور نقش زنجیره دارد .
سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۱/۸۵ گرم.
(ل۲۸-ش۲۰)

الاگابال

۱۴۹۸- روی سکه ـ لقب و نیم‌تنه نیم رخ الاگابال باتاج .
پشت سکه ـ نوشته (اورتوزیون) و معبد باچهارستون و سه در . در جلوی در وسط ، الهه آستارته از روبرو ایستاده وبادست راست تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده و بادست چپ لبه دامن‌خودرا از روی زانو بلند میکند. در کنار اوستونی است که روی‌آن الهه پیروزی‌ایستاده وبه‌آستارته تاج اهداء میکند . در زیر ودرچپ وراست ، دوالهه دیگر ایستاده‌اند .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۸ر۶۸ گرم .
(ل۲۸-ش۲۱)
۱۴۹۹- روی سکه ـ نوشته (اورتوزیون) و معبد باچهارستون و درآستانه آستارته ایستاده ومقابل درآتشدان روشنی است ، که در طرفین آن پله‌هائی قرار دارد . در زمینه سال۵۳۲ نقر است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰/۶۸ گرم .

آلکساندرسور[1]

۱۵۰۰- روی سکه ـ علائم القاب ونیم‌تنه نیم‌رخ آلکساندر سورباتاج .
پشت سکه‌ـ نوشته نام‌ارتوزیون وطرح معبد باچهارستون وسه در. مقابل‌درمرکزی‌آستارته از روبروایستاده ودرکنار دو دردیگر پله‌کان واقع است. در مقابل معبد نیم‌تنه فرشته رودخانه درحال شناگردن می‌باشد . در زمینه نوشته سال ضرب ناخواناست . سکه زنجیره‌دار است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن : ۹ر۸۷ گرم .
۱۵۰۱- روی‌سکه ـ نام آلکساندر سور وسرتاجدار او بسوی راست. سکه زنجیره‌داراست.
سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۸ر۲۰ گرم .

---

[1] Sévère Alxandre

بطلمیوسیه[1]

(آسه ـ انطاکیه بطلمیوس‌ها)

۱ ـ انطاکیه بطلمیوس

سکه‌ها دارای سنه سلوکی است

(سال ۳۱۲ ب . م)

۱۵۰۲– روی سکه ـ سرهای باتاج دو دیوسکور نزدیك هم‌که بالای پیشانی هریك از آنها ستارهٔ قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام شهرهـای انطاکیه وبطلمیوسیه وعلامت فراوانی شاخی شکل پراز میوه ودر زمینه سال ۱۸۹ وعلامتی نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲ر۷۰ گرم .

(ل۲۹–ش۱)

۱۵۰۳–۱۵۰۵– نمونه‌های دیگر باسال ۱۹۵.

سکه مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. و۱۳ م.م. وزن ۲ر۵۵ گرم (۱ر۸۲ گرم و۱ر۳۸ گرم .

۱۵۰۶– روی‌سکه ـ سرنیم رخ دو دیوسکور درکنارهم‌که برپیشانی هریك از آنهایك‌ستاره قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام دوشهر انطاکیه و بطلمیوسیه وعلامت فراوانی پراز میوه است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲ر۹۵ گرم .

۱۵۰۷–۱۵۰۸– نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. و۱۷ م.م. وزن ۳ر۶۲ گرم و۳ر۴۵ گرم .

۱۵۰۹– روی سکه ـ سرهای نیم رخ وباتاج دو دیوسکوربسوی راست‌که برپیشانی‌هریك از آنها ستاره‌ای است .

پشت سکه‌ـ نام شهرهاوالهه‌تیشه باتاج بلند برج مانند ایستاده ورون بازوی‌چپ‌اوعلامت‌شاخی شکل فراوانی قرار دارد .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳ر۰۶ گرم .

۱۵۱۰– روی سکه‌ـ سرآپولون باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام شهرها ونقش یك چنك .

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳ر۰۳ گرم .

(ل ۲۹–ش۲)

---

[1] ۱- Ptolemaïs.

۱۵۱۱-۱۵۱۲- نمونه‌های دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۵ م.م. و۱۶ م.م. وزن ۱٫۸۸ گرم و۲٫۷۲ گرم.

۱۵۱۳- روی سکه ـ سرزئوس باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام شهرهای انطاکیه وبطلمیوسیه. تریپتولم[1] نیمه برهنه ایستاده بسوی چپ ویك خوشه‌گندم بدست راست گرفته وبه‌عصائی تکیه داده است . در زمینهٔ علامتی نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۹ م.م. وزن ۴٫۴۰ گرم .

(ل ۲۹-ش۳)

۱۵۱۴- نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۱۹ م.م. وزن ۵ گرم .

سکه‌های بنابرسال سزاری

(حدود سال ۴۷ پ.م)

۵۱۵ ـ روی سکه‌ ـ سرالهه تیشه باتاج وگیسوی جمع‌شده وبرروی دوش‌اوشاخه خرماست. سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام شهرهای انطاکیه وبطلمیوسیه وایزد زئوس باردای مخصوص ایستاده و از دست چپ تکیه به‌عصای قدرت داده وبدست راست شاخه خرما گرفته است . در زمینه سال ۹ نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۷ گرم .

۱۵۱۶- نمونه دیگر باسال ۹ وعلامتی بشکل سرانسان .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۵٫۵۵ گرم .

۱۵۱۷- نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵٫۹۵ گرم .

۱۵۱۸- روی‌سکه ـ نیم‌تنه‌الهه‌تیشه باتاج بلند برج مانند وگیسوی جمع‌شده . سکه زنجیره دار است .

پشت سکه ـ نام دوشهر انطاکیه وبطلمیوسیه والهه پیروزی ایستاده باالباس مخصوص خود وتکیه به‌یك عصای بلند داده است . در زمینه علامت شماره ۴۸ نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ وزن ۴٫۹۵ گرم .

(ل ۲۹-ش۴)

---

[1] Triptolème

۲ ـ آسه

۱۵۱۹ـ روی سکه ـ سرتیشه باتاج بلند برج مانند بسوی راست .
سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ نوشته نام‌آسه وپرسه[1] برهنه ایستاده ردایش‌را روی بازوی چپ انداخته‌وچنگ بدست چپ وبدست راست سرمدوز[2] راگرفته است .
سکه زنجیره‌دار است .
سکه مسی ـ قطر : ۱۹ م‌م. وزن ۶۲ر۳ گرم .

۳ـ بطلمیوسیه

۱۵۲۰ـ روی سکه ـ نیم تنه نیم‌رخ زئوس والهه تیشه درکنارهم بسوی راست .
سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ نام شهر بطلمیوسیه و نقش الهه تیشه با تاج که روی بازوی او علامت فراوانی قراردارد .
سکه زنجیره‌دار است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م‌م. وزن ۶۰ر۱۲ گرم .
(ل ۲۹ـش۵)
۱۵۲۱ـ روی سکه ـ سرزئوس باتاج‌حلقه‌ای شکل بسوی‌راست . برگرد نقش شاخه‌خرزهره نقر است .
پشت سکه ـ الهه تیشه باتاج بلند ولباس مخصوص‌ایستاده وروی بازوی چپ او شاخه خرماو علامت‌فراوانی‌است. درزمینهٔ نوشته‌یونانی(بطلمیوسیه) وسال۲۳ نقراست. سکه‌زنجیره‌داداست.
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م‌م. وزن ۳۸ر۱۱ گرم .
(ل۲۹ـش۶)
۱۵۲۲ـ۱۵۲۳ـ نمونه‌های دیگر .
سکه مسی ـ قطر: ۲۲ م‌م. وزن ۶۵ر۹ گرم و۹۶ر۷ گرم .
۱۵۲۴ـ روی سکه ـ سرزئوس باتاج . سکه زنجیره‌دار است .
پشت سکه ـ نوشته نام شهر ونقش زئوس که نیمه برهنه ایستاده بسوی راست ، پوشش او روی ساقه‌های پای او راگرفته وبرپشت او افتاده است . بدست راست یك خوشه گندم گرفته و با

---

[1] ۱- Persée قهرمان یونانی

[2] ۲ـ Meduse غول افسانه‌ای یونان

دست چپ به‌عصای قدرت تکیه داده است . در زمینه علامتی مانند علامت شماره ۴۹ نقر است.
سکه‌مسی ـ قطر : ۱۸ م.م وزن ۳ر۹۲ گرم .

نرون

۱۵۲۵ـ روی سکه ـ نام والقاب نرون[1] وسر باتاج بسوی راست . در زمینه هلال‌ماه‌وستاره نقر است .
پشت سکه ـ مقام بزرگ روحانی با پوششی که تمام سروتن او را گرفته است درپی دوگاو حرکت میکند . دربالای نقش دوعلامت ارتشی که روی آنها وبین آنها حروفی نقر است .
سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۲ر۱۲ گرم .
(ل۲۹-ش۷)

۱۵۲۶-۱۵۲۷ـ نمونه‌های دیگر .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. و۲۶ م م. وزن ۱۱ گرم و۱۳ر۷۶ گرم .

ترازان

۱۵۲۸ـ روی سکه ـ نام والقاب ترازان وسر باتاج بسوی راست .
پشت سکه ـ الهه‌تیشه باتاج روی‌تخت سنگ نشسته زیر پایش‌فرشته رودخانه بلوس[2] درحال شناست .
سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰ر۰۷ گرم .

۱۵۲۹ـ نمونه دیگر .
سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۹ر۷۵ گرم .

آدرین

۱۵۳۰ـ روی سکه ـ بنام و لقب ونیم‌تنه برهنه وبا تاج متمایل بسوی راست . سکه زنجیره دار است .
پشت سکه ـ نوشته وروحانی بزرگ باخرقهٔ بلندکه سروتن اورا دربرگرفته در پی‌دوگاو نر میرود . دربالا چهار علامت وبیرق ارتشی نقر است .
سکه مسی ـ قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۰ر۴۰ گرم .

---

[1] Pontifex, Maximus tribunicia potestate.

[2] Bélus

۱۵۳۱- نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه ـ الهه‌تیشه باتاج ولباس ایستاده. روی بازوی چپ او علامت فراوانی(شاخی‌شکل) قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۶٫۳۲ گرم.

۱۵۳۲- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۵٫۹۲ گرم.

۱۵۳۳- روی سکه ـ نام والقاب آدرین و نیم‌تنه نیم‌رخ تاجدار او. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ الهه تیشه با تاج روی تخته سنگ نشسته بدست‌راست یك خوشه‌گندم گرفته ودر زیرپای او نیم‌تنه فرشته رودخانه (بلوس) درحال شنا نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷٫۵۰ گرم.

(ل ۲۹ - ش ۸)

۱۵۳۴- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷٫۳۵ گرم.

سپتیم سور

۱۵۳۵- روی سکه ـ نوشته نام سپتیم سور ونیم‌تنه نیم‌رخ تاجدار او. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نیم‌تنه ونیم‌رخ با ریش که روی پیشانی موهای بافته شده درچهارقسمت مانند شاخ قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۱٫۴۰ گرم.

(ل ۲۹ - ش ۹)

۱۵۳۶- نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه ـ الهه تیشه تاجدارایستاده ازروبرو . روی بازوی چپ او علامت فراوانی است و بادست راست تکیه به سکان کشتی داده است.

درزمینهٔ سوی راست ، یك‌ستونی است‌که ازروی آن الهه پیروزی تاج‌را به الهه هدیه‌میکند.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۹٫۳۰ گرم.

۱۵۳۷- روی سکه مانند نقش سکه قبلی است.

پشت سکه ـ صاعقه بالدار نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۲٫۴۲ گرم.

ژولیا دومنا

۱۵۳۸- روی سکه ـ نام و لقب ژولیا دومنا و نیم‌تنه نیم‌رخ او.

پشت سکه ـ تیشه با تاج روی تخته سنگ نشسته بدست یك خوشه گندم دارد در زیر پای او فرشته رودخانه (بلوس) بازوهایش را برای شنا کردن جلو برده‌است .

سکه مسی. قطر: ۲۲ م.م. وزن ۸۰ر۹ گرم.

۱۵۳۹ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. مم وزن ۸۰ر۷گرم.

کاراکالا

۱۵۴۰ـ روی سکه ـ نام و لقب و نیم‌تنه با تاج بسوی راست.

پشت سکه ـ نام شهر بطلمیوسیه و تصویر امپراطور سوار براسب دست راست را بلندکرده و عصای قدرت را بدست چپ گرفته است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۳۰ر۱۷ گرم.

۱۵۴۱ـ روی سکه ـ القاب و نیم‌تنه‌کاراکالا با تاج بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نوشته و علامت صاعقه بالدار.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۲۲ر۱۳ گرم.

(ل ۲۱ ـ ش ۱۰)

۱۵۴۲ـ روی سکه همان نقش قبلی.

پشت‌سکه ـ نوشته و نیم‌تنه نیمرخ زئوس سرآپیس. که مقابل او عصائی است که سرآن بطرح گل نیلوفر آبی میباشد.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۸ر۱۱رگرم.

(ل ۲۹ ـ ش ۱۱)

۱۵۴۳ـ روی سکه ـ همان نقش قبلی.

پشت سکه ـ نوشته و تیشه با تاج بلند برجی شکل با لباس مخصوص از روبرو ایستاده روی بازوی او شاخ ، علامت فراوانی قرار دارد وتکیه به‌سکان کشتی داده است. درزمینه یك‌ستون که روی آن الهه پیروزی در حال اهدا تاج است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۷۵ر۲۰ گرم.

ژتا

۱۵۴۴ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌تنه نیمرخ ژتا با نشانی روی سینه او.

پشت سکه ـ مرد روحـانی در پی دوگاو نر حرکت میکند . در زمینه چهار علامت و بیرق ارتش نمایان است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۵ ۰ر۷ گرم.
(ل ۲۹ - ش ۱۲)

دیا دومنین

۱۵۴۵- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه نیمرخ دیا دومنین.
پشت سکه - علامت هرمس (چوب بالدار رب‌النوع سرعت).
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۰ر۸ گرم.

۱۵۴۶- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م وزن ۳۸ر۷ گرم.

الاگابال

۱۵۴۷- روی سکه - القاب و نیم‌تنه نیمرخ الاگابال با تاج بسوی راست.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نام شهر و طرح معبد با شش ستون و پیشانی مثلث شکل. درآستانه تیشه با تاج بلند برج مانند، علامت شاخی شکل‌فراوانی ، را بدست گرفته است. درکنار او برروی پایه ستونی الهه پیروزی تاج به او اهدا میکند. در حاشیه سنه سال ۲۶۸ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۴۰ر۱۷ گرم. (سکه سوراخ‌دار است)
(ل ۲۹ - ش ۱۳).

۱۵۴۸- نمونه دیگر با سال ۲۶۸.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۵۰ر۱۱ گرم.

آنیا فوستینا[1]

۱۵۴۹- روی سکه - نام آنیا فوستینا و نیم‌تنه نیمرخ او بسوی راست.
پشت سکه - نام شهر وطرح معبد باچهار ستون پیشانی معبد مثلث شکل است. در آستانه‌تیشه ایستاده وعلامت فراوانی را بدست گرفته است. درزمینهٔ الهه پیروزی تاج به او اهدا میکند.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۵۶ر۶ گرم.

آلکساندر سور

۱۵۵۰- روی سکه - نام و القاب آلکساندر سور و نیم‌تنه تاجدار او.

---

[1] Annia Faustina

پشت سکه ـ نام‌شهر وامپراطور سوار براسب دست راست را بلندکرده و بادست چپ عصای قدرت را گرفته است. در زمینه علامت چوب بالدار.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۵٫۸۶ گرم.

فیلیپ پدر

۱۵۵۱ـ روی سکه ـ نام و القاب فیلیپ پدر و نیم‌تنه نیمرخ تاجدار او بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نقش‌معبد با چهارستون وبام مثلث شکل. درآستانه‌تیشه ایستاده ، تاج برج‌مانند بسردارد و علامت فراوانی را بدست‌گرفته است . در حاشیه آتشدان نقر است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۷٫۵۰ گرم.

۱۵۵۲ـ روی سکه مانند نقش قبلی است.

پشت سکه ـ نام شهر ومرد روحانی با پوششی‌که سر وتن اورا در برگرفته ، درپی دوگاو نر است.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۹٫۳۰ گرم.

اوتا سیلیا سورا [1]

۱۵۵۳ـ روی سکه ـ نام و لقب اوتاسیلیا سورا و نیم‌تنه او بسوی راست .

پشت سکه ـ نام شهر و الهه تیشهٔ با لباس ایستاده بسوی راست و دست خود را به امپراطور که لخت در مقابل او ایستاده داده است. بین آنها یك آتشدان مشتعل و چوب بالدار قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۷٫۴۵ گرم.

۱۵۵۴ـ روی سکه ـ نام و لقب و نیم‌تنه اوتا سیلیا سورا بسوی راست.

پشت سکه ـ نام شهر و پلوتن [2] با پروسپرین [3] بوسیله‌گردونه سریع فرار میکنند.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۲۲٫۵۲ گرم.

والرین پدر

۱۵۵۵ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌تنه تاجدار والرین‌که مدالی روی سینه اوست.

---

[1] Otacilia Severa

[2] Pluton ملك جهنم

[3] Prospérine زن پلوتون و ملکه جهنم

پشت سکه ـ الهه تیشه از روبرو ایستاده با تاج و لباس که روی بازوی چپ او شاخ ، علامت فراوانی، قراردارد وتکیه به‌سکان کشتی داده‌است. درزمینه الهه پیروزی تاج‌باو اهدا میکند. در زمینهٔ چوب بالدار.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۴٫۵۰ گرم.

۱۵۵۶ - ۱۵۵۷- نمونه‌های دیگر.

سکه‌ها مسی. قطر: ۲۸ م. م. و ۲۷ م.م. وزن ۱۳٫۷۲ گرم و ۱۲٫۳۲ گرم.

۱۵۵۸- روی سکه‌ها مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نام شهرو درخت‌مقدس (زیتون) باشاخه‌های بلند وگره‌دار بدون برگ که بین دو آتشدان که روی آن‌ها دو مار بلند شده قرار دارد. در زمینه شاخه بالدار و زنجیره .

سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۳٫۶۰ گرم.

(ل ۲۹ - ش ۱۵).

۱۵۵۹- روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نام شهرو دو الهه نمه‌زی [1] با پوشش مقابل یکدیگر ایستاده‌اند و به عصائی که مار بدور آن پیچیده تکیه داده‌اند. بین دو الهه چوب بالدار و آتشدانی که روی آن ماری سر برآورده‌است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۴٫۳۵ گرم.

(ل ۲۹ - ش ۱۶)

۱۵۶۰- روی‌سکه- نام والقاب والرین ونقش ونیم‌تنه او بسوی راست وازسر او انواری ساطع است و جوشنی سینه او را پوشانیده. گرد نقش زنجیره است.

پشت سکه ـ نام شهر وایزیس روی‌تخت دسته‌دار نشسته حریری برسر اوست و دست‌راست را بسوی راست بلند کرده ، زیـر پایش در هرسوی تخت دو حیوان عجیب‌الخلقه مصری خفته‌اند ، در زمینه چوب بال دار نقر است.

(ل ۲۹ - ش ۱۷).

۱۵۶۱- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۸ گرم.

سالونین [2]

۱۵۶۲- روی سکه ـ نام و القاب سالونین و نیم‌تنه تاجدار او بسوی راست.

---

[1] Némésis الهه انتقام

[2] Salonine

پشت سکه ـ نام شهرو پای برهنه انسانی بسوی راست‌کـه حلقه‌ای بآن وصل است. دربالا علامت صاعقه بصورت بالدار منقوش است. در زمینه چوب بالدار زنجیره برگرد نقش نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۲۷ر۲۰ گرم.

(ل ۲۹ ـ ش ۱۸).

صیدا

شاه ناشناس

(حدود ۳۷۴ پ‌ـم)

۱۵۶۳ـ روی سکه ـ ناو جنگی فینیقی با یك ردیف پاروزن با چهار بادبان برروی امواج، که بصورت دو خط موازی پیچان است ، در حرکت میباشد .

پشت سکه ـ شاه پارس اردشیردوم ایستاده درحال کمان‌کشیدن است. بسر او تاج پنج‌دندانه است و لباس پارسی به‌بر دارد.

در مقابل او یك نیم‌تنه بزکوهی و پشت وی سر ایزد (بزا) با ریش از روبرو قرار دارد.

شکل (نیم استتر فینیقی) سیم. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۰۷ر۷ گرم.

(ل ۲۹ ـ ش ۱۹).

۱۵۶۴ـ روی سکه‌ـ همان نقش قبل. سکه‌زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ شاه پارس اردشیر دوم‌که نیمه‌زانو بزمین زده در حال کمان‌کشیدن است. تمام نقش درون فرورفتگی چهارگوش قرار دارد.

یك شانزدهم استتر (سیم). قطر: ۹ م. م. وزن ۷۱ر۰ گرم [1].

(ل ۲۹ ـ ش ۲۰)

استراتون اول (عبدسترت)

(۳۷۴ ـ ۳۶۲ پ ـ م)

۱۵۶۵ـ روی سکه ـ ناو جنگی فینیقی با یك ردیف پاروزن بدون بادبان‌که درکنار یك دژ جنگی‌که دارای پنج‌برج است قرارگرفته. درپائین نقش دوشیرکه براه مخالف درحرکتند. گرد نقش دایره طنابی شکل نقر است.

---

[1] De Luynes -۱

پشت سکه ـ شاه پارس اردشیر دوم در گردونه دو اسبه در حـال تاخت ایستاده است ، تاج دندانه‌دار بسردارد و دست راسترا بجلو بلند کرده وگردونه ران درکنارشاه افسار اسبها را بدست دارد. زیر پای اسبها نعش یك بزکوهی نقر است. سکه زنجیره‌دار است.
چهار شکل یا دو استتر (سیم) قطر: ۳۱ م. م. وزن ۶۳ر۲۷ گرم [1]
(ل ۲۹ ـ ش ۲۱)

۱۵۶۶ـ نمونه دیگر.
چهار شکل ـ دو استتر (سیم). قطر: ۲۹ م. م. ۰۵ر۲۸ گرم
(ل ۲۹ـش ۲۲).

۱۵۶۷ـ نمونه دیگر با نوشته نام استراتون بخط فینیقی (استراتون شاه).
چهار شکل فینیقی (سیم). قطر: ۲۹ م. م. وزن ۸۵ر۲۵ گرم.

۱۵۶۸ـ روی سکه‌ـ همان نقش سکه قبل.
پشت سکه ـ شاه اردشیر دوم با تاج پنج دندانه و لباس پارسی بسوی راست ایستاده وخنجر بدست راست دارد. و با دست چپ یال شیری غران‌که مقابل او ایستاده‌گرفته است.
شکل فینیقی (سیم). قطر: ۲۰ م. م. وزن ۵۲ر۶ گرم.
(ل ۲۹ ـ ش ۲۳).

۱۵۶۹ـ نمونه دیگر.
شکل فینیقی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. وزن ۸۰ر۵ گرم [2] .
(ل ۲۹ ـ ش ۲۴).

۱۵۷۰ ـ ۱۵۷۱ـ نمونه‌های دیگر.
شکل فینیقی (سیم). قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶۸ر۶ گرم و ۸۱ر۶ گرم [2].

۱۵۷۲ـ روی سکه ـ همان نقش سکه قبل است.
پشت سکه ـ شاه اردشیر دوم با تاج دندانه دار و لباس پارسی ایستاده‌کمان میکشد ، مقابل او در فرورفتگی نیم‌تنه بزکوهی و در پشت او سر ایزد (بزا) باریش نقر است .
نیم ابول فینیقی (سیم). قطر: ۹ م. م. وزن ۷۶ر۰ گرم.
(ل ۲۹ ـ ش ۲۵).

۱۵۷۳ـ نمونه دیگر.
سکه‌کوچك فینیقی (سیم). قطر: ۹ م. م. وزن ۷۶ر۰ گرم [3].

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] همان مجموعه

تنس [1]

(۳۶۲ ـ ۳۵۰ پ ـ م.)

۱۵۷۴ـ روی سکه ـ ناوجنگی فینیقی بدون بادبان بایك ردیف پاروزن برروی امواج‌آب که بصورت‌شیارهائی نشان داده‌شده درحرکت است. دربالای نقش سال یك نقر است . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ شاه اردشیر دوم با تاج دندانه‌دار ولباس پارسی خنجر بدست راست دارد و با دست چپ یال شیر غرانی که مقابل اوست گرفته است. در زمینه بخط فینیقی ، قسمت اول نام تنس نقر است.

یك شانزدهم استتر فینیقی (سیم). قطر: ۱۱ م. م. وزن ۷۵ر۰ گرم.

(ل ۳۰ ـ ش ۱).

۱۵۷۵ ـ روی سکه ناو جنگی بدون بادبان با یك ردیف پاروزن برروی امواج آب که بصورت چهار شیار موازی نشان داده شده درحرکت است. درزمینه بالای نقش سال سوم‌نقر است. سکه زنجیره دارد.

پشت سکه ـ شاه اردشیرسوم بر گردونه‌ای سه‌اسبه سوار است. او تاج دندانه‌دار بسر ولباس پارسی به‌بر دارد وگردونه‌ران درکنار او افسار اسبهارا بدست‌گرفته است. درعقب‌گردونه یکنفر عصائی که انتهای آن مانند سرحیوان است ومگس پران بدست دارد، درحرکت است. در بالای نقش قسمت اول نام تنس نقر است.

دو استتر فینیقی (سیم). قطر: ۳۰ م. م. وزن ۵۶ر۲۵ گرم.

(ل ۳۰ ـ ش ۲).

۱۵۷۶ ـ ۱۵۷۸ـ نمونه‌های دیگر.

چهار شکل (سیم). قطر: ۲۹ م. م. وزن ۷۰و۲۵ گرم [2].

نیم ابول فینیقی (سیم). قطر: ۱۰ م. م. وزن ۶۵ر۰ گرم و ۵۵ر۰ گرم [3].

اواکوراس دوم (سالامین)

(۳۴۹ ـ ۳۴۶ پ ـ م)

۱۵۷۹ـ روی سکه ـ ناو جنگی فینیقی بدون بادبان با یك ردیف پاروزن برروی امواج که

---

[1] Tennès -۱

[2] De Luynes -۲

[3] ۳- همان مجموعه

بصورت چهار شیار موازی نشان‌داده شده ، درحرکت است. روی سکان کشتی تصویر انسانی است. در زمینه ستاره و رقم سال دوم نقر است. سکه زنجیره دارد .

پشت سکه ـ شاه اردشیر سوم در گـردونه سه اسبه ایستاده است. تاج دندانه دار و لباس پارسی به‌سر دارد ودست راست‌را بجلو بلندکرده‌است. گردونه ران درکنار شاه افساراسبها را بدست‌گرفته است. یکنفرکه عصا و مگس‌پران بدست دارد درپی‌گردونه حرکت میکند. در زمینه بالای نقش قسمتی از نام اواگوراس بخط فینیقی نقر است.

سکه زنجیره‌دار است.

دو استتر فینیقی(سیم). قطر: ۲۸ م. م. وزن ۲۵ر۹۲ گرم [1].

۱۵۸۰ـ نمونه دیگر با سال سوم.

دو استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۹ م. م. وزن ۲۵ر۹۲.

(ل ۳۰ ـ ش ۳)

۱۵۸۱ـ نمونه دیگر.

دو استتر فینیقی (سیم). قطر: ۳۰ م. م. وزن ۲۵ر۶۰ گرم.

۱۵۸۲ـ نمونه دیگر با قسمتی از نوشته نام اواگوراس بخط فینیقی.

سکه کوچك (سیم) [2].

(ل ۳۰ ـ ش ۴).

استراتون دوم (عبدسترت)

(۳۴۶ ـ ۳۳۲ پ ـ م)

۱۵۸۳ـ روی سکه ـ ناو جنگی فینیقی بدون بادبان.

پشت سکه ـ شاه اردشیر سوم درون‌گردونه ایستاده با تاج بلند بدون دندانه و لباس پارسی دست راست‌را بجلو ، بلندکرده است وگردونه ران درکنار شاه افسار اسبهارا بدست دارد. در پشت‌گردونه مردی‌که عصائی‌که سر آن بشکل سر حیوان است ومگس پران بدست‌دارد در حرکت است. در بالای نقش نام استراتون نقر است. سکه زنجیره دارد .

دو استتر (سیم). قطر: ۲۸ م. م. وزن ۲۵ر۷۵ گرم .

۱۵۸۴ـ نمونه دیگر باسال یکم .

چهار شکل فینیقی (سیم). قطر : ۲۸ م.م. وزن ۲۵/۷۲ گرم [3].

(ل۳۰ـش۵)

---

[1] ۱ـ مجموعه De Luynes

[2] ۲ـ همان مجموعه.

۱۵۸۵-۱۵۸۷- نمونه‌های دیگر .

چهارشکل فینیقی (سیم). قطر : ۲۸ م.م. و۲۹ م.م. و۲۷ م.م.

وزن ۲۵ر۷۵ گرم و۲۵ر۷۸ و۲۵ر۷۵ گرم[1].

سه‌ابول فینیقی (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۳۱۵ گرم[2].

(ل۳۰-ش۶)

۱۵۸۹- نمونه دیگر با انضمام رقم سال سوم .

سکه کوچك فینیقی[3] (سیم) . قطر : ۱۰ م.م. وزن ۰ر۹۰ گرم .

(ل۳۰-ش۷)

۱۵۹۰- روی سکه - بهمان وضع سکه قبلی است ورقم سال‌سوم دارد .

پشت سکه - شاه اردشیر سوم بصورت کماندار نیمه زانو بزمین زده (نوع دریك) است. سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی کوچك[4]. قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲/۸۲ گرم.

(ل۳۰-ش۸)

۱۵۹۱-۱۵۹۳- نمونه‌های دیگر .

سکه مسی - قطر : ۱۵ م.م. و۱۶ م.م. وزن ۲ر۹۶ گرم و ۲ر۷۰ گرم و۲ر۷۶ گرم.

۱۵۹۴- همان نقش بارقم سال پنجم . سکه زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م.م. وزن ۰ر۷۸ گرم .

(ل۳۰-ش۹)

۱۵۹۵- نمونه دیگر بارقم سال پنجم .

سکه مسی - قطر : ۱۵ م.م. وزن ۳ر۲۲ گرم .

۱۵۹۶-۱۵۹۷- نمونه‌های دیگر .

سکه مسی - قطر : ۱۳ م.م. و۱۴ م.م. وزن ۲ر۹۵ گرم و ۳ر۰۸ گرم .

۱۵۹۸- نمونه دیگر .

سکه مسی - قطر : ۱۰ م.م. وزن ۰ر۷۴ گرم .

(ل۳۰-ش۱۰)

۱۵۹۹- نمونه دیگر بارقم سال ششم .

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes

[2] ۲- همان مجموعه

[3] ۳- Tritemorion

[4] ۴- Maussollos

دواستتر فینیقی (سیم). قطر : ۲۸ م.م. وزن ۲۵٫۷۰ گرم .

۱۶۰۰- نمونه دیگر بارقم سال هفتم .

چهارشکل فینیقی (سیم). قطر : ۲۹ م.م. وزن ۲۵٫۸۵ گرم .

(ل۳۰-ش۱۱)

۱۶۰۱- نمونه دیگر .

دوشکل فینیقی (سیم). قطر : ۳۰ م.م. وزن ۲۵٫۸۵ گرم[1] .

۱۶۰۲- نمونه دیگر بدون سنه ، به‌گرد نقش دایرهٔ طنابی شکل است .

سه‌ابول فینیقی (سیم). قطر : ۱۵ م.م. وزن ۳٫۲۰ گرم .

(ل۳۰-ش ۱۲)

۱۶۰۳- نمونه دیگر باسال هشتم .

پشت سکه ـ شاه اردشیر سوم ایستاده درگردونه سه‌اسبه . در زمینه قسمتی از نام استراتون نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۹ م.م. وزن ۶٫۳۵ گرم .

(ل۳۰-ش۱۳)

۱۶۰۴- نمونه دیگر باسال دهم .

شکل فینیقی (سیم). قطر : ۱۸ م.م. وزن ۶٫۱۰ گرم[1].

۱۶۰۵- نمونه دیگر (سال دهم).

سه‌ابول فینیقی (سیم). قطر : ۱۴ م.م. وزن ۳٫۱۸ گرم.

(ل۳۰-ش۱۴)

۱۶۰۶- روی سکه ـ نقش ناوجنگی بدون بادبان (سال دهم) برگردنقش دایره طنابی‌شکل نقر است .

پشت سکه ـ شاه داریوش سوم ایستاده خنجر بدست بسوی راست ، درحال پیکار باشیری میباشدکه غرش‌کنان مقابل او ایستاده است . در زمینه قسمتی از اول نام استراتون نقراست.

سکه‌کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م.م. وزن : ۰٫۷۴ گرم[2] .

۱۶۰۷- نقش روی سکه ، مانند سکه قبل است بانضمام سال دوازدهم .

پشت‌سکه ـ شاه داریوش‌سوم درگردونه سه‌اسبه ایستاده باتاج بلند ولباس‌پارسی ، دست‌راست را بجلو بلندکرده است ، گردونه ران درگردونه‌کنار شاه افسار اسبها را بدست دارد . در

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

[2] ـ همان مجموعه

پی گردونه مردی پیاده میرود ، عصائی که سر آن منتهی به‌سر حیوان است بدست راست ومگس پرانی بدست چپ گرفته است . در زمینه بالای نقش دوحرف از نام استراتون بخط فینیقی نقر است .

چهارشکل (سیم). قطر : ۲۸ م.م. وزن ۲۵ر۷۲ گرم .

(ل۳۰-ش۱۵)

۱۶۰۸- روی سکه ـ سر نیم‌رخ داریوش سوم بسوی راست باتاج بلند .

پشت سکه ـ ناوجنگی فینیقی بدون بادبان بایك ردیف پاروزن . در زمینه سال دوازدهم نقر است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۶ م.م وزن ۳ر۳۱ گرم .

(ل۳۰-ش۱۶)

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. وزن ۲ر۹۸ گرم.

(ل۳۰-ش۱۷)

۱۶۱۰- نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر ۱۵ م.م. وزن ۳ر۴۶ گرم .

۱۶۱۱- نمونه دیگر باسال سیزدهم سکه زنجیره‌دار است .

سکه کوچك (سیم). قطر : ۱۱ م.م. وزن ۰ر۷۸ گرم .

(ل۳۰-ش۱۸)

۱۶۱۲- نمونه دیگر بدون سنه باهمان نقش‌سکه قبل.

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۵ر۸۲ گرم .

(ل۳۰-ش۱۹)

۱۶۱۳-۱۶۱۸- نمونه‌های دیگر باهمان نقش .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. و۱۸ م.م. وزن ۵ر۷۰ گرم و۵ر۸۷ گرم و۶ر۳۵ گرم و۵ر۸۲ گرم و۶ر۱۲ گرم .

سکه‌های محلی (خودمختار)

۱۶۱۹- روی سکه ـ نیم‌تنه الهه تیشه باگیسوی لوله شده به‌گردسر که پشت‌گردن اوافتاده است . سکه زنجیره دارد .

پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی (درصیدا مرکز کامبه)[1] هیپون[2] وکیتیوم وصور) و نقش سکان

---

[1] Cambé -۱

[2] Hippone -۲

کشتی. سکه زنجیره دارد .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۸ م.م. وزن ۴ر۶۶ گرم[1].

(ل ۳۰-ش ۲۰)

۱۶۲۰- روی سکه ـ نیم‌تنه الهه تیشه بسوی راست ودرپشت نقش علامت فراوانی نقراست . سکه زنجیره دارد .

پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی (ازصیدا مرکزکامبه وهیپون وکیتیوم وصور) درچهـار سطر وطرح سکان . سکه زنجیره‌دار است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۸ م.م. وزن : ۵ر۳۳ گرم .

۱۶۲۱- نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن : ۳ر۷۲ گرم .

۱۶۲۲- نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳ر۲۳ گرم .

(ل ۳۰-ش ۲۱)

۱۶۲۳- ۱۶۲۵- نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر: ۱۸ م.م. و۱۴ م.م. وزن ۴ر۸۶ گرم و۴ر۳۲ گرم و۲ر۷۸ گرم .

۱۶۲۶- روی سکه ـ نیم‌تنه الهه تیشه بسوی راست باگیسوی لوله شده که ازگردسر بپشت گردن او فروافتاده است . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی (صیدائی‌ها) الهه روی یك گاومیش نشسته وگاومیش درحال جهیدن او را میبرد والهه پوشش پرخود را بالای سرنگهداشته است . سکه‌زنجیره‌دار است.

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳ر۶۰ گرم .

۱۶۲۷- نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳ر۲۵ گرم .

۱۶۲۸- روی سکه ـ نیم‌تنه نیم رخ‌الهه تیشه باتاج وگیسوی لوله شده به‌دورسر، که پوششی حریر مانند روی سرتاپشت گردن وشانه اورا پوشانیده است .

پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی(صیدائی‌ها) والهه روی‌گاومیش که میجهد ومیدود؛ نشسته‌است. الهه چادر خود را که بادبه آن افتاده به‌دو دست بالای سرنگهداشته است .

سکه زنجیره‌دار است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲ر۶۲ گرم .

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

(ل۳۰-ش۲۲)

۱۶۲۹- روی سکه - نیم‌تنه نیم رخ باتاج تیشه باگیسوی لوله شده دورسر، او الهه گردنبد وگوشواره دارد و حریری پشت گردن و شانه‌های او را پوشانیده است . سکه زنجیره دارد.

پشت سکه - بخط یونانی نام صیدا وشاهین روی بدنه کشتی ایستاده ویك شاخه خرما کنار بال راست او میباشد . در زمینه سال پنجم وعلامتی نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

چهار دهمی فینیقی (سیم). قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۴ر۵۰ گرم[1] .

۱۶۳۰- نمونه دیگر .

چهاردهمی (سیم). قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۴ گرم .

(ل۳۱-ش۱)

۱۶۳۱- نمونه دیگر .

چهاردهمی (سیم). قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۳ر۹۵ گرم .

۱۶۳۲- روی سکه - نیم تنه نیم رخ تیشه باعلامتی در زمینهٔ سکه .

پشت سکه - نام صیدا وناوجنگی . در زمینه باسال ششم نقر است . سکه زنجیره دارد.

سکه‌مسی - قطر : ۲۴ م.م. وزن ۷ر۹۷ گرم .

۱۶۳۳- نمونه دیگر باهمان سنه .

سکه‌مسی - قطر : ۲۴ م.م. وزن ۷ر۸۸ گرم .

۱۶۳۴- نمونه دیگر باسال نهم .

سکه مسی - قطر : ۲۲ م.م. وزن ۷ر۵۲ گرم .

۱۶۳۵- روی سکه - نیم تنه باتاج بلند برجی شکل تیشه بسوی راست .

پشت سکه - نام صیدا بخط فینیقی در دو سطر ونقش دویونیروس بـاریش ایستاده ودر زمینه رقم سال نهم قرار دارد .

سکه‌مسی - قطر : ۱۵ م.م. وزن ۲ر۶۱ گرم .

۱۶۳۶- نقش روی سکه مانند سکه قبلی است . سکه زنجیره دارد .

پشت سکه - نام صیدا بخط فینیقی والهه‌سوار يك گاومیشی است که درحال جهش اورامیبرد. الهه پوشش‌سرخود را که باد در آن افتاده بالای سرخود نگهداشته . سکه زنجیره داراست.

سکه مسی - قطر : ۱۷ م.م. وزن ۲ر۸۶ گرم .

۱۶۳۷- روی سکه نیم تنه الهه تیشه بـاتاج برجی شکل بسوی راست ، گیسوی الهه جمع شده به‌دورسر وحریری سروپشت گردن وشانه‌های او را میپوشاند . سکه زنجیره‌دار است .

---

[1] مجموعه De Luynes

پشت سکه ـ نوشته فینیقی نام صیدا و ناوجنگی که روی آن الهه آستارته ایستاده بسوی چپ. الهه لباس مخصوص بخود را به‌تن دارد ، روی بازوی چپ اوعصای صلیبی شکل استو بادست راست تکیه به‌سکان ناو داده است . در زمینه سال هیجدهم نقر است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۹/۰۸ گرم .

۱۶۳۸ـ نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۸/۷۸ گرم .

۱۶۳۹ـ نمونه دیگر بهمان نقش باسال بیست ویکم . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر: ۱۶ م.م. وزن ۱/۹ گرم .

۱۶۴۰ـ روی سکه سرزئوس باتاج حلقه‌ای شکل . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته فینیقی نام صیدا الهه پیروزی روی سکان کشتی ایستاده بادست راست حلقه تاج راگرفته و بادست چپ شاخه خرما را روی دوش خود نگهداشته است . در زمینه سال بیست ودوم نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۶/۴۵ گرم .

(ل۳۱ـش۳)

۱۶۴۱ـ۱۶۴۳ـ نمونه‌های دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۹ م.م. و۲۰ م.م. وزن ۵/۴۸ گرم و۵/۶۳ گرم و۵/۴۰ گرم .

۱۶۴۴ـ روی سکه ـ نیم تنه رخ الهه تیشه بسوی راست . سکه زنجیردار است .

پشت سکه ـ نوشته بخط فینیقی نام صیدا و ناوفینیقی که روی ناوآستارته ایستاده و بدست‌عصای صلیبی شکل دارد . در زمینه سال بیست وسوم نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۴ر۷۶ گرم .

(ل۳۱ـش۴)

۱۶۴۵ـ روی سکه ـ سرتاجدار زئوس باریش . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته فینیقی (صیدائی‌ها) وظرف دسته‌دارمخصوص دیونیزوس. دربالا ،سال بیست وچهارم نقراست .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. وزن۲/۹۱ گرم .

(ل۳۱ـش۵)

۱۶۴۶ـ روی سکه نیم تنه نیم رخ تیشه .

پشت سکه ـ نوشته فینیقی و یونانی (صیدائی‌ها) و نـاوجنگی که روی ناو آستارته عصاوسکان کشتی بدست گرفته است . سال بیست وپنجم در زمینه نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵/۰۲ گرم .

۱۶۴۷ـ نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵ گرم .

۱۶۴۸ـ نمونه دیگر با سنه سال بیست وهفتم .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵/۱۲ گرم .

(ل۳۱ـش۶)

۱۶۴۹ـ نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۵ گرم .

۱۶۵۰ـ روی سکه ـ نیم‌تنه رخ تیشه بسوی راست با گیسوی جمع شده به گردسرا و که‌روی آنرا پوششی که تاروی شانه‌ها فروآمده می‌پوشاند . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ یونانی وفینیقی نام صیدا وطرح نـاوجنگی که روی آن آستارته عصا وسکان را بدست گرفته ایستاده است . در زمینه سال بیست وهشتم نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۷/۴۳ گرم .

۱۶۵۱ـ۱۶۵۲ـ نمونه‌های دیگر باسال بیست ونهم.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. و۲۵ م.م. وزن ۷/۱۰ گرم و۴/۵۵ گرم .

۱۶۵۳ـ نمونه دیگر بانوشته یونانی وفینیقی وسنه سال بیست‌ونهم .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۴ م.م. وزن ۲ر۹۵ گرم .

۱۶۵۴ـ روی سکه ـ نیم تنه ونیم‌رخ الهه تیشه . سکه زنجیره‌داراست .

پشت سکه ـ بخط یونانی نام صیدا و قهرمـان صیدا روی سکان کشتی ایستاده بسوی چپ ، ردای کوتاهی به‌بردارد وبادست چپ حلقه تـاج را بجلو آورده است . در زمینه سال سی‌ام ودو حرف یونانی (ت.خ) نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۸ر۴۰ گرم .

(ل۴۱ـش۷)

۱۶۵۵ـ نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۶ر۱۳ گرم .

۱۶۵۶ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ تیشه باپوششی حریر مانندکه روی گیسو و گردن شانه‌او را گرفته است . سکه زنجیره دارد .

پشت سکه ـ نوشته نام صیدا به‌فینیقی ویونانی ونـاوجنگی که روی آن الهه آستارته ایستاده

است . الهه لباس بتن دارد وبدست چپ عصای صلیبی شکل و بادست راست بسکان کشتی تکیه داده است . در زمینه سال سی‌ویکم نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۷۰ر۵ گرم .

(ل۳۱ـش۸)

۱۶۵۷ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیمرخ زئوس والهه تیشه. زنجیره‌دار است.

پشت‌سکه ـ نوشته یونانی وفینیقی‌نام صیدا ونقش‌ناوجنگی. در زمینه سال سی‌وچهارم‌نقراست.

(ل۳۱ـش۹)

۱۶۵۸ـ نمونه دیگر باهمان سال.

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۲۰ر۶ گرم .

۱۶۵۹ـ نمونه دیگر باعلامتی وسال سی‌وپنج .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۵۱ر۶ گرم .

۱۶۶۰ـ روی سکه ـ سرزئوس باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته بیونانی وفینیقی (صیدائی‌ها) الهه اروپ[1] سوار برگاومیشی که بـاجهش او را میبرد . الهه بالای سرخود پوششی را که باد زیر آن زده بدست دارد . در زمینه سال چهل نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۴۵ر۸ گرم .

(ل۳۱ـش۱۰)

۱۶۶۱ـ روی سکه نیم‌تنه نیمرخ تاجدار تیشه بسوی راست که پوششی بپشت گردن وشانه او افتاده . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته نام‌صیدا بیونـانی وسکان کشتی که روی آن آستارته بسوی راست ایستاده وبدست چپ عصای صلیبی شکل وبدست راست شاخه‌ای راگرفته است . در زمینه سال چهل و یکم نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۵۵ر۲ گرم .

(ل۳۱ـش۱۱)

۱۶۶۲ـ روی سکه ـ نیم‌تنهٔ تیشه باتاج برج مانند که یك شاخه خرما روی دوش اوست .

پشت سکه ـ نوشته وسنه ناخوانا وناوجنگی که روی آن آستارته ایستاده است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۴ م.م. وزن ۴۶ر۱ گرم .

۱۶۶۳ـ روی‌سکه ـ نیم‌تنه باتاج تیشه باگیـوی جمع شده دورسر، که پوششی (حریرمانند)

---

[1] ـ Europe (دخترشاه فینیقه که‌ژوپیتر که‌بصورت‌گاومیش‌درآمد اورا دزدید وبه‌جزیره کرت‌برد)

پشت گردن وشانه او را میپوشاند . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی مربوط به‌سیدا وشاهین ایستاده بسوی چپ که کنار بـال راست او شاخه خرما قرار دارد . در زمینه سال چهل‌وپنج نقر است .

دو درهم فینیقی (سیم). قطر : ۲۳ م.م. وزن ۲۰ر۷ گرم .

(ل۳۱-ش۱۲)

۱۶۶۴ـ نمونه دیگر باسال چهل وشش .

چهار درهمی (سیم). قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۳ر۳۷ گرم .

۱۶۶۵ـ رری سکه ـ سردیو نیزوس باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام‌صیدا به‌یونانی‌وظرف دسته‌دار. تصویردیونیزوس‌وسال‌چهل‌ونه‌مشاهده میشود .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م م. وزن ۸ر۹۸ گرم .

۱۶۶۶ـ روی سکه ـ نیم‌تنه تیشه باتاج باپوششی (حریر مانند) برروی سر .

پشت سکه ـ نوشته یونانی مربوط به‌صیدا وشاهین ایستاده که شاخه خرما تکیه به‌بال اوداده است. در زمینهٔ سال ۱۲۹ وسال۵۱ نقراست .

دو درهمی فینیقی (سیم). قطر : ۲۱ م.م. وزن ۶ر۵۲ گرم .

۱۶۶۷ـ نمونه دیگر.

پشت سکه ـ نوشته یونانی و فینیقی (صیدائی‌ها) و ناو جنگی. در زمینه سال ۵۲ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۳ر۸۵ گرم.

۱۶۶۸-۱۶۶۹ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م. و ۱۴ م. م. وزن ۲ر۹۷ گرم و ۱ر۱۰ گرم.

۱۶۷۰ـ روی سکه ـ سر زئوس باتاج بسوی راست.

پشت سکه ـ بخط یونانی وفینیقی (صیدائی‌ها) و الهه اروپ نشسته روی گاو میشی که میجهد و او را میبرد. الهه پوشش سر خود راکه باد درآن افتاده به دو دست گرفته است. دربالای نقش سال پنجاه و پنج نقر است. سکه زنجیره دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۸ر۵۳ گرم.

۱۶۷۱ـ نمونه دیگر با سال پنجاه و پنج.

سکه مسی. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۳ر۷۳ گرم.

۱۶۷۲-۱۶۷۳ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م. وزن ۳ر۶۸ گرم و ۳ر۹۸ گرم.

۱۶۷۴ـ روی سکه ـ نیم‌تنه تیشه با تاج و پوششی روی آن.

پشت سکه ـ نوشته یونانی و فینیقی (صیدائی‌ها) نقش ناو جنگی فینیقی که روی آن آستارته

ایستاده بسوی چپ. الهه لباس مخصوص ببر دارد ، بدست عصای صلیبی شکل وتکیه به لبه کشتی داده است. در زمینه سال ۵۵ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶۳ر۶ گرم.

۱۶۷۵- همان نقش با سال پنجاه و نه.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۶۵ر۶ گرم.

۱۶۷۶- روی سکه ـ نیم تنه زئوس و تیشه در کنار یکدیگر بسوی راست. تیشه تاج بلند برجی شکل که روی آن پوشش نازکی است بسردارد.

پشت سکه ـ نوشته به یونانی و فینیقی (صیدائی‌ها) و نقش ناو جنگی وسنه سال ۶۰

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۱۲ر۷ گرم.

۱۶۷۷- نمونه دیگر با نوشته یونانی و سال ۱۵۴ و ۶۵ نقر است.

دو درهم فینیقی (سیم). قطر: ۱۹ م. م. وزن ۵۸ر۶ گرم.

(ل ۳۱ ـ ش ۱۳).

۱۶۷۸- نمونه دیگر با دو سنه سال ۶۵ و ۲۵۴

دو درهم فینیقی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۹۱ر۶ گرم.

۱۶۷۹ - نمونه دیگر با نقش تیشه و دو حرف یونانی (آ ـ ن) سکه زنجیره‌دار است و در پشت آن ناو جنگی و آستارته ایستاده وسال ۷۰ نقراست.

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۶۹ر۴ گرم.

۱۶۸۰- نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی وشاهین ایستاده درحالی که شاخه نخل به بال او تکیه کرده‌است.

در زمینهٔ سال ۷۱ و چند علامت شماره ۵۳ و ۵۴ نقراست.

چهار درهمی فینیقی (سیم). قطر: ۲۸ م. م. وزن ۴۹ر۱۳ گرم.

۱۶۸۱- نمونه دیگر با سال ۷۲

دو درهمی فینیقی (سیم). قطر: ۱۲ م. م. وزن ۳۶ر۶ گرم .

۱۶۸۲- روی سکه ـ سر زئوس با تاج بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی وفینیقی (صیدائی‌ها) الهه اروپ سوار برگاومیشی است که باجهش سریع او را میبرد . الهه بالای سر خود پوششی نازك که باد در آن می‌وزد با دستهایش گرفته است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م.م. وزن ۲۱ر۷ گرم.

۱۶۸۳- ۱۶۸۴- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. و ۲۳ م. م. وزن ۸ گرم و ۷ر۹۷ گرم.

۱۶۸۵ــ روی سکه ــ نیم‌تنه نیم‌رخ تیشه بسوی راست که گیسویش به گرد سر بالا زده شده با پوششی که پشت گردن و روی شانه‌های او فرو افتاده است.

سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ــ نوشته یونانی و شاهین ایستاده که شاخه خرما به بال او تکیه داده شده است. در زمینه سال ۷۵ .

چهار درهمی فینیقی قطر: ۳۲ م. م. وزن ۱۳ر۹۸ گرم.

۱۶۸۶ــ روی سکه ــ سر زئوس با تاج بسوی راست. درمقابل یك شاخه نخل است.

سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ــ نوشته (صیدا) و الهه اروپ سوار بر گاو میشی است که با جهش او را میبرد. الهه پوشش نازك خود را به دو دست بالای سر نگهداشته است . در زمینه سال ۷۶ و حلقه تاج از شاخه بلوط نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۵ر۳۸ گرم.

(ل ۳۱ ــش ۱۴)

۱۶۸۷ــ نمونه دیگر.

سکه مسی قطر: ۲۲ وزن ۵ر۹۶ گرم.

۱۶۸۸ــ روی سکه ــ نیم‌رخ تیشه با تاج بلند پوشش‌دار.

پشت سکه ــ نوشته یونانی و شاهین بر بدنه جلوی کشتی ایستاده و شاخه نخل به بال او تکیه داده شده است. در زمینه سال ۸۰ و علامت شماره ۵۳ نقر است. سکه زنجیره دارد.

چهار درهمی (سیم) قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۳ر۷۸ گرم.

۱۶۸۹ ــ ۱۶۹۲ــ نمونه‌های دیگر با سال ۸۰ و ۸۱ و ۸۲.

چهار درهمی (سیم) قطر: ۲۸ م. م. و ۲۹ م. م. و ۲۶ م. م.

وزن ۱۳ر۴۹ گرم و ۱۳ر۵۳ گرم و ۱۳ر۰۴ گرم

۱۶۹۳ــ روی سکه ــ نیم‌تنه و نیم‌رخ تیشه بسوی راست.

پشت سکه ــ بخط یونانی وفینیقی (صیدائی‌ها) ناوجنگی فینیقی که روی آن آستارته ایستاده و عصای صلیبی شکل بدست دارد. در زمینه سال ۱۰۱ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۷ر۲۰ گرم.

اوگوست

۱۶۹۴ــ روی سکه ــ سر با تاج اوگوست بسوی چپ که درجلوی آن هلال ماه نقر است. گرد نقش تاج برگ خرزهره قرار دارد.

پشت سکه ـ نام صیدا و الهه اروپ سوار برگاو میشی است که در حال جهش او را میبرد. الهه بدستهایش پوشش‌نازکی راکه باد درون‌آن افتاده، گرفته است. در زمینه سال ۱۰۲ نقر است.

سکه مسی. قطر ۲۳ م. م. وزن ۱۲٫۶۰ گرم.

(ل ۳۱ ـ ش ۱۵)

۱۶۹۵ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر ۲۲ م. م. وزن ۷٫۴۱ گرم.

۱۶۹۶ـ روی سکه ـ طرح معبد با چهار ستون با پیشانی مثلث شکل است که در هر طرف ستونی قرار دارد.

پشت سکه ـ صیدا و الهه اروپ سوار برگاو میشی است که درحال جهش الهه را میبرد.

در زمینه سال ۱۰۳، و برگرد نقش شاخه بلوط نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷٫۳۵ گرم.

(ل ۳۱ ـ ش ۱۶)

۱۶۹۷ـ نمونه دیگر با سال۱۰۴.

سکه مسی. قطر ۲۲ م. م. وزن ۶٫۸۰ گرم.

۱۶۹۸ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ تیشه باتاج برجی شکل، باگیسوی جمع شده بدور سر، در حالیکه پوشش نازکی روی سر وگردن و شانه‌های او را پوشانیده است.

سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی و شاهین ایستاده‌که درکنار بال راست او شاخه نخل است.

در زمینه سال ۱۰۶ و علامتی نقر است.

دو درهمی فینیقی (سیم). قطر ۲۲ م. م. وزن ۶٫۳۰ گرم[1].

۱۶۹۹ـ نمونه دیگر.

دو درهمی فینیقی (سیم). قطر ۲۲ م. م. وزن ۶٫۵۴ گرم.

(ل ۳۱ ـ ش ۱۷)

۱۷۰۰ـ روی سکه ـ سر برهنه اوگوست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ آستارته ایستاده بسوی چپ با لباس وتاج بلند دندانه‌دار، دست راست را بجلو آورده تاج حلقه‌ای شکل را گرفته وبدست چپ عصای صلیبی‌شکل دارد. درزمینه سال ۱۰۶ نقر است.

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

سکه مسی قطر: ۲۵ م. م. وزن ۹ر۵۰ گرم.

(ل ۳۱ ش – ۸۱)

۱۷۰۱– روی سکه : سرتاجدار اوگوست بسوی راست .

پشت سکه – گردونه الهه آستارنه بسوی راست که زیر آن مشعل بین دوبدنه گردونه قرار دارد . در زمینه سال ۱۱۰ نقر است .

سکه‌مسی قطر : م.م. وزن ۶ گرم .

(ل۳۱–ش۱۹)

۱۷۰۲– نمونه دیگر

سکه مسی – قطر : ۲۰ م.م. وزن ۱۸ر۶ گرم .

۱۷۰۳– روی سکه – سردیونیزوس باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه – نوشته بخط یونانی (صیدا) ودر زمینه سال ۱۱۰ نقر است به‌گردنقش حلقه‌تاج قراردارد .

سکه مسی – قطر : ۱۹ م.م. وزن ۶۰ر۴ گرم .

(ل۳۱–ش۲۰)

۱۷۰۴– روی سکه – نام صیدا به‌یونانی و گردونه آستارته که بین بدنه گردونه سال ۱۱۷ نقر است.

سکه‌مسی – قطر : ۱۹ م.م وزن ۶ گرم .

۱۷۰۵– روی سکه – سر زئوس با تاج حلقه‌ای شکل . سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه – نام صیدا و الهه اروپ سوار برگاومیشی است که در حال جهش الهه را میبرد. الهه بالای‌سر خود پوشش نازکی که وزش‌باد آنرا بحرکت درآورده با دودست گرفته است. در زمینه سال ۱۱۷ نقر است. به‌گرد نقش شاخه بلوط قرار دارد.

۱۷۰۶– روی سکه – معبد با چهار ستون و پیشانی مثلث شکل که در هرطرف بنا یك ستون قرارگرفته است. سکه زنجیره دارد.

پشت سکه – نوشته نام صیدا و الهه اروپ برگاو میش سوار است. در زیر نقش سال ۱۱۷ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۵۰ر۶ گرم.

۱۷۰۷ – ۱۷۱۰– نمونه‌های دیگر با سال ۱۲۳.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م.م. و ۲۷ م.م. و ۲۳ م.م. وزن ۰۲ر۶ گرم و ۴۰ر۱۹ گرم و ۹۰ر۴ گرم.

تی‌بر

۱۷۱۱ـ روی سکه ـ نام و القاب و سر با تاج تی‌بر بسوی چپ.
پشت سکه ـ نام صیدا و الهه اروپ سوارگاو میشی است که او را درحال جهش میبرد.
سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۹ر۰۵ گرم.

۱۷۱۲ـ روی سکه ـ نام صیدا و الهه اروپ سوارگاو میشی است که او را درحال جهش میبرد.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۹ر۳۸ گرم.

۱۷۱۳ـ روی سکه ـ سر دیونیزوس با تاج بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نام صیدا و الهه اروپ سوارگاو میشی است که او را در حال جهش می‌برد.
در زمینه سال ۱۴۸ نقر است.
سکه مسی ـ قطر: ۲۲ م.م. وزن ۷ر۹۴ گرم.

کالیگولا

۱۷۱۴ـ روی‌سکه ـ بدون نوشته. نیم‌تنهٔ تاجدار کالیگولا بسوی راست. دورسکه دندانه‌دارد.
پشت سکه ـ اروپ نشسته روی گاومیشی که درحال جهش است. در دور نقش سال ۱۴۸ نقر است. سکه زنجیره دارد.
سکه مسی ـ قطر: ۲۲ م.م. وزن ۷/۹۴ گرم.

کلود

۱۷۱۵ـ روی سکه ـ سر دیونیزوس با تاج بسوی چپ.
پشت سکه ـ نام صیدا و ظرف دسته‌دار مخصوص دیونیزوس وسال ۱۵۴ برگرد نقش تاج از برگ پیچک قرار دارد.
سکه مسی ـ قطر: ۱۹ م. م. وزن ۶ گرم

۱۷۱۶ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ الهه تیشه با تاج بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نوشته بخط یونانی و فینیقی (صیدائیها) ناو جنگی فینیقی و در زمینه سال ۱۵۵ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م. وزن ۳ر۳۰ گرم.
(ل ۳۲ ـ ش ۱).

۱۷۱۷ ـ ۱۷۱۸ـ نمونه‌های دیگر.
سکه مسی. قطر: ۱۸ م. م. و ۱۶ م. م. وزن ۳ر۷۰ گرم و ۲ر۹۶ گرم.

۱۷۱۹ـ روی ـ سر دیونیزوس با تاج بسوی چپ.
پشت سکه ـ نام صیدا وظرف دسته‌دار علامت دیونیزوس باسته ۱۶۰. دور سکه تاجی ازشاخه پیچک قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۷۱ر۶ گرم.
(ل ۳۲ - ش۲).

نرون

۱۷۲۰- روی سکه - نیم‌تنه و نیم‌رخ باتاج الهه‌تیشه بسوی راست.
پشت سکه - نوشته بخط یونانی و فینیقی (صیدائیها) و ناو جنگی. در زمینه بالای سکه سال ۱۶۶ نقراست. سکه زنجیره دارد.
سکه مسی. قطر ۲۰ م. م. وزن ۳۳ر۳ گرم (قطعه‌ای از سکه‌کسر است).
۱۷۲۱- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۱۸ م. م. وزن ۷۵ر۳ گرم.
۱۷۲۲- روی سکه - سر نرون با تاج. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نام صیدا والهه اروپ سوار برگاومیشی است‌که باجهش او را میبرد. درزمینه سال ۲۶۹ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۳۰ر۹ گرم.
۱۷۲۳- روی سکه - سر دیونیزوس با تاج. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نام صیدا وظرف دسته‌دار علامت دیونیزوس با سال ۱۶۹. برگرد نقش تاجی‌از برگ پیچك قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۴۲ر۵ گرم.
۱۷۲۴- روی سکه - نیم‌تنه ونیم‌رخ با تاج برج مانندکه روی آن پوشش نازکی است.
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نوشته بخط یونانی و فینیقی (صیدائی‌ها) و ناو جنگی فینیقی. در بالای نقش، سال ۱۶۹ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۲۵ر۳ گرم.
۱۷۲۵- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۶۵ر۲ گرم.
(ل ۳۲ - ش ۳)
۱۷۲۶ - ۱۷۲۷- نمونه‌های دیگر با سال ۱۷۵.
سکه مسی. قطر: ۱۴ م. م. و ۱۵ م. م. وزن ۴۵ر۳ گرم و ۹۵ر۳ گرم.
۱۷۲۸- روی سکه - سر نرون با تاج. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نام صیدا و الهه اروپ برگاو میش‌که در حال جهش او را میبرد، سوار است. الهه‌پوشش نازك سر خودرا با دو دست بالای سرگرفته‌است، درزمینه سال ۱۷۵ نقراست.
سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۹ر۱۰ گرم.

(ل۲۲-ش۴)

۱۷۲۹- نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م‌م. وزن ۱۰٫۵۰ گرم .

۱۷۳۰- روی سکه ـ نیم‌تنه نیمرخ الهه تیشه باتاج برج مانند . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نام صیدا وناوجنگی فینیقی . در زمینه قسمت بالا سال ۱۷۷ نقراست .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۶ م‌م. وزن ۳٫۳۵ گرم .

وسپازی‌ین

۱۷۳۱- روی سکه ـ نیم‌تنه نیمرخ الهه تیشه باتاج بلند . در مقابل او یك ستاره نقراست.

پشت سکه ـ نام صیدا وناوجنگی فینیقی. در زمینهٔ سال۱۸۸ وعلامتی نقر است . سکه‌زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۱۵ م‌م. وزن ۲٫۹۵ گرم.

۱۷۳۲- نمونه دیگر باهمان سال.

سکه مسی ـ قطر : ۱۵ م‌م. وزن ۲٫۸۸ گرم .

۱۷۳۳- نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۶ م‌م. وزن ۳٫۷۰ گرم .

(ل۲۲- ش۵)

۱۷۳۴- نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۱۴ م‌م. وزن ۳٫۲۰ گرم .

تیتوس

۱۷۳۵- روی سکه ـ نیم‌تنه ونیمرخ الهه تیشه باگیسوی بالا زده . در پشت تصویرسال ۱۱۵ نقراست . سکه زنجیره دارد .

پشت سکه ـ نوشته بخط یونانی وناوجنگی فینیقی دربالای نقش سال ۱۹۱ نقراست .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۳ م‌م. وزن ۹٫۱۰ گرم .

دومی‌سی‌ین

۱۷۳۶- روی‌سکه- نیم‌تنه‌الهه‌تیشه‌باتاج بلندبرج ماننده‌بسوی‌راست. پشت‌نقش‌علامتی‌نقراست.

پشت سکه ـ نقش مانند سکه قبلی است باسنه ۱۹۶ .

سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م‌م. وزن ۹٫۳۰ گرم .

(ل۳۲-ش ۶)
سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۹۰ر۷ گرم .

۱۷۳۷-۱۷۴۳ـ نمونه‌های دیگر .
سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م م. و۲۴ م.م. و۱۶ م.م. و۱۵ م.م. وزن ۸۵ر۸ گرم و۱۷ر۱۰ گرم و۳ گرم و ۵۰ر۳ گرم و۲۲ر۳ گرم .

۱۷۴۴ـ روی سکه ـ سربدون ریش دیونیزوس باتاج بسوی راست . سکه زنجیره‌داراست .
پشت سکه ـ نوشته به‌یونانی وفنیقی (صدائی‌ها) و ظرف مخصوص ایزد دیوینزوس مزین به نوارهائی. دربالای نقش سال۲۰۱ نقر است . بر گردنقش حلقه تاجی ازپیچك قرار دارد .
سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۰ر۸ گرم .
(ل۳۲-ش۷)

۱۷۴۵ـ نمونه دیگر باسال ۲۰۱.
سکه‌مسی ـ قطر : ۱۹ م.م. وزن ۷۲ر۵ گرم .

دومی‌سی‌ین ودومی سیا

۱۷۴۶ـ روی سکه : سر باتاج دومی‌سی‌ین ودمی‌سیا.
پشت سکه ـ نوشته یونانی (صیدا) وسال۲۰۱ وحلقه تاج خرزهره قراردارد.
سکه مسی ـ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۵۵ر۱۲ گرم .

۱۷۴۷-۱۷۴۸ـ نمونه‌های دیگر باسال ۲۲۴ و۲۲۵ .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۸۱ر۴ گرم و۲۶ر۶ گرم .

۱۷۴۹ـ روی سکه ـ نام ترازان وسرتاجدار او بسوی راست .
پشت سکه ـ نوشته یونانی مربوط به‌نام صیدا وایزد (انه) نیم‌برهنه روی سکان‌کشتی ایستاده بازوی راست را بجلو برده وسر را برگردانده بوضعی‌که‌گوئی همراهان خود را میخواند که او را تعقیب‌کنند . سال ۲۲۶ در زمینه نقر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۲۱ر۱۰ گرم .
(ل۳۲-ش۸)

۱۷۵۰-۱۷۵۲ـ نمونه‌های دیگر با سال ۲۲۷ .
سکه مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۲۵ر۱۰ گرم و۷۲ر۱۲ گرم و۴۰ر۱۰ گرم .

۱۷۵۳ـ روی سکه‌ـ سر باتاج تیشه‌که‌روی تاج پوششی است ودرمقابل او ستاره‌ای‌نقراست. سکه زنجیره داراست .
پشت سکه ـ نوشته مربوط به‌صیدا وگردونه آستارته وسال ۲۲۷. سکه زنجیره‌دار است.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰٫۹۵ گرم .

۱۷۵۴-۱۷۵۷ـ نمونه‌های دیگر .

قطر : ۲۲ م.م. و۲۳ م.م. و۲۱ م.م. و۱۹ م.م.

وزن ۱۱٫۳۰ گرم و۱۰٫۳۷ گرم و۷٫۱۵ گرم و۶٫۱۰ گرم .

آدری‌ین

۱۷۵۸ـ روی سکه : نام آدری‌ین وسرتاجدار او بسوی راست.

پشت سکه ـ نام صیدا والهه اروپ سوار برگاومیشی است که درحال جهیدن او را میبرد . الهه بالای سرخود پوشش نازکی را که باد درون آن افتاده بدست دارد . در زمینه سال ۲۲۷ نقر است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۲٫۸۰ گرم .

(ل۳۲-ش۹)

۱۷۵۹ـ نمونه دیگر بدون سنه .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۹٫۷۰ گرم .

۱۷۶۰ـ روی سکه ـ نام‌آدری‌ین وسراوباتاج بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته مربوط به‌صیدا وگردونه آستارته . در حاشیه سال ۲۲۸ نقر است. سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۳٫۱۰ گرم .

(ل۳۲- ش۱۰)

۱۷۶۱-۱۷۶۴ـ نمونه‌های دیگر باسال ۲۸۸ .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. و ۲۴ م.م. وزن ۱۱ گرم و ۱۰٫۰۲ گرم و ۹٫۹۰ گرم و ۸٫۱۰ گرم.

۱۷۶۵ـ روی‌سکه ـ نیم‌تنه ونیم‌رخ تیشه در مقابل اوستاره‌ای نقراست. سکه‌زنجیره‌داراست.

پشت سکه ـ نام صیدا وگردونه آستارته بادو نخل درطرفین گردونه . ودرحاشیه سال ۲۲۸ نقر است .

سکه مسی‌ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۰٫۱۰ گرم .

۱۷۶۶-۱۷۶۷ـ نمونه‌های دیگر.

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. و۲۳ م.م. وزن ۱۱٫۸۵ گرم و ۸٫۹۰ گرم .

۱۷۶۸ـ روی سکه ـ نیم‌تنه تیشه بسوی راست باتاج .

پشت سکه ـ نام صیدا وناوجنگی در زمینه سال ۲۸۸ نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر ۱۶ م.م. وزن ۳٫۷۵ گرم .
(ل۳۲-ش۱۱)

کاراکالا

۱۷۶۹ـ روی سکه ـ نوشته نام والقاب وسر باتاج کاراکالا بسوی راست .
پشت سکه ـ نوشته‌یونانی(درصود) وشاهین‌از روبرو ایستاده بابالهای گسرده به‌منقارش تاجی است . در پائین بین چنکالهــای او الهه اروپ روی گاومیشی نشسته‌که درحال جهش او را میبرد . سکه زنجیره‌دار است .
سکه (سیم) قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۲٫۷۰ گرم .
(ل۳۲-ش۱۲)

سکه‌های مستعمرات

الاگابال

۱۷۷۰ـ روی سکه ـ نوشته به‌لاتین والقاب ونیم‌تنه ونیم رخ الاگابال باتاج .
پشت سکه ـ نوشته لاتین (صیدا مستعمره) پیشوای مذهبی بــاپوشش دوگاونر را برای شخم زدن میبرد . در زمینه یك علامت (بیرق) ارتشی نقر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۳۵ م.م. وزن ۲۳٫۱۵ گرم .
۱۷۷۱-۱۷۷۲ـ نمونه‌های دیگر .
سکه‌مسی ـ قطر ۲۷ و۳۱ م.م. وزن ۱۱٫۶۵ گرم و۲۱٫۵۰ گرم.
۱۷۷۳ـ نمونه دیگر .
سکه مسی . قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۹٫۰۸ گرم .
(ل۳۲-ش۱۳)
۱۷۷۴-۱۷۷۶ـ نمونه‌های دیگر .
سکه مسی ـ قطر ۳۲ م.م. و۳۰ م.م. و۲۷ م.م.
وزن ۱۷٫۴۵ گرم و۱۶٫۶۵ گرم و۱۲٫۱۵ گرم.
۱۷۷۷ـ روی سکه بهمان وضع سکه قبلی است .
پشت سکه ـ دونــاوجنگی‌که روی یکی ازآنها آستارته‌که تکیه به عصای صلیبی شکل داده، ایستاده است و سیلن درکنار او میباشد. روی ناودیگر دو نفر دیده میشود که بسوی‌آستارته میرود .

در زمینه یك گردونه کوچك متعلق به آستارته و یك ماهی نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۳ر۱۵ گرم.

(ل ۳۲ ـ ش ۱۴)

۱۷۷۸ـ نقش روی سکه بهمان وضع سکه قبلی است.

پشت سکه ـ نوشته لاتین (صیدا مستعمره) و ناو جنگی.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۴ر۹۰ گرم.

۱۷۷۹ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌تنه زره‌دار الاگابال بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته لاتین (صیدا مستعمره) و معبد با چهار ستون پیشانی بنا مثلث شکل است. در آستانه آستارته از روبرو ایستاده و پای چپ او روی سکان کشتی است. الهه تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده بادست چپ لبه دامن خود را از روی زانو بلند میکند. در طرف راست الهه پیروزی بالدار روی چهارپایه ایستاده و در پائین سیلن کوچك ایستاده که مشکی بدوش دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۲۴ر۸۵ گرم.

۱۷۸۰ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۲ م. م. وزن ۲۰ر۱۰ گرم.

۱۷۸۱ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۸ر۶۵ گرم.

۱۷۸۲ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته لاتین (صیدا مستعمره پایتخت) و نقش معبد با شش ستون در آستانه در آستارته بوسیله الهه پیروزی تاجگذاری میشود. در زمینه یك آتشدان روشن قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۳ر۳۵ گرم.

۱۷۸۳ـ روی سکه ـ نام و القاب الاگابال و نیم‌تنه با تاج او بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته لاتین مانند سکه قبل و گردونه الهه آستارته با دو چرخ که روی گردونه چهار ستون باطاق است که روی آن دو درخت نخل قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۷ م. م. وزن ۱۷ر۹۰ گرم.

۱۷۸۴ ـ ۱۷۹۰ـ نمونه‌های دیگر با همان نوشته لاتین و طرح گردونه آستارته.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م.م. و ۳۱ م.م. و ۲۹ م. م. و ۳۱ م. م. و ۲۶ م. م. وزن ۱۶ گرم. ۱۹ر۵۵ گرم و ۲۱ گرم و ۱۷ر۵۵ گرم و ۴۲ر۰۵ گرم و ۲۰ر۸۳ گرم و ۱۴ر۱۸ گرم.

۱۷۹۱ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲ر۳۰ گرم.

(ل ۳۲ – ش ۱۵)

۱۷۹۲ – ۱۷۹۴– نمونه‌های دیگر با القاب و نیم‌تنه الاگابال و گردونه آستارته.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. و ۱۹ م. م. وزن ۵۰ر۱۲ گرم و ۶۰ر۹ گرم و ۵۰ر۴ گرم.

۱۷۹۵– روی سکه ـ نام و القاب و سر الاگابال با تاج بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته لاتین و ظرف پیمانه با دو دسته. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. و ۱۹ م. م. وزن ۵۰ر۱۲ گرم و ۶۰ر۹ گرم و ۵۰ر۴ گرم.

۱۷۹۵– روی سکه ـ نام و القاب و سر الاگابال با تاج بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته لاتین و ظرف پیمانه با دو دسته. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۳۰ر۱۴ گرم.

۱۷۹۶ – ۱۸۰۱– نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. و ۲۹ م. م. و ۲۷ م. م. و ۲۹ م. م.

وزن ۴۰ر۱۶ گرم و ۲۰ر۱۸ گرم و ۱۰ر۱۶ گرم و ۱۲ر۱۰ گرم و ۹۰ر۱۶ گرم.

۱۸۰۲– نمونه دیگر بانوشته نام و القاب الاگابال وظرف (پیمانه) دسته‌دار در پشت سکه.

سکه مسی. قطر: ۳۰۰ م. م. وزن ۹۰ر۱۸ گرم

(ل ۳۲ – ش ۱۶)

۱۸۰۳– روی‌سکه– نوشتهٔ لاتین‌امپراطور آنتوان ونیم تنهٔ الاگابال. دورسکه زنجیره دارد.

پشت سکه ـ نام صیدا و علامت دوازده برج (منطقة البروج) بوضع مدور در وسط گردونه آستارته ، قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۳۲ م. م. وزن ۶۰ر۲۶ گرم.

(ل ۳۲ – ش ۱۷)

۱۸۰۴– روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نام صیدا و الهه آستارته با تاج برج مانند از روبرو ایستاده پای چپ خود را بروی سکان کشتی گذاشته است. الهه با دست راست تکیه به عصای صلیبی شکل داده با دست چپ لبه لباس را از روی زانوی خود بلند میکند. در سوی راست الهه پیروزی که روی پایه ستون ایستاده به الهه تاج اهدا میکند. در کنار پای الهه سیلن کوچکی که مشك به پشت دارد، ایستاده است.

سکه مسی. قطر: ۳۱ م. م. وزن ۲۰ گرم.

(ل ۳۳ – ش ۱۸)

۱۸۰۵– نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته نام صیدا و دیدون [1] نیم‌برهنه برتخت نشسته ظرفی بدست دارد. در کنار نقش نوشته نام او نقر است.

---

[1] Didon دختر شاه صور که شهر کارتاژ را بنا کرد.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۴٫۵۰ گرم.

(ل ۳۲ - ش - ۱۹)

۱۸۰۶- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته مربوط بنام صیدا و دیونیزوس و دیونیزوس وآپولون ایستاده باردای مخصوص خود. دیونیزوس تکیه به عصا داده و بادست چپ ظرفی راگرفته است ، درکنار پای او پلنك دیده میشود. آپولون بدست‌راست یك شاخه خرزهره گرفته و تکیه به سه پایه‌ای داده‌که بگردآن مار پیچیده است. در بالای نقش گردونه آستارته نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۲۲٫۵۶ گرم.

۱۸۰۷- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته مربوط به‌نام صیدا و الهه اروپ سوار برگاو میشی است‌که درحال‌جهش او را میبرد.

الهه پوشش نازکی راکه باد درون آن افتاده بالای سر نگهداشته است.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۹٫۲۰ گرم.

(ل ۳۲ - ش ۲۱)

۱۸۰۸ - ۱۸۱۳- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر ۲۴ م. م. و ۲۵ م. م. و ۲۱ م. م.

وزن ۸٫۱۵ گرم و ۱۱٫۶۰ گرم و ۷٫۶۰ گرم و ۷٫۴۰ گرم و ۹٫۹۵ گرم و ۵٫۸۵ گرم.

۱۸۱۴- روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه- نوشته مربوط به‌نام صیدا و الهه تیشه نیم‌برهنه برروی سکان کشتی است وبازوی راست‌بجاوبرده سررا برگردانده‌است بوضعی‌که بنظر میرسد همراهان را تشویق به پیروی خود میکند. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۹٫۸۵ گرم.

(ل ۳۲ - ش ۲۲)

۱۸۱۵- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۷٫۷۰ گرم.

۱۸۱۶ - ۱۸۱۷- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. و ۲۱ م. م. وزن ۸٫۵۱ گرم و ۶ گرم.

۱۸۱۸- روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته مربوط به‌نام صیدا و زنی‌ایستاده از روبرو با لباس، روی بازوی چپ او طفلی است و با دست راست‌که بجلو برده‌گوساله‌کوچکی، نقراست.

در زمینه گردونه آستارته نقر است.

سکه مسی. قطر: ۷۲ م. م. وزن ۱۳/۶۵ گرم.

۱۸۱۹- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه الاگابال

پشت سکه - نوشته مربوط بشهر و آسله‌پیوس[1] از روبرو ایستاده نیم‌برهنه که دورساقهای پایش را ردا پوشانیده است و بدست چپ تکیه به‌عصائی داده که دور آن‌مار پیچیده است. بدست‌راست ظرفی را بالای یك آتشدان کوچك گرفته . در زمینه سکه گردونه آستارته نقر است.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۹/۸۵ گرم.

(ل ۳۲ - ش ۲۳)

۱۸۲۰- روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نیم‌تنه زئوس با تاج بسوی راست.

سکه مسی. قطر: ۲۱ وزن ۶/۲۵ گرم.

(ل ۳۲ - ش ۲۴)

۱۸۲۱- روی سکه - نوشته نام و القاب و نیم‌تنه الاگابال که روی سینه او مدالی است.

پشت سکه - نوشته مربوط به شهر صیدا و جعبه بازی که درون آن دوساقه نخل بیرون آمده و در بالای نقش گردونه آستارته نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۰/۰۲ گرم.

۱۸۲۲- نمونه دیگر بادو جعبه بازی.

سکه مسی قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۷ گرم.

۱۸۲۳- نمونه دیگر با همان نوشته و نقش جعبه‌بازی با دو ساقه نخل .

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۹/۸۰ گرم.

۱۸۲۴- روی سکه - القاب و نیم‌تنه الاگابال .

پشت سکه - نوشته مربوط بنام صیدا و حلقه تاج از برگ و گل خرزهره و نوشته لاتین در چهار سطر ، سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۸/۲۰ گرم.

(ل ۳۲ - ش ۲۵)

۱۸۲۵- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - حلقه تاج از برگ و گل خرزهره و نوشته لاتین در چهارسطر.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۸/۲۰ گرم.

---

[1] Asclepios طبیب مشهور یونانی .

ژولیا پولا[1]

۱۸۲۶- روی سکه - نیم‌تنه ژولیا پولا با پوشش مخصوص بسوی راست ونام والقاب او.

پشت سکه - ام صیدا و سه علامت نظامی. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۳ م. م. وزن ۱۴/۳۲ گرم.

۱۸۲۷- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته نام‌صیدا ونقش معبد باچهار ستون که پیشانی بنا مثلث شکل‌است. درآستانه آستارته ازروبرو ایستاده وپای چپ‌را روی سکان کشتی گذاشته و بادست‌راست تکیه به‌عصائی صلیبی شکل داده است و الهه پیروزی که روی پایه ستونی ایستاده حلقه تاج را به او اهدا میکند. درپائین نقش یك سیلن کوچك که مشك آب به پشت دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۵/۵۵ گرم.

(ل ۳۲ - ش ۲۶).

۱۸۲۸- نمونه دیگر که در پشت سکه دوازده علامت منطقه‌البروج دایره‌وار نقراست دروسط گردونه الهه آستارته ایستاده است.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۵/۷۰ گرم.

۱۸۲۹- روی سکه با همان نقش قبل .

پشت سکه - نوشته یونانی در مورد صیدا وگردونه آستارته با دو چرخ و چهار ستون که بر بام آن دو درخت نخل قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۵/۷۵ گرم.

۱۸۳۰- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۳/۳۰ گرم.

آنیا فوستینا[1]

۱۸۳۱- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه آنیا فوستیا بسوی راست که درپشت وی هلال ماه قرار دارد.

پشت سکه - نوشته مربوط به صیدا وگردونه آستارته بهمان وضع سکه قبلی.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۲/۷۲ گرم

۱- Julia Paula

۲- Annia Faustina

۱۸۳۲- روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - همان نوشته و امپراطور با پوشش مخصوص روحانیان ایستاده وبدست ظرف آب مقدس را روی یک آتشدان روشن گرفته است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۷/۴۶ گرم.

۱۸۳۳- روی سکه - نام آنیافوستینا و نیم‌تنه نیم‌رخ او بسوی راست است.

پشت سکه - الهه اروپ سوار برگاو میشی است که در حال جهش اورا میبرد. الهه پوشش نازک (حریر مانند) خود را که باد در آن افتاده بالای سر نگهداشته است.

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۶/۴۰ گرم

۱۸۳۴- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۵/۸۱ گرم.

آکیلیا سورا [۱]

۱۸۳۵- روی سکه - نام و لقب آکیلیا سورا و نیم‌تنه او بسوی راست.

پشت سکه - نوشته یونانی مربوط به صیدا و الهه آرتمیس ایستاده با لباس چسبان وگیسوی جمع شده در پشت سر، الهه دست راست را بلند کرده برای رها کردن تیر بسوی شیری که درحال غرش اورا نگاه میکند.

در زمینه، گردونه آستارته نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۰/۲۲ گرم.

(ل ۳۲ - ش ۲۷)

ژولیا مائزا [۲]

۱۸۳۶- روی سکه - نام و لقب ژولیا مائزا و نیم‌تنه او بسوی راست.

پشت سکه - نوشته یونانی مربوط به صیدا و الهه دیدون روی تخت نشسته است و ظرف آب مقدس را بدست دارد.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۶/۸۵ گرم.

(ل ۳۳ - ش ۱)

۱۸۳۷- روی سکه مانند سکه قبل است.

---

[۱] Aquilia Sévéra

[۲] Julia Maésa

پشت سکه ـ نوشته یونانی و نقش معبد با چهار ستون که پیشانی معبد مثلث شکل است. الهه آستارته از روبرو ایستاده و پای چپ را روی سکان گذاشته و با دست راست تکیه به عصای صلیبی شکل داده است و بادست چپ لبه دامن خودرا بلندکرده است. الهه پیروزی‌که روی پایه ستون ایستاده تاج را به‌آستارته اهدا میکند. درمقابل پای الهه ، سیلن کوچکی ایستاده و مشك به پشت دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۱ م.م. وزن ۱۴/۸۲ گرم.

۱۸۳۸ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی وگردونه آستارته با دو چرخ و چهار ستون که روی بام گردونه دو درخت نخل قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م.م. وزن ۱۵ گرم.

۱۸۳۹ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۲/۵۵ گرم.

۱۸۴۰ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م.م. وزن ۸۵ر۹ گرم.

۱۸۴۱ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م.م. وزن ۹/۹۲ گرم.

(ل ۳۳ ـ ش ۲)

۱۸۴۲ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی مربوط به صیدا و الهه اروپ سوار برگاومیشی است‌که در حال جهش اورا میبرد.

الهه پوشش نازك خود را که باد درآن افتاده با دستهایش بالای سر خود نگهداشته است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م.م. وزن ۹/۴۰ گرم.

۱۸۴۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ انه [1] نیم‌برهنه ازروبرو ایستاده و سر برگردانده وبازوی راست‌را بجلو برده در وضعی که بنظر میرسد از همراهان خود میخواهد‌که درپی او حرکت کنند.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م.م. وزن ۸/۱۰ گرم

(ل ۳۳ ـ ش ۳)

---

[1] Eneé شاهزاده تروآ، پسر ونوس

۱۸۴۴- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۸/۸۰ گرم.

۱۸۴۵ - ۱۸۴۶- نمونه‌های دیگر با نقش سه علامت با بیرق نظامی.
سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. و ۲۹ م. م. وزن ۱۴/۴۸ گرم و ۱۵/۷۵ گرم.

۱۸۴۷- نمونه دیگر با سه علامت نظامی.
سکه مسی. قطر: ۳۱ وزن ۱۶/۷۰ گرم.
(ل ۳۳ - ش ۴).

۱۸۴۸- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته یونانی مربوط به صیدا ودر وسط تاج دو شاخه خرزهره قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۵/۷۳ گرم.

آلکساندرسور

۱۸۴۹- روی سکه - نام و القاب آلکساندرسور و نیم‌تنه او بسوی راست.
پشت سکه - آتنا روی‌تخت نشسته کلاه خود بسر دارد و بادست چپ تکیه به نیزه خود داده، با دست راست الهه کوچك پیروزی را که تاج به او اهدا میکندگرفته است.
سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۲/۵۵ گرم.
(ل ۳۳ - ش ۵)

۱۸۵۰- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه آلکساندرسور .
پشت سکه - دیونیزوس ایستاده ازروبرو با دست راست محتوی ظرفی را برای پلنگی‌که در کنار پای اوست ، میریزد. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۷/۰۵ گرم.
(ل ۳۳ - ش ۶)

۱۸۵۱- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۸/۹۰ گرم.

۱۸۵۲- روی سکه - نوشته نام و القاب آلکساندرسور و نیم‌تنه او.
پشت سکه - الهه سبیل [۱] سوار برشیراست. الهه عصای‌بلند بدست دارد. در زمینه سوی‌راست گردونه آستارته نقر است. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۸/۰۵ گرم.
(ل ۳۳ - ش ۷)

---

[۱] Castor پسر زوپیتر

۱۸۵۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه ـ میز بازی‌که روی آن ظرفی‌که در طرفین آن دو شاخه نخل قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۹/۶۵۰ گرم.

(ل ۳۳ ـ ش ۸)

۱۸۵۴ـ روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته و ایزد انه ایستاده از روبرو برسکان کشتی سر را برگردانده و دست راست را بقسمی جلو آورده که گوئی همراهان را دعوت به پیروی خود میکند . دست چپ را روی قبضه خنجر خودگذاشته است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷/۳۵ گرم.

۱۸۵۵- نمونه دیگر.

سکه مسی قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷/۳۵ گرم.

۱۸۵۶ـ روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ الهه اروپ سوار برگاومیشی است که درحال جهش الهه را میبرد . الهه پوشش خود را که در اثر وزش باد تکان میخورد بالای سر خود نگهداشته است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۵/۹۰ گرم.

۱۸۵۷ ـ ۱۸۵۹ـ نمونه‌های دیگر.

تریپولیس

سال ضرب سکه‌ها بنا برسنه تریپولیس است (۱۵۶ پ ـ م)

۱۸۶۰ـ روی سکه ـ نیم‌تنه نیم‌رخ کاستور [1] و پولوکس [2] درکنار یکدیگر که برپیشانی هر یك از آنها یك ستاره نقر است.

پشت سکه ـ نوشته نام تریپولیس و الهه تیشه از روبرو ایستاده با لباس مخصوص خود ، با دست‌راست تکیه به‌لبه سکان داده‌است وبدست چپ علامت فراوانی شاخی شکل راگرفته است در زمینه سال یکم و برگردنش حلقه تاج خرزهره قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۸/۴۷ گرم.

(ل ۳۳ ـ ش ۹)

۱۸۶۱ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۷/۳۱ گرم.

---

[1] Castor پسر زوپیتر

[2] Pollux پسر زوپیتر

۱۸۶۲ـ روی سکه ـ سر تاجدار تیشه بسوی‌راست که روی آن پوششی‌است که برپشت گردن و شانه‌های او افتاده است.

پشت سکه ـ الهه تیشه باتاج برج‌مانند ایستاده با دست راست تکیه به لبه سکانی داده وبدست چپ شاخ علامت فراوانی راگرفته است. در زمینه سال یکم نقر است.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۹ گرم.

(ل ۳۳ ـ ش ۱۰)

۱۸۶۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبلی است.

پشت سکه ـ نوشته تریپولیس و الهه نموسیس باردای مخصوص درحال راه رفتن بسوی‌راست است و دست خودرا به پارچه رداکه سینه اورا می‌پوشاند ، برده است.

در زمینه سال یکم و حلقه و تاج خرزهره نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م م. وزن ۴/۲۰ گرم.

(ل ۳۳ ـ ش ۱۱)

۱۸۶۴ـ روی سکه ـ سر باتاج تیشه بسوی‌راست که پوششی پشت‌گردن‌او افتاده است وشاخه نخل روی شانه اوست. سکه زنجیره‌دار است

پشت سکه ـ نوشته تریپولیس و الهه پیروزی ایستاده بسوی راست روی سکان کشتی ، بادست راست حلقه تاج راگرفته و یك شاخه نخل بر پشت اوست.

در زمینه یك ستاره و سال یکم نقر است.

سکه مسی قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۰/۳۵ گرم.

(ل ۳۳ ـ ش ۱۲)

۱۸۶۵ـ روی سکه ـ دو نیم‌تنه نیم‌رخ دیوسکورها بسوی راست که برپیشانی هر یك ازآنان ستاره‌ای است

پشت سکه ـ نوشته تریپولیس مستقل بخط‌یونانی والهه تیشه ایستاده باتاج وردای بلند وتکیه به سکان‌کشتی داده است. بیازوی چپ او شاخ ، علامت فراوانی قرار دارد.

در زمینه دو حرف یونانی و حلقه تاج خرزهره برگرد نقش نقر است.

چهار درهمی(سیم). قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۵/۰۶ گرم.

(ل ۳۳ ـ ش ۱۳)

۱۸۶۶ـ روی سکه ـ سر با تاج تیشه بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته یونانی تریپولیس و الهه پیروزی بسوی راست روی سکان ایستاده است.

در زمینه سال سوم نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶/۲۶ گرم.

۱۸۶۷ - ۱۸۶۸- نمونه‌های دیگر با سال پنجم و ششم.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۶/۹۵ گرم و ۹/۵۲ گرم

۱۸۶۹- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶/۱۰ گرم.

(ل ۳۳ - ش ۱۴)

۱۸۷۰- روی سکه- نیم‌تنه دیوسکورها در کنار هم که بر بالای پیشانی هر یك از آنها ستاره‌ای قرار دارد.

پشت سکه - نوشته نام تریپولیس به‌دو سطر و درزمینه یك‌درخت نخل و سال ۶ منقوش‌است برگرد نقش، حلقه تاج از برگ وگل خرزهره دیده میشود.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷/۴۸ گرم.

(ل ۳۳ - ش ۱۵)

۱۸۷۱- روی سکه - سر تیشه با تاج بلند برج مانند با پوشش نازکی که تا پشت گردن و شانه‌های او را فراگرفته است.

پشت سکه - سال ۷ و ناو جنگی.

سکه مسی. قطر: ۵ م. م. وزن ۲/۱۲ گرم.

(ل ۳۳ - ش ۱۶)

۱۸۷۲- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته نام تریپولیس و دیوسکورها سواراسب نیزه بدست درحال تاخت‌می‌باشند. در زمینه سال ۸ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م. وزن ۴/۰۵ گرم

۱۸۷۳- نمونه دیگر با سال ۱۴.

سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۴/۷۲ گرم.

(ل ۳۳ - ش ۱۷)

۱۸۷۴- روی سکه - نیم‌تنه نیم رخ دیوسکورها بسوی راست که بالای پیشانی هر یك از آنها ستاره‌ای منقوش است. دور سکه نوار طنابی شکل نقر است.

پشت سکه - نوشته مربوط به تریپولیس در سه‌سطر و الهه تیشه با تاج ایستاده دست راست‌را به جلوی سکان تکیه داده است وشاخ علامت فراوانی روی بازوی‌چپ او قرار دارد. درزمینه سال ۱۸ و برگرد نقش حلقه تاج نقر است.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۴/۹۸ گرم[1]

(ل ۳۳ - ش ۸۰)

۱۸۷۵- نمونه دیگر.

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۴/۴۵ گرم.

۱۸۷۶- روی سکه ـ سر تیشه با تاج برج مانند با پوششی که پشت گردن و شانه‌ها را فرا گرفته است.

پشت سکه ـ نوشته تریپولیس و نقش سکان کشتی. در زمینه سال ۲۹ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۵/۷۰ گرم.

۱۸۷۷- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۶ م. م. وزن ۳/۷۲ گرم.

۱۸۷۸- نمونه دیگر با نقش دیوسکورها و در پشت سکه نوشته کامل درباره تریپولیس والهه تیشه با علامت فراوانی و سال ۳۲ چهار درهمی (سیم) قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۴/۶۰ گرم.

۱۸۷۹- روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته نام تریپولیس و الهه پیروزی روی سکان کشتی ایستاده و دست راست را بجلو برده است. الهه حلقه تاج بدست دارد و بردوش او ساقه نخل است و در مقابل الهه سال ۴۱ نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۲/۷۰ گرم.

(ل ۳۳ - ش ۱۹)

۱۸۸۰ - ۱۸۸۱- نمونه دیگر.

سکه مسی قطر: ۲۲ م. م. وزن ۸/۶۵ گرم و ۷/۹۲ گرم.

۱۸۸۲- روی سکه ـ سر تیشه با تاج برجی شکل که روی آن پوششی است که روی گردن و پشت اورا گرفته و عصای صلیبی شکل را روی شانه خود قرار داده است.

سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نام تریپولیس والهه تیشه با لباس ایستاده و تکیه به جلوی کشتی داده است. بر گردنش تاج حلقه‌ای شکل خرزهره است.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۶/۴۰ گرم.

۱۸۸۳- روی سکه ـ سر زئوس با تاج بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

پشت سکه ـ دیوسکورها درمقابل هم ایستاده‌اند کلاه مخروطی شکلی بسردارند و به‌نیزه‌های خود تکیه داده‌اند. در زمینه سال ۴۴ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۶/۱۰ گرم (سکه سوراخ دار است).

(ل ۳۳ ـ ش ۲۰)

۱۸۸۴ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۹/۹۶ گرم.

سکه‌های تاریخ دار بنابرسنه سلوکی

(۳۱۲ پ ـ م)

۱۸۸۵ـ روی سکه ـ نیم‌تنه تاجدار دیوسکورها بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته یونانی(تریپولیس‌خودمختار) والهه‌تیشه ایستاده تکیه به‌لبه سکان کشتی‌داده و شاخ علامت فراوانی را بدست گرفته است. درزمینه سال ۲۰۱ و بر گردنش نقش حلقه تاج خرزهره نقر است.

چهار درهمی (سیم) قطر: ۲۷ م.م. وزن ۱۵/۱۰ گر..

(ل ۳۳ ـ ش ۲۱)

۱۸۸۶ـ نمونه دیگر با نوشته تریپولیس و سال ۲۰۱.

سکه مسی. قطر ۱۷ م. م. وزن ۴ گرم.

(ل ۳۴ ـ ش ۱)

۱۸۸۷ـ نمونه دیگر با نقش تیشه برروی سکه و نوشته تریپولیس و دیوسکورها سوار اسب که در زمینه سال ۲۲۳ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م، وزن ۲/۴ گرم.

(ل ۳۴ ـ ش ۲)

۱۸۸۸ـ روی سکه ـ نیم‌تنه دیوسکورها بسوی راست که بر بالای پیشانی آنها ستاره نقر است.

پشت سکه ـ نوشته نام تریپولیس و الهه تیشه ایستاده تکیه به لبه جلوی سکان داده وعلامت فراوانی راگرفته است. در زمینه سال ۲۵۶ نقر است. بر گرد نقش تاج حلقه‌ای شکل قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷/۱۵ گرم.

(ل ۳۴ ـ ش ۳)

۱۸۸۹ـ روی سکه ـ سر تیشه باتاج بسوی راست باپوششی که تاروی گردن وشانه اوراگرفته است. الهه دست خودرا بجلو برده وحلقه تاج راگرفته وساقه نخل روی شانه چپ اوقراردارد.

سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه- نوشته تریپولیس والهه پیروزی روی‌سکان کشتی ایستاده ، حلقه تاج بدست گرفته و روی شانه چپ او ساقه نخل قرار دارد. در زمینه یك ستاره و سال ۲۸۰ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۸/۶۵ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۴)

۱۸۹۰- روی سکه - نیم‌تنه دیوسکورها با تاج بسوی راست که بر بالای پیشانی هریك‌از آنها ستاره‌ای نقر است.
پشت سکه - نوشته‌یونانی نام تریپولیس و تیشه ایستاده با همان حالت که در سکه قبل‌مشاهده میشود. در زمینه سال ۲۸۶ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶/۶۵ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۵)

۱۸۹۱- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۷ گرم (سکه سائیده شده است).

۱۸۹۲- روی سکه - سر تیشه با تاج برج‌مانند بسوی‌راست ، با پوشش نازکی‌که پشت‌گردن وشانه‌ها را میپوشاند. بردوش الهه‌عصای صلیبی شکل‌است. درزمینه سوی چپ کلاه دیوسکور نقر است. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نام تریپولیس و الهه پیروزی بسوی راست برسکان کشتی ایستاده ، دست چپ‌را جلو برده و حلقه تاج راگرفته است. برشانه چپ او یك شاخه نخل قرار دارد. درزمینه یك ستاره و سال ۲۸۸ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۷/۳۲ گرم.

۱۸۹۳- نمونه دیگر. سکه مسی. قطر: ۲۳ م.م. وزن ۷/۱۲ گرم.

۱۸۹۴- روی سکه - نیم‌تنه دیوسکورها که برپیشانی هر یك از آنها ستاره‌ای است.
پشت سکه - نوشته نام تریپولیس و الهه پیروزی ایستاده ، حلقه‌تاج بدست دارد وشاخه‌خرما بدوش چپ اوست. در زمینه سال ۳۰۸ و حلقه تاج نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۹/۳۲ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۶)

۱۸۹۵- روی سکه - سر تیشه با تاج‌که روی آن پوششی است‌که پشت‌گردن و شانه‌ها را گرفته است. روی شانه چپ الهه عصای صلیبی شکل قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه - نوشته‌نام تریپولیس والهه پیروزی ایستاده روی ناو جنگی. درزمینه طرف‌راست یك ستاره و درکنار سکه سال ۳۷۹ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۰ م. م. وزن ۷/۰۶ گرم.

کلئوپاتر

۱۸۹۶ـ روی سکه ـ نیم‌تنه کلئوپاتر بسوی راست. بدور گردن او شالی است ، و گیسویش در پشت سر جمع شده است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی تریپولیس والهه پیروزی روی سکان کشتی ایستاده ، دست راست‌را جلو آورده و حلقه تاج را گرفته است. برشانه چپ الهه شاخه نخل قرار دارد. درزمینه سال ۲۲ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۰/۱۰ گرم.

(ل ۲۴ ـ ش ۸)

کلئوپاتر و مارك آنتوان

۱۸۹۷ـ روی سکه ـ سر برهنه مارك آنتوان بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ نوشته‌تریپولیس وسر کلئوپاتر بسوی‌راست که شالی‌دور گردن اوست وگیسوانش پشت سر جمع شده است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۱/۴۰ گرم.

کلود

۱۸۹۸ـ روی سکه ـ نیم‌رخ‌کلود با تاج بسوی چپ. در زمینه سال ۳۵۴ نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه‌ـ تریپولیس ونقش دیوسکورها ایستاده درکنار هم‌که بادست‌راست تکیه به‌نیزه‌های خود داده‌اند وکلاههای مخروطی شکل آنها نزدیك پایشان قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. رزن ۱۰/۱۰ گرم.

(ل ۳۴ ـ ش ۱۰)

۱۸۹۹ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۸/۷۵ گرم.

نرون

۱۹۰۰ـ روی سکه ـ سر نرون بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه‌ـ نام تریپولیس و سال ۳۷۹ وکلاههای دیوسکورها که بالای هر کلاه ستاره‌ای‌قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م. وزن ۵۸ر۴ گرم.

(ل ۳۴ - ش ۱۱)

۱۹۰۱- روق سکه- سر با تاج نرون بسوی راست. در زمینه علامتی ازحروف نقر است.

سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه- نام تریپولیس وسر دیوسکورها باکلاه مخروطی‌شکل که روی آنها ستاره‌ای‌است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۲۰ر۹ گرم.

۱۹۰۲ - ۳ ۱۹- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م وزن ۳۵ر۱۰ گرم و ۹ گرم.

۱۹۰۴ - ۱۹۰۵- نمونه دیگر با علامتی که معرف نام (امپراطوراتو) میباشد.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۷۵ر۸ گرم ۹۰ر۷ گرم.

۱۹۰۶- نمونه دیگر بانضمام سال ۳۷۹ .

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م وزن ۸۵ر۹ گرم.

۱۹۰۷- نمونه دیگر با سال ۳۷۹ و علامتی که معرف نام (امپراطور وسپازی‌ین) میباشد.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۵۶ر۹ گرم.

۱۹۰۸- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۰۵ر۷ گرم.

آدری‌ین

۱۹۰۹- روی سکه - نوشته و القاب آدری‌ین و سر تاجدار او بسوی راست.

پشت سکه - نوشته نام تریپولیس و نیم‌تنه نیم رخ دیوسکورها بسوی راست با کلاه مخروطی شکل که روی آنها ستاره است.

در زمینه سال ۴۲۸ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۰۵ر۹ گرم.

(ل۳۴- ش۲)

۱۹۱۰ - ۱۹۱۲- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. و ۲۴ م م. وزن ۴۵ر۱۱ گرم ۱۹ر۱۰ گرم ۴۲ر۱۱ گرم.

۱۹۱۳- روی سکه همان نقش سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته نام تریپولیس و الهه آستارته با تاج ایستاده بسوی راست با لباس بلند و بادست راست تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده وپای چپش را روی سکان کشتی گذاشته و بادست چپ لبه لباس را از روی زانویش بلند میکند. در زمینه سال ۴۲۸ نقر است.

سکه زنجیره‌دار است.

(ل ۳۴ - ش ۱۳)

۱۹۱۴- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته تریپولیس والهه پیروزی روی کشتی‌ایستاده و بادست راست‌که بجلوآورده درخت نخل را که بشانه او تکیه داده شده‌گرفته است. در زمینه سال ۴۲۸ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۲۰ر۶ گرم.

(ل ۳۴ - ش ۱۴).

۱۹۱۵ - ۱۹۱۸- نمونه‌های دیگر با سال ۴۲۸

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. و ۲۱ م. م. و ۱۵ م. م.

وزن ۵۵ر۶ گرم و ۵۰ر۵ گرم و ۱ر۶ گرم و ۹۰ر۲ گرم.

آنتونن مقدس

۱۹۱۹- روی سکه - نام و القاب آنتونن مقدس و نیم‌تنه نیم‌رخ او.

پشت سکه - نوشته نام تریپولیس و الهه‌آستارته با تاج برج مانند ایستاده پای چپ را روی سکان کشتی‌گذاشته به عصا تکیه داده است. با دست چپ لبه لباس خود را از روی زانو بلند میکند. در زمینه سال ۴۵۹ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۰۵ر۱۱ گرم.

(ل ۳۴ - ش ۱۵)

۱۹۲۰- روی سکه - نوشته نام و القاب و سر با تاج آنتونن بسوی راست.

پشت سکه- نام تریپولیس و نیم‌تنه دیوسکورها باکلاه مخروطی شکل‌که بالای کلاه ستاره‌ای است. در زمینه سال ۴۵۹ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۵ر۹ گرم.

۱۹۲۱- نقش روی سکهٔ مانند سکه قبل است.

پشت سکه - الهه پیروزی روی سکان ایستاده و دست راست خود را بجلو آورده و حلقه تاج راگرفته است و با دست چپ نخل را که به شانه او تکیه داده شده نگهداشته است.

در زمینهٔ سال ۴۲۸ نقر است وگرد نقش زنجیره‌ای است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۶۷ر۴ گرم.

مارك اورل

۱۹۲۲- روی سکه - نوشته القاب مارك اورل و سر با تاج او بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته نام تریپولیس ونیم‌تنه دو دیوسکور بسوی راست بر آنهـا کلاه مخروطی شکل است که دربالای هر کلاه ستاره‌ای قرار دارد . در زمینه سال ۴۵۹ نقراست .

سکه مسی ـ قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۰ر۲۰ گرم.

۱۹۲۳-۱۹۲۴ـ روی سکه ـ نوشته ناخوانا ونیم رخ تاجدار مارك اورل بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته تریپولیس و دودیو سکور از روبرایستاده‌اند وتکیه به‌نیزه خود دادند . کلاههای مخروطی شکل آنان درپائین قرار دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۸ گرم .

۱۹۲۵ـ روی سکه ـ القاب ونیم تنه نیم رخ مارك اورل باسر برهنه .

پشت سکه ـ سرمارك اورل وآنیوس وروس .

سکه‌مسی قطر : ۲۴ م.م. وزن ۸ر۹۰ گرم .

لوسیوس وروس

۱۹۲۶ـ روی سکه‌ـ نوشته القاب لوسیوس و روس وسر برهنه‌اوبسوی راست .

پشت سکه : دوسر کمود وآنیوس وروس که بین آن دوسر درخت نخل قرار دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۶ر۴۲ گرم (سکه سوراخ داراست).

۱۹۲۷ـ نقش روی سکه بطرز سکه قبل است .

پشت سکه ـ نیم‌تنه کمود ولوسیوس.

سکه مسی قطر : ۲۳ م م. وزن ۹/۲۵ درم .

کمود

۱۹۲۸ـ روی سکه ـ نام والقاب کمود به‌اختصار وسرباتاج او بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته تریپوایس والهه‌آستارته ایستاده ، پای چپ اوروی سکان کشتی است . الهه تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده واز روی زانویش لبه‌لباس خود را بلند میکند . درزمینه سال ۴۵۹ نقر است سکه زنجیره‌دار میباشد .

سکه مسی. قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۲/۲۵ گرم.

سپتیم‌سور

۱۹۲۹ـ روی سکه‌ـ نام والقاب سپتیم سورونیم تنه نیم رخ او بـاتاج حلقه‌ای شکل . سکه زنجیره داراست .

پشت سکه ـ نوشته نام تریپولیس والهه آستارته بین دو دیوسکور ایستاده است .

الهه تاج برجی شکل بسردارد وبدست راست عصای صلیبی شکل راگرفته وپای چپ را روی سکان کشتی گذاشته وبادست چپ لبه لباس خود را از روی زانو بلند کرده والهه پیروزی حلقه تاج را باواهدا میکند ودو دیوسکور تکیه به نیزه خود داده وبـادست دیگر خوشه انگور را گرفته‌اند . در زمینه سال ۴۶۳ نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ــ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۳ گرم .

۱۹۳۰ــ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ــ نوشته (تریپولیس) ودو دیوسکور که بین آنها هلال ماه است ایستاده‌اند وبالای کلاه مخروطی‌شکل هریك از آنهاستاره‌ای است . دیوسکورهاتکیه به‌نیزه خود داده‌وبادست دیگر خوشه انگور راگرفته‌اند .

سکه مسی ــ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۵۲ گرم .

ژولیادومنا

۱۹۳۱ــ روی سکه ــ نام ژولیادومناو نیم تنه او که روی هلال ماه قرار دارد . سکه زنجیره دار است .

پشت سکه ــ نقش مانند سکه قبل است .

سکه مسی ــ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۴۵ گرم[1].

۱۹۳۲ــ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ــ نوشته (تریپولیس) ومعبد بـاچهارستون و پیشانی مثلث شکل . درآستانه در که پلکان قرار دارد سکوی قربانی است که دور اوماری پیچیده . درسوی راست آرتمیس مشعل بدست دارد وسوی چپ آپولون برهنه ایستاده و دست راست را بلندکرده است . در زمینه سال ۵۲۷ نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ــ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۱/۴۰ گرم[2].

۱۹۳۳-۱۹۳۵ــ نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ــ قطر: ۳۰ م.م. ۲۸ م.م. وزن ۲۲/۷۰ گرم و ۱۰/۶۰ گرم و ۱۰/۷۵ گرم.

۱۹۳۶ــ روی سکه ــ نام والقاب کاراکالا به‌اختصار وسر باتاج وی بسوی راست .

پشت سکه ــ نوشته وشاهین ایستاده از روبروبا بالهای گسترده به‌منقار او حلقه تاج است . بین چنگالهای شاهین کلاه دیوسکورها که روی هریك ستاره‌ای است قرار دارد.

چهار درهمی (سیم) قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۳/۰۸ گرم .

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

(ل-۳۴-ش۱۶)

۱۹۳۷- روی سکه- نام والقاب وسرباتاج کاراکالا بسوی راست.

پشت سکه - نوشته (تریپولیس) ومعبد باچهارستون وپیشانی مثلث شکل‌که درآستانه که راه به‌پلکانی دارد سکوی قربانی که دور آن مار پیچیده قرار دارد. بسوی راست آستارته به عصاتکیه داده ایستاده وبسوی چپ آپولون‌که دست راست بلندکرده ایستاده است. درزمینه سال ۵۲۷ نقر است. سکه زنجیره‌دار میباشد.

سکه مسی. قطر: ۳۱ م.م. وزن ۱۶/۶۰ گرم.

(ل۳۴-ش۱۷)

۱۹۳۸-۱۹۳۹- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۸م.م. وزن ۶۸ر۱۴ گرم و۱۲/۴۸ گرم[1].

۱۹۴۰-۱۹۴۲- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۱م.م. و۲۸ م.م. وزن ۱۲/۶۸ گرم و۱۱/۲۰ گرم و۱۳/۷۵ گرم.

۱۹۴۳- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۶م.م. وزن۲۰ر۱۱ گرم[2].

۱۹۴۴- روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - دومعبدکنار یکدیگرند وهریك مزین به‌چهارستون وپیشانی مثلث شکل‌می‌باشید درآستانه چپ پلکانی است وسکوی قربانی بامجسمه آپولون وآرتمیس ایستاده منقوش‌میباشد درحاشیه سال ۵۲۷ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م.م. وزن ۴۰ر۱۳ گرم[3].

(ل۳۴-ش۱۸)

۱۹۴۵- روی سکه - القاب ونیم‌تنه نیمرخ کاراکالا باتاج بسوی راست.

پشت سکه - نوشته تریپولیس و دو دیوسکوکه تکیه به‌نیزه دارند ایستاده‌اند و هریك خوشه انگور بدست دارند.

بالای‌کلاه مخروطی شکل آنان ستاره‌ای است. درفاصله‌آن دو سال ۵۲۷ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۰ ظ ۱۱ گرم[4].

۱۹۴۶- نمونه دیگر باسال ۵۲۷.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م.م. وزن ۸۰ر۱۰ گرم.

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

[3] همان مجموعه

[4] همان مجموعه

۱۹۴۷ـ روی سکه ـ نوشته‌القاب کاراکالا رنیم‌تنه باتاج او بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته (تریبولیس) و آستارته باتاج برج مانند ایستاده پایش روی سکان کشتی است . بادست راست تکیه به‌عصای صلیبی شکل داده وبـادست چپ لبه‌لباس خود را از روی زانو بلند میکند . طرفین او دودیوسکور ایستاده‌اند که بالای سرشان ستاره صلیبی شکل‌است وتکیه بـه‌نیزه داده یك خوشه انگور بدست چپ دارند در زمینه سوی راست الهه پیرو زن تاج به‌استارته اهداء میکند وسوی چپ سال ۵۲۳ نقر است سکه زنجیره داراست .

سکه مسی . قطر : ۲۵ م.م. وزن ۲۰ر۱۰ گرم .

(ل ۲۴ ش۱۹)

۱۹۴۸ـ روی سکه ـ مانند سکه قبل‌است.

پشت سکه‌ـ نوشته(تریپولیس) ودو دیوسکور ایستاده به‌نیزه تکیه داده‌اند وافسار اسبشان را بدست دارند . دو زمینه نیم تنه‌استارته وسال ۵۲۳ قرار دارد)

سکه مسی . قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۰ر۹ گرم .

(ل۳۴ـش۲۰).

۱۹۴۹ـ روی سکه ـ القاب کاراکالا وسرباتاج او بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته (تریپولیس) ونیم تنه دودیوسکور باکلاه مخروطی شکل‌که در بالای آن ستاره‌ای است . برگرد نقش زنجیره نقر است .

سکه مسی . قطر : ۱۸ م.م. وزن ۷۷ر۴ گرم .

۱۹۵۰ـ نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر : ۱۸ م.م. وزن ۵۵ر۴ گرم .

ژتا

۱۹۵۱ـ روی سکه ـ نام والقاب ژتا بانیم تنه او باسربرهنه . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته (تریپولیس) ودودیوسکور برهنه ایستاده تکیه به‌نیزه خود داده‌اندوهریك از آنان خوشه‌انگور بدست دارند . در زمینه‌هلال ماه وسال ۵۲ نقر است .

سکه مسی . قطر : ۲۶ م.م. وزن ۷۰ر۱۲ گرم .

دیادومنین

۱۹۵۲ـ روی سکه ـ نام والقاب و نیم‌تنه دیادومنین باسربرهنه و سینهٔ پوشید شده از زره.

پشت سکه ـ نوشته تریپولیس ودودیورسکور ایستاده به‌نیزه تکیه داده‌اند ویك خوشه انگور بدست دارند. در حاشیه سال ۵۲۹ نقر است .

سکه مسی، قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۲ گرم.
(ل ۲۴ - ش ۲۱).

الاگابال

۱۹۵۳- روی سکه - نام و القاب الاگابال و نیم‌تنه نیمرخ او با تاج حلقه‌ای شکل.
پشت سکه - نوشته (تریپولیس) وطرح معبد باپیشانی مثلث شکل و سه در. درآستانه‌مرکزی که پلکان واقع است آستارته ایستاده تکیه به عصا داده است. در زمینه سال ۵۳۱ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۲۰/۱۰ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۲۲).

۱۹۵۴ - ۱۹۵۵- نمونه‌های دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۴/۴۵ گرم و ۱۰/۸۰ گرم.

۱۹۵۶- روی‌سکه - القاب الاگابال به اختصار و نیم‌تنه با تاج او بسوی راست.
پشت سکه - نام تریپولیس و معبد آستارته با سه در.
سکه مسی. قطر: ۳۳ م. م. وزن ۲۱/۷۲ گرم.

۱۹۵۷- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۱/۱۲ گرم.

۱۹۵۸- نوشته و نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته تریپولیس و معبد با چهار ستون و پیشانی مثلث شکل با نیم رخ آستارته. در آستانه مرکزی سکوی قربانی روی پایه‌ای است. درقسمت چپ مجسمه برهنه آپولون و مجسمه آرتمیس که مشعل بدست دارد دیده می‌شود.
در زمینهٔ سال ۵۳۱ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۹/۸۵ گرم.

۱۹۵۹ - ۱۹۶۰- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. و ۲۲ م. م. وزن ۱۴/۹۰ گرم و ۱۰/۸۰ گرم.

۱۹۶۱- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته تریپولیس و الهه آستارته از روبرو بین دو دیوسکور ایستاده است. الهه تاج بسردارد وتکیه به عصا داده وپا را روی سکان کشتی گذاشته است. دیوسکورها لباس سربازان روی بتن دارند و تکیه به نیزه داده‌اند ، در حاشیه سال ۵۳۱ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۲۰ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۲۳).

۱۹۶۲- روی سکه - القاب و نیم‌تنه تاجدار الاگابال که روی سینه او مدالی است.
پشت سکه - نوشتهٔ تریپولیس و ناوجنگی با بادبان. در بالا حرف (ت) به یونانی بین دو کلاه دیورسکورها قرار دارد. در حاشیه سنه ۵۳۱ نقر است. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷/۶۲ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۲۴).

۱۹۶۳- نمونه دیگر با سال ۵۳۱
سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷/۱۲ گرم.

۱۹۶۴- روی سکه - القاب الاگابال به اختصار و سر تاجدار او بسوی راست.
پشت سکه - نوشته تریپولیس و معبد ستوندار با سه در. در آستانــه در مرکزی که پلکانی با ۴ ردیف پله قراردارد آستارته ایستاده، ازدست راست تکیه به‌عصا داده است. تاج‌را الهه پیروزی به او اهدا میکند. در زمینهٔ سال ۵۳۲ نقر است - برگرد نقش زنجیره است.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۱ گرم.

۱۹۶۵- نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۱/۳۰ گرم.

۱۹۶۶- روی سکه - القاب و نام الاگابال و نیم‌تنه با تاج او.
پشت سکه- نوشته مربوط به‌تریپولیس و دومعبد درکنار یکدیگرندکه یکی ازآنها کوچکتر است و هردو دارای چهار ستون با پیشانی مثلث شکل میباشند. سنه خوانده نمیشود.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۴/۷۵ گرم.

۱۹۶۷- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته تریپولیس ومعبد باپیشانی‌مثلثی‌شکل و چهارستون، درآستانه در مرکزی آستارته ایستاده تکیه به‌عصا داده است. درزمینهٔ روی ستون الهه‌پیروزی ایستاده وتاج به‌الهه اهدا میکند، مقابل معبد دو ردیف پله و یك آتشدان مشتعل و سال ۵۳۳ قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۱/۶۳ گرم.

۱۹۶۸- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته تریپولیس و آستارتــه بین دو دیوسکور ایستاده است. الهه تاج برجی شکل بسر دارد وپای چپ را روی سکان کشتی گذاشته و بادست راست تکیه به عصا داده و با دست چپ لبه پیراهن خود را از روی زانو بلند میکند. الهه پیروزی تاج به او اهدا میکند و دیوسکورها تکیه به‌نیزه‌های خود داده و هر یك‌خوشه انگوری بدست دارند. درزمینهٔ سال ۵۳۳ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۹/۸۲ گرم.

۱۹۶۹ - ۱۹۷۰- نمونه‌های دیگر با سال ۵۳۳.
سکه مسی. قطر: ۲۳ م.م. و ۲۰ م.م. وزن ۸/۲۷ گرم و ۴/۶۲ گرم.

۱۹۷۱- روی سکه - القاب و نیم‌تنه الاگابال باتاج برگ مانند

پشت سکه - نوشته (تریپولیس) و حیوان بالدار که شیطان درحال نی زدن سوار اوست. در زمینهٔ سال ۵۳۳ نقر است سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۰ م.م. وزن ۴/۷۱ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۲۵).

۱۹۷۲- نمونه دیگر که برپشت‌سکه دو دیوسکور نیم‌رخ‌است که کلاه مخروطی شکل که بالای آن ستاره است بسر دارند.
سکه مسی. قطر: ۲۰ م.م. وزن ۶ گرم.
(ل ۳۴ - ش ۲۶).

ژولیا سوائمیاس[۱]

۱۹۷۳- روی سکه - نام و لقب ژولیا سوائمیاس و نیم‌تنه نیم‌رخ او

پشت سکه - نوشته تریپولیس ومعبد با پیشانی مثلث شکل باپلکانی‌که بوسیله آن داخل معبد میشوند. آستارته ایستاده و به عصای صلیبی شکل تکیه داده و در زمینهٔ سال ۵۳۲ نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م.م. وزن ۱۳/۹۵ گرم.

۱۹۷۴- روی سکه - نام و لقب ژولیا و نیم‌تنه نیم‌رخ او بسوی راست.

پشت سکه - نوشته تریپولیس و نقش معبد با چهار ستون و پیشانی مثلث شکل، در جلوی معبد نیم‌تنه آستارته و در آستانه سکوی قربانی روی پایه‌ای قرار دارد. درطرف چپ‌مجسمه آپولون برهنه‌است‌که دست‌را بلندکرده وآرتمیس‌که مشعل بدست دارد. در زمینه سال ۵۳۲ نقر است. سکه زنجیره‌دار میباشد.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م.م. وزن ۱۱/۲۰ گرم.

۱۹۷۵ - ۱۹۷۶- نمونه‌های دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م.م. و ۲۸ م.م. وزن ۱۴ گرم و ۱۰/۸۳ گرم.

ژولیا پولا

۱۹۷۷- روی سکه- نوشته نام ژولیا پولا و نیم‌تنه نیم‌رخ او که برروی هلال ماه قراردارد.
پشت سکه - نوشته تریپولیس و آستارته بین دو دیوسکور ایستاده الهه تاج بلند برج مانند

---

[۱] Julia Soaémias

بسر دارد ، و با دست راست عصا را گرفته و پا را روی سکان کشتی گذاشته و با دست چپ لبه دامن را از روی زانوی خود بلند میکند. دیوسکورها که با لباس سربازان رومی دیده میشوند تکیه به نیزه‌های خود داده و خوشه انگور بدست دارند.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۰/۰۳ گرم.

آلکساندرسور

۱۹۷۸ـ روی سکه ـ نوشته نام آلکساندرسور و سر برهنه او بسوی راست.

پشت سکه ـ نوشته تریپولیس و معبد چهار ستون و نیم‌تنه آستارته از روبرو. در آستانه مرکزی که به پلکان میرسد سکوی قربانی را به قرار دارد. بین ستونها در سوی چپ مجسمه برهنه آپولون و مجسمه آرتمیس که مشعل بدست دارد دیده میشود.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۷/۹۲ گرم.

صور

شاهان صور

(از سال ۴۵۰ تا ۳۳۲ پ ـ م)

۱۹۷۹ـ روی سکه ـ ماهی روی امواج شنا میکند ودرقسمت پائین حلزون نقر است. حاشیه دور نقش دایره طنابی شکل میباشد.

پشت سکه ـ جغد بسوی راست ایستاده روی بال چپ او عصای سلطنت وچنگك خرمن کوبی قرار دارد ، درون فرورفتگی مربع شکل است.

استتر فینیقی(سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۳/۴۰ گرم[1]

(ل ۳۵ ـ ش ۱).

۱۹۸۰ـ نمونه دیگر بهمان وضع سکه قبل.

استتر فینیقی(سیم). قطر: ۲۴ م.م. وزن ۱۳/۶۰ گرم.

(ل ۳۵ ـ ش ۲).

۱۹۸۱ـ نمونه دیگر.

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

سه ابول فینیقی (سیم) قطر: ۱۵ م. م. وزن ۳ گرم [1].

(ل ۳۵ - ش ۳).

۱۹۸۲- نمونه دیگر.

استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۰ م. م. وزن ۱۳/۶۵ گرم.

(ل ۳۵ - ش ۴).

۱۹۸۳- نمونه دیگر با نقش ماهی روی امواج .

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۱ م. م. وزن ۰/۶۴ گرم [2].

۱۹۸۴ تا ۱۹۸۶- نمونه‌های دیگر.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۱۲ م. م. و ۱۱ م. م. وزن ۰/۷۰ گرم و ۰/۷۵ گرم و ۰/۳۴ گرم.

(ل ۳۵-ش۳۴)

۱۹۸۷- نمونه دیگر.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۹ م. م. وزن ۰/۶۶ گرم.

(ل ۳۵ - ش ۶).

۱۹۸۸- نمونه دیگر با نقش سر قوچ در پشت سکه، سکه زنجیره‌دار است.

سکه کوچك (سیم). قطر: ۶ م. م. وزن ۰/۲۷ گرم.

(ل ۳۵ - ش ۷).

۱۹۸۹- روی سکه - ایزد ملکار[3] سوار اسب‌آبی است که روی امواج درحرکت است ایزد ملکار ریش دارد و بادست راست که جلو برده کمان وتیرها راگرفته و بادست چپ افساراسب آبی راگرفته است. در زیر امواج یك ماهی درحال شناست.

پشت سکه - جغد ایستاه روی‌بال او چنگك خرمن کوبی وعصای سلطنت است ودرزمینه نوشته بخط فینیقی (صور) نقر است.

استتر (سیم). قطر: ۱۸ م. م. وزن ۱۳/۰۲ گرم.

(ل ۳۶ - ش ۸).

۱۹۹۰- نمونه دیگر با همان نقش

استتر فینیقی (سیم). قطر ۲۷ م. م. وزن ۱۳/۵۴ گرم .

---

[1] - مجموعه De Luynes

[2] - همان مجموعه

[3] - Melkart ایزد فینیقی

۱۹۹۱ - ۱۹۹۲ـ نمونه‌های دیگر.

استتر فینیقی (سیم) قطر: ۲۳ م. م. و ۲۰ م. م. وزن ۱۳/۵۰ گرم و ۱۳/۲۸ گرم.

(ل ۳۵ - ش ۱۰).

۱۹۹۳ تا ۱۹۹۵ـ نمونه‌های دیگر [1].

استتر فینیقی (سیم). قطر: ۱۹ م. م. و ۱۸ م. م. و ۲۰ م. م.
وزن ۱۳/۳۶ گرم و ۱۳/۱۸ گرم و ۱۳/۲۴ گرم.

۱۹۹۶ـ روی سکه ـ ملکار سواراسب بالدار دریائی در حال تاخت‌کردن روی امواج است ایزد ملکار ریش دارد و بادست راست کمان و دسته تیرها را گرفته است و افسار اسب بالدار دریائی را بدست چپ دارد. درزیر امواج، یك ماهی شناوراست.

پشت سکه ـ جغد ایستاده روی بال او عصای سلطنت و چنگك خرمن‌کوبی است. استترفینیقی (سیم). قطر: ۲۲ م. م. وزن ۲/۲۳ گرم.

۱۹۹۷ـ نمونه دیگر.

استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۳/۵۷ گرم.

(ل ۳۵ - ش ۱۱).

۱۹۹۸ - ۱۹۹۹ـ نمونه‌های دیگر.

استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۳ م. م. وزن ۱۳/۲۷ گرم و ۱۳/۳۵ گرم [2]

(ل ۳۵ - ش ۱۲).

۲۰۰۰ـ نمونه دیگر.

استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۳/۹۰ گرم.

۲۰۰۱ـ نمونه دیگر.

استتر فینیقی (سیم). قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۳/۱۴ گرم.

(ل ۳۵ - ش ۱۳).

۲۰۰۲ـ نمونه دیگر.

استتر فیقیقی (سیم). قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۳/۲۷ گرم.

۲۰۰۳ـ نمونه دیگر.

سه ابول (سیم). قطر: ۱۷ م. م. وزن ۳/۱۷ گرم.

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

(ل۳۵-ش۱۴).

۲۰۰۴- نمونه دیگر .

سکه کوچك (سیم) قطر : ۱۰ م.م. وزن ۶۲/ ۰ گرم[1].

(ل۳۵-ش۱۵)

۲۰۰۵-۲۰۰۶ نمونه‌های دیگر .

سکه کوچك (سیم) قطر ۱۰ م.م. وزن ۶۴/ ۰ گرم و۶۷/ ۰ گرم[2].

سکه‌های ضرب

سال ۳۱۲ و ۲۷۵ پ-م

بنا بر سال سلوکی

۲۰۰۷- روی سکه ـ ایزد ملکار سوار بر اسب بالدار آبی‌است باامواج آب. ملکارریش دارد دست راست را جلوآورده و کمان و تیرها را گرفته و با دست راست افسار اسب‌آبی را گرفته است . در زیر امواج یك ماهی شناور است و بر گرد نقش دایره طنابی شکل قرار دارد .

پشت سکه ـ جغدایستاده به‌روبرو نگاه میکند بر بال جغد عصای سلطنت وچنگك خرمن کوبی قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است ودر زمینه سال یکم نقر است .

دو درهم (سیم) قطر ۲۰ م.م. وزن ۸/۷۶ گرم .

(ل ۳۵-ش۱۶)

۲۰۰۸- نمونه دیگر در زمینه بارقم فینیقی سال دوم نقر است .

دو درهم (سیم) قطر : ۲۰ م.م. وزن ۸/۷۱ گرم .

(ل۳۵-ش۱۷)

۲۰۰۹تا ۲۰۱۱- نمونه‌های دیگر .

دو درهم (سیم) قطر ۲۰ م.م. و۱۹ م.م. و ۲۰ م.م.

وزن ۷/۸۵ گرم و۷/۸۱ گرم و۷/۶۶ گرم .

۲۰۱۲- نمونه دیگر بانضمام سال دوم .

دو درهم (سیم) قطر ۲۲ م.م. وزن ۸/۶۸ گرم .

۲۰۱۳- نمونه دیگر باسال سوم .

---

[1] ـ مجموعه De Luynes

[2] ـ همان مجموعه

دو درهم (سیم) قطر ۲۱ م.م. وزن ۷۰ر۷ گرم .

۲۰۱۴- نمونه دیگر باسال ۲۳.

دو درهم (سیم) قطر ۲۱ م.م. وزن ۹۲ر۸ گرم .

(ل۳۵-ش۱۸)

۲۰۱۵تا۲۰۲۱- نمونه‌های دیگر باسال ۳۰ و۳۲ و۳۳ و۳۴ و۳۵.

دو درهم (سیم) قطر ۲۰ م.م. و۲۱ م.م. و۲۲ م.م.

وزن ۴۵ر۸ گرم (۷۵ر۸ گرم[1] و۸۰۲۰ گرم و۸/۷۵ گرم (۸/۷۰ گرم و۸/۶۰ گرم.

۲۰۲۲- نمونه دیگر باسال ۳۵ .

دو درهم (سیم) قطر ۲۰ م.م. وزن ۶۷ر۶ گرم .

(ل۳۵-ش۱۹)

سکه‌های خودمختار

(بنابردومین سنه صورکه مطابق ۱۲۶ پ م. است).

۲۰۲۳- روی سکه ـ سر باتاج وبدون ریش هرقل‌صوری که پوست شیر بدور گردن اوست . سکه زنجیره داراست .

پشت سکه ـ نوشته درباره صورونقش شاهین که روی سکان کشتی ایستاده وروی بال او یك شاخه نخل است . در زمینه سال یکم ویك گرز وعلامتی نقر است .

چهار درهمی (سیم) قطر : ۲۷ م.م. وزن ۲۵ر۱۴ گرم .

(ل ۳۵-ش۲۰)

۲۰۲۴- نمونه دیگر .

درهم فینیقی (سیم) قطر : ۲۲ م.م. وزن ۸۴ر۶ گرم[2].

(ل۳۵-ش۲۱)

۲۰۲۵تا۲۰۳۰- نمونه‌های دیگر بهمان وضع سکه قبل باسال ۲ وسال ۳ وسال ۴ .

چهاردرهمی ودرهم(سیم). قطر : ۲۸ م.م. و۲۹ م.م. و۲۳ م.م.

وزن ۱۴/۲۰ گرم و۱۴۲۲ گرم و۳۱ر۱۳ گرم و۹۵ر۱۳ گرم و۹۱ر۶ گرم .

۲۰۳۱- نمونه دیگر باسال ۵.

درهم (سیم) قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳۸ر۳ گرم .

(ل۳۵-ش۲۲)

---

[1] مجموعه De Luynes

[2] همان مجموعه

۲۰۳۲ـ نمونه دیگر باسال ۶ ویك گرز. در زمینه سکه علامتی است.

چهاردرهمی (سیم) قطر:۲۸ م.م. وزن ۸۶ر۱۲ گرم.

۲۰۳۳ـ نمونه دیگر باسال ۶ وعلامت (ام).

چهاردرهمی(سیم) قطر: ۲۸ م.م. وزن ۱۵ر۱۴ گرم[1]

۲۰۳۴ـ نمونه دیگر.

چهاردرهمی (سیم) قطر: ۲۸ م.م. وزن ۲۲ر۱۴ گرم.

۲۰۳۵ـ۲۰۳۷ـ نمونه‌های دیگر باسال ۷ وسال ۸.

چهاردرهمی (سیم) قطر: ۲۸ م.م. وزن ۲۰ر۱۴ گرم و۳۲ر۱۴ گرم و۲۰ر۱۴ گرم.

۲۰۳۸ـ نمونه دیگر باسال ۱۰ وعلامت گرز وعلاماتی باحروف لاتین وفینیقی.

چهاردرهمی (سیم) قطر: ۲۸ م.م. وزن ۲۵ر۱۴ گرم (این سکه سوراخ داراست).

۲۰۳۹تا۲۰۴۳ـ نمونه‌های دیگر باسال ۱۱ وسال ۱۳ وسال ۱۴ وسال ۱۶.

چهاردرهمی (سیم) قطر: ۲۸ م.م. و۲۹ م.م. وزن ۱۵ر۱۴ گرم و۳۲ر۱۴ گرم و۰۸ر۱۴ گرم و۶۰ر۱۳ گرم.

۲۰۴۴ـ نمونه دیگر باسال ۱۹.

چهاردرهمی (سیم) قطر: ۳۰ م.م. وزن ۳۵ر۱۴ گرم.

(ل۳۵ـش۲۳)

۲۰۴۵تا۲۰۴۸ـ نمونه‌های دیگر باسال ۲۰ وسال ۲۱ وسال ۲۳.

چهاردرهمی (سیم) قطر: ۲۸ م.م. و ۳۵ م.م. و ۲۹ م.م. وزن ۱۰ر۱۴ گرم و۱۴ گرم و گرم و۱۰ر۱۴ گرم و۴۰ر۱۴ گرم.

۲۰۴۹ـ روی سکه ـ سر باتاج بلند برج مانند. الهه تیشه باپوشش تازکی که تاپشت گردن او را گرفته است. بردوش الهه یك شاخه نخل قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه ـ درخت نخل در زمینه سال ۲۴ ونوشته آرامی (صور) نقر است.

سکه مسی ـ قطر: ۲۰ م.م. وزن ۳۳ر۷ گرم.

(ل۳۶ـش۱)

۲۰۵۰ـ روی سکه ـ سر بدون ریش بـاتاج هرقل صوری که دور گردن او پوست شیر گره خورده است.

سکه زنجیره‌دار میباشد.

پشت سکه ـ نوشته مربوط بـه‌صور ونقش شاهین ایستاده روی سکان کشتی که یك شاخه نخل روی بال راست اوست. در زمینه سال ۲۵ وگرز وعلامت شماره ۵۹ نقر است.

---

[1] ۱- مجموعه De Luynes

چهاردرهمی (سیم) قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۴ر۱۱ گرم.

۲۰۵۱تا۲۰۵۵ـ نمونه‌های دیگر باسال ۲۹ وسال ۲۹ وسال ۳۰ وسال ۳۱.

چهاردرهمی (سیم) قطر : ۲۹ م.م. و۳۰ م.م. و۲۸ م.م. و۲۹ م.م.

وزن ۱۴ر۱۵ گرم و۱۴ر۱۲ گرم و۱۴ر۰۸ گرم و۱۳ر۸۰ گرم و۱۴ر۱۵ گرم .

۲۰۵۶ـ روی سکه ـ سر باتاج بلند برج مانند الهه‌تیشه بسوی راست ، باپوشش نازکی‌که تا پشت‌گردن او راگرفته است . یك شاخه نخل بشانه چپ الهه قرار دارد .

پشت سکه ـ ناوجنگی فینیقی . در زمینه سال ۳۲ و نوشته به‌فینیقی (صور) است . سکه‌زنجیره دار است .

سکه‌مسی ـ ۲۲ م.م. وزن ۶ گرم .

۲۰۵۷ـ روی سکه ـ سربدون ریش هرقل صوری بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته یونانی مربوط به‌شهر (صور) ونقش شاهین ایستاده روی سکان‌کشتی . در زمینه سال ۳۵ وگرز نقراست .

چهاردرهمی (سیم) قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۴ر۴۰ گرم .

۲۰۵۸-۲۰۵۹ـ نمونه‌های دیگر .

چهاردرهمی (سیم) قطر : ۳۰ م.م. و۲۲ م.م. وزن ۱۳ر۹۳ گرم .

۲۰۶۰ـ روی سکه ـ سرباتاج برج مانند تیشه بسوی راست باپوشش نازکی‌که گردن او را هم میپوشاند .

پشت سکه ـ نوشته مربوط بشهر به‌اختصار وناوجنگی فینیقی . در زمینه سال ۴۵ نقراست . سکه زنجیره داراست .

سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۶ر۳۲ گرم .

۲۰۶۱ـ روی سکه ـ سرهرقل صوری بدون ریش بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته مربوط بشهر صورروشاهین ایستاده روی سکان‌کشتی . در زمینه سال ۴۷ وگرز نقر است .

چهاردرهمی فینیقی (سیم) قطر ۳۰ م.م. وزن ۱۳ر۸۱ گرم .

۲۰۶۲-۲۰۶۳ـ نمونه‌های دیگر باسال ۴۸ وسال ۵۱ .

چهاردرهمی (سیم) قطر ۳۰ م.م. ۲۸ م.م. وزن ۱۲ر۹۵ گرم.

۲۰۶۴ـ روی سکه ـ سرباتاج مانند تیشه بسوی راست باپوشش نازکی‌که پشت‌گردن اورا فراگرفته است . شاخه نخل روی شانه چپ الهه قرار دارد .

پشت سکه ـ نقش مانند سکه قبل است باسال ۵۱ .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۹ر۸ گرم .

۲۰۶۵ـ۲۰۶۶ـ نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۲ م.م. و۱۷ م.م. وزن ۸۳ر۶ گرم و۱۵ر۴ گرم .

۲۰۶۷ـ روی سکه ـ سرباتاج هرقل صوری که پوست شیر دور گردن او گره خورده .

سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته نام صور و شاهین روی سکان کشتی ایستاده روی بال او شاخه نخل قرار دارد .

در زمینه سال ۵۲ و گرز وحرف (ز) یونانی بین دوپنجه شاهین نقر است .

چهاردرهمی (سیم) قطر ۳۲ م.م. وزن ۱۳/۸۰ گرم .

۲۰۶۸تا۲۰۷۳ـ نمونه‌های دیگر باسال ۵۳ وسال ۶۳ وسال ۷۰ وسال ۷۲ وعلامتی بین پنجه‌های شاهین دیده میشود .

چهاردرهمی (سیم) قطر ۲۹ م.م. و۳۰ م.م. و۲۸ م.م. و۲۸ م.م. و۲۹ م.م.

وزن : ۱۲/۱۵ گرم و ۱۳/۹۸ گرم و ۱۴/۱۱ گرم و ۱۳/۹۲ گرم و ۱۴/۲۰ گرم و ۱۴/۲۲ گرم .

۲۰۷۴ـ روی سکه ـ سرباتاج وبدون ریش هرقل‌صوری بسوی راست . دور گردن اوپوست شیر گره خورده است . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ علامتی روی گرز قرار دارد ودر زمینه سال ۷۲ و نوشته بخط فینیقی (صور) وتاج حلقه‌ای شکل از شاخه بلوط نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۳ م.م. وزن ۹۷ر۷ گرم .

۲۰۷۵ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی مربوط به‌صور وشاهین روی سکان کشتی ایستاده وشاخه نخل‌روی بال راست اوست .

در زمینه بسوی چپ سال ۷۴ وگرز قرار دارد وسوی راست علامتی مانند شماره (۶۰) بین چنگالهای شاهین نقر است . سکه زنجیره دار است .

چهاردرهمی (سیم). قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۴/۲۷ گرم .

۲۰۷۶تا۲۰۸۱ـ نمونه‌های دیگر باسال ۷۹ وسال ۸۰ وسال ۸۳ وسال ۸۷ وسال ۸۹ و علاماتی بین چنگالهای شاهین نقر است .

چهاردرهمی فینیقی (سیم) قطر ۳۲ م.م. و ۲۶ م.م. و۲۷ م.م. و ۲۸ م.م. و۲۷ م.م. وزن

۱- مجموعه De Luynes

۱۴/۰۷ گرم و۱۳/۳۲ گرم و۱۳/۴۶ گرم و۱۳/۴۶ گرم و۱۴/۲۰ گرم و۱۴/۰۶ گرم و۱۳/۹۴ گرم .

۲۰۸۲ـ روی سکه ـ سر باتاج بدون ریش هرقل صوری بسوی راست سکه زنجیره‌دار است
پشت سکه ـ علامتی روی گرز قرار دارد . در زمینه سوی راست سال ۹۰ ونوشته بخط فینیقی (صور) نقر است .
سکه‌مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۷٫۷۷ گرم .

۲۰۸۳ـ نمونه دیگر باسال ۹۲ ودوحرف (ب‍ـن) بین دوچنگال شاهین دیده میشود .
چهار درهمی فینیقی (سیم) قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۳/۹۵ گرم .

۲۰۸۴تا۲۰۸۷ـ نمونه‌های دیگر باسال ۹۴ وسال ۹۵ سال ۹۶.
چهـاردرهمی فینیقی (سیم) قطر : ۲۶ م.م. و۲۷ م.م. وزن ۱۳/۹۴ گرم و ۱۴/۲۴ گرم و ۱۴/۱۲ و ۱۳/۹۸ گرم .

۲۰۸۸ـ نمونه دیگر باسال ۹۷.
چهار درهمی فینیقی (سیم) قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۴۰۲ گرم[1]
(ل۳۶ـش۲)

۲۰۸۹ـ نمونه دیگر باسال ۹۷.
چهاردرهمی (سیم) قطر ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۳۴ گرم .

۲۰۹۰ـ روی سکه ـ سر باتاج برج مانند الهه تیشه بسوی راست که پوشش نازکی تاروی گردن او راگرفته است . روی شانه چپ الهه شاخه نخل قرار دارد .
پشت سکه ـ درخت نخل ودوخوشه خرما . در زمینه سال ۱۰۹ وعلامتی که قسمتی از آن از بین رفته قرار دارد .
سکه مسی ـ قطر : ۲۰ م.م. وزن ۸/۱۶ گرم .

۲۰۹۱ـ روی سکه ـ سر باتاج بدون ریش هرقل صوری بسوی راست که دور گردن او پوست شیر گره خورده است . سکه زنجیره‌دار میباشد .
پشت سکه ـ نوشته مربوط به‌صور وشاهین ایستاده که بربال او شاخه نخل است. در زمینه سال ۱۱۰ ویك گرز نقر است . علامت شماره (۶۷) بین چنگالهای شاهین دیده میشود .
چهار درهمی (سیم) قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۵۶ گرم .

۲۰۹۲تا۲۰۹۷ـ نمونه‌های دیگر باسال۱۱۱ و سال۱۱۳ وسال ۱۱۵ وسال ۱۱۶ دوحرف یونانی وعلاماتی در زمینه نقر است .

---

[1] ـ مجموعه De Lnynes

چهـار درهمی (سیم) قطر : ۲۵ م.م. و۲۷ م.م. و۲۸ م.م. و۲۷ م.م وزن : ۱۳/۹۴ گرم و۱۳/۸۳ گرم و۱۴/۱۲ گرم و۱۸/۱۴/۱۷ گرم و۱۴/۲۴ گرم و۱۴/۲۲ گرم.

۲۰۹۸ـ۲۰۹۹ـ نمونه‌های دیگر باسال ۱۱۶ وسال ۱۱۸ وسال ۱۲۱ و علاماتی وحروفی ونوشته بخط فینیقی (صور) نقر است .

سکه مسی ـ قطر: ۲۰ م.م. و۲۵ م.م. وزن ۷ گرم و۱۱/۲۵ گرم .

۲۱۰۰ـ روی سکه ـ سر باتاج بلند برج مانند الهه تیشه بسوی راست .

پشت سکه ـ نوشته چند حروف یونانی وناوجنگی و فینیقی ونام صور بخط فینیقی . در زمینه قسمت بالا سال ۱۲۳ نقر است سکه زنجیره‌دار است .

(ل۳۶ـش۳).

۲۱۰۱ـ روی سکه ـ سر بدون ریش هرقل صوری بسوی راست که دور گـردن او پوست‌شیر گره خورده است .

پشت سکه ـ نوشته مربوط به‌صور وشاهین بسوی راست ایستاده برسکان کشتی ، وشاخه نخل روی بال راست اومیباشد. در زمینه سال۱۲۶ ویك گرز ودوحرف(ك‍ـپ) به‌یونانی وعلامت شبیه شماره (۷۱) نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

چهار درهمی (سیم) قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۸۴ گرم .

۲۱۰۲ـ روی سکه ـ سر باتـاج و بدون ریش هرقل صوری بسوی راست که دور گردن او پوست شیر گره خورده است .

پشت سکه ـ علامت یك گرز نقش است . سال ۱۲۶ در سوی چپ ودر سوی راست نوشته نام (صور) بخط فینیقی است . بر گرد نقش حلقه شاخه بلوط نقر است.

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۸/۹۸ گرم .

۲۱۰۳ـ روی سکه ـ سر باتاج وبدون ریش هرقل‌صوری بسوی راست که دور گردن‌اوپوست شیر گره خورده است .

پشت سکه ـ نوشته مربوط به‌شهر صور وشاهین ایستاده روی سکان کشتی که برروی‌بال‌راست اوشاخه نخل قرار دارد . در زمینه سال ۱۳۱ ویك گرز ودو حرف یونانی (ك‍ـب) وعلامتی نقر است .

چهاردرهم (سیم) قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۴/۱۷ گرم .

(ل۳۶ـش۴)

۲۱۰۴ـ نمونه دیگر باسال ۱۴۰.

چهاردرهم (سیم) قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۴/۱۶ گرم.

۲۱۰۵- روی سکه - سر الهه تیشه باتاج که پوشش نازکی تاروی گردن اورا فراگرفته وشاخه نخل روی شانه چپ او قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه - نوشته یونانی به اختصار (به‌صور) و ناو جنگی و نوشته فینیقی نام (صور) و در زمینه سال ۱۴۱ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷/۳۷ گرم.

۲۱۰۶- ۲۱۰۷- نمونه دیگر بهمان وضع سکه قبل.

سکه مسی. قطر: ۱۵ م.م. و ۱۶ م.م. وزن ۳/۱۹ گرم ۴/۱۳ گرم.

۲۱۰۸- روی سکه- سر باتاج وبدون‌ریش هرقل صوری که بگردن‌او پوست‌شیر گره خورده است.

پشت سکه - نوشته یونانی (درصور) و شاهین ایستاده روی سکان کشتی وشاخه نخل روی‌بال راست‌اوست. درزمینه سال ۱۶۳ ویک گرز و دوحرف یونانی (ك - پ) وعلامت شماره (۷۴) نقر است.

چهار درهم (سیم) قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۴/۱۵ گرم.

۲۱۰۹- نمونه دیگر.

دو درهم فینیقی (سیم) قطر: ۲۰ م. م. وزن ۶/۵۹ گرم.

۲۱۱۰- روی سکه- سرالهه‌تیشه با تاج باپوشش نازکی که تا روی گردن او راگرفته‌است. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه- درخت نخل با دو خوشه خرما. در زمینه نوشته یونانی (درصور) درسال ۱۶۹. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۱۵ م. م. وزن ۲/۹۸ گرم.

۲۱۱۱- روی سکه- سر با تاج هرقل صوری بسوی راست که دورگردن او پوست شیر گره خورده است.

پشت سکه- علامت‌مخصوص برروی گرزاست. درزمینه سال ۱۷۹ ونوشته بخط فینیقی (صور) و حلقه‌ای از شاخه بلوط برگرد نقش نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۱/۰۵ گرم.

۲۱۱۲- روی سکه - سر با تاج وبدون ریش هرقل صوری بسوی‌راست که پوست شیر به‌دور گردن او گره خورده است.

پشت سکه - نوشته بخطیونانی (درصور) وشاهین ایستاده روی سکان کشتی که یك‌شاخه خرما روی بال‌راست اوست. درزمینه سال ۱۸۲ و یك گرز و دو حرف یونانی (ك - پ) نقراست.

دو درهم (سیم) قطر: ۱۸ م. م. وزن ۶/۱۷ گرم.

۲۱۱۳ تا ۲۱۱۵- نمونه‌های دیگر با سال ۱۸۸ و نوشته بخط فینیقی (صور).

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۱۰/۲۲ گرم.

۲۱۱۶- روی سکه- سر با تاج الهه تیشه بسوی راست که پوشش نازکی تا روی گردن او را گرفته است.

پشت سکه - ناو جنگی فینیقی و سال ۱۸۸ در زمینه نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۴ م. م. وزن ۵/۷۱ گرم.

۲۱۱۷ تا ۲۱۲۰- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. و ۲۴ م. م. و ۲۵ م. م. و ۲۰ م. م.

وزن ۸/۳۱ گرم و ۱۰/۳۰ گرم و ۱۱/۰۷ گرم و ۶/۷۳ گرم.

۲۱۲۱- روی سکه - سر با تاج الهه تیشه بسوی راست که روی آن پوششی است که تا پشت گردن آمده است.

پشت سکه - نوشته نام (صور) و درخت نخل بادو خوشه خرما. درزمینه سال ۳۰۳ نقر است.

سکه مسی قطر: ۱۶ م. م. وزن ۳/۶۰ گرم.

۲۱۲۲ تا ۲۱۲۶- نمونه‌های دیگر با سال ۲۰۳ و سال ۲۰۶ و سال ۲۰۷.

سکه مسی. قطر: ۱۶ م. م. و ۲۲ م. م. و ۲۰ م. م. و ۱۶ م. م.

وزن ۳/۲۵ گرم و ۶/۶۱ گرم و ۷/۵۱ گرم و ۷/۶۵ و ۳/۲۷ گرم.

۲۱۲۷- روی سکه - سر با تاج و بدون ریش هرقل صوری بسوی راست که دور گردن او پوست شیر گره خورده است.

پشت سکه- علامت روی یک گرز و در زمینه سال ۲۱۲ و نام صور بخط فینیقی نقر است. دور نقش حلقه از شاخه بلوط مشاهده میشود.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۱۰/۶۰ گرم.

۲۱۲۸- روی سکه - سر الهه تیشه با تاج بلند برج‌مانند بسوی راست ، با پوشش نازکی که تا روی گردن او را گرفته است.

پشت سکه- نام صور باحتضار و درخت نخل بادو شاخه خرما. درزمینه سال ۲۱۷ نقر است.

سکه مسی. قطر: ۱۷ م. م. وزن ۳/۲۶ گرم.

۲۱۲۹- نمونه دیگر باسال ۲۱۹.

سکه مسی. قطر: م. م. وزن ۴/۴۰ گرم.

۲۱۳۰ـ روی سکه ـ سر با تاج وبدون ریش هرقل صوری بسوی راست که به دور گردن او پوست شیر است.

پشت سکه ـ علامت روی یك گرز ونوشته یونانی (درصور) وسال ۲۱۹ و بر گرد نقش حلقه شاخه بلوط نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۳۵ر۱۲ گرم.

(ل ۳۶ ـ ش ۵)

۲۱۳۱ـ روی سکه ـ سر با تاج الهه تیشه بسوی راست با پوشش نازکی که تا پشت گردن افتاده است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) و ناوجنگی فینیقی و سال ۲۱۹ و نوشته بخط فینیقی نام صور نقر است.

سکه مسی. قطر م. م. ۲۲ وزن ۳۶ر۶ گرم.

۲۱۳۲ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ ناو جنگی کـه روی آن آستارته ایستاده و عصای صلیبی شکل بدست دارد و در زمینه سال ۲۱۹ و علامت شماره (۷۵) و نام صور بخط فینیقی نقراست.

سکه مسی. قطر: ۱۴ م. م. وزن ۶۵ر۱ گرم.

۲۱۳۳ـ نمونه دیگر با سر هرقل صوری.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۶۱ر۱۷ گرم.

(ل ۳۶ ـ ش ۶).

۲۱۲۴ـ ۲۱۲۵ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. و ۲۴ م. م. وزن ۰۴ر۱۰ گرم و ۲۴ر۱۰ گرم.

۲۱۳۶ـ روی سکه ـ سر باتاج الهه تیشه بسوی راست با پوششی که تا پشت گردن او افتاده است یك شاخه نخل به دوش چپ الهه است.

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) و درخت نخل و سال ۲۲۲. سکه زنجیره‌داراست.

سکه مسی. قطر: ۱۴ م. م. وزن ۳۵ر۲ گرم.

۲۱۳۷ـ روی سکه ـ سر با تاج هرقل بسوی راست که پوست شیر دورگردن اوست.

پشت سکه ـ علامت برروی گرز، نوشته یونانی (درصور) وسال ۲۲۴ ونام صور بخط فینیقی در زمینه نقر است. دور نقش شاخه بلوط قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۷۵ر۱۰ گرم.

۲۱۳۸ـ روی سکه ـ سر الهه تیشه با تاج و پوشش نازکی که تا پشت گردن او افتاده است و شاخه نخل روی شاخه چپ الهه است.

پشت سکه ـ نوشته بخط یونانی (درصور) و درخت نخل با دوخوشه خرما . در زمینه سال ۲۳۰ نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۹۱ گرم .

۲۱۳۹ـ نمونه دیگر .

سکه مسی. قطر: ۱۶ م.م. وزن ۳/۴۰ گرم .

۲۱۴۰ـ روی سکه ـ به‌همان نقش سکه قبل.

پشت سکه ـ الهه آستارته باتاج ایستاده روی کشتی و بدست عصای صلیبی‌شکل دارد . درزمینه سال ۲۳۰ وعلامت شماره ۷۶ ونام صور بخط فینیقی نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۳ م.م. وزن ۲/۰۲ گرم.

(ل۳۶ـش۷).

۲۱۴۱تا۲۱۴۳ـ نمونه‌های دیگر باسال ۲۳۴.

سکه مسی. قطر : ۱۳ م. م. و۱۴ م م. وزن ۱/۷۵ گرم و۱/۳۵ گرم و۱/۳۱ گرم.

۲۱۴۴ـ روی سکه ـ سرباتاج الهه تیشه بسوی راست باپوششی که تاروی گردن‌اورا گرفته است . در زمینهٔ درخت نخل ودوخوشه خرما قرار دارد .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) ودرخت نخل با دوخوشه خرما ودر زمینه سال ۲۳۴ نقر است .

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۴۰ گرم .

۲۱۴۵ـ نقش روی سکه مانندسکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) وناوجنگی فینیقی ودر زمینه سال۲۳۸ و نوشته فینیقی نام (صور) نقراست .

سکه مسی . قطر : ۲۲ م.م. وزن ۷/۵۵ گرم.

(ل۳۶ـش۸)

۲۱۴۶تا۲۱۴۸ـ نمونه‌های دیگر باهمان نقش وهمان نوشته .

سکه مسی . قطر : ۲۲ م.م. و ۱۹ م.م. و ۱۷ م.م. وزن ۵/۲۰ گرم و ۴/۶۸ گرم و ۵/۰۵ گرم .

۲۱۴۹ـ روی‌سکه‌ـ سرباتاج وبدون‌ریش هرقل‌بسوی راست که دورگردن‌او پوست شیراست.

پشت سکه ـ علامت روی یك گرز ودر زمینه نوشته یونانی (درصور) وسنه ۲۳۸ ونام(صور) بخط فینیقی نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی . قطر : ۲۵ م.م. وزن ۱۰/۵۰ گرم .

(ل۳۶ـش۹).

۲۱۵۰- روی سکه ـ سر الهه تیشه باتاج باپوشش نازکی که تـا روی گردن او افتاده است. بردوش الهه یك شاخه خرماست .

پشت سکه ـ درخت نخل ودر زمینه سال ۲۴۰ وعلامتی نقراست . سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی ـ قطر : ۱۶ م.م. وزن ۲/۷۶ گرم .

۲۱۵۱- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته بخط یونانی (درصور) ودرخت نخل بادو خوشه خرمـا . در زمینه سال ۲۴۱ نقر است . سکه زنجیره‌دار میباشد .

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۹۳ گرم .

۲۱۵۲- نمونه دیگر باسال ۲۴۱.

سکه مسی . قطر : ۲۰ م.م. وزن ۷/۳۵ گرم .

۲۱۵۳- روی سکه ـ سر بـاتاج وبدون ریش هرقل صوری که بگردن او پوست شیر گـره خورده است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی(درصور) ودر زمینه سال ۲۴۱ ونام (صور) بخط فینیقی نقراست. دور نقش حلقه شاخه بلوط نقراست . سکه زنجیره‌دار میباشد .

سکه مسی ـ قطر ۲۵ م.م. وزن ۱۱/۱۶ گرم .

۲۱۵۴-۲۱۵۵- نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر : ۲۳ م.م. و۲۴ م.م. وزن ۹/۵۲ گرم و۱۱ گرم .

۲۱۵۶- روی سکه ـ سر باتاج بلند برج مانند الهه تیشه بسوی راست که بـاپوشش نازکی که تا روی گردن اوفروافتاده است . الهه یك شاخه نخل برشانه چپ دارد .

پشت سکه ـ نوشته بخط یونـانی (درصور) ودرخت نخل با دوخوشه خرما . در زمینه سال ۲۴۳ نقراست . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۸۲ گرم .

(ل۳۶ ـش۱۰).

۲۱۵۷- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ آستارته روی کشتی ایستاده بادست راست که بجلو آورده حلقه تاج راگرفته‌است وعصای صلیبی شکل را بدست چپ دارد . در زمینهٔ سال ۲۴۳ نقر است .

سکه مسی . قطر : ۱۲ م. م. وزن ۱/۹۰ گرم .

۲۱۵۸ ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) ودرخت نخل بـادوخوشه خرما . در زمینه سال ۲۴۳ نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۴۲ گرم .

۲۱۵۹ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ الهه آستارته روی سکان کشتی ایستاده بدست راست حلقه تاج وبدست چپ عصای صلیبی شکل راگرفته است . در زمینه سال ۲۴۴ نقر است .

سکه مسی . قطر : ۱۲ م.م. وزن ۱/۶۷ گرم .

۲۱۶۰ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۱۲ م.م. وزن ۱/۵۷ گرم.

۲۱۶۱ـ روی سکه ـ سرالهه‌تیشه باتاج بسوی راست که شاخه نخل روی شانه‌اوست .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) و درخت نخل با دوخوشه خرما . در زمینه سال ۲۴۷ نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۱۷ م.م. وزن ۳/۴۷ گرم .

۲۱۶۲ ـ نمونه دیگر باهمان سنه .

سکه مسی . قطر : ۱۷ م. م. وزن ۳/۷۷ گرم .

۲۱۶۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ آستارته در ناوجنگی ایستاده بدست راست حلقه تاج و بدست چپ عصای صلیبی شکل راگرفته است .

سکه مسی . قطر : ۱۳ م.م. وزن ۱/۹۴ گرم .

۲۱۶۴ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) و درخت نخل بادو خوشه خرما و سنه ۲۴۷ . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی . قطر : ۱۶ م.م. وزن ۳/۳۵ گرم .

۲۱۶۵ـ روی سکه ـ سر باتاج وبدون ریش هرقل بسوی راست که پوست شیردور گردن او گره خورده است .

پشت سکه ـ علامت روی گرز نوشته یونانی (درصور) ودر زمینهٔ سال ۲۵۶ و نام صور بخط فینیقی نقر است . بر گردنقش تاج از برگ بلوط مشاهده میشود .

سکه مسی . قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۰/۷۲ گرم .

۲۱۶۶ـ روی سکه ـ سرباتاج برج مانند تیشه بسوی راست باپوشش نازکی که تا روی گردن او راگرفته است والهه شاخه نخل بدوش دارد . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) ودرخت نخل بادو خوشه خرما و در زمینه سال ۲۵۶ نقر است .

سکه مسی . قطر:۱۶ م.م. وزن ۳/۲۳ گرم .

۲۱۶۷ـ روی سکه ـ سرباتاج وبدون ریش هرقل بسوی راست که پوست شیردور گردن‌او

گره خورده است .

پشت سکه ـ علامتی برروی گرز قرار دارد ونوشته یونانی (درصور). در زمینه سال ۲۵۸ ونام صور بخط فینیقی نقر است . تاج ازبرگ بلوط بردور سکه قرار دارد .

سکه مسی . قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۰/۳۵ گرم .

۲۱۶۸-۲۱۶۹- نمونه‌های دیگر .

سکه مسی . قطر : ۲۳ م.م. و ۲۶ م.م. وزن ۷/۰۷ گرم و۸/۵۰ گرم .

۲۱۷۰- نمونه دیگر باسال ۲۵۹ .

سکه مسی . قطر : ۲۴ م.م. وزن ۱۱/۳۵ گرم[1] .

۲۱۷۱- روی سکه ـ سرباتاج تیشه بسوی‌راست باپوشش‌نازکی‌که تاپشت‌گردن اورا گرفته است ویك شاخه نخل برشانه الهه قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصیدا) ودرخت نخل بادو خوشه خرما در زمینه سال ۲۷۹ نقر است .

سکه مسی . قطر: ۱۴ م.م. وزن ۳/۴۲ گرم.

۲۱۷۲- روی سکه ـ سرباتاج تیشه بسوی راست باپوشش نازکی‌که پشت‌گردن او افتاده است . الهه یك شاخه نخل بدوش دارد ودر مقابل او یك حلزون دیده میشود . سکه زنجیره دار است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصور) وناوجنگی فینیقی در زمینه سال ۲۷۴ نقر است.
(ل۳۶-ش۱۱)

۲۱۷۳- نمونه دیگر باسال ۲۷۹.

سکه مسی. قطر: ۲۲ م.م. وزن ۵/۷۱ گرم.

۲۱۷۴- نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر: ۱۹ م.م. وزن ۴/۷۴ گرم .

۲۱۷۵- روی سکه ـ سرباتاج هرقل‌که پوست شیر دورگردن اوست .

پشت سکه ـ علامت روی یك‌گرز قرار دارد. در زمینه نوشته یونانی (درصور) و سال ۲۷۹ ونام صور نقر است . دور سکه حلقه‌ای از برگ بلوط دیده میشود.

سکه مسی . قطر : ۲۲ م. م. وزن ۹/۳۲ گرم .

۲۱۷۶- روی سکه ـ سرتیشه باتاج برج مانند بسوی راست باپوشش نازکی‌که تا پشت گردن او افتاده است .

---

[1] مجموعه De Luynes

پشت سکه ـ کشتی فینیقی وسال ۲۷۹ ونام صیدا بخط فینیقی نقر است .

سکه مسی . قطر : ۲۰ م.م. وزن ۶/۴۰ گرم .

۲۱۷۷ـ روی سکه ـ سر باتاج وبدون ریش هرقل بسوی راست که پوست شیر بدور گردن او گره خورده است .

پشت سکه ـ علامت روی گرز است ودر زمینه نوشته یونانی (درصور) وسال ۲۸۱ ونام صیدا نقر است . دور سکه حلقه‌ای از برگ بلوط قرار دارد .

سکه مسی . قطر: ۲۳ م.م. وزن ۸/۲۷ گرم.

۲۱۷۸ـ روی سکه ـ سر باتاج برج مانند تیشه بسوی راست باپوشش نازکی که تاپشت گردن او افتاده است . الهه شاخه نخل را که روی شانه اوست بادست گرفته است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (در ،یدا) وناوجنگی دربالای نقش سال ۲۹۱ نقر است .

برگرد سکه حلقه شاخه بلوط قرار دارد .

سکه مسی . قطر : ۱۸ م م. وزن ۴/۶۲ گرم .

۲۱۷۹ـ روی سکه ـ سر تیشه باتاج جلوی پای او حلزون نقر است .

پشت سکه ـ نوشته یونانی (درصیدا) وسال ۲۹۲ ونام صیدا قرار دارد . دورسکه حلقه تاج از برگ بلوط نقر است .

سکه مسی . قطر : ۱۹ م.م. وزن ۴/۸۳ گرم .

۲۱۸۰ـ روی سکه ـ سر باتاج هرقل صوری که دور گردن او پوست شیر گره خورده است .

پشت سکه ـ گرز ونوشته یونانی (درصیدا) وسال ۳۰۸ و نام صیدا بخط فینیقی نقر است. دورسکه حلقه تاج از شاخه بلوط قرار دارد .

سکه مسی . قطر : ۲۳ م.م. وزن ۸/۱۵ گرم .

۲۱۸۱ـ نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر : ۲۳ م.م. وزن ۸/۹۷ گرم .

۲۱۸۲ـ روی سکه ـ نوشته یونانی (درصیدا) و سر باتاج وبدون ریش هرقل صوری بسوی راست که پوست شیر دور گردن اوست .

پشت سکه ـ نوشته (درصیدا) ومعبد باهشت ستون وپیشانی مثلث شکل که جلوی آن سه پله قرار دارد. در زمینه نام صیدا بخط فینیقی وسال ۳۲۱ نقر است . سکه زنجیره دار است .

سکه مسی . قطر : ۲۷ م.م. وزن ۹/۷۰ گرم (این سکه سوراخ دار است).

۲۱۸۳-۲۱۸۴ـ نمونه‌های دیگر .

سکه مسی . قطر : ۲۵ م.م. و۲۶ م.م. وزن ۱۲/۳۵ گرم و۱۲/۰۷ گرم .

۲۱۸۵- نمونه دیگر .
(ل ۳۶-ش۲۱)
سکه مسی - قطر : ۲۵ م.م. وزن ۹/۱۸ گرم[1].

۲۱۸۶- روی سکه - سر باتاج برج مانند الهه‌تیشه بسوی راست باپوشش نازکی که پشت گردن او را می‌پوشاند .

پشت سکه - نوشته (درصیدا) وناوجنگی فینیقی ودر زمینه سال ۳۵۱ نقر است .
سکه مسی . قطر : ۱۸ م.م. وزن ۳/۵۷ گرم .

سکه‌های مستعمرات

سپتیم سور

۲۱۸۷- روی سکه - نوشته ناخوانا . سر باتاج سپتیم سور بسوی راست.
پشت سکه - نوشته لاتین (صیدا مستعمره) وهرقل برهنه بدون ریش بسوی چپ ایستاده‌وگرز روی بازوی چپ اوست .
سکه مسی . قطر : ۳۵ م.م. وزن ۲۲/۰۲ گرم .

ژولیا دومنا

۲۱۸۸- روی سکه - نام ولقب ژولیا ونیم تنه نیم‌رخ او بسوی راست .
پشت سکه - نوشته لاتین (صیدا مستعمره) وگاومیش بسوی راست درحرکت است. در مقابل او حلزون قرار دارد . در زمینه یك بیرق جنگی نقر است .
سکه مسی . قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۲/۶۳ گرم .

۲۱۸۹- نقش روی سکه مانند نقش سکه قبل است .
پشت سکه - نوشته لاتین (صیدا مستعمره) وآستارته ایستاده بالباس کوتاه دست راست روی غنائم جنگی گذاشته است والهه‌پیروزی تاج به‌او اهداء می کند در زمینه درخت نخل نقر است.
سکه زنجیره‌دار است .
سکه مسی . قطر: ۳۴ م.م. وزن ۲۹/۴۰ گرم .

۲۱۹۰- روی سکه نام والقاب وسرباتاج کاراکالا بسوی راست .
پشت سکه - نوشته یونانی‌وشاهین از روبروروی گرز ایستاده ویك‌حلقه تاج به‌منقار اوست و بین چنگالهایش یك صدف قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.
چهار درهمی (سیم) قطر: ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۷۰ گرم .

---

[1] - مجموعه De Luynes.

(ل۳۶–ش۱۳).

۲۱۹۱– نمونه دیگر با نوشته نام والقاب کاراکالا .

چهاردرهمی (سیم). قطر: ۲۷ م.م. وزن ۱۳/۷۵ گرم .

۲۱۹۲– نمونه دیگر وسینه کاراکالا زره‌دار است .

چهار درهمی (سیم). قطر: ۲۸ م.م. وزن ۱۴/۵۵ گرم .

۲۱۹۳– نقش روی سکه مانندسکه قبل است .

پشت سکه–نوشته (صیدا مستعمره) ونقش گاومیش که درحال حرکت است ومقابل اویك صدف نقره است . سکه‌زنجیره‌دار است .

سکه مسی . قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۲/۸۳ گرم .

(ل۳۶–ش۱۴)

۲۱۹۴– نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر: ۲۷ م.م. وزن ۱۲/۵ گرم.

۲۱۹۵– نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه – نوشته لاتین (صورمستعمره) ومرد روحانی باپوشش کامل که دوگاونر را برای شخم هدایت میکند . در زمینه یك بیرق ارتشی نقر است .

سکه مسی . قطر : ۳۳ م.م. وزن ۲۳/۸۸ گرم .

۲۱۹۶– نقش روی سکه مانندسکه قبل است .

پشت سکه – نوشته لاتین مانند سکه قبل و آستارته باتاج برج مانند بلند با لباس کوتاه ایستاده ودست راست بسوی غنائمی که درکنار اوست برده‌است والهه پیروزی تاج به‌اواهداء میکند درکنارپای‌الهه یك صدف‌وسیلن که مشگ بدوش دارد نقراست . سکه زنجیره‌داراست.

سکه مسی – قطر ۲۶ م.م. وزن ۱۳ گرم .

(ل۳۶–ش ۱۵).

۲۱۹۷– نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۳/۳۸ گرم .

۲۱۹۸– روی سکه – نام والقاب ونیم‌تنه نیمرخ کاراکالا باتاج که سینه او پوششی از زره دارد .

پشت سکه – نوشته لاتینی (صیدا مستعمره) وهرقل برهنه بدون ریش ایستاده بسوی چپ روی بازوی چپ اوگرز وپوست شیری است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی - قطر : ۳۴ وزن ۲۳/۶۶ گرم .

(ل۳۶-ش۱۶).

۲۱۹۹- روی سکه - القاب ونیم تنه باتاج کاراکالا بسوی راست .

پشت سکه - نوشته لاتین (مستعمره) وحلقه تاج از شاخه بلوط .

سکه مسی . قطر : ۲۳ م.م. وزن ۱۱ گرم .

۲۲۰۰- روی سکه - نام والقاب وسر باتاج کاراکالا بسوی راست .

پشت سکه - نوشته لاتین (صیدا مستعمره) ونقش امپراطور باپوششی‌مختص روحانیان‌ایستاده بسوی چپ و بدست جام آب مقدس را مقابل یك آتشدان روشن گرفته است .

سکه مسی . قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۲/۷۳ گرم .

پلوتیل

۲۲۰۱- روی سکه - نام ولقب پلوتیل ونیم تنه ونیم رخ او بسوی راست .

پشت سکه - نوشته‌لاتین (صیدامستعمره) ودونفر از روبرو درگردونه چهاراسبه ایستاده‌اند.

سکه مسی . قطر : ۳۲ م.م. وزن ۲۰/۶۴ گرم .

ژتا [1]

۲۲۰۲- روی سکه - نام والقاب وسر باتاج ژتا بسوی راست .

پشت سکه - نوشته وشاهین از روبرو روی گرز ایستاده و تـاج را به‌منقارخود گرفته است. سکه زنجیره‌دار است .

سکه «سیم». قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۵/۰۵ گرم .

۲۲۰۳- نمونه دیگر بانوشته نام ژتا و(صیدا مستعمره).

سکه مسی . قطر : ۲۲۹ م.م. وزن ۱۵/۵۰ گرم .

(ل۳۶-ش۱۷).

۲۲۰۴- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه- باهمان نوشته سکه قبل‌آستارته با تاج ولباس کوتاه از روبرو ایستاده دست‌راست روی غنائم جنگی گذاشته والهه پیروزی تـاج به‌او اهداء میکند . در زمینه یك درخت نخل نقر است .

سکه مسی - قطر : ۳۵ م.م. وزن ۲۵/۲۰ گرم .

---

[1] Geta برادرکاراکالا (۱۸۹ - ۲۱۲) که بدست برادر کشته شد.

ماکرن

۲۲۰۵ـ روی سکه ـ نام والقاب ماکرن وسر باتاج او بسوی راست .

پشت سکه ـ همان نوشته سکه قبل و شاهین روبروروی گرز ایستاده وحلقه تاج را به منقار خودگرفته وبین چنگالهای او یك صدف قرار دارد .

سکه (سیم). قطر: ۲۵ م.م. وزن ۱۳/۵۳ گرم .

۲۲۰۶ـ روی سکه ـ نام والقاب وسر باتاج ماکرن . سکه زنجیره‌دار است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (صورمستعمره) وگاونر بسوی راست درحرکت است ودر مقابل او یك صدف قرار دارد . در زمینه یك بیرق جنگی نقراست .

سکه مسی . قطر : ۲۵ م.م. وزن ۹/۴۳ گرم .

۲۲۰۷ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ همان نوشته ـ آستارته بالباس کوتاه ایستاده از روبرو ، پای چپ او روی سکان کشتی است ودست راست را روی غنائم گذاشته است والهه پیروزی بـاو تاج اهداء میکند . در زمینه یك درخت نخل نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۴ م.م. وزن ۸/۳۰ گرم[۱].

۲۲۰۸ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (درصیدا) ونقش معبد با بام مثلث‌شکل . در زمینه یك‌صدف نقراست. سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی . قطر : ۲۵ م. م. وزن ۸/۹۵ گرم .

(ل۳۶ـش۱۸).

۲۲۰۹ـ نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر : ۲۶ م. م. وزن ۱۳/۱۸ گرن .

۲۲۱۰ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ (صیدا مستعمره) وناوجنگی فینیقی. در زمینه یك‌صدف نقراست . سکه‌زنجیره‌دار میباشد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۱ م.م. وزن ۸/۳۸ گرم .

(ل۳۶ـش۱۹).

---

[۱] ـ مجموعه De Luynes

ماکرن و دیادومنین

۲۲۱۱ـ روی سکه ـ نوشته لاتین نام و القاب و سر با تاج ماکرن بسوی راست.
پشت سکه ـ سر با تاج دیادومنین بسوی راست. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۲ م. م. وزن ۸/۶۸ گرم.

دیادومنین

۲۲۱۲ـ روی سکه ـ نام و القاب و نیم‌تنه نیمرخ دیادومنین.
پشت سکه ـ نوشته (صیدا مستعمره) وهرقل برهنه‌ایستاده ظرف آب مقدس‌را در مقابل‌سکوی قربانی‌گرفته است و روی بازوی چپ او گرز و پوست شیر است.
سکه زنجیره‌دار میباشد.
سکه مسی . قطر: ۲۵ م. م. وزن ۱۱/۰۶ گرم.
۲۲۱۳ـ روی سکه ـ نوشته نام و القاب دیادومنین و نیم‌تنه نیمرخ او با پوششی اززره .
سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نوشته نام (صیدا) و ناو جنگی فینیقی. در زمینه یك صدف قرار دارد.
سکه مسی . قطر: ۲۱ م. م. وزن ۹/۴۷ گرم.
۲۲۱۴ـ ۲۲۱۵ـ نمونه‌های دیگر با همان عناوین و نقش
سکه مسی. قطر: ۲۱ م.م. و ۱۸ م. م. وزن ۵/۷۷ گرم و ۶/۵۸ گرم.

الاگابال

۲۲۱۶ـ روی سکه ـ نام والقاب و نیم‌تنه الاگابال بسوی راست با تاج‌که برسینه او مدالی است.
پشت سکه ـ نوشته نام شهر صور و آستارته با تاج برج مانند بلند با لباس مخصوص کوتاه خود از روبرو ایستاده و دست راست بسوی غنائم جنگی درازکرده است و الهه پیروزی تاج به او اهداء میکند. درپیش پای الهه صدف و یك سیلن کوچك‌که مشکی بدوش دارد نقر است.
سکه مسی. قطر: ۳۰ م.م. وزن ۱۸/۴۸ گرم.
(ل ۳۶ ـ ش ۲۰).
۲۲۱۷ـ نمونه دیگر.

سکه مسی ـ قطر: ۳۰ م. م. وزن ۲۱/۰۸ گرم.

۲۲۱۸ـ نمونه دیگر با سر بدون ریش هرقل.

سکه مسی . قطر : ۳۱ م. م. وزن ۱۴/۸۴ گرم.

۲۲۱۹ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته لاتین (صور مستعمره) و آستارته با تاج بلند برج مانند و لباس کوتاه از روبرو ایستاده است والهه دست را بسوی علامت غنائم جنگی دراز کرده است و الهه پیروزی تاج به آستارته اهداء میکند. درپائین پای الهه صدف نقر است و در زمینه درخت نخل دیده میشود.

سکه مسی قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۵/۸۸ گرم.

۲۲۲۰ـ روی سکه ـ نوشته نام و القاب و نیم‌تنه رخ با تاج الاگابال

پشت سکه ـ نوشته لاتین نام صور و آستارته با تاج بلند برج مانند از روبرو ایستاده لباس کوتاهی به تن دارد. الهه دست راست را بسوی غنائم جنگی دراز کرده است و درکنار پای وی صدف نقر است و در زمینه یك درخت نخل دیده میشود. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی . قطر: ۳۱ م. م. وزن ۱۶/۹۷ گرم.

۲۲۲۱ تا ۲۲۲۵ـ نمونه‌های دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳ م. م. و ۲۸ م. م. و ۲۶ م. م. و ۳۰ م. م. و ۲۹ م. م.
وزن ۱۶/۹۷ گرم و ۱۴/۷۲ گرم و ۱۱/۵۵ گرم و ۱۳/۴۳ گرم و ۱۴/۲۲ گرم و ۱۱/۹۰ گرم.

۲۲۲۶ـ نمونه دیگر با نوشته نام صور.

سکه مسی. قطر: ۳۲ م. م. وزن ۱۶/۷۳ گرم.

۲۲۲۷ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نام صور ومعبد با شش ستون وپیشانی مثلث شکل ، در آستانه آستارته با تاج و لباس کوتاه ایستاده و دست راست را روی غنائم جنگی گذاشته است و الهه پیروزی تاج به‌او اهداء میکند. در زمینه سکوی قربانی و درخت نخل قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۳/۶۰ گرم.

(ل ۳۶ ـ ش ۲۱).

۲۲۲۸ـ نمونه دیگر با نام و القاب الاگابال و نوشته (صور مستعمره).

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۸/۲۲ گرم.

۲۲۲۹ـ نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۱/۱۳ گرم.

۲۲۳۰- روی سکه- نام و القاب و نیم‌تنه نیم‌رخ با تاج الاگابال بسوی راست.
سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه - نوشته به لاتین (صور) و الهه دیدون نیم‌برهنه ایستاده بسوی راست و دستش را درازکرده است. روی‌بازوی چپ او شاخ علامت فراوانی قراردارد و باهمان دست چین‌ردای خود راکه دور ساقه پایش پیچیده‌گرفته است. در زمینه صدف و درخت نخل نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۳/۰۷ گرم.
(ل ۳۶ - ش ۲۲).

۲۲۳۱- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه نیم‌رخ با تاج الاگابال‌که سینه او پوشش زره‌ای دارد.

پشت‌سکه - نوشته (صور) والهه‌دیدون نیم‌برهنه ایستاده بسوی‌چپ روی‌کنده هیزم و یك‌مشعل بدست راست و عصای قدرت بدست چپ گرفته است.
درمقابل او دروازه شهر بادو برج دندانه‌دارکه بالای آن بنائی درحال تمام‌کردن‌ساختمان دیواراست ، قراردارد. در دور نقش دیدون و یك بنا با کلنگ مشغول‌کندن زمین است. در زمینه صدف و یك درخت نخل نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۴/۴۰ گرم.
(ل ۳۶ - ش ۲۳).

۲۲۳۲- ۲۲۳۳- نمونه‌های دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. و ۲۰ م. م. وزن ۹/۷۳ گرم و ۶/۷۲ گرم.

۲۲۳۴- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نام صور و سیلن برهنه دست راست را بلند کرده ومشکی روی دوش دارد . در جلوی او درخت نخل قرار دارد. درزمینهٔ یك ستاره و یك صدف نقر است.
سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۳/۶۰ گرم.
(ل ۳۷ - ش ۱).

۲۲۳۵- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته لاتین (صور مستعمره) و هرقل نیم‌برهنه بسوی چپ ایستاده وبدست راست گرزگرفته و در مقابل او غنائم جنگی و دو اسیر نشسته‌اند. در زمینه یك صدف نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۲/۱۷ گرم
(ل ۳۷ - ش ۲).

۲۲۳۶- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نام صور وکادموس [۱] برهنه ایستاده و با دست راست یك قطعه سنگ به ماری که مقابل‌او بلند شده ، میزند. در زمینه یك صدف نقراست.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۱/۴۳ گرم.

۲۲۳۷- نقش روی سکه مانند قبل است.

پشت سکه - نوشته لاتین نام صور و هارپوکرات [۲] برهنهٔ ایستاده ، بسوی راست مینگرد. سر او مزین به‌گل نیلوفر آبی است و دست را بطرف دهان خود برده است وشاخ ، علامت فراوانی، بدست چپ دارد. درپیش پای اوآتشدان روشن قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۵/۴۷ گرم.

(ل ۳۷ - ش ۳).

۲۲۳۸- روی سکه - نوشته نام و القاب و نیم‌تنه نیمرخ با تاج الاگابال باردای مخصوص ، بسوی راست که سینه او پوششی از زره دارد. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه - نوشته نام (صور) و الهه پیروزی نیم برهنه ایستاده و به عصا تکیه کرده است و پوشش او برگرد ساقهای پایش پیچیده شده و یکشاخه خرما بدست راست دارد.

سکه زنجیره دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۸/۴۵ گرم.

۲۲۳۹- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته (صور مستعمره) و پالاس [۳] بسوی چپ با کلاه خودکرنتی برتخت نشسته است ، درکنارش سپر مدوری قرار دارد وبدست راست دومجسمه گرفته و با دست چپ تکیه به نیزه خود داده است. در زمینه یك درخت نخل و یك صدف نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲/۲۲ گرم.

(ل ۳۷ - ش ۴).

۲۲۴۰- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته نام (صور) و سنگ مقدس [۴] بیضی شکل که بردور آن مار پیچیده است در زمینه یك صدف و یك درخت نخل نقر است.

---

[۱] Cadmus انسان افسانه‌ای‌که فینیقی‌ها او را مخترع الفباء و خط فینیقی میدانسته‌اند.

[۲] Harpocrate ایزد سکوت در یونان باستان

[۳] Pallas الهه جنگ

[۴] Betyle

سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۲/۵۷ گرم.
(ل ۳۷ ـ ش ۵).

۲۲۴۱ـ همان نقش با دو سنگ مقدس مخروطی شکل.
سکه مسی. قطر: ۲۷ وزن ۱۱ گرم.

۲۲۴۲ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ نوشته نام (صور) وامپراطور سوار گـردونه است. در زمینه چند اسب یك‌ستاره و یك صدف و درخت نخل نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۳/۱۲ گرم.
(ل ۳۷ ـ ش ۶).

۲۲۴۳ـ نمونه دیگر.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۳/۹۸ گرم.

۲۲۴۴ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ گردونه که بوسیله گوزنها بسرعت حرکت میکند. در پس گردونه یك نفر برهنه که نیزه بدست چپ دارد ، میرود. در زمینه صدف نقر است.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م.

۲۲۴۵ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ نام صور وانه[1] که پدرش آنشیس[2] را درحال فرار بدوش گرفته است واسکانی[3] پسر او که کلاه فریژی بسر دارد ، دست اورا گرفته است.
سکه مسی. قطر: ۲۶ م. م. وزن ۱۰/۴۸ گرم.

۲۲۴۶ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ نوشته نام (صور) والهه دیدون روی ناوجنگی سپر بدست با دو پاروزن ایستاده و روی بازوی چپ او شاخ ، علامت فراوانی قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۳/۰۴ گرم.
(ل ۳۷ ـ ش ۷).

۲۲۴۷ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ صفحه مدوربازی که قسمتی از درخت نخل اززیر آن بیرون آمده است و نوشته نام هرقل و المپیا در دو سطر وصدف درزمینه قرار دارد.

۱ـ Enée شاهزاده اهل تروا
۲ـ Anchis شاهزاده اهل تروآ پدر Eneé
۳ـ Ascagne

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۵/۰۲ گرم.

۲۲۴۸- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر ۲۸ م. م. وزن ۱۳/۵۷ گرم.

(ل ۳۷ - ش ۸).

۲۲۴۹- نمونه دیگر.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۳/۵۷ گرم.

۲۲۵۰- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نام صور و طرح دو دست که درخت نخل را گرفته‌اند. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۴/۶۳ گرم.

۲۲۵۱- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نام صوروانه نیم‌برهنه درحالی‌که دست یکنفر راگرفته میدود.

سکه مسی. قطر: ۱۹ م. م. وزن ۳/۰۵ گرم.

آکیلیا سورا [1]

۲۲۵۲- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه با تاج آکیلیا سورا بسوی راست.

پشت سکه - نام (صور) و الهه آستارته باتاج بلند برج مانند ولباس کوتاه ازروبرو ایستاده دست راست‌را برغنائم جنگی گذارده وبدست راست یك‌زوبین گرفته‌است. الهه پیروزی‌ایستاده روی پایه ستون وتاج به آستارته اهداء میکند. درزمینه یك درخت نخل وصدف قراردارد.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۱/۳۶ گرم.

۲۲۵۳- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نام صور وهرقل برهنه که بدست‌گرز وپوست شیر دارد ، ایستاده است. درزمینه یك صدف و دو سنگ مقدس استوانه‌ای شکل قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۴/۵۷ گرم.

۲۲۵۴- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نام صور ومعبد با شش ستون وپیشانی مثلث شکل. درآستانه در الهه آستارته با تاج بلند برج مانند ازروبرو ایستاده و دست‌را روی غنائم جنگی گذاشته است. الهه پیروزی تاج به او اهداء میکند. در زمینه یك سکوی قربانی بین درخت خرما و صدف قرار دارد.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۴/۶۳ گرم.

---

[1] Aquilia Severa

۲۲۵۵- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ نام‌صور و دو سنگ مقدس مخروطی شکل که بین آن‌دو یك درخت زیتون قرار دارد.
در زمینه یك گرگ و یك صدف نقر است. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۰/۶۰ گرم.
(ل ۳۷ ـ ش ۹).

۲۲۵۶- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ نام (صور) و دیدون روی ناوجنگی مزین به‌سپر ایستاده است. لباس الهه بدور ساقهای پایش پیچیده شده ، بدست راست ظرف آب مقدس را گرفته و یك شاخه درخت‌بدست چپ دارد . درجلوی او یك پاروزن و درعقب او مرد جنگی با لباس سربازان رومی ایستاده است. در زمینه یك صدف و یك درخت نخل نقر است. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۴/۷۳ گرم.
(ل ۳۷ ـ ش ۱۰).

۲۲۵۷- روی سکه نمونه دیگر.
پشت سکه ـ صفحه بازی بشکل مدور که از آن درخت نخل سر در آورده است. درزمینه یك صدف قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۱/۷۴ گرم.

ژولیا مائزا

۲۲۵۸- روی سکه ـ نام و القاب نیم‌تنه با تاج ژولیا مائزا بسوی راست.
پشت سکه‌ـ نام (صور) و دوسنگ مقدس مخروطی‌شکل جداشده بوسیله یك‌تنه درخت‌زیتون، روی سنگ مقدس سوی‌راست نوشته بخط یونانی (درصور) نقراست. در زمینه یك صدف‌قرار دارد.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۲/۶۵ گرم.
(ل ۳۷ ـ ش ۱۱).

۲۲۵۹- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه ـ نوشته به لاتین نام (صور) و سر بدون ریش با تاج هرقل صوری بسوی راست.
در زمینه چند حرف سائیده شده دیده میشود.
سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۳/۶۵ گرم.

آلکساندرسور

۲۲۶۰- روی سکه - نوشته به لاتین نام آلکساندر سور و نیم‌تنه نیم‌رخ او که روی سینه او پوشش زره‌ای است.

علامت منقور برسکه سر بدون ریش هرقل صوری است.

پشت سکه - نوشته (صور) و الهه آستارته باتاج بلند برجی شکل ایستاده، با لباس کوتاه و دست راستش را روی غنائم جنگی گذاشته است.

در کنار پای او یك صدف است و سیلن کوچك که مشك بردوش اوست.

سکه مسی. قطر: ۲۷ م. م. وزن ۱۰/۷۷ گرم.

پشت سکه - نوشته نام (صور) و سیلن بسوی راست ایستاده و دست را بلندکرده ویك مشك روی شانه چپ اوست. در مقابل او یك درخت نخل و یك صدف قراردارد.

سکه مسی. قطر: ۲۵ م. م. وزن ۷/۰۵ گرم.

۲۲۶۲- روی سکه - نوشته نام و القاب آلکساندرسور و نیم‌تنه او با تاج وسینه او از زره پوشیده شده است.

پشت سکه - نوشته لاتین (در صور) ونقش معبد و در زمینه یك حرف علامت صور وصدف نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۱ م. م. وزن ۷/۳۷ گرم.

گوردی‌ین مقدس

۲۲۶۳- روی سکه نوشته نام والقاب گوردی‌ین ونیم‌تنه باتاج او بسوی راست که برسینه‌اش مدالی است. سکه زنجیره‌دار است.

پشت سکه - نوشته (درصور) والهه آستارته با تاج برج مانند ولباس کوتاه ازروبرو ایستاده دست راست را روی غنائم جنگی گذاشته وکوزه‌ای بدست دارد و الهه پیروزی که روی پایه ستون ایستاده تاج به او اهداء میکند. در پیش پای وی صدف ویك سیلن که مشك بدوش‌دارد نقر است.

سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۸/۵۷ گرم.

۲۲۶۴- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته (درصور) وهرقل برهنه ایستاده دست راستش را روی غنائم جنگی گذاشته و با دست چپ گرز خود وپوست شیررا گرفته است والهه پیروزی به‌او تاج اهدا میکند.

در کنار پای او یك صدف و یك درخت نخل نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۴/۳۵ گرم.

۲۲۶۵ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته (درصور) وایزدانه ایستاده بسوی راست ، سر خود را برگردانده وپای چپ‌را روی سکان کشتی‌گذاشته است. او نیم‌برهنه است ونیزه بدست‌چپ دارد و دست راست‌را بعقب برگردانده بوضعی‌که بنظر میرسد همراهان خودرا می‌نامد. درزمینه صدف قراردارد.

سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱۶/۱۷ گرم.

(ل ۳۷ ـ ش ۱۳).

۲۲۶۶ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته (به‌صور) وکادموس برهنه بسوی‌راست ایستاده وگرز بدست چپ گرفته و با دست یك تخته سنگی را بطرف ماری‌که در مقابل او بلند شده پرتاب میکند.

در زمینه یك صدف نقر است.

(ل ۳۷ ـ ش ۱۴).

۲۲۶۷ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته (درصور) وشخصی برهنه برروی‌گردونه‌ای که بوسیله چندگوزن برده می‌شود ایستاده است. روی بازوی چپ او ردایش قرار دارد وتنگی بدست راست گرفته‌است.

در زمینه یك ستاره و یك صدف نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۰ م. م. وزن ۱/۸۰۷ گرم.

(ل ۳۷ ـ ش ۱۵).

۲۲۶۸ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نوشته (درصور) والهه دیدون روی ناوجنگی فینیقی مزین به سپر ایستاده است. الهه نیم‌برهنه است وشاخ علامت‌فراوانی روی‌بازوی چپ او می‌باشد ودر کنار او دو پاروزن ایستاده‌اند. در زمینه یك صدف نقر است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی. قطر: ۳۱ م. م. وزن ۱۸/۷۲ گرم.

۲۲۶۹ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه ـ نام (صور) ونقش معبد با چهار ستون وپیشانی مثلث شکل‌که درآستانه در معبد الهه آستارته باتاج برج مانند بالباس‌کوتاه از روبرو ایستاده والهه پیروزی تاج به‌او اهدا میکند. درزمینه سکوی قربانی و یك درخت نخل و یك صدف نقر است.

سکه زنجیره‌دار می‌باشد.

۲۲۷۰- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته (درصور) ودو سنگ مقدس مخروطی شکل که بین آندو درخت زیتون با تنه گره‌دار قرار دارد. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۷/۹۵ گرم.
۲۲۷۱- با همان نقش ونوشته
سکه مسی. قطر: ۳۱ م. م. وزن ۱۹/۶۰ گرم.
(ل ۳۷ - ش ۱۶).

فیلیپ پدر

۲۲۷۲- روی سکه - نام و القاب و نیم‌تنه فیلیپ پدر با تاج که برسینه‌اش مدالی است.
پشت سکه - نوشته لاتین (درصور) و الهه‌آستارته با تاج برج مانند از روبرو بالباس کوتاه ایستاده و دست راست خود را روی غنائم جنگی گذاشته و با دست چپ تنگی را گرفته است. الهه پیروزی که روی‌پایه ستون ایستاده حلقه تاج‌را به‌او اهدا میکند. در زمینه یك صدف یك ستاره و سیلن کوچك که مشك روی شانه‌اش قرار دارد نقر است. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۸ م. م. وزن ۱۵/۹۰ گرم.
۲۲۷۳- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته لاتین(درصور) وهرمس نیم‌برهنه ایستاده ردای وی دور کمرش‌است و یك چوب به‌دست راست دارد وبدست چپ علامت‌فراوانی راگرفته است. درزمینه یك درخت‌نخل و یك صدف است و یك ماهی‌خوار روی ستونی دیده میشود. سکه زنجیره‌دار است.
سکه مسی. قطر: ۲۹ م. م. وزن ۱۶/۵۲ گرم.
(ل ۳۷ - ش ۱۷).
۲۲۷۴- نقش روی سکه مانند سکه قبل است.
پشت سکه - نوشته لاتین (درصور) ونقش معبد باشش ستون وپیشانی مثلث شکل که درآستانه معبد آستارته باتاج برج‌مانند با لباس کوتاه ازروبرو ایستاده است. الهه دست راست‌را روی علامت‌غنائم جنگی گذاشته‌است والهه پیروزی که روی‌پایه‌ستون ایستاده تاج‌به‌او اهداء میکند. در زمینه سکوی قربانی ، یك صدف و یك درخت نخل نقر است.
سکه مسی. قطر: ۳۱ م. م. وزن ۲۵/۵۰ گرم.
(ل ۳۷ - ش ۱۸).
۲۲۷۵- ۲۲۷۶- نمونه‌های دیگر.

سکه مسی ـ قطر : ۲۸ م.م. و ۳۰ م.م. وزن ۱۳/۱۵ گرم و ۱۳/۹۸ گرم .

۲۲۷۷ـ روی سکه ـ همـان نوشته لاتین (به‌صور) و دیدون نیم برهنه ایستاده بسوی راست سررا برگردانده ردای اوساقهای پایش را پوشانیده است . در زمینه یك درخت نخل ، یك صدف ، ویك ماهی دیده میشود .

سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۷۲ گرم .

(ل۳۷ : ش۱۹).

۲۲۷۸ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (درصور) وهرقل برهنه ایستاده بسوی راست نگاه میکند ودستش‌را روی غنـائم جنگی‌گذاشتـه و روی بـازوی چپ او گرز و پوست شیر قـرار دارد . الهه پیروزی روی پایه ستون ایستاده تاج به‌او اهداء میکند . در زمینه یك صدف نقراست . سکه زنجیره‌دار است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۳۱ م.م. وزن ۳۰/۴۵ گرم .

(ل۳۷ـش۲۰).

۲۲۷۹ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (درصور) وآستارته باتاج برج مانند از روبرو ایستاده لباس‌کوتاه به‌تن دارد ودست راستش را روی غنائم جنگی‌گذاشته است . الهه پیروزی‌که روی پایه ستون تاج بـه او اهداء میکند . در زمینه یك درخت نخل یك صدف وسیلن که مشکی روی شانه اوست . درپائین نقش چهار نفر‌که برگرد سکوی قربـانی ایستاده وبه‌الهه قربـانی اهداء میکنند . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۳۱ م.م. وزن ۱۹/۶۰ گرم .

(ل۳۷ـش۲۱).

۲۲۸۰ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته‌لاتین (درصور) ودوظرف بازی‌که بین آنهـا یك خوشه‌گندم ودو درخت نخل قرار دارد وروی دسته هریك از دوظرف به‌یونانی نام (صور) نقر است . در زمینه یك صدف دیده میشود . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۹ گرم .

۲۲۸۱ـ روی سکه ـ نام والقاب ونیم تنه نیم رخ فیلیب پدر باتاج‌که سینهٔ اوپوشش زره‌ای دارد .

پشت سکه ـ نوشته (درصیدا) وکادموس نیم برهنه بسوی چپ‌ایستاده وبدست چپ عصای‌قدرت

راگرفته و به‌چهار یونانی که مقابل او ایستاده‌اند ورقه الفبارا میدهد . در زمینه یك صدف قرار دارد. دور سکه نوشته بیونانی (درصیدا) نقراست .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۲۰/۸۷ گرم .

(ل۳۷-ش۲۲).

۲۲۸۲ـ نقش روی سکه مانند سکه‌قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصیدا) انه برهنه روی ناوجنگی میدود درحالی که سررا برگردانده دست راست را به جلوآورده گوئی که همراهان خود را مینامد . در زمینه یك صدف نقراست

سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۵/۳۵ گرم .

(ل۳۷-ش۲۳).

۲۲۸۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصیدا) وشخص نیم برهنه از روبرو ایستاده و سرخود را بسوی چپ برگردانده با دست چپ یك شاخه‌گل گرفته دست راست را بجلو برده است . در پیش پای او فرشته در رودخانه درحال شنااست. در زمینه یك صدف ویك سبد پراز میوه قرار دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۷/۲۵ گرم .

اوتاسیلیاسورا

۲۲۸۴ـ روی‌سکه ـ نوشته نام والقاب‌ونیم تنه باتاج اوتاسیلیا بسوی راست . سکه‌بازنجیره است .

پشت سکه ـ نوشته (درصیدا) وآستارته باتاج برج مانند از روبرو ایستاده ولباس کوتاه‌به او تاج هدیه میکند . درپیش پای الهه صدف وسیلن کوچك مشگ بدوش نقر است.

سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۷۰ گرم .

۲۲۸۵ـ نقش روی سکه‌مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصیدا) ومیز بازی که روی آن دو ظرف مدور قرار دارد وهرسوی میز یك درخت نخل وصدف دیده میشود . در زمینه قسمت بالای نقش کلمه (صیدا) نقر است .

سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۷/۶۰ گرم .

(ل۳۷-ش۳۴).

فیلیپ پسر

۲۲۸۶- روی سکه - نام والقاب فیلیپ‌پسر ونیم تنه جوان او بسوی راست .
پشت سکه - نوشته به‌لاتین نام (صور) و آستارته بـاتاج برج مانند بالباس‌کوتاه از روبرو ایستاده دست راستش برروی غنـائم جنگی است . الهـه پیروزی کـه روی پـایه ستونی ایستاده تاج به‌او اهدا میکنند. در زمینه یك‌صدف وسیلن کوچك‌که مشگ بدوش داردنقراست
سکه مسی - قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۶/۹۶ گرم .

۲۲۸۷- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .
پشت سکه - نوشته (درصور) والهه دیدون نیم برهنه بسوی چپ ایستاده لباسش بدور ساقهای پاپیچیده است ودرمقابل او یك ساختمانی است‌که دربالای آن یك بنا مشغول ساختن برجی است ودرپیش پای الهه یك‌کارگر دیگر باکلنگ‌گودالی‌می‌کند . در زمینه یك‌صدف‌نقراست
سکه مسی - قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۹/۶۵ گرم .
(ل۳۷ -ش ۲۵).

اتروسیل[1]

۲۲۸۸- روی سکه-نوشته نام اتروسیل ونیم تنه باتاج اوبسوی راست. سکه زنجیره‌داراست
پشت سکه - نام (صور) وانه برهنه بسوی راست ایستاده پای چپ خود را روی سکان کشتی گذاشته وسررا برگردانده ودست راست را روی علامت غنائم جنگی گذاشته است . در زمینه درخت نخل ویك صدف قرار دارد .
(ل۳۷-ش۲۶).

تربونی‌ین‌گال[2]

۲۲۸۹- روی‌سکه- نام والقاب تربونی‌ین‌گال‌ونیم‌تیه‌اوبسوی راست. سکه زنجیره‌داراست .
پشت سکه- نوشته به‌لاتین(درصور) ونقش معبد باشش ستون وپیشانی مثلث شکل‌که درآستانه درمعبد آستارته باتاج برج مانند از روبرو ایستاده و لباس‌کوتـاه به‌تن اوست . الهه دست راست را روی علامت غنائم جنگی‌گذاشته والهه پیروزی‌که روی پـایه ستون ایستاده تاج به او اهداء میکند . درپیش‌پای آستارته سیلن‌کوچك مشگ بدوش دیده میشود. در زمینه‌سکوی قربانی بین درخت نخل وصدف قرار دارد .
سکه مسی - قطر : ۲۹ م.م. وزن ۲۰/۴۲ گرم .

۲۲۹۰- همان نوشته ونیم‌تنه تربونین‌گال با تاج وزره .

---

[1] Etrucille -۱

[2] .Trébonien Galle -۲

پشت سکه ـ نوشته (در صور) و آستارته بـا لباس کوتاه از روبـرو ایستاده دست راستش را روی غنائم جنگی گذاشته است و نیزه بدست چپ دارد و الهه پیروزی که روی پایه ستون ایستاده به‌او تاج اهداء میکند. درپیش پای‌الهه سیلن کوچك مشگ بدوش ویك‌صدف‌قراردارد

سکه زنجیره‌دار است .

سکه‌مسی ـ قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۴/۹۰ گرم .

۲۲۹۱ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) ودوپهلوان نیم برهنه میزی را که روی آن دوصندوقچه‌بازی‌که از درون آن درخت نخل سر کشیده است حمل میکنند . در زمینه دوصدف قرار دارد .

سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۸ م‌م. وزن ۱۴/۵۵ گرم .

۲۲۹۲ـ نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۸ م‌م. وزن ۱۴/۴۵ گرم .

(ل۳۷ـش۲۷).

۲۲۹۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) ودیدون باتاج باسینه برهنه ایستاده است وردایش بدور ساقهای پا پیچیده شده و دست را بسوی معبـد دراز کرده که در آستانـه گرز هرقل قرار دارد . درپائین پای الهه سکوی قربانی دیده میشود . در زمینه یك‌صدف نقر است .

سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م‌م. وزن ۱۴/۶۲ گرم .

(ل۳۷ـش۲۸).

۲۲۹۴ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) ودونفر باردای‌گشاد مخصوص رومی‌ها در مقابل سکوی قربانی ایستاده‌اند وبه آن نگاه میکنند وهریك جام فلزی معمول قربانی را بیك دست دارند وبدست دیگر عصای قدرت راگرفته‌اند . در زمینه یك‌صدف نقر است .

سکه مسی قطر : ۲۶ م‌م. وزن ۱۵/۸۰ گرم .

۲۲۹۵ـ روی سکه همان نوشته ونیم‌تنه تربونی‌ین باتاج وزره.

پشت سکه ـ نوشته لاتین (درصور) و کادموس[1] نیم برهنه بسوی چپ ایستـاده وعصای قدرت بدست چپ گرفته وبه‌سه نفریونانی که مقابلش‌ایستاده‌اند طومار الفبارا میدهد.

در زمینه یك صدف ونوشته یونانی (به‌صور) نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۷ م‌م. وزن ۱۴/۱۷ گرم .

۲۲۹۶- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ــ نوشته لاتین (درصور) وسنگ مقدس تخم مرغی شکل که دورآن مــاری پیچیده است . در زمینه یك صدف ویك درخت نخل نقر است .

سکه مسی ــ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۳/۸۷ گرم .

(ل۳۷- ش۲۹).

۲۲۹۷- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ــ نوشته لاتین (درصور) وشاهین از روبروروی گرزی ایستاده و بــه‌منقارش یك تاج است . درهرسوی او یك بیرق ارتشی قرار داردکه روی آن نوشته سال سوم نقراست . در زمینه یك صدف دیده می‌شود .

سکه مسی ــ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۴/۱۰ گرم .

(ل۳۸-ش۱).

ولوسی‌ین[1]

۲۲۹۸- روی سکه نوشته نام والقاب ولوسی‌ین ونیم تنه نیم‌رخ او باتاج که سینه اوبــاردای مخصوص امپراطوران پوشیده شده است .

پشت سکه نوشته لاتین (درصور) والهه‌آستارته از روبرو وبالباس کوتاه ایستاده ودست‌راست را روی غنائم جنگی گذاشته و بدست چپ نیزه گرفته است . الهه پیروزی روی ستون کوتاه ایستاده تاج به‌آستارته اهداء میکند. درپیش پــای الهه یك‌صدف وسیلن کوچك مشگ بدوش قرار دارد .

سکه مسی ــ قطر : ۲۶ م.م. وزن ۲۵/۵۲ گرم .

(ل۳۸-ش۲).

۲۲۹۹- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ــ نوشته (درصور) وآستارته وپالاس کنار یکدیگرند. آستارته باتاج برج مــانند و لباس کوتاه ایستاده دست راست را روی غنائم جنگی گذاشته و بادست چپ عصای قدرت را گرفته است . الهه پیروزی که روی ستون کوتــاهی ایستاده تاج به‌او اهداء میکند . پــالاس نشسته کلاه خودکرنتی بسردارد وبدست راست الهه پیروزی را گرفته وسپردرکنارش است. در زمینه یك درخت نخل بین دوصدف قرار دارد .

سکه مسی ــ قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۸/۲۷ گرم .

(ل۳۸-ش۳).

---

[1] ۱ــ Volusien.

۲۳۰۰ـ نقش روی سکه مانند نقش سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته(درصور) ودیومد برهنه باکلاه خود ایستاده پای چپ را روی تخته‌سنگ گذاشته است برکف دست راست او مجسمه پالاس[1] میباشد ، وبدست چپ نیزه گرفته است.در زمینه یك درخت نخل ویك صدف نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۶/۴۳ گرم .

(ل۳۸ـش۴).

۲۳۰۱ـ نمونه دیگر .

سکه مسی قطر : ۲۷ م م. وزن ۱۴ گرم .

۲۳۰۲ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (به‌صور) ودوسنگ مقدس استوانه‌ای شکل که قاعده آنها گرد است بین دوسنگ درخت زیتون بساتنه گره‌دار واقع است. در زمینه یك صدف نقر است . سکه زنجیره‌دار میباشد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۴/۴۲ گرم .

۲۳۰۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (درصور) ودوجعبه بازی‌کروی شکل که بین‌آنهادوگرز ودودرخت نخل قرار دارد . روی بدنه یکی از جعبه‌ها نوشته یونانی (به‌صور) نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۳/۱۲ گرم .

والری‌ین پدر

۲۳۰۴ـ روی سکه ـ نوشته نام والقاب والری‌ین و نیم‌تنه نیم رخ او باتاج بسوی راست . سینه او از ردای مخصوص امپراطوران پوشیده شده است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) ودیومد[2] برهنه‌ایستاده بسوی چپ ردایش‌را روی شانه انداخته وپای راست را روی تخته سنگی گذاشته است وبادست راست مجسمه پالاس راگرفته و به‌نیزه تکیه داده است . در زمینه یك‌صدف قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر ۲۷ م.م. وزن ۱۵/۲۱ گرم .

(ل۳۸ـش۵).

۲۳۰۵ـ نقش روی سکه‌مانند سکه قبل است .

پشت سکه‌ـ نوشته‌لاتین(درصور) وآستارته باتاج برج مانندایستاده بالباس‌کوتاه دست‌راست

---

[1] Palladium (مجسمه پالاس به‌این نام است)

[2] Dioméde شاه‌آرگوس‌که یکی ازقهرمانان جنگ تروآ میباشد .

را روی غنائم جنگی گذاشته ونیزه بدست چپ گرفته است . الهه پیروزی روی ستون کوتـاه ایستاده باو تاج اهداء میکند . ودرپیش پای‌الهه صدف وسیلن کوچك مشگ بدوش‌قراردارد.

سکه ـ قطر : ۳۵ م.م. وزن ۱۷/۹۰ گرم .

(ل۳۸-ش۶).

۲۳۰۶-۲۳۰۷- نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. و۲۷ م.م. وزن ۲۳/۱۰ گرم و۱۲/۹۰ گرم .

۲۳۰۸- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته به‌لاتین(درصور) وهرقل برهنه از روبرو ایستاده بسوی چپ نگاه میکند ودست راستش را روی غنائم جنگی گذاشته وبادست چپ گرز خود وپوست شیررا گرفته‌است. در زمینه دوسنگ مقدس‌استوانه‌ای‌شکل که ازآن دوجوی جاری است. سکه زنجیره‌دار است.

سکه مسی ـ قطر ۳۰ م.م. وزن ۱۸/۶۸ گرم .

(ل۳۸-ش۷).

۲۳۰۹- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (درصور) وهرقل برهنهٔ ایستاده و بدست گرز خود وپوست شیر را گرفته است و جام فلزی مخصوص قربانی را برای نوشیدن شراب در مقابل سکوی قربانی بدست‌دارد . در زمینه دوسنگ مقدس‌استوانه‌ای شکل‌قرار داردکه ازآن دوجوی‌جاری‌است.

سکه مسی ـ قطر ۳۵ م.م. وزن ۱۴/۲۵ گرم .

(ل۳۸-ش۸).

۲۳۱۰- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) و هرمس نیم برهنه ایستاده ردا بدورکمر گره خورده است و بدست‌چپ علامت فراوانی وبدست راست چوبی راگرفته است . در زمینه یك‌صدف‌ویکدرخت نخل نقر است . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی‌ـ قطر: ۳۰ م.م. وزن ۱۷/۳۰ گرم.

۲۳۱۱- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) ویکنفر نیم‌برهنه‌از روبروایستاده بدست راست یکدرخت نخل بابرگهای‌سرازیرشده گرفته وبادست چپ‌چیز نامشخصی را در سبدی که کنار اوست‌میگذارد. در پیش پای او فرشته رود خانه درحال شناست ، وفقط نیمی از بدنش نمایان است. درزمینه یك صدف نقر است . سکه زنجیره‌دار میباشد .

سکه مسی ـ قطر ۲۹ م.م. وزن ۱۳/۵۰ گرم .

۲۳۱۲- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) والهه ، برهنه بسوی چپ میدود ، پای چپ او روی سکان کشتی است وبدست چپ یك نیزه گرفته دست راست را جلو برده بطرزی که بنظر میرسد همراهانش را به‌تعقیب خود دعوت میکند . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی قطر : ۳۱ م.م. وزن ۱۵/۶۰ .

۲۳۱۳ـ نقش روی سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) وانهٔ برهنه بسوی راست میدود ، پای چپ را روی سکان کشتی گذاشته وسررا برگردانده ودست راست را بـه پشت سردراز کرده بطرزی که بنظر میرسد میل دارد همراهانش به‌تعقیب او بروند ـ در زمینه یك‌صدف نقر است .

سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۴/۲۲ گرم .

۲۳۱۴ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) ودیومد برهنه بسوی چپ ایستاده ردایش روی شانه‌اش است و پای چپ را برتخته سنگ گذاشته روی دست راست او مجسمه پالاس است وتکیه به‌نیزه خود داده است . در زمینه یك صدف نقر است . سکه زنجیره دار است.

سکه مسی ـ قطر : ۲۳۱ م.م. وزن ۱۹/۲۹ گرم .

۲۳۱۵ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته لاتین (درصور) و درکوچکی با دوستون که بالای درگرداست وزیر آن نیم تنه باتاج برج‌مانندآستارته قرار دارد . در زمینه یك صدف نقر است . سکه زنجیره‌دار میباشد .

سکه مسی‌ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۹/۱۷ گرم .

(ل۳۸ـ ش۹).

۲۳۱۶ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) والهه دیدون بسوی چپ ایستاده بالباس بلند و بدست راست او چوبی است وبدست چپ عصای بلند قدرت ومقابل او یك ساختمانی است که روی آن بنابکار مشغول است . درپیش پای الهه کارگر دیگری باضربات کلنگ زمین را میکند . در زمینه یك درخت نخل صدف نقر است . سکه زنجیره دارد .

سکه‌مسی قطر : ۳۱ م.م. وزن ۱۲/۹۵ گرم .

(ل۳۸ـش۱۰).

۲۳۱۷ـ نمونه دیگر .

سکه مسی . قطر: ۲۹ م.م. وزن ۱۲/۰۲ گرم.

۲۳۱۸– نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت‌سکه ـ نوشته (درصور) والهه دیدون باتاج ولباس بلنددست راست را بلندکرده ومعبدی را نشان میدهدکه درآستانه آن‌گرز هرقل قرار دارد . در پیش پـای الهه سکوی قربـانی مشتعل نقر است . در زمینه یك صدف دیده میشود .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م‌م. وزن ۲۰/۱۰ گرم .

۲۳۱۹– نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۳۱ م‌م. وزن ۱۳/۲۰ گرم .

۲۳۲۰– نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) ومعبد یاشش ستون وپیشانی مثلث شکل‌که درآستانه‌آن‌آستارته باتاج از روبرو ایستاده و لباس‌کوتـاه به تن اوست . الهه دست راست را بجلو برده روی غنائم جنگی‌گذاشته ونیزه بدست چپ دارد . الهه پیروزی‌که روی ستون‌کوتاه ایستاده تـاج به‌او اهداء میکند .

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م‌م. وزن ۱۵/۶۵ گرم .

۲۳۲۱– نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ الهه پیروزی بسوی‌چپ ایستاده تاج را بادست راست‌گرفته ودرخت نخل بدست چپ دارد . در زمینه یك صدف نقر است . سکه زنجیره دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م‌م. وزن ۱۲/۷۷ گرم .

(ل۳۸–ش۱۱).

۲۳۲۲–۲۳۲۳– نمونه‌های دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م م. و۳۱ م‌م. وزن ۱۲/۶۲ گرم و۱۶/۹۵ گرم .

۲۳۲۴– روی سکه ـ نوشته نام والقاب والری‌ین ونیم‌تنه او بسوی راست ، سینه او پوشش زره‌ای دارد .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) و پالاس چپ نشسته بـاکلاه خودکرنتی و روی دست راست او مجسمه الهه پیروزی قـرار دارد وبادست چپ روی نیزه خـود تکیه داده است ، سپرمدور اوروی زمین درکنار او دیده می‌شود . در زمینه یك صدف نقر است .

قطر : ۲۸ م‌م. وزن ۱۷/۸۵ گرم .

(ل۳۸–ش۱۲).

۲۳۲۵– نمونه دیگر .

سکه مسی ـ قطر : ۳۲ م‌م. وزن ۱۱/۸۵ گرم .

۲۳۲۶ـ نقش روی سکه‌مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) و شاهین با بالهای گسترده ایستاده بسوی چپ نگاه میکند وتاج بمنقار خود گرفته است . در زمینه قسمت بالای نقش علامت یا بیرق ارتشی وسال سوم نقر است.

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۷/۶۸ گرم .

(ل۳۸-ش۱۳).

۲۳۲۷ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته بهلاتین (بهصور) و طرح معبد در زمینه یك صدف قرار دارد . دورنقش زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۲۲ گرم .

(ل۳۸-ش۱۳)

۲۳۲۸ـ همان نقش .

سکه مسی قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۷/۶۵ گرم .

۲۳۲۹ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (بهصور) وسنگ مقدس آستارته روی یك ناوجنگی‌جا دارد .

سکه‌مسی ـ قطر : ۳۵ م.م. وزن ۴۰/۰۵ گرم .

کالی‌ین

۲۳۳۰ـ روی‌سکه‌ـ نوشته‌نام والقاب گالی‌ین ونیم تنه اوبسوی راست. سکه زنجیره‌داراست

پشت سکه ـ نوشته بهلاتین (درصور) و آستارته با تاج برج مانند از روبرو باللباس کوتاه ایستاده است . الهه دست راست را روی‌غنائم جنگی گذاشته ، یك نیزه بادست چپ گرفته‌است والهه پیروزی که ایستاده روی ستون کوتاهی تاج باو اهداء میکند . در پائین پایش صدف و سیلن کوچك مشگ بدوش نقر است . دور نقش زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر : ۳۱ م.م. وزن ۱۸/۹۲ گرم .

(ل۳۸-ش۱۵).

۲۳۳۱ـ نمونه دیگر.

سکه مسی . قطر: ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۶۵ گرم.

۲۳۳۲ـ نقش روی‌سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) وهرقل از روبرو ایستاده و دست راست را روی غنائم جنگی گذاشته بدست چپ گرز خود وپوست شیر گرفته است . در زمینه یك صدف نقر است‌بر گرد نقش زنجیره قرار دارد .

سکه مسی ـ قطر: ۲۹ م.م. وزن ۱۳۰۱ گرم.
(ل۳۸–ش۱۶).

۲۳۳۳ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) و دیدون با لباس مخصوص بسوی چپ ایستاده ویك چوب بدست راست گرفته است . در مقابل او ساختمانی است که در بالای آن یك بنا مشغول تمام کردن آن است . در زیر پای الهه کارگر با کلنگ گود برمیدارد . در زمینه یك صدف ویك درخت نخل نقر است .

سکه مسی ـ قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۱/۱۵ گرم .

۲۳۳۴ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) والهه دیدون باتاج بسوی راست ایستاده و دست راست را بجلو برده برای نشان دادن معبد کوچکی که درآستانه درمعبد گرز هرقل قرار دارد . درپائین‌پای وی سکوی قربانی مشتعل است . در زمینه یك صدف نقر است دورسکه زنجیره دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۳۲ م.م. وزن ۱۶/۳۳ گرم .

۲۳۳۵ـ نقش روی سکه‌مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته(درصور) والهه دیدون روی ناوجنگی فینیقی مزین به‌سپر ایستاده است . روی پل‌ناو درکنار الهه دونفر دیده میشودکه اشتغال به‌کارناو دارند. سکه زنجیره‌دار‌است.

سکه مسی ـ قطر ـ ۲۹ م.م. وزن ۱۲ر۷۵ گرم .

۲۳۳۶ـ نقش روی سکه مانندسال قبل است .

پشت سکه نوشته (درصور) والهه دیدون بالباس مخصوص خود از روبرو ایستاده است . در زمینه یك صدف قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است .

سکه مسی ـ قطر ۲۹ م.م. ۱۵ر۹۷ گرم.

۲۳۳۷ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) وانه بالباس نیم برهنه بسوی راست بجلو میرود درحالی‌که سرش را برگردانده وپای چپ را روی سکان کشتی‌گذاشته است و بازوی راست را بطرزی بعقب برده که‌گوئی همراهانش را تشویق به‌پیروی خود میکند . سکه زنجیردار است .

سکه مسی ـ قطر : ۳۲ م.م. وزن ۱۵ر۷۵ گرم ،
(ل۳۸–ش۱۷).

۲۳۳۸ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته(درصور) وانه‌کاملا برهنه بجلو میرود درحالی‌که پای چپ او روی سکان

کشتی است ، سر را گردانده و بازوی راست را بـه عقب برده بوضعی که چنین بنظر میرسد همراهانش را دعوت به‌پیروی خودمیکند . در زمینه‌یك صدف نقراست . نقش زنجیره‌داراست.

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۵/۲۶ گرم .

۲۳۳۹ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) وکادموس برهنه بسوی راست جلومیرود ، درحـالی که ردایش روی بازوی چپ اوست و بـادست راست قطعه سنگی را بروی مـاری که مقابلش بلند شده میاندازد . در زمینه یك صدف وحلزون قرار دارد سکه زنجیره داراست .

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۸/۱۰ گرم .

۲۳۴۰ـ نمونه دیگر .

سکه‌مسی ـ قطر : ۳۵ م.م. وزن ۱۵/۰۳ گرم .

(ل۳۸ـش۱۸).

۲۳۴۱ـ روی سکه ـ نوشته نام والقاب و نیم تنه گالی‌ین بسوی راست که سینه‌اش پوششی از زره دارد .

پشت سکه ـ نام صوروکادموس برهنـه بسوی چپ ایستاده ردایش روی بازو است ، یك جام فلزی مخصوص قربانی بدست راست وبدست چپ یك نیزه دارد . درمقابل او مدخل‌شهر تب[1] قرار دارد بایك درکه دارای دوبرج است . درکنار پـای کادموس یك گاومیش خفته‌است. در زمینه یك حلزون دیده میشود .

سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۴/۲۲ گرم .

(ل۳۸ـش۱۹).

۲۳۴۲ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته(درصور) وهرقل برهنه بسوی چپ ایستاده وگرز خود را بـاپوست شیر بدست چپ گرفته است . جام فلزی مخصوص قربانی بدست راست اوست که باآن جام‌شراب به‌آتشدان روشن اهداء میکند . درمقابل اودوسنك مقدس[2] استوانه‌ای شکل که از آن‌دوجوی آب جاری است قرار دارد . سکه زنجیره‌دار است . در زمینه یك حلزون قرار دارد .

سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۶/۵۶ گرم .

۲۳۴۳ـ روی سکه ـ نام والقاب ونیم‌تنه گالی‌ین باتاج .

پشت سکه ـ نوشته (درصور) و ایزد دریاهـا نیم برهنه بسوی چپ دراز کشیده وردای او ساقهای پایش را پوشانیده ویك ساقه‌گیاه دریائی را بدست راست‌گرفته است . در زمینه نام

---

[1] Thebes یکی ازشهرهای مصر کهن که بشهر صد دروازه معروف بوده است .

[2] Ambroiens مخصوص به‌آئین‌آمبر واز مقدس .

ایزددریا ویك صدف ودوسنگ مقدس‌استوانه‌ای شکل نقراست.
سکه مسی ـ قطر : ۲۹ م‌م. وزن ۱۳/۹۸ گرم.
(ل۳۸-ش۲۰).

۲۳۴۴ـ روی سکه ـ نوشته نام والقاب‌کالی‌ین ونیم تنه او بـاتاجی که از اشعه‌هائی تشکیل یافته است . روی سینه اورا زره پوشانیده . سکه زنجیره‌دار است.
پشت سکه ـ نوشته (به‌صور) وسنگ مقدس برروی سکان کشتی .
سکه مسی ـ قطر: ۳۰ م‌م. وزن ۱۴/۹۵ گرم .

۲۳۴۵ـ نمونه دیگر .
سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م‌م. وزن ۱۹٫۰۲ گرم .
(ل۳۸-ش۲۱).

۲۳۴۶ـ نقش روی سکه مانندسکه قبل است .
پشت سکه ـ نوشته(درصور) وایزد دیومد برهنه که رداروی شانه‌اوست‌ایستاده‌است. پای‌راست دیومد برروی تخته سنگی است و بـادست چپ تکیه به‌نیزه خود داده است . روی دست چپ دیومد مجسمه پالاس دیده میشود . در زمینه یك صدف نقر است .
(ل۳۸-ش۲۲).

۲۳۴۷ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .
پشت سکه ـ نوشته (درصور) ویکنفر نیم برهنه بسوی چپ ایستاده درحالی‌که ردای او بدور بدنش پیچیده یك نیزه بدست راست گرفته‌است. در زمینه یك‌صدف‌ویك درخت نخل‌قراردارد. سکه زنجیره‌دار میباشد .
سکه مسی ـ قطر: ۳۱ م‌م. وزن ۱۰٫۳۳ گرم.

۲۳۴۸ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .
پشت سکـه ـ نوشته (درصور) و الهـه اروپ از روبرو بـالباس بلند ایستاده و بدست چپ یك سنگ مقدس گرفته است و دو سنگ مقدس که بوسیله درخت زیتون از یکدیگر جدا شده بدست راست‌دارد . درکنارپای او یك گاومیش خفته ویك‌سکوی قربانی قرار دارد . درزمینه چند حرف یونانی نقر است . سکه زنجیره‌دار است .
سکه مسی ـ قطر : ۳۰ م‌م. وزن ۱۷٫۷۲ گرم .
(ل۳۸-ش۲۳).

۲۳۴۹ـ نقش روی سکه مانند سکه قبل است .
پشت سکه ـ نوشته (درصور) ودوسنگ مقدس مخروطی شکل که بوسیله یك درخت زیتون از یکدیگر جدا شده‌اند . در زمینه بین یك‌صدف ویك ماهی ، سکوی قربانی واقع است .

سکه مسی - قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۸ر۲۰ گرم .
(ل۳۸-ش۲۴).

۲۴۵۰- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه - نوشته (درصور) و دو سنگ مقدس مخروطی شکل که بوسیله درخت زیتون از یکدیگر جدا شده‌است. در زمینه یك گرگ ویك صدف نقر است.

سکه مسی - قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۵ر۲۷ گرم .
(ل۳۸-ش۲۵).

۲۳۵۱- نمونه دیگر .
سکه مسی - قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۱ر۷۲ گرم .

۲۳۵۲- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه - نوشته (درصور) وپالاس باکلاه‌خود برتخت نشسته ، تصویر آستارته راکه روی سکان ایستاده بدست راست گرفته و تکیه به‌نیزه خود داده است . سپر مخصوص او درکنارش است . در زمینهٔ یك صدف نقر است .

سکه مسی - قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۳ر۹۰ گرم .
(ل۳۸-ش۲۶).

۲۳۵۳- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه - نوشته (درصور) ومیزبازی‌که روی آن دو ظرف کروی شکل است . بربالای دو ظرف یك ستاره ودرطرفین میز درخت نخل نقر است . در زمینه نوشته به‌صور قرار دارد.

سکه مسی - قطر ۳۰ م.م. وزن ۲۳ گرم .
(ل۳۸-ش۲۷).

۲۳۵۴- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه - نوشته (درصور) والهه پیروزی بسوی‌چپ ایستاده وبادست راست حلقه تاج وبا دست چپ درخت نخل راگرفته است . در زمینه یك صدف‌نقر است .

سکه زنجیره‌دار می‌باشد .
سکه مسی - قطر : ۲۹ م.م. وزن ۱۷ر۸۵ گرم .

۲۳۵۵- نمونه دیگر .
سکه مسی - قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۹ر۵۷ گرم .

۲۳۵۶- نمونه دیگر .
سکه مسی - قطر : ۳۱ م.م. وزن ۱۵ر۹۵ گرم .

(ل۳۸-ش۲۸).

۲۳۵۷- نمونه دیگر .

سکه مسی - قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۳٫۳۳ گرم .

سالونین

۲۳۵۸- روی سکه - نام و القاب ونیم تنه باتاج سالونین بسوی راست . سکه زنجیره دار است .

پشت سکه - نوشته (درصور) و هرمس نیم برهنه بسوی چپ ایستاده ردای خود را دور بازو پیچیده وچوب کوتاه بدست راست ویك چوب بالدار (علامت هرمس) بسوی چپ گرفته است. در زمینه یك صدف قرار دارد .

سکه مسی - قطر : ۳۰ م.م. وزن ۱۲٫۵۰ گرم .

۲۳۵۹- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه - نوشته بهلاتین (درصور) و الههآستارته از روبرو ایستاده بالباس کوتاه باکمر چسبان ، دست راست روی غنائم جنگی گذاشته و نیزه بدست چپ گرفته است .الهه پیروزی که روی ستون کوتاهی ایستاده تاج به او اهداء میکند . در زمینه صدف و سیلن کوچك که مشك بروی شانه چپ اوست .

سکه مسی - قطر : ۲۶ م.م. وزن ۱۶٫۴۲ گرم .

۲۳۶۰- نقش روی سکه مانند سکه قبل است .

پشت سکه - نوشته بهلاتین (درصور) وکادموس نیم برهنه ایستاده ، جام فلزی مخصوص قربانی را بدست راست گرفته ، ونیزه بدست چپ اوست . در مقابل او نمای شهر تب بایك دروازه و برجها قرار دارد در پائین پای کادموس یك گاومیش خفته است . در زمینه یك صدف نقر است.

سکه مسی - قطر : ۲۸ م.م. وزن ۱۲٫۴۳ گرم .

۲۳۶۱ نقش روی سکه مانند سکه قبل است.

پشت سکه - نوشته لاتین (درصور) والهه دریاها نیم برهنه درازکشیده ردایش بدور ساقهای پا پیچیده شده است . در زمینه یك صدف نقر است . سکه زنجیرهدار میباشد .

سکه مسی - قطر : ۲۲ م.م. وزن ۱۳٫۹۵ گرم .

۲۳۶۲- نقش روی سکه مانند نقش سکه قبل است .

پشت سکه ـ نوشته به‌لاتین (درصور) ومیز بازی که روی آن دو جعبه کروی شکل قراردارد .
در دوطرف میز یك درخت نخل ودربالا یك صدف واقع است .
در زمینه نوشته لاتین (به‌صور) به‌دوصورت نقر است .
سکه زنجیره‌دار میباشد .
سکه مسی - قطر : ۲۷ م.م. وزن ۱۶ر۴۵ گرم .

فهرست

نوشته‌ها و نامها به آرامی و فینیقی

صفحه		
۲۸۳	روی سکه‌های مازه.	
۲۹۴/۲۹۹/۴۹۱	روی سکه‌های عبد حداد ، در غزه و صور.	
۳۹۳	نوشته ناخوانا (در بریتوس).	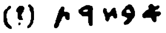
۴۲۵	حروف علامت ضرابخانه ماراتوس،	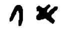
۴۱۲	علامت نام عذرا ملك شاه جبال.	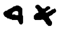
۳۷۵	علامت ضرابخانه آراد.	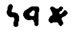
۴۱۲	عذرا ملك شاه جبال.	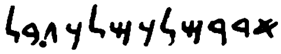
۶۷	در آسکالون یا آزدود.	
۳۸۱	علامت ضرابخانه آراد.	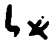
۶۲/۲۹۴	اسکندر. در هیراپولیس.	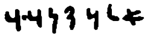
۴۱۰/۴۱۱	الپال شاه جبال.	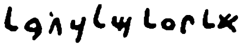
۲۱۷	الپال	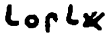
۷۸	در گازا و عربستان.	
۳۷۱/۳۸۴	در آراد .	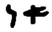
۷۷	روی سکه‌هائی آدراملك شاه جبال.	
۲۷۸/۲۷۶/۴۹	نام الهه روی سکه‌های داتام.	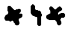
۳۷۱	علامت آراد.	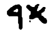
۳۰۵	آریارات.	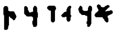
۳۹۰	حروف علامت ضرابخانه آراد	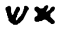
۳۸۴	حروف علامت ضرابخانه در آراد	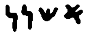

فهرست نوشته‌ها و نامهای آرامی و فینیقی

۵۷/۲۷۷/۲۷۸	روی سکه‌های مازه (گاهی باسنه).	
۲۹۸	درغزه (علامت باتیس؟).	
۸۲/۳۰۱/۳۰۲	علامت نام باگوآس ، درمصر.	
۱۴۷/۳۳۳	روی یك سکه قبرسی ـ درصور.	
۱۶۷	علامت نام بعل ملك.	
۲۵۹	علامت نام با آنا.	
۴۲۷	علامت ضرابخانه در ماراتوس.	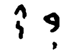
۳۴۶	روی سکه‌های دمونیکوس شاه کیتیوم.	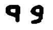
۳۸۲	علامت ضرابخانه در آراد.	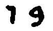
۴۲۷	علامت ضرابخانه در ماراتوس.	
۱۶۷/۳۴۲/۳۴۴	بعل ملك شاه کیتیوم.	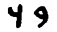
۴۲۷	علامت ضرابخانه در ماراتوس.	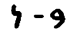
۲۷۷/۲۷۸	بعل و علامت روی سکه‌های داتام.	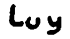
۳۰۶	بعل‌گازنور ، سکه آریارات درگازبورا.	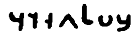
۱۰۳	بعل‌گازور ، سکه آریارات درگازیورا.	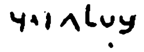
۲۷۴/۲۸۹	بعل ترز روی سکه‌های فرناباز. داتام. مازه.	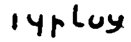
۲۹۶	با آنا	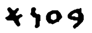
۳۸۲/۳۸۳	حروف علامت ضرابخانه در آراد.	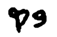
۴۲۵	حروف علامت ضرابخانه در ماراتوس.	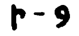
۴۱۴	حروف علامت ضرابخانه در ماراتوس.	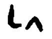
۲۹۵	روی یك سکه شاه در هیراپولیس.	
۳۷۳/۳۷۵/۳۸۴/۳۸۵/۳۸۵/۳۸۸	حروف علامت ضرابخانه آراد.	
۱۰۴	اسی‌سس ، بغلط‌خوانده شد روی‌سکه سینوپ.	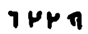
۷۷/۷۸/۲۹۸	روی سکه‌های فلسطین یا عربستان.	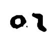
۳۷۰/۳۸۲	علامت ضرابخانه آراد.	
۴۴/۲۷۳/۲۸۳	کلیلیکیه. روی سکه‌های فرباباز و مازه	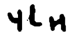
۳۸۳	علامت ضرابخانه آراد	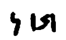
۳۸۱	علامت ضرابخانه آراد	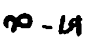

فهرست نوشته‌ها و نامهای آرامی و فینیقی

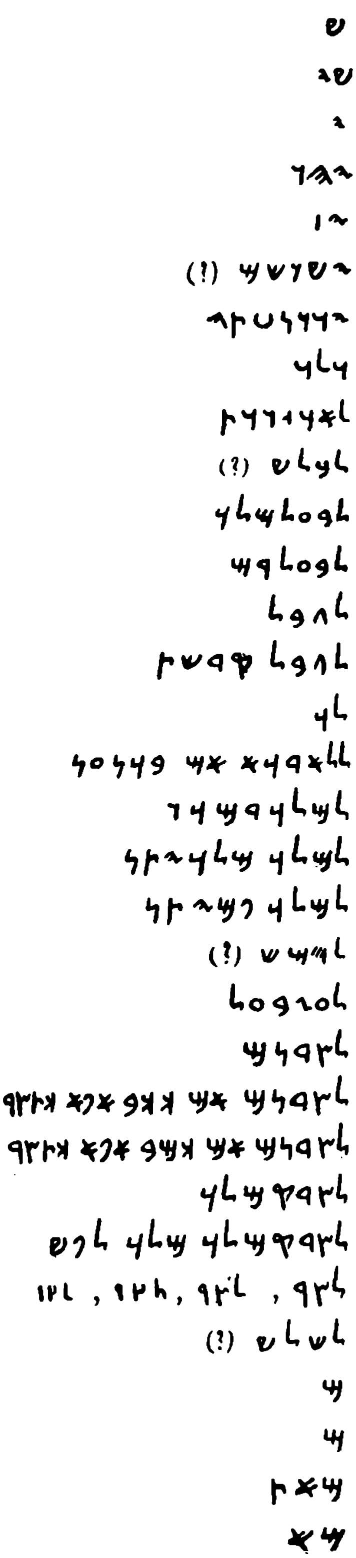

۶۳/۲۹۴	روی یک سکه یک‌شاه درهیراپولیس.
۱۹۲	روی یک سکه منتسب به مازه.
۲۸۹	بر یک سکه مازهٔ.
۱۴۸	ایاهو برروی یک سکه فلسطینی.
۳۷/۲۷۲/۲۷۳	علامت ایسوس.
۴۰۲	علامت سائیده شده در بیبلوس.
۶۲/۶۵	روی سکه یک شاه هیراپولیس.
۴۴/۲۷۵/۲۷۶	کیلیکیه روی سکه فرناباز.
۱۰۴	برسکه آریارات.
۷۲	روی یک سکه تقلید شده از آتن.
۳۴۰/۳۴۱/۳۴۳	روی سکه‌های بعل ملك.
۱۰۰/۳۴۶	روی سکه‌های بعل ملك.
۴۰۲/۴۰۳	جبال یا بیبلوس.
۲۱۵/۴۰۲/۴۰۳	بیبلوس.
۱۶۶/۶۴۲	روی سکه‌های بعل ملك.
۲۱۰/۲۱۱/۳۹۳	در بریتوس و در لائودیسه.
۱۷۰/۱۷۲/۳۴۵	روی سکه‌های دمونیکوس.
۳۴۶/۳۴۷	روی سکه‌های ملکیاتون.
۳۴۷/۳۴۸	روی سکه‌های پومیاتون.
۷۲	روی سکه تقلیدی آتن.
۳۴۲/۳۴۳	روی سکه ازبعل.
۴۴۶/۴۵۹	در صیدا
۲۴۱/۴۴۶	در صیدا
۳۵۹/۳۶۰	روی سکه صدق ملك شاه لاپتوس
۳۶۰	از صدق ملك شاه لاپتوس.
۲۵۰/۴۹۱/۵۰۳	روی سکه صور
۲۴۷	روی سکه یک شاه صور
۷۱/۳۰۱/۴۸۹	در ماراتوس. در صور.
۲۸۳ر۲۸۴ر۲۹۰ر۲۹۱	روی سکه مازه.
۴۲۶ر۴۲۷	سنه (۱۰۰) روی سکه ماراتوس
۱۹۹ر۳۰۸ر۳۶۵ر۳۶۹	در صور.

۳۸۱	حروف ضرابخانه آراد.	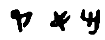
۲۸۸	علامت نام مازه.	
۲۹۶، ۷۳، ۷۲	تحریف نام مازه.	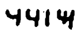
۲۸۸، ۲۷۹، ۷۳، ۷۲، ۵۸، ۵۴	مازه.	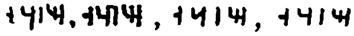
۲۸۸، ۲۸۷	مازه.	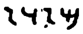
۲۸۳، ۵۴	مازه ساتراپ ماوراء فرات، کیلیکیه.	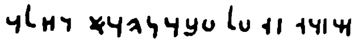
۴۲۵	ضرابخانه ماراتوس.	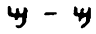
۴۲۷	ضرابخانه ماراتوس.	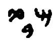
۳۸۴، ۳۸۳	ضرابخانه آراد.	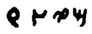
۳۸۴	ضرابخانه آراد.	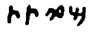
۲۸۱، ۵۶	علامت ضرابخانه مالوس.	
۵۶	والوس.	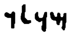
۴۲۷، ۳۲۱	ماراتوس.	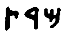
۳۸۰، ۳۷۱	ضرابخانه آراد.	
۱۰۴	علامت سینوپ.	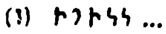
۲۸۹	روی سکه مازه.	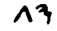
۷۴، ۷۲	روی سکه‌های ساتراپی فلسطین و مصر.	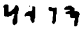
۲۸، ۲۸۰، ۵۶	روی سکه‌های مازه.	
۳۲۷، ۳۰۲	روی سکه‌های باگوآس و اواگوراس دوم.	
۴۰۱	روی سکه ازبعل در بیبلوس.	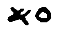
۴۲۵، ۴۲۴	علامت ضرابخانه در ماراتوس.	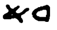
۴۲۶	علامت ضرابخانه ماراتوس.	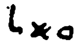
۴۲۷	علامت ضرابخانه ماراتوس.	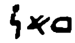
۴۴۲، ۳۶۹، ۲۴۰، ۲۳۴	علامت نام استراتون‌اول و استراتون دوم درآراد	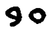
۲۹۴	عبد حداد در هیراپولیس.	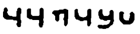
۳۰۵، ۱۰۱	آبروکوماس.	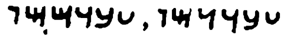
۴۱۴	آینل شاه جبال.	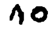
۴۲۷-۴۲۶	علامات ضرابخانه در ماراتوس	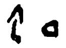
۴۰۱	علامت نام ازبعل شاه جبال.	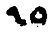

فهرست نوشته‌ها و نامهای آرامی و فینیقی

۴۱۲	ازبعل ، شاه جبال.	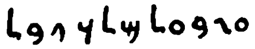
۲۹۶	غزه	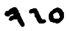
۴۱۳	آینل ، شاه جبال.	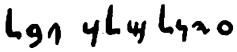
۴۲۶	حروف علامت ضرابخانه ماراتوس.	
۴۲۶	» » » »	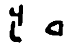
۴۲۶	» » » »	
۴۲۶	» » » »	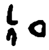
۴۴۵ر۳۰۵ر۱۰۴	روی سکه آریارات و استراتون اول.	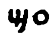
۴۲۶	در آرادوس و ماراتوس.	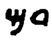
۴۲۴	حروف علامت ضرابخانه ماراتوس.	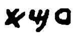
۴۱۴ر۲۱۵	ازبعل یا آینل شاه جبال.	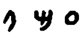
۳۷۴ر۳۸۳	حروف علامت ضرابخانه آراد.	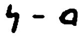
۴۴۲ر۲۳۹ر۱۵۸	علامت نام اواگوراس دوم.	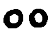
۴۲۵	علامت ضرابخانه ماراتوس.	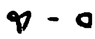
۳۷۰	حروف علامت ضرابخانه آراد.	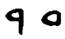
۴۲۶	حروف علامت ضرابخانه ماراتوس.	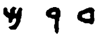
۲۹۴ر۶۴	آترگاتیس در هیراپولیس.	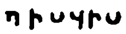
۳۷۱ر۳۷۰	حروف علامت ضرابخانه آراد.	
۲۹۴	آته ، الهه هیراپولیس.	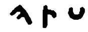
۴۲۶	علامت ضرابخانه ماراتوس.	
۲۷۷ر۲۷۵	فرناباز	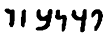
۳۳۳ر۲۴۷	روی سکه‌های سالامین و صور.	
۳۸۲	علامت ضرابخانه آراد.	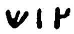
۳۸۳	علامت ضرابخانه آراد.	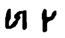
۳۸۳ر۳۸۱	حروف علامت ضرابخانه آراد.	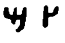
۲۴۶	صور	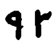

فهرست نوشته‌ها و نامهای آرامی و فینیقی

۳۸۴	حرف ، علامت ضرابخانه آراد	
۴۲۱ر۲۱۹	علامت کارنه	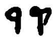
۴۲۱ر۲۱۹	کارنه	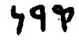
۴۲۴	علامت ضرابخانه در ماراتوس	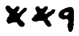
۴۲۷	» » »	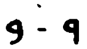
۴۲۸	علامت ضرابخانه در ماراتوس	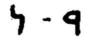
۴۲۵	علامت ضرابخانه در ماراتوس	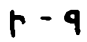
۲۸۸	روی یك سکه مازه	
۳۷۳	حروف علامت ضرابخانه آراد	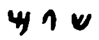
۴۲۵ر۳۸۰	حروف علامت ضرابخانه آراد و ما.اتوس	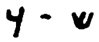
۴۲۷ر۴۲۶ر۳۸۳	» » » » »	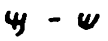
۳۷۵	حروف علامت ضرابخانه آراد	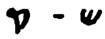
۴۲۶	(سال ۱۰۰) ماراتوس	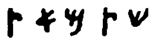
۲۸۱	روی سکه‌های مازه	
۴۴۲ر۴۴۱ر۲۲۹–۲۲۴	علامت تنحدر صیدا	
۲۷۸ر۲۷۶ر۵۲–۴۵	داتام	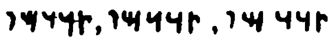
۲۷۰ر۲۶۹ر۳۱	تارس	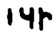
۳۷۳	علامت نام تریباز	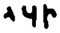
۳۷۳ر۳۴	تریباز	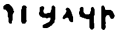
۶۲	روی یك‌سکه هیراپولیس	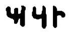 (?)
۴۲۷ر۴۲۷	علامت ضرابخانه ماراتوس	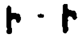

فهرست

نوشته‌ها و نامهای لیسی

صفحه		
۱۲۴	علامت آرنا (گزانتوس) روی سکه کوپرلیس	API
۱۴۰	علامت آرنا روی یك سکه بدون نام شاه	API
۳۰۹	(آرناهه) آرنا روی سکه خریکا	APINA+↑
۱۴۴	(آرناهه) آرنا برسکه‌ای بدون نام شاه	APINA+↑
۱۲۸	آرناهه خرگیس روی سکه خرگیس	APINA+↑ ↓↑P⋇E
۱۳۱	آریوتس	APOF⤈ TEI↑SE
۱۳۶	آرتومپارا (آرتمابارس)	APPTOXΓAPA
۱۳۵/۳۲۴	(دنول) دنولس	ΔΔ↑N↑F↑Λ↑
۱۴۹	ایبوگس	EB⤈↑
۱۴۹	ایتس	ET↑ ↑TƎ
۱۴۹	اخیب	↑↓EB
۱۳۱	آریینا	↑PBBENA
۱۱۹	(اکوومیس) کوومیس	⋇KOF⋇ME
۳۲۶، ۱۴۲، ۱۴۱	(ود)	F↑Δ
۳۲۰، ۱۲۷	آنتی فلوس روی سکه خریکا(وهنتزی)	F↑+IT↑IE
۱۳۷	آنتی‌فلوس روی یك سکه (تاپ)	⋇I↑TI+Aꟻ
۱۳۳	(وخ) علامت نام وگزرس	F↑↓
۱۳۳	(وخس) علامت نام وگزرس	F↑↓S
۱۳۴	وگزرس	F↑↓ƧƧ↑P↑
۳۲۴، ۱۳۴	(وخسر) وگزرس	↑9↑ƧƧ↓↑ꟻ
۳۲۶	(زا)	AI
۱۳۹	(زا)	IA
۳۲۶، ۱۳۹	(زاگ) یا (زاو)	IAV
۱۳۹	(زاگاها) زواس	IAVA+A
۱۳۸	(زم) زموس	I⋇M

فهرست نوشته‌ها و نامهای لیسی

۱۴۰، ۱۳۹	(زوموهو)	ƗΥMO+O
۳۱۲	....	+
۱۳۴	(هروما)	+↑POMA
۱۳۴	هامپروما	+XΓPOMA
۳۱۴، ۱۲۴، ۱۳۱	(اینا)	IƗA
۱۳۴	(کو) علامت کوپرلیس	KO
۱۲۴	(کوپ) علامت کوپرلیس	KOΓ
۳۱۹، ۳۱۸، ۳۱۷، ۱۲۴	علامت کوپرلیس	KOΓP
۳۱۴، ۱۲۵	(کوپرلی) کوپرلیس	KOΓPΛΛ
۳۱۸، ۱۲۵، ۱۲۴	(کوپرلی) کوپرلیس	KOΓPΛΛE
۳۱۱، ۱۱۷	(کوب) علامت کوپرینس	KYB
۱۱۷	(کوب) علامت کوپرلیس	K⊻B
۱۴۰	(می) علامت میتراپاتا	ME
۳۲۶، ۱۴۰	(میت) علامت میتراپاتا	MEꞮ
۱۴۰	(میترا) علامت میتراپاتا	MEꞮPA
۱۴۰	(میتراپ) میتراپاتا	MEꞮPAΓ
۳۱۳، ۱۴۰	(میتراپاتا) میتروباتس	MEꞮPAΓATA
۳۱۴، ۱۱۹، ۱۱۸	....	OM
۱۲۰	(موتله‌ای) موتله‌ئیس	Ǝ ⚹ΛTOM
۳۲۹، ۱۴۴	....	OFOV ou OFO
۱۲۰	....	O↑Λ↑
۱۱۹	(اورو) یا (ارو)	OP⊥
۱۲۴، ۱۱۱	روی شکل‌ها ویا روی سکه‌های لیسی	ΘΣ
۳۱۴	(اوته‌وس) اوته‌و	OT↑F ⚹
۱۲۰	(اوکوکا)	⊥↓O↓A
۱۲۱، ۱۲۰	(اوکوکا)	A↓O↓⊥
۳۱۰	....	Γ
۱۳۴	(پات)، (تاپ)	ΓAꞮ
۳۲۷	(پریکل) پریکلس	Γ↑PEKΛ
۳۲۷، ۱۴۲	(پریکله) پریکلس	Γ↑PEKΛ↑
۱۴۲	(پورزی)	ΓOP↑SE
۱۳۸	....	ΓΓƗ⋜
۱۳۹	....	ΓPΛ
۱۳۹	....	ΓPΛE
۱۳۲	علامت پاتارا	ΓT
۳۲۶، ۱۳۲	پاتارازه	ΓTTAPAƗ⚹
۱۱۷	....	ΓV
۱۲۳	علامت اسپینتارا	⋜ΓΓƗ

فهرست نوشته‌ها و نامهای لیسی

۳۱۵، ۳۱۴	اسپینتازا	SΓΓΞTAΙA
۳۱۰	....	T
۱۲۱	زناگورس	T⚹NↁVOPↁ
۱۳۰	اریناتلفی	TↁΛↁBↁ+E ↁPBBENA
۳۱۶، ۱۲۳	تتی‌وی‌یس	Tↁ𐊉𐊉EFↁEBF
۳۲۸	علامت تلوس یاشاه تلاویس	TΛ
۱۴۳	تلاوی	TΛAFE
۳۲۵	علامت تربونی‌میس	TPB
۱۴۳	تربونی میس	TPBB⚹NEM
۳۲۵	تربونی میس	TPBB⚹NEME
۳۲۹	....	TVO ou TΛO
۳۲۵، ۳۲۰، ۳۱۳	....	↓
۳۲۳	خادری تیمس	↑AΔPETEX↑
۱۳۹	خان	↓AN
۱۲۷	خریگا	↓APEYA
۱۲۸	خرئیس	↓AP E
۱۳۹	خین	↓EN
۳۲۰، ۱۲۷	خریگا	↓↑PEYA
۱۲۷	خریگا آرناهه	↓↑PEYA APΞNA+↑
۳۲۰، ۱۲۷	خریگا وهنتزی	↓↑PEYA F↑+ΞT↑ΙE
۱۲۸	خرتیئس	↓↑P⚹E
۳۲۲، ۳۲۰، ۱۲۸	خره ـ خرئیس	↓↑P⚹+↑
۱۳۳	خین	↓IΞ
۱۳۳	تاپ	𐊉AΓ
۱۴۵	....	ᒣMΞIMᒣC·
۳۱۷	....	AᑫꓷA
۳۲۴، ۳۱۷، ۱۳۰-۱۳۵	یکی از علامات لیسی	⤓,
۳۱۳، ۱۱۱	علامتی برروی سکه‌های لیسی	Φ̆,
۳۲۸	علامت مظاس روی سکه‌های لیسی	Ŏ,
۲۶۶، ۹۸، ۱۹	حرف‌کاری روی یك سکه دریك	θ
۱۳۰	حروف‌کاری روی یك سکه آرینا،	θᑫ

فهرست

نوشته‌ها و نامهای قبرسی

صفحه		
۳۳۰٫۳۳۱	اولتن	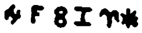
۳۳۱	اولتن	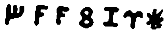
۳۳۱	علامت روی یك سکه اولتن	
۳۳۱	روی یك سکه اولتن	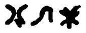
۳۳۱	روی یك سکه گورگوس	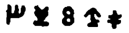
۳۳۱٫۳۳۲	روی سکه‌های شاهان ناشناس سالامین	
۳۳۱	گورگوس	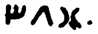
۳۳۲	روی یك سکه نیکوداموس	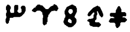
۳۳۲	شاه نیکوداموس	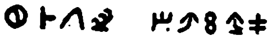
۳۳۲	علامت نیکو داموس	
۳۳۲	روی سکه‌های نیکوداموس	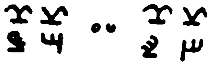
۳۳۲	روی یك‌سکه نیکوداموس	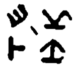

فهرست نوشته‌ها و نامهای قبرسی

۳۳۲	روی سکه‌های اواتس	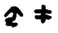
۳۳۲	اواتوس	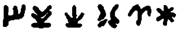
۳۳۲،۳۳۳	روی سکه‌های اواگوراس اول	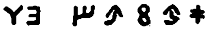
۳۳۲،۳۳۳	اواگوراس اول	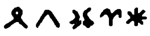
۳۳۳	روی سکه‌های اواگوراس اول	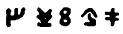
۳۳۶	علامت نام شاه (نیکوکلئوس)	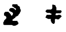
۱۸۴	نیکوکلس	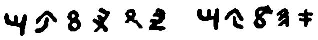
۳۳۸	حروف اول نام شاه روی سکه پنیتاگوراس	
۳۳۹	حروف اول نام شاه روی سکه‌منه‌لوس	
۱۷۲،۳۴۹	درایدالیوم	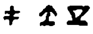
۱۸۳،۳۴۹	درایدالیوم (علامت استماری سیپروس)	
۱۷۲،۱۷۳	درایدالیوم	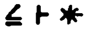
۱۷۷،۳۵۲	درکوریوم (اول نامشاه)	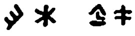
۱۷۷،۳۵۲	درکوریوم (اول نام‌شاه)	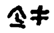
۱۷۷،۳۵۲	درکوریوم	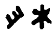
۱۸۰،۳۵۳	درپافوس	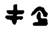
۱۷۴	روی یک سکه آماتونت	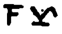
۱۷۴	روی یک سکه آماتونت	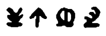 (?)
۱۷۴،۳۵۲	زوتیموس شاه آماتونت	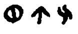
۱۷۶،۳۵۲	لیزاندر	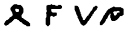
۱۷۶،۳۵۲	رواکوس درآماتونت	
۱۸۱	استازاندروس شاه پافوس	

فهرست نوشته‌ها و نامهای قبرسی

۳۵۲، ۱۸۰	درپافوس (رود بوکارس)	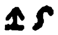
۳۵۲، ۱۸۱	درپافوس (چند حرف از نام رودبوکارس)	
۳۵۳، ۳۵۲، ۱۸۱	» »	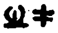
۱۸۱	درپافوس (آریستوفانتوس)	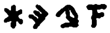
۱۸۱	درپافوس (آریستوفانتوس	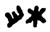
۱۸۲	درپافوس	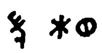
۳۵۳، ۱۸۲	شاه ... نیکو ...	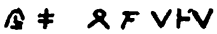
۳۵۵، ۱۸۳	درپافوس	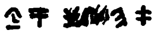
۱۸۷، ۱۸۴	تیموخاریس	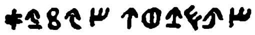
۱۸۵	تیموخاریس شاه پافوس	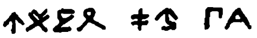
۳۵۶	سکه نیکوکلس درپافوس	
۳۵۷، ۱۹۶، ۱۹۰	درماریوم	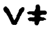
۳۵۷، ۱۹۰	استازیوکوس درماریوم	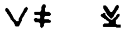
۱۸۷	استازیوکوس درماریودم	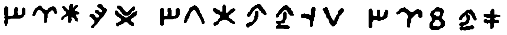
۱۸۹	استازیوکوس درماریوم	
۱۸۹	استازیوکوس درماریوم	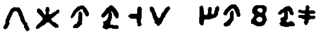
۱۸۹	اونازیوکوس	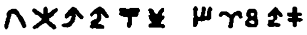
۱۹۰	استازیوکوس درماریوم	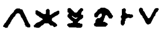
۱۸۹	درماریوم	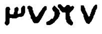 (?)

فهرست نوشته‌ها و نامهای قبرسی

۱۹۱ر۳۶۰	شاه ناشناس سالامین	ǂ V ㄨ
۱۹۴ر۳۵۷	روی سکه‌های یك شاه ناشناس درسولی	ʌ
۱۹۲	درسولی	ǂ ⋎
۱۹۲	درسولی	ǂ ✱
۱۹۳	درسولی	ǂ ✱
۳۵۸	روی یك سکه اونوستوس دوم درسولی	ǂ
۳۵۸	روی یك سکه ناشناس درسولی	〒

فهرست

نوشته‌ها و نامهای یونانی

صفحه		
۲۹۲	روی یك سکه منتسب به‌آنتیگون	A
۷۲/۲۹۶/۲۹۷	نوع دیگری از آن	AΘE
۷۶	روی سکه‌های نوع آتنی	AIΓ ou AIΓI
۲۳۱/۴۳۱	آسه ـ بطلمیوسیه	AKH
۲۳۱	....	AKH IEP·KAI AΣ
۵۱۷/۵۲۳	درصور	AKT
۲۹۳	روی یك سکه سلوکوس	AΛEΞANΔPOY
۴۲۴	درماراتوس	AΛEΞANΔPOY
۲۵۱/۵۱۴/۵۱۶	درصور	AMBPOCIЄ ΠЄTPЄ
۳۴	علامت نام قاضی‌ایوس	AMI·
۲۲۸/۴۳۰/۴۳۱		ANTIOXEΩN TΩN EN ΠTOΛEMAIΔI IEPAΣ AΣYΛOY
۳۷۴/۳۹۹	....	APAΔIΩN
		APKAΔIKC··
۲۸۴/۲۸۵	روی یك سکه مازه	B
۳۵/۲۷۴	روی یك سکه تیسافرن	BA
۳۳۶	روی سکه اواگوراس دوم	BA
۳۳۸،۳۳۹	روی سکه‌های پنیتاگوراس و نیکوکرئون	BA
۳۵۹	روی سکه شاه ناشناس قبرس	BA
۳۴۶	دمونیکوس	BA·ΔH
۱۵۷،۱۵۸،۳۳۵،۳۳۶	اواگوراس دوم	BA·EYA
۱۷۶/۱۹۸/۳۵۸	پاریکراتس	BA·ΠAΣI
۳۷	روی یك سکه تیسافرن	BAΣI
۳۵	روی یك سکه تیسافرن	BAΣIΛ·
۳۵	روی یك سکه تیسافرن	BAΣIΛEΩΣ
۳۹۳	بریتوس	BH
۳۹۳/۳۹۴	» »	BHPYTIΩN
۳۹۴/۳۹۵	» »	BIΣAΛTIKON
۳۹۴	» »	BOTPYHNΩN
۱۹۲	روی یك سکه استاریوکوس درمایوم	B·Σ
۴۱۵	» »	BYBΛIωN
۴۱۵	» »	BYBΛOY
۲۹۰	روی یك سکه از سرداران اسکندر	Γ

۱۰۹	....	ΓΑΖΙΟΥΡΩΝ
۳۰۳	گورژیون	ΓΟΡΓΙ·
۶۱/۲۹۲	دمتریوس پولیوکرت	Δ
۶۳/۲۹۴	هیراپولیس	Δ
۳۲۴	دنولس	Δ
۱۰۳/۳۳۴	روی یك سکه اواگوراس اول	Δ
۲۷۱	علامت نام قاصی‌سولی	ΔΑ
۳۲/۳۳	» »	ΔΑΛΦΙΚΟΝ
۲۷۹	داتام	ΔΑΤΑΜ
۵۰۹	درصور	ΔϵΙΔΩΝ
۹۶/۹۷	دماگورس یادموکلس درافز	ΔΗ
۳۶۳/۳۶۴	درقبرس	ΔΗΜΑΡΧ·ϵΞ·ΥΠΑΤΟC
۵۰۶	درصور	ΔΗΜΑΡΧ·ϵΞ·ΥΠΑΤΟC ΤΟ Β
۴۸۰	درتریپولیس	ΔΗΜΑΡΧ·ϵΞ·ΥΠΑΤΟC Γ
۵۰۴	درصور	ΔΗΜΑΡΧ·ΕΞ·ΥΠΑΤΟC ΤΟ Δ
۵۰۷	درصور	ΔΗΜΑΡΧ·ΕΞ·ΥΠΑΤΟC Π·Π·
۶۱/۲۹۳	روی سکه‌های سلوکوس	ΔΙ
۴۸۴	درتریپولیس	ΔΙΟC ΑΓΙΟΥ
۴۷۰	» »	ΔΩ·
۴۲۱	دورا	ΔωΡ·
۲۲۰/۴۲۱	» »	ΔωΡϵΙΤωΝ
۲۲۰/۴۲۱/۴۲۳	» »	ΔωΡΙΤωΝ
۴۲۱	دورا	ΔωΡ·ΙϵΡ·
۴۲۱	دورا	ΔωΡ·ΙϵΡ·ΑCΥΛ·ΑΥΤ·ΝΑΥΑΓ
۳۳۴	اواگوراس اول	ϵ
۱۰۸/۳۰۶	هکاتمنوس	ΕΚΑ·
۱۰۸	هکاتمنوس	ΕΚΑΤΟΜ
۵۱۷/۵۲۱	درصور	ϵΛΛΗ(voi)·ΚΑΔΜΟC
۳۷۹/۳۸۰	روی سکه‌های آراد	ϵΝ
۳۶۱/۳۶۴	قبرس ((	ΕΠΙ ΚΟΜΙΝΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΝΘΥΠΑ·
۳۶۱	قبرس	ϵΤΟΥC ΝϵΟΥ ΙϵΡΟΥ
۳۵۹	اونوستوس	ΕΥ
۳۳۳	اواگوراس‌اول	ΕΥ
۱۵۸/۳۳۵	اواگوراس دوم	ΕΥΑ
۵۳۰	درصور	ϵΥΡωΠΗ
۳۰۷	درصور	Η
۵۱۸	روی سکه‌های سرداران اسکندر	ΗΡΑ
۵۱۲	درصور	ΗΡΑΚΛΙΑ
۳۰۳	درصور	ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΣ..

فهرست نوشته‌ها و نامهای یونانی

۳۲/۳۳		ΘΕΣΠΙΚΟΝ
۲۴۴	درسپیروس	ΘΕωΝ ΚΑΒΕΙΡωΝ ΣΥΡΙωΝ
۴۵۲/۴۵۵	درتیر	ΘΗΒΕ
۲۸۴	علامت ایوس روی سکه‌های مازه	Ι
۱۸۰	» »	ΙΑΛΥΣΙΟΝ
۱۰۹	ایدریوس	ΙΔΡΙ
۳۰۸	» »	ΙΔΡΙΕΩΣ
۴۲۳	در دورا	ΙϵΡ·ΑϹΥΛ·
۴۳۰/۳۳۲	دربطلمیوسیه	ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ
۴۵۱/۴۵۹	درصیدا	ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ
۴۹۰/۴۹۷	درصور	ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ
۴۱۶/۴۲۰	» »	ΙΕΡΑΣ ΒΥΒΛΟΥ
۲۷۲/۲۸۳	علامت‌ایسوس روی سکه‌های تریباز	ΙΣ
۳۲	» »	ΙΣΣΑΙΟΝ
۳۲/۳۴	» »	ΙΣΣΙΚΟΝ
۲۸۹	روی سکه‌های مازه	Κ
۲۴۸	درصور	ΚΑΔΜΟϹ
۲۱۸/۴۱۹	» »	ΚΑΙϹΑΡϵΙΑϹ ΛΙΒΑΝΟΥ
۲۱۸/۴۱۹/۴۲۰	» »	ΚΑΙϹΑΡϵωΝ ΤωΝ ϵΝ Τω ΛΙΒΑΝω
۳۲/۴۴	روی یك سکه فرناباز	ΚΙΛΙΚΙΟΝ
۹۱	سیس‌تن	ΚΙΣΘΑ
۳۶۱/۳۶۴	» »	ΚΟΙΝΟΝ ΚΥΠΡΙΩΝ
۲۴۹/۵۰۳	درصور	ΚΟΙΝΟΥ ΦΟΙΝΙΚΗϹ
۵۲۳	درصور	ΚΟΜ
۲۱۱/۲۱۲/۳۹۳	دربریتوس	ΛΑ
۳۹۳	دربریتوس	ΛΑΦ
۲۱/۲۲/۲۶۵	روی دریك ودو دریك	ΛΥ
۲۸۳	علامت مالوس برسکه‌های مازه	Μ
۲۲/۶۲/۲۹۲	روی سکه‌های آنتیگون	Μ
۱۰۷/۳۰۶	موزول	ΜΑ
۱۸۹/۳۵۷	ماریوم	ΜΑ
۳۱۶	ماگنزی	ΜΑ
۲۷۲/۲۷۴	مالوس	ΜΑΛ
۳۳/۲۷۴	روی یك سکه تریباز	ΜΑΛΛΩΤΩΝ
۱۹۶	ماریوم	ΜΑΡ
۲۲۴/۲۲۵	ماراتوس	ΜΑΡΑ
۴۲۳/۴۳۴	» »	ΜΑΡΑΘΗΝΩΝ
۱۸۹	درماریوم	ΜΑΡΙΕΥΣ
۳۰۸	» »	ΜΑΥΣΣΩΛΛΟ

۳۴۰	منه‌لوس	MEN
۴۹۷/۵۰۳	درصور	MHTPOΠΟΛЄωC
۲۹۲	روی سکه‌های سرداران اسکندر	MI
۳۲/۳۳	» »	ΝΑΓΙΔΕΩΝ
۳۲/۴۴/۲۷۷	» »	ΝΑΓΙΔΙΚΟΝ
۳۳۹	نیکوکرئون	NI
۱۸۵	» »	ΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣ ΓΑΦΙΟΝ
۳۳۹	نیکوکرئون	N.
۹۵	روی یك‌سکه ساتراپ آسیای صغیر	OATA
۱۰۸، ۱۶۰	اروتوپاتو	ΟΘΟΝ.; ΟΘΟΝΤΟΓΑΤΟ
۱۴۴	» »	ᗺΛΟ (
۲۹۲	» »	ΟΛΜΙΤΙΚΟΝ
۵۱۲	» »	ΟΛΥΜΠΙΑ
۲۹۲	» »	ΟΛΥΜΠΙΚΟΝ.
۴۲۸، ۴۲۹	» »	ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ
۹۲	» »	ΟΡΟΝΤΑ.
۲۹۱	روی سکه سردار اسکندر	Γ
۲۹۳	روی یك سکه سلوکوس	Γ
۳۳۸	پنیتاگوراس	Γ
۳۲	» »	ΠΑΝΟΡΜΙΤΙΚΟΝ
۳	درپافوس	ΓΑΦΙ
۳۰۳	درپرگام	ΓΕΡΓ
۲۵۰	» »	ΠЄΤΡЄ AMBROCIЄ
۳۰۸	» »	ΠΙΞΩΔΑΡΟΥ
۳۳۸، ۳۳۹	پنیتاگوراس	ΓΝ
۱۳۷	پوزیدونیا	ΓΟΣ (
۱۹۲	پراکزیپوس شاه لاپتوس	ΓΡ·ΒΑ
۳۵۷	بطلمیوس سوتر(بزرگ)	ΓΤΟΛΕ
۳۵۶، ۳۵۷	» »	ΓΤΟΛΕΜΑΙΟΥ
۲۴۵، ۴۳۲، ۴۳۳	» »	ΠΤΟΛΕΜΑΙΕΩΝ ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ
۹۵، ۹۹	در افز	ΓΥΘΑΓΟΡΗΣ
۱۰۸	» »	ΡΟΟΝΤΟΓΑΤΟ
۲۸۴، ۲۸۵	علامت سولی روی سکه‌های مازه	Σ
۱۵۷	سالماسیس	Σ. ΣΑ. ΣΑΛ
۳۲	» »	ΣΕΡΜΥΛΙΚΟΝ
۳۲	» »	ΣΙΔΗΤΙΚΟΝ
۴۴۸، ۴۵۹	» »	ΣΙΔΩΝ.....
۲۴۱، ۴۴۶	» »	ΣΙΔΩΝΙΩΝ.
۴۴۹، ۴۵۴، ۴۵۹	» »	ΣΙΔΩΝΟΣ..

فهرست نوشته‌ها و نامهای یونانی

ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ ۴۶۰ تا ۴۵۰
ΣΙΔΩΝΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ ۴۵۹ تا ۴۵۱
ΣΟ علامت سولی ۳۵/۲۷۱
ΣΟΛ » » ۲۷۱
ΣΟΛΕΩΝ » » ۳۳/۲۷۱/۲۷۲/۲۷۴
ΣΟΛΙΚΟΝ » » ۳۲/۳۳/۲۷۳
ΣΠΙ سپهرداد (اسپیتریدات) ۲۰۴
ΣΠΙΘΡ سپهرداد ۹۴
ΣΤΑ:ΜΝΑ روی یك دو دریکی ۳۴
CYP...KAB علامت روی یك سکه تریپولی ۴۷۹
T علامت تارس روی سکه تریباز ۳۵
T علامت تارس روی سکه مازه ۵۵/۲۸۳/۲۸۴
T روی سکه ارونت ۹۰/۲۸۴
T روی یك سکه نیکوکرئون ۳۴۰
ΤΑΡΣΕΩΝ » » » » ۳۲
ΤΕΙΡΙΒΑΖΟΥ » » » » ۳۵
ΤΕΡΜΕΡΙΚΟΝ » » » » ۳۲/۱۰۵
ΤΕΡΣΙ » » » » ۳۱/۲۷۰
ΤΕΡΣΙΚΟΝ » » » » ۳۲
ΤΕΥ تترانیا ۸۷
ΤΡΙΠΟΛΕΙΤωΝ » ۴۷۵٫۴۷۹
ΤΡΙΠΟΛΙ. ΝΑΥΑΡΧΙ » ۴۸۴
ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ » ۴۷۰٫۴۷۷٫۴۸۰
ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ » ۴۷۱٫۴۷۳
ΤΥΡΟΥ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ » ۱۱۸٫۴۹۷٫۵۰۲
ΤΥΜΝΟ تیمنس ۱۰۴٫۱۰۵
Φ در بریتوس ۲۱۱٫۲۱۲
Φ در تریپولی ۴۵۱٫۴۵۲
ΦΑΡΝΑΒΑ » » ۲۷۴
ΦΘΟΝΤΟΠΑΤΟ ارونتوپاتو ۱۰۹
ΦΙ روی یك دودریکی و سکه‌های سرداران اسکندر ۶۲٫۲۶۵
ΩΚΕΑΝΟC درصور ۵۳۰

فهرست

نوشته‌ها و نامهای لاتین

صفحه		
۵۳۱ر۵۳۴	درصور	ACTIA
۴۶۳ر۴۶۴	درصیدا	AETERNVM BENEFICIVM
۳۶۰ر۳۶۱	درقبرس	A·PLAVTIVS PRO COS
۴۶۱	درصیدا	AVR·PIA·SIDON·COLONIA·METROP·
۴۶۴	درصیدا	AVR·PIA·SID·COL·METR·
۴۶۱ر۴۶۴	» »	AVR·PIA·SIDON·MET·
۳۹۵	در بریتوس	BER·
۳۹۶	» »	C·B·
۴۶۶	در صیدا	CE·PER·ISE·OEC·
۴۶۶ر۴۶۹	» »	CER·SA·PE·HOCVM·ISELA
۴۶۶	» »	CER·SAC·PER·OECVM·ISELA
۴۶۶	» »	C·MET·AV·PI·SID
۲۵۰ر۵۰۷ر۵۰۸	در صور	COENV·PHENICES
۴۶۲ر۴۷۰	نام صیدا به انواع مختلف	COL·AVR·PIA·METRO·SIDON
۳۹۵ر۴۰۷	در بریتوس	COL·BER·
۴۳۲	در بطلمیوسیه	COL·CLAV·P·
۲۳۲	» »	COL·CLAVD·NERONIA·PTOLEMAIS
۲۲۲ر۴۲۳	در بطلمیوسیه	COL·CL·C·PTOL· — C·S·
۳۹۶	در بریتوس	COL·IVL·
۴۰۱ر۴۰۲	» »	COL·IVL·ANT·AVG·FEL·BER·
۳۹۵ر۳۹۶	» »	COL·IVL·AVG·
۴۰۸ر۴۰۹	» »	COL·IVL·AVG·FEL·BERY
۳۹۶ر۴۰۹	» »	COL·IVL·AVG·FEL·BER·
۴۶۴ر۴۶۵	در صیدا	COL·METR· (ou METRO) AVR·PIA·SID
۴۳۵	» »	COLONIA·PTOLEMAIC·
۴۳۶	در بطلمیوسیه	COLO·PTOLE·
۴۳۵	در صیدا	COL·PIA·MET·SID·

فهرست نوشته‌ها و نامهای لاتین

۴۳۸ر۴۴۲	در بطلمیوسیه	COL·PTOL·
۵۳۲ر۴۳۸	نام صور بطرز مختلف	COL·TYRO·METRO
۵۳۱	در صور (فینیقیه)	CORNV PHENICES
۴۰۴	دیا دومنین در بریتوس	DECENN·ANT·COS·
۴۶۳	درصیدا	DIDO
۴۳۲ر۳۳۲	در بطلمیوسیه	DIVOS CLAVDIOS
۵۳۳ر۵۳۱	درصور	HERACLIA
۵۲۲ر۵۰۶ر۵۰۵	» »	LEG·III·GAL
۵۰۴	» »	METROP·COLONIA
۳۹۶	در بریتوس	PERM·SIL·
۴۰۱ر۴۰۰	» »	SEC·SAEC
۵۰۹ر۵۰۸	» »	SEPTIM·TYRO·COLO
۵۱۰	» »	SEP·TYRO·METRO·
۵۰۷	» »	SEP·TYRO·METROP·COLON·
۵۱۵	» »	SEP·TYRO·METROP·COL·PENIC·
۴۰ر۵۰۴	نام صور بطرز مختلف	SEP·TYRVS·METROP·COLONIA·
۵۱۰	درصور	SEP·TYRVS COLON·
۵۱۶	» »	TYR·COLONI·
۵۱۳	» »	TYRI·METRO·
۵۲۰ر۵۱۶ر۴۹۷	» »	TYRIORVM·
۵۰۸ر۵۰۴	درصور	TYRVS MET·COLONI

فهرست اعلام

آ :

آئولی : ۱۷۳.
آبداستورت : ۲۴۰.
آبروکومــاس (آبروکومو) : ۴۳، ۵۶، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۳ ۱، ۱۰۴، ۳۰۵.
آبدهمون: (اودیمون‌ـسی‌ین‌اودیمون) :۱۵۳.
آب یتبه : ۷۵.
آپولــون : ۳۲، ۳۵، ۸۳، ۸۵، ۸۷، ۱۰۸، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۱۶، ۲۲۶ ۲۲۷، ۲۳۰، ۲۵۰، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۷ ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۲۸، ۳۳۹، ۲۵۷، ۳۵۹، ۴۳۰، ۴۶۴، ۴۸۰، ۴۸۱.
آپولون لیکیوس : ۱۱۵،
آپولون هیلاتس : ۱۸۲، ۱۸۳، ۳۵۸.
آپولون یاتریس : ۲۲۷.
آترگاتیس : ۶۲، ۶۳، ۶۵، ۶۶، ۷۹، ۲۹۴.
آتوناگوره : ۱۲۱.
آتنا : ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۴۴، ۱۵۷ ۱۵۸، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۸، ۱۹۱، ۲۰۴، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۷، ۲۹۵، ۲۹۶، ۳۰۳، ۳۱۵، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۷، ۳۲۸، ۲۳۵، ۳۳۶ ۳۴۶، ۳۷۵، ۳۷۹، ۳۶۰، ۳۷۱، ۳۷۴ ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۹۰، ۴۲۳، ۳۶۹.
آتناگوراس : ۱۲۱.
آته : ۶۵.
آثیناگوراس : ۱۲۱.
آدا : ۱۰۶، ۱۰۹.
آرا دوس (آدودوس) : ۶۵.
آدری‌ین : ۳۲۰، ۲۹۸، ۳۹۹ ۴۲۳، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۶۰، ۴۷۷.
آدم ملك : ۲۱۵.
آدون ملاکیم : ۲۴۸.
آدونیس : ۲۱۵.
آرتازیراس : ۸۹، ۹۲، ۹۳.
آرتاسوراس : ۹۲، ۹۳.
آرتمبار (آرتمبارس ـ آرتومپاره ـ آرتامبارس مادی): ۱۳۲، ۱۳۶، ۱۴۲، ۱۴۳.
آرتمیس : ۹۷، ۱۰۶، ۱۰۸، ۳۳۹، ۴۶۷، ۴۸۰، ۴۸۱.
آرتوس : ۵۱، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۳۰۰.
آرژی‌ها : ۵۱، ۱۷۶.
آرس : ۱۱۸، ۲۷۵، ۲۷۶.
آرسامس : ۲۷.
آرسیز بلاس سوم : ۱۴۶.

آرسینوئه (ملکه) : ۴۲۶.
آرسینوئه اول : ۲۲۲، ۲۲۴.
آرسینوئه دوم : ۲۲۲، ۲۲۵، ۲۲۶.
آرسینوئه سوم : ۲۲۳، ۲۲۶.
آرکا (سزاره) : ۲۱۷.
آرکلائوس : ۶۰ .
آرگرایت : ۱۴۲.
آروآنداس : ۹۲، ۹۳.
آروادیت (آروار) : ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۳۱.
آرووتی یه‌زیس : ۱۳۱.
آریا برزن : ۴۸.
آریارات : ۲۰، ۹۹، ۱۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶.
آریبائیوس : ۱۷۹.
آریستوسیپروس : ۱۹۲، ۱۹۳.
آریستوفان : ۱۷۹، ۱۸۲.
آریستوکوس (آریستوخوس) : ۱۷۷، ۷۹، ۱۸۱، ۳۵۲.
آریستوگوراس : ۱۷۹
آریاندوس : ۹۳.
آریستید : ۱۵۰.
آریماسپ : ۱۰۱.
آریودیس (آریوتس) : ۱۳۲.
آرین : ۸۱، ۱۰۹، ۱۱۰، ۲۴۰.
آزا : ۷۶.
آزمیلکوس (آزملیکوس) : ۲۴۵.
آزودوس : ۷۶.
آزون : ۷۹.
آزی‌یس : ۱۰۴.
آژکه لائوس : ۵۹.
آژنور : ۲۵۰.
آژیلاس : ۸، ۷۰.
آسائوس : ۱۰۴.
آسپاندوس : ۳۸.
آسپیس : ۴۷، ۴۸.
آسیزیس : ۱۰۴.
آستارته : ۵۱، ۶۷، ۷۹، ۲۱۵، ۲۲۸، ۲۳۸، ۲۴۱، ۲۴۴، ۲۴۹، ۲۵۰، ۳۹۴، ۳۹۷، ۳۹۸، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۲، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۳، ۵۱۵، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۳۱، ۵۳۲.
آسکانی : ۴۰۵.
آفرودیت : ۱۲۳، ۱۴۵، ۱۵۷، ۱۷۱، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۹۰، ۱۹۸، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۸۵، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۲۰، ۳۲۲، ۳۲۹، ۳۳۵، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۵۰، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۹، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵.
آکیلیاسورا : ۴۶۷، ۵۱۳.
آگریپا : ۲۱۲.
آگوراگریت باروس : ۱۸۵.
آگوریس : ۷۱، ۱۵۴.

آلسبیاد : ۴۱، ۱۴۱.
آلکساندرسور (سورآلکساندر): ۲۱۸، ۲۴۸، ۴۱۹، ۴۲۹، ۴۳۶، ۴۶۹، ۴۸۶.
آلکمئون : ۹۳.
آلی یه‌دوهوتروخ : ۲۱۲.
آماسیس : ۱۴۶.
آمبرت (آ.ام.ژی) : ۱۱۰.
آمفیارائوس : ۹۳.
آمفیماکوس : ۵۹.
آموگرس (همبرگو) : ۱۳۰.
آمیرت (ماراتیاس) :۲۲۱.
آمیرته : ۶۹.
آمی‌سوس : ۷۵.
آنا (آنو) : ۵۰، ۵۱.
آنائیت : ۵۱.
آناسا : ۱۲۷.
آناگزاگوراس : ۱۹۴.
آنتالسیداس : ۴۲، ۱۵۵.
آنتوان : ۴۶۳.
آنتونن مقدس : ۳۶۴، ۳۹۹، ۴۰۹، ۴۲۰، ۴۲۸، ۴۷۸.
آنتی‌پاتر : ۵۹.
آنتیوکوس اول (سوتر): ۲۲، ۶۵، ۱۸۷.
آنتیوکوس دوم (تئوس) : ۲۰۵.
آنتیوکوس سوم : ۲۰۵، ۲۲۱، ۲۲۹، ۲۴۸.
آنتیوکوس چهارم: ۲۰۵، ۲۱۰، ۲۱۷، ۲۲۹، ۲۴۲، ۲۴۳.
آنیتوکوس پنجم : ۲۱۷.
آنتیوکوس هفتم (سیدتس) : ۲۰۸، ۲۴۸.
آنتیوکوس ه[illegible] : ۲۳۰.
آنتیگون : ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۶، ۲۹۲.
آندروکلس : ۱۷۶.
آندیفلی‌تیس : ۱۲۸.
آنشیز : ۴۰۵، ۵۱۲.
آنیافوستینا : ۴۳۶، ۴۶۶، ۴۶۷.
آینل (ازبعل) : ۴۱۳.
آینل (آینلوس) : ۴۱۳.
آی‌دامو (آی‌داموس) : ۱۸۲.
آینسوس : ۲۳۶.
آی‌فل (انی‌لوس) : ۲۱۶.

الف :

ابراهیم : ۱۱.
اپیاگزا : ۲۸.
اتروسیل : ۵۲۰.
اتوبلو : ۱۹۷.
اتوفرادات : ۹۵، ۹۷، ۱۵۵.
اتونتوباتس : ۱۰۹.
اتوندوپاتو : ۱۰۹.
اته‌آندروس : ۱۸۳.
اتیمواندیموس (اوتیمو) : ۱۷۵.
اتی‌ین‌دوبیزانس : ۷۶، ۷۹، ۱۴۴، ۲۱۰.
اخیب (ایبوئه) ۱۳۷.
اختیموس : ۱۸۲.
اخه‌وولوس (اکی‌ولوس): ۱۳۸.
ارینا : ۱۳۰، ۳۲۳.
اردشیر اول (درازدست) : ۱۶، ۸۳، ۱۱۸، ۱۵۳، ۲۳۴، ۲۳۶، ۲۵۷.
اردشیر دوم (منه‌مون) : ۱۸، ۲۰، ۲۸، ۳۰،

۳۱، ۳۳،۳۸، ۴۱، ۴۳، ۴۷، ۶۶، ۷۰، ۸۹، ۹۰، ۱۰۶، ۱۵۵، ۲۰۰، ۲۳۴، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۷۰، ۲۷۲، ۲۷۴،۲۷۵، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱.

اردشیر سوم (اکوس) : ۱۸، ۲۰، ۷۰، ۷۸، ۸۲، ۹۲، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۴۳، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۹۹، ۲۰۴، ۲۳۲، ۲۳۴، ۲۳۹، ۲۴۵،۲۰۴، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۳۰۱، ۳۰۲،۳۳۷، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳،۴۴۴.

ارسطو : ۴۹، ۸۶.

ارسیدوس : ۱۹.

اروپ : ۱۱۱، ۲۴۴، ۲۵۰، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶،۴۵۷، ۴۶۰، ۴۶۴،۴۶۷، ۴۶۸، ۴۷۰، ۵۳۰.

اوروتوزیون : ۴۲۸، ۴۲۹.

اروس : ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴.

ارومدون : ۲۷.

ارونتوپات : ۱۰۴، ۳۰۹، ۳۱۰.

اروندوواتیس : ۱۱۰.

از بعل (آزبال) : ۲۱۶، ۲۱۷، ۳۴۳،۴۱۲.

ازبعل دوم: ۱۶۳،۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۱، ۱۷۳.

ازیریس : ۲۴۵.

اساسی اوئیکوس : ۱۸۳.

اسپارتا کوس: ۸۳.

اسپیتریدات : ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۳۰۴.

اسپین‌تازا :۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵،۳۱۵.

استازاندروس (استاساندروس) : ۷۷، ۱۸۱، ۱۹۱، ۳۵۴.

استازیوکوس : ۳۵۷.

استاسانور : ۱۸۱، ۱۹۵.

استاسی : ۱۹۴.

استاسی سیپروس : ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۱، ۱۷۳، ۲۴۹.

استاسیکرات(استاسی کراتیس-استازیکراتس): ۱۹۴، ۱۹۵.

استاسیوئیکوس اول (استازیوئیکوس) : ۱۷۷، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۷،۱۸۸،۱۸۹، ۱۹۱.

استاسیوئیکوس دوم : ۱۹۰.

استرابون : ۴۷، ۶۴، ۱۰۳، ۲۲۱، ۲۲۹.

استراتون اول (فیلهلن): ۱۵۷، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۳۲، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۰،۴۳۹، ۴۴۰.

استراتون دوم : ۱۸، ۱۹، ۲۳۶،۲۴۰،۴۴۲، ۴۴۴.

استراتیوس : ۱۰۸.

اسکائی : ۱۰۸.

اسکندر کبیر : ۴، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲،۲۳، ۲۴، ۵۷، ۵۸، ۵۹،۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۵،۶۸، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۸۲، ۸۷،۹۴، ۹۷، ۹۸، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۴۳، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۷۹، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۹۰، ۱۹۳، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۰، ۲۱۸، ۲۲۲، ۲۲۴، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۹۰، ۲۹۳، ۲۹۴، ۳۷۱، ۴۲۳.

اسکندر دوم‌زبینا : ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۳۰.

اسواستیکا : ۱۱۳.

اسووس : ۱۰۸.

اشلاهوس : ۷۷.
اشمید (موریتز) : ۱۱۹، ۱۲۱.
اشیل : ۲۸.
اکتیموس : ۱۷۵، ۱۸۳.
اکل : ۱۲۱، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۴۱، ۲۴۳.
اکوومی (اکوومیس) : ۱۱۹.
اگوست : ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۷، ۳۶۰، ۳۸۸، ۳۹۵، ۳۹۶، ۴۱۵، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵.
الاگابال : ۲۱۴، ۲۱۸، ۲۴۱، ۴۰۴، ۴۰۵ ۴۰۹، ۴۱۸، ۴۲۹، ۴۳۶، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱.
الپال : ۱۴۰، ۴۱۱.
الیس : ۱۲۶.
امبرت : ۱۱۷، ۱۲۱، ۱۲۶، ۱۲۹.
اندلاپاس : ۱۲۰.
انکل : ۱۶۲، ۱۷۴، ۱۷۵.
انوستوستوس اول : ۱۹۳، ۱۹۴، ۳۵۸.
انوستوس دوم : ۳۵۹.
انه : ۲۵۰، ۴۰۵، ۴۵۹، ۴۶۸، ۴۷۰، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۶، ۵۲۰، ۵۲۵، ۵۲۸.
اواگوراس اول : ۳۴، ۷۷، ۷۹، ۸۹، ۹۲، ۱۰۶، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۴، ۱۷۹، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۹۴، ۲۱۶، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۵، ۳۳۳. ۳۳۴.
اوانتس : ۱۵۱، ۱۵۲، ۳۳۲.
اوتاسیلیاسورا : ۴۳۷، ۱۵۹.
اوتوس : ۱۲۲، ۳۱۵.
اودریرها : ۸۳.
اورآنت : ۹۳.
اوروآندس : ۹۳.
اورتوزیا : ۴۲۷.
اورست : ۱۷۳.
اورویلا : ۱۴۳.
اورونت (باختری): ۳۴، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۱۵۵، ۲۰۳.
اورونتوپاتس (رونتوپاتس) : ۱۰۹، ۱۱۰.
اورونتس : ۹۳، ۱۳۲.
اوریستنس : ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۳۰۳.
اوزوس : ۸۰، ۲۵۱.
اولتون(اوله تویه ـ اوله ثوتوسه ـ اولثوندوس اوثوندروس) : ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۶۳، ۱۹۲، ۳۳۰، ۳۳۱.
اومن : ۵۹.
اونازیاس (اوناسیا) : ۱۷۷.
اوناسیپروس : ۱۶۴.
اوناسیلوس : ۱۶۴، ۱۶۵.
اونه‌سیلوس: ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۷۶.
اونازیوئیکوس (اوناسیوئیکوس) : ۱۷۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۳۵۴.
اونه‌سیلوس : ۱۹۲.
اوومی : ۱۱۹.
ایتس (ایته ــ هته) : ۱۳۸.
ایخدیس : ۶۷، ۶۸.
ایدریوس : ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۵۸، ۱۵۹، ۳۰۸.
ایراوس : ۱۴۹.
ایرن : ۱۹۶.
ایزوکرات : ۱۰۳، ۱۵۳، ۱۵۶.

ایزیدور : ۱۵۷.
ایزیس : ۴۱۶، ۴۱۸، ۴۳۸.
ایسی‌گون : ۳۵.
ایفی‌کرات : ۴۷.
ایمهوف بلومر : ۱۲، ۲۲،۳۳، ۳۵، ۵۷،۶۱،
۷۱،۸۰، ۸۷، ۹۱، ۱۳۷، ۱۸۷،۱۹۰،
۲۱۷، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۴۴.
ایناروس : ۶۹، ۱۵۱.
ایندرا : ۲۲۱.
اینولوس : ۱۹۹.
ایوانوف : ۱۲۶، ۱۴۲.

ب :

باآنا : ۲۹۴، ۲۹۵.
باتیس : ۷۸.
باگائوس (بوگس) : ۶۶.
باگوآس : ۱۸، ۵۸، ۸۱، ۸۲، ۲۳۶،۳۰۱.
بالانه : ۲۲۱.
برادوروس : ۲۰۱.
براندیس : ۱۰۹، ۲۰۳، ۲۳۳.
برژه (فیلیپ) : ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۶.
بروئه : ۲۱۳، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵.
بره‌ینس دوم : ۲۲۲، ۲۲۴، ۲۲۵، ۴۲۴.
بریتوس : ۳۹۳.
بزا (بس) : ۸۰، ۸۱، ۳۰۰، ۴۴۰.
بطلیموس اول (سوتر ـ بزرگ) : ۵۹،۸۲،
۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۸، ۱۸۶، ۱۸۷،۱۹۰،
۱۹۱، ۱۹۶،۱۹۷، ۱۹۸، ۲۲۱،۲۴۶،
۲۴۹، ۳۵۶، ۴۲۴.
بطلیموس دوم(فیلادلف) : ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۲۴،
۲۲۸، ۲۲۹، ۲۴۸.
بطلیموس سوم (اورژت) : ۲۲۲، ۲۲۳،۲۲۴،
۲۲۵، ۴۲۵.
بطلمیوس چهارم (فیلی‌پاتور) : ۲۰۶، ۲۲۵.
بطلیموس‌پنجم (اپیفان): ۲۲۵ ، ۲۲۶ ، ۲۴۲،
۲۴۸ .
بطلیموس لاگوس: ۱۶۲.
بعل : ۳۵ ، ۵۷ ، ۶۱ ، ۶۵ ، ۲۷۲ ، ۲۷۵ ،
۲۷۷ ، ۲۷۸ ، ۲۷۹ ، ۲۸۰ ، ۲۸۳ ،
۲۸۴ ، ۲۸۵ ، ۲۸۸ ، ۲۸۹ ، ۲۹۱ ،
۲۹۲ ، ۲۹۳.
بعل بالتارز: ۲۸۱.
بعلتار: ۲۲ ، ۲۳.
بعل بریت: ۲۱۰.
بعلرام: ۱۶۳ ، ۱۶۶ ، ۱۶۷ ، ۱۶۸ ، ۳۴۵.
بعلزبوب: ۷۹.
بعل فرنوك: ۱۰۳
بعل فکور: ۱۰۳.
بعل کوان (کیوان): ۶۵.
بعل گازور: ۱۰۳ ، ۳۰۵ ، ۳۰۶.
بعلملك اول : ۱۶۳ ، ۱۶۴ ، ۱۶۵ ، ۱۶۶ ،
۱۶۷ ، ۱۶۸ ، ۲۲۵ ، ۳۴۱.
بعلملك دوم : ۱۶۳ ، ۱۶۶ ، ۱۶۷ ، ۱۶۸ ،
۳۴۳ ، ۳۴۴.
بعنه شاه : ۶۶.
بلو: ۴۶ ، ۷۳.
بله‌زیس: ۲۳۲.
بوباستیس: ۷۹.
بوزیریس: ۷۹.
بوگز: ۷۸.
بومپوآ (فردینان): ۷۱.

بومی یانون (پیگمالیون): ۱۹۸.
بیانی (ملکزاده): ۵، ۳۳، ۲۵۳، ۲۶۹، ۲۹۰.

پ:

پاتك: ۸۰.
پاسی‌پوس (پاسی کیپوس): ۱۸۰، ۱۸۳.
پاسی‌سیپروس (پازی‌سیپروس): ۱۷۶، ۱۹۶.
پاسیگراتس (پازیکراتس—پازیکرات): ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶: ۳۵۸.
پالاس: ۵۶، ۵۱۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۵، ۵۳۱.
پالتوس: ۲۲۱.
پاندیون: ۱۱۱.
پانکراتیس: ۱۷۲.
پراکزیلائوس هالیکارناس: ۲۸.
پراکسی پوس: ۱۹۷، ۱۹۸.
پراکسیلوس: ۱۲۱.
پردیکاس: ۲۴۶.
پرسه: ۵۱، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۲۵، ۲۳۱، ۴۳۲.
پرسی گاردنر: ۶.
پرلیس (پرل – پرلی): ۱۳۸، ۱۳۹، ۳۲۵.
پرمی سوسیلانی: ۲۱۳.
پروتوگوراس: ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۹۸.
پروسپرین: ۴۳۷.
پروکلس دوم: ۸۶، ۸۷، ۸۸.
پروکلس دوم: ۸۷.
پری‌ژنس: ۲۰۶.
پریکلس (پریکله): ۱۴۲، ۱۴۳، ۳۲۷.
پلوتارك: ۱۱، ۸۱، ۹۳.
پلوتن: ۴۳۷.
پلوتیل: ۵۰۶.
پلین: ۱۸۶، ۲۱۸، ۲۲۷.
پنی‌تاگوراس: ۱۶۱، ۱۶۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۳۳۸.
پنی‌توس (پنیوس): ۱۸۰.
پنی‌توسو: ۱۸۰، ۳۵۳.
پنی تی لاس: ۱۸۱.
پنیتلوس: ۱۷۳، ۱۸۰.
پوره‌سیس (پوره‌سی – پورز): ۱۴۲.
پوزانیاس: ۸۳.
پوزیدون: ۶۷، ۷۹، ۱۰۸، ۱۳۷، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۳۹۳، ۳۹۶، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷.
پوستاس: ۵۹.
پوسنولاکا: ۱۹۸.
پوکوك: ۲۱۸.
پول (ام.): ۲۲۵.
پولوکس: ۱۸۶، ۴۷۰.
پولیپ: ۲۰۶، ۲۲۱، ۲۲۵.
پولیوکوس: ۱۴۱.
پومیه: ۲۲۱، ۲۴۳.
پومیاتون: ۱۶۳، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۶، ۳۴۸، ۳۴۹.
پیتاگوراس: ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹.
پیتاگوریس: ۹۵.
پیتس دوسلنه: ۷.
پیسوس: ۳۶.

پیکزوداروس (پیکزودار): ۴، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۴۳.
پیکمه: ۸۰.
پیگمالیون: ۱۶۹، ۲۴۹.
پیمادوس: ۱۶۹.
پی‌یریدس: ۱۹۵.

ت:

تئوپمپ: ۱۵۳.
تئودوت: ۱۹۶.
تابنیت: ۲۳۸.
تاپ: ۱۳۶، ۱۳۷.
تاکاموس (تارکوموس ـ تورکوموس): ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۱۰۰.
تارکوندیموس: ۴۶.
تاسیوتاس: ۱۸۳.
تاکوس: ۷۰.
تالوس: ۷۹.
تترامنستون: ۲۳۶.
تتی ویبیس: ۳۱۶.
تراژان: ۲۱۰، ۲۲۰، ۲۶۳، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۷، ۳۹۸، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۳۳.
ترامر: ۸۸.
تربنیمیس: ۱۴۰، ۳۲۵، ۳۲۶.
تربونی ین‌گال: ۵۲۰.
ترمیل: ۱۱۳.
تروآ: ۱۱۳.
ترياس (بلروفون): ۱۱۲.
تریباز: ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۷، ۴۹، ۱۵۵، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴.
تریپتولم: ۲۸۰.
تریتون ایتانوس: ۶۷.
تریفون: ۲۰۸، ۲۱۲، ۲۱۹.
تلاویس: ۱۴۴، ۳۲۷.
تله‌بئیس: ۱۳۱.
تمیستوکل: ۸۳، ۸۴، ۸۶، ۳۰۲.
تنس: ۱۵۸، ۱۵۹، ۲۳۲، ۲۳۸، ۲۳۹، ۴۴۱.
تنودوروس: ۶۰.
تنه‌گورس: ۱۲۱.
توترانیا: ۸۹.
توری‌ائوس: ۱۹۵.
توکر: ۱۵۲.
توکرید: ۱۶۵.
توماس (ادوآر): ۱۱۵.
تونه‌زئیس: ۱۲۲، ۱۲۳.
تی‌یر: ۳۱۳، ۲۳۲، ۳۸۸، ۳۹۶، ۴۱۶.
تیبرون مقدنی: ۷، ۸۸.
تیبورن: ۴۰، ۸۶.
تیتروست: ۳۳، ۳۷، ۴۳، ۴۷، ۱۰۱.
تیتوس: ۳۶۳، ۳۹۷، ۴۲۴، ۴۵۸.
تیساندرس (ئیساندرس ـ کاساندرس): ۱۷۵.
تیسافرن: ۷، ۱۸، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۵۰، ۸۶، ۹۰، ۱۰۵، ۱۳۰، ۱۴۱، ۲۷۴.
تیسافرن (کیزاپرونا)، ۱۳۰.
تیشه: ۲۰۷، ۲۲۲، ۲۴۹، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷،

۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۴۱۴، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۶۴، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰؛ ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴.

تیفون: ۷۴.

تیگران ارمنی: ۲۲۱، ۲۲۶.

تیمائیروس: ۱۸۵، ۱۸۶.

تیمارخوس (تیمارکوس ـ تیمایروس): ۱۸۵، ۱۸۶.

تیماژارو: ۱۸۵.

تیماگوراس، ۱۷۳.

تیمنس: ۱۰۵.

تیموخاریس: ۱۵۷، ۱۶۹، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۸.

تیموناس: ۱۷۴.

ح:

حیرام (حیروم): ۱۴۹.

خ:

خـادری تیمس (خادائی تیه ـ خادائی تیمه ـ خادری‌تیمه ـ خاریموس ـ خاری تیمیدیس): ۱۳۲، ۱۳۳، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳.

خاره‌ئی: ۱۲۸.

خان (کاندوبا؟): ۱۳۹.

خرئیس (خره‌ئی ـ خاره‌گی ـ کاروئی ـ خره‌هه‌تره‌ئی ـ کروئیس): ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۳، ۱۴۰، ۱۴۴.

خرزیس: ۱۴۷.

خرزسیس: ۱۵۰.

خریگـا (خاریگـا): ۱۱۷، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۳، ۱۳۶، ۳۲۰.

خریگا آرناه: ۱۲۷.

خریگا و هنتزی: ۱۲۷.

خشایارشا: ۱۵، ۱۶، ۲۸، ۶۹، ۷۸، ۸۴، ۸۶، ۱۱۵، ۱۲۱، ۱۲۶، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۶۴، ۱۷۴، ۱۸۰، ۱۹۷، ۱۹۹، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۴۵، ۲۵۶، ۳۰۲.

خشایارشا دوم: ۱۲.

خین: ۳۲۵.

د:

داتام: ۱۸، ۲۵، ۴۲، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۸، ۴۹، ۵۱، ۵۵، ۵۶، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۴، ۲۱۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۹.

دارنس: ۴۵.

داریوس اول (کبیر): ۲، ۳، ۵، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۸، ۷۸، ۸۵، ۱۱۵، ۱۱۷، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۶۳، ۱۷۶، ۲۳۳، ۲۴۰، ۲۵۳، ۲۵۶.

داریوش‌دوم (نوتوس): ۱۶، ۱۹۲، ۲۳۴، ۲۵۹، ۲۶۰.

داریوش سوم (کدومن): ۴، ۹، ۱۲، ۱۴، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۹۴، ۹۶، ۹۸، ۱۰۲، ۱۴۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۸، ۳۰۴، ۳۰۵، ۴۴۴.

داگون: ۶۷، ۷۹، ۲۰۰، ۲۹۵، ۳۶۵.۳۶۶، ۳۷۰.
دامونیکوکاسیق نیتون : ۱۸۶.
ددارسما : ۱۴۳.
درسه تو : ۷۹.
درکسلر (و.) : ۲۵۰.
دروزوس جوان : ۳۶۰، ۳۶۱.
درویزن (درویس) : ۹۴، ۱۰۲، ۱۰۹، ۲۰۰، ۲۱۰، ۲۴۰.
درویزوس : ۹۷.
دمارات : ۸۵، ۸۶، ۸۸.
دماراتی : ۸۵، ۸۸.
دمتریوس اول (سوتور): ۲۴۱.
دمتریوس دوم (نیکاتور): ۲۰۸ ، ۲۱۲.
دمتریوس پولیوکرت(پولیکرت): ۶۱،۱۶۲، ۲۹۲.
دمتریوس پولیورست: ۲۰۴.
دموکلس: ۹۷.
دمونوئوس: ۱۸۰.
دمونیکوس : ۱۶۳ ، ۱۶۹ ، ۱۷۰ ، ۱۷۱ ، ۱۷۸ ، ۱۷۹ ، ۱۸۴ ، ۳۴۵ ، ۳۴۶.
دمی‌سین: ۳۶۳ ، ۳۸۹ ، ۴۵۸ ، ۴۵۹.
دنولس: ۳۲۴.
دوتنس: ۶۶.
دورا: ۴۲۱ ، ۵۲۲.
دولا ویکتوآر: ۲۰۷.
دومی‌سیا: ۴۵۹.
دیا دومنین : ۴۰۴ ، ۴۱۸ ، ۴۳۶ ، ۴۸۲ ، ۵۰۸.
دیناتس (داتام): ۴۹.
دیدون: ۲۴۹ ، ۲۵۰ ، ۲۶۳ ، ۵۱۰ ، ۵۱۲، ۵۱۴ ، ۵۱۸ ، ۵۲۱ ، ۵۲۶ ، ۵۲۸.
دیك : ۱۴۸ ، ۱۴۹ ، ۱۵۱ ، ۱۵۲ ، ۱۶۱ ، ۱۷۰ ، ۱۷۳ ، ۱۸۶ ، ۱۹۰ ، ۱۹۱.
دیماگوریس: ۹۷ ، ۹۸.
دیودور دوسیسیل : ۴۹، ۷۱، ۷۹، ۸۹، ۱۵۳، ۱۵۹، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۸، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰.
دیوس کلاودیوس : ۲۳۱.
دیوسکور : ۱۱۴، ۲۴۲، ۴۳۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۶.
دیوفانتوس : ۷۰.
دیومد : ۵۲۳.
دیونیزوس : ۲۱۳، ۲۲۸، ۴۰۷، ۴۰۹، ۴۲۷، ۴۵۱، ۴۵۵، ۴۵۷، ۴۵۹، ۴۶۴، ۴۶۹.
دیونیوس پوگون (دیونیزوس پوگون) : ۳۴، ۳۹۹.

ر :

رامنوت : ۱۸۵.
رانتاپاتا : ۱۱۰.
رایت : ۱۶۸.
رایشارد : ۲۱۹.
رزف میکال : ۱۶۷.
رضوانی (دکتر) : ۲۶۹.
روآکوس : ۳۵۱.
روئیکوس : ۱۷۵.
رودوکون : ۹۲.
روزاسیس : ۹۴.
رونتوپادس : ۱۰۶.

روندوپاتو : ۱۱۰.
رووی‌یه (دکتر): ۲۰۱.
ریناخ : ۴۸، ۹۳.

ز:

زئوس : ۵۰، ۵۶، ۶۵، ۱۰۷، ۱۰۸، ۲۱۹، ۲۲۳، ۲۹۲، ۲۹۵، ۳۰۳، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۶۰، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۹، ۳۹۰، ۴۲۳، ۴۲۷، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۵، ۴۴۸، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۵، ۴۶۵، ۴۷۳.
زئوس آمون : ۱۲۵، ۱۵۲، ۳۱۸.
زئوس استراسوس : ۱۰۸.
زئوس‌تریوپاس : ۱۱۳ .
زئوس سالامین : ۱۸۴، ۳۶۱، ۳۶۲، ۴۶۳.
زئوس لابراندوس : ۱۰۷.
زائوآس (زاوا ـ زاگا) : ۱۴۱.
زوآس : ۳۲۶.
زموس : ۱۳۹، ۱۴۰، ۳۲۵.
زوتیموس : ۱۴۹، ۱۷۵، ۳۵۰.
زینوپوسیدون : ۱۰۸.

ژ:

ژتا : ۳۶۵، ۴۳۵، ۴۸۲، ۵۰۶.
ژوپیتر : ۴۵۰، ۴۷۰.
ژودا : ۴۶.
ژودس (والتر) : ۴۹.
ژودیك : ۵۲، ۸۹، ۱۰۲.
ژولیاس پولا : ۴۶۶، ۴۸۵.
ژولیا دومنا : ۳۶۴، ۴۰۱، ۴۳۴، ۴۸۰، ۵۰۴.
ژولیاسوئمیاس : ۲۱۴، ۴۱۰، ۴۸۵:
ژولیامائزا : ۴۰۶، ۴۶۷، ۵۱۴.

س :

سابیکتاس: ۱۰۲.
سارپدون: ۱۱۱ ، ۱۱۳ ، ۱۴۵.
ساردا ناپال: ۵۱.
سارگانیس: ۷۳.
سالت (دو): ۷۴ ، ۹۰.
سالونین: ۴۰۹، ۴۳۸ ، ۵۳۲.
ساندام: ۵۱.
ساندر: ۱۱۸.
سانشو نیاتون: ۲۵۱.
ساولسبرگ: ۱۱۹ ، ۱۲۷.
سبیل: ۴۶۹.
سپتانت: ۶۶.
سپتیم‌سور: ۲۴۹، ۳۶۴، ۳۹۲، ۴۰۰، ۴۰۱ ، ۴۳۴ ، ۴۷۹ ، ۵۰۴.
ست: ۸۰ .
ستو: ۷۹.
سرتیکه: ۲۲۲.
سزار: ۲۳۰.
سلوکوس اول (نیکاتور) : ۲۲ ، ۲۳ ، ۵۹ ، ۶۰، ۶۱، ۱۶۱، ۱۹۸ ، ۲۰۴ ، ۲۲۱، ۲۲۴ ، ۲۲۹ ، ۲۴۶ ، ۲۴۸ ، ۲۹۳.
سلوکوس دوم: ۲۰۵.
سلوکی: ۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۲۷.
سولسی (اف. دو): ۲۱۹ ، ۲۳۲.
سولون : ۱۹۲.
سونداتیس : ۱۲۲.
سونداداتیس : ۱۲۲،

سوتس : ۷.
سورلین دورینیی : ۱۶۷.
سویاتوفیلاکس : ۹۶.
سپرانور : ۱۹۱.
سیروموس : ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۰، ۲۴۵.
سیرفاکس : ۹۷، ۹۸.
سی‌شارباس : ۲۵۰.
سیکس (ام.) : از صفحه ۱۵ تـا ۲۴۳ تقریباً
درتمام صفحات.
سیلن (سی‌لن) : ۱۲۳، ۲۱۲، ۲۹۹، ۳۹۵،
۴۰۱، ۴۰۴، ۴۶۱، ۴۶۶، ۵۱۰، ۵۱۵
۵۱۷، ۵۱۸، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۷، ۵۳۲.
سیمون: ۱۱۸، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۶۴، ۱۶۵
۱۶۶.
سین‌راد : ۱۸۵.
سینی‌راس : ۱۷۶، ۲۱۵.
سی‌یه‌نزیس اول : ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۴۶.
سی‌یه‌نزیس دوم : ۲۷.
سی‌یه‌نزیس سوم : ۲۷.
سی‌یه‌نزیس چهارم: ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۲۶۹.

ش :

شاباریاس : ۹۱.
شاو : ۲۱۸.
شامیاتی : ۶۵.
شلومبرژه (ژ.) : ۷۵.

ص:

صدق ملك: ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۳۵۹، ۳۶۰.

ع:

عبداموی : ۱۰۱.
عبدحداد : ۱۸، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۲۹۴.
عبدساسان : ۱۰۱.
عبدسینوپ : ۹۹.
عبدملك : ۱۶۷، ۱۶۸.
عبدمون : ۱۰۱.
عذراملك : ۲۱۶، ۴۱۲.

ف :

فاراکس : ۴۰.
فارناس : ۴۱.
فازلیس : ۱۴۰.
فتاه : ۸۰.
فتوندوپاتو : ۱۰۹.
فرناباز (فرنبز) : ۱۹، ۳۷، ۴۰، ۴۱، ۴۴،
۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۱، ۵۶، ۸۷، ۹۰، ۹۳،
۹۴، ۱۰۱، ۱۳۰، ۱۴۰، ۲۳۶، ۲۷۴،
۲۷۵، ۲۷۶.
فریدلاندر : ۲۴۹.
فوسیون : ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۷۵.
فلوس : ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۸.
فلوس : ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۸.
فیلائون : ۱۴۸، ۱۴۹.
فیلوتاس : ۵۹.
فیلوسیپروس : ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳.
فیلوسیپروس دوم : ۱۹۲.
فیلوگزنوس : ۵۹، ۶۱.
فیلوفرون : ۷۰.
فیله‌تر : ۱۷۴.
فیلیپ‌پدر : ۴۳۷، ۵۱۷، ۵۱۸.
فیلیپ پسر : ۵۲۰.
فیلیپ فیلادلف : ۲۳۱.
فیلیپ مقدونی : ۷۰، ۹۷.

ك:

کابالی‌ین : ۲۵، ۲۸، ۱۹۷.
کابریاس : ۱۵۵.
کادموس : ۲۵۰، ۵۱۱، ۵۱۶، ۵۱۸، ۵۲۱، ۵۲۹، ۵۳۲.
کاراس : ۱۷۲، ۱۷۳.
کاراکالا : ۲۱۸، ۳۶۴، ۳۹۲، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۱۷، ۴۳۵، ۴۶۱، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶.
کاریکاینوس : ۱۲۸.
کاستور : ۴۷۰.
کالیاس : ۱۶۹.
کالیگولا : ۲۳۲، ۳۸۸، ۴۵۶.
کالی‌ین : ۵۲۷، ۵۳۰.
کامیرازس : ۴۶.
کبوجیه : ۲، ۳، ۱۴۶.
کرزسیس : ۱۵۰.
کرزوس : ۲، ۳، ۵، ۱۱۵، ۱۲۹.
کرسیس : ۱۴۸.
کرومبهولز : ۱۰۹.
کرونوس : ۲۱۳، ۲۱۵، ۴۱۵.
کلئوپاتر : ۲۰۹، ۲۳۰، ۲۷۶.
کلاربتائون : ۱۵۲.
کلازومن : ۱۹۶.
کلود : ۲۳۱، ۲۳۲، ۳۸۸، ۳۹۶، ۴۵۶، ۴۷۶.
کله‌ئومن : ۸۵.
کلیناس : ۷۱.
کنت‌کورس : ۲۴۰.
کویئنیوس کائسیولیوس سیلانوس : ۲۱۳.
کوبریش : ۱۱۷، ۱۱۸، ۳۱۱.
کوبرنیکوس : ۱۱۷.
کوپرلیس : ۱۱۷، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۳۷، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹.
کورپرلی : ۱۲۴.
کورترابس : ۱۱۷.
کورتیوس (ام.) : ۴۲، ۳۳، ۱۱۴.
کوروش (بزرگ) : ۱، ۳، ۱۲.
کورش دوم (صغیر) ۶، ۱۷، ۴۰، ۴۳، ۴۷، ۸۶، ۸۷، ۹۶، ۱۰۱، ۲۶۲.
کورنلیوس‌پنوس : ۴۶.
کوسیکاس : ۱۱۷، ۳۱۱.
کومود : ۳۹۱، ۴۰۰، ۴۷۹.
کونینگهام : ۹۶.
که‌کوله (ام.ر.) : ۱۷۸.
کی‌سیروموس : ۱۴۹.
کیورینس کوسیکا : ۱۲۶.

گ:

گائوس : ۱۵۵
گاردنر : ۱۲۶.
گالبا : ۳۶۱.
گالی‌ین : ۴۰۸، ۴۰۹، ۵۲۹.
گانو (کلرمون) : ۲۴۸.
گبریاس : ۷۰، ۱۷۰.
گرا (کارا) : ۳۴۹.
گراس : ۱۷۲، ۱۷۳.
گروستراتوس : ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۴.
گرینویل : ۶.

گزانتوس لیدی: ۶۷.
گزاندیاس: ۱۲۰.
گزرس: ۱۳۲.
گزناگوراس: ۲۷، ۲۸، ۲۹.
گزناگورایس: ۱۲۱.
گزناگوریس: ۱۲۱.
گزنفون: ۳، ۶، ۷، ۱۲، ۲۵، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۵، ۸۴، ۸۸، ۹۳.
گزنوفانتس: ۱۰۱.
کلوکوس: ۶۷، ۱۱۳.
گوردی‌ین‌سوم (مقدس): ۳۹۲، ۴۰۶، ۴۰۷.
گورژیون: ۸۴، ۸۵.
گورگوس: ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۳۳۱.
گورگون: ۸۷، ۲۸۶.
گونژیلوس اول: ۸۴، ۸۵.
گونژیلوس دوم: ۸۴، ۸۵
گونژیلوس (اریتری): ۸۵، ۸۸.
گونژیون: ۸۸، ۸۹.

ل:

لائومدون: ۵۹.
لاخاریداس: ۱۵۲.
لائید: ۲۰۴، ۲۲۴، ۲۲۵.
لاشمیر: ۱۱۲.
لاکراتس: ۷۰.
لانگ: ۱۴۸.
لاوراندفس: ۱۰۸.
لنورمان (فرانسوآ شارل): ۹، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۹، ۲۷، ۳۲، ۴۶، ۴۹، ۵۱، ۹۵، ۹۹، ۱۱۳، ۲۳۳.
لوئین (دوکدو): ۶، ۱۰، ۱۹، ۳۵، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۵۱، ۷۳، ۷۸، ۸۳، ۹۹، ۱۰۰. ۱۱۲، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۸۷، ۲۰۱، ۲۰۳.
لوپاژرنوف: ۱۶۸.
لوپریپل دوسیلاکس: ۱۹۶.
لودویك: ۱۱۴.
لوزونی‌ین: ۲۵.
لوزیس: ۲۱۰.
لوسیوس وروس: ۳۹۱، ۳۹۹، ۴۹۷.
لوسین: ۶۵.
لوکوسیری: ۴۷.
لوکولوس: ۲۲۱.
لونگ پری‌یه: ۷۱، ۷۳، ۷۴.
لی‌یر: ۲۱۳.
لیزاندر: ۳۵۱.
لیساندرس: ۱۷۵.

م:

ماپن: ۲۴۵.
مادن: ۲.
ماراتوس: ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۶.
مارسیا: ۲۱۲، ۲۱۳.
مارك آنتوان: ۲۰۹، ۳۸۷، ۴۷۶.
مارك اورل: ۲۱۴، ۳۶۴، ۳۹۱، ۳۹۹، ۴۲۰، ۴۷۸، ۵۰۸.
مارناس: ۷۹.
ماری‌یوس: ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۱.
مازارس: ۷۳.
مازیدوس: ۸۳.

مازه (مازائیوس): ۱۸، ۲۲ ، ۲۷ ، ۲۹، ۳۱، ۴۶ ، ۵۷ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۵ ، ۷۲ ، ۷۳ ، ۷۴ ، ۸۱ ، ۹۵ ، ۲۳۲ ، ۲۳۴ ، ۲۳۵ ، ۲۷۹ ، ۲۸۰ ، ۲۸۱ ، ۲۸۳ ، ۲۸۷ ، ۲۸۸ ، ۲۸۹ ، ۴۲۴.
ماسپرو: ۷۰.
ماکرن: ۲۱۸ ، ۴۰۳ ، ۴۱۷ ، ۴۱۸، ۵۰۷.
ماکروب: ۶۴.
مانتورودسی: ۱۴۳.
متیمنا: ۱۱۲ ، ۱۱۸.
مدونر: ۳۸۲.
مربال: ۱۹۹ ، ۲۰۰.
ملکار: ۲۰۲ ، ۲۰۴ ، ۲۴۶ ، ۲۴۷ ، ۲۴۹ ، ۳۶۷ ، ۳۶۸ ، ۳۶۹ ، ۳۷۰ ، ۳۷۱ ، ۴۸۷ ، ۴۸۸ ، ۴۸۹.
ممنون رودسی: ۱۸، ۱۹، ۹۷، ۹۸، ۱۴۳.
ملکیاتون (ملیکاتون): ۱۶۳ ، ۱۶۷ ، ۱۶۸ ، ۱۶۹ ، ۱۷۱ ، ۳۴۶ ، ۳۴۷.
منس: ۶۱.
منه‌لاس: ۱۵۱.
منه‌لوس: ۱۶۱ ، ۱۶۲ ، ۳۴۰.
موتثیس: ۱۲۰.
موتلئیس: ۱۲۰.
موزول: ۱۰۵ ، ۱۰۷ ، ۱۰۸ ، ۱۴۳.
موسولوس: ۳۰۷.
مولر (لودویگ): ۶۱ ، ۲۲۹.
موممس: ۲۱۰.
مونان (آ.): ۱۲.
میتراپات (میتراپاتا ـ میتراپ ـ میترا ـ میت می): ۱۴۰ ، ۱۴۱ ، ۳۲۶.
میتروواتیس: ۱۴۰.
مینداروس: ۴۱.
مینوتور: ۱۱۱.
مینوس: ۱۱۱.
مینی‌لاس: ۱۵۲.
میونه: ۹ ، ۱۵۹ ، ۲۱۸ ، ۲۳۱ ، ۲۴۳.

ن :

نروا: ۳۹۷.
نرون: ۲۲۸ ، ۲۳۱ ، ۳۸۹ ، ۴۲۸ ، ۴۳۳، ۴۵۷ ، ۴۷۶ ، ۴۷۷.
نفتیس: ۷۹.
نکتانب اول (نکتانبو): ۷۰ ، ۷۱ ، ۲۴۵.
نکتانب دوم (نکتانبو): ۷۰ ، ۸۲ ، ۲۴۵.
نمه‌سیس (نمه‌زی): ۱۸۵ ، ۴۳۸ ، ۴۷۱.
نوستوس دوم: ۱۹۶.
نولدکه: ۴۹.
نیکلائوس: ۲۰۶.
نیکوداموس: ۱۵۱ ، ۱۵۲ ، ۳۳۲.
نیکوسترات آرگوس: ۷۰.
نیکوکرئون: ۱۶۱ ، ۱۶۲ ، ۱۹۶ ، ۳۳۹.
نیکوکلس: ۱۵۶ ، ۱۵۷ ، ۱۶۹ ، ۱۸۴ ، ۱۸۶ ، ۱۸۷ ، ۱۹۵ ، ۳۳۵ ، ۳۵۵ ، ۳۵۶.
نیموتیسو: ۱۷۵.
نیوتون: ۱۰۵.

و :

وئد: ۱۴۱ ، ۳۲۶.
وادینگتون: ۲۴، ۲۷ ، ۳۱، ۳۲ ، ۳۵ ، ۴۴، ۴۵، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۹ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۹۱، ۹۹ ، ۱۰۰ ، ۱۰۳ ، ۱۰۵ ، ۱۰۷ ، ۱۲۳.

والریـن پدر : ۴۰۸، ۴۳۷، ۴۳۸، ۵۲۳،
۵۲۶.
وانا (وانتاس) : ۶۷.
وانگل : ۱۹۱.
وروث : ۳۶، ۹۰، ۹۴.
وسپازین : ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۹۶، ۴۲۲، ۴۵۸،
۴۷۷.
وگارسه : ۱۸۰.
وگزرس : ۱۳۳، ۳۲۴.
وگه : ۱۶۲.
ولوسی‌ین : ۵۲۲.
ولهوزن (م.ژ.) : ۲۱۶.
وو (ام.و.) : ۹۶.
وهنتزی (واهنتزی ـ واهنتزه) : ۱۲۷، ۱۲۸،
۱۳۷.
وین‌سیوس : ۲۰۹.

ه :

هادران : ۶۵.
هادس : ۱۰۸.
هارپـاک (هارپاگوس ـ آرپـاکو) : ۱۱۳،
۱۱۵، ۱۲۹.
هارپوکرات : ۵۱۱.
هارپی : ۱۱۲.
هارپی‌یس : ۱۳۰، ۱۳۶.
هاردان : ۸۱.
هاروما (روما ـ هروما ـ هامپروما ـ هامپرنیا
ام روموس): ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴.
هته‌ئن : ۶۵.
هخامنش : ۱۷، ۲۶، ۶۹.
هد (بـارکلی) : ۱، ۶، ۱۵، ۲۰، ۲۲، ۳۵،
۴۲، ۷۵، ۹۰، ۹۴، ۹۶، ۹۸، ۱۰۱،
۱۰۹، ۱۲۳، ۱۲۷، ۱۳۸، ۱۴۵، ۲۲۰
۲۲۵، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۵۳.
هرا : ۳۷۶، ۳۷۹.
هراکلس (هرقل ـ هرکول): ۳۵، ۵۱، ۵۶،
۷۹، ۸۰، ۱۰۵، ۱۱۳، ۱۲۵، ۱۲۶،
۱۳۰، ۱۳۱، ۱۵۴، ۱۶۱، ۱۶۴، ۱۶۶،
۱۷۰، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۲۰۲، ۲۰۳،
۲۴۸، ۲۴۹، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۸۰،
۲۹۵، ۳۱۹، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۴۱، ۳۴۲،
۳۴۳، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۷۱،
۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶،
۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲،
۵۰۳، ۵۰۵، ۵۱۳، ۵۱۵، ۵۱۸، ۵۲۱،
۵۲۴، ۵۲۶، ۵۲۹.
هردوت : ۳، ۵، ۶، ۲۸، ۷۱، ۷۷، ۸۱، ۱۱۱،
۱۱۷، ۱۲۶، ۱۶۴، ۱۹۷، ۲۰۲، ۲۳۲.
هرمئیاس : ۸۶.
هرمس : ۱۳۲، ۲۸۶، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۹،
۳۶۰، ۴۲۵، ۵۱۷، ۵۳۲.
هژه‌زیاس : ۷۸.
هسلمیر : ۸۸.
هفستیون : ۲۴۰.
هکاتومنوس: ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۵۵، ۳۰۶.
هلاس : ۸۴، ۸۸.
هلیوس : ۱۰۸.
هوستی‌لین : ۴۰۸.
هوفمن (ک.ب): ۶، ۱۸۲، ۱۸۶.
هومر : ۱۱۲، ۱۱۳.
هومول (ام.) : ۲۱۶، ۲۳۷.

هیپارك: ۹۳، ۹۴.
هیپونیکوس چهارم: ۱۶۹.
هیت نی‌ین: ۲۵.
هیداس: ۳۶.
هیدرانس: ۱۴۱.
هیرش (لوسی‌ین دو): ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۹۲.
هیروم (هیرام): ۲۴۵.
هیزتی یه: ۱۰۵.
هی ژ ی: ۴۰۶.
هیستاسب (ویشتاسب): ۱، ۳، ۹، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۱۴۹، ۲۳۳.

ی:

یاکرونوس: ۳۵.
یکوناتا: ۶۵.
یها و ملك: ۲۱۵، ۲۱۷.

فهرست اماکن

آ:

آئکائه (اتولید): ۷۶.

آئکائه (آکائی): ۷۶.

آئکائه (ائولید): ۷۶.

آئولی: ۱۱۵.

آبیدوس: ۷.

آپادانا: ۲۵۳.

آپامه ا: ۲۱۴.

آپرلائه: ۱۳۹، ۳۲۵.

آتن: ۶۵، ۶۹، ۷۰، ۷۴، ۲۹۶.

آتوس (کوه): ۱۵، ۲۵۶.

آتیك: ۶۹، ۷۱، ۸۳، ۱۰۷، ۲۸۹، ۲۹۰،
۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۶، ۲۹۷. ۲۹۸،
۲۹۹، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۵۷،
۳۵۹، ۳۷۴، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۲،
۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷.

آتیکو دلی‌ین: ۱۱۶.

آتیه: ۶۸.

آدرامیتیوم: ۹۱، ۹۴.

آراد (آرادوس): ۴، ۲۷، ۶۷، ۷۹، ۸۰،
۱۹۹، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵،
۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۶، ۲۱۸،
۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳،
۲۴۴، ۲۴۵، ۲۶۵، ۲۶۸، ۲۶۹،
۲۷۰، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵،
۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۳۸۰،
۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵،
۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹.

آرتانوس: ۸۶.

آرکا (سزاره): ۲۱۷.

آرکا (آکثا): ۲۱۷.

آرکادی: ۳۳.

آرکه: ۲۱۷.

آرکی: ۲۱۷.

آرگوس: ۵۲۳.

آرنا (گزانتوس): ۱۴۴.

آریکاندا: ۱۱۶.

آزدود (زوت): ۶۷، ۷۹، ۱۸۵، ۲۰۳،
۲۰۴، ۲۲۶، ۲۴۷، ۲۹۵.

آزیولگابر: ۶۹.

آسپاندوس: ۳۷، ۴۰.

آسکالون: ۶۷، ۶۸، ۷۷، ۲۰۰، ۲۱۹،
۲۲۴، ۲۹۵.

آسه (آکو) مروزسن ژان داکر: ۵۱، ۵۲،
۲۲۹، ۴۳۰، ۴۳۲.

آسیا: ۸، ۶۱، ۶۶، ۸۰، ۱۱۱.

آسیای صغیر: ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹،
۱۱، ۱۷، ۱۹، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۳۳،
۴۰، ۴۱، ۴۸، ۶۱، ۷۰، ۹۶، ۱۰۱،

١١١ ، ١۶٠ ، ٢۶٢ ، ٣٠٢ ، ٣٠٣ ،
٣٢٩.
آشور: ۵١ ، ٧٩.
آقیاموفی: ١٨۶.
آکارون: ٧٩.
آکتیوم: ٢١۴.
آکروپول: ١٧٠ ، ١٧١.
آکزیب: ۶٨.
آلیسارنان: ٨٨.
آماتونت: ١٧۴، ١٧۶، ١٨٠، ٣۵٠ ، ٣۵١.
آمستردام: ٩۶.
آمورگس: ۴٩.
آمیسوس: ۴٨.
آمیسوس: ۴٨.
آنتالسیداس (صلح): ٣٢ ١٠۵.
آنته دون: ٧٧.
آنتی‌فلوس: ١١۶ ، ١٢٧ ، ١٣٧ ، ١۴٢.
آنتیگون: ٢۴۶.
آواریس: ٧٩.

الف :

ابرنهر: ۵۴.
اتروری: ١۵۴.
اتولی: ٢٢٧.
ارس (معبد): ٣٢.
ارمنستان: ٣٣ ، ٨٩ ، ٩٢ ، ٩٣ ، ٢٢١.
اروپا: ١۵.
اریتره (دریا): ٧۶.
اژه (دریا): ١.
اسپارت: ٨ ، ٧٠ ، ٨۵ ، ٨۶ ، ١۵٠.
اسپاندوس: ٢٧۴.
اسپانیا: ٢٠٠.
استراکینی: ٧٧.
اسکندریه: ٧٧.
اسنابروك (موزه): ٧٣ ، ٧٧.
افز: ١ ، ١٨ ، ٩۵ ، ٩۶ ، ٩٧ ، ٣٠۴.
افریقا: ٢٠٠.
اکرون (آرکادی): ۶٧.
اگا: ٧۶.
الات: ۶٩.
الودی: ٢۵.
الوسیس: ١۶٩ ، ٢٨٠.
انطاکیه: ٢١١، ٢١۴، ٢٢٨ ، ٢٢٩ ، ٢٣٠،
٢٣١ ، ۴٣٠ ، ۴٣١.
اوبه: ۶.
اوتنا: ١٢٢.
اورتوزیا: ٢١٧ ، ٢٢٧ ، ٢٢٨.
اورنت (رودخانه): ٢٠۶.
اوریمدون: ١١٨ ، ١۵٠ ، ١۶۴.
اوفیسی (فلورانس) (موزه): ١٨٧.
ایدالیوم: ١۶۴، ١۶۵ ، ١۶٧ ، ١۶٩، ١٧٢.
١٧۴ ، ١٩٢ ، ١٩٧.
ایران: ١ ، ٣ ، ٨ ، ١٣ ، ١٩ ، ٢٠ ، ٢۴ ،
٣٢ ، ٣٣ ، ۴٨ ، ۵٣ ، ۵۴ ، ۶٠، ٧٠،
٧١ ، ٨١ ، ٨٣ ، ٨٧، ٩٠، ٩٧، ١٠۵،
١٠۶ ، ١٠٩ ، ١١۵ ، ١٣۵ ، ١٣۶ ،
١۴٣ ، ١۴۶ ، ١۴٩ ، ١۵٠ ، ١۵١ ،
١۵٣ ، ١۵۴ ، ١۵۵ ، ١۵۶ ، ١۵٧ ،
١۵٨ ، ١۵٩ ، ١۶٠ ، ١٧۴ ، ١٨٨ ،
١٩٢ ، ١٩٩ ، ٢٣٢ ، ٢٣٣ ، ٢٣٨ ،
٢٣٩ ، ٢۴٠ ، ٢٧٠ ، ٢٨۶ ، ٢٩۴ ،
٣٠١ ، ٣٢٩ ، ٣٣٧.

ایسوس: ۳۲، ۵۳، ۵۵، ۵۸، ۸۱، ۹۶، ۲۳۵، ۲۷۲.
ایکونیوم : ۲۵.
ایون (قلعه): ۷۸.
ایـونی : ۵، ۲۵، ۴۰، ۹۳، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۷۶.

ب :

بابل: ۵۳، ۵۴، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۳.
باختر : ۲۳.
باکتریان (باختر) : ۶۰، ۶۱.
بامبیسه : ۵۶، ۶۲، ۶۳.
برلن (موزه) : ۴۲، ۹۱، ۹۵، ۱۰۴، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۳، ۱۹۲.
برونا : ۲۱۴.
بریتانیا (بریتیش موزئوم ـ موزه) : ۴۰، ۷۴، ۷۵، ۸۱، ۸۳، ۹۰، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۱۰۵، ۱۱۶، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۶۹، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۱، ۱۹۳، ۱۹۷، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۹.
بریتوس : ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۵، ۳۹۴، ۳۹۵.
بطلمیوسیه : ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۵.
بلروفون (جنگ) : ۱۱۲.
بلوس : ۴۳۴.
بمبیسه (هیراپولیس) : ۲۹۴.
یوگسی : ۲۵۰.
بوتریس : ۴۰۹.
بوسرا : ۶۹.
بوسفور : ۸۵.
بیبلوس : ۲۱۴، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۴۰، ۴۱۰، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹
بیستون : ۲۵۳.
بین‌النهرین : ۲۵، ۵۳، ۵۹.

پ :

پاتارا (پتارازه ـ پتارا) : ۱۱۱، ۱۱۶، ۱۳۲، ۱۳۳، ۳۲۳.
پاتارنسه : ۱۳۲.
پارتنون : ۷.
پارس: ۵۹، ۲۸۸، ۲۹۹، ۳۰۱، ۴۳۹، ۴۴۰.
پارتینیوس : ۲۵، ۴۷.
پاریس : ۳۱.
پافلاگونی: ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۹۹، ۱۰۱، ۱۱۵.
پافوس (پافس) : ۱۵۷، ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۳۵۲، ۳۵۴، ۳۵۵.
پالاگکامبریوم : ۸۴، ۸۵.
پالیزوس (قبرس) : ۱۸۱.
پامفیلی : ۱۲، ۱۳، ۲۵، ۳۲، ۳۷، ۴۰، ۸۳، ۱۱۳، ۱۲۸، ۱۴۵، ۲۳۱، ۳۲۹.
پترا : ۶۸.
پتارازه : ۳۲۳.
پتولمائیس (بطلمیوسیه): ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۱.
پرگام: ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۲، ۱۴۷، ۳۰۳.
پروپوندیت: ۱.
پرونه : ۷۹.

پریبل : ۷۳.
پلاته (جنگ) : ۱۱۴.
پلوپونز : ۲۲۶.
پلوز : ۶۹، ۷۰، ۷۹.
پمپی : ۱۹.
پنتاپل : ۶۷.
پونت : ۲۵، ۴۷، ۷۵، ۱۰۳.
پونت اوگرن (دریای سیاه): ۱۰۱.
پوپولونیا : ۱۵۴.
پیتان : ۸۵.
پیتون : ۵۹.
پینارا : ۱۱۶، ۱۳۶، ۱۴۲.

ت:

تئوپروزیون : ۲۰۶.
تئوپومپ : ۱۴۲.
تابساك : ۵۳.
تارس : ۲۰، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ۵۱، ۵۸، ۵۹، ۶۱، ۱۰۳، ۲۶۹.
تاماسوس : ۱۶۳، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۹۶.
تب : ۲۵۰.
تخت جمشید : ۸، ۱۳، ۱۲۱، ۲۵۳.
تراپزوس : ۲۴.
تراکیه (تراس) : ۶، ۷، ۷۸.
تربنا : ۱۱۶.
ترياس بلروفون (آرامگاه) ۱۱۲.
ترکیه : ۹۲.
ترمرا : ۱۰۵.
ترمریکون : ۱۰۵.
تروآ: ۱۱۳، ۴۰۵، ۴۶۸، ۵۲۳.
تریپارادیوس (عهدنامه) : ۶۰.
تریپتولم: ۴۳۱.
تریپولی : ۵۷، ۲۱۴، ۲۱۷، ۲۲۶، ۲۳۲، ۲۳۴، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵.
تری‌یون (صور) : ۲۰۰.
تس‌بی‌گون : ۳۳.
تس‌بی‌پس : ۳۲، ۳۳.
تس‌بیکرن : ۳۲، ۳۳.
تلمی‌سین : ۱۳۶.
تلمسوس : ۱۱۲، ۱۱۶، ۱۲۶، ۱۴۳.
تلموس : ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۴۲.
تلوس (تلاوی) : ۱۱۲، ۱۱۶، ۱۳۶، ۳۲۷.
توترانیا : ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸.
تورتوس (تورتوز) : ۲۱۸.
تورن (کتابخانه) : ۱۸۷.
توروس (کوه) : ۲۵:
تیما (کتیبه) : ۶۴، ۱۰۰.

ج:

جبل(جبال)۴، ۲۷، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۱۶، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵.

خ:

خابور : ۲۵.

د :

دارنس : ۴۶.
داسیلیون : ۲۵، ۴۱، ۴۳، ۴۸، ۸۹، ۱۰۱.
دالی : ۱۴۸، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۹۳، ۱۹۷.
دامارتون : ۸۸.
دریمو : ۱۸۲، ۱۸۳.
دلف (معبد) : ۳۲، ۹۳، ۱۱۴.

دلوس : ۷، ۳۷، ۲۳۸.
دورا : ۲۱۹.
دیونیزیوس : ۲۱۴.

ر :

رافیا : ۶۹.
رم (روم امپراطوری) : ۴، ۱۷، ۱۱۱، ۲۰۸، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۸، ۲۴۹، ۳۶۰، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۷، ۳۹۸، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۶.
روآد : ۲۰۱.
روئیکوس : ۱۷۴.
رودس : ۱۰۸، ۱۶۰، ۱۹۶.
رودیاپولیس : ۲۰ .
روزوس : ۲۱۴.
رنیکوروا : ۶۹، ۷۷.

ژ :

ژابنه : ۶۸
ژرار : ۶۹.
ژرزا : ۶۸.
ژوپه : ۶۸، ۷۹.

س :

سئوس : ۱۵۴.
سارد : ۱، ۳۷، ۹۴، ۱۰۱.
سالامین : ۳۳، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۹، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۸، ۲۱۶، ۲۳۹، ۳۳۰، ۳۶۰.
سالماسی : ۱۵۸.
ساموس : ۱، ۱۱۲، ۱۱۵، ۱۳۲، ۱۵۸.
ساموسات : ۶۱.
سرخ (دریا) : ۶۹.
سرینیا : ۱۶۱، ۱۹۸.
سزاره (آرکا) : ۲۱۷، ۴۲۰.
سلا : ۶۹.
سلاندریس : ۱۴۵.
سلوکیه : ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۱۱، ۲۱۴.
سن یطرزبورگ (موزه) : ۱۰۱.
سوئز : ۶۸.
سوریه : ۱۷، ۲۵، ۴۸، ۵۳، ۵۴، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۶۳، ۶۵، ۶۶، ۸۱، ۹۶، ۱۸۷، ۲۰۱، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۹، ۲۲۱، ۲۲۴، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۳۱، ۲۶۲، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۴.
سولی : ۲۰، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۶، ۵۵، ۱۵۵، ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۲۷۱، ۲۷۳.
سیاه (دریا) : ۲۴.
سیپروس (قبرس) : ۲۱۰.
سیده : ۸۳.
سی‌دینون : (صیدا): ۲۰۰.
سیراکوس : ۵۱، ۸۴، ۱۵۵.
سیرستیك : ۵۶، ۶۴.
سیرنائیك : ۱۵۲.
سیرن : ۱۴۶.
سیستن : ۹۲ .
سیسیل : ۵۱، ۸۱، ۲۰۰، ۲۰۱.
سیستو : ۵۶.
سیلیسی : ۱۲، ۱۳، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰

۳۱، ۲۰۱.
سیمه : ۴۰، ۹۵.
سینوپ : ۴۸، ۴۹، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲،
۱۰۴، ۳۰۵.

ش :

شوش : ۸، ۱۷، ۸۵، ۹۶، ۲۵۳.

ص :

صالح حجر : ۷۳.
صنعا : ۷۵.
صور : ۴، ۲۷، ۷۸، ۸۲، ۱۷۹، ۱۹۵، ۱۹۹،
۲۰۰، ۲۲۶، ۲۳۲، ۲۳۲، ۲۴۰، ۲۴۱،
۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۹، ۲۵۰،
۲۵۱، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۶۱، ۴۹۰، ۴۹۱،
۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸،
۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۵،
۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲،
۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸،
۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵،
۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱،
۵۳۲، ۵۳۳.
صیدا : ۴، ۱۹، ۲۷، ۳۸، ۵۷، ۷۰، ۸۱،
۱۴۹، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱،
۲۲۶، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۴،
۲۸۷، ۴۳۹، ۴۴۵، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹،
۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶،
۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲،
۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۸، ۴۶۹،
۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸،
۵۱۹.

ع:

عربستان : ۲۵، ۴۶، ۶۶، ۶۸، ۶۹، ۷۱، ۷۳،
۷۴، ۷۵، ۲۰۲.

غ :

غزه: ۶۰، ۶۷، ۶۹، ۷۱، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۸۱،
۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۲، ۲۳۸، ۲۹۶.

ف :

فرانسه (موزه سکه) : ۴۲.
فرات : ۲۵، ۵۳، ۵۴، ۸۱، ۲۳۴.
فریکیه : ۲۵.
فلسطین : ۲۵، ۶۶، ۶۷، ۶۹، ۷۱، ۲۱۹،
۲۹۵.
فلورانس (موزه) : ۲۰۹.
فلوس : ۱۱۶، ۱۲۸.
فلیوس : ۱۱۵.
فوسه : ۱، ۵، ۹۱.
فیسکوس : ۱۱۹.
فینیقیه : ۱۱، ۲۵، ۲۸، ۳۷، ۴۴، ۴۶، ۴۷،
۴۸، ۵۲، ۵۳، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۱، ۶۶،
۶۷، ۷۷، ۷۹، ۹۶، ۱۵۵، ۱۶۱، ۱۷۱،
۱۷۶، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۲،
۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۱۱، ۲۱۹،
۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۸، ۲۳۲، ۲۳۴، ۲۳۶،
۲۳۹.

ق:

قبرس (جزیره) : ۴، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۲۵، ۲۷،
۳۳، ۴۴، ۱۱۸، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸،
۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۵،
۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۵،

۱۶۹ ، ۱۷۳ ، ۱۷۶ ، ۱۷۷ ، ۱۷۸ ،
۱۷۹ ، ۱۸۳ ، ۱۹۱ ، ۱۹۳ ، ۱۹۴ ،
۱۹۶ ، ۱۹۷ ، ۲۰۲ ، ۲۰۳ ، ۲۳۷ ،
۲۳۹ ، ۲۴۰ ، ۳۳۰ ، ۳۵۰ ، ۳۵۲ ،
۳۵۴ ، ۳۵۵ ، ۳۵۷ ، ۳۵۹.

ک :

کائیک (دره): ۸۵ ، ۸۸.
کاپادوکیه: ۲۵ ، ۴۷ ، ۴۹ ، ۱۰۱ ، ۱۰۴.
کاپادوکیه پونتیك: ۲۵.
کاپادوکیه توریك: ۲۵.
کاتائونی (کوه): ۴۷ ، ۴۸ ، ۶۴.
کادریا (کادرموس): ۱۳۳.
کادءه: ۲۵۰.
کارپاتوس: ۱۳۷.
کارتاژ: ۲۴۹ ، ۴۶۳.
کارسوس: ۵۴.
کاری: ۴ ، ۱۸ ، ۲۵ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۳۲ ، ۳۹ ،
۴۲ ، ۴۶ ، ۱۰۴ ، ۱۰۶ ، ۱۰۷ ، ۱۰۸ ،
۱۱۵ ، ۱۱۸ ، ۱۲۱ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ،
۱۹۴ ، ۱۹۶ ، ۳۰۴ ، ۳۰۶ ، ۳۰۷.
کاریا (کریا): ۱۲۷.
کارنه (کاریوس): ۲۱۸.
کاسیوس (کوه): ۷۷.
کالی: ۶.
کالیما: ۱۶۰.
کامبه (کاکاهه): ۲۴۱ ، ۴۴۵ ، ۴۴۶.
کامیزوس: ۱۳۷.
کراگوس: ۱۱۶ ، ۱۲۹.
کریسوپولیس: ۱۴۱.
کریمه: ۱۰۱.
کلاندیانا: ۲۳۱.
کلازومن: ۷ ، ۳۸ ، ۹۱ ، ۹۲.
کلده: ۸۱.
کلیدون: ۱۱۲.
کومانا: ۶۴.
کمون: ۵۱.
کنعان: ۲۱۱ ، ۲۱۲ ، ۳۹۳.
کنید: ۴۳ ، ۹۰ ، ۲۳۲ ، ۲۳۶.
کوریوم: ۱۷۶ ، ۱۷۹ ، ۱۸۱ ، ۱۸۳ ، ۱۸۸ ،
۱۹۴ ، ۱۹۶ ، ۳۵۲.
کوس: ۱۰۹.
کولزیری: ۲۰۴ ، ۴۰۶.
کولوفون: ۳۹.
کوماژن: ۹۳.
کوناکسا (جنگ): ۱۷ ، ۸۶ ، ۸۹.
کیستا: ۹۲.
کیپرو (قبرس): ۱۴۷ ، ۱۴۸.
کیتیوم (سیتیوم): ۱۵۱ ، ۱۵۳ ، ۱۵۴ ، ۱۶۱ ،
۱۶۴ ، ۱۶۵ ، ۱۶۶ ، ۱۶۷ ، ۱۶۹ ،
۱۷۰ ، ۱۷۳ ، ۱۷۴ ، ۱۷۶ ، ۱۷۷ ،
۱۹۸ ، ۲۴۱ ، ۳۴۰ ، ۳۴۸ ، ۴۴۵ ،
۴۴۶.
کیلیکیه: ۴ ، ۲۰ ، ۲۵ ، ۲۷ ، ۳۱ ، ۳۲ ،
۳۳ ، ۳۴ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸ ، ۴۹ ، ۵۰ ،
۵۲ ، ۵۳ ، ۵۴ ، ۵۵ ، ۵۷ ، ۶۱ ، ۶۷ ،
۷۵ ، ۹۲ ، ۲۶۹ ، ۲۷۱ ، ۲۸۳ ، ۲۸۷ ،
۲۸۸.
کیوس: ۷ ، ۱۰۹ ، ۱۷۱ ، ۱۷۲.

گ :

گات: ۶۷.

گازیورا: ۱۰۲ ، ۱۰۳ ، ۳۰۵.
گالیله: ۲۲۸.
گامبریوم: ۸۴ ، ۸۵ ، ۸۷ ، ۳۰۳.
گـرانیك (جنگ) : ۵۳ ، ۹۴ ، ۹۵ ، ۹۸ ، ۱۷۳.
گرنیتیوم: ۸۴.
گزانتوس (لیدی): ۳۶ ، ۶۷ ، ۱۱۱ ، ۱۱۲، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۲۳ ، ۱۲۴ ، ۱۲۶ ، ۱۲۷ ، ۱۲۸ ، ۱۲۹ ، ۱۳۱ ، ۱۳۵ ، ۱۳۸ ، ۱۴۰ ، ۱۴۱.
گوتا: ۲۱۷.
گورژی پیا: ۸۵.

ل :

لائودیسه: ۲۱۰ ، ۲۱۱ ، ۲۱۲ ، ۲۹۳.
لابراندا (معبد): ۱۰۸.
لاپتوس: ۶۱ ، ۱۷۴ ، ۱۹۶ ، ۱۹۷ ، ۱۹۸ ، ۳۵۹ ، ۲۶۰.
لامپساك : ۷ ، ۱۸ ، ۳۸ ، ۴۲ ، ۶۹ ، ۷۷ ، ۹۰ ، ۹۱ ، ۹۲ ، ۹۴ ، ۹۵.
لاهه (موزه): ۱۶۸.
لبنان: ۲۱۰ ، ۲۱۱ ، ۲۱۷ ، ۴۲۰.
لسبوس: ۱ ، ۱۷۳ ، ۲۰۱.
لوور(موزه): ۶۵.
لوکانی: ۱۷۸.
لی‌پی‌تیس فینیکون: ۱۹۶.
لیدی: ۱ ، ۷ ، ۳۱۰ ، ۳۱۱ ، ۳۱۳ ، ۳۱۴، ۳۱۵ ، ۳۱۶ ، ۳۱۷ ، ۳۱۸ ، ۳۱۹.
لیسی: ۱۲ ، ۱۳ ، ۲۵ ، ۳۱ ، ۳۱۱ ، ۳۱۵ ، ۳۱۶ ، ۳۱۷ ، ۳۲۰ ، ۳۲۹.
لیکاونی: ۵۵.
لیکیه: ۴ ، ۲۸ ، ۳۶ ، ۴۴ ، ۴۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۱ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۸ ، ۱۲۹ ، ۱۳۶ ، ۱۳۷ ، ۱۳۸ ، ۱۴۱ ، ۱۷۸ ، ۲۰۶.
لیمیرا : ۱۱۹ ، ۱۲۰ ۱۲۶ ، ۱۳۶ ، ۱۴۰ ، ۱۴۲ ، ۱۴۵.
ماد (ساتراپی): ۵۹.
ماراتوس: ۱۰۳، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۲۰ ، ۲۲۲، ۲۲۴ ، ۲۲۵ ، ۲۲۶.
ماراتون: ۸۴ ، ۱۷۱ ، ۲۲۶ ، ۲۲۷.
ماراتیاس (ماراتوس): ۲۲۱.
مارنیا: ۸۸.
ماریوم: ۱۶۱ ، ۱۸۱ ، ۱۸۷ ، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۱ ، ۱۹۴ ، ۱۹۸م
ماسی‌سیتوس: ۱۱۶ ، ۱۴۵.
ماکپلا: ۱۱.
ماگنت: ۱۱۵.
ماگنزی: ۸۳ ، ۹۷ ، ۹۸ ، ۳۰۲.
مالوس : ۲۰ ، ۳۰ ، ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۶ ، ۵۰ ، ۵۵، ۶۱، ۱۸۷ ، ۱۹۰ ، ۲۰۰ ، ۲۷۲، ۲۸۱ ، ۲۸۴.
مدیترانه: ۵۴ ، ۵۸ ، ۶۹ ، ۷۶ ، ۲۴۹.
مدین: ۷۳.
مرغاب: ۱۳.
مصر : ۱۸ ، ۲۵ ، ۴۳ ، ۴۷ ، ۵۶ ، ۵۸ ، ۶۹، ۷۲ ، ۷۴ ، ۷۷ ، ۷۹ ، ۸۱ ، ۸۲ ، ۱۰۱ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۵۱ ، ۱۶۲ ، ۱۶۸ ، ۱۸۷ ، ۱۹۵ ، ۲۰۶ ، ۲۰۷ ، ۲۱۲ ، ۲۲۶ ، ۳۰۱ ، ۴۲۴.
مقدونیه: ۶ ، ۳۷ ، ۷۸ ، ۸۸ ، ۹۶.

ملطیه: ۱.
ممفیس: ۲۰۲.
مناندر: ۲۵ ، ۴۰ ، ۸۳ ، ۹۷.
مونیخ (موزه): ۹۲ ، ۱۳۱.
میرنیا: ۸۴.
میرون: ۱۸۷.
میریاندروس: ۵۸ ، ۲۳۵.
میلاسا: ۱۰۶ ، ۱۰۷ ، ۱۰۸.
میله: ۳۷ ، ۹۸ ، ۱۰۶ ، ۱۱۵.

ن :

ناکران: ۷۳ ، ۷۴.
ناکیدوس: ۲۰ ، ۳۲ ، ۳۶ ، ۴۴.
نقش رستم: ۲۵۳.
نبطی: ۶۸.
نمرود داغ: ۹۳.
نیل (رود): ۲۴ ، ۶۹ ، ۷۷ ، ۸۲.

و :

ودری: ۱۲۸.
وکاروس (رود): ۱۸۰.
ولروفوندیوس: ۱۱۲.
وین (موزه): ۵۲ ، ۱۱۲ ، ۱۲۲ ، ۱۹۰.

ه :

هاماکزیتوس: ۲۵.
هالیزارنا: ۸۵ ، ۸۶ ، ۸۸.
هالیس (رود): ۲۵ ، ۴۷.
هالیکارناس: ۹۸ ، ۱۰۵ ، ۱۰۸ ، ۱۰۹.
هکاته: ۱۲۹.
هلسپونت: ۲۵.
هندوستان: ۱۰، ۲۳، ۶۰، ۶۱ ، ۷۳ ، ۱۹۵.
هونتر (موزه): ۳۰ ، ۳۱ ، ۴۵ ، ۶۶ ، ۹۰ ، ۱۲۴ ، ۱۲۷ ، ۱۳۰ ، ۱۳۱ ، ۱۴۰ ، ۲۰۹.
هیپون: ۲۴۱ ، ۴۴۵، ۴۴۶.
هیراپولیس: ۱۸، ۵۶، ۶۲، ۶۳ ، ۶۴ ، ۶۵، ۶۶ ، ۸۱ ، ۲۹۴.

ی :

یازوس: ۳۹ ، ۴۰.
ینی‌زوس: ۶۹ ، ۷۱ ، ۷۷.
یولا: ۹۱ ، ۹۴.
یونان: ۵ ، ۷ ، ۵۱ ، ۵۲ ، ۸۳ ، ۸۶ ، ۹۶، ۱۵۰ ، ۲۳۷ ، ۲۷۴ ، ۲۷۵ ، ۲۷۷ ، ۲۸۰ ، ۲۸۶ ، ۳۰۲ ، ۳۵۲ ، ۴۳۲ ، ۵۱۱.
یونی: ۱۴۹.

فهرست مطالب

صفحه

سرآغاز **الف**

مقدمه

فصل اول ـ سکه‌های شاه بزرگ : **۱**
۱ـ دریك ۱۰
۲ـ شکل ۱۳
۳ـ نقوش سکه‌های هخامنشی ۲۰
۴ـ علامات وحروف ورمزها ۲۴
فصل دوم ـ سکه‌های شاهان تابعه وساتراپ‌ها : **۲۴**
۱ـ ملاحظات عمومی ۲۴
۲ـ شاهان‌سیلیسی (کیلیکیه) ۲۷
۳ـ تریباز ۳۳
۴ـ تیسافرن ۳۶
۵ـ فرناباز ۴۱
۶ـ داتام ۴۵
۷ـ مازه ۵۲
۸ـ سرداران اسکندر ۵۹
۹ـ شاهان هی‌یراپولیس (بامبیسه) ۶۲
۱۰ـ شاهان غزه وشهرهای ناشناس پنجمین ساتراپی ۶۶
۱۱ـ باگوآس درمصر ۸۱
فصل سوم ـ شاهان وساتراپهای آسیای صغیر : **۸۳**
۱ـ تمیستوکل جبار ماگنزی ۸۳
۲ـ گونژلی‌ها درگامبریوم ، پالائکامبریوم ، گرینیوم ومیرنیا ۸۴
گرینیوم ومیرنیا ۸۴

صفحه

۳ـ دماراتی‌ها درتوترانیا ، هالیزارنا وپرگام ۸۵
۴ـ ارونت ۸۹
۵ـ اسپیتریدات ۹۳
۶ـ ممنن رودسی درافز ۹۵
۷ـ آبروکومات درسینوپ ۹۹
۸ـ سکه‌های آریارات بانوشته‌های نامفهوم ۱۰۲
۹ـ تیمنس جبار ترمرا ۱۰۵
۱۰ـ ساتراپهای کاری ۱۰۵
۱۱ـ هکاتومنوس ۱۰۶
فصل چهارم : شاهان لیکیکه : ۱۱۱
اکوومیس ۱۱۹
موتلیئس ۱۳۰
تنه‌گورس ۱۲۱
اروس ۱۲۱
شاه‌ناشناس ۱۲۲
تتی‌ویبیس ۱۲۳
کوپرلیس ۱۲۴
خریکا ۱۲۷
خرئیس ۱۲۸
اربنیا ۱۳۰
آرووتی یه‌زیس ۱۳۱
شاهان ناشناس درپاتارا ۱۳۲
خادری تیمس ۱۳۳
وگزرس ۱۳۳
هاروما ۱۳۴
دنه‌ولس ۱۳۵
آرتمبار ۱۳۶
اخیب ۱۳۷

	صفحه
ایتس	۱۳۸
پرلیس	۱۳۹
شاه ناشناس	۱۳۹
زموس	۱۴۰
تربنیمیس	۱۴۰
میثراپات	**۱۴۱**
وئد	۱۴۱
زائوآس	۱۴۲
پوره‌سیس	۱۴۲
پریکلس	۱۴۳
تلوس	۱۴۴
گزانتوس یاآرنا	۱۴۵
سکه‌های نامشخص	۱۴۵
سکه‌های یك ساتراپ ناشناس که درپامفیلی ضرب شده است	۱۴۵
فصل پنجم ـ سکه‌های جزیره قبرس :	**۱۴۶**
سالامین اولئون	۱۴۶
جانشینان اولئون	۱۴۸
اواگوراس اول	۱۵۵
نیکوکلس	**۱۵۶**
پنی‌تاگوراس	۱۶۱
پنی‌تاگوراس	۱۶۱
نیکوکرئون	۱۶۱
منه‌لوس	۱۶۲
۲- کی‌تیوم :	**۱۶۲**
شاهی‌ناشناس	۱۶۳
بعلملك اول . بعلملك دوم	۱۶۷
۳- بعلرام‌ها :	**۱۶۹**
دمونیکوس	۱۶۹

صفحه

۴- ایدالیوم : **۱۷۲**
گراس یاگاراس ۱۷۳
استاسی سیپروس ۱۷۴
۵- آماتونت : **۱۷۶**
۶- کوریوم : **۱۸۰**
۷- پافوس : **۱۸۱**
شاه‌ناشناس ۱۸۱
استاساندروس ۱۸۲
آریستوفانتوس ۱۸۳
شاه ناشناس ۱۸۵
تیموخاریس ۱۸۶
تیمارخوس ۱۸۷
نیکوکلس ۱۸۸
۸- ماریوم : **۱۸۸**
استاسیوئیکوس اول ۱۸۸
اوناسیوئیکوس ۱۸۹
شاه ناشناس ۱۸۹
استاسیوئیکوس دوم ۱۹۰
۹- سولی : **۱۹۱**
۱۰- لاپتوس : **۱۹۶**
صدق ملك ۱۹۷
پراکسی پوس ۱۹۸
فصل ششم - سکه‌های فینیقیه : **۱۹۹**
آراد ۱۹۹
بریتوس ۲۱۰
دورتیس ۲۱۴
جبال ۲۱۵
آرکایاسزاره درلبنان ۲۱۷

صفحه

کارنه ۲۱۸
دورا ۲۱۹
ماراتوس ۲۲۰
اورتوزیا ۲۲۷
پتولمائیس ۲۲۸
صیدا ۲۳۲
تریپولیس ۲۴۲
صور ۲۴۵
مجموعه: ۲۵۲
ایران هخامنشی ۲۵۳
پادشاهان جزء وساتراپ‌ها ۲۶۹
ایران هخامنشی : ۲۵۲
داریوش اول پسر ویشتاسب ۲۵۳
خشایارشا ۲۵۶
اردشیر اول ۲۵۷
داریوش دوم ۲۵۹
کوروش دوم (صغیر) ۲۶۲
اردشیر دوم (منه‌مون) ۲۶۲
اردشیر سوم (اخس) ۲۶۴
پادشاهان جزء وساتراپ‌ها : ۲۶۹
شاهان کیلیکیه : ۲۶۹
شاهان ناشناس ۲۶۹
سی‌یه‌نیزس چهارم ۲۶۹
شاهان یاساتراپهای ناشناس ۲۷۰
سکه‌های ضرب سولی : ۲۷۱
شاهان ناشناس ۲۷۱
شاهان ناشناس ۲۷۱
سکه‌های ضرب شهر مالوس : ۲۷۲
شاهان ناشناس ۲۷۲

صفحه

تریباز ۲۷۲

سکه‌های ضرب شهرسولی ۲۷۳

سکه‌های ضرب شهرمالوس ۲۷۴

تیسافرن ۲۷۴

فرناباز ۲۷۴

سکه‌های ضرب کیلیکیه : ۲۷۵

داتام ۲۷۶

مازه ۲۷۹

سکه‌هائی بطرز سکه‌های صیدا ضرب کیلیکیه یاسوریه ۲۸۷

سکه‌هائی که در کیلیکیه وسوریه ضرب شده است ۲۸۸

سکه‌های ضرب بابل ۲۸۹

سرداران اسکندر: ۲۹۰

سکه‌هائی که دربابل وسوریه ضرب شده است ۲۹۰

۱ـ سکه‌های گمنام ۲۹۰

۲ـ آنتیگون ۲۹۲

۳ـ دمتریوس پولیوکرت ۲۹۲

۴ـ سلوکوس. ساتراپ بابل ۲۹۳

شاهان هیراپولیس (بمبیسه) : ۲۹۴

عبدحداد ۲۹۴

سکه بانام اسکندر ۲۹۴

فرمانروایان شهرهای نامشخص ساتراپی پنجم : ۲۹۴

باآنا ۲۹۴

سکه ضرب آسکالون یاآزدود ۲۹۵

سکه طرح آتنی ۲۹۵

شاهان غزه ۲۹۶

سکه‌های ضرب مصر : ۳۱۰

باگوآس ۳۱۰

شاهان جزء ساتراپهای آسیای صغیر: ۳۰۲

تمیستوکل درماگنزی ۳۰۳

صفحه

اوریستنس درپرگام ۳۰۳
گرژیون درگامبریوم ۳۰۳
اورونت ۳۰۳
سکه‌های ضرب افزوکاری ۳۰۴
آبروکوماس ۳۰۵
آریارات ۳۰۵
سکه ضرب گازیورا ۳۰۵
شاهان کاری : ۳۰۶
هکاتومنوس ۳۰۶
موسولوس ۳۰۷
ایدریوس ۳۰۸
پیکزوداروس ۳۰۹
ارونتوپات ۳۰۹
شاهان لیسی : ۳۱۰
شاهان ناشناس ۳۱۰
کوبرینس ۳۱۱
شاه ناشناس ۳۱۱
شاه ناشناس ۳۱۱
اوتدوس ۳۱۵
اسپینتازا ۳۱۵
تنی‌ویبیس ۳۱۶
کوپرلیس ۳۱۶
خرپکا ۳۲۰
خرئیس ۳۲۱
اربینا ۳۲۳
شاه ناشناس پاتارا ۳۲۳
خادری تیمس ۳۲۳
وگرزس ۳۲۴
دنولس ۴۲۴

صفحه

پرلیس ۳۲۵
خین ۳۲۵
زموس ۳۲۵
تربنیمیس ۳۲۵
میتراپاتا ۳۲۶
وئد ۳۲۶
زوآس ۳۲۶
پریکلس ۳۲۷
تلاویس ۳۲۷
شاهان ناشناس ۳۲۸
سکه‌های ناشناس : **۳۲۹**
شاهان لیسی ۳۲۹
سکه‌های ساتراپ ناشناس ۳۲۹
قبرس ـ سالامین : **۳۳۰**
اولتون ۳۳۰
شاه ناشناس (گورگوس) ۳۳۱
نیکوداموس ۳۳۲
اوانتس ۳۳۲
شاه ناشناس ۳۳۳
اواگوراس اول ۳۳۳
نیکوکلس ۳۳۵
اواگوراس دوم ۳۳۵
پنیتاگوراس ۳۳۸
نیکوکرئون ۳۳۹
منه‌لوس ۳۴۰
کیتیوم : **۳۴۰**
شاه‌ناشناس ۳۴۰
بعل‌ملک‌اول ۳۴۱
آزبال ۳۴۳

صفحه

بعل ملك دوم ۳۴۳
بعل‌رام ۳۴۵
دمونیکوس ۳۴۵
ملکیاتون ۳۴۶
پومیاتون ۳۴۸
ایدالیوم : ۳۴۹
شاه ناشناس ۳۴۹
گرایاکارا ۳۴۹
استاسیپروس ۳۴۹
اماتونت : ۳۵۰
شاه ناشناس ۳۵۰
زوتیموس ۳۵۰
لیزاندر ۳۵۱
روآکوس ۳۵۱
کوریوم : ۳۵۲
آریستوخوس ۳۵۲
شاه‌ناشناس (پنیتوس) ۳۵۳
استازاندروس ۳۵۴
شاه‌ناشناس (اونازیواکوس) ۳۵۴
نیکوکلس ۳۵۵
بطلیموس اول بزرگ ۳۵۶
ماریوم : ۳۵۷
استازیوکوس ۳۵۷
سولی : ۳۵۸
اونوستوس یکم ۳۵۸
شاه ناشناس ۳۵۸
پازیکرات ۳۵۸
شاه‌ناشناس (اونوستوس دوم) ۳۵۹

صفحه

لاپتوس : ۳۵۹
صدق‌ملك ۳۵۹
شاه ناشناس سالامین ۳۶۰
سکه‌های قبرس: ۳۶۰
دوران اوگوست امپراطور رم. ۳۶۰
دروزوس جوان ۳۶۰
کلود ۳۶۱
گالبا ۳۶۱
وسپازین ۳۶۱
تیتوس ۳۶۳
دمی‌سین ۳۶۳
تراژان ۳۶۳
آنتونن مقدس و مارك اورل ۳۶۴
سپتیم‌سور ۳۶۴
ژولیا دومنا ۳۶۴
کاراکالا ۳۶۴
ژنا ۳۶۵
فینیقیه: ۳۶۵
آراد ۳۶۵
سکه‌های ضرب سالهای ۳۵۰ تا ۳۳۳ پ. م. ۳۶۸
سکه‌های تاریخ‌دار بنابر تاریخ آراد. ۳۷۳
اوگوست ۳۸۸
نرون ۳۸۹
دمی‌سین ۳۸۹
تراژان ۳۸۹
مارك اورل و لوسیوس و روس ۳۹۱
کومود ۳۹۱
سپتیم‌سور ۳۹۳

صفحه

کاراکالا ۳۹۳
گردی‌ین سوم (مقدس) ۳۹۳
بریتوس : ۳۹۳
سکه‌های محلی ۳۹۳
سکه‌های مستعمرات : ۳۹۵
اوگوست ۳۹۵
تیبر ۳۹۶
کلود ۳۹۶
وسپازین ۳۹۶
تیتوس ۳۹۷
نروا ۳۹۷
تراژان ۳۹۷
آدری‌ین ۳۹۸
آنتونن مقدس ۳۹۹
مارك اورل و لوسیوس و روس ۳۹۹
کومود ۴۰۰
سپتیم‌سور وکاراکالا ۴۰۰
ژولیا دومنا ۴۰۱
کاراکالا ۴۰۱
ماکرن ۴۰۳
دیا دومنین ۴۰۴
الاگابال ۴۰۴
ژولیا مائزا ۴۰۶
گردین مقدس ۴۰۶
هوستی‌لین ۴۰۸
والرین (پدر) ۴۰۸
گالی‌ین ۴۰۸
سالونین ۴۰۹

صفحه

سکه‌های بوتریس : ۴۰۹
الاگابال ۴۱۰
ژولیا سوئمباس ۴۱۰
بیبلوس(جبال): ۴۱۰
شاه ناشناس ۴۱۰
الپال ۴۱۲
عذراملك ۴۱۲
ازبعل ۴۱۳
آنیل (انیلوس). ۴۱۳
آنیل یا ازبعل ۴۱۴
سکه‌های ناشناس. ۴۱۴
سکه‌های خودمختار : ۴۱۵
اوگوست ۴۱۵
تی‌بر ۴۱۶
کلود ۴۱۶
کومود ۴۱۶
کاراکالا ۴۱۷
ماکرن ۴۱۷
دیا دومنین ۴۱۸
الاگابال ۴۱۸
آلکساندرسور ۴۱۹
سزاره (لبنان) : ۴۲۰
آنتونن مقدس و مارك اورل ۴۲۰
کارنه ۴۲۱
دورا ۴۲۱
وسپازین ۴۲۲
تراژان ۴۲۲
آدرین ۴۲۳

صفحه

ماراتوس : ۴۲۳
اورتوزیا : ۴۲۷
نرون ۴۲۸
آنتونن مقدس ۴۲۸
الاگابال ۴۲۹
آلکساندرسور ۴۲۹
بطلمیوسیه : ۴۳۰
انطاکیه بطلمیوس ۴۳۰
سکه‌های بنابر سال سزاری ۴۳۱
آسه ۴۳۲
بطلمیوسیه ۴۳۲
نرون ۴۳۳
تراژان ۴۳۳
آدرین ۴۲۳
سپتیم‌سور ۴۳۴
ژولیا دومنا ۴۳۴
کاراکالا ۴۳۵
ژنا ۴۳۵
دیا دومنین ۴۳۶
الاگابال ۴۳۶
آنیا فوستینا ۴۳۶
آلکساندرسور ۴۳۶
فیلیپ پدر ۴۳۷
اوناسیلیاسورا ۴۳۷
والرین پدر ۴۳۷
سالونین ۴۳۸
صیدا : ۴۳۹
شاه ناشناس ۴۳۹
تنس ۴۴۱

	صفحه
اواگوراس دوم (سالامین):	۴۴۱
استراتون دوم (عبد شرت).	۴۴۲
سکه‌های محلی (خودمختار):	۴۴۵
اوگوست	۴۵۳
تی‌بر	۴۵۶
کالیگولا	۴۵۶
کلود	۴۵۶
نرون	۴۵۷
وسپازی‌ین	۴۵۸
تیتوس	۴۵۸
دومی سی‌ین	۴۵۸
دومی‌سی‌ین و دومی‌سیا	۴۵۹
آدری‌ین	۴۶۰
کاراکالا	۴۶۱
سکه‌های مستعمرات:	۴۶۱
الاگابال	۴۶۱
ژولیا پولا	۴۶۶
آکیلیا سورا	۴۶۷
ژولیا مائزا	۴۶۷
آلکساندرسور	۴۶۹
تریپولیس:	۴۷۰
سکه‌های تاریخ‌دار بنا برسنه سلوکی:	۴۷۴
کلئوپاتر	۴۷۶
کلئوپاتر و مارك آنتوان	۴۷۶
کلود	۴۷۶
نرون	۴۷۶
آدری‌ین	۴۷۷
آنتونن مقدس	۴۷۸
لوسیوس و روس	۴۷۹

صفحه

کمود ۴۷۹
سپتیم‌سور ۴۷۹
ژولیا دومنا ۴۸۰
ژتا ۴۸۲
الاگابال ۴۸۳
ژولیا سوئمیاس ۴۸۵
ژولیا پولا ۴۸۵
آلکساندرسور ۴۸۶
صور : ۴۸۶
شاهان صور ۴۸۶
سکه‌های ضرب سال ۲۱۲ - ۵۷۵ پ.م. ۴۸۹
سکه‌های خود مختار ۴۹۰
سکه‌های مستعمرات : ۵۰۴
سپتیم‌سور ۵۰۴
ژولیا دومنا ۵۰۴
پلوتیل ۵۰۶
ژتا ۵۰۶
ماکرن ۵۰۷
ماکرن و دیا دومنین ۵۰۸
دیا دومنین ۵۰۸
الاگابال ۵۰۸
آکیلیا سورا ۵۱۳
ژولیا مائزا ۵۱۴
آلکساندرسور ۵۱۵
گوردی‌ین مقدس ۵۱۷
فیلیپ پدر ۵۱۷
اوتا سیلیا سورا ۵۱۹
فیلیپ پسر ۵۲۰
اتروسیل ۵۲۰

	صفحه
تربونی‌ین گال	۵۲۰
ولوسی‌ین	۵۲۲
والری‌ین پدر	۵۲۳
گالی‌ین	۵۲۷
سالونین	۵۳۲
فهرست نوشته‌های آرامی و فنیقی	۵۳۵
فهرست نوشته‌ها و نامهای لیسی	۵۴۱
فهرست نوشته‌ها و نامهای قبرسی	۵۴۴
فهرست نوشته‌ها و نامهای یونانی	۵۴۸
فهرست نوشته‌ها و نامهای لاتین	۵۵۳
فهرست اعلام	۵۵۵
فهرست اماکن	۵۷۲
فهرست مطالب	۵۸۱
غلطنامه	۵۹۷
لوحه‌های سکه‌ها	۵۹۹-۶۴۰

غلطنامه

غلط	صحیح	صفحه	سطر
متعادل	متداول	۱	۱۲
استاتر	استتر	۵ - ۱۰ - ۱۱	۱۲ - ۲۲ - ۱۷
بارکلی هید	بارکلی هد	۶ - ۱۵	۲۰ - ۴
آززیلاس	آژیلاس	۸ - ۷۰	۱۵ - ۱۷ - ۷
خشاریاشا دوم	خشایارشا دوم	۱۲	۱۰
فربنز	فرنبز	۱۹	حاشیه
معرف بود	معروف بود	۲۵	۱۳
کاپودوکیه	کاپادوکیه	۲۵	۱۹
وادینکتون	وادینگتون	۳۱ - ۳۲	۲۳ - ۹
تیریباز	تریباز	۳۲	۲۲
تسبی‌پش	تسی‌پس	۳۲	۲۸
اسپاندوس	آسپاندوس	۳۸	حاشیه
زوس	زئوس	۵۰ - ۵۱	۱۱ - ۵
بغلتهار نشسته	بعلتار نشسته	۵۰	۱۳
دودریکی‌ها چهاردرهم‌ها	دودریکی‌ها و چهاردرهم‌ها	۵۹	۸
انتی‌کون	آنتی‌گون	۵۹	۲۲
به‌هی‌یراپولیس نسبت این سکه‌ها را	این سکه‌ها را به‌هی‌یراپولیس نسبت داد	۶۴	۶
کلمه	کلمات	۶۴	۱۵
موزهٔ لودر	موزه لوور	۶۵	۱
انتیوکوس	آنتیوکوس	۶۵	حاشیه
توراه	توراة	۶۷	۲
فنیفی	فینیقی	۶۷	۵
فلسطینی	فلسطین	۶۸	۱۰
کبریاس	گبریاس	۷۰	۲
دیودور بگوید	دیودور میگوید	۷۱	۵
می‌سوس	آمی‌سوس	۷۵	۱۲
ارادوس	آرادوس	۷۹	۵
صالح هجر	صالح حجر	۸۰	۵
تمیستوکلا	تمیستوکل	۸۳	۳
اوریسنیس	اوریستنس	۸۸	۵
اردشیر سوم منمون	اردشیر سوم اکوس	۹۲ - ۱۰۱	۱۵ - ۶
ارتا سوراس	آرتا سوراس	۹۲	۲۲
آروآندیس	آروآندس	۹۳	۴
ریناح	ریناخ	۱۰۰	۳
ابروکومو - ابروکوماس	آبروکومو - آبروکوماس	۱۰۰ - ۱۰۱	۶ - ۷
خشایارشاه	خشایارشا	۱۱۷	۱۲
سیکاس	کوسیکاس	۱۱۷	۱۳
که‌لیکی‌ها	لیکی‌ها	۱۱۸	۱۰
تولیه زیس	تونه‌زیس	۱۲۲ - ۱۲۳	۱۷ - ۱
ساولسپرک	ساولسبرگ	۱۲۷	حاشیه
کربه می‌لیس	کربه نیم	۱۴۰	۱
سرزمینی	سرزمین	۱۵۱	۷

غلط	صحیح	صفحه	سطر
ملیکیاتون	ملکیالون	۱۶۷	۱۲
نذرکرده	نذرکرد	۱۷۷	۹
اریستوکوس	آریستوکوس	۱۷۷	۱۰
آریستوکراس	آریستوگراس	۱۷۹	۹
کوریاس	گبریاس	۱۷۹	۱۰ - ۱۵
اریستوفانئوس پسر اریستاگوراس	آریستافانئوس پسر آریستاگوراس	۱۸۲	۴
برکنارکرد بهشاهی رسانید	برکنارکرد وتیمارخوس‌را بهشاهی‌رسانید	۱۸۵	۱۵
نیکوکلئیس	نیکوکلس	۱۹۵	۸
توریوم	کوریوم	۱۹۵	۱۵
نیکوکسرئوم	نیکوکرلون	۱۹۶	حاشیه
اوفرادات	الوفردات	۱۹۹	۲۰
فقط میدانیم	فقط میدانیم‌که	۲۰۶	۱
آلی‌یەدوترخ	آلی‌یەدوهوترخ	۲۱۲	حاشیه
سکورتیاس	سکوریتاس	۲۱۳	۷
اذرا ملك	عذرا ملك	۲۱۶	۱۷
تیکه	تیشه	۲۲۲	۱۲ - ۱۴
استارته	آستارته	۲۳۸ - ۳۹۷ ۴۰۲ - ۴۰۳	۷ - ۲۷ ۵ - ۹-۱۰
سی‌ئزیس	سی‌یه‌نزیس	۲۶۹	۱۷
تریباذ	تریباز	۲۷۳ - ۲۷۴	۱۹ - ۵
افرودیت	آفرودیت	۲۷۷	۹
ارتوس	آرتوس	۲۷۷	۱۳
۳۳۸	۳۸۸	۳۰۵	۲۶
هکاتمنوس	هکاتومنوس	۳۰۶	۱۷
آزبال	ازبعل	۳۴۳	۱
بال	بعل	۳۴۴	۱
اریستوخوس	آریستوخوس	۲۵۲	۹
نیم‌تنه نیم‌رخ الهه	نیم‌تنه و نیم‌رخ ‘الهه تیشه	۳۸۳	۷
مشکی	مشگی	۴۰۱	۲۹
کردین	گردین	۴۰۷	۱۲
کالی‌ین	گالی‌ین	۴۰۹	۷
سزاره و لبنان	سزازه (لبنان)	۴۲۰	۱۰
اوروتوزیون	اورتوزیون	۴۲۸	۸
بنام	نام	۴۳۳	۲۰
سیدا	صیدا	۴۵۱	۲
آنیا فوستینا۱	آنیا فوستینا۲	۴۶۶	۲۱
لموسیس	نمەسیس	۴۷۱	۹
آنیوس وروس	لوسیوس وروس	۴۷۹	۱۳
ماکزن	ماکرن	۵۰۷	۱
آنشیس	آنشیز	۵۱۲	۱۷
بەصور	درصور	۵۱۶ - ۵۱۸ - ۵۲۳ ۵۳۰ - ۵۳۳	۱۱ - ۲ - ۱۰ ۶ - ۳

شکل ۶۵ در صفحه ۱۵۷ وارونه است

لوحه‌های سکه‌ها

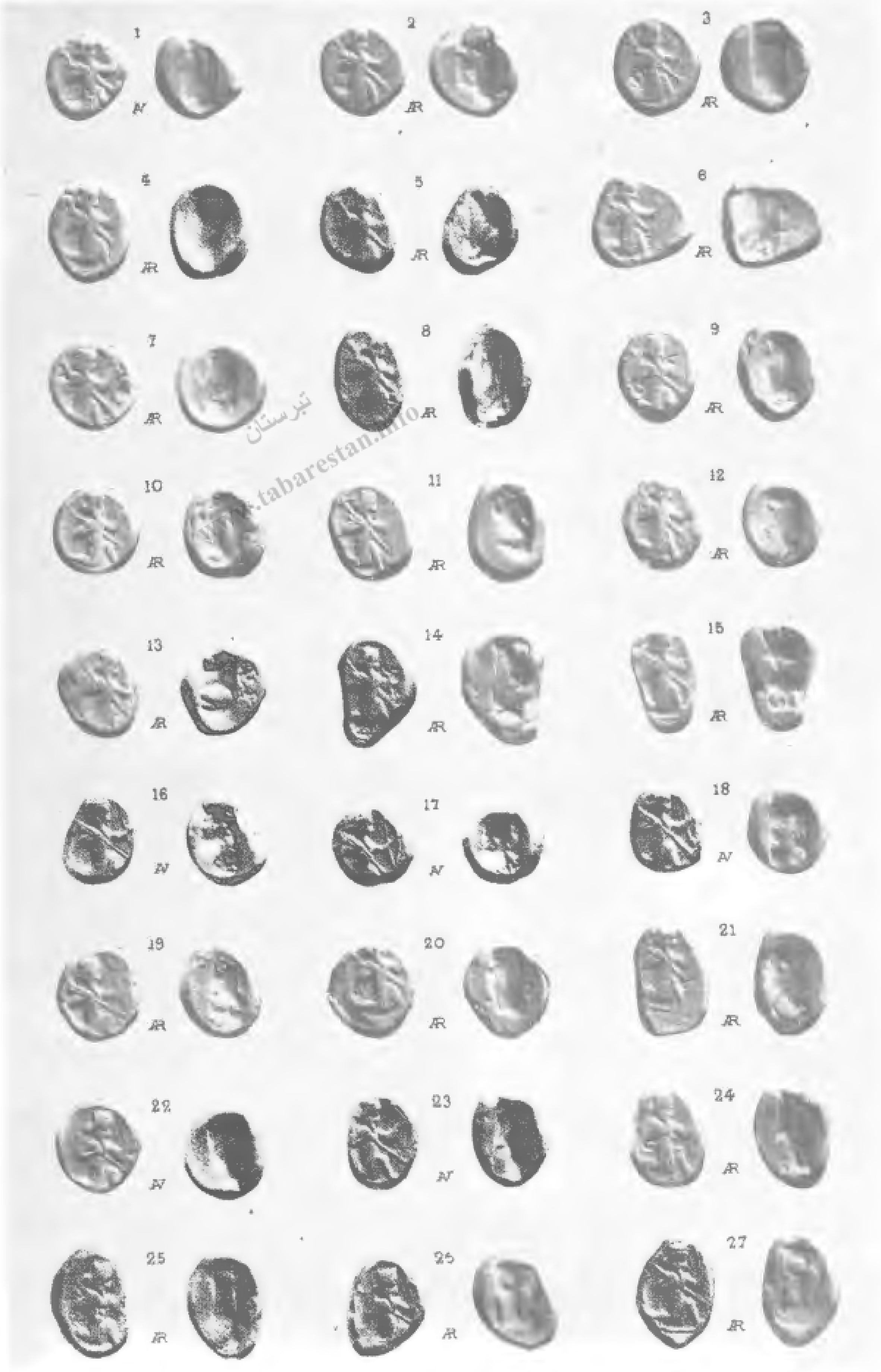
1
AV
2
AR
3
AR
4
AR
5
AR
6
AR
7
AR
8
AR
9
AR
10
AR
11
AR
12
AR
13
AR
14
AR
15
AR
16
AV
17
AV
18
AV
19
AR
20
AR
21
AR
22
AV
23
AV
24
AR
25
AR
26
AR
27
AR

تبرستان www.tabarestan.info

داریوش اول (۱–۱۵) .خشایارشا (۱۶–۲۱) اردشیر اول(۲۲–۲۷)

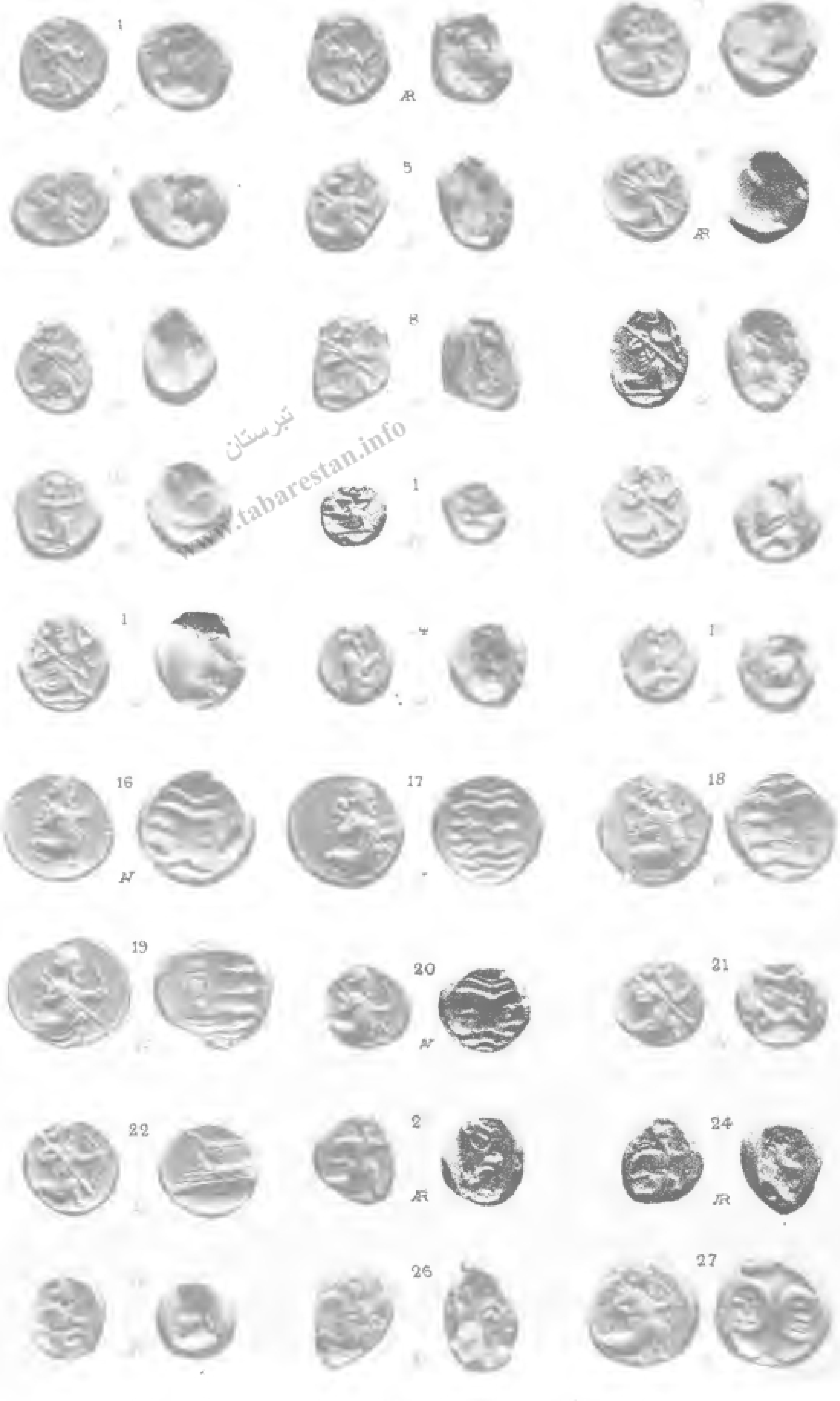
1
AR
5
AR
8
1
1
1
16
AV
17
18
19
20
AV
21
22
2
AR
24
AR
26
27

تبرستان
www.tabarestan.info

داریوش دوم (۱ـ۶) . کورش جوان (۷) اردشیر دوم (۸ـ۱۱) .
اردشیر سوم (۱۲ـ۱۵) . داریوش سوم . (۱۶ـ۲۷) .

لوح ۳

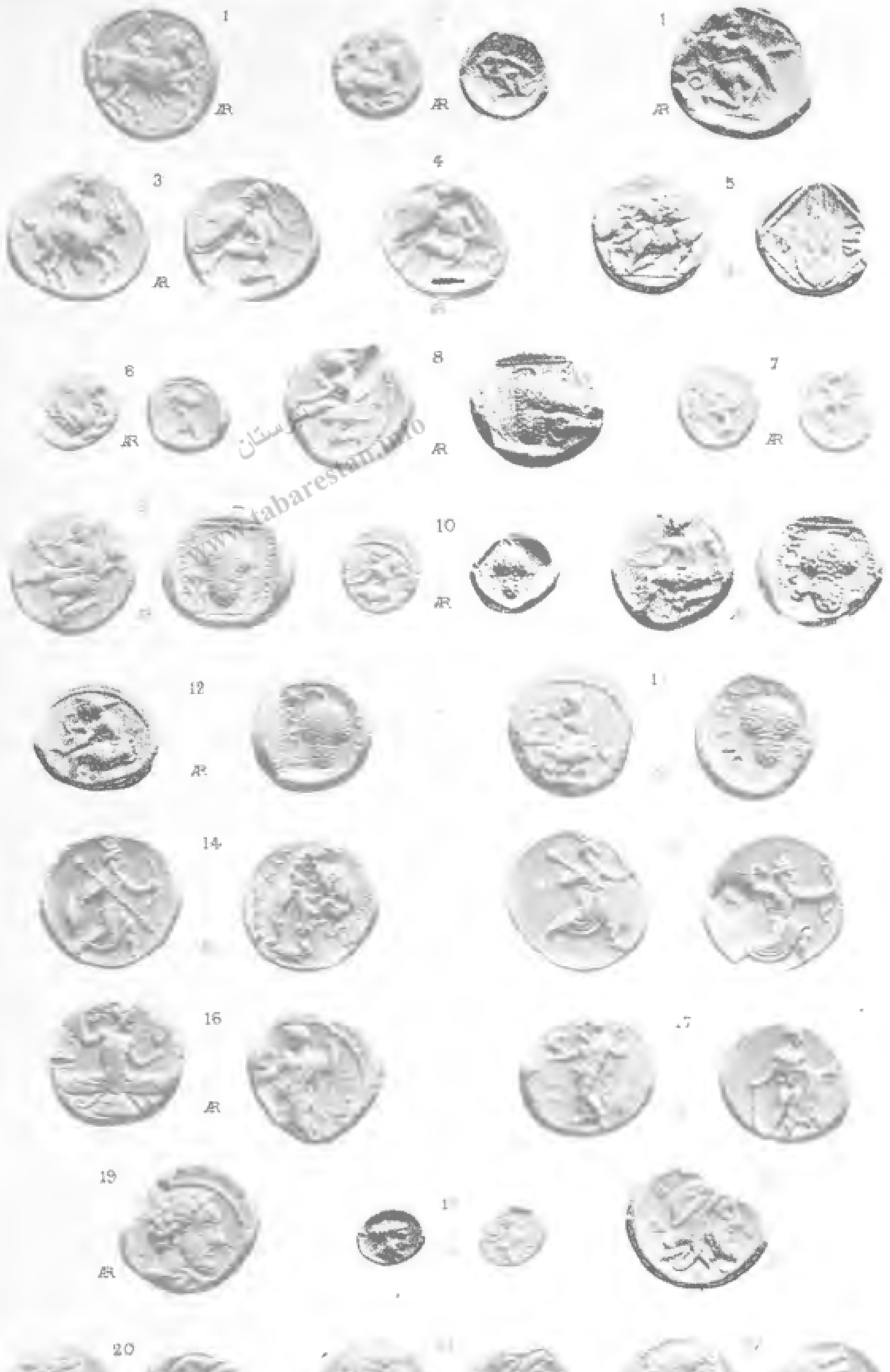
1
AR
AR
1
AR
3
AR
4
AR
5
6
AR
8
AR
7
AR
10
AR
12
AR
14
16
AR
19
AR
20

www.tabarestan.info

شاهان ناشناس (۱ـ ۱۵) . تریباز (۱۶ـ۲۲) .

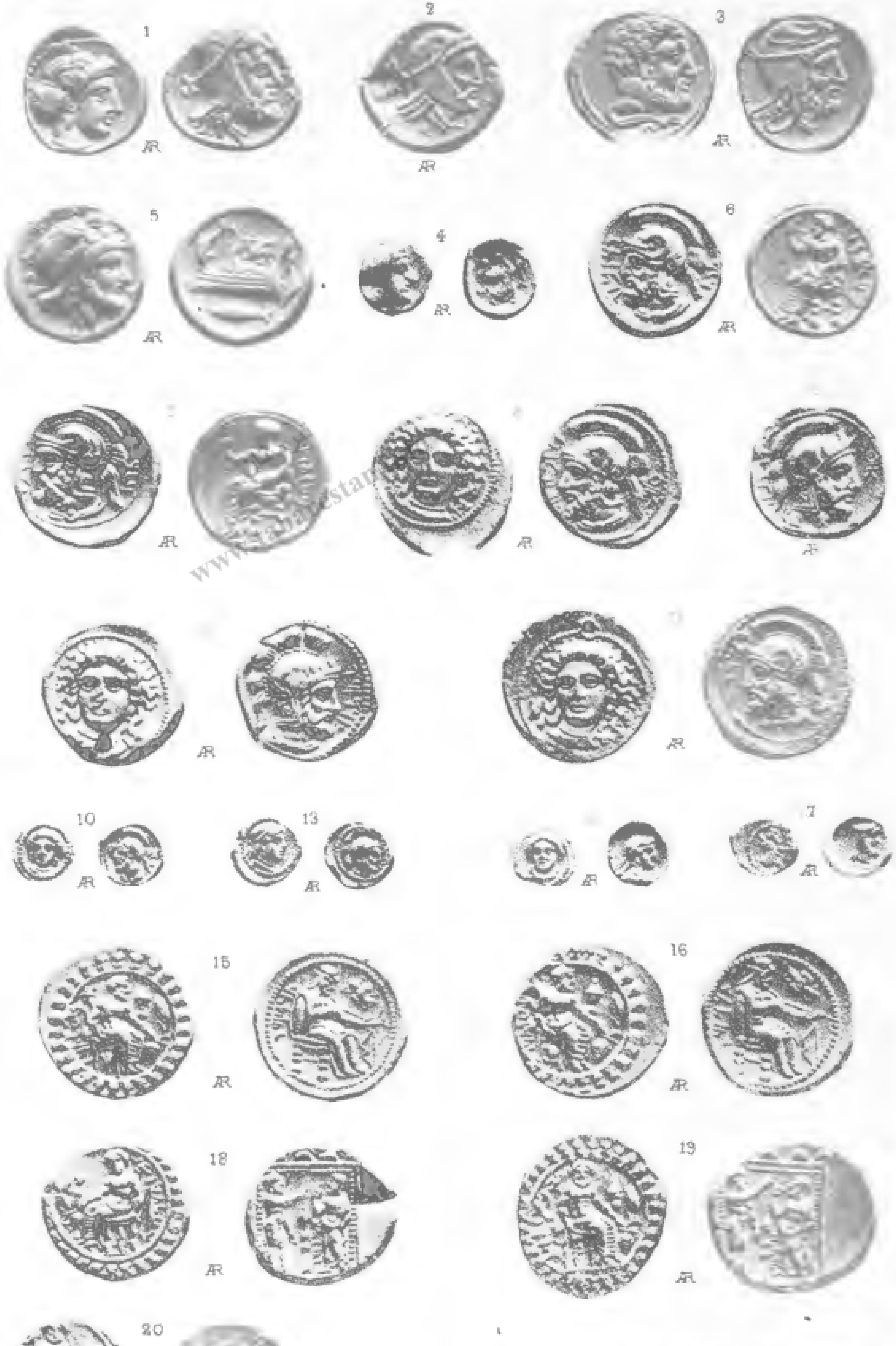
1
2
3
5
4
6
10
13
7
15
16
18
19
20
21
22
AR

تریباز (۱–۳) تیسافرن (۴). فرناباز (۵-۱۰). داتام (۱۱–۲۲).

1
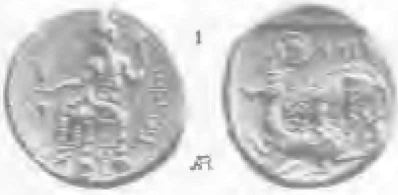

2
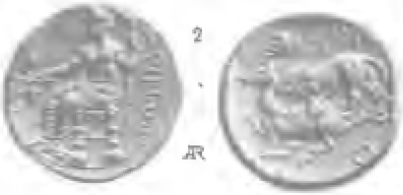

3
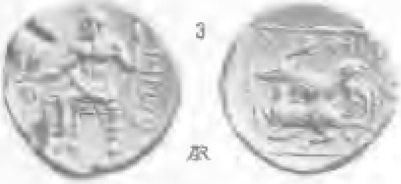

4
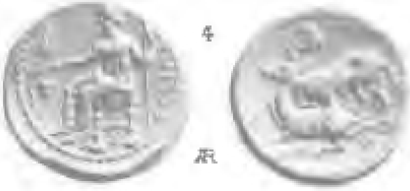

6
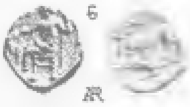

5
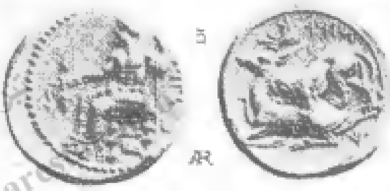

7
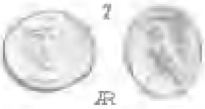

www.tabarestan

8
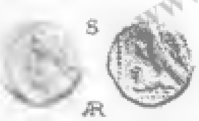

9
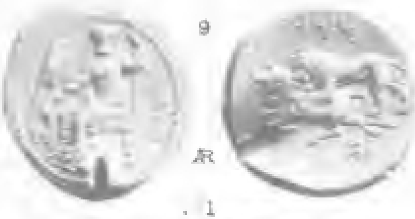

1
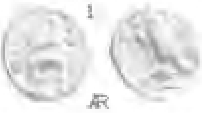

10
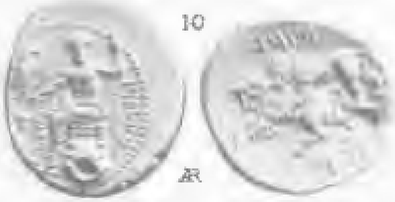

1
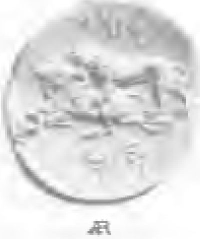

12
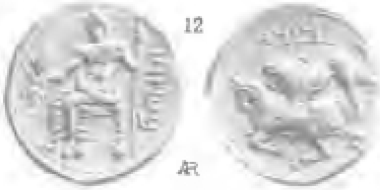

14
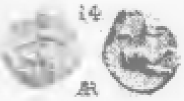

15
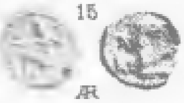

16
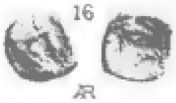

17
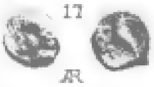

18
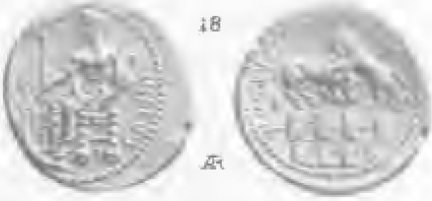

20
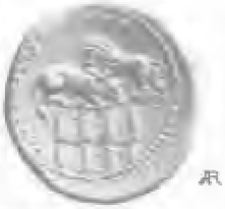

19
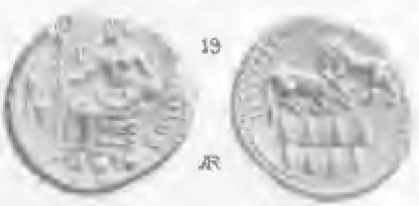

21
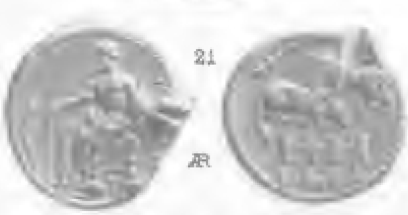

مازه

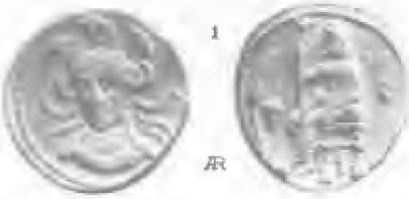
1
AR

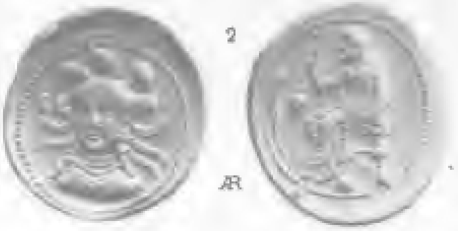
2
AR

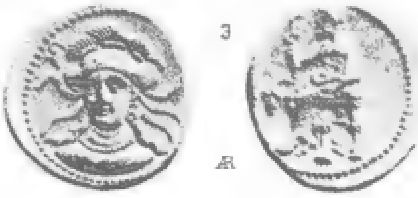
3
AR

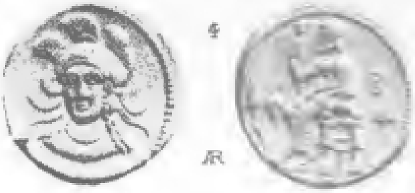
4
AR

تبرستان
www.tabarestan.info

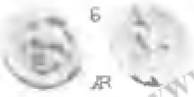
6
AR

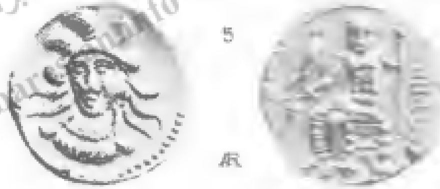
5
AR

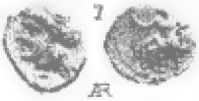
7
AR

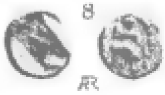
8
AR

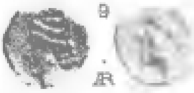
9
AR

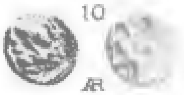
10
AR

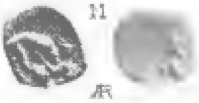
11
AR

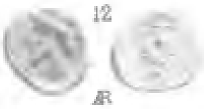
12
AR

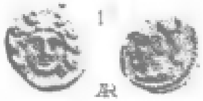
1
AR

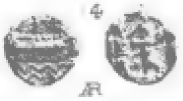
4
AR

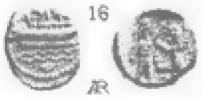
16
AR

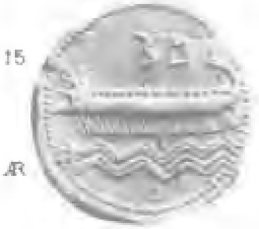
15
AR

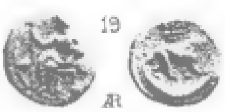
19
AR

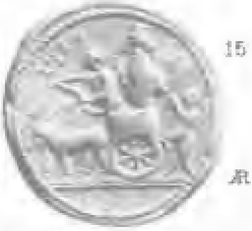
15
AR

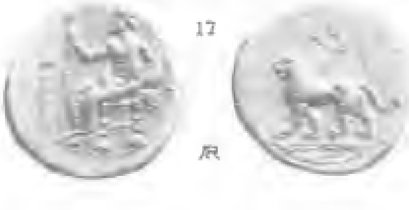
17
AR

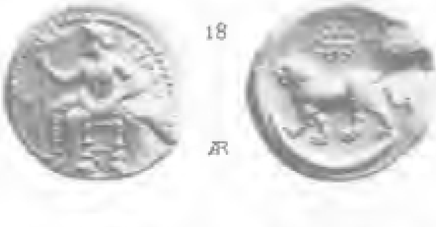
18
AR

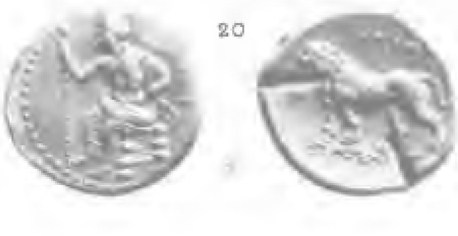
20

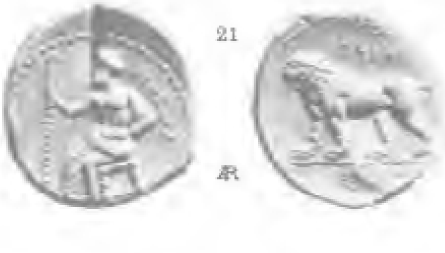
21
AR

مازه

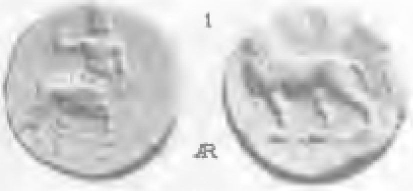

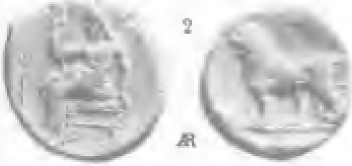

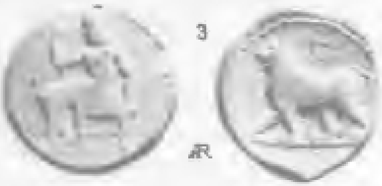

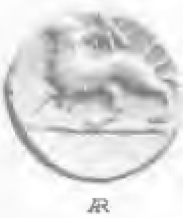

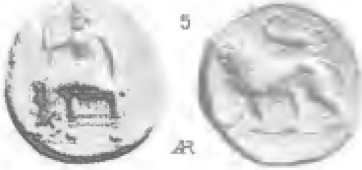

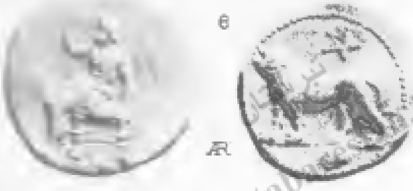

www.tabarestan.info

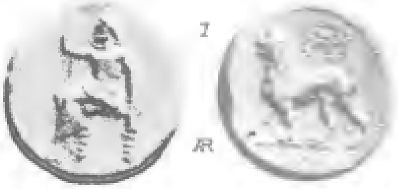

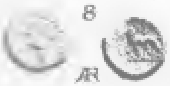

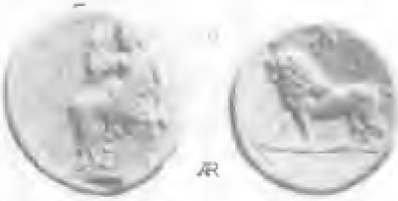

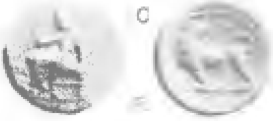

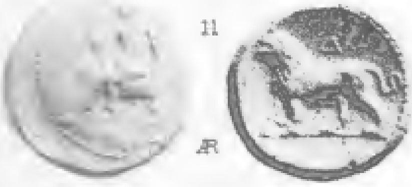

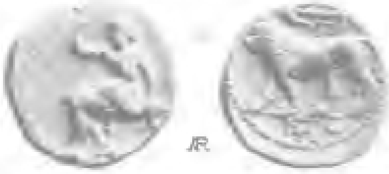

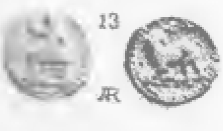

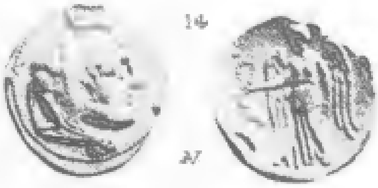

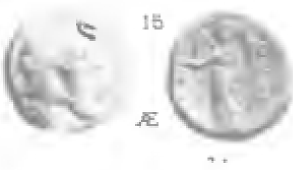

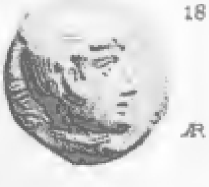

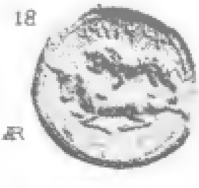

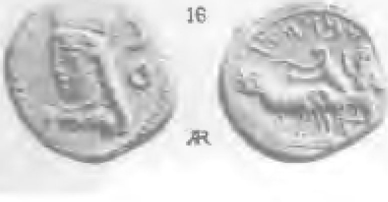

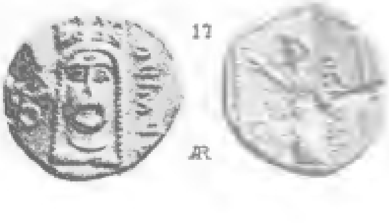

سلوکوس وساتراپ های دیگر اسکندر ـ عبد حداد .

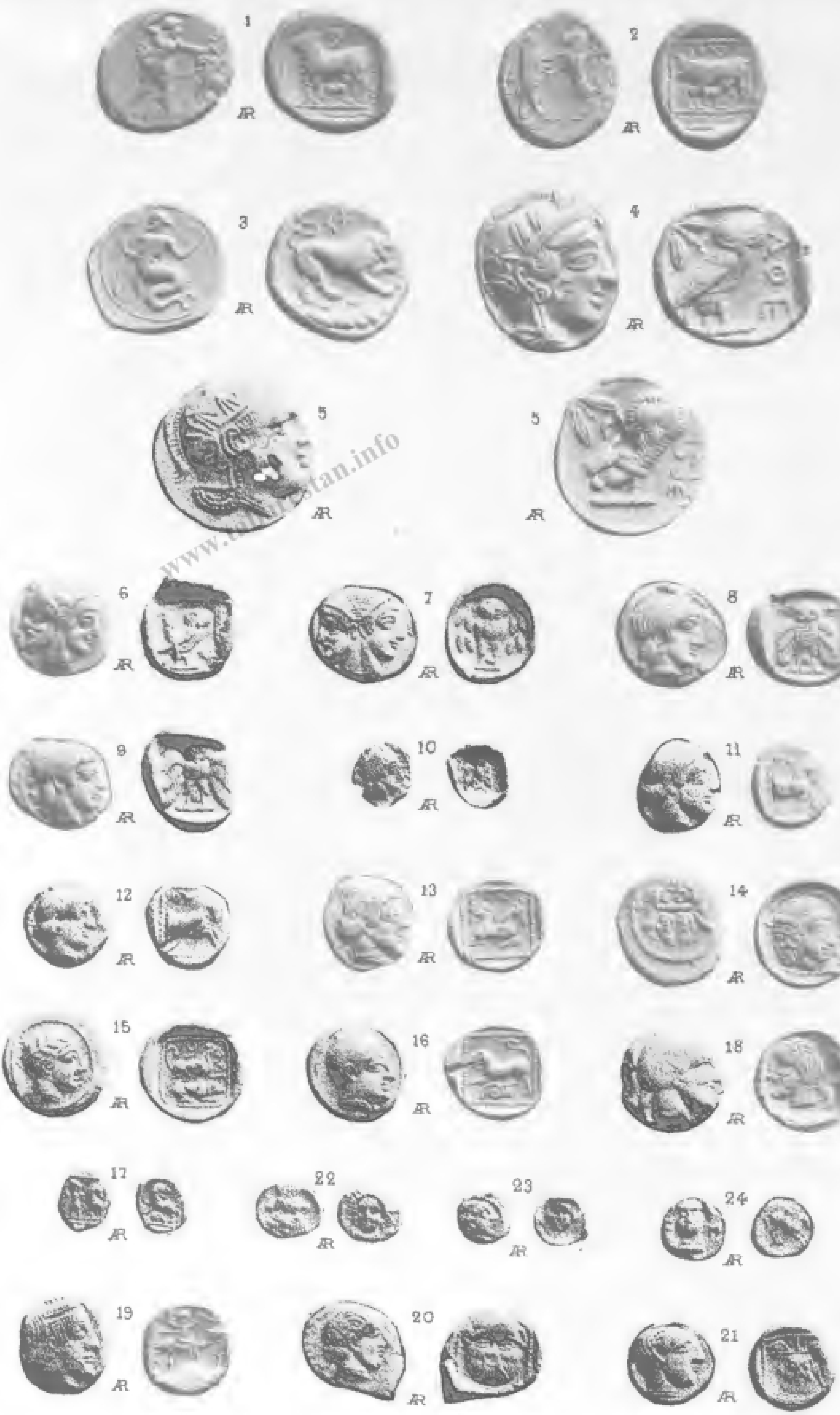
1
AR
2
AR
3
AR
4
AR
5
AR
5
AR
6
AR
7
AR
8
AR
9
AR
10
AR
11
AR
12
AR
13
AR
14
AR
15
AR
16
AR
18
AR
17
AR
22
AR
23
AR
24
AR
19
AR
20
AR
21
AR

www.tarikhestan.info

شاهان غزه وشهرهای فینیقیه و شهرهای ناشناس

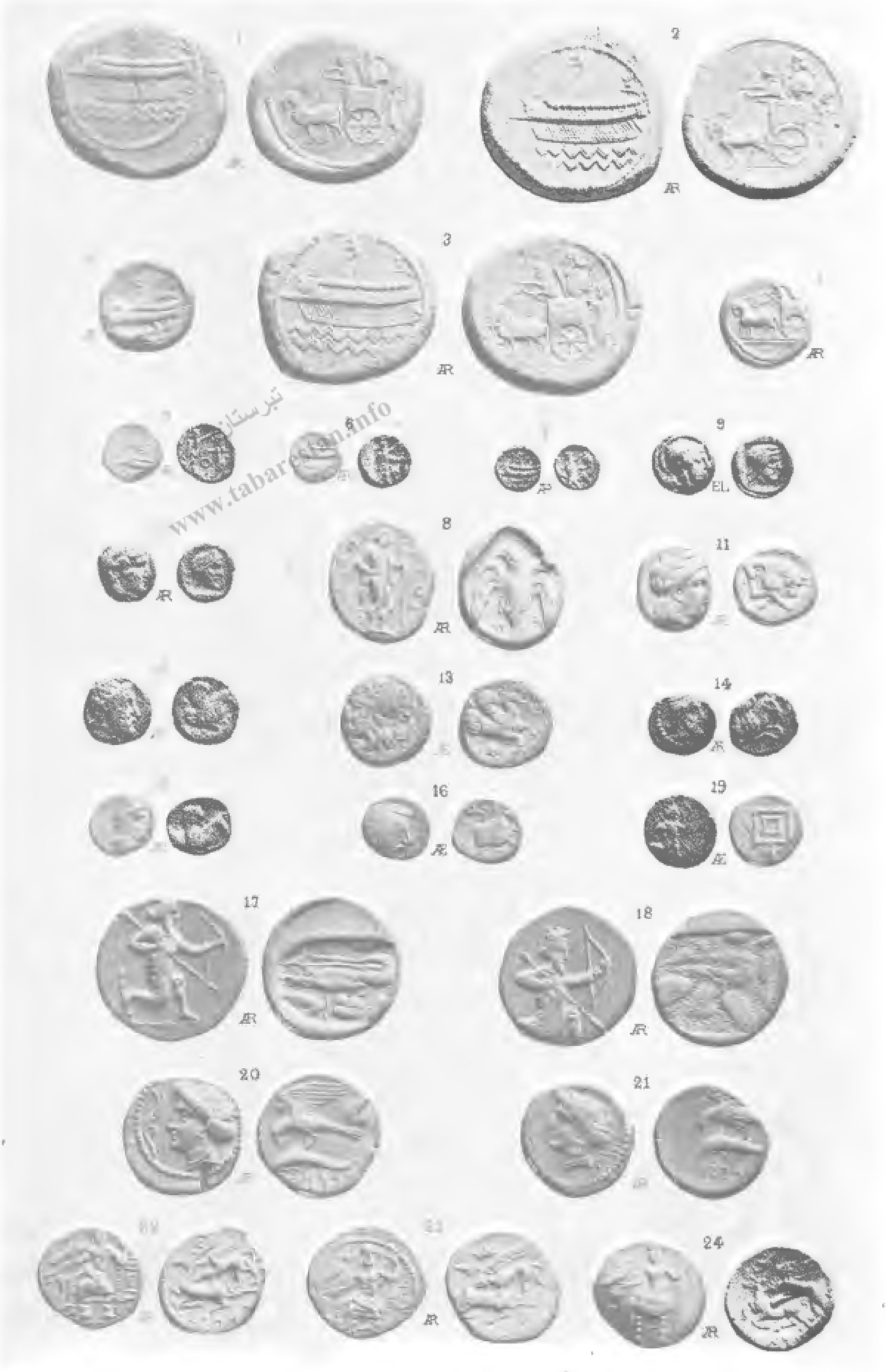
1
2
3
6
9
8
11
13
14
16
19
17
18
20
21
24
AR
EL
Æ

www.tabarestan.info
تبرستان

باگواس - تمیستوکل - اوریستنس

کورژیون ـ ارونت ـ سپهردات ـ ممنون ـ ابروکوماس ـ آریارات

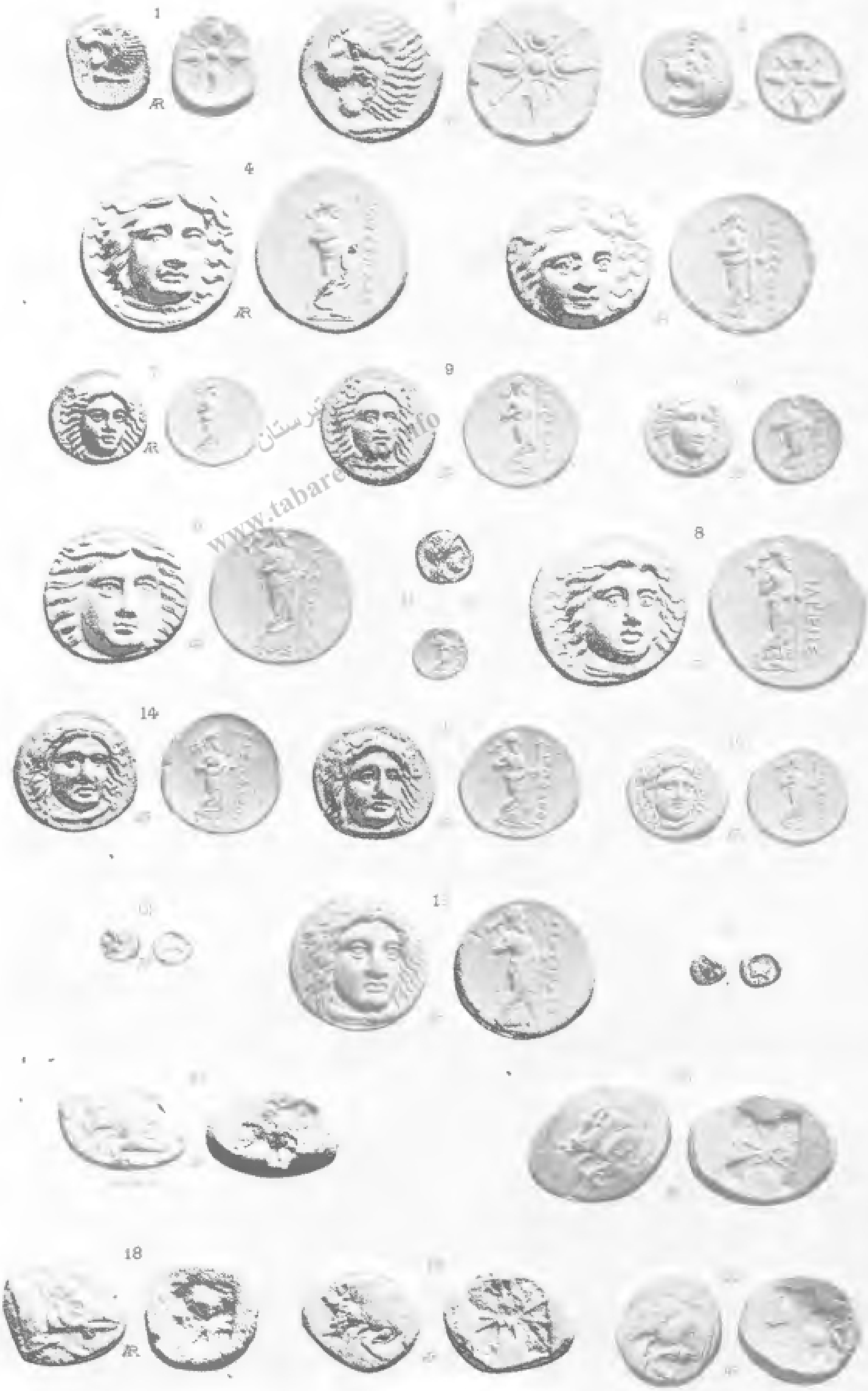
1
4
9
8
14
18
AR

www.tabarestan.info تبرستان

شاهان کاری ولیسی

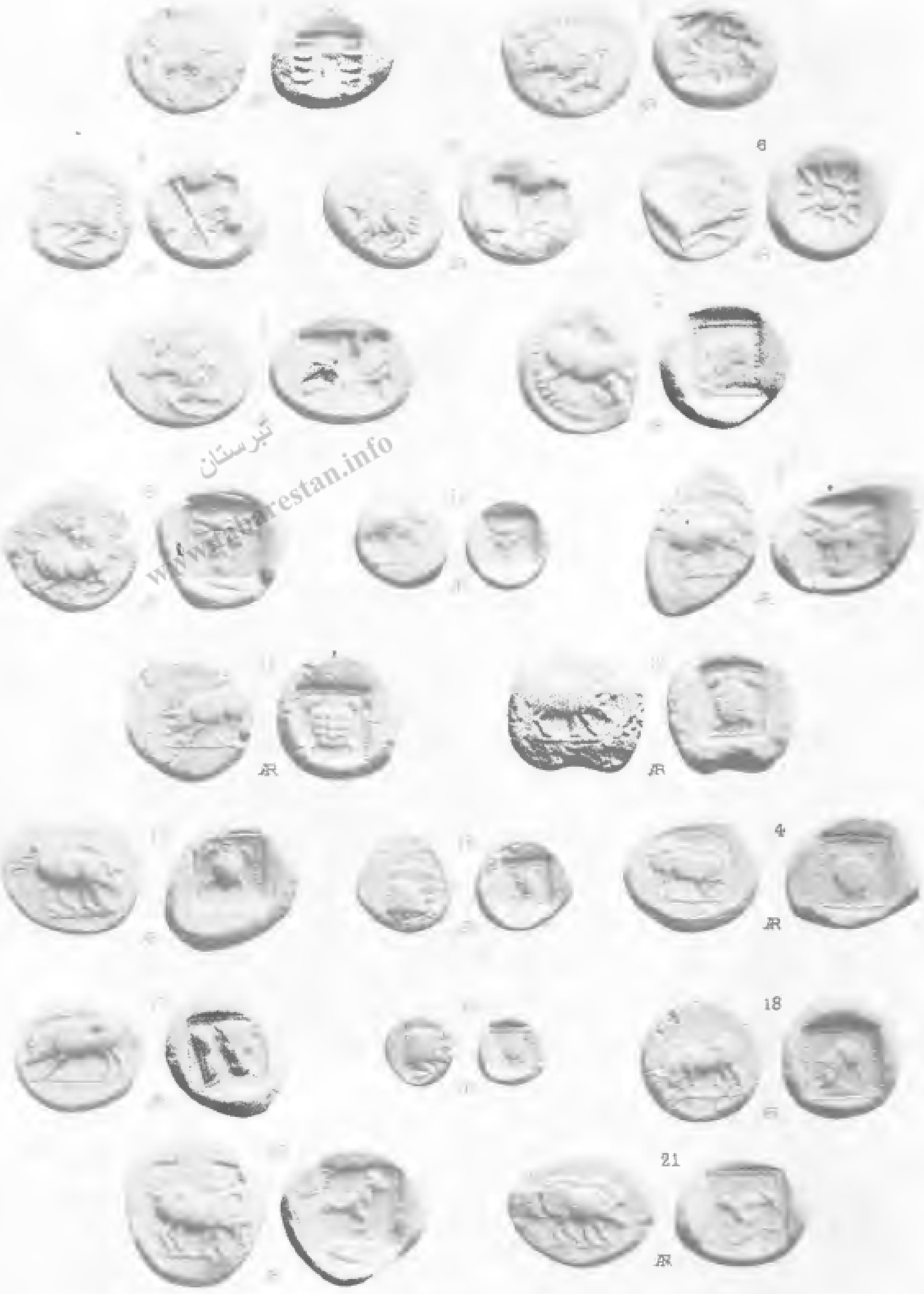
6
AR
AR
4
AR
18
21
AR
23
AR

تبرستان
www.tabarestan.info

شاهان لیسی

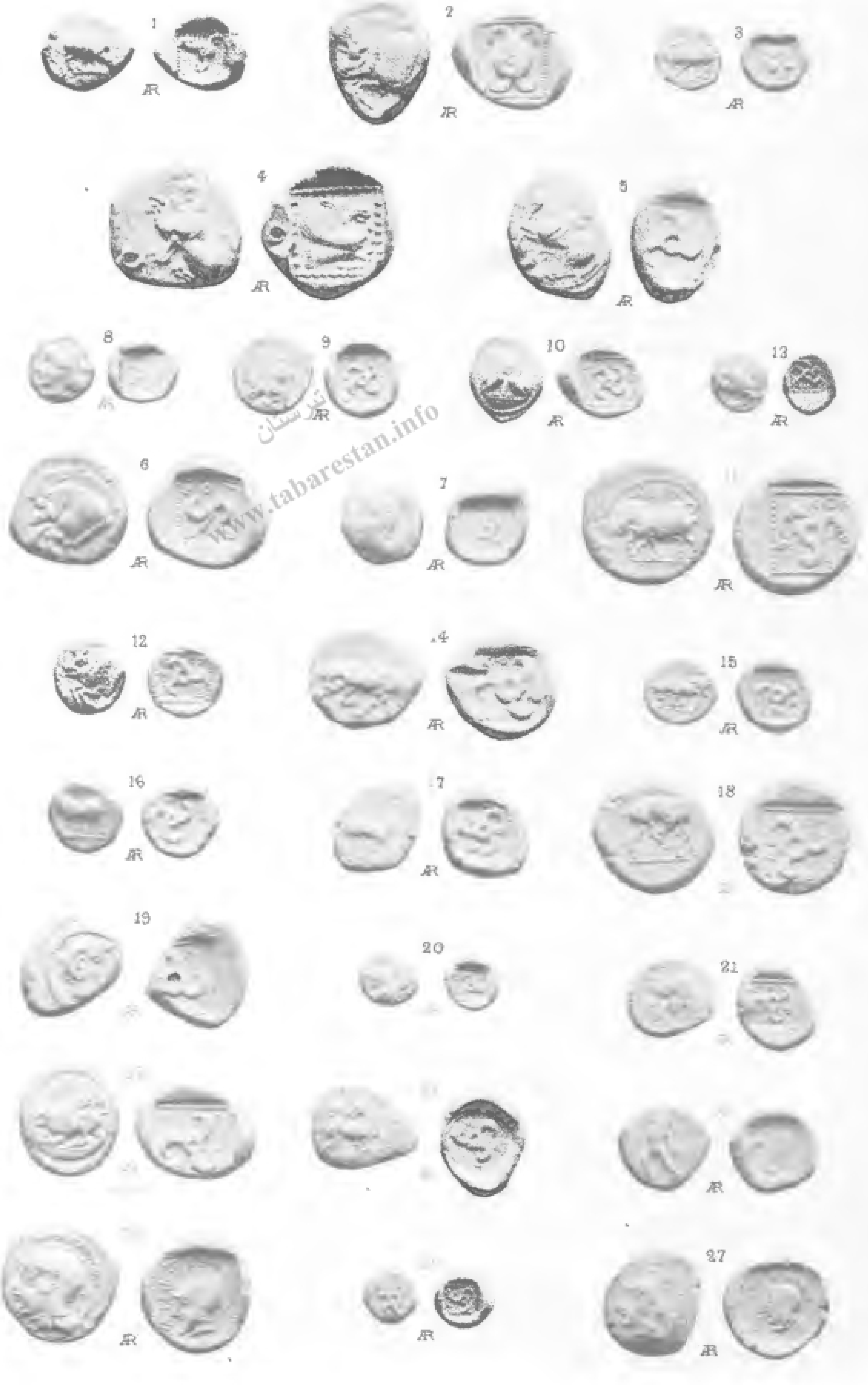
1
AR
2
AR
3
AR
4
AR
5
AR
8
AR
9
AR
10
AR
13
AR
6
AR
7
AR
11
AR
12
AR
.4
AR
15
AR
16
AR
17
AR
18
19
20
21
AR
AR
AR
27
AR

تبرستان
www.tabarestan.info

شاهان لیسی

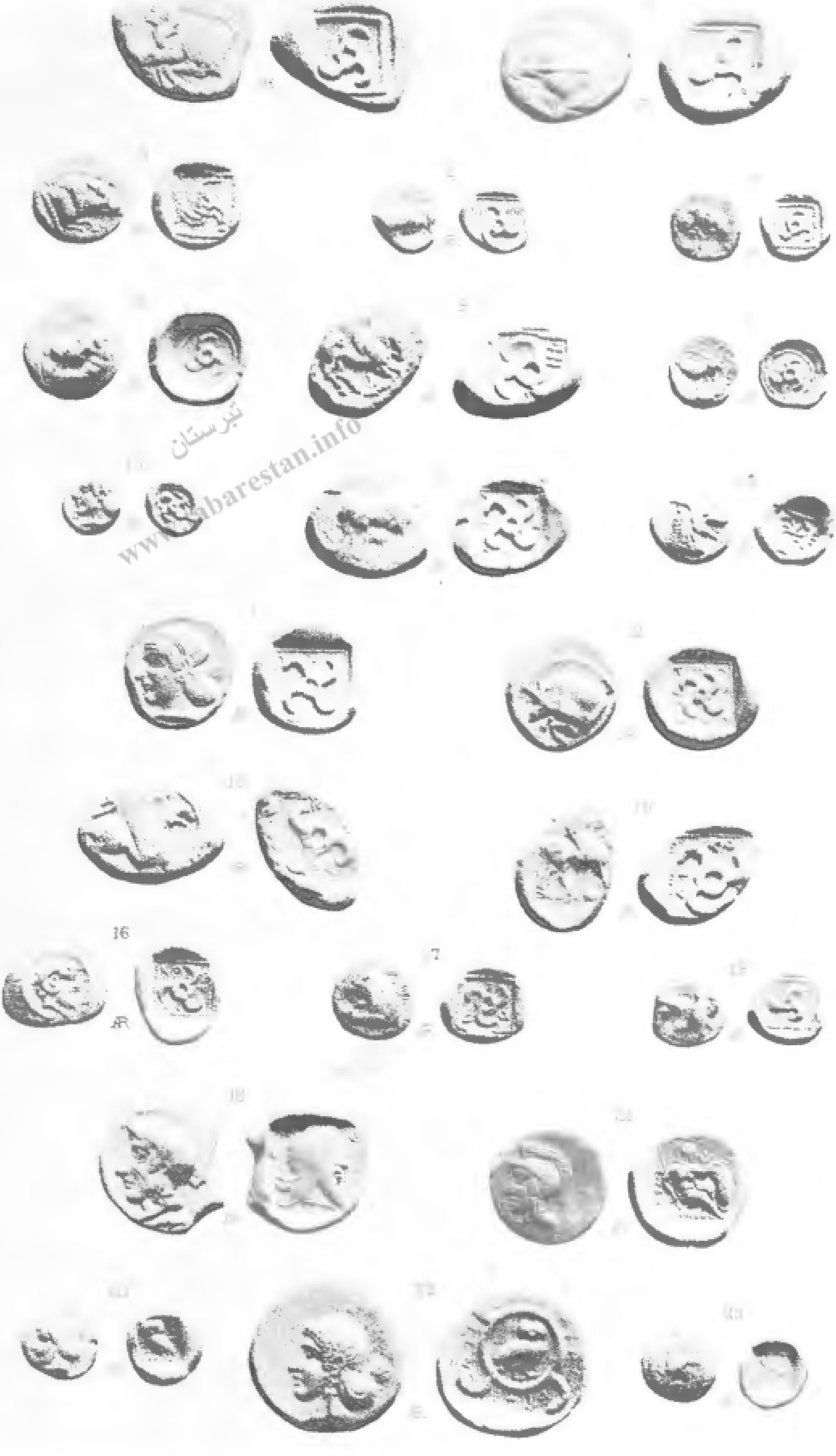

www.tabarestan.info
تبرستان

شاهان لیسی

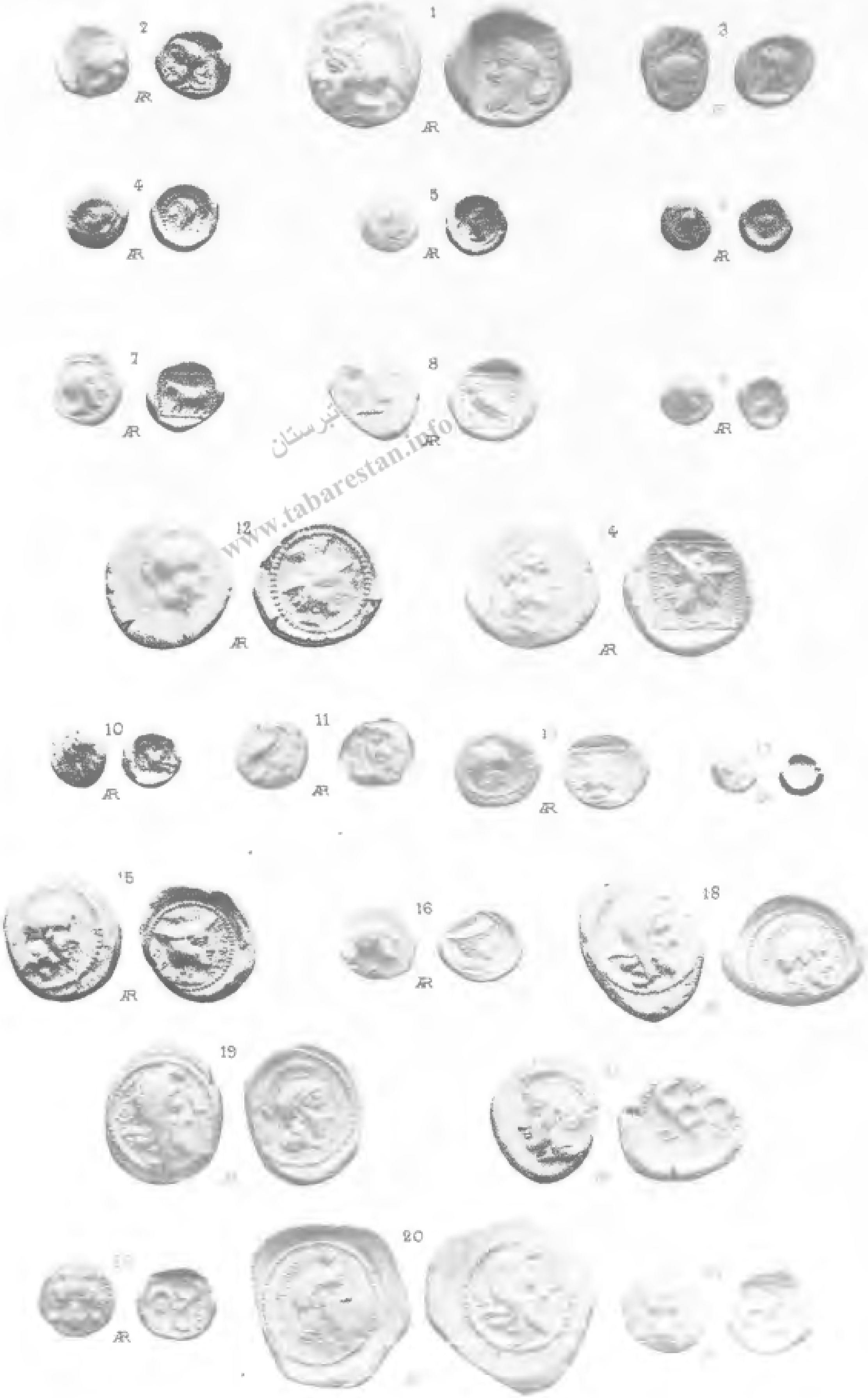
2
AR
1
AR
3
4
AR
5
AR
AR
7
AR
8
AR
AR
12
AR
4
AR
10
AR
11
AR
AR
15
AR
16
AR
18
19
20
AR

www.tabarestan.info تبرستان

شاهان لیسی

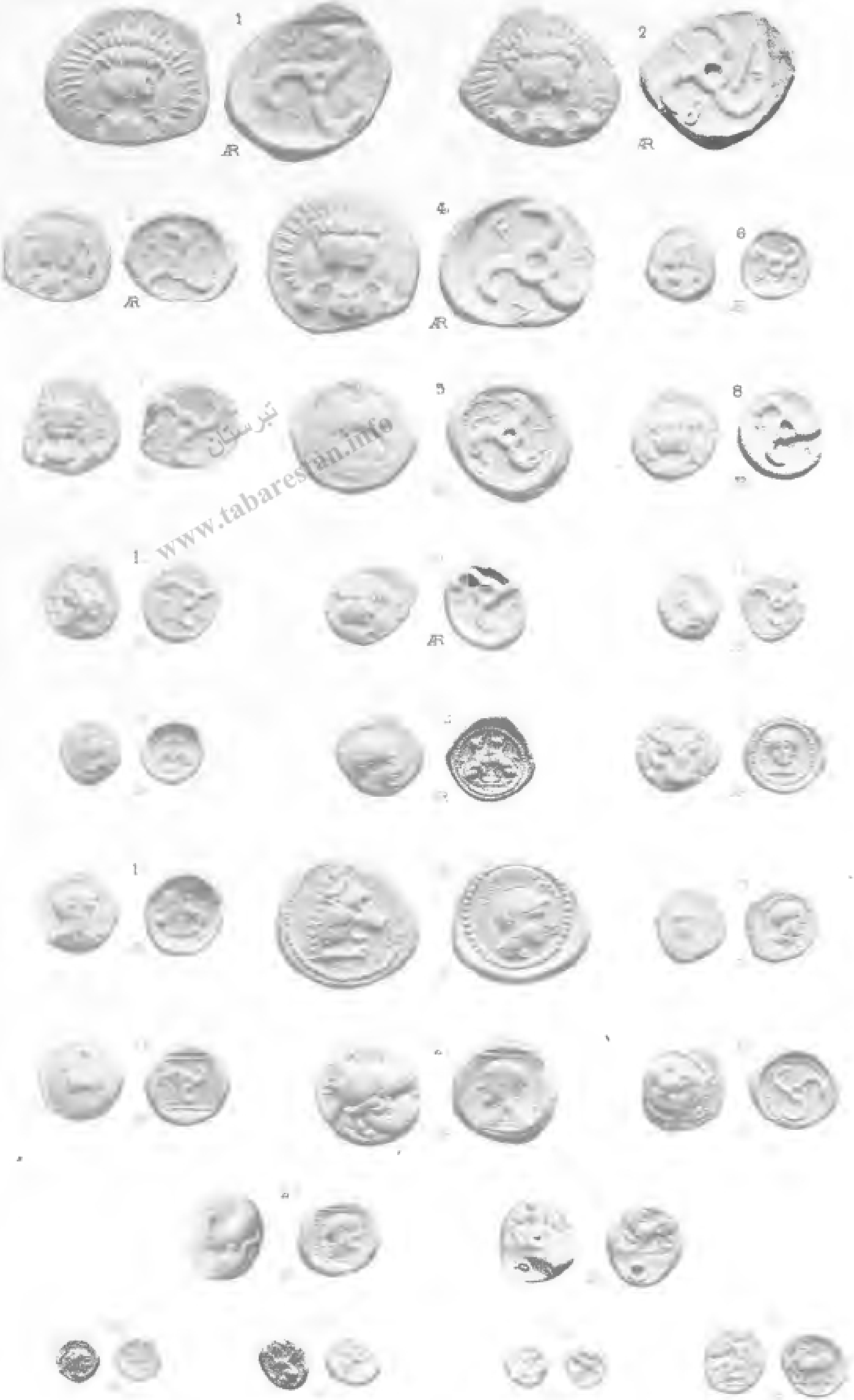
1
AR
2
AR
AR
4
AR
6
9
8
1
AR
1

تبرستان
www.tabarestan.info

شاهان لیسی

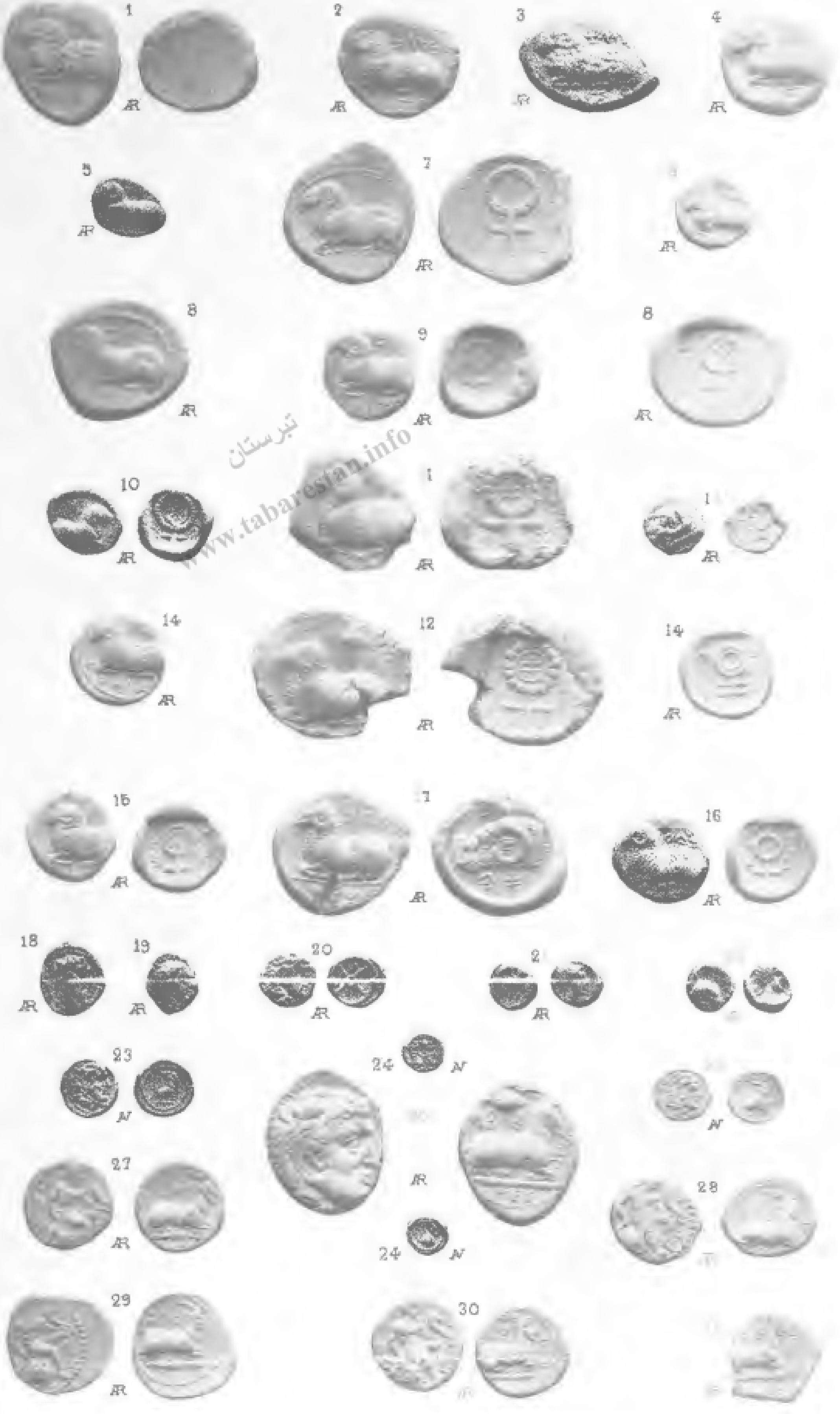
1
AR
2
AR
3
AR
4
AR
5
AR
7
AR
AR
8
AR
9
AR
8
AR
10
AR
1
AR
1
AR
14
AR
12
AR
14
AR
15
AR
17
AR
16
AR
18
AR
19
AR
20
AR
21
AR
23
N
24
N
AR
27
AR
28
24
N
29
AR
30

تبرستان www.tabarestan.info

سالامین

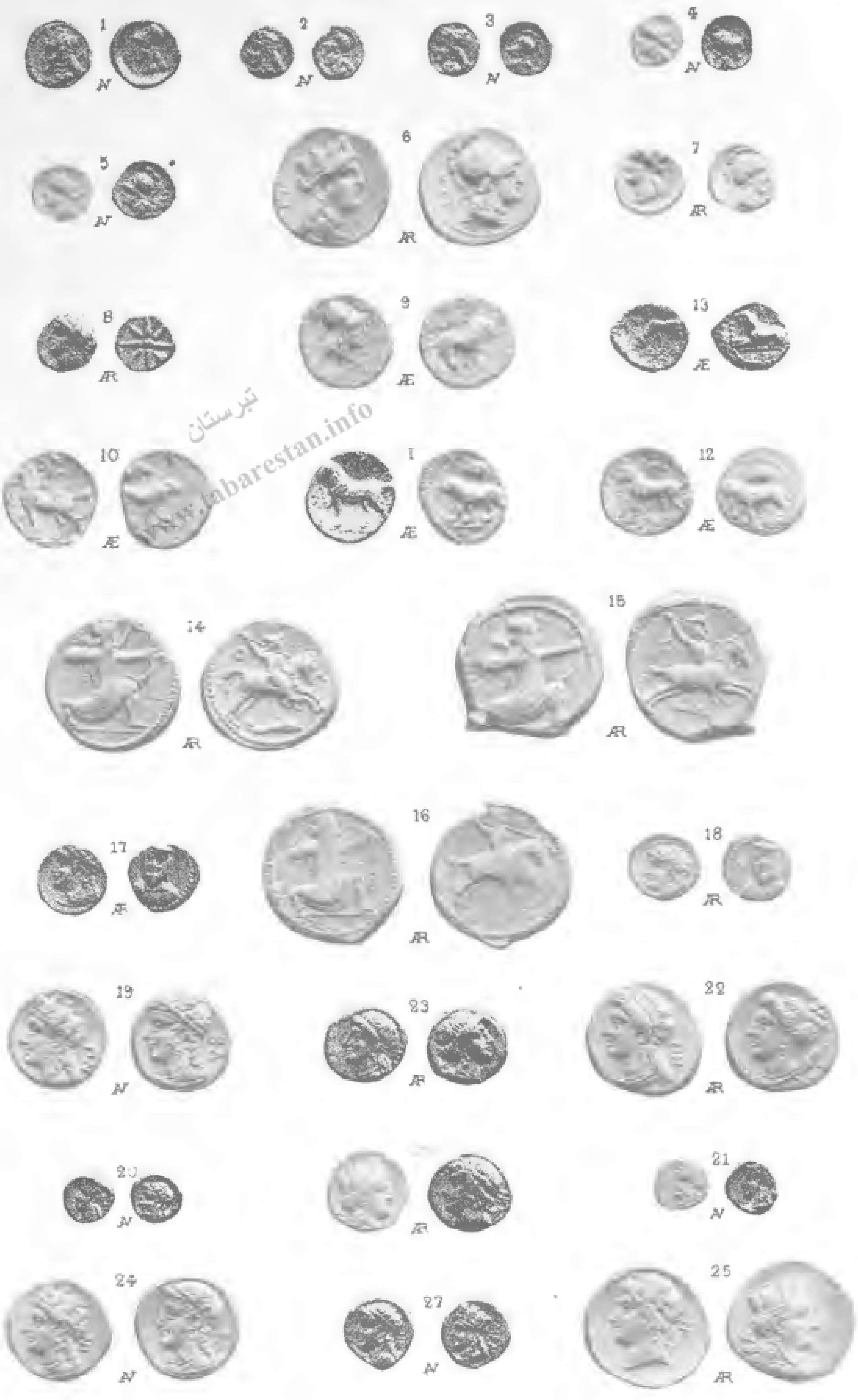
1
AV
2
AV
3
AV
4
AV
5
AV
6
AR
7
AR
8
AR
9
Æ
13
Æ
10
Æ
1
Æ
12
Æ
14
AR
15
AR
17
Æ
16
AR
18
AR
19
AV
23
AR
22
AR
20
AV
AR
21
AV
24
AV
27
AV
25
AR

تبرستان
www.tabarestan.info

سالامین

1

2

3
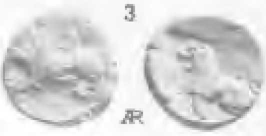

4

5
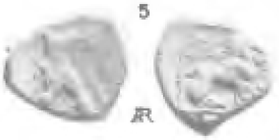

6
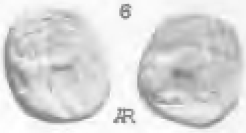

7
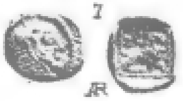

8
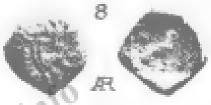

9

تبرستان
www.tabarestan.info

10
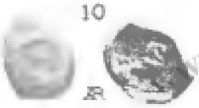

11
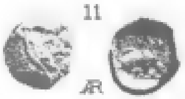

12
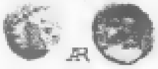

13

14
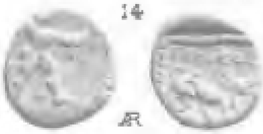

13

15
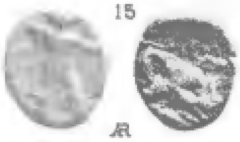

16
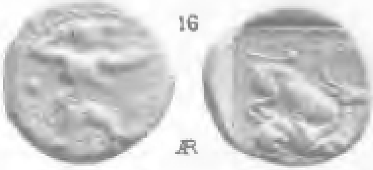

17
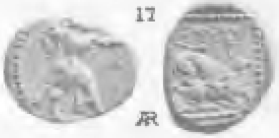

18
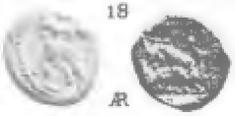

21
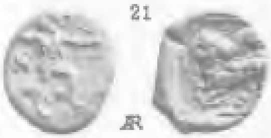

19
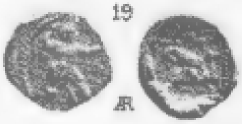

20
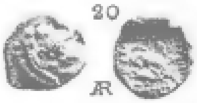

22
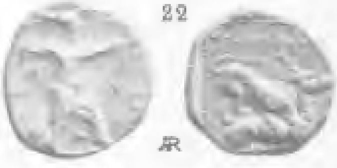

23
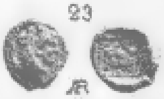

کیتیوم

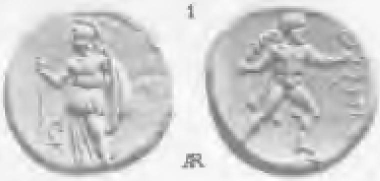

1

AR

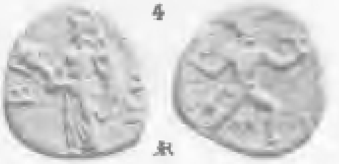

4

AR

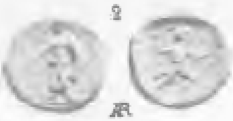

2

AR

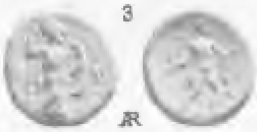

3

AR

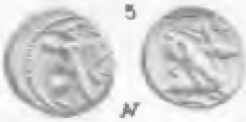

5

AV

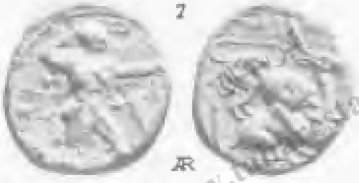

7

AR

www.ta...stan.info

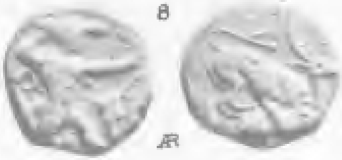

8

AR

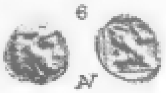

6

AV

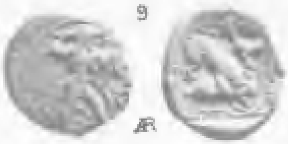

9

AR

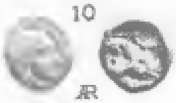

10

AR

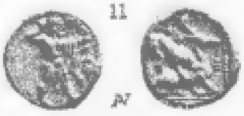

11

AV

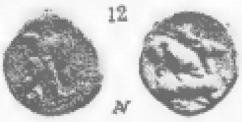

12

AV

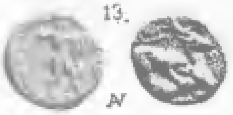

13

AV

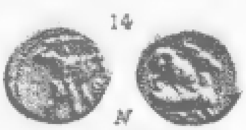

14

AV

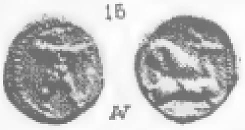

15

AV

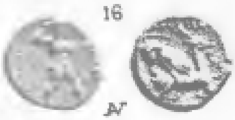

16

AV

17

AV

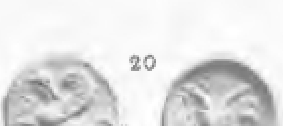

20

AR

21

AR

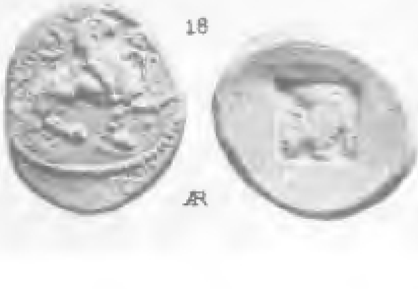

18

AR

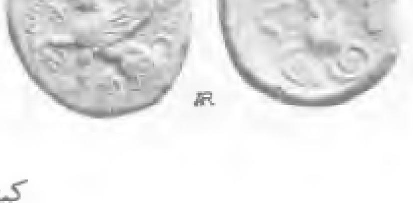

19

AR

کیتیوم ـ ایدالیوم

قبرس

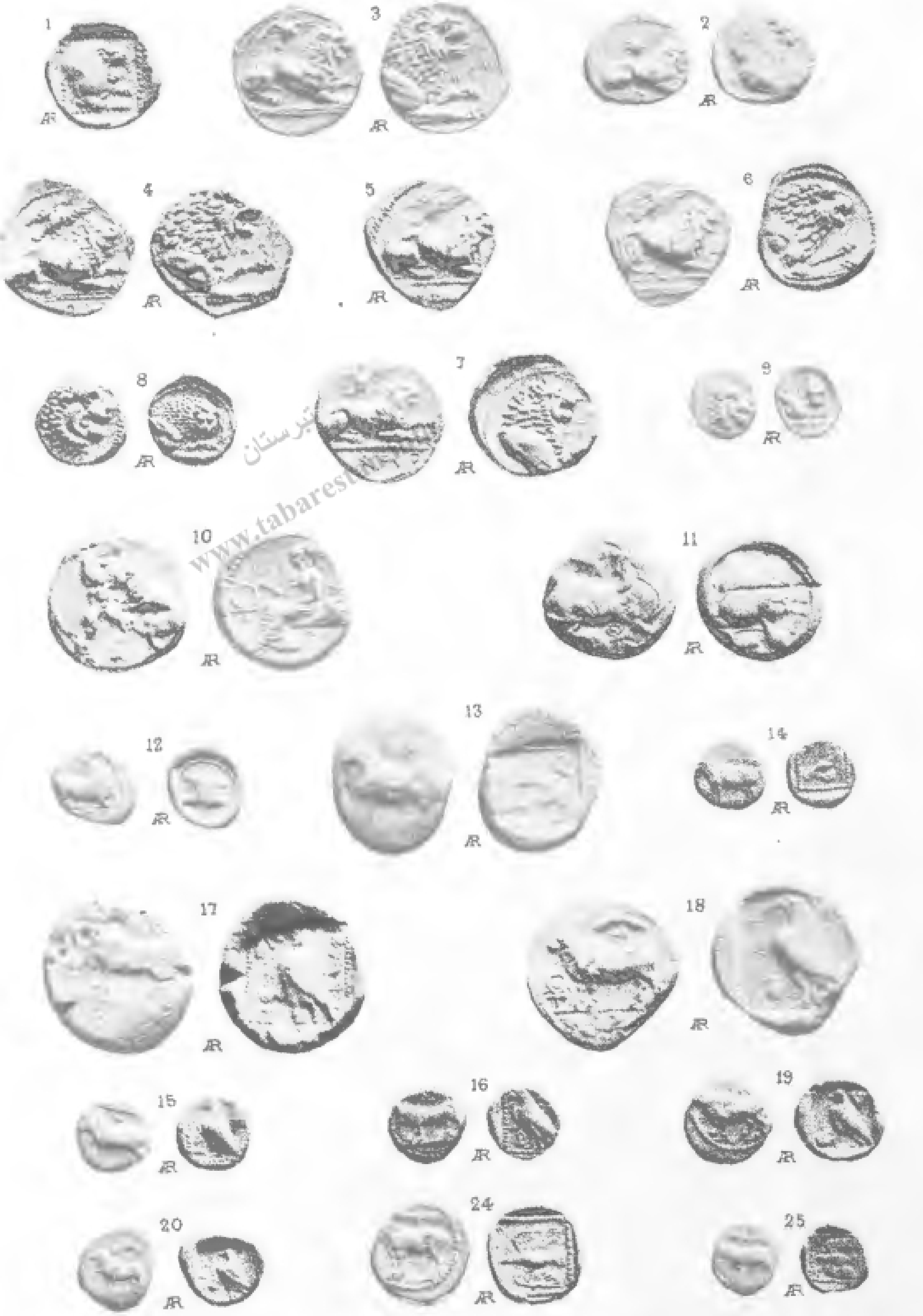
1
AR
3
AR
2
AR
4
AR
5
AR
6
AR
8
AR
7
AR
9
AR
10
AR
11
AR
12
AR
13
AR
14
AR
17
AR
18
AR
15
AR
16
AR
19
AR
20
AR
24
AR
25
AR
21
AR
22
AR
23
AR

www.tabarestan.info تبرستان

آماتونت ـ کوریوم ـ پافوس

1

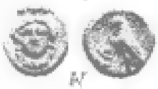

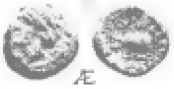

6

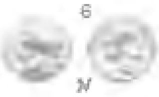

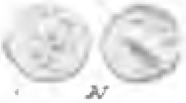

2

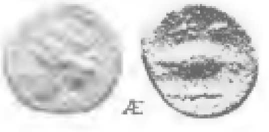

4

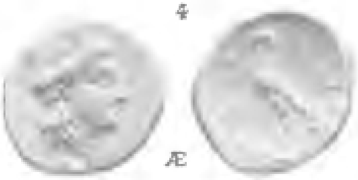

5

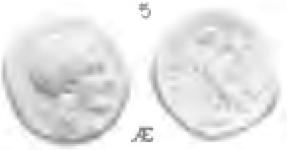

9

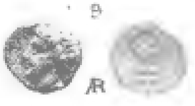

10

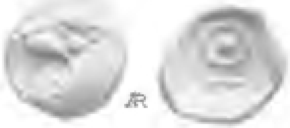

8

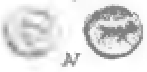

11

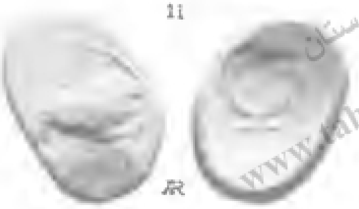

13

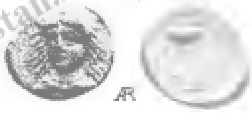

12

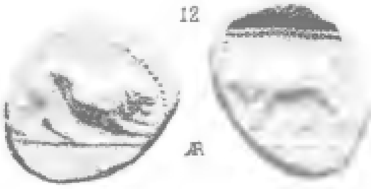

تبرستان www.tabarestan.info

14

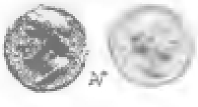

20

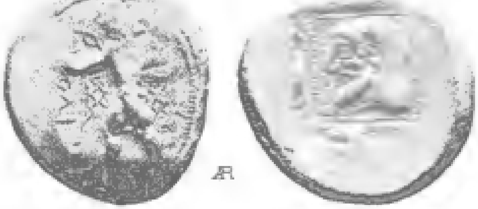

16

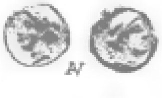

15

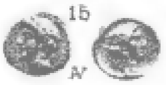

17

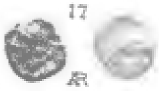

18

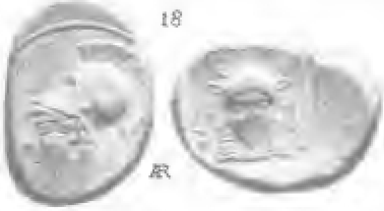

19

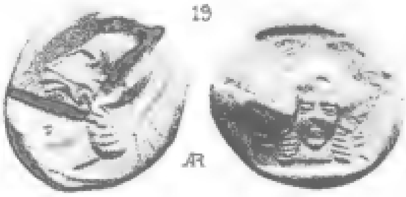

22

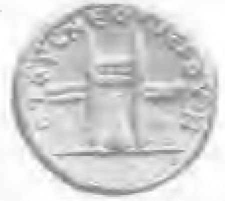

21

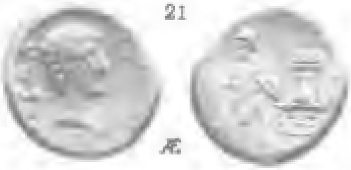

23

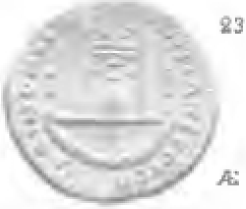

24

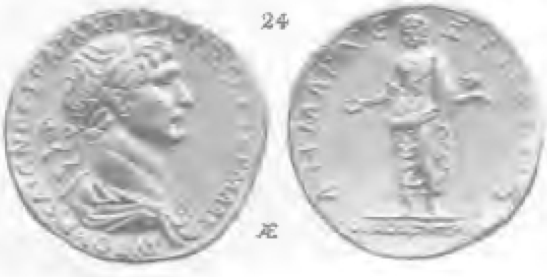

25

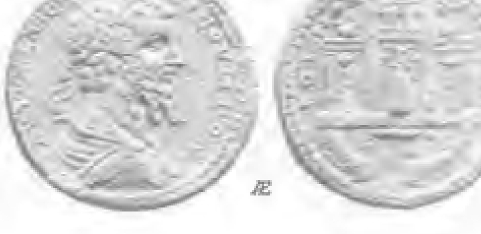

پافوس ــ ماریوم ــ سولی ــ لاپتوس، تحت تسلط رم

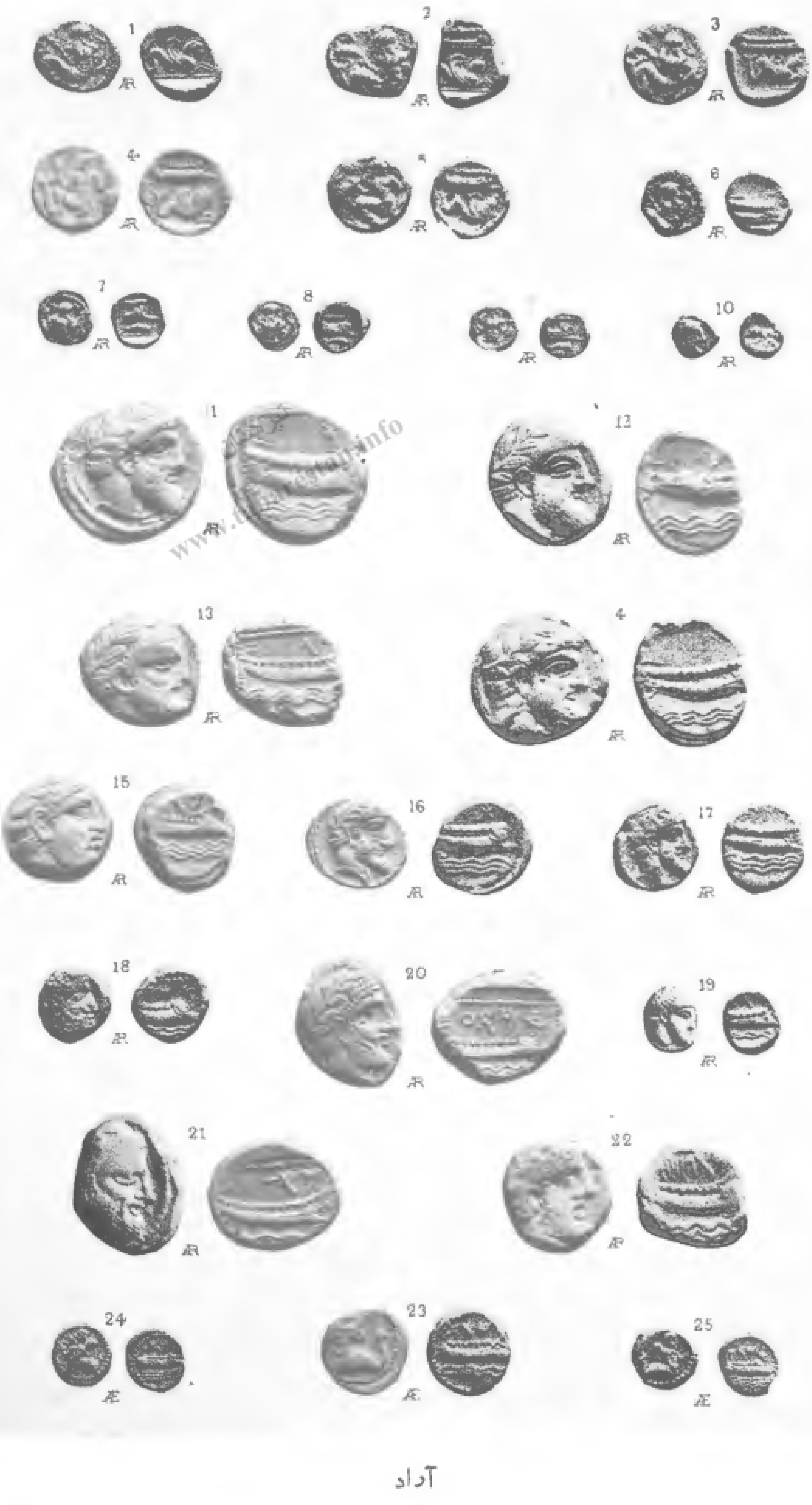
1
AR
2
AR
3
AR
4
AR
AR
6
AR
7
AR
8
AR
AR
10
AR
11
AR
12
AR
13
AR
4
AR
15
AR
16
AR
17
AR
18
AR
20
AR
19
AR
21
AR
22
AR
24
Æ
23
Æ
25
Æ

آراد

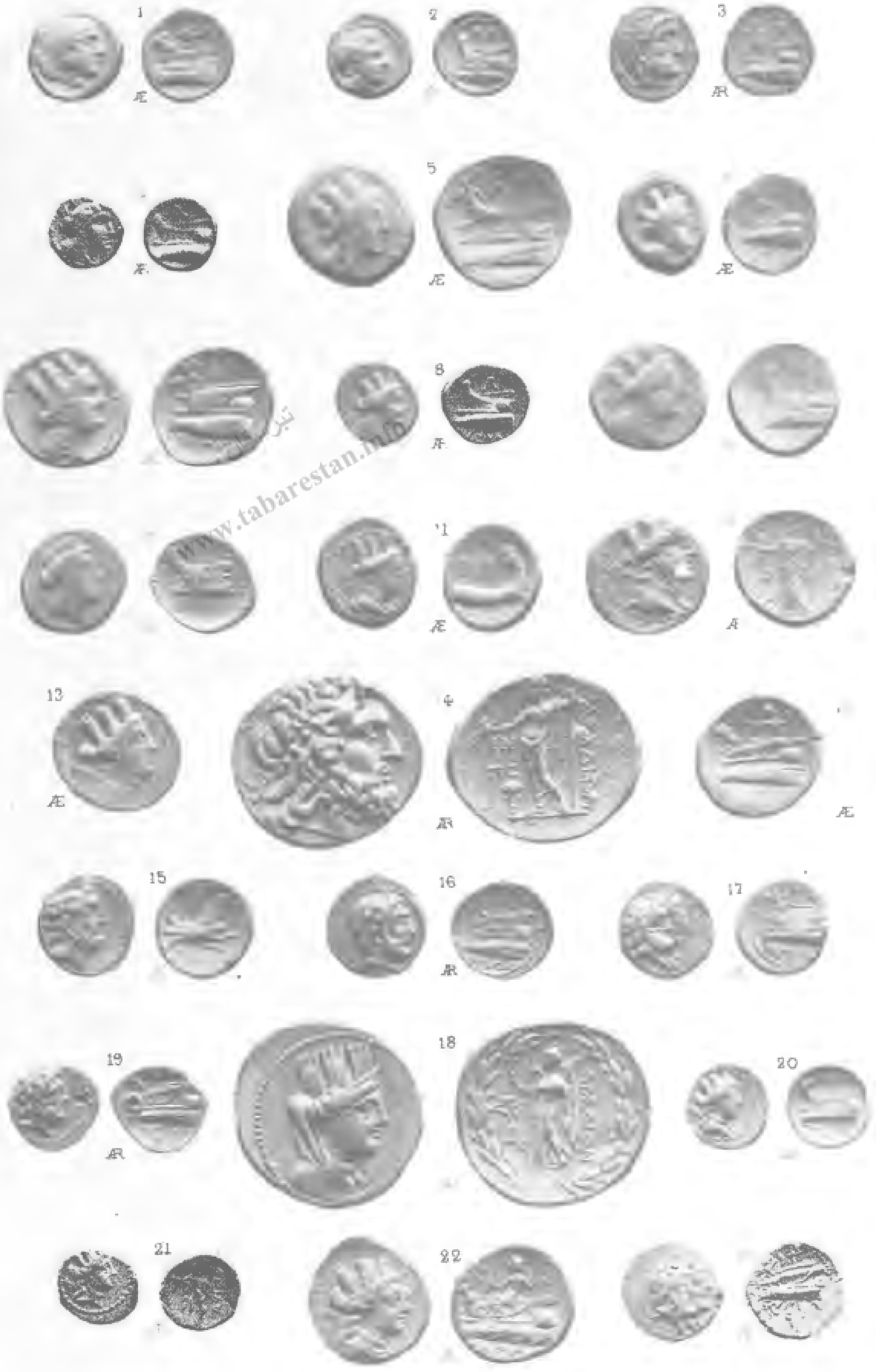
1
Æ
2
3
AR
Æ
5
Æ
Æ
8
Æ
'1
Æ
A
13
Æ
4
AR
Æ
15
16
AR
17
19
AR
18
20
21
22

www.tabarestan.info تبرستان

آراد

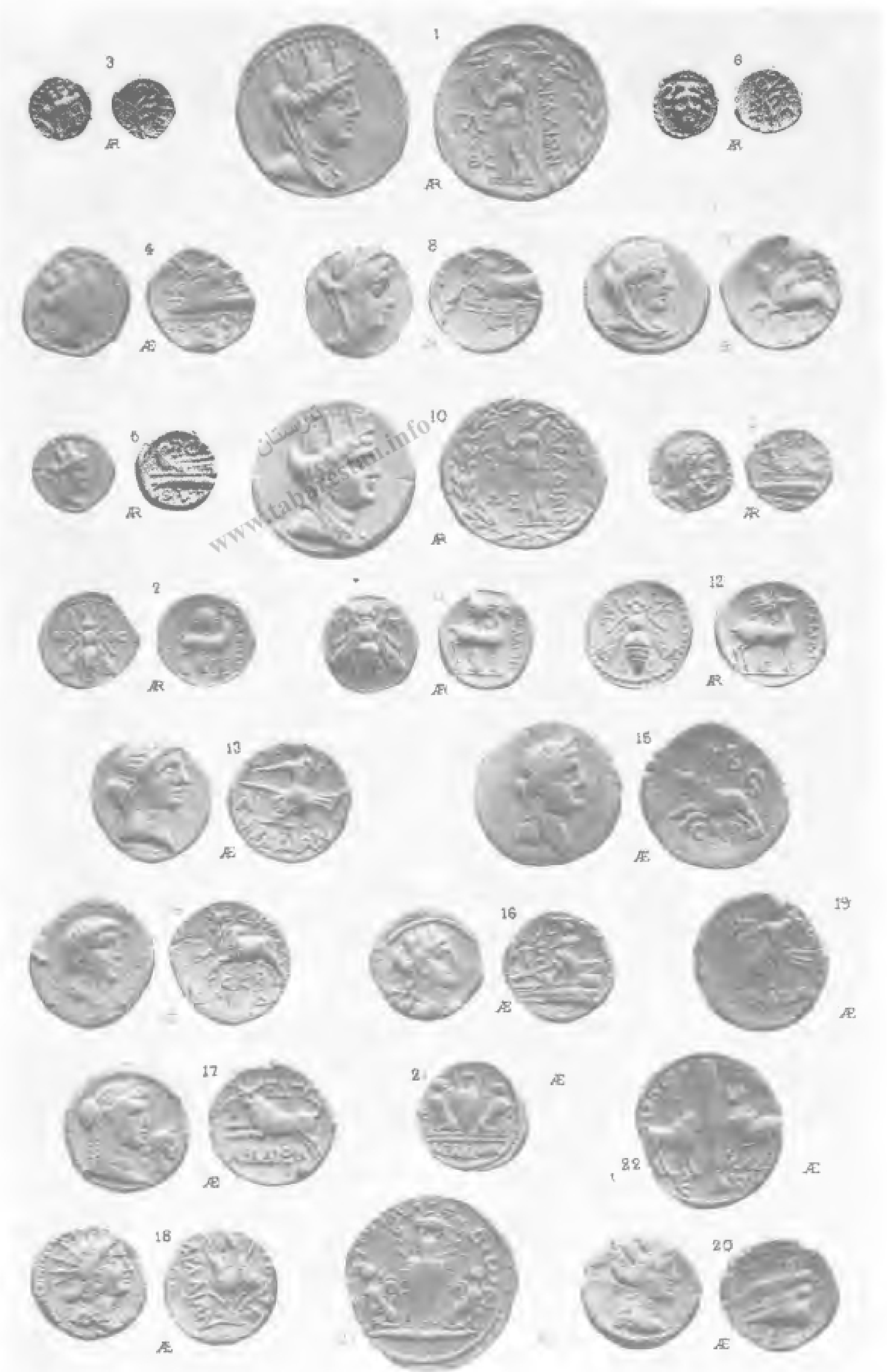
3
AR
1
AR
6
AR
4
Æ
8
5
AR
10
AR
AR
2
AR
AR
12
AR
13
Æ
15
Æ
16
Æ
19
Æ
17
Æ
21
Æ
22
Æ
18
Æ
20
Æ

www.tabarestan.info
طبرستان

آراد

تبرستان www.tabarestan.info

1
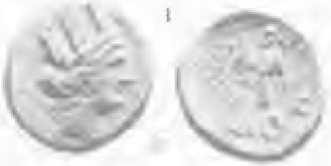

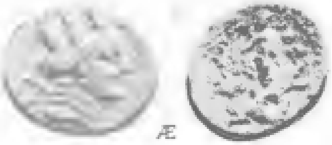

3
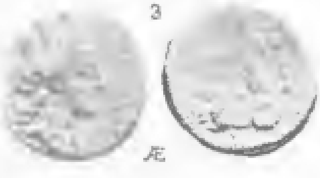

5

6
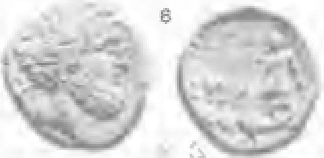

7

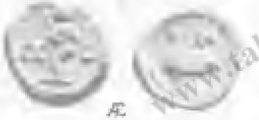

8
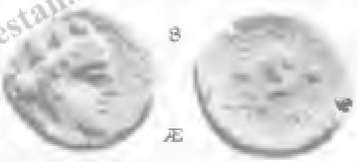

10
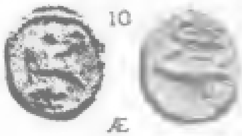

1

12

1

16

7
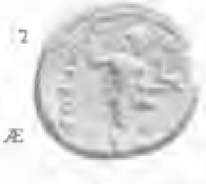

18

19

20

24

بریتوس

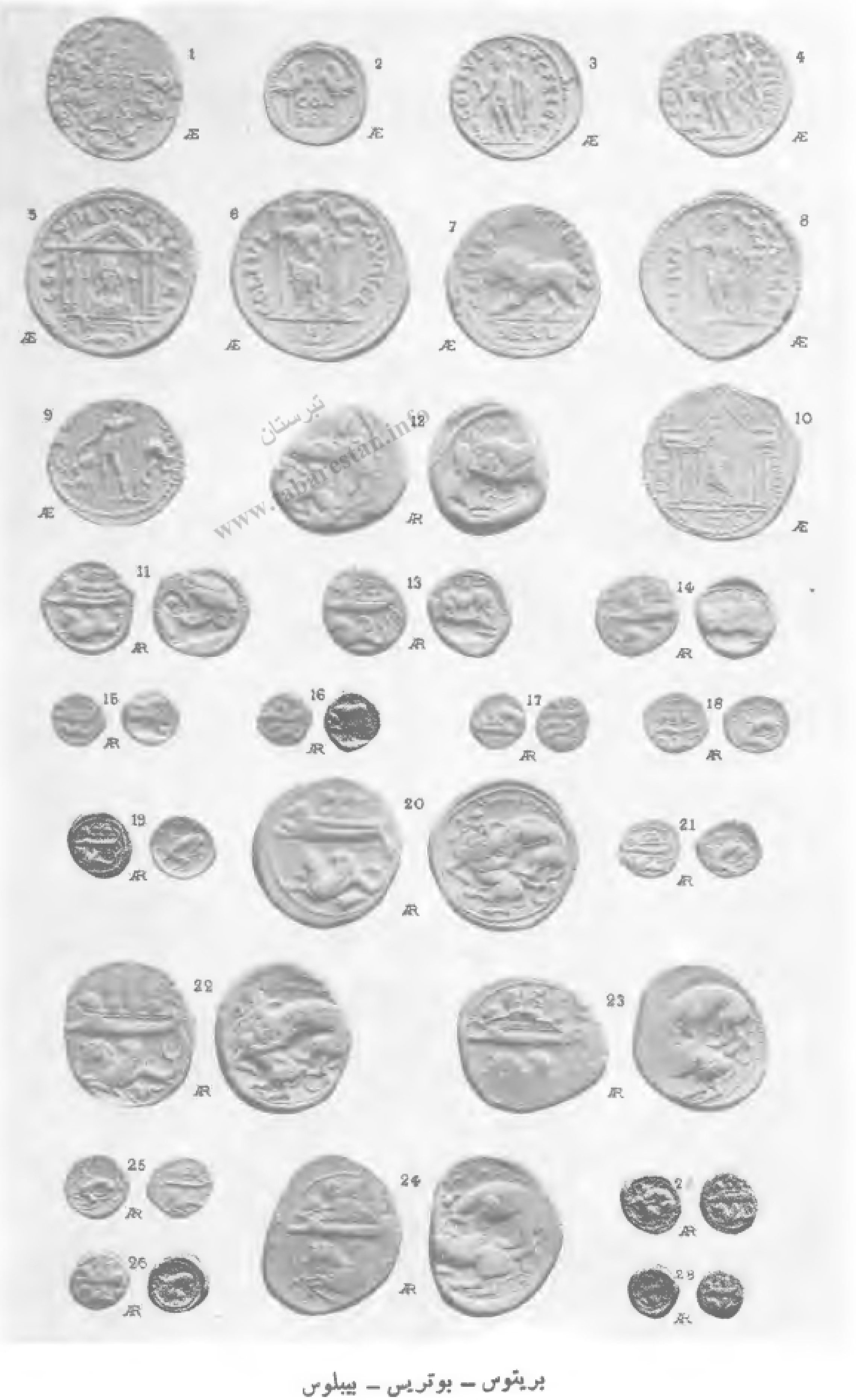
1
Æ
2
Æ
3
Æ
4
Æ
5
Æ
6
Æ
7
Æ
8
Æ
9
Æ
12
AR
10
Æ
11
AR
13
AR
14
AR
15
AR
16
AR
17
AR
18
AR
19
AR
20
AR
21
AR
22
AR
23
AR
25
AR
24
AR
27
AR
26
AR
28
AR

تبرستان www.tabarestan.info

بریتوس – بوتریس – بیبلوس

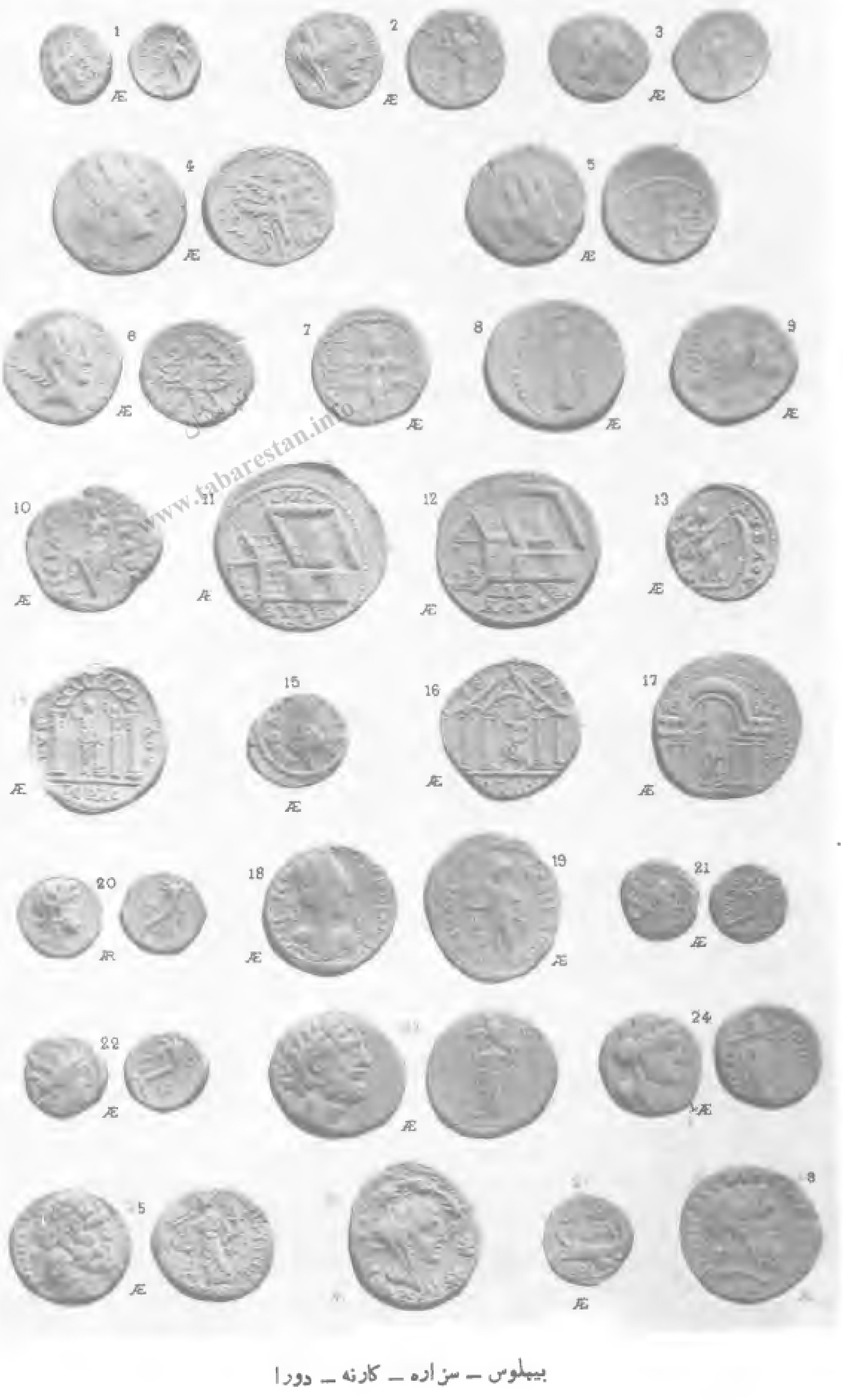
1
Æ
2
Æ
3
Æ
4
Æ
5
Æ
6
Æ
7
Æ
8
Æ
9
Æ
10
Æ
11
Æ
12
Æ
13
Æ
15
Æ
16
Æ
17
Æ
20
AR
18
Æ
19
Æ
21
Æ
22
Æ
Æ
24
Æ
5
Æ
Æ
8

www.tabarestan.info

بیبلوس ــ سزاره ــ کارنه ــ دورا

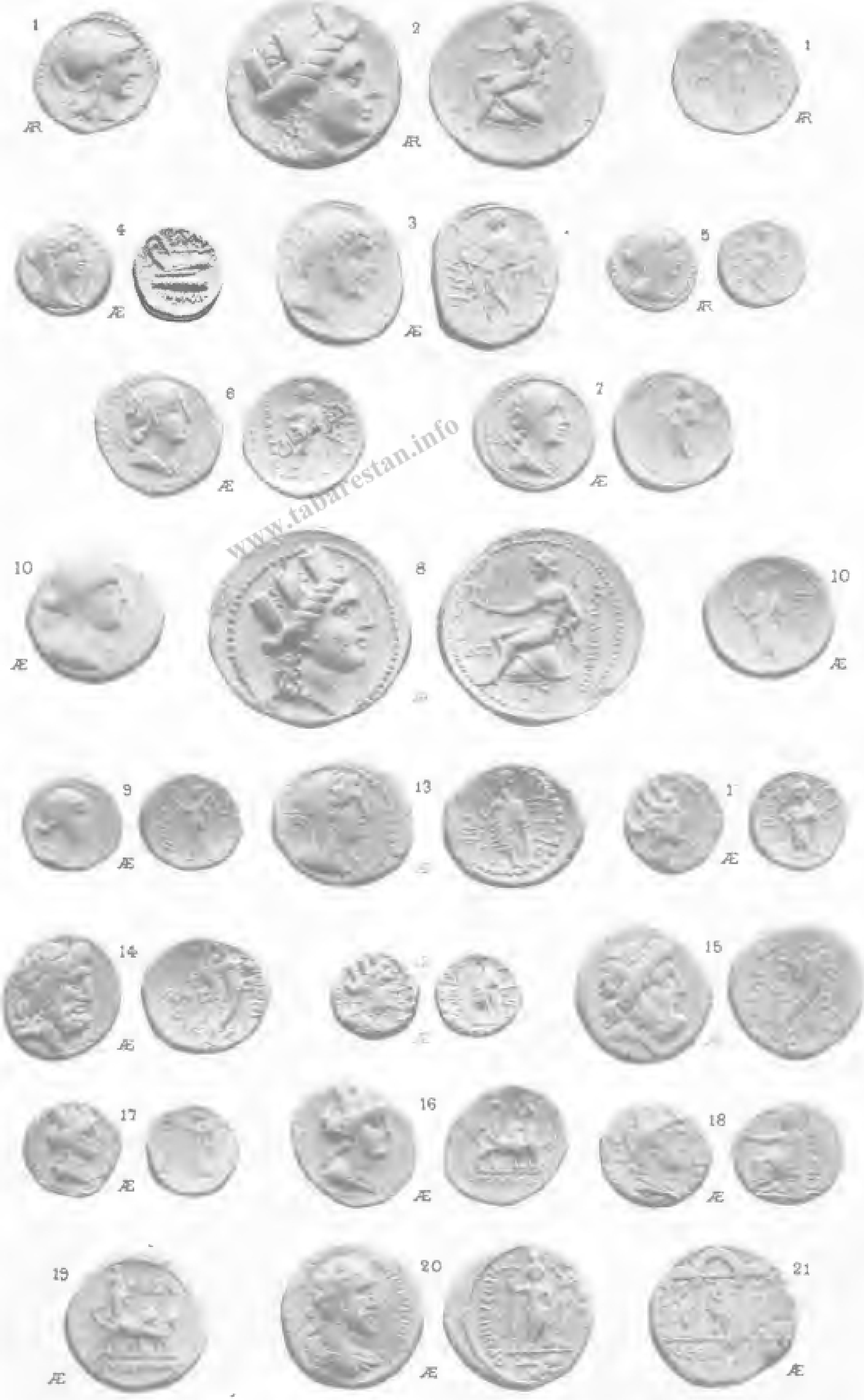
1
AR
2
AR
1
AR
4
Æ
3
Æ
5
AR
6
Æ
7
Æ
10
Æ
8
10
Æ
9
Æ
13
Æ
14
Æ
15
17
Æ
16
Æ
18
Æ
19
Æ
20
Æ
21
Æ

www.tabarestan.info

ماراتوس ــ اورتوزیا

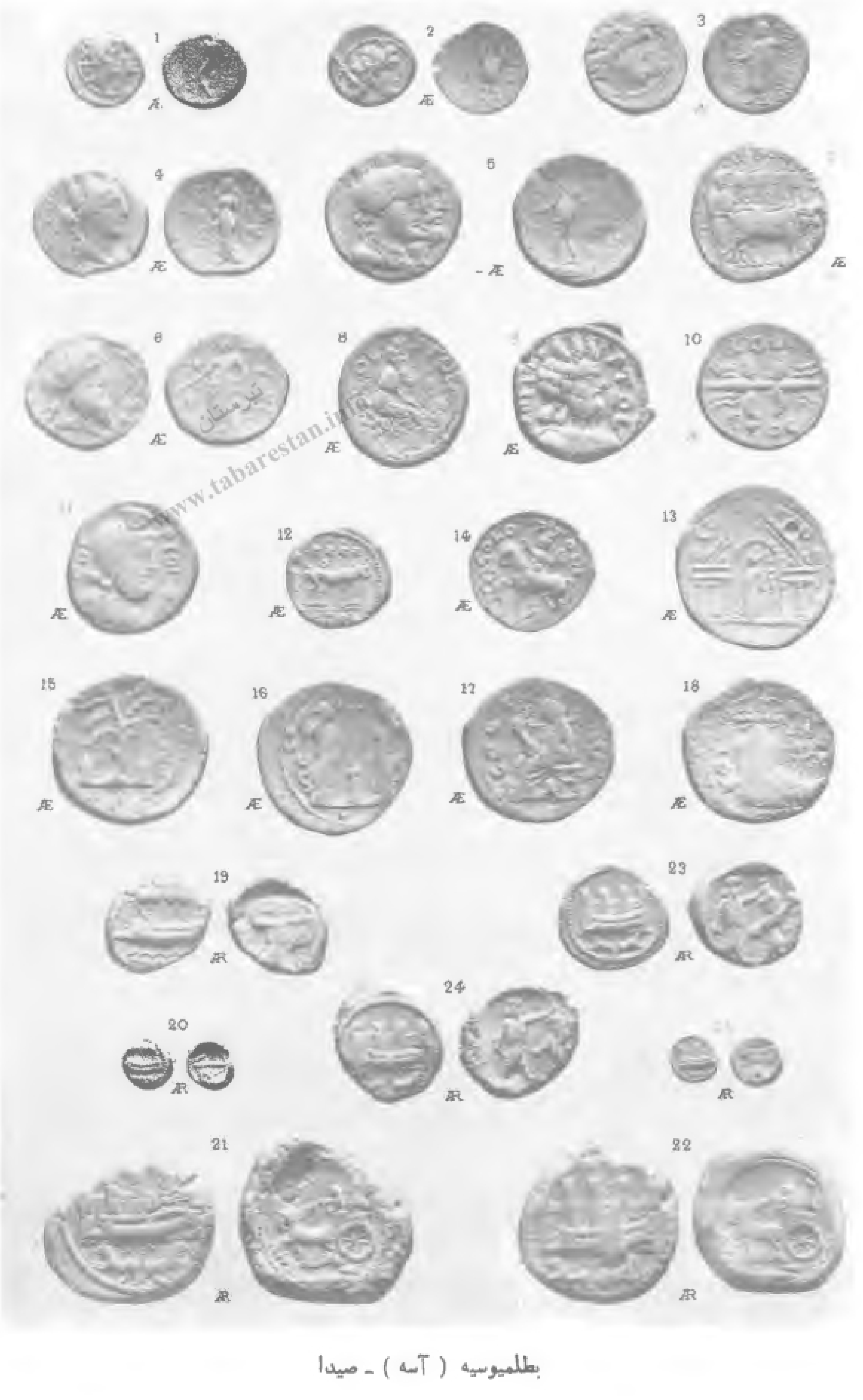
1
Æ
2
Æ
3
4
Æ
5
Æ
Æ
6
Æ
8
Æ
Æ
10
11
Æ
12
Æ
14
Æ
13
Æ
15
Æ
16
Æ
17
Æ
18
Æ
19
AR
23
AR
24
AR
20
AR
AR
21
AR
22
AR

تبرستان
www.tabarestan.info

بطلمیوسیه (آسه) ـ صیدا

1

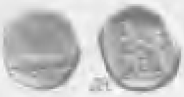

2

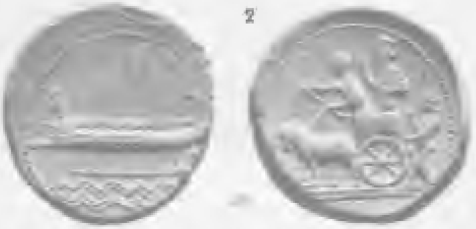

4

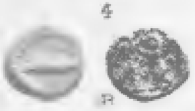

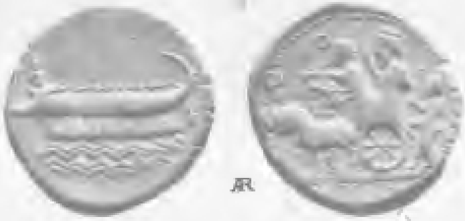

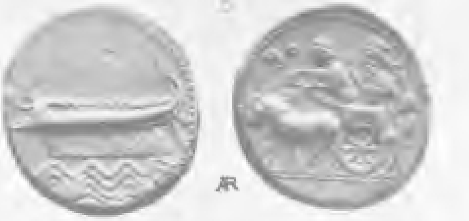

تبرستان
www.tabarestan.info

6

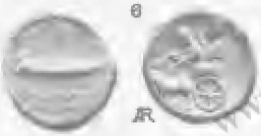

7

8

9

11

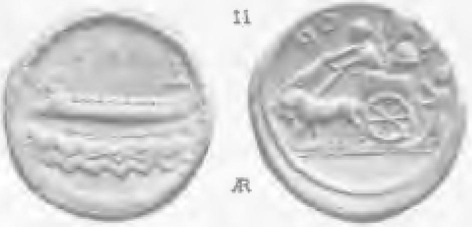

10

15

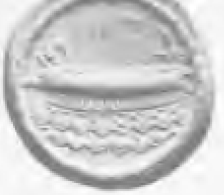

12

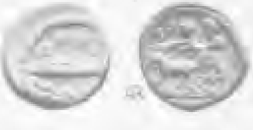

15

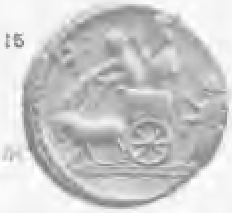

1.

13

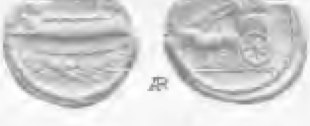

16

17

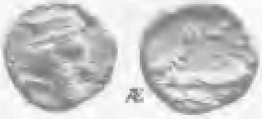

18

19

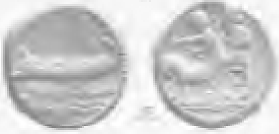

20

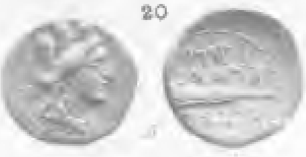

21

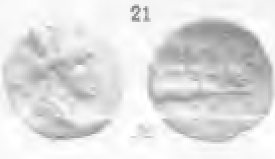

22

صیدا

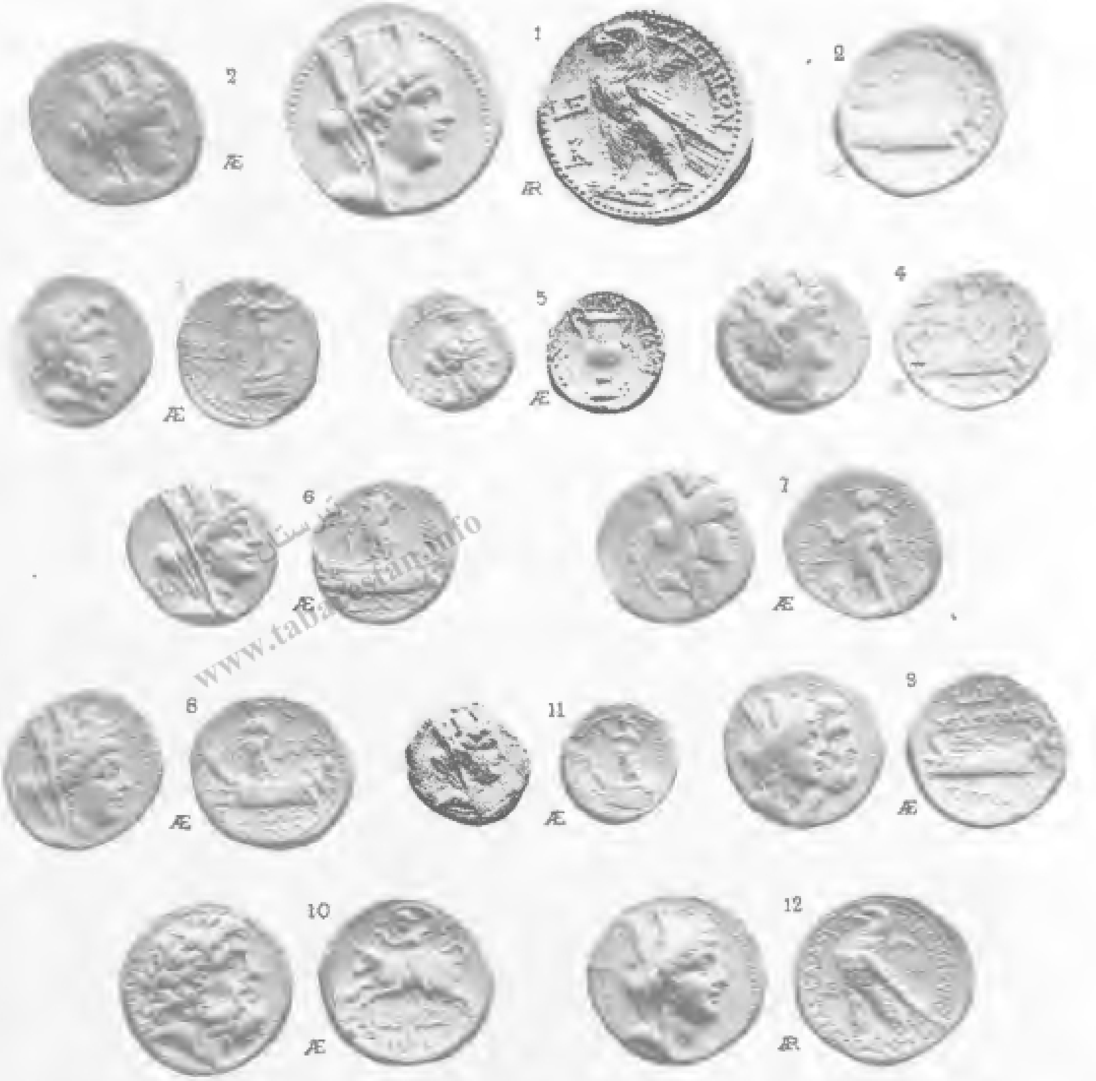
2
Æ
1
AR
2
3
Æ
5
Æ
4
6
Æ
7
Æ
8
Æ
11
Æ
9
Æ
10
Æ
12
AR
13
AR
14
Æ
15
Æ
16
Æ
19
17
AR
20
Æ
18
Æ
21
Æ

www.tabarestan.info
طبرستان

صیدا

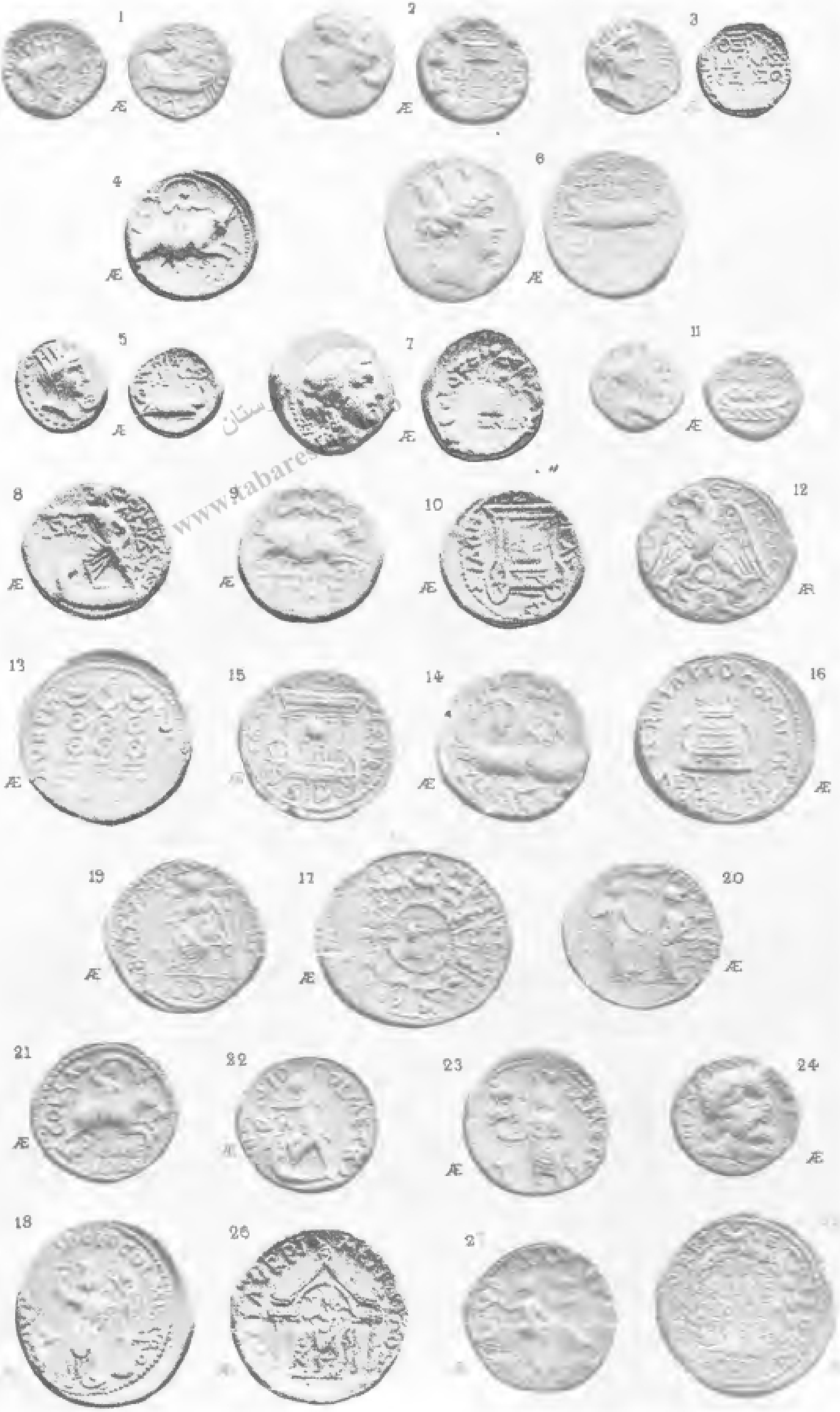
1
2
3
4
6
5
7
11
8
9
10
12
13
15
14
16
19
17
20
21
22
23
24
18
26
27
Æ
AR

www.tabares
ستان

صیدا

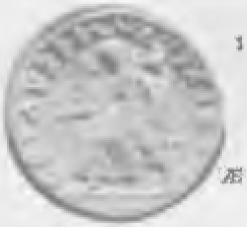
1

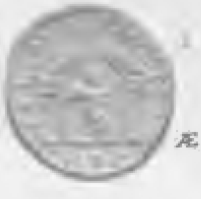
1

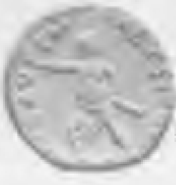
3

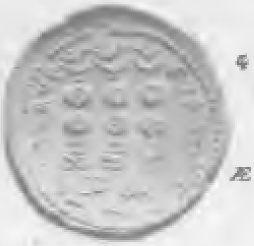
4

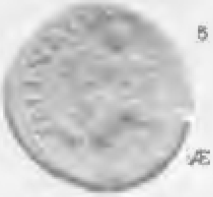
5

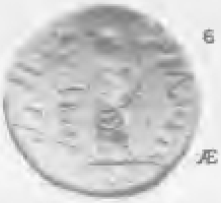
6

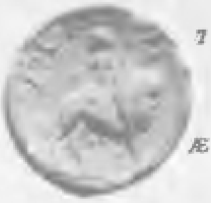
7

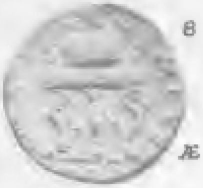
8

9

تبرستان
www.tabarestan.info

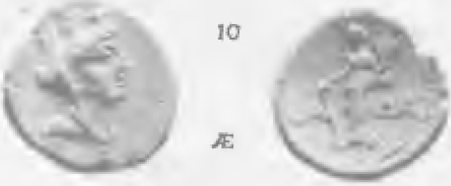
10

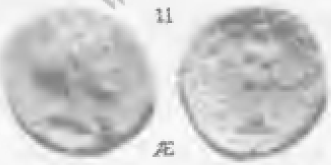
11

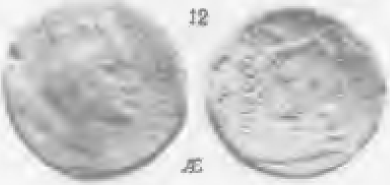
12

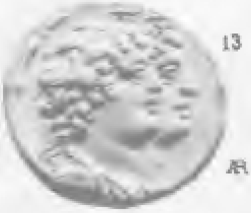
13

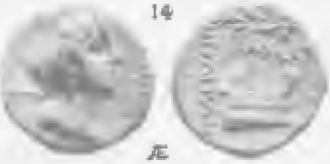
14

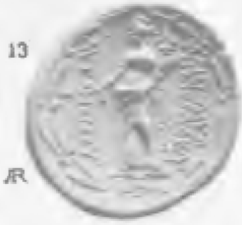
13

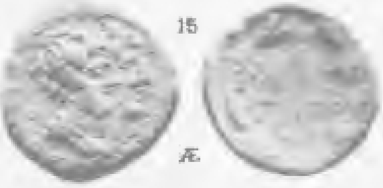
15

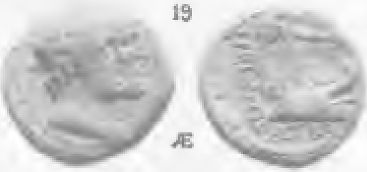
19

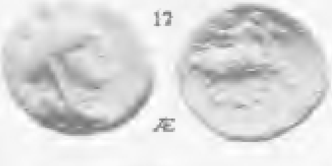
17

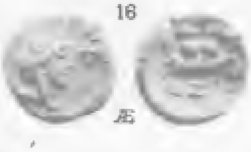
16

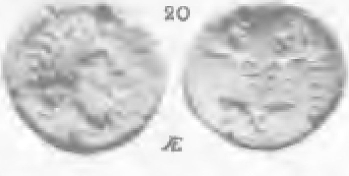
20

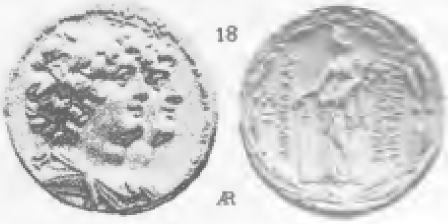
18

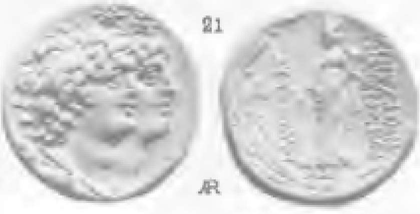
21

صیدا - تریپولی

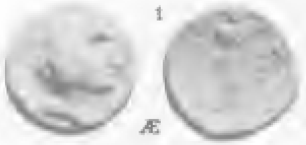
1

Æ

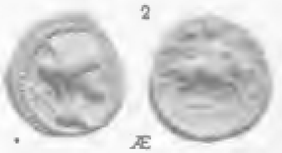
2

Æ

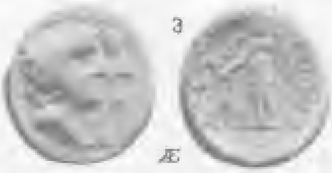
3

Æ

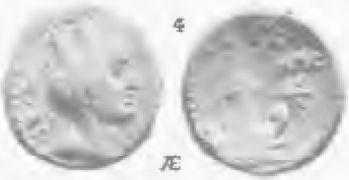
4

Æ

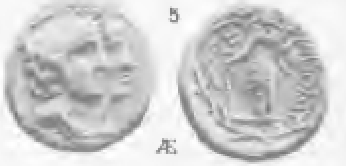
5

Æ

6

Æ

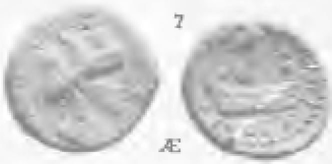
7

Æ

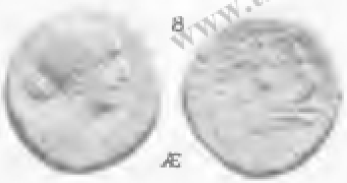
8

Æ

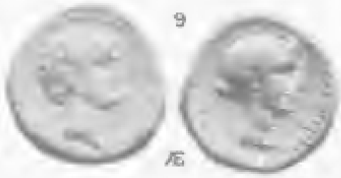
9

Æ

10

Æ

12

Æ

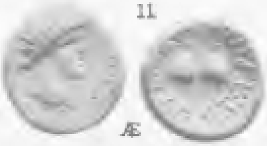
11

Æ

14

Æ

13

Æ

15

Æ

16

AR

19

Æ

22

Æ

17

Æ

18

Æ

23

Æ

20

Æ

21

Æ

24

Æ

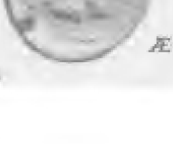
[illegible]

Æ

25

تریپولی

www.tabarestan.info طبرستان

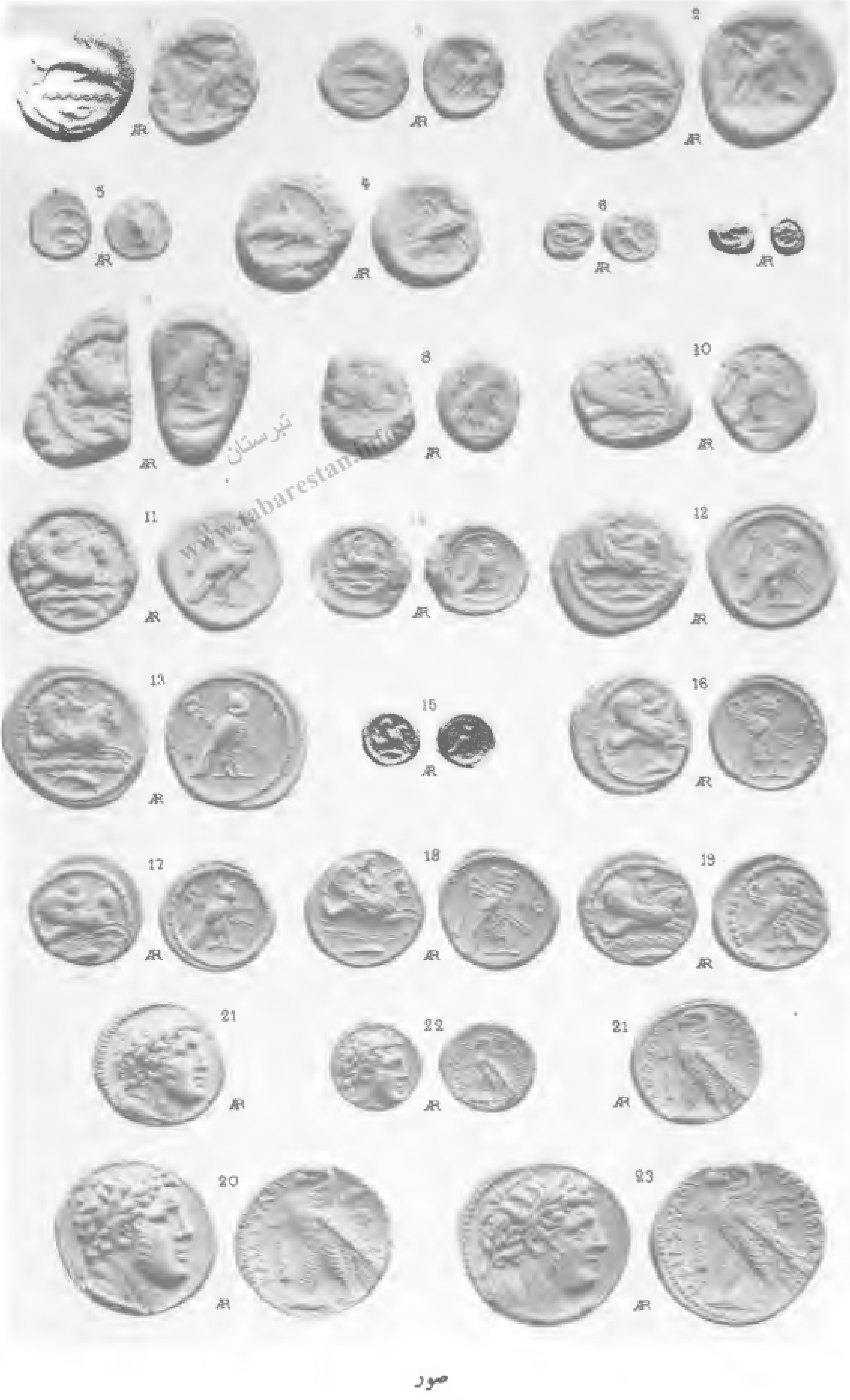
2
5
4
6
8
10
11
12
13
15
16
17
18
19
21
22
21
20
23
AR

تبرستان www.tabarestan.info

صور

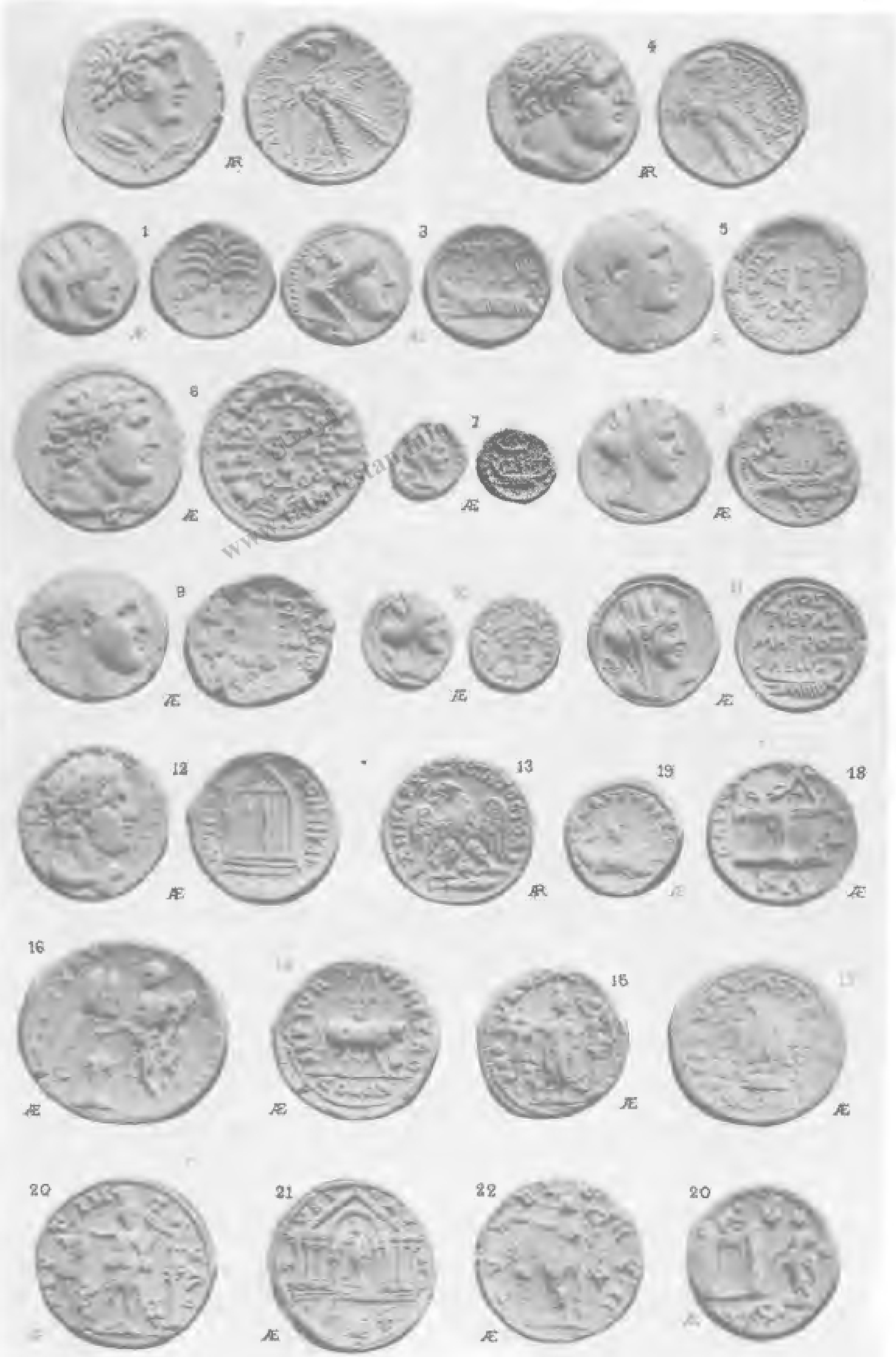
2
AR
4
AR
1
AR
3
AR
5
AR
6
Æ
7
Æ
8
Æ
9
Æ
10
Æ
11
Æ
12
Æ
13
AR
19
Æ
18
Æ
16
Æ
14
Æ
15
Æ
17
Æ
20
Æ
21
Æ
22
Æ
20
Æ

www.tabarestan.info

صور

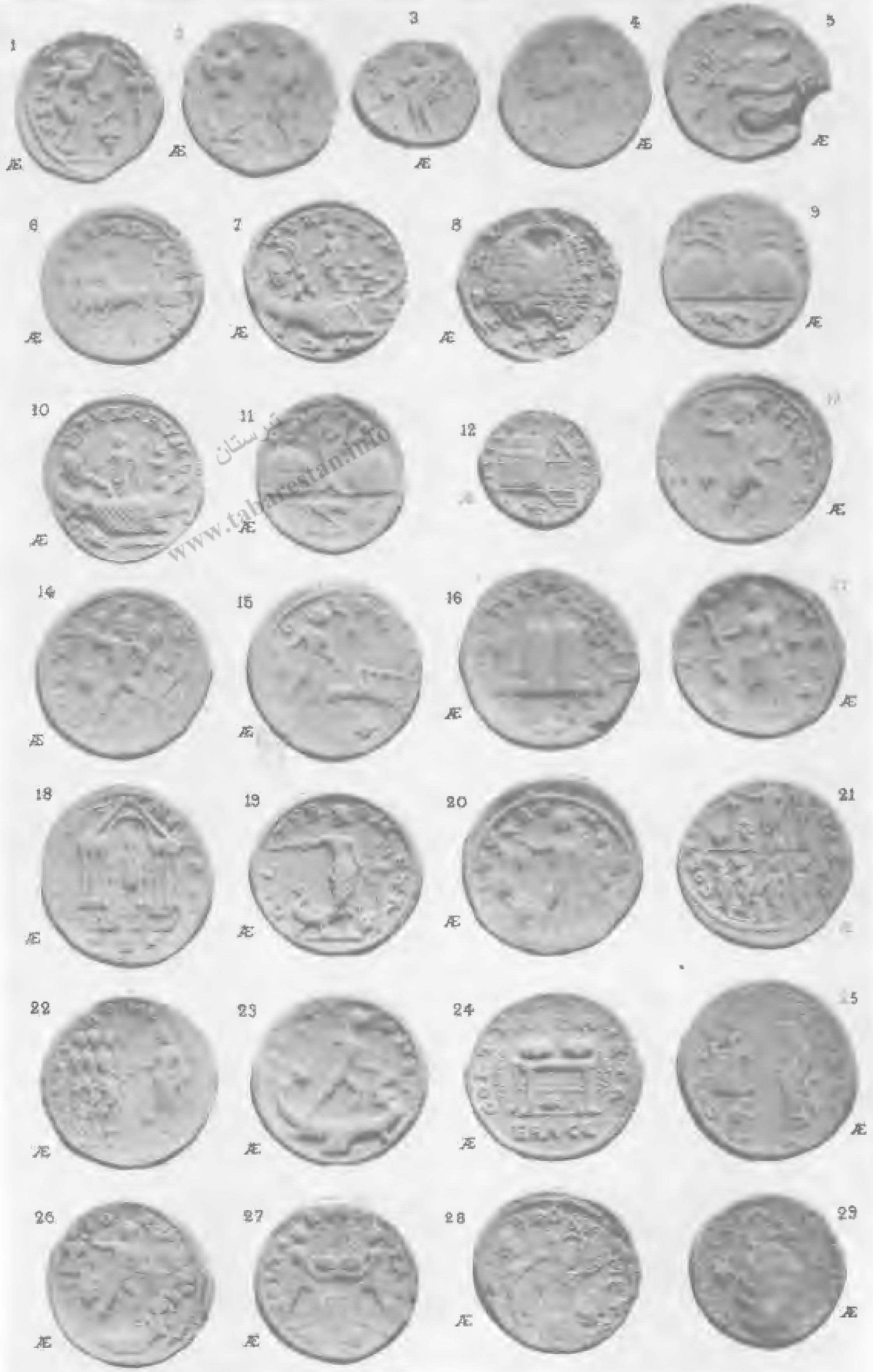
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
Æ
COL
ERACL

www.tabarestan.info
تبرستان

صور

www.tabarestan.info

1

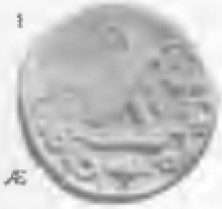

2

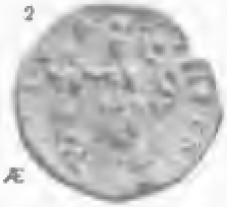

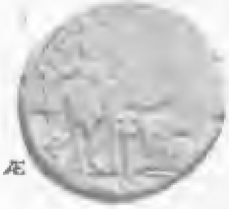

4

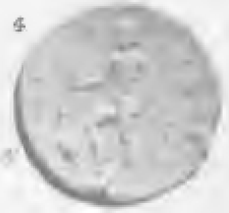

5

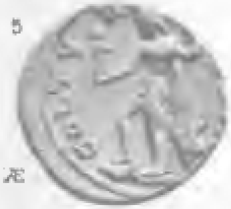

6

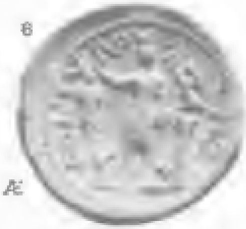

7

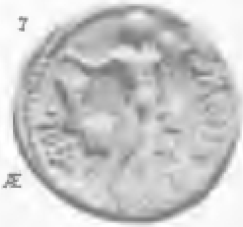

8

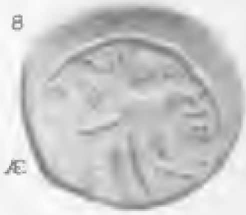

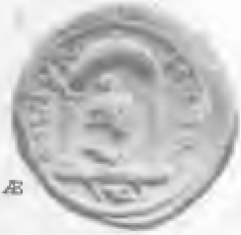

10

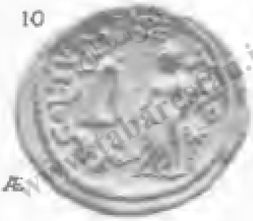

11

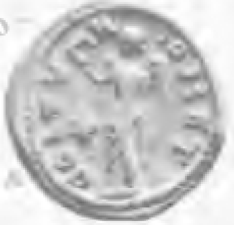

12

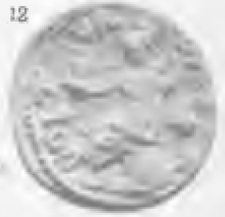

13

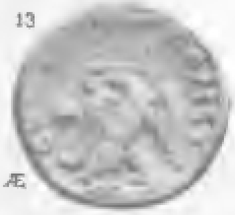

14

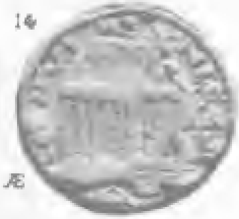

15

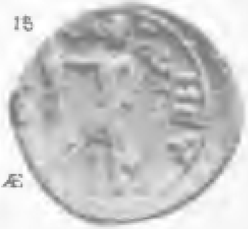

16

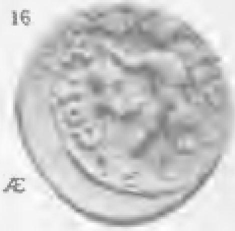

17

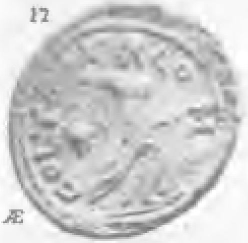

18

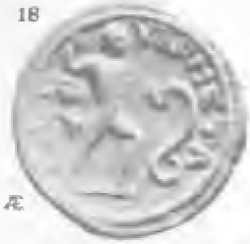

19

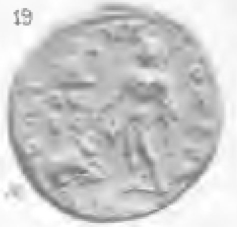

20

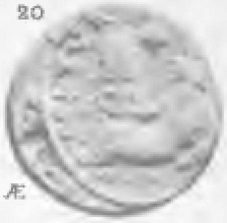

21

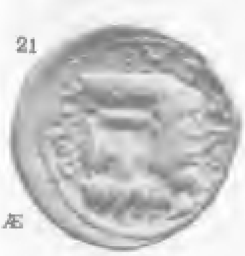

22

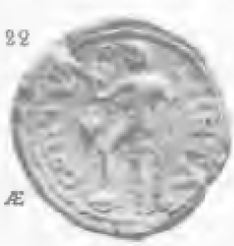

23

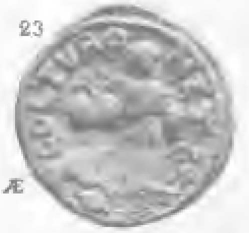

24

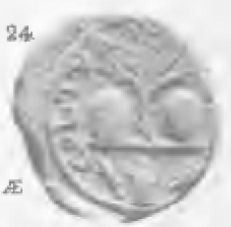

25

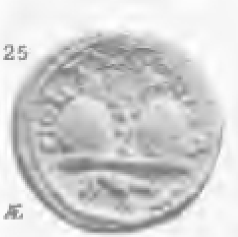

26

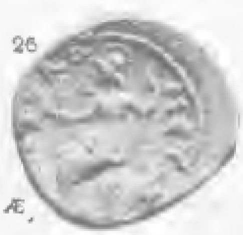

2

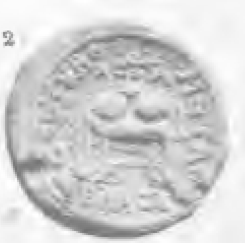

28

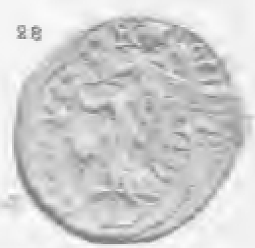

صور

علائم اختصاری و نشانه‌ها :

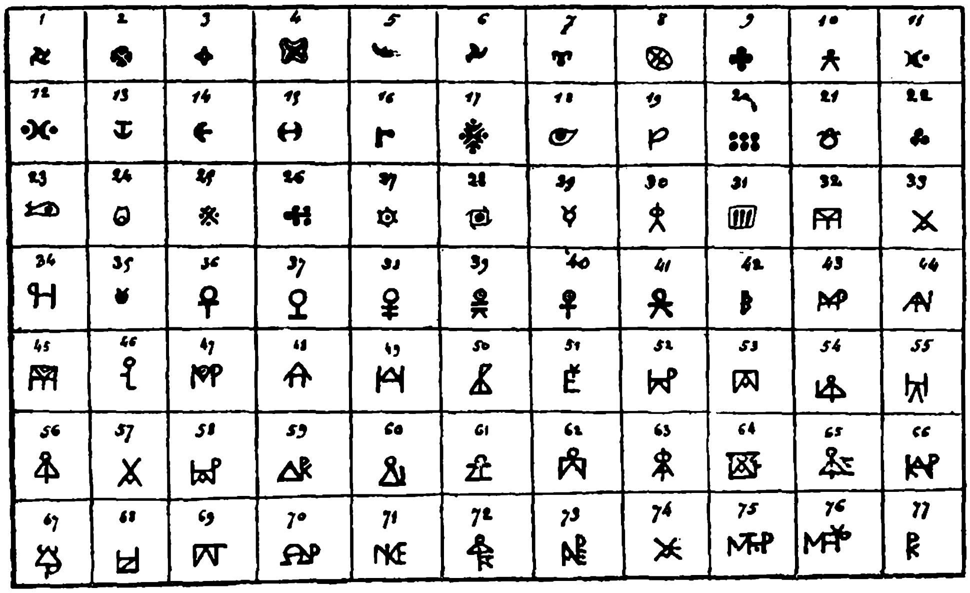
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33
34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44
45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55
56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66
67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77

فهرست انتشارات انجمن آثار ملی

شماره	نام کتاب	تاریخ انتشار
۱ ـ	فهرست مختصری از آثار و ابنیهٔ تاریخی ایران	شهریورماه ۱۳۰۴
۲ ـ	آثارملی ایران (کنفرانس پروفسور هرتسفلد)	مهر ماه ۱۳۰۴
۳ ـ	شاهنامه و تاریخ (کنفرانس پروفسورهرتسفلد)	شهریورماه ۱۳۰۵
۴ ـ	کشف دولوح تاریخی درهمدان (تحقیق پروفسورهرتسفلد ـ ترجمهٔ آقای مجتبی مینوی)	اسفند ماه ۱۳۰۵
۵ ـ	سه خطابه دربارهٔ آثارملی و تاریخی ایران (ازمحمد علی‌فروغی‌و هرتسفلد و هانی‌بال)	مهر ماه ۱۳۰۶
۶ ـ	کشف الواح تاریخی تخت جمشید (پرفسور هرتسفلد)	اسفند ماه ۱۳۱۲
۷ ـ	کنفرانس محمدعلی فروغی راجع به فردوسی	بهمن ماه ۱۳۱۳
۸ ـ	تحقیق مختصر در احوال و زندگانی فردوسی (به قلم فاطمه سیاح)	۱۳۱۳
۹ ـ	تجلیل ابوعلی سینا درپنجمین دورهٔ اجلاسیهٔ یونسکو درفلورانس	اسفند ماه ۱۳۲۹
۱۰ـ	رسالهٔ جودیهٔ ابن سینا (به تصحیح آقای دکترمحمود نجم‌آبادی)	اسفند ماه ۱۳۳۰
۱۱ـ	رسالهٔ نبض ابن‌سینا (به‌تصحیح آقای سیدمحمدمشکوة استاددانشگاه)	اسفند ماه ۱۳۳۰
۱۲ـ	منطق دانشنامهٔ علائی ابن‌سینا (به تصحیح آقایان‌سیدمحمدمشکوة و دکتر محمد معین استادان دانشگاه)	۱۳۳۱
۱۳ـ	طبیعیات دانشنامهٔ علائی ابن‌سینا (به‌تصحیح آقای سیدمحمدمشکوة)	۱۳۳۱
۱۴ـ	ریاضیات دانشنامهٔ علائی ابن‌سینا (به تصحیح آقای مجتبی مینوی)	۱۳۳۱
۱۵ـ	الهیات دانشنامهٔ علائی ابن‌سینا (به تصحیح آقای دکترمحمد معین)	۱۳۳۱
۱۶ـ	رسالهٔ نفس ابن‌سینا (به تصحیح‌آقای دکترموسی‌عمید استاددانشگاه)	۱۳۳۱
۱۷ـ	رساله‌ای درحقیقت و کیفیت سلسلهٔ موجودات (به تصحیح آقای دکتر موسی عمید استاد دانشگاه)	۱۳۳۱
۱۸ـ	ترجمهٔ رسالهٔ سرگذشت ابن سینا (ازآقای دکترغلامحسین صدیقی)	ـ
۱۹ـ	معراج نامهٔ ابن‌سینا (به تصحیح آقای دکتر غلامحسین صدیقی)	ـ
۲۰ـ	رسالهٔ تشریح اعضاء ابن‌سینا (به تصحیح آقای دکترغلامحسین صدیقی)	ـ
۲۱ـ	رسالهٔ قراضهٔ طبیعیات منسوب به ابن‌سینا (به تصحیح‌آقای دکترغلامحسین صدیقی استاد دانشگاه)	ـ
۲۲ـ	ظفرنامه منسوب به ابن‌سینا (به تصحیح آقای دکترغلامحسین صدیقی)	۱۳۴۸
۲۳ـ	رسالهٔ کنوزالمعزمین ابن‌سینا (به تصحیح آقای جلال‌الدین همائی)	۱۳۳۱

شماره	نام‌کتاب	تاریخ انتشار
۲۴ـ	رسالهٔ معیارالعقول - جرثقیل - ابن سینا (به تصحیح آقای جلال‌الدین همائی استاد دانشگاه)	۱۳۳۱
۲۵ـ	رسالهٔ حی‌بن‌یقظان ابن‌سینا باترجمه وشرح فارسی‌آن ازیکی ازمعاصران ابن‌سینا (به تصحیح آقای هانری‌کربن)	۱۳۳۱
۲۶ـ	جشن‌نامهٔ ابن سینا (مجلد اول ـ سرگذشت و تألیفات و اشعار و آراء ابن‌سینا) تألیف آقای دکتر ذبیح‌الله صفا استاددانشگاه	۱۳۳۱
۲۷ـ	ترجمهٔ مجلداول جشن‌نامه به فرانسه (به وسیله آقای سعیدنفیسی)	۱۳۳۱
۲۸ـ	ترجمهٔ اشارات وتنبیهات (به تصحیح آقای دکتر احسان یارشاطر)	۱۳۳۲
۲۹ـ	پنج رسالهٔ فارسی وعربی از ابن‌سینا (به تصحیح آقای دکتر احسان یارشاطر استاد دانشگاه)	۱۳۳۲
۳۰ـ	آثار تاریخی‌کلات وسرخس (تألیف آقای مهدی بامداد)	بهمن ماه ۱۳۳۳
۳۱ـ	جشن‌نامهٔ ابن‌سینا مجلد دوم (حاوی نطقهای فارسی اعضای‌کنگرهٔ ابن سینا)	۱۳۳۴
۳۲ـ	جشن‌نامهٔ ابن‌سینا مجلد سوم (کتاب‌المهرجان لابن سینا) حاوی نطقهای عربی اعضای‌کنگرهٔ ابن‌سینا	۱۳۳۵
۳۳ـ	جشن‌نامهٔ ابن‌سینا مجلد چهارم (شامل خطابه‌های اعضای‌کنگرهٔ ابن سینا به زبانهای‌آلمانی وانگلیسی وفرانسوی)	۱۳۳۴
۳۴ـ	نبردهای بزرگ نادرشاه (بقلم سرلشکر غلامحسین مقتدر)	۱۳۳۹
۳۵ـ	جبر ومقابلهٔ خیام (به تصحیح وتحشیهٔ آقای دکترجلال‌مصطفوی)	۱۳۳۹
۳۶ـ	شاهنامهٔ نادری تألیف مولانا محمدعلی فردوسی ثانی (به تصحیح وتحشیهٔ آقای احمد سهیلی خوانساری)	۱۳۳۹
۳۷ـ	اشترنامه شیخ فریدالدین عطار (به تصحیح وتحشیهٔ آقای دکترمهدی محقق)	۱۳۳۹
۳۸ـ	حکیم عمرخیام بعنوان عالم جبر تألیف آقای دکترغلامحسین مصاحب	۱۳۳۹
۳۹ـ	نادرشاه تألیف آقای دکتر رضازادهٔ شفق استاد دانشگاه	۱۳۳۹
۴۰ـ	درهٔ نادره تألیف میرزا مهدی خان (باتصحیح وتحشیهٔ آقای دکتر سید جعفرشهیدی)	۱۳۴۰
۴۱ـ	شرح احوال ونقد وتحلیل آثار شیخ فریدالدین‌عطار تألیف آقای فروزانفر استاد دانشگاه	۱۳۴۰
۴۲ـ	خسرونامه تألیف شیخ فریدالدین عطار (به تصحیح واهتمام آقای احمد سهیلی خوانساری)	۱۳۴۰
۴۳ـ	نامه‌های طبیب نادرشاه ترجمهٔ‌آقای دکترعلی‌اصغرحریری (به‌اهتمام آقای‌حبیب یغمائی)	۱۳۴۰

شماره	نام کتاب	تاریخ انتشار
۴۴ـ	دیوان غزلیات وقصائد عطار (به‌اهتمام وتصحیح آقای دکتر تقی تفضلی)	۱۳۴۱
۴۵ـ	جهانگشای نادری تألیف میرزامهدی‌خان استرآبادی (باتصحیح وتعلیقهٔ آقای سید عبدالله انوار)	۱۳۴۱
۴۶ـ	طربخانه (رباعیات حکیم عمرخیام نیشابوری) تألیف یار احمدبن حسین رشیدی تبریزی (با مقدمه وتصحیح وتحشیهٔ آقای جلال‌الدین همائی استاد دانشگاه)	۱۳۴۲
۴۷ـ	نادرهٔ ایام، حکیم عمرخیام ورباعیات او به قلم آقای اسماعیل یکانی	۱۳۴۲
۴۸ـ	اقلیم‌پارس (آثارباستانی وابنیهٔ تاریخی‌فارس) تألیف سید محمدتقی‌مصطفوی	۱۳۴۳
۴۹ـ	سفارش‌نامهٔ انجمن‌آثارملی	اردی‌بهشت ۱۳۴۴
۵۰ـ	یادنامهٔ شادروان حسین علاء	۱۳۴۴
۵۱ـ	ذخیرهٔ خوارزمشاهی، تألیف‌زین‌الدین ابوابراهیم اسماعیل‌جرجانی سنهٔ ۵۰۴ هجری (به اهتمام و تصحیح و تفسیر دکتر محمد حسین اعتمادی- دکترمحمد شهراد- دکترجلال‌مصطفوی (کتاب نخستین)	۲۵ شهریور ۱۳۴۴
۵۲ـ	دیوان‌صائب، باحواشی‌وتصحیح‌به‌خط‌خود استاد ـ مقدمه وشرح حال به‌خط وخامهٔ استاد امیری فیروزکوهی	۱۳۴۵
۵۳ـ	عرائس‌الجواهرونفایس‌الاطایب تألیف‌ابوالقاسم‌عبدالله‌کاشانی به سال ۷۰۰ هجری به کوشش آقای ایرج افشار	۱۳۴۵
۵۴ـ	ری باستان (مجلد اول) مباحث جغرافیائی‌شهرری به‌عهدآبادی‌تألیف دکترحسین کریمان	۱۳۴۵
۵۵ـ	خیامی‌نامه (جلد اول) تألیف استاد جلال‌الدین‌همائی	آبان‌ماه ۱۳۴۶
۵۶ـ	فردوسی وشعرا وتألیف آقای مجتبی مینوی استاد دانشگاه	آبان‌ماه ۱۳۴۶
۵۷ـ	خردنامه تألیف ونگارش ابوالفضل یوسف‌بن علی‌مستوفی به‌کوشش آقای عبدالعلی ادیب برومند	فروردین ۱۳۴۷
۵۸ـ	فرهنگ واژه‌های فارسی در زبان‌عربی تألیف‌آقای سید محمدعلی امام شوشتری	تیرماه ۱۳۴۷
۵۹ـ	کتابشناسی فردوسی، فهرست آثار وتحقیقات در بارهٔ فردوسی و شاهنامه، تدوین‌آقای ایرج افشار	مرداد ۱۳۴۷
۶۰ـ	روزبهان‌نامه به‌کوشش‌آقای محمدتقی دانش‌پژوه	اسفند ۱۳۴۷
۶۱ـ	کشف‌الابیات فردوسی (جلداول) به‌کوشش دکترمحمد دبیرسیاقی	اردیبهشت ۱۳۴۸
۶۲ـ	زندگی ومرگ پهلوانان در شاهنامه نگارش دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن	خرداد ۱۳۴۸

شماره	نام کتاب	تاریخ انتشار
۶۳ـ	آثار باستانی کاشان و نطنز تألیف آقای حسن نراقی	مهر ۱۳۴۸
۶۴ـ	بزرگان شیراز تألیف آقای رحمت‌الله مهراز	آبان ۱۳۴۸
۶۵ـ	آثار شهرهای باستانی سواحل وجزایر خلیج فارس ودریای عمان تألیف آقای احمد اقتداری	آذر ۱۳۴۸
۶۶ـ	تاریخ بناکتی به کوشش دکتر جعفر شعار	دی ۱۳۴۸
۶۷ـ	عهد اردشیر برگرداننده به فارسی سید محمدعلی امام شوشتری	دی ۱۳۴۸
۶۸ـ	یادگارهای یزد (جلد اول) تألیف آقای ایرج افشار	بهمن ۱۳۴۸
۶۹ـ	ری‌باستان (مجلد دوم) تألیف آقای دکتر حسین کریمان	خرداد ۱۳۴۹
۷۰ـ	ازآستارا تا استارباد (جلداول بخش اول)، آثار وبناهای تاریخی گیلان بیه‌پس، تألیف دکتر منوچهر ستوده	تیر ۱۳۴۹
۷۱ـ	یادنامهٔ فردوسی حاوی مقالات وچکامه‌ها به‌مناسبت تجدید آرامگاه حکیم ابوالقاسم فردوسی	آبان ۱۳۴۹
۷۲ـ	فردوسی وشاهنامهٔ او به اهتمام آقای حبیب یغمائی	آذر ۱۳۴۹
۷۳ـ	فیلسوف ری، محمدبن زکریای رازی تألیف آقای دکتر مهدی محقق	آذر ۱۳۴۹
۷۴ـ	سرزمین قزوین تألیف آقای دکتر پرویز ورجاوند	آذر ۱۳۴۹
۷۵ـ	یادنامهٔ شادروان سیدحسن تقی‌زاده به اهتمام حبیب یغمائی	بهمن ۱۳۴۹
۷۶ـ	ذخیرهٔ خوارزمشاهی تألیف زین‌الدین ابوابراهیم اسماعیل جرجانی سنهٔ ۵۰۴ هجری به‌اهتمام وتفسیر و تصحیح دکتر جلال مصطفوی. (کتاب دوم)	بهمن ۱۳۴۹
۷۷ـ	نظری اجمالی به تاریخ آذربایجان و آثار باستانی وجمعیت‌شناسی آن تألیف آقای دکتر محمدجواد مشکور	بهمن ۱۳۴۹
۷۸ـ	تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ سلطنتی تهران و راهنمای کاخ گلستان نوشتهٔ آقای یحیی ذکاء	فروردین ۱۳۵۰
۷۹ـ	کشف‌الابیات شاهنامهٔ فردوسی ـ جلد دوم ـ به کوشش دکتر محمددبیرسیاقی	خرداد ۱۳۵۰
۸۰ـ	آثارباستانی وتاریخی لرستان ـ جلد نخست ـ تألیف آقای حمید ایزدپناه	تیر ۱۳۵۰
۸۱ـ	دردربارشاهنشاه ایران، تألیف ا. کمپفر آلمانی ـ ترجمهٔ آقای کیکاووس جهانداری	مرداد ۱۳۵۰
۸۲ـ	نگاهی به شاهنامه، تألیف آقای پروفسور فضل‌الله رضا	شهریور ۱۳۵۰
۸۳ـ	مونس‌الاحرار فی‌دقایق‌الاشعار (جلد ۲) تألیف محمدبن بدرجاجرمی به سال ۷۴۱ هجری با تحشیه و تفسیر آقای میرصالح طبیبی	شهریور ۱۳۵۰
۸۴ـ	مقدمه‌ای برشناخت اسناد تاریخی تألیف سرهنگ دکتر جهانگیر قائم‌مقامی	شهریور ۱۳۵۰

شماره	نام کتاب	تاریخ انتشار
۸۵ـ	فرهنگ شاهنامه تألیف دکتر رضازادهٔ شفق	مهر ۱۳۵۰
۸۶ـ	دانش و خرد فردوسی فراهم‌آوردهٔ دکتر محمود شفیعی	مهر ۱۳۵۰
۸۷ـ	وقفنامهٔ ربع رشیدی(چاپ‌عکسی) ازروی نسخهٔ مورخ به‌سال ۷۰۹ قمری زیر نظرآقایان مجتبی مینوی و ایرج افشار	اسفند ۱۳۵۰
۸۸ـ	ذیل جامع‌التواریخ رشیدی تألیف حافظ ابرو مورخ دوران تیموری با مقدمه و تعلیقات آقای دکتر خانبابا بیانی	اسفند ۱۳۵۰
۸۹ـ	از آستارا تا استارباد (مجلد دوم) آثار و بناهای تاریخی گیلان بیه پیش تألیف دکتر منوچهر ستوده	خرداد ۱۳۵۱
۹۰ـ	نصیحة‌الملوك تألیف امام محمد غزالی با مقدمه و تصحیح و تحشیهٔ استاد جلال‌الدین‌همائی	آذرماه ۱۳۵۱
۹۱ـ	آثارباستانی آذربایجان (جلداول ـ آثارتاریخی‌شهرستان تبریز) تألیف آقای‌عبدالعلی کارنگ	آذرماه ۱۳۵۱
۹۲ـ	مجموعهٔ انتشارات قدیم انجمن	دی‌ماه ۱۳۵۱
۹۳ـ	مجموعهٔ‌مقالات‌فروغی‌دربارهٔ‌شاهنامه‌وفردوسی‌باهتمام‌آقای‌حبیب‌یغمائی	بهمن‌ماه ۱۳۵۱
۹۴ـ	داستان داستانها (داستان‌رستم واسفندیار) تنظیم متن وشرح وتوضیح به‌کوشش‌دکترمحمدعلی اسلامی ندوشن	اسفندماه ۱۳۵۱
۹۵ـ	فردوس درتاریخ شوشترتألیف علاءالملك حسینی شوشتری (قرن۱۱هجری) با مقدمه وتصحیح وتعلیق آقای‌جلال محدث	خردادماه ۱۳۵۲
۹۶ـ	تاریخ تبریزتاپایان قرن‌نهم هجری‌تألیف دکترمحمدجواد مشکور	تیرماه ۱۳۵۲
۹۷ـ	ذخیرهٔ خوارزمشاهی تألیف زین‌الدین‌ابوابراهیم اسمعیل‌جرجانی سنه۵۰۴هجری‌باهتمام وتفسیروتصحیح‌دکترجلال‌مصطفوی‌جلدسوم	شهریور ۱۳۵۲
۹۸ـ	ترجمه یك فصل ازآثارالباقیه‌ابوریحان بیرونی‌بخامه علیقلی میرزا اعتضادالسلطنه و ملاعلی محمد اصفهانی بکوشش آقای اکبر داناسرشت با مقدمه والحاقاتی ازایشان	آبان ۱۳۵۲
۹۹ـ	مادها و بنیانگذاری نخستین شاهنشاهی در غرب فلات ایران تألیف آقای جلیل ضیاءپور	بهمن ۱۳۵۲
۱۰۰ـ	سیرفرهنگ ایران دربریتانیا یا تاریخ دویست‌سالهٔ مطالعات‌ایرانی تألیف آقای دکتر ابوالقاسم طاهری	اسفند ۱۳۵۲
۱۰۱ـ	آثار ملی اصفهان تألیف آقای ابوالقاسم رفیعی مهرآبادی	اسفند ۱۳۵۲
۱۰۲ـ	سیراف (بندرطاهری) تألیف آقای غلامرضا معصومی	اسفند ۱۳۵۲
۱۰۳ـ	فرهنگ فارسی به‌پهلوی تألیف آقای دکتربهرام‌فره‌وشی استاد دانشگاه تهران	فروردین ۱۳۵۳

شماره	نام کتاب	تاریخ انتشار
۱۰۴ـ	کتابشناسی کتابهای خطی تألیف شادروان دکترمهدی بیانی استاد دانشگاه تهران به‌کوشش آقای حسین‌محبوبی اردکانی	خرداد ۱۳۵۳
۱۰۵ـ	تاریخ بافت قدیمی شیراز تألیف آقای کرامت‌الله افسر	مرداد ۱۳۵۳
۱۰۶ـ	فرار از مدرسه دربارهٔ زندگی و اندیشهٔ ابوحامد غزالی تألیف آقای دکتر عبدالحسین زرین‌کوب	مرداد ۱۳۵۳
۱۰۷ـ	بیرونی‌نامه ـ مشتمل بر تحقیق در آثار ریاضی استاد ابوریحان بیرونی نابغه بزرگ ایران پژوهش ونگارش آقای ابوالقاسم قربانی	شهریور ۱۳۵۳
۱۰۸ـ	جامع جعفری ـ تاریخ یزد دردوران نادری و زندیه وعصر سلطنت فتحعلیشاه ـ تألیف محمدجعفر بن محمد حسین نائینی متخلص به «طرب» به‌کوشش آقای ایرج افشار	آبان ماه ۱۳۵۳
۱۰۹ـ	کتاب التفهیم لاوائل صناعةالتنجیم ، تألیف ابوریحان محمدبن احمد بیرونی خوارزمی ، با تجدیدنظر و تعلیقات ومقدمهٔ تازه به خامهٔ استاد جلال‌الدین همائی	دی‌ماه ۱۳۵۳
۱۱۰ـ	(دیارشهریاران) آثاروبناهای‌تاریخی خوزستان جلد نخستین بخش اول ـ تألیف آقای احمد اقتداری	اردیبهشت ۱۳۵۴
۱۱۱ـ	(دیارشهریاران) آثاروبناهای تاریخی خوزستان جلد نخستین بخش‌دوم ـ تألیف آقای احمد اقتداری	اردیبهشت ۱۳۵۴
۱۱۲ـ	احوال‌واقوال‌الشیخ ابوالحسن‌خرقانی بضمیمهٔ منتخب‌نورالعلوم تألیف آن‌عارف بزرگوار، باهتمام استاد مجتبی مینوی	خردادماه ۱۳۵۴
۱۱۳ـ	شرح احوال وآثار ودوبیتی‌های باباطاهرعریان به‌انضمام شرح وترجمهٔ‌کلمات قصار وی منسوب بعین‌القضاة همدانی(؟) با اصل وترجمهٔ‌کتاب (الفتوحات‌الربانیة فی‌مزج‌الاشارات‌الهمدانیة) بشرح وتفسیرمحمدبن ابراهیم مشهور به خطیب وزیری‌بکوشش دکتر جواد مقصود	تیرماه ۱۳۵۴
۱۱۴ـ	کتاب « الغارات » تألیف ابواسحق ابراهیم بن محمد بن سعید ثقفی کوفی اصفهانی باهتمام استاد میر جلال‌الدین محدث (بخش نخست)	شهریور ۱۳۵۴
۱۱۵ـ	کتاب « الغارات » به شرح مذکوردرشمارهٔ ۱۱۴ (بخش‌دوم)	شهریور ۱۳۵۴
۱۱۶ـ	یادگارهای یزد(جلددوم باضمیمه ـ شهریزد) تألیف ایرج افشار	شهریور ۱۳۵۴
۱۱۷ـ	تاریخ‌روابط‌بازرگانی‌وسیاسی ایران‌وانگلیس‌ازدوران‌فرمانروائی مغولان‌تاپایان‌عهدقاجاریه(جلداول)تألیف‌دکترابوالقاسم‌طاهری	مهرماه ۱۳۵۴
۱۱۸ـ	ازآستاراتااستارباد(مجلدششم)شامل‌اسنادتاریخی گرگان‌بکوشش	

شماره	نام کتاب	تاریخ انتشار
	آقایان مسیح ذبیحی و دکترمنوچهرستوده (بخش نخست)	مهرماه ۱۳۵۴
۱۱۹ـ	ازآستارا تا استاراباد مجلد هفتم بشرح مذکور درشماره ۱۱۸ (بخش دوم)	آذرماه ۱۳۵۴
۱۲۰ـ	سفرنامه حکیم ناصرخسرو به کوشش وتصحیح دکترمحمد دبیرسیاقی	بهمن ماه ۱۳۵۴
۱۲۱ـ	آثارباستانی خراسان جلد اول شامل آثار وابنیه تاریخی جام ونیشابوروسبزوار- اثرآقای عبدالحمید مولوی	اردیبهشت ماه ۱۳۵۵
۱۲۲ـ	تاریخ باستانی ایران برپایهٔ باستان‌شناسی تألیف پرفسورهرتسفلد ترجمهٔ آقای علی اصغر حکمت استاد ممتاز دانشگاه تهران	اردیبهشت ماه ۱۳۵۵
۱۲۳ـ	آثار باستانی وتاریخی لرستان (جلد دوم) تألیف آقای حمید ایزدپناه	خرداد ماه ۱۳۵۵
۱۲۴ـ	تحریر کتاب استخراج الاوتار تألیف استاد ابوریحان بیرونی پژوهش ونگارش آقای ابوالقاسم قربانی	تیر ماه ۱۳۵۵
۱۲۵ـ	تاریخ نیشابور- تألیف آقای سید علی مؤید ثابتی	تیر ماه ۱۳۵۵
۱۲۶ـ	وادی هفتواد - بحثی درتاریخ اجتماعی وآثارتاریخی کرمان (جلد اول) تألیف آقای دکترمحمد ابراهیم باستانی پاریزی استاد دانشگاه تهران	بهمن ماه ۱۳۵۵
۱۲۷ـ	مجموعهٔ آثار قلمی ثقة‌الاسلام شهید تبریزی بکوشش آقای نصرت‌الله فتحی	بهمن ماه ۱۳۵۵
۱۲۸ـ	«المختارات من الرسائل» مجموعهٔ اسناد ووثایق تاریخی ازروی نسخهٔ خطی کتابخانه وزیری یزد بامقدمه وزیرنظرآقای ایرج افشار	بهمن ماه ۱۳۵۵
۱۲۹ـ	آثارباستانی آذربایجان- جلد دوم شامل آثار وابنیه تاریخی شهرستانهای اردبیل، ارسباران، خلخال، سراب، مشکین شهر، مغان تألیف آقای سید جمال‌الدین ترابی طباطبائی	اسفند ماه ۱۳۵۵
۱۳۰ـ	از آستارا تا استاراباد (مجلد سوم) آثار و بناهای تاریخی مازندران غربی تألیف دکترمنوچهرستوده	اسفند ماه ۱۳۵۵
۱۳۱ـ	کارنامه انجمن آثارملی ازآغاز تا ۲۵۳۵ شاهنشاهی(۱۳۰۱ تا ۱۳۵۵ خورشیدی) تألیف دکترحسین بحرالعلومی دانشیار دانشکده ادبیات وعلوم انسانی دانشگاه تهران	اسفند ماه ۱۳۵۵
۱۳۲ـ	هنرگره سازی در معماری و درودگری تألیف و تحقیق آقای جواد شفائی	مهر ماه ۱۳۵۶

شماره	نام کتاب	تاریخ انتشار
۱۳۳ـ	کوی سرخاب تبریز ومقبرة‌الشعرا تألیف دکترضیاء‌الدین سجادی استاد دانشگاه تهران	مهر ماه ۱۳۵۶
۱۳۴ـ	یادنامهٔ شادروان تیمسار سپهبد فرج‌الله آق‌اولی رئیس پیشین هیئت مدیرهٔ انجمن آثارملی	آذر ماه ۱۳۵۶
۱۳۵ـ	فهرست کتابهای کتابخانه انجمن آثارملی. بخش نخست. نسخه‌های خطی. تدوین ازخانم فاطمه مهران و آقای محمد غلامرضائی	دی ماه ۱۳۵۶
۱۳۶ـ	ذخیرهٔ خوارزمشاهی تألیف زین‌الدین ابوابراهیم اسماعیل جرجانی سنهٔ ۵۰۴ هجری به اهتمام و تفسیر وتصحیح دکترجلال مصطفوی (جلد سوم ـ بخش دوم)	اسفند ماه ۱۳۵۶
۱۳۷ـ	قصران (کوهسران) مباحث تاریخی وجغرافیائی واجتماعی ومذهبی و وصف آتشگاه منطقه کوهستانی ری باستان وتهران کنونی تألیف دکترحسین کریمان استاد دانشگاه ملی ایران	اسفند ماه ۱۳۵۶
۱۳۸ـ	گره‌سازی وگره‌چینی درهنرمعماری ایران ـ گردآورنده مهندس مرتضی فرشته نژاد رئیس دفتر فنی سازمان ملی حفاظت آثارباستانی ایران در خوزستان	اسفند ماه ۱۳۵۶
۱۳۹ـ	وقفنامهٔ ربع رشیدی (چاپ حروفی) ازروی نسخهٔ مورخ به سال ۷۰۹ قمری به کوشش آقایان مجتبی مینوی وایرج افشار با همکاری آقای عبدالعلی کارنگ	اسفند ماه ۱۳۵۶
۱۴۰ـ	جغرافیای تاریخی سیراف تألیف آقای محمدحسن سمسار	خرداد ماه ۱۳۵۷
۱۴۱ـ	شرح لغات ومشکلات دیوان انوری ابیوردی تألیف دکتر سیدجعفر شهیدی استاد دانشگاه تهران	دی‌ماه ۱۳۵۷
۱۴۲ـ	تاریخ روابط بازرگانی و سیاسی ایران و انگلیس جلد دوم ازعقد معاهدهٔ گلستان تا پیمان اتحاد روس وانگلیس (۱۲۸۶ خورشیدی برابر ۱۹۰۷ میلادی) تألیف آقای دکتر ابوالقاسم طاهری	بهمن ماه ۱۳۵۷
۱۴۳ـ	کتاب نقص تصنیف عبدالجلیل قزوینی رازی متکلم بزرگ سدهٔ ششم هجری به تصحیح و تعلیق سید جلال‌الدین محدث ارموی	آذر ماه ۱۳۵۸
۱۴۴ـ	تعلیقات نقص (جلد اول) تألیف سید جلال‌الدین محدث ارموی	آذر ماه ۱۳۵۸
۱۴۵ـ	تعلیقاب نقص (جلد دوم) تألیف سید جلال‌الدین محدث ارموی	آذر ماه ۱۳۵۸